

DE12
N°. 13967

ACTA ERUDITORUM

ANNO

M DCC XII

publicata,

Cum S. Cæsareæ Majestatis & Regis Pol. atque Elect. Sax. Privilegiis.

LIPSIÆ,
Prostant apud JOH. GROSSII Hæredes,
JOH. FRID. GLEDITSCH & FIL.
THOMAM FRITSCHIUM
&
FRID. GROSCHUF.

TYPIS JOH. CASP. MULLERI,
A. M DCC XII.

N. I.

ACTA ERUDITORUM,

publicata Lipsiæ

Calendis Januarii, Anno MDCCXII.

HOMERI ILIAS ET ODYSSEA GRÆCE, & in easdem Scholia sive Interpretatio Veterum, item Notæ perpetuæ in Textum & Scholia, Variæ Lectiones &c. cum Versione Latina emendatissima. Accedunt Batrachomyomachia, Hymni & Epigrammata, una cum Fragmentis & gemini Indices. Totum Opus cum pluribus MSS. vetustissimis & optimis Editionibus collatum, auctum, emendatum, & priscæ integritati restitutum. Opera, studio & impensis JOSUÆ BARNESII, S. T. B. in Academia Cantabrigia Regii Græcæ L. Prof.

Volumina II.

Cantabrigiæ, apud Cornelium Crownfield, 1711, 4 maj. Alph. 11 pl. 4.

Cultissima gens Græcorum, quæ tot tantisque sapientissimorum & eloquentissimorum Virorum, imo & Mulierum ingeniis, a plurimis retro seculis olim superbiebat, quantis vix ulla potest natio; nullo se magis Scriptore semper jactavit, quam illo omnium fere vetustissimo, Homero inquam. Hunc admirabantur, hunc ediscebant, ex hoc ingenium, mores & linguam formabant Poetæ, Historici, Oratores, Philosophi, & quicunque his accenseri possunt: plena sunt eorum monimenta hujus sententiis, plena præconiis. In hoc Scriptore Autor aureoli libelli περὶ ποιήσεως Ὁμήρου, sive is Plutarchus, sive Dionysius Halicarnassensis est, ex professo ostendit omnis humanæ sapientiæ, virtutis & eloquentiæ inesse semina; ac proinde hunc præ omnibus merito & cum maxima utilitate legi dicit, Initio statim: Ὅμηρον τὸν ποιητὴν χρόνῳ μὲν τῶν πλείστων, δυνάμει δὲ τῶν πάντων

πρῶτον γενόμενον, εἰκότως ἀναγινώσκομεν πρῶτον, ὠφελούμενοι τά μέγιστα εἴς τε φωνὴν καὶ τὴν διάνοιαν καὶ τὴν τῶν πραγμάτων πολυπειρίαν. Hunc Dio Chrysostomus Viro cuidam illustri expetenti consilium in legendis Autoribus ita commendat, ut dicat ab omnibus legendum esse, & omni ætati esse idoneum: *Ὅμηρος δὲ καὶ πρῶτος, καὶ μέσος, καὶ ὕστατος, παντὶ παιδὶ καὶ ἀνδρὶ καὶ γέροντι· τοσοῦτον ἀφ' αὑτοῦ διδοὺς, ὅσον ἕκαστος δύναται λαβεῖν.* Hunc tanto consensu veterum & probatissimorum hominum probatum & spectatum Scriptorem omnes Græcarum literarum veri amatores & cultores debent habere commendatissimum: eorumque laboribus honestissimis, qui in illo perpoliendo illustrando atque ad usus nostros accommodatiore reddendo operam & studium suum ponunt, ex animo favere, atque illorum conatus grata mente excipere. Id si quis eorum, qui post inventam typographiam Homerum ediderunt, est promeritus, erit is certe nostro tempore Vir Clariss. *Josua Barnesius.* Qui non de improviso, nec imparatus, aut ad rem poeticam ineptus, ut ceteri fere videntur, adjecit animum ad hanc Editionem; sed postquam potuisset ingenium & stylum Poetæ penitus cognoscere, eumque in succum & sanguinem quasi convertere, diu admodum multumque sibi tritum. Ita quippe de se ipso ait in Præfatione ad Iliada: *Ego sane divinitus, ut puto, φιλόμηρος factus, a teneris annis in illius amplexus ardens irruebam, nec ab eo unquam divelli potui. Hunc unicum studiis meis scopum proposui, hunc nocturna versabam manu, versabam diurna.* (Ubi errore, ut videtur, typographico, utrobique scriptum *versabar.*)

Est omnino tantum in hac Editione præstitum, quantum in nulla alia. Non est necesse ut omnia recenseamus; Titulus, quem excerptum hic præmisimus, ea indicat. Tantum addimus, quorum nulla ibi mentio. Nam loco *προλεγομένων* præfixi sunt Iliadi, optimo consilio, Græcorum Autorum Tractatus de Homeri Vita & Poesi, Herodoti *περὶ γενέσιος καὶ βιοτῆς Ὁμήρου*, Procli *γένος Ὁμήρου*, quem ex Leonis Allatii Libro de Patria Homeri adjecit, uti & duos Anonymos de eodem argumento. Sequuntur quædam ex Suida & Pausania de Homero: deinde

deinde Plutarchus de Vita Homeri; Certamen Homeri & Hesiodi; Libellus egregius Plutarchi, sive ut ipsi & aliis quibusdam Doctis videtur, Dionysii Halicarnassensis περὶ ποιήσεως Ὁμήρου, quem recte separavit a priore Plutarchi tractatu: Porphyrii Quæstiones Homericæ: ejusdem de Antro Nympharum ad Odyss. v. 102 seqq. denique Dionis Chrysf. Oratio de Homero. Hæc omnia Græce tantum, quibus etiam passim Notulæ adspersæ. Præterea Notæ habentur perpetuæ & variantes Lectiones non tantum in Iliadem & Odysseam; verum etiam in Batrachomyomachiam, Hymnos, Epigrammata, & in Fragmenta, quæ primus ipse coacervavit, & cum Homero simul edidit.

Dum autem hanc Editionem omnibus aliis præferimus, ipsique Editori præcipuam laudem studii, industriæ & facultatis in re Poetica Græcorum deferimus; non possumus interea quin illud etiam indicemus, nondum videri omnino satisfactum desiderio doctorum hominum, hac etiam Editione. Hoc autem demonstrandum nobis putavimus, partim ne videremur cæci de coloribus velle judicare: partim ne Lectores deciperemus, ἁπλῶς omnia laudando: quibus etiam non ingratum, nec inutile fore speramus, de erroribus quibusdam hic moneri, & aliqua emendari. Nec debet pro malevolis nos habere Vir optimus, si veritati plus tribuimus, quam affectioni.

Antequam autem ad contextum ipsum Homeri veniamus, & ad variantes Lectiones & Scholia, & Notas, quædam ex iis hic afferemus, quæ in Prolegomenis subinde notavimus; nam digni utique videntur illi etiam Autores, ut eorum aliqua ratio habeatur. In vita Homeri secundum Herodotum pag. V lin. 8 a fine, edidit: ὠφέλημα κάρτα καὶ πολλὸν ἔπαινον ἔχει minus recte, pro ὠφέλημα, καὶ κάρτα πολλὸν ἔπαινον ἔχει· vel κάρτα πολλὸν ὠφέλημα καὶ ἔπαινον ἔχει· sed illud hic pejus, quod, cum tres addiderit voces, hoc tantum monet in Var. Lect. Γρ. ἔπαινον *Henr. Steph.* & MS. *Barocc. Oxon.* Aliæ enim Editiones, ut Loniceri, H. Steph. Oxoniensis, & Cantabrigiensium, tantum legunt κάρτα πολλὸν ἔχει· vox autem ἔπαινον est ex conjectura Henr. Stephani; certissima illa quidem, nam & Noster eam videtur invenisse in MS. Barocciano, & nos eam videmus

in MS. Paulinæ nostræ Bibliothecæ, ubi ita: χάρτα πολλὲν ἔπαινον ἔχει· nihilominus tamen monendum erat, ab ipso nunc primum eam inseri: reliquas autem voces, præterquam quod perperam inseruit, etiam non bona fide reticuit a se insertas esse. Illud etiam hic semel monemus, maximam esse confusionem in Variis Lectionibus passim, dum promiscue inchoantur ab istis literis: Γρ. ut nescias, num γράφεται velit, ut sit indicium Var. Lect. quemadmodum solet: an γραπτέον, vel γράφε, ut sit conjectura, aut indicet quomodo velit scribi: an γράφω, ut sit indicium mutatæ scripturæ. Sed ad alia. P. XIII lin. 7, in Proclo, plane contrarium ejus quod Proclus volebat, Noster edidit: οὕτω δὲ ἐκεῖνον ἀθυμήσαντα σύννουν ἐπιέναι· lege ἀπιέναι· nam tristem abiisse Homerum a piscatoribus vult dicere, non, tristem ad illos venisse. P. XIV lin. 4 in Anonymo: τάδε δὲ ποιήματα αὐτοῦ ἀληθῆ—Πεισίστρατος Ἀθηναῖος συνέταξε. Lege τὰ δὲ ποιήματα αὐτοῦ τὰ ἀληθῆ &c. ut est in MS. Paulinæ Bibl. Ibid. lin. 15, pro αἰσθάιαι, quod non est Græcum, lege αἰσθάνεσθαι, vel potius αἰσθέσθαι, ut est in eodem MS. P. XXI lin. 7, in Certamine Hom. & Hes. Χῖοι δὲ πάλιν τεκμήριον φέρουσι ἴδιον εἶναι πολίτην αὐτῶν· hic αὐτῶν se dicit addidisse, quod tamen rectius abest. Ibid. p. seq. ad Oraculum de morte Homeri - ἀλλὰ νέων παίδων αἴνιγμα φύλαξαι (ita enim scribendum in Imperativo, ut sit *cave*; non φυλάξαι, quod est *custodire*) hæc annotat: *De hac re Herodotus in Vita Homeri, & ab illo alii* &c. *Suidas tamen negat, illum ex dolore, ob ænigmatis perplexitatem concepto, fato concessisse.* Putares, aliud Suidam, aliud Herodotum tradere; atqui idem uterque dicit, & Suidas ipsa Herodoti verba descripsit. Ibid. p. XXIII lin. ult. Ἔκλυον ἱδρώοντας· ἐπεὶ πολέμοιο κορέσθην· hic lege πολέμοιο κόρεσθεν, aut πολέμου ἐκόρεσθεν, ut apud Aristophanem habetur in Pace v. 1282, ubi iidem versus extant. Ibid. p. XXV post med. Κοινὰς ὠφελίας ἰδίαις μόχθοισι πορίζειν, ubi lege ἰδίοις. Ib. p. XXIIX lin. 5, παραγενόμενος δὲ ἐκεῖθεν εἰς Ἀθήνας αὐτὸν ξενιωθῆναί φασι, lege παραγενόμενον. Audacter sane in eodem Certamine p. XXIIX post lin. 10 omittit hunc versum: Λαὸς δ' εἰν ἀγορῆσι καθήμενος εἰσοράασθαι, nulla omnino urgente causa

causa. Ibid. p. XXIX lin. 9 mutavit, ubi minime debebat, cum enim antea legeretur: *Ἄνδρες ἀπ' Ἀρκαδίης ἀλιήτορες ἢ ῥ' ἐχομέν τι* ipse finem versus ita edidit: *ἢ ῥ' ἔχετ' ἰχθῦς* deinde annotat: *γρ. ἐχομέν τι olim; male.* Imo optime inquam: nec in antecedentibus sustinuit quicquam mutare aut monere, ubi duobus in locis, nempe p. XIV & XV, versus hic recte legitur. P. XXXVI in med. in Libro de Poesi Homerica: *ὅταν - ἐπιλαμβάνεται,* lege *ὅταν--ἐπιλαμβάνηται*, ut Editio Loniceri. Ibid. p. XXXIX lin. 13 negligentissime; *περὶ δὲ τὰς πλώσεις γίνεται ἀλλοίωσις παρ' αὐτῷ εὐθείας μὲν καὶ ἐναλλασσομένης·* ubi omissa vox omnia turbat in posterioribus, lege *εὐθείας μὲν καὶ κλητικῆς ἐναλλασσομένης*, ut Edd. Loniceri & Cantabrigiensium. Geminus plane error in Scholiis ad Iliados δ v. 2, ubi, cum Edd. Romana & Veneta habeant: *τοῦτο γὰρ βούλεται αὐτοῖς ἥ τε ἀμβροσία, ἀβροσία τις οὖσα· καὶ τὸ νέκταρ παρὰ τὸ νεάζειν λεχθέν*, recte, nisi quod distinctiones fere omissæ erant; Noster edidit: *τοῦτο γὰρ βούλεται αὐτοῖς ἥ τε ἀμβροσία τις οὖσα, καὶ τὸ νέκταρ, παρὰ τὸ νεάζειν* &c. P. XLII lin. 10, *ἠμυνοὶ δ' ἑτέρωσε* scribit *οἱ δ' ἑτέρωσε·* sed sine dubio scribendum *οἷον οἱ δ', ἑτέρωσε.* P. L lin. 16, ubi de Mundo & Universo est sermo, pro vulgato & vitioso *ἐν δὲ τῷ ὀνόματι σημαίνει τὸ σιωπᾶν*, ipse edidit: *ἐν δὲ τῷ ὀνόματι σημαίνει τὸ καλλωπίζειν*, mira & audaci mutatione; nos pro *σιωπᾶν* scribendum *σύμπαν* putamus. P. LXXXV lin. 3, in Quæst. Porphyrii, pro *ὅσοι πῦρ καὶ ἑστίας ἔχουσι* sine causa scribit *ὅσοι πῦρ καὶ ἑστίαν ἔχουσι.* Ibid. p. LXXXVIII in med. *τάς τε γὰρ οἰκείας τιθεμένας φωνὰς* lege potius *οἰκείως*. Ib. p. C lin. 6 ipsemet edidit: -- *χόλος ὅς τε καὶ ἄλλων Οἰδάνει ἐν στήθεσσι νόον*, & tamen hæc annotat: *Aliæ Editiones νόον addunt* (quasi ipse non addidisset) *quod potius ad Φρονεόντων pertinet cum οἰδάνει neutrum sit.* Non potest illuc referri *νόον*, & *οἰδάνει* potest esse activum; nam invenitur hujus passivum *Ἀλλά μοι οἰδάνεται κραδίη* Il. ι v. 642, & *τὸν νῦν Φρενῶν* ineptum. Id quod postea in contextu Homeri videtur agnovisse Il. ι v. 550, ut ex distinctione & versione patet. P. CIII lin. 11 a fine *εἰ παρέχωσι* scriptum, & annotatur, Henr. Stephanum velle *περιέχωσι·* sed propter *εἰ* scribendum est

 περιέ-

περιέχουσι nam παρέχουσι minus hic placet. P. CXVI in med. De Antro Nympharum, pro διὰ τοῦτο δεδήλωται lege διὰ τούτων δεδήλωται. mox lege: ἐκ διαφόρων μέν τοι καὶ οὐ τῶν αὐτῶν ἐννοιῶν ἑρμώμενοι, exciderat αὐτῶν. P. CXXIII lin. 4, εἰς τοῦτο τοίνυν φησὶν ὁ Ὅμηρος δεῖν τῷ ἄντρῳ ἀποτίθεσθαι πᾶν τὸ ἔξωθεν κτῆμα. ubi hæc Notula: γρ. τὸ ἄντρον olim, male. Imo bene, & ita omnino lege. P. CXXIV lin. 10, in Orat. Dionis Chryſ. pro vulgato καὶ δὴ καὶ αὐτὸς Ἀριστοτέλης—ἐν πολλοῖς διαλόγοις ſcripſit καὶ δὴ αὐτὸς Ἀριστοτέλης—ἐν πολλοῖς δὴ λόγοις, obſecutus, ut videtur, Joanni Daviſio, cujus Notulam ſubjicit iſtam: *Non ſolitus fuit Ariſtoteles Dialogos ſcribere, quare reponendum puto* ἐν πολλοῖς δὴ λόγοις· ſed hoc nimis inconſiderate negatur; Plutarchus certe contrarium teſtatur, in Dione Syracuſano: ὅ, τε Κύπριος Εὔδημος εἰς ὃν Ἀριστοτέλης ἀποθανόντα τὸν περὶ ψυχῆς διάλογον ἐποίησε. T. 1 Opp. p. 967, C. Niſi forte ibi etiam δὴ λόγον legendum putabit Daviſius; ſed aliud videbitur legenti fragmentum ex eodem illo Dialogo apud eundem Plut. in Conſolatione ad Apollonium T. 2 Opp. p. 115, B. C. D. Idem Daviſius ibid. Not. 5: Hæc ſic recte diſtincta & edita a Morello: οὐ γὰρ ῥάδιον διαστῆσαι τὸ τοιοῦτον καθάπερ, οἶμαι, δύο φίλων ἀνδρῶν, ἀμφοτέρων σεμνῶν, τοῦ ἑτέρου τῷ ἑτέρῳ ἐγκαλοῦντος, ἑνὸς αὐτῶν καταγνῶναι, ita interpolare conatur: οὐ γὰρ ῥάδιον διαστῆσαι τὸ τοιοῦτον, καθάπερ οἶμαι· ΚΑΙ δύο φίλων &c. male. P. CXXVI in med. δέον τὴν βασιλέων ἐπιμέλειαν πατρικὴν καὶ κηδεμονικὴν εἶναι, μετ' ἐννοίας καὶ ὠφελείας. Legendum potius εὐνοίας pro ἐννοίας. Hæc in Prolegomena. Quod ſi in his errata etiam fuerunt typographica, quæ ſane iniquum foret imputari Cl. Editori, cum ea, ſi vel maxime omnia tollantur a diligente Correctore, tamen ſæpe negligantur a typothetis; age colligamus omnia, quæ in legendo properantes, nec ad omnes minutias nimis attenti obſervavimus, & pro typographicis habemus, ut æquitatem noſtram ſentiat. P. XXXIII circa finem ἀπείριτες impreſſum pro ἀπείριτος· P. XXXVII in med. fere: ἐλλείψις pro ἔλλειψις. P. XXXVIII lin. 4 πρὸ οὗ pro περὶ οὗ. P. XLVI lin. 12 καὶ οἱ pro καί οἱ. P. XLVIII poſt med. αὐτῇ τε pro αὐτῇ τε. P. LXXXIII lin. 13 περὶν pro πρὶν. P. LXXXIV

ante

ante fin. lin. 9 φυλακας pro φυλακάς. P. LXXXV lin. 3 ἑςιάν pro ἑςίαν. P. XCII lin. 11 a fine ἀκριϐῆς pro ἀκριϐὲς. Ibid. lin. ult. ἀθρίζοντας pro ἀθερίζοντας. P. XCVI lin. 9 ἀπαλοτρεφέ@, σιάλοιο delendum comma. Ibid. lin. 6 a fine δεικῦναι pro δεικνύναι. P. CXVII post med. ψυχὴς pro ψυχῆς, p. CXIX lin. 18 ἀποθήσκειν pro ἀποθνήσκειν.

Cum præter spem nostræ in Prolegomena Animadversiones excreverint, atque in Homerum ipsum & Scholia multo plura dicenda sint; ut aliorum etiam Librorum recensioni locum relinqueremus, voluimus illa in Menses sequentes rejicere.

THE WORKS OF DR. EDWARD STILLINGFLEET.

h. e.

OPERA OMNIA ERUDITISSIMI PRÆSULIS EDUARDI STILLINGFLEETI, Episcopi Wigorniensis, cum ejusdem charactere & vita; sex Voluminibus comprehensa.

Vol. I & II.

Londini, apud Henr. & Georg. Mortlock, 1710, fol.
Alph. 22.

EA fuit Reverendissimi Præsulis, *Eduardi Stillingfleeti*, dum viveret pariter & post fata, apud omnes Eruditos fama atque existimatio, ut ab omnibus censendus sit præclare de Orbe Erudito meruisse, quisquis est, qui hac eleganti collectione dispersa hactenus, & in ista dispersione haud dubie ex parte brevi disparitura, scripta omnia Viri doctissimi cum ejusdem Vita nobis exhibuit. Præmissa vero est biographia hæc toti Operi, continetur que adeo Volumine I, quo præter hanc nihil aliud comprehenditur, nisi L sermones sacri ab Autore diversis temporibus e suggestu sacro habiti, ipsoque adhuc vivente publicati. Natus ille est A. 1635 Cranburnæ in Comitatu Dorsettensi, ac postquam tirociniis studiorum innutritus esset in scholis, ac ab A. 1648 in Academiæ Contabrigiensis Collegio

gio S. Johannis iisdem porro vacasset, A. 1653 Socius ejusdem Collegii est constitutus. Maluit tamen aliquandiu post in secessu literario degere, atque ibidem Musis suis aliorumque institutioni ruri vacare, unde postquam redierat, Magister Artium renunciatus Cantabrigiæ, Nottinghamiam porro secessit, ac paulo post A. 1657, temporibus quidem valde periculosis ac difficilibus, noluit tamen Ecclesiasticum munus Suttonii ipsi demandatum accipere, nisi obtenta per manus Episcopi, quanquam tum temporis ejecti, χειροτονία. Ubi quidem ignorari ipsum non sunt passa scripta jam tum in ista juventute ab ipso publicata complura, quæ apud omnes amplissimam ipsi existimationem conciliabant. Qua cum imprimis frueretur apud Humfredum Episcopum Londinensem, ejus ope factum est, ut A. 1665 Londinum ad munera Ecclesiastica Parochiæ S. Andreæ obeunda vocaretur, non multo post a Sacris Carolo II Regi Angliæ esse jussus, ac mox A. 1670 peculiari Regis ipsius commendatione Canonicus Ecclesiæ Cathedralis D. Pauli apud Londinenses creatus. Paulo ante vero A. 1668 summo cum applausu obtentis Cantabrigiæ Doctoris Theologiæ privilegiis honoribusque, aliisque compluribus de Ecclesia meritis ornatus, Guilielmo Sancrofto ad Archi-Episcopatum Cantuariensem promoto, in Decanatu ejusdem Ecclesiæ Cathedralis successor datus est, statim inde Archi-Diaconus ac postea Decanus quoque Ecclesiæ Cathedralis Londinensis factus. Quibus officiis amplissimis cum præfuisset temporibus periculo plenissimis, ea tamen cum cura diligentiaque, ut neq; Parochiæ suæ curis unquam deesset, neq; tamen usquam impunitam relinqueret qualiumcunque adversariorum Ecclesiæ Anglicanæ insultandi licentiam, tandem A. 1689 vacuæ sedi Episcopali Wigorniensi a morte Episcopi præcedentis Præsul datus est. Quo munere se ipsum dudum demonstraverat dignissimum, cum obito per multos annos Prolocutoris in Domo inferiori Ecclesiasticæ Convocationis officio, tum imprimis, dum Societati, a Rege Guilielmo III ad Liturgiam Anglicanam revidendam & ubi opus fuerit, emendandam institutæ, aderat. Certum sane est, eum in isto quidem negotio inter primos fuisse habitum, mul-

tumque

tumque vel a præstantissimis illius Societatis membris desideratam fuisse prudentiam ejus judiciique ἀκρίβειαν, cum in medio operis nunquam deinde ad umbilicum producti podagræ vi ab isto conventu abstraheretur. Ceterum deinceps quoque, quanquam Episcopali fulgeret infula, non neglecta scribendi provincia, imprimis tamen curis Dioeceseos suæ ea fide, eaque in visitationibus solemnibus, ter ab ipso repetitis, exactitudine præfuit, ut exemplum fuerit sollicitudinis a vero Ecclesiæ Dei Pastore gregi suo jure meritoq; præstandæ. Tanto magis vero desideratus omnibus obiit diem supremum, qui ipsi fuit 27 Martii A. 1699, Westmonasterio, ubi mortuus erat, Wigornium postea translatus, ibique solemnibus exequiis, ac monimento, quod inscriptionem a Cel. Bentlejo factam exhibet insignem, condecoratus. Bibliotheca ejus instructissima, in qua meminimus quinquies mille libros in fol. numeratos, a Narcisso Archi-Episcopo Armachano & Hyberniæ Primate integra coemta, & Dublinii loco publice est colloca, MSpta vero, potissimum res Britannicas spectantia miroque studio ab ipso collecta, Bibliothecæ Roberti Harlæi, nunc Comitis Oxoniensis, sunt inserta. Nunc age de scriptis ipsius, quæ hic conjuncta sistimus, quantum ex instituti rationibus licet, pauca quædam delibemus.

Primum vero locum in Volumine II occupat præstantissimum *Originum Sacrarum* opus, ab ipso, nondum octo supra viginti annos nato, stupendo quidem eruditionis apparatu judiciique acrimonia elaboratum, publicæque luci expositum A. 1662. At de illo nunc quidem tanto minus attinet quicquam dicere, quod liber ille non modo vernaculo sermone, quo scriptus est, septies recusus, sed & in Belgicum idioma, inque linguam Latinam dudum translatus, & a nobis A. 1688 p. 24 recensitus, omnibus Eruditis pridem probe cognitus sit. Addita vero est illi in hac Editione ex postrema Cantabrigiensi pars Operis posthumi, quo Autor intenderat, quicquid ad supplenda fundamenta Religionis naturalis & revelatæ spectaret, quinque Libris complecti, tum quidem ex Autoris ipsius MSpto publicata, sed non nisi Libri primi Caput I integrum, secundum imperfectum mutilumque continens. Caput I opposuit tribus Atheorum

 nostri

nostri temporis cavillationibus, quibus existimant, modo religionem esse Politicorum inventum, modo originem debere illam ignorantiæ superstitiosoque timori hominum, modo integras esse nationes, quæ omni sensu Numinis destituantur. *Primæ* cavillationi objicit Autor, eos, qui illa utuntur, nullo modo posse vel probabiliter commonstrare viros ac tempora, quibus ac per quos id genus fuci factum fuerit hominibus. Sane apud
pag. 3. Ægyptios probat non introductam demum fuisse ab Osiride & Hermete Theologiam, sed in ordinem tantum & formam scientiæ redactam, apud Phœnicios idem præstitisse Hermetem il-
5. lum sive Taautum, absurdissimaque esse, quæ de prima religionis in mentibus Phœniciorum origine ex Taauto & Sanchonia-
7, 8. thone descripta esse jactet Philo Byblius. Neque apud Græcos demum ex Ægypto introduxisse sensum Numinis Orpheum, ipsum ante iter Ægyptiacum in Theologia patriæ, teste *Diodoro*
11. *Siculo*, exercitatum, Græcosque ante Orphei superstitiosos ritus astra coluisse, religione multo magis cum ratione consentanea, quam Orphica. Porro ipsum Diodorum Siculum, in ori-
15 sqq. ginibus rerum describendis Epicuræum systema unice sequentem, ac productionem animalium ex putrefacta tellure deducentem prolixe castigat & refutat, Democritique, Anaximan-
24 sqq. dri & Epicuri systemata de fortuito animalium hominumque ortu non minore eruditionis apparatu evertit. Denique, quisquis fuit præstantissimorum Philosophorum, eum aliam longe viam iniisse philosophandi docet, ac tantum abesse, ut illi no-
39 sqq. tionem Numinis pro invento haberent politico, ut potius existimarent, non posse se rerum naturalium rationem reddere, nisi supposito tali rerum omnium supremo principio. A quorum
58 sq. numero ne quidem ipse excluditur Ocellus Lucanus, cujus librum de Universo, qui nunc exstat, cum quod non Dorica Dialecto sit scriptus, tum quod laciniæ Ocelli a Stobæo in Eclogis Physicis conservatæ directe contradicat, pro spurio figmento Peripatetici cujusdam Atheniensis, post Stratonis Lampsaceni &
60 sqq. Critolai tempora viventis, Autor habet. *Alteram* cavillationem, qua existimatur ignorantia & timor hominum fecisse Deos, deinceps persequitur, Hobbesii verba utplurimum ipsa allegans

gans

gans & presse refutans. *Tertia*, quam impugnat, sententia est p. 68 sqq.
eorum, qui asserunt dari Nationes integras, quibus nullus insit pietatis divinitatisve sensus, circa quam quidem monet, distinguendos esse Populos, vix quicquam præter externam speciem cum humana natura habentes commune, ab iis, qui majori rationis usu gaudeant, deinde standum non esse mere levibus peregrinantium ac ab ipsis istis Nationibus pro hostibus habitorum narrationibus, neque inde quicquam concludi posse, quod nullum observare liceat apud quasdam Gentes vel tempus vel locum divino cultui destinatum, multo minus vero fidendum esse iis, qui hostili animo apud ipsas Gentes sint versati, cumprimis Hispanis, quorum e re erat Nationes crudelissime ab ipsis afflictas nigerrimis coloribus repræsentare. Ipsam rem deinde ex Itinerariis prolixius dijudicat ac in lucem producit. Cap. II proposuerat Autor considerare modernas hypotheses Atheisticas, sed, cum easdem distinxisset in eas, quæ ad Atheismum tendunt, & quæ plane sunt Atheisticæ, vix has absolvit, consideratis primo iis, quæ nota & recepta Dei & providentiæ argumenta infirmant. Ibi igitur Cartesii nova divinæ existen- 83 sqq.
tiæ demonstratio examinatur, idemque, quod ex Philosophia 86 sqq.
Naturali finales causas ejecerit, severe castigatur, severiusque ad- 93 sqq.
huc Spinosa, omnes causas finales ubique profligare contendens. Procedit deinde ad eos, qui nimium tribuunt Mechanicis materiæ motusque potentiis, ubi iterum castigatur Cartesius, primo 102 sqq.
quod notionem materiæ vel corporalis substantiæ statuerit non dependentem a potentia divina, tum quod conatus fuerit omnium phænomenorum, hujus universi rationes reddere ex legibus 107 sqq.
Mechanicis motus sine speciali providentia, in quo quam infeliciter processerit, dum demonstravit Stillingfleetus, substitisse & operi immortuus esse videtur. Succedit vero huic operi Epistola ad Deistam scripta a Stillingfleeto A. 1675, de cujus Latina versione pluribus dictum est in Actis Anni 1695 p. 160. Sequitur deinceps ejusdem *Irenicum*, primus ejus foetus, publicatus A. 1657. Eo cum conaretur fatales in Ecclesia Anglicana de Ecclesiasticæ Hierarchiæ forma controversias sopire, primo Li- L. I. Cap. I, II.
bro, quid Lex Naturæ circa Ecclesiæ gubernationem suadeat, in-

 quirit,

p. 178 sqq. quirit, positisque principiis, quid sit Legis Naturæ, obiterque probato Jure Magistratus Politici circa Sacra, duo circa gubernationis Ecclesiæ formam existimat Lege Naturæ dictari, I necessariam esse institutionem Societatum inter homines ad cultum divinum, quo trahitur Gen. IV, 26 & nomen בני אלהים Gen. VI, 2, nec non societates Paganorum in cultu Deorum.

Cap. III.

IV. II Eam societatem sustinendam regendamque esse ea ratione, quæ sit convenientissima, ubi existimat sex sequentia fluere ex Lege naturali: 1 distinctionem quarundam personarum in societate, earumque præ reliquis ordinis potestatisque prærogativam: 2 venerationem debitam personis istis specialius ad cultum divinum adhibitis; quod cum aliunde, tum imprimis ex omnium Gentium consensu probatur, antiqua tamen traditio, qua feruntur ante legem Mosaicam apud Israelitas primogeniti Sacerdotii jure reliquis præstitisse, refutatur:

V. 3 solemnitatem in rebus sacris in ista societate peragendis in gravitate & decore ceremoniarum, (ubi de loco & tempore cultus divini etiam apud Paganos, & septimo die apud ipsos sacro habito,) tum

VI. in solemnitate disciplinæ: 4 viam finiendi controversias subortas ad pacem societatis Ecclesiasticæ violandam spectantes, ubi

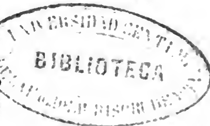
VII. notiones schismatis simul evolvuntur: 5 consensum omnium, qui in societatem admittantur, in certas leges societatis, quibus velint subjici, vel implicitum, vel explicitum, stricte ab Ecclesia primitiva olim observatum: 6 eorum, qui in leges im-

VIII. pingant, ad rationem Superioribus reddendam & censuram ipsorum sustinendam obligationem, ubi simul Druidarum excommunicatio ex Julio Cæsare adducitur, & Judæorum חרם non fuisse mere civilem sed sacram pœnam, prolixius demonstratur. Posteriore Libro, numquid Lege Dei positiva circa Hierarchiam Ecclesiasticam fuerit determinatum, inquiritur.

L. II Cap. I. Ubi primo conceditur, ex Lege Dei positiva necessariam esse in unaquaque Ecclesia particulari certam gubernationis formam.

II. Deinde conceditur, juris divini esse, ut in Ecclesia perpetuum sit Ministerium Ecclesiasticum ab ipso Deo fundatum, imo id probatur, cavillationique loci Matth. XXVIII, 19, qua τὸ ἕως τῆς συντελείας τοῦ αἰῶνος non nemo ad Judaicæ Politiæ destructionem

nem applicare conatus fuerat, itur obviam, & Eph. IV, 12 per Ἀποςόλες, Προφήτας &c. non intelligi personas, sed dona his muneribus competentia, quibus καταρτίζονται οἱ ἅγιοι εἰς ἔργον διακονίας, existimatur. Post formatur Quæstio, an alterutra Cap. III.
forma, vel Episcopalis vel Presbyteriana, jure divino sit necessaria, quæque in V. T. fuerit gubernationis Ecclesiasticæ forma, & an nos nunc obliget, disquiritur. Inde quæritur, an necessarium IV.
fuerit, ut Christus peculiarem formam Hierarchiæ positiva lege constituerit. Idque fecisse negatur. Negatur porro, per V.
ullam Christi actionem singularem Ecclesiæ gubernationem fuisse invectam, ubi de Apostolis, eorumque æqualitate, nec non præ LXX Discipulis prærogativa, imprimis vero de locis Matth. XX, 25, 26, 27, Matth. XVI, 15, 16, 17, 18, & præcipue Matth. XVIII, 15, 16, 17, & quid hoc loco nomen *Ecclesiæ* significet, (quam Autor accipit pro privato amicorum selectorum conventu,) disquiritur. Ulterius, num Apostolica praxi sit deter- VI.
minatum, quæritur, quid sit κλῆρος ἀποςολῆς, quid τόπος ἴδιος Act. I, monstratur, Apostolos non sibi ipsis Provincias constituisse probatur, ac prolixissime imprimis ostenditur, Apostolos in praxi Ecclesiastica Ecclesiarumque gubernatione Synagogæ Judaicæ ritus ubique fuisse imitatos. Nec porro certum esse, Apostolos in omnibus Ecclesiis eandem formam introduxisse, docetur, neque, si id concedatur, id necessitatem illius formæ probare, cum abrogata fuerint & Apostolica præcepta, Act. XV, 29, & Apostolicæ praxeos momenta, osculum sanctum, agapæ, immersio in Baptismo, communio bonorum, alia. Imo post Apostolos quoque, occasione tantum ita ferente, intro- VII.
ductas fuisse Diœceses & Provincias, quasdam etiam Ecclesias, ut Scoticas ad annum 430 usque, Gothicas ad tempus Ulphilæ, sine Episcopis fuisse, conformatamque fuisse Ecclesiasticam gubernationem cum civili utplurimum, nec Presbyterorum ordinationes pro invalidis habitas fuisse, contendit. Unde denique VIII.
Theologorum Reformatorum judicia afferuntur, & in tres classes distinguuntur, eorum, qui gubernationis Ecclesiasticæ formam mutabilem, & a Magistratus & Ecclesiæ dispositione dependere existimant, quo refertur *Crannerus*, ejusq; judicium ineditum

editum de hac re ex ipſius MSS. producitur, itemque *Whitgiftius*, Rex *Jacobus I*, *Chillingworthus*, *Chemnitius*, *Molinæus*, *Blondellus*, *Bochartus*, *Grotius*, *Verulamius*. Altera eſt eorum, qui æqualitatem Miniſtrorum pro primitiva forma agnoſcunt, ſed Epiſcopatum non damnant, ut *Auguſtani Confeſſores*, *Melanchthon*, *Confeſſores Smalcaldici*, *Georgius Anhaltinus*, *Calvinus*, *Beza*. Tertia eorum, qui Epiſcopatum Apoſtolicum eſſe putant, ſed non damnant Presbyteria. Concluditur per conſilia pacis, prudentiam ſuadentia, quæ doceat, primitivæ formæ maxime convenire præſidium Eccleſiaſtici Senatus ad vitam, ſed reſtaurata autoritate Presbyterii, imminutis Diœceſibus, inſtauratis Provincialibus Synodis. Fuimus vero in recenſendo hoc opere paulo exactiores, ut integrum ſit Lectori judicium, num debuerit Stillingfleetum pœnitere iſtius ſcripti ea eruditione ac moderatione compoſiti, ac an idem Apologia, qua illud ab eo excuſatum fuiſſe apud Eccleſiam Anglicanam vitæ ejus Autor refert, merito indiguerit. Addita huic Tractatui in ſecunda Editione fuit ab Autore *Diſſertatio de Poteſtate Eccleſiæ circa Excommunicationem*, qua Eccleſiam Societatem, eamque diſtinctam a civili ſocietate eſſe, ac proinde habere jus infligendi pœnas, idque non ex ſolo membrorum conſenſu, ſed ex legibus ab Autore ſocietatis illius conſtitutis, erudite docetur. Sequitur vero, qui hunc Tomum concludit, Tractatus, titulo: *The unreaſonableneſs of ſeparation*, ſive *ingenua Narratio*, *Hiſtoriam*, *Naturam & argumenta Separationis hodiernæ ab Eccleſia Anglicana Communione detegens*. Scriptus hic liber eſt editusque A. 1681, vindicando Sermoni ſacro ab Autore de eodem argumento habito, tribusque Partibus abſolvitur. Prima hiſtoricam narrationem de ortu & progreſſu hujus ſeparationis, curioſis monimentis ubique diſtinctam, continet. Altera naturam ſeparationis hujus inquirit, & ex re ipſa ſine ratione eam ſusceptam docet. Tertia argumenta pro illa adduci ſolita confutat & ratione deſtitui probat. Adduntur ſcriptæ eadem ſententia de hac re Epiſtolæ ad Epiſcopum Londinenſem, Triumvirorum Gallorum, Le Moynii, Anglii, & Claudii. De reliquis Tomis alibi dicemus.

Ent-

Entdecktes Judenthum.

h. e.

JUDAISMUS DETECTUS A JO. ANDREA EISENMENGERO Prof. Orient. LL. Heidelberg.

Partes II.

Regiomonte, & prostat Berolini, ap. Jo. Christoph. Pape, 1711, 4.
Alph. 11 pl. 13.

NOn obscurum est eruditis, quibus fatis hoc opus fuerit obnoxium, quod a Cl. Autore jampridem elaboratum, & Francofurti ad Mœnum typis expressum, lucem videre poterat, nisi Judæorum conatus continuo obstitissent. Legi hanc in rem ea possunt, quæ eruditi Commentariorum Trevoltianorum, ad rem literariam spectantium, Scriptores A. 1702 Tomo I p. 118 monuerunt. Nunc autem auspiciis Potentissimi Borussorum Regis effectum est, ut nuper admodum idem opus, Regiomonte accurate recensum, lucem adspiceret & cum eruditis communicaretur. Cl. Autor, cujus accurata literarum & Antiquitatum Hebraicarum notitia aliis speciminibus comprobata est, id egit potissimum, ut ex variis Judæorum scriptis, vel editis vel MSS. quorum series in limine operis exstat, indefesso labore colligeret, quæ in doctrinam diviniorem, & puriorem religionem injuria sunt, & ineptas hujus gentis opiniones ac fabulas, plerisque hodie ignoratas, in lucem proferret. Ne autem hic calumniæ locus esset, Judæique de sententiis sibi præter rationem imputatis jure possent conqueri, diligentissimus Autor ipsa Judæorum testimonia Hebraico loquendi genere exhibet, eademque vernacula lingua fideliter reddit. Partis I cap. I inquirit in doctrinam eorum de Deo Patre, quæ a verbi divini præscripto adeo recedit, ut ne cum ratione quidem conciliari possit. Sic in lib. Rasiel non edito Deo mensuram certam adscribunt, quæ quamvis amplissima sit, in divinum tamen Numen omnino non cadere recte judicatur. Non minus inepte, Deum legi & sapientiæ studio operam dare Tr. Avoda Sara fol. 3 & alibi, puerosque erudire, asseverant. In cœlo Academias variis

p. 2.
5.
7-14.

riis Doctoribus instructas & legibus quoque suis munitas dari, in quibus Deus aliquando disputando superatus sit, nugantur.
p. 16-26. Deum illacrymatum fuisse expugnationi templi (vide Chagiga fol. 5 col. 2) neque ullam consolationem admittere, fabulantur. Simili ratione Deum, ob expulsos in exilium Judæos, Mosis obitum, aliasque causas a lacrymis sibi temperare non posse fingunt. Eundem sibi exulibus adesse credunt in lib. *Maor hakkaton* fol.
30. 6 col. 2, cogique posse ad aliquid vel faciendum vel omittendum, aperte pronunciant Tr. Taanith fol. 19 col. 1, & passim comminiscuntur dissensiones quasdam inter Deum & Angelos
34. obortas, v. c. in *Schene luchoth habberith* f. 180. Homines Geniosque ab initio malos & depravatos conditos esse, persuasi
35. 36. sunt in Tr. Berachoth f. 61 col. 1, adeoque & causam peccati esse Deum: v. ib. f. 32 col. 1, idque excusando peccatori sufficere: v. Zeror hammor fol. 151 col. 2. Imo Deum ipsum contra legem peccasse, impie tradunt in Jalkut Schimoni f. 168 col. 2
37. num. 1025 sq. cujus rei exemplum ex eo petunt, quod Lunam
39. Sole minorem condiderit. Omittimus cetera eorum de Deo commenta, quæ non minoris impietatis quam stultitiæ argumenta secum ferunt, de quibus vel ex allatis conjectura fieri pot-
61 sq. est. Cap. II convicia in Servatorem nostrum impio ore projecta complectitur. Sic eum appellant non ישוע sed, ultima litera
67. truncata, ישו, cujus rei quinque afferunt rationes, inter quas quinta eaque potior illa est, ut hoc modo, singulis literis, per voces integras expressis, indignissimum convicium tecte evomere possint. Literas enim has ita interpretantur ימח שמו וזכרונו h. e. *deleatur nomen & memoria ejus*. Eadem de causa frequentius pronunciant Jischu quam Jeschu, ut ad verbum ימח eo re-
69. ctius alludi possit. Hac occasione exsecrandi formulæ, Judæis receptæ, enumerantur, quibus deinceps subjiciuntur formulæ
72. bene precandi. Succedunt alia nomina ignominiæ plena, qui-
73-148. bus Servatoris gloriam deturpare conantur. Appellant enim Deum præputiatorum, Deum Edom, Deum peregrinum, Tauth, Jirah, Avoda Sara, Molech, Baal, Bel Peor, Hefel varik, h. e. vanitatem & inanitatem, Talui, sive suspensum, maledictum, stultum, hæreticum & Epicuræum, impium *Adam belijaal* h. e. hominem

hominem nullius pretii, Esavum, *Mamser* h. e. spurium, qua occasione calumniæ libri *Toledoth Jeschu* confutantur p. 112 sq. *ben Stada* p. 133, *ul hassimma*, h. e. sobolem dedecoris, *nezer naafuf*, h. e. surculum adulterinum, *nezer nitaf*, h. e. surculum abominabilem, Deum abominationum, *otbo baisch*, h. e. virum illum. Cap. III crimina & scelera commemorantur, quæ Servator perpetrasse, sibique ipsi supplicium ultimum contraxisse fingitur. p. 148.
Sic criminantur, sanctissimum Servatorem Magiam ex Ægypto 152.
attulisse, a divino Numine ejusque cultu abduxisse, miracula 154.
perpetrasse, vel beneficio Schemhamphorasch, vel ope Magiæ, 165.
quæ somnia graviter confutat Autor, ac deinde ceteras criminationes, in libro Toledoth Jeschu eructatas refert & retundit. In 173 sq.
Capite IV usque ad p. 227 aliæ fabulæ Judæorum leguntur, de iis rebus, quas post obitum Servatoris nostri contigisse narrant. Cap. V disputatur, utrum Jesus, cujus mentio in Talmudico 228.
corpore frequenter fit, idem sit cum Servatore nostro, an potius alius intelligi debeat. Judæi affirmant posterius, nominatim Jechiel p. 20 & 21 disputationis, quam præsente quadam Galliæ Regina cum Nicolao quodam habuit, R. Lipmannus in Sepher 230.
Nizzachon num. 347, & R. Salman Zevi in Theriaca Judaica c. 1 n. 7. Quamvis itaque hæc aliqua veri specie non destituantur, 237-264.
judice Autore nostro, sedulo tamen caveri debet, ne assertioni eorum fidem protinus habeamus. Non enim alium in Talmude Jesum commemorari, quam qui Servatoris loco Christianis est, Autor non solum aliorum Judæorum testimoniis, sed & diligenti comparatione, inter nostrum & Talmudicum Jesum instituta, commonstrat. Cap. VI exponitur, quid Judæi de Spi- 264 sq.
ritu S. confingant. Per eum certam prophetiæ speciem significari volunt, cui sententiæ præter cetera id opponit Autor noster, quod Spiritus S. *Schichina* appellatur, quo nomine Deum notari, in lib. Avodath hakkodesch parte I fol. 11 col. 1 conce- 268.
ptis verbis affirmatur. Cap. VII sinistra Judæorum de scriptis 270.
N. T. Evangelistis & Apostolis judicia in summam conferuntur. Quamvis enim Judæi ipsi a Messia novam legem exspectandam dixerint, per quam N. T. ab illis significatur, hoc tamen eo loco habeant, ut legem Edom, legem suspensi, legem

præputiatorum, legem profanam, legem erroris, &c. appellare
p. 277-293. non vereantur. Non mitius nec rectius de Evangelii præconibus loquuntur, cum in universum, tum de singulis Apostolis, quod fuse enarratur. Vicissim de Talmude præclare sentiunt, & magnifica elogia in eum conferunt, quæ ab Autore repetuntur, qui paulo post diligentem operam in Talmudicis ineptiis pro-
293-453. ponendis collocat cap. VIII. Capite proxime sequenti Judaica legem interpretandi ratio explicatur, additis exempli loco in-
454. eptis quibusdam explicationibus. Tralatitium est, varios interpretandi modos Judæos admittere, quorum alii 49, alii 70 fingunt, imo Autor libri Ief arjeh f. 96 col. 4 tradit, singulos versus 600000 modis explicari posse. Reliqua hujus capitis pars recensendis ridiculis Scripturæ interpretationibus usque ad p. 494
494. impenditur. Cap. X leguntur ea, quæ profana gens de religione Christiana, & verbi divini præconibus cum singulari animi im-
495. potentia eructare consuevit. Primo quidem voces ignominiosas in promtu habent, cum religionem nostram appellant fidem Nazarenorum, fidem suspensi, fidem Edomiticam, fidem menda-
499. ciis plenam, itemque errorem. Sic verbi Ministros dicunt Cumarim, Cumere Jeschua, Cumere Edom, ut & Gallachim sive tonsos &c. Templa Christianorum indignis item nominibus affi-
507. ciuntur. Audiunt enim illis *Toefa* seu abominatio, *beth avoda sara* sive domus idololatrica, domus cultus idolorum, domus vanitatis &c. quod ex cap. XI cognoscitur. Sacramentum utrumque non effugit horum hominum calumnias, quæ cap.
533. XII proponuntur. Aquam baptismalem vocant *Me basschemed*, h. e. aquam perniciei, aquam superbiæ, *me bakkedeschim*
537. seu aquam meretriciam &c. baptismum vero ipsum *Schemed* sive
540. perditionem, *Tuma* h. e. impuritatem; Sacram Cœnam di-
543. cunt *Seuda toma* h. e. convivium impurum, panem vero sacra-
552. tum *lechem tome* h. e. panem impurum &c. vinum *Jen nesech*,
553. h. e. vinum effusionis, vinum trepidationis, calicem כלב i. e. ca-
556. nem. Cap. XIII commemoratur, quid de Festis Christianorum pronuncient Judæi. Illa appellant *Ed* h. e. perniciem, item
568-588. *hefel*, i. e. vanitatem, *chogga*, h. e. terrorem &c. Cap. XIV mireris incredibilem arrogantiam, qua gens superciliosa ceteris gentibus

gentibus se præfert, ita ut ipsis quoque Angelis cariores se Deo esse profiteantur in Cad hakkemach fol. 64 col. 4. Cap. XV p. 588.
ostenditur, quam abjecte de ceteris populis, speciatimque de Christianis sentiant & loquantur, quos vel inter ipsa bruta nu- 594.
merant in Bava mezia f. 114 col. 2, iisque multis modis immane odium testatum faciunt. Cap. XVI nomina ignominiæ plena, 728-803.
quibus Christianos insignire solent, leguntur, a quibus distinguuntur ea, quæ ad totum Christianorum cœtum designandum adhibentur, cap. XVII. Capite huic proximo ex Judæorum mente variarum gentium, quæ Orbem habitent, numerus initur, & septuaginta recensentur, quibus totidem Angeli præsint, 631-728.
Sammaele Christianorum res moderante. His tandem extremo capite doctrina Judæorum de Sammaele, Angelo mortis, & ipsis mortuis, succedit. Illis capitibus prior Pars absolvitur; de posteriore alias dicemus.

GASPARIS SANCTII, SOCIETATIS JESU Theologi, in Collegio Complutensi Sacrarum Literarum quondam Interpretis, in Librum Job Commentarii cum Paraphrasi.

Antwerpiæ, sumtibus Jo. Friderici Gleditsch & Filii, 1712, 4 ch. maj.

Constat Alph. 4 pl. 3.

Quibus commentationibus in librum Jobi, præcipuam fere laudem inter omnia doctissimi atque in dilucidandis sacris paginis versatissimi Autoris scripta merentibus, Compluti die 20 Junii A. 1623, ut ex fine hujus Operis apparet, ultima manus imposita olim fuerat, eæ biennio post A. 1625 typis exceptæ Lugduni apud Batavos publicam lucem aspexerunt. Nunc vero ob sacræ pariter ac profanæ doctrinæ, qua abundant, recessus summamque raritatem secunda vice prodeunt, sumtus eam in rem libenter suppeditante Bibliopola, qui iterata hac editione communi utilitati consulere voluit. Post præfationem Autoris, in qua propositum suum in exponendo Jobi libro sensum literalem perpetuo scrutandi, interdum etiam moralem

adjungendi declarat, nova alia exhibetur, quæ de vita & scriptis Sanctii agit. Natus videlicet est Centum-Puteoli in Hispania A. 1554, parentibus probis, ac sodalitati, quæ a Jesu nomen habet, anno ætatis decimo septimo adscriptus, tantam nominis celebritatem adolescens adhuc sibi comparavit, ut multos in admirationem sui traheret, summorumque ac excellentium Virorum benevolentiam promereretur. Operam primum præstitit in imbuendis ad humanitatis studia juvenum animis, & egregia diligentiæ documenta tum in civitate Oropesana, tum in Collegiis Huetano & Madritano dedit. Auditores habuit bene multos, illustri stirpe etiam satos, cumque spatium triginta annorum docendo consumsisset, Societas ipsum ad interpretandum in Collegio Complutensi divinum codicem evocavit. Cui amplissimo officio ut satisfaceret, recteque eodem defungeretur, non tantum ore in gratiam studiosæ juventutis sacras Pandectas interpretari, sed etiam scriptis suas meditationes cum aliis communicare necessum duxit. Eum in finem nunc in libros historicos, Ruth, Esther, Nehemiæ, Esdræ, Tobiæ, Judith, Maccabæorum, nunc in vaticinia Prophetarum, Jesaiæ, Jeremiæ, Ezechielis, Danielis, duodecim minorum, threnos item Jeremiæ, nunc ex novo fœdere, in Acta Apostolorum commentatus est, ut de opusculo, in tres partes diviso, de Apostolorum Jacobi & Pauli in Hispaniam adventu, nihil dicamus. His vero omnibus palmam præripere videtur ultimum eruditionis minime vulgaris specimen ac Operum Sanctianorum complementum, quod præ manibus jam habemus; ut adeo Sanctium nostrum inter celebriores divinorum oraculorum Interpretes ex Jesuitarum choro non infimum locum occupare existimandum sit. Ipse liber in prolegomena & annotationes dispescitur, ubi ad priorem classem necessariæ quæstiones referuntur, atque vario eruditionis apparatu modo ventilantur, modo illustrantur, modo explicantur. Expendit enim Cl. Autor, an historia Jobi sit vera, vel tantum parabola ad patientiæ exemplar cõficta? an Moses, cum esset pastor in Midian, eam composuerit? cur Arabismi nonnulli in Jobo inveniantur? Differit etiam de genere & patria Jobi, de ejusdem regia dignitate regiisque operibus, sanctitate,

pro-

prophetico munere, sacerdotio aliisque antiquorum Patrum de Jobo sententiis & præconiis. Inquirit porro in hujus libri stylum, auctoritatem, linguam, obscuritatem, nec examinare omittit, num liber ille Canonicis annumerari mereatur? ut alia silentio involvamus. In commentario hanc methodum observat Sanctius, ut præmisso semper cujuslibet capitis argumento textum perpetua paraphrasi ornatum afferat, eundemque sensu literali expositum cum ingenti doctissimarum lucubrationum copia reddat. Ex his vero animadversionibus nonnullas speciminis loco excerpere nec instituti nostri ratio patitur, nec indoles libri, jam pridem quippe editi, requirit. Sub finem demum hujus editionis necessarii indices tum rerum memorabilium, tum locorum Scripturæ Sacræ, regularum item ac proverbiorum in his Commentariis occurrentium adjiciuntur.

C. A. H. ΕΠΙΚΡΙΣΙΣ *IN SPECIMEN COMmentarii MS. in Iobum, Hieronymo tributi, relatum Anno superiore 1711, p. 270--275, & p. 513--520.*

SCriptum esse ab Hieronymo Commentarium aliquem in Iobum, ipsius nobis constat testimonio. Id enim ipse fatetur Comment. in Amosum cap. V, 19, *T. VI Opp. p. 77, a:* * *Coluber*, inquiens, *qui in præsenti loco Nobas, in Iob appellatur Leviathan. De cujus natura & terrore multiplici plenius in ipso Volumine diximus.* Equidem in suo Catalogo script. Eccl. cap. 135, ubi suos ipsius libros enumerat, hujus commentarii mentionem nullam fecit. Sed istud quidem leve est. Nam & alios quosdam suorum commentariorum ibi prætermisit, ejusque rei causam ipse ibidem reddit, scribens, *se multa alia de opere prophetali habere in manibus, quæ nondum sint expleta.*

Iste commentarius utrum perierit, an supersit adhuc, dispiciendum jam nobis est. Exstat commentarius aliquis in Iobum inter opera Hieronymi Tomo VII. Verum falso ejus Autorem haberi Hieronymum, jam consentiunt Critici, maluntque cum Bedæ fœtum agnoscere. Alium igitur eumque verum

* Utor editione Fridericiana Francof. 1684.

rum Hieronymi in Iobum commentarium sibi possidere visus est Marcus Meibomius: cujus Specimen his Actis insertum examini libet subjicere, & exponendis rationibus declarare, cur nec iste commentarius pro Hieronymiano sit habendus. En igitur rationes meas. I Solet Hieronymus in Procemiis suorum Commentariorum nominatim laudare eos, qui ante se eundem librum susceperunt illustrandum. Atqui hoc in hujus MS. Commentarii procemio non est factum, cum tamen ante Hieronymum multi sint in Iobum commentati, Ambrosius Alexandrinus, Didymus, Origenes, Hilarius Pictaviensis, de quibus ipse testis est in Catalogo suo. II Hieronymus in suis commentariis creberrime adducit versionem τῶν LXX, Symmachi, Aquilæ, & Theodotionis, item textum Hebraicum. Sed nec hoc in isto specimine fieri videmus: cum tamen vel maxime in suo ad Iobum commentario id fecisse videatur Hieronymus. Nam *T. III p.17* exstant duæ Hieronymi præfationes in Iobum: in quarum priore docet, se bis vertisse Iobi librum, primum ex editione τῶν LXX, deinde ex Hebræo. Idem repetit *T. II p. 81, f.* III In certis Hieronymi libris habentur interpretationes locorum quorundam Hieronymi ex Iobo, plane iis contrariæ, quæ in isto MS. Commentario leguntur. Legas, Lector, supra* *p. 272* sq. explicationem capitis III, 8, & tum audi ipsum Hieronymum, *T. VI Comm. in Ionæ III p. 103, f* hæc scribentem: *De Domino* (Christo) *Iob mystice loquitur: Maledicat ei, qui maledixit diei, ille, qui magnum cetum capturus est. Præcipitur ergo huic magno ceto, & abyssis & inferno, ut terris restituant Salvatorem, & qui mortuus fuerat, ut liberaret eos, qui mortis vinculis tenebantur.* Sic relege supra *p. 517* interpretationem Cap. XXXI, 27: & nunc ipsum consule Hieronymum, qui plane aliter, idque erudite, illa Iobi verba exponit. Ita enim *T. V Comm. in Ezech. cap. VIII p. 336, 9* scribit: *Iob inter ceteras virtutes etiam hoc habuit, quod nunquam aspiciens cælum & Solem & Lunam & astra fulgentia osculatus sit manum suam, id est, adoraverit creaturas.* Eandem interpretationem repetit *Comm. in Hosea cap. XIII T. VI p. 39, f.* Vel hic unus locus sufficit ad commen-

* in his Actis A. 1711.

commentarium MS. Hieronymo abjudicandum. In eo enim prodit se magna ignorantia phraseos: *osculari manum suam*; quam abfuisse ab Hieronymo e citatis duobus locis luculenter patet. IV In commentario hoc MS. observavi opinionem aliam scriptoris, cui contrarium sensit Hieronymus. Nimirum ad Cap. XXXIIX, 7, *p. 517* dicit Commentator MStus, *angelos fuisse primos in tempore creatos, non in initio*, id est, angelorum creationem incidisse in hexaemeron Mosaicum. Contra Hieronymus cum aliis ecclesiæ doctoribus, quorum loca citantur a Francisco Messanensi in *Explicatione difficiliorum locorum Hieronymi*, sub voce *Angelus* num. IV, statuit, ante visibilem hunc mundum creatos fuisse angelos. En ipsius verba ex *Comment. ad Tit. I, 2*: *Sex millia nec dum nostri orbis implentur anni, & quantas prius æternitates, quanta tempora, quantas seculorum origines fuisse arbitrandum est, in quibus angeli throni, dominationes, ceteræque virtutes servierint Deo, & absque temporum vicibus atque mensuris Deo jubente substiterint*. V. Ad Cap. XXIV Tobi *p. 515* & ad cap. XXXIX *p. 517* provocatur ad Patres Ecclesiæ. Quæ appellatio in Hieronymi scriptis non occurrit, nec ejus ævo fuit usitata. Ex quinque his argumentis, credo, conficitur, Hieronymo perperam MS. illum Commentarium tribui. Omitto dicendi genus, quod passim sapit recentius sæculum: omitto, quod, notante Cl. Relando in commentario hoc MS. ad Cap. XXXIX *p. 517*, verba de ibicibus etiam legantur in Isidoro Hispalensi, qui longe post Hieronymum vixit. Ea enim verba ex Isidoro transscripta esse non dubito. Nam etsi notum sit, Isidorum sua pleraque descripsisse ex aliis, adeoque reponi possit, Isidorum ex commentario isto MS. ea hausisse: comparatio tamen verborum facile Lectori persuadebit, Isidorum scripsisse priorem.

Hactenus, quis non sit MS. Commentarii Autor, vidimus. Jam breviter indicabo, quis verus mihi Scriptor ejus fuisse videatur. Quanquam non pari hic uti possum fiducia in pronuntianda sententia, sed simpliciter tantum expositurus sum, quid mihi in mentem venerit, curatiorem indagationem relinquens aliis, vel aliud in tempus mihi reservans. Crediderim itaque,

itaque, autorem hujus commentarii fuisse Rabanum Maurum: in quam suspicionem me adduxit lectio Commentarii in Threnos, qui exstat in Tomo V Operum Hieronymi, & non solum Rabano illi jamdudum a Criticis vindicatus est, sed etiam inter Rabani opera editus. Certe summa styli est convenientia, & eadem methodus. Expromam ex eo exempli causa aliquot loca, quæ & ipsa ad Iobi sententiam declarandam scripta sunt: ut Lectores ea contendere possint cum Commentario MS. In illo igitur in Threnos Commentario *cap. III p. 304, c* hæc leguntur: *Per beatum Iob dicitur: Elegit suspendium anima mea, & mortem ossa mea. Quid per animam, nisi mentis intentio? quid per ossa, nisi carnis fortitudo designatur? Omne autem, quod suspenditur, procul dubio ab imis elevatur. Anima ergo suspendium elegit, ut ossa moriantur: quia, dum mentis intentio ad alta se sublevat, omnem in se fortitudinem vitæ exterioris necat. Sancti enim viri certissime sciunt, quia habere in hac vita requiem nequaquam possunt: & idcirco suspendium eligunt, quia nimirum desideria terrena deserentes, ad alta animum tollunt. Suspensi autem mortem suis ossibus inferunt, qui amore supernæ patriæ in virtutum studiis accincti, hoc, quo fortes prius in mundo fuerunt, vinculo humilitatis insequuntur.* Jam considera, quæ in Comm. MS. leguntur in Procemio, *p 270*: *Quædam nequeunt ad litteram accipi, -- ut: --* Elegit suspendium anima mea: *quasi tam patiens velit suspendio vitam finire.* Judicat ergo, allegorice illa verba esse capienda: idemque sentit, ut modo vidimus, Rabanus Maurus. Porro *Comment. in Thren. cap. III p. 306, a,* postquam citasset Iobi XXII, 12, scribit: *Sunt plerique ita hebetes, ut formidare nesciant, nisi quod corporaliter vident, unde fit, ut Deum non metuant, quem videre non possunt.* Jam cum his verbis compone commentarium MS. ad Iobi XXII, 11 *p. 275*, & eadem fere verba deprehendes. Porro *Comment. in Thren. cap. III p. 303, e* hæc legimus: *In Iob ita scriptum est: Pharetram enim suam aperuit & afflixit me. Quid per pharetram Dei, nisi occultum judicium vel consilium designatur? Sagittam vero de pharetra Dominus ejicit, quando de occulto judicii consilio apertam sententiam emittit. Quia enim flagellatur quisque,*

que, agnoscimus: sed ex qua causa flagellum veniat, ignoramus. Cum vero post flagella vita correctio sequitur, & ipsa consilii virtus aperitur. Pharetra igitur clausa est consilium occultum. Sed aperta Pharetra affligimur, quando per id, quod post flagellum sequitur, quo consilio flagellemur, videmus. Cum peccata Dominus videt, & tamen manum ad vindictam non commovet, quasi clausam pharetram tenet: sed feriendo indicat, quantum ei in nobis displicuit hoc, quod videndo toleravit. Denique *Comment. in Thren. cap. IV p. 309, c, d* hæc exstant: *De hoc struthione & in libro Iob* (cap. XXXIX, 6) *legitur: Induratur ad filios suos, quasi non sint sui: frustra laboravit, nullo timore cogente. Indurata est ergo crudelis synagoga Judæorum contra Apostolos & prædicatores Novi Testamenti, qui de ipsa gente nati fuerant, quasi non essent sui: odio eos habens & externos deputans, crudeliter illos ubique in deserto gentium persequebatur propter Evangelium Christi. - - Frustra ergo laborat, nullo timore cogente: quia cum Christum persecuta est tanquam eversorem gentis & destructorem regni, nec statum regni, nec salutem gentis servavit, sed magis perdidit.* Quæ duo posteriora loca eo consilio attuli, ut tractandi commentandique ratio lucidius cognosci possit, & cum commentario MS. conferri. Ceterum ex Excerptis commentarii MS. supra adductis disco, non magnopere de Rep. litteraria meriturum esse, si quis in lucem producat integrum illum Commentarium, plenum quippe indoctis & ridiculis etiam interpretationibus. Rectius fecerit, si ex illo sterquilinio id, quod utile visum fuerit, colligat & seorsim edat: quod comprehendi posse una vel altera plagula suspicor.

Subjungam postremo aliquot emendationes Codicis MSti supra neglectas. Igitur *p. 273 lin. 30* deleatur prius *Iob.* Sermo est enim de antagonista Iobi. *P. 275 lin. 1* lege: *Et id adhuc cogitant heretici, qui se. Pag. ead. lin. 21* lege: *fundamenta pro statum ejus.* Ibidem *lin. 25* lege: *quod, dum ordinat.* Irrepserunt vero & typographica sphalmata in Excerpta ista ex Commentario MS. Meibomiano, quæ hic annotabo. Nimirum *pag. 270 lin. antepen.* lege: *perdit, ut dum. P. 273 lin. 29* lege: *formicis, & eas. P. 274 lin. 1* leg. *quia virtutem. P. 515 lin. 13*

lege: *& sitiunt.* *P.517 lin. penult.* lege: *lib. XII cap. 1.* *P.518 lin. 2* lege: *cervi.* Ibidem *lin. 7* lege: *Ipsa.*

C. A. H. OBSERVATIO IN MATTH. XXIV, 51.

Legi in Anni sup. M. Oct. p. 450 novam Martianæi sententiam de loco Matthæi cap. XXIV, 51, ubi herus domum redux improbum servum dicitur διχοτομήσων, *medium divisurus.* Primus sibi verum hujus loci sensum invenisse videtur Martianæus, eumque ait omnes adhuc fugisse interpretes. Ipse autem de sejunctione animæ & corporis, quæ morte fit, interpretatur. Verum nec hæc sententia admitti potest, cum Christus apud Matthæum non de divina pœna loquatur, sed de pœna, qua herus ille servum sit affecturus. Itaque videndum est, quæ humanarum pœnarum hic locum possit habere. Jam vero *medium aliquem dividere* proprie significat corpus alicujus dissecare, discindere: quæ pœna olim non inusitata. Vid. Livius lib. I cap. 28, & lib. VIII cap. 24; Suetonius in Caligula cap. 27; Gellius Noct. Attic. lib. XX cap. 1. Herodotus quoque in Polymnia memorat, Xerxis jussu Pythium quendam *medium dissectum esse*, & dimidiam corporis partem alteram a dextro viæ latere, alteram a sinistro positam esse. Aliis etiam gentibus id supplicii genus usitatum fuisse, ex monimentis historicorum demonstrat Rupertus in Floro illustrato ad lib. I cap. 3 §. 8 p. 96, 97. Verum hoc quidem supplicium præsenti Matthæi loco minime potest accommodari, cum quia Servator noster loquitur de domino & patre familias, cujus tantam in servos potestatem eo ævo fuisse, nemo dixerit: tum quod meminit fletus & stridoris dentium, illam pœnam secuturi: id quod punitum servum vivum conservari probat. Apud Horatium Lib. I Sat. 1 v. 100 *securi medium dividere* est decollare aliquem, caput alicui abscindere. Sed hunc in modum explicari verba Matthæi, eædem, quas modo attuli, rationes prohibent. Aliunde igitur lux quærenda hisce verbis. Aut egregie fallor, aut Homerus & Arrianus ferent suppetias & tenebras illius loci dispellent. Apud hunc enim Epictetus lib. III cap. 22 haud procul initio, eadem, qua Christus, simi-

ſimilitudine uſus ita diſſerit: *Si quis* (ſervus) *in domo ſibi arroget gubernationem, non videtur ferendus: aut ſi non deſiſtat, revertens paterfamilias, atque videns turbulente ipſum ſe gerentem, tractum ad ſupplicium dividet medium.* In Græco eſt: *διχοτομήσει*. Apud illum Odyſſ. lib. XVIII v. 345 Ulyſſes ancillam ſibi contumelioſis verbis inſultantem ita locutus reprimit:

Certe cito Telemacho dicam, canis, qualia dicas,
- - ἵνα σ' αὐθι διαμελεϊςὶ τάμῃσιν,
Ut te membratim incidat ſive *diſſecet.*

Si quæris, quænam pœna innuatur, non dubito, ſervilem pœnam flagellorum ſignificari & ab Homero & ab Arriano, itemque a Matthæo. Notum quippe eſt, *horribili flagello* (ita vocat Horatius Lib. I Sat. 3 v. 119) dominos uſos eſſe ad puniendos ſervos. Flagellis autem terga eorum quaſi *ſecabantur* &, ut Plautum alicubi loqui memini, *rumpebantur.* Certe iſthoc dicendi genere utuntur Cyprianus ac Prudentius. Ille *Libro de Lapſis cap. 9 p. 127: Cum duriſſimi judicis recrudeſcente ſævitia jam fatigatum, jam laſſum corpus nunc flagella ſcinderent, nunc contunderent fuſtes.* Hic in *Romano martyre:*

Mox & remota veſte virgis verberent,
Tenerumque ductis ictibus tergum ſecent.

Jam igitur claram eſſe puto ſententiam verbi illius apud Matthæum: quod an hunc in modum a quoquam Interpretum jam ſit expoſitum, me neſcire fateor.

DEMONSTRATIO DE DEO SIVE METHODUS ad cognitionem Dei naturalem brevis ac demonſtrativa. Cui accedunt Epiſtolæ quædam Miſcellaneæ de Animæ natura & immortalitate, de veritate Religionis Chriſtianæ, de univerſo &c.

Londini, apud Guil. Taylor, 1710, 4 maj.
Plag. 16.
Lipſiæ, ſumtibus Jo. Frid. Gleditſch & Fil. 1712, 8.
Plag. 10½.

EX quo Mathesis cum Philosophia a semisseculo & paulo amplius conjungi cœpit, multi viri ingeniosi demonstrationes Mathematicæ certitudinis etiam in rebus Metaphysicis, & maxime circa Deum & Animam nobis dare conati sunt. Et laudandum est eorum propositum, & spes etiam est paulatim ad scopum perveniri posse. Sed hactenus raro successus conatui respondit. Autor ingeniosus hujus libelli, Josephus Raphson, multa quidem habet egregia, (præsertim circa naturam Mentis,) ut mox patebit: sed in demonstrando & ipse versari videtur paulo laxius. Equidem in Præfatione rationibus *brevissimis* & *maxime perspicuis* rem (nempe demonstrationem Dei) se aggressum ait. Et fatendum est, brevitatem tenuisse; sed optandum foret, ut par esset evidentia. Itaque veniam nobis pro candore suo dabit, si interdum explicationem ulteriorem desideremus. Incipit a Definitionibus: *Finitum* (inquit) dicitur, quicquid actu terminatur, sive essentia, sive actione, (seu mavis activitate) seu quovis alio modo; seu quod limites undiquaque habet suæ essentiæ, actionis, &c. Sed hic videtur magis Synonyma substituisse pro finito, ponendo terminatum, vel limitatum, quam rem explicuisse. [Imo sunt qui dubitant, an omne terminatum sit finitum: quidam enim concipiunt rectam infinitam, & tamen terminatam; ponatur enim infinite parva α & recta ordinaria b, seu LM incipiens a puncto aliquo dato L, & sint in continua proportione rectæ α, b, c, d, omnes ab eodem puncto dato L incipientes, & ad easdem partes per L & M ductæ, dico ipsam tertiam c fore infinitam, sed tamen terminatam, quia quarta d infinities major est, longiusque protenditur; etsi ipsa quoque non sit interminata, sed per quintam proportionalem infinities vincatur; & ita porro. Quanquam autem revera Autor calculi infinitesimalis quantitates infinite parvas non habeat pro realibus, nec tales consequentias admittat; sunt tamen alii, qui admittunt, atque ideo notiones bene distinctæ sunt afferendæ.] Porro Corollarium Cl. Autor infert ex sua definitione, quod duo infinita in eodem genere essentia distincta dari non possint. Sed non explicat, quid sit *in eodem genere* esse? an idem quod convenire essentia? sed ita enuntiatio foret identica

tica. In ſcholio notat, ſe non agere de infinito potentiali ſeu Mathematico. Sed dubitari poterit, an omne infinitum Mathematicum ſit potentiale. Deinde, afferenda ergo definitio erat, qua infinitum, de quo agit, ab infinitis Mathematicis diſtingueretur. *Ens a ſe ipſo* definit, quod vi ſuæ naturæ ſive eſſentiæ exiſtit, ſeu exiſtentiam natura ſua involvit, adeoque exinde neceſſario exiſtit.

Poſtulat deinde (1) *aliquid exiſtere*, (2) *omne finitum poſſe ut non exiſtens concipi*, (3) *omne finitum majus & minus in eodem genere admittere*; Sed fortaſſe Epicuri ſectatores negabunt poſtulatum ſecundum, nam putant atomos ſuas exiſtere neceſſario & ideo fingi quidem poſſe ſeu concipi confuſe, quod non exiſtant, ſed hoc non poſſe concipi diſtincte. Sequuntur *Axiomata:* (1) *Nihil nil poteſt*, (2) *nihil fit abſque cauſa determinata*, (3) *quicquid eſt, aut a ſe eſt aut ab alio.* Ad tertium Axioma Epicurei dicent: quæ æterna ſint, ut atomi & vacuum, nec a ſe eſſe, nec ab alio. Quidam etiam fortaſſe addent tertium: poſſe aliquid eſſe partim a ſe partim ab alio, concurrentibus plurium naturis & ſe mutuo adjuvantibus. Sequitur *Propoſitio I: Ens a ſe ipſo exiſtit.* Demonſtratio: Aliquid exiſtit per poſtulatum 1, ſed nihil nil poteſt per ax. 1. Ergo aliquid exiſtit a ſe ipſo. Ergo Ens a ſe ipſo, quodcunque illud ſit, exiſtit. Hic fatemur ingenue evidentiam nexus deſiderari, nec facile apparere, quomodo forma argumenti hinc exſculpi poſſit. Dum brevis eſſe laborat Autor ingenioſus, fit obſcurus; ſuam tamen demonſtrationem in ſcholio illuſtrare conatur. Nempe ſi adverſarius dicat, Ens exiſtens produci ab alio, & hoc rurſus ab alio, & ſic in infinitum; reſpondet, Ens a ſe ipſo exiſtens debere eſſe coefficiens cum ſerie cauſarum infinita, alioqui non-ens fieret cauſa rerum, contra ax. I. Sed hæc omnia accuratiore comprobatione indigerent. Adverſarii dicent, ſeriem infinitam Entium non neceſſariorum ſibi ſufficere, ſemper enim adeſſe cauſam determinatam, etſi nulla ſit prima. Nec iis ſatisfieri poteſt, niſi per aliud altius & generalius axioma, quod Ill. Autor *Theodicææ* nuper præclare urſit, toto pene opere, ei inædificato, nempe *quod nihil ſit ſine ratione ſufficiente, cur ſit potius quam non ſit*; quod locum habe-

re debet, five res caufam habeat five non, five æterna fit five non. Ita enim patet, in ferie tali non reperiri rationem exiftendi fufficientem, cum femper iterum quæratur ratio.

Prop. 4 probare ftudet Cl. Autor *Ens a fe effe infinitum*. Ita autem argumentatur: Ens a fe ipfo eft abfolute independens, & neceffario omnes involvit perfectiones, (per Coroll. 3 propofitionis 3) ergo & effentiam fine limitibus. Sed in corollario illo 3 hæc tantum enuntiabantur: *Effentia Entis a fe omnes perfectiones involvit, quæ exiftentiam a fe ipfo feu neceffariam confequantur*; quod quidem non poteft non admitti, fed nihil probat de omnibus perfectionibus abfolute. Bene ergo fecit, quod hanc eandem prop. 4 binis adhuc aliis modis comprobare conatur & primum hoc modo: Omne finitum (per poft. 2) concipi poteft ut non exiftens, fed Ens a fe non poteft concipi ut non exiftens. Ergo Ens a fe non eft finitum. Hic fyllogifmus eft probæ formæ; fed poftulatum, cum parum differat a conclufione, vix admittent adverfarii fine probatione, ut jam fupra monuimus. Tertiam adhibet probationem hujusmodi: Non poffe non effe, Enti a fe competit (recte) fed non poffe non effe, Enti actu infinito competit, (quod ait a fe probatum libello de Spatio reali c. 3) Ergo Ens a fe ipfo eft actu infinitum. Hunc fyllogifmum forma laborare, dicent adverfarii, & negabunt procedere argumentum, nifi probetur prius τὸ non poffe non effe, competere Enti infinito, foli. Et nefcio an huic objectioni fatisfaciat remedium, quod Autor afferre tentat his verbis: *quod hacce duo prædicata maxime fint fingularia, de quibus illud τὸ non poffe non effe prædicatur, vix operæ pretium erit oftendere*. Innuit credo: Ens a fe, & Ens infinitum effe unica; & ideo procedere confequentiam. Sed hoc affertum probare utique maxime operæ pretium erat. Quod fi aliud intelligit, non fatis mentem ejus capio. Et fane demum Prop. 5 probare conatur *Ens a fe, effe unicum*, fed ibi a fe demonftratum fupponit, Ens a fe effe infinitum.

Parte fecunda Cl. Autor ftatuit, Deum, feu (quæ jam pro iisdem habet) Ens a fe effe infinite extenfum, effe infinite activum, effe infinito intellectu præditum; citatque fubinde Cab-

balistas

balistas & Helmontium juniorem in Seder Olam; cum Platonicis etiam distinguit divinum intellectum in νοῦν νοερὸν, & νοῦν νοητὸν; hunc esse rerum exhibitivum, illum perceptivum, & bene statuit divinum intellectum esse essentiarum radicem. Addit autem, etsi infinita sint possibilia, non tamen esse possibile, corporum systemata actu & quaquaversum infinita simul coexistere; ob impossibilitatem motus ex eorundem impenetrabilitate orituram. Sed hoc argumentum an validum sit, dubitatur. Bene etiam statuit Cl. Autor, Deum a sua perfectione ad agendum determinari, & hominem tum maxime libere agere, cum secundum rationem agit.

Sectione tertia Deo, cui infinitam extensionem tribuerat, nunc (vocabulo Henrici Mori) tribuit *Holenmerianismum*, (p. 69) ut sit totus in qualibet parte, pro contradictione autem habet Deum dici inextensum. Creaturas autem ex Augustino lib. 4 Genes. c. 12 & Prospero a Deo continue produci judicat. De Epistolis libro huic subjunctis cum multo plura dicenda supersint, eas in proximum Mensem servabimus.

Acht Bücher vom Natur- und Völcker-Recht ꝛc.

h. e.

SAMUELIS L.B. DE PUFENDORF LIBRI octo de Jure naturæ & gentium, notis JOHANNIS NICOLAI HERTII, JOHANNIS BARBEYRAC & aliorum illustrati & in Linguam Germanicam conversi.

Francofurti ad Mœnum, apud Fridericum Knochium, 1711, 4. Alph. 12 plag. 1.

NObilissimum hoc B. Pufendorfii opus, ut etiam qui linguæ Latinæ rudes sunt, utilitatem ex eo capere possint, feliciter admodum nostra lingua expressum comparet. Præterquam quod ipsa interpretatio multis locis optimi commentarii loco esse possit, eruditissimus Interpres notas virorum quorundam celebrium selegit, suasque etiam, quibus multa loca egregie illustrantur, adjecit. Harum ut specimen quoddam præbeatur, seligemus ex universo opere, quæ passim disserit de pudore naturali,

rali, quem homines in se sentire solent, & de quo multa est inter Juris Naturalis consultos quæstio. Statuit, pudorem hunc humano generi innatum legis instar esse habendum. Optat, ut magistratus Christiani vestitum omnem libidini excitandæ aptum prohibeant, utque sequantur exemplum Papæ, qui ante annos non ita multos solis prostibulis publicis denudationem
Tom.I p.178. mammillarum permisit, idque eorum signum esse jussit. Longe vero dissentit a Cl. Barbeyracio, qui in annotationibus Gallicis ad Pufendorfium opinatur, detectionem membrorum genitalium esse rem indifferentem & quæ non nisi per abusum ad jus na-
390. turæ referatur. Ad locum Pufendorfii, ubi dicitur, parum gravitatis inesse actui Venereo, & viros sapientes, citra illecebras, quibus illum natura condivit, ab eo se abstenturos, Cl. Interpres annotat, ea, quæ Pufendorfius de turpitudine cum actu generationis conjuncta disserit, videri favere sententiæ Virorum quorundam celebrium, qui statuunt, Adamum, quem Interpres
845. corpore spirituali creatum fuisse in superioribus jam docuerat, cum adhuc imaginem divinam gereret, pudenda hæc membra non gessisse, sed in uno Adamo duas naturas seu essentias vel principia, masculinum & fœmininum, ita fuisse conjuncta, ut modo non turpi per commotionem internam & sanctam cupiditatem multas imagines divinas videndi, propagari genus suum posset, neque commixtione externa brutis etiam communi opus haberet, quamvis, posteaquam a Deo deficere aliquantum incepisset, non amplius bonum fuerit Adamum esse solum, id quod tamen ab initio valde bonum Deo fuisse visum, in S. Literis
Tom. II dicatur. Ex eodem pudore sensuque turpitudinis clarum esse
p. 260. solo lumine naturæ existimat, post resurrectionem non esse posse inter beatos aliquod matrimonium, id quod confirmatur dicto Christi Matth. XXII, 25 sqq. veritatem hanc contra Sadducæos ex eo probantis, quod beatis angelis puritate & spirituali natura similes sint futuri: ubi simul notatu dignum videtur Interpreti, quod Christus Sadducæos ad S. Literas ablegarit, ut ex iis discerent, quam sanctus ab initio homo fuerit creatus, simulque eos meminisse potentiæ divinæ jusserit, ut crederent, Deum posse hæc omnia in pristinum statum restituere, quamvis id mirabile

bile sit in oculis rudium & infidelium. Cum Pufendorfius pag. 297. pudorem ac fastidium, quo homines a conjugiis proximorum consanguineorum abhorrere solent, educationi potius quam voluntati divinæ cordibus ipsorum inscriptæ tribuendum esse judicat, noster Autor cum Consultissimo Hertio ab eo hac in re dissentit. Uti enim, inquit, multa in rerum natura a priori demonstrari non possunt, etsi sensibus percipiantur, ita ab intellectu recte conformato seu sensu interno multa etiam intelligi ait, quæ cur sint, exponere nequeat. Quod autem non omnes idem circa eadem sentiant, id non magis quidpiam ad rem hanc facere, quam si quis dicat, hominem providum aliquid non vidisse, quia id ab oculo vago, vel clauso, vel negligente non fuerit animadversum. Optime itaque facturos homines, si ad Deum se convertant, hujusque revelationem piis precibus implorantes, cordi suo probe attendant: tum enim facilius longe cognitum iri, quid a Deo prohibitum sit, & quas ob causas. 335 Pudoris ejus, qui circa generationem hominis sentitur, secun- 36x. dum sententiam, quam de prima creatione Adami jam recensuimus, Interpres noster definitionem hanc profert: esse sensum secretum de eo, quod res & facta quæpiam, pro iis circumstantiis, quæ nunc sunt, cum primæva institutione Dei & cum dignitate hominis pugnent. Causam efficientem hujus pu- 338 & 342. doris Pufendorfius naturam esse dicit: per quam Interpres intelligi hoc loco vult gratiam castigantem Spiritus Sancti, omnibus hominibus in universum propter Christum tributam. Hanc enim, quia eo tempore adsit, quo homo naturam suam accipit, sæpe naturam ipsam esse credi ejusque nomine exprimi, a Theologis vero gratiam antecedentem appellari. Ad hæc probanda allegat Rom. V, 15 seqq. Ioh. I, 9, Rom. I, 19 seqq. 345 Ioh. XVI, 8, Genes. VI, 3. Ceterum dissimulare non possumus, in versione ipsa, si partem posteriorem cum priori componamus, quandam styli discrepantiam observari; unde facile conjectamur, non unum fuisse operis Interpretem.

DESCRIPTION DE DEUX NIVEAUX D' UNE nouvelle Construction.

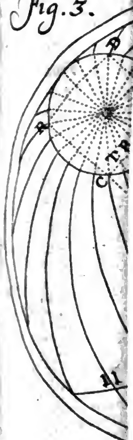
h. e.

DESCRIPTIO DUARUM LIBELLARUM nova ratione constructarum. Autore NICOLAO *HARTSOEKER.*

Amstelodami, 1711, in 4.

Plag. 1 Tab. æn. 3.

EQuidem tam a veteribus, quam recentioribus tot excogitata sunt libellarum genera, ut in instrumentis libellatoriis inveniendis ac perficiendis nullius industriæ aliquid amplius relictum videatur, præsertim post ea, quæ *Picardus*, *Hugenius*, *Rœmerus*, & *de la Hire* invenerunt, in Tractatu de libellatione, *Tom. I Supplem. p. 96 & seqq.* commendato, descripta; novam tamen libellæ constructionem eamque geminam dedit Vir celeberrimus
TAB. I. Fig. 1. *Hartsœkerus*. Prioris constructio talis est: ABCD est fulcimentum ferreum, cui in E & F afferruminantur tubi cum lamina orichalcea, qualem *Fig. 2* repræsentat. Eorum alter vitrum objectivum; alter oculare recipit. Pars instrumenti A K similiter ex orichalco paratur, & inferius acu ex optima chalybe confecta, superius autem cochlea H instruitur. Intra partem HK afferruminantur duæ lamellæ crena pertusæ & cardinibus recipiendis aptæ, quos inter crux LMNO suspenditur tubo P Q firmiter affixa, cujus utramque basin filum horizontaliter extensum bifariam secat. Lamellas illas in schematismo non expressit Autor. Tota hæc machina capsæ ligneæ securitatis ergo includitur & tamdiu elevatur aut deprimitur HK, donec fila crenis lamellarum tubis afferruminatarum exacte respondeant: quem in finem non modo pondus alterutrum R vel S aut versus T promovendum, aut inde removendum; verum etiam integra machina ope cochleæ L aut elevanda, aut deprimenda.
Fig. 2. Posterioris libellæ, quam priori præfert Autor, structura hæc est: AB est tubus quadratus, cujus utramque basin A & B filum horizontale bifariam secat. In ejus medio infiguntur duo pedes cuspidati D & C foraminibus tubi majoris EF immittendi, ex chalybe optima parati, quod etiam de reliquis in G & H notandum. Tubo quadrato EF affer-

E 2

TAB. I.
Fig. 1.

Fig. 2.

affer-

afferruminantur utrinque alii rotundi cum laminis orichalceis, qualem *Fig. 2* repræsentat, ut eorum uni vitrum objectivum, alteri oculare inseratur. Tubus autem AB alteri EF ita immittendus, ut centra filorum sint in axe utriusque lentis, ipsa vero fila crenis lamellarum exacte respondeant. Tota hæc machina capsæ ligneæ imponitur, quæ super corpore firmo ac stabili collocata ope cochleæ L elevatur, donec cuspis G fundum tubi EF relinquat. Tubus AB invertitur, altero EF immoto, & si H eodem modo foramini *a* respondeat, sive elevetur, sive deprimatur, objectum, quod fila tegunt, est in linea horizontali apparente; sin minus, pondus alterutrum M vel N aut versus P promovendum, aut inde removendum, donec idem contingat. Beneficio cochleæ K tubus EF elevatur ac deprimitur, prout e re visum fuerit. In utroque instrumento cochlea L sub vitro oculari collocatur.

Johann Gauppens allgemeine Mechanische Sonnen-Uhr-Kunst.

h. e.

JOHANNIS GAUPPENII GNOMONICA Mechanica Universalis.

Augustæ Vindelicorum, apud Paulum Kühtzen, 1711, 4.

Constat $2\frac{1}{2}$ Alph. Tab. æn. $21\frac{1}{4}$ plag.

PRopositum est Cl. Autori via facili ad horologiorum Solarium descriptionem perducere etiam illos, qui in theoria Mathematica parum sunt versati. Quamobrem *Cap. 1* ex Geometria practica & *Cap. 2* ex Astronomia repetit, quæ ad Gnomonicam cum fructu percipiendam cognitu necessaria sunt, atque *Cap. 3* terminos Gnomicos & diversa horologiorum solarium genera declarat. Cumque *Henricus Bierum*, Architectus militaris, A. 1676 idiomate Batavo Tractatum brevem, quatuor nonnisi plagulis constantem, de horologiorum solarium descriptione publicaverit, in quo fundamentum perquam facile horologia solaria mechanice describendi continetur;

eundem Germanice versum & notis uberrimis instructum a *Cap.* 4 usque ad 10 exhibet. Notæ partim textum *Bierumii* illustrant, partim prætermissa supplent. Fundamentum vero illud mechanicum hoc est. Si in superficie globi, cujus axis cum axe mundi parallelus, descripti sint circuli horarii; notissimum est, umbræ ac lucis confinia in iisdem horas diurnas distinguere. Resecentur prope utrumque polum quantacunque segmenta; & ex centro circuli CRDA ad puncta intersectionum ejus atque circulorum horariorum ducantur rectæ; erunt hæ lineæ horariæ horologii æquinoctialis superioris. Eodem modo inveniuntur lineæ horariæ inferioris. Inscribatur circulo CRDA quadratum cognomen & juxta ejus latera resecentur undiquaque segmenta sphæræ; ita prodit parallelepipedum, in cujus superficie lineæ horariæ designantur, si puncta horaria C, T, R, S, P, A, &c. in quadrato superiore connectantur cum respondentibus M, F, X, V, E, I, &c. in inferiore. Quoniam omnia plana, in quibus horologia solaria describuntur, hoc parallelepipedum secare debent; ejus ope lineæ horariæ in quovis plano deteguntur. *Cap.* 11 ostendit Autor, quomodo in plano quovis ope Tabularum, quas eum in finem computavit, lineæ horariæ inveniantur, modo elevatio poli non sit minor 30, nec major 60 gradibus. *Cap.* 12 de signis Eclipticæ, longitudine dierum ac noctium, ortu & occasu Solis, &c. horologio inscribendis, agit, cumque lineæ, per quas id præstatur, sint sectiones Conicæ, non modo has lineas, quantum scopo sufficit, declarat, sed & ope quarundam tabularum eas in plano delineare docet. Subjungit *Cap.* 13 horologiorum solarium in variis corporum superficiebus descriptionem, *Cap.* 14 de usu eorundem tractat, in motu præsertim horologiorum reliquorum temperando, & tandem *Cap.* 15 duodecim horologia universalia cum quibusdam instrumentis Gnomonicis describit. Utraque æri ita incidi curavit, ut figuræ ligno agglutinatæ usui esse possint, nec opus sit, ut ea ipsimet describamus.

TAB. I. Fig. 3.

D. GOTT-

D. GOTTLOB FRIDERICI SELIGMANNI *Orationes & Programmata varii argumenti, e museo* HEINRICI PIPPINGII, D.

Dresdæ, sumtibus Godofredi Leschii, 1712, 8.
Alph. 1.

Recensuimus nuper in Actis Anni superioris Mense Februario p. 73 Exercitationes B. Seligmanni Academicas. Nunc vero nobis sese sistunt *Orationes* ejusdem, quas habuit, & quæ scripsit *Programmata*. Ad istas quod attinet, *primam* dixit in obitum celeberrimi JCti Henrici Rudolphi Redekeri, quem summis in Athenæo Rostochiensi pariter ac Meclenburgi Principum aula muneribus perfunctum, tanquam *virum vere bonum* delineatum dedit. Qua in Panegyri tam se amabilem omnibus acceptumque præstitit Orator, ut Physices paulo post Metaphysicesque Professor communi applausu renunciaretur. Quæ excipit hanc, *secunda*, pronunciata est inaugurali die restaurati Rostochiensis majoris Auditorii: qua Rectoris munere fungens Academicæ concepit felicitatis auguria. *Tertia* eaque postrema Lipsiæ Professionem extra ordinem Theologiæ auspicatus est. Per multos tum annos motus in Belgio haud parvos excitaverat quæstio; quodnam primarium illud ultimumque momentum sit, quo infallibili fide divina Scripturarum origo queat cognosci? Eaque cum diu satis multumque inter Hulsium imprimis Regiumque agitata esset; accuratius demum trutinata utriusque sententia, de falsa Auditores Vir beatus præmonendos, inque vera muniendos duxit. Altera hujus opusculi pars continet, quæ in *festis*, *munerum auspiciis*, *funeribusque* ab eo conscripta sunt *Programmata*. *Festivalia* in duas iterum partes abeunt, suntque vel *Rostochiensia*, vel *Lipsiensia*. *Primum* in *illis* evocat ad festum Christi natalitium; ubi vaticinium extricatur de viro Zemach, Zach. VI, 12, petitumque exin coronæ triplicis duplicisque Pontificum Romanorum gladii fulcimentum enervatur. *Alterum*, quadragesimali sacratum tempori, Christum repræsentat virum dolorum, crucifixum & transfossum, ex Zach. XI, 10. *Tertium*, quod Paschatos

ſchatos feſtivitatem intimat, Chriſtum generis humani Goelem, Goeliſque leges & jura exhibet. In *his* autem Lutheri Reformationem *bina* recolunt, quorum *alterum* in originem feſti ac autorem inquirit, ejusque conſtitutionem tuetur ut legitimam: *alterum* vero Pontificiorum in Lutherum convitia deſtruit, eumque cum maximis veteris noviquе Fœderis luminibus, Moſe puta, Elia, Samuele, Johanne Baptiſta & Johanne Evangeliſta, Pauloque confert. In nativitatis Chriſti feſtivitate de λόγῳ, qui incarnatus Joh. I dicitur, commentatio fit, Platonicaque vocis uſurpatione rejecta, verus ejusdem ſenſus elicitur ac firmatur. Paſchali feſtivitate oraculum Jerem. XI, 10 evolvitur, quo ad Salvatoris ſepulturam applicato, diſſertatio inſtituitur de Chriſti ſepulcro in Palæſtina adhuc monſtrari ſolito. Ac in Pentecoſtis demum ſolemnibus, eruta feſti antiquitate, de Spiritus S. divinitate cultuque a fidelibus ipſi præſtando pluribus agitur. Poſt feſtivalia ordine ſequuntur duo *auſpicatoria*: quorum *altero* auſpicatus eſt Profeſſionem Theologiæ extraordinariam, *altero* ordinariam. In *illo* ſub incudem revocat Clerici libellum de incredulitate. In *hoc* autem convitia, quibus e Pontificiis nonnulli Beatos Confeſſores noſtros, de Eccleſiæ abuſibus in Aug. Confeſſ. conqueſtos, mordent, diluuntur. Ultimum occupant locum *funebria*, quæ annexis identidem vitæ obitusque defunctorum hiſtoriis varia lectu haud indigna inſinuant. In *primo* diſſeritur de Primitiis, quarum legibus ritibusque in Eccleſia Judaica ſolemnibus inculcatis, morem quoque iſtum apud gentiles obtinuiſſe, adſtruitur. *Secundum* cogitata ſuppeditat de væ triſti, quod parturientibus Salvator præſagit. *Tertium* caducam hominum vitam, tanquam perpetuum ſcribendi h. e. ad funera evocandi officium deſcribit. *Quartum* ſolemnioribus trium eadem ex urbe patria oriundorum Juvenum ſtudioſorum una defunctorum exequias intimat, ſymbolumque illuſtrat, quod Anglicis Balnei Equitibus, inſignis loco tres coronas aureas in orbicello aureo expreſſas gerentibus, tributum, refert: TRIA IN UNUM. Qua ratione de ternarii ſimul numeri perfectione & ſanctitate curioſa quædam inſeruntur. *Quinti* argumentum

eſt,

est senectutis & honos & felicitas. *Sextum* numisma, quod Palatius in Aquila Saxon. Lib. XIII c. 3. de VITA IN SALTU habet, declarat. In *septimo* novi Fœderis Prophetissæ, Hannæ, encomium exaratum, atque in *octavo* tandem Vincentium Friderici, Mecklenburgi Principum ordinumque provincialium Ærario præfectum, victoris pacifici titulo mactatum videas.

JO. FRANCISCI BUDDEI, TH. D. ET P.P. Commentatio de Concordia Religionis Christianæ statusque civilis; accedunt aliæ argumenti civilis Dissertationes.

Halæ Saxonum, sumtibus Orphanotrophii, 1712, 8.

Alph. 1 pl. 20½.

QUas Exercitationes Historicas & Philosophicas Autor & varia eruditione & fama meritisq; quamplurimis celeberrimus antehac, cum moralem ac civilem Philosophiam in Academia Fridericiana doceret, publicæ ventilationi exposuit, earum partem quartam eamque ultimam nunc communicare voluit. Nam tres priores, quas modo Parerga Historico-Theologica, modo Selecta juris naturæ & gentium, modo Analecta historiæ philosophicæ appellitare amat, jam ante aliquot annos lucem adspexisse novimus, quarum duæ priores a nobis in Actis A. 1703 p. 318 & A. 1704 p. 533 fuerunt memoratæ, de tertia vero dicemus in Supplementis. Hæc pars complectitur quinq; μελετήματα, in quorum primo religionem Christianam ad Rerumpublicarum conservationem multum conferre, vitiis ex ambitione, avaritia & voluptatis cupiditate fluentibus obviam ire, prærogativa quadam præ religione & gentili & Muhammedana in conservando statu civili gaudere, ostendit. Contra Hectorem Gothofredum Masium, Philippum Jacobum Hartmannum, Petrum Josephum Aurelianensem, ac inprimis non una vice contra Machiavellum disputat, variasque religionis Christianæ sectas & dogmata & mores imperio civili adversos continere, speciatim Romanenses & Anabaptistas perniciosas Reipublicæ opiniones fovere, factisque comprobare, sed per reformationem B. Lutheri imperantibus

bus autoritatem atque poteſtatem, quæ ipſis debebatur, redditam fuiſſe pronuntiat. In ſecundo de ratione ſtatus circa fœdera, in tertio de eo, quod decet circa ſolennia Principum, ac in quarto de metu comparationis ad C. Cornelii Taciti Annal. lib. I cap. LXXVI multa ediſſerit, & ſingulas ſententias hiſtoricis politicisque rationibus corroborare annititur. In quinto demum quæſtionem, an Alchemiſtæ in Republica tolerandi ſint? expendit, & commemoratis aliquot artis χρυσοποιητικῆς documentis, conſtituto item triplici Alchemiſtarum genere, homines artis revera peritos fovendos & in maximo pretio habendos, impoſtores gravi crimine ſe obſtringentes pro delicti iſtius frequentia aliarumque circumſtantiarum ratione puniendos, & illos demum, qui non malo equidem conſilio animum ad hanc artem adjungunt, ſed peritia ſufficienti deſtituti, bonis ſuis dilapidatis, in extremam tandem paupertatem ſe conjiciunt; acriori cenſura coercendos eſſe judicat. Huic autem Diſſertationum pentadi Præfationem præmittit Autor doctiſſimus, in qua primam diatriben de concordia religionis Chriſtianæ & ſtatus civilis quorundam errorum a nonnullis inſimulatam ulterius defendere conatur. Docuerat nempe, majeſtatis ſive ſummi imperii originem mediate a Deo derivari debere, ſive de prima Rerumpublicarum inſtitutione, ſive de collatione majeſtatis, quæ hodie aut per electionem, aut per ſucceſſionem fit, illud capiamus. Quam ſententiam & ſacris Literis & quotidianæ experientiæ rectæque rationi conſentaneam eſſe, nec libertatem ratione ipſius agentis, nec dominium ratione rerum ſenſu deſtitutarum, nec imperium ratione aliorum hominum in ſtatu conjugali, herili aut civili viventium ullam dubitationem admittere, fuſius probat. Poſt hæc inquirit data occaſione, ſitne fundamentum moralitatis ex lege divina tantum, an vero etiam ex ipſa natura & indole actuum humanorum repetendum? ubi poſterius a gentilibus effictum, ſecuriusque a Scholaſticis receptum eſſe affirmat, & illud tanquam juſtis rationibus minime ſuffultum rejicit, prius autem non tantum ex rationis rectæ placitis, ſed etiam ex teſtimoniis Chriſti, Moſis, Pauli ac Joannis Apoſtoli omni exceptione majoribus robur accipere, propterea-

ptereaque præferendum esse docet. Ultimo loco illis, qui Cl. Autorem nostrum in calce memoratæ dissertationis Anabaptistarum similiumve hominum causæ favisse existimarunt, responsurus, tum ad ipsam capitis istius lectionem provocat, tum erroneas Anabaptistarum verboque divino contrarias opiniones nequaquam se probasse, aut etiamnum probare ostendit.

NOUVEAU DICTIONNAIRE DES PASSAGERS Francois-Allemand & Allemand-Francois.

i. e.

NOVUM DICTIONARIUM GALLO-GERMANICUM & Germano-Gallicum, in usum peregrinantium concinnatum a JO. LEONHARDO FRISCH, Regiæ Scient. Academiæ Berol. Socio.

Lipsiæ, apud Jo. Fridericum Gleditsch & Fil. 1712, 8 maj.

Alph. 5.

INter plura, quæ hactenus prodiere, Dictionaria Gallo-Germanica, præcipuam quandam laudem meretur hoc ipsum, quod nec mole sua laborat, nec deficit, sive verborum copiam, eorum etiam quæ artibus & scientiis propriæ sunt, sive sententiarum & phrasium selectum, usumque Grammaticum & etymologias spectes, in quibus explicandis felicissime versatus est doctissimus Autor. Imprimis vero cujusque vocis Gallicæ sensus varios diligentissime eruit, ut ad intelligendos scriptores Gallos, seu Oratores, seu Poetas, manu quasi ducat; & præterea in Germanico Indice omnia ad linguæ nostræ puritatem multo studio accommodavit, quo magis peregrinorum commodis inserviret, quod ipso etiam titulo significare voluit. Ceterum nihil nisi eximium exspectari ab Autore nostro potuit, quippe qui ob singularem linguarum notitiam dignus habitus fuit, qui Grammaticas aliosque libros scholasticos, hactenus editis emendatiores, qui scholis Borussicis & Brandeburgicis omnibus inservire posthac queant, adjuvantibus aliis Viris eruditis, concinnaret, quo in labore Cl. Autor imprimis nunc occupatur.

LEONIS ALLATII APES URBANÆ ET JO. IMPERIALIS, Phil. & Medici Vicentini, Museum Historicum, cum Præfatione JO. ALBERTI FABRICII, D. & Prof. Publ.

Hamburgi, apud Christianum Liebezeit, 1711, 8.

Alph. 1 l. 18.

Postquam celeberrimus Fabricius, edita A. 1708 *Isagoge in Notitiam Scriptorum Historiæ Gallicæ*, Duchesnii Bibliothecam Chronologicam Scriptorum ab Originibus Regni Francici ad sua usque tempora, una cum Gryphii & Meibomii similis argumenti libellis, in lucem revocavit, eoque de Gallis Scriptoribus bene meruit, nunc Duumvirorum, qui de Italis potissimum egere, scripta rarissima pari liberalitate nobiscum communicat. Clarissimum imprimis Allatii nomen est, cujus Apes Urbanæ, ab Urbano VIII, qui e Barbarinorum familia oriundus apes in insignibus monstrabat, dictæ, ac Romæ A. 1633 editæ, Viros illustres sistunt, qui A. 1630 & biennio post Romæ adfuerunt ac typis aliquid evulgarunt. De quo libro ita censuit Adrianus Bailletus, quod etsi nihil admodum singulare contineat, commendandus tamen sit vel eo nomine, quoniam ab autore optimo & doctissimo conscriptus sit. Accessit liber æque rarus, nimirum Joannis Imperialis Museum Historicum, antehac cum ejusdem Museo Physico Venetiis 1640 editum, variisque Eruditorum iconibus instructum, quas Noster, ut pretium minueret, omisit. In eo cum Autor Italorum præcipue elogia condat, non omittit tamen & aliarum gentium viros eruditione & fama illustres, quales sunt Jo. Barclajus, Cominæus, Grotius, Dan. Heinsius, Meursius, Naudæus, Sammartanus, Strada, I. G. Vossius, alii. Ceterum Cl. Fabricius nuper admodum Memoriarum Hamburgensium Tomum III edidit, quem æque ac ejus Bibliothecæ Græcæ Libri IV Partem I, A. 1708, & Partem II, A. 1711 editam, hactenus a nobis, nescimus quo fato, prætermissam, proxime, quod speramus, recensebimus.

COMENTARI DI GIO. MARIO CRESCIMBENI intorno alla sua Historia della volgar Poesia,

i. e.

COMMENTARII IN HISTORIAM POEseos vernaculæ IO. MARII CRESCIMBENII, Custodis Arcadiæ.

Vol. II Pars I & II.

Romæ, apud Antonium Rossi, 1710, 4.

Alph. 3 pl. 19.

QUam in Actis nostris A. 1699 M. Nov. commemoravimus Cl. Crescimbenii Historiam Poeseos Italicæ, eam doctissimis Commentariis, quorum Vol. I A. 1702 editum in Actis A. 1704 M. Nov. recensuimus, nunc porro illustrat Cl. Autor. Duabus autem Partibus Volumen II divisit, quarum prima complectitur Vitas Poëtarum Provincialium, quales delineavit Jo. Nostradamus lingua Gallica, ex qua nunc in Italicam conversæ leguntur, eo nomine huc referendæ, quod ab illis origo poeseos Italorum vernaculæ repeti debeat. Sex & septuaginta in universum numerantur hujus generis Poetæ, quorum vitæ & in poesin merita hic, habita ætatis, qua vixerunt, ratione, enarrantur, initio facto a *Godofredo Rudello*, fine autem in *Hugone di Sancesario*, qui præter alia vitas Poetarum Provincialium compilavit, constituto. Singulorum vitis Cl. Interpres notas subjecit bene largas & eruditas, quibus assertionibus Nostradami ex aliorum testimoniis fidem facit ampliorem, interdum etiam diversam ab eo sententiam tuetur, ac imprimis id agit, ut appareat, quinam fusius de illis commentati sint, aut, quæ ipsorum monimenta MSS. in bibliothecis exstent. Sic sæpe ad partes vocantur Codices Vaticani n. 3204, 3205 & seqq. ut ceteros taceamus, qui fragmentorum vel integrorum opusculorum copiam faciunt. Sequuntur Accessiones ad Historiam Poetarum Provin- p. 185 2201
cialium, quorum notitia non facta est Nostradamo, ad Cl. Crescimbenium autem ex Codd. Vaticanis pervenit. Illa recensio secundum literarum seriem, & majori quidem copia, quam quæ in Nostradamo exstat, instituitur. Hanc excipiunt frag- p. 215.
menta versuum quorundam hujus generis Poetarum, ubi alte-

rum latus Provinciale, alterum Italicum dicendi genus repræsentat. Poetæ ſunt Arnaldus Maraviglia, Giraldus Bornellus, Arnaldus Daniellus, Anshelmus Faidit Blancaſſettus, Fatius ex Ubertis, Dantes Aligerius, Falquetus Marſiglia. Hæc fragmenta Cl. Editor accepta refert Cl. Ant. Mariæ Salvinio, Prof. Gr. L. Florentiæ, qui ea ex MSS. protraxit, & in Italicum ſermonem convertit. Pars altera hujus Voluminis illuſtrat potiſſimum librum II Hiſtoriæ Poeſeos Italicæ, quo inde ab ultimis originibus ſeries Poetarum Italorum ad noſtra usque tempora eſt producta. Abit hæc Pars in Libros ſeptem, quorum primus Poetas ſeculi XIII, ſecundus ſeculi XIV, tertius ſeculi XV, quartus ſeculi XVI, quintus ſeculi XVII eodem ordine recenſet, quo in Libro II Hiſtoriæ Poeſeos commemorati fuerunt. Hoc tamen diſcrimen ubique obſervatur, quod cum in priori loco ſtrictim de ſingulis fuerit expoſitum, hic longe majori induſtriæ contentione & ampliori doctrinæ apparatu ea in medium afferantur, quæ ad vitam & merita ſingulorum literaria, ſpeciatimque, quæ in poeſin exſtant, cognoſcenda ſpectant. Propterea aliorum quoque judicia diligentiſſimus Creſcimbenius non omittit, quæ nunc diſertis verbis afferuntur, nunc in compendium miſſa, allegatis ipſorum ſcriptorum commentationibus, producuntur. Paſſim etiam deprehendas, hallucinationes aliorum in hac hiſtoriæ literariæ parte modeſte commonſtrari, & idoneis argumentis e medio tolli. In ſingulis his libris ſingulæ Poetarum Centuriæ comparent. Sic & Lib. VI exſtat Centuria Poetarum adhuc ſuperſtitum, & quidem eorum, qui in Illuſtrem Arcadum Societatem ſunt cooptati. His recenſendis ita defungitur Cl. Autor, ut præter nomina, ex ſocietatis legibus aſſumta, breviter poemata, quæ ab illis profecta vel ſeorſim, vel in collectionibus exſtant, commemoret. Denique Libro VII eoq; extremo leguntur emendationes quædam & annotationes ad Librum II Hiſtoriæ Poeſeos partim corrigendum partim perficiendum facientes. Multa quidem, nec contemnenda, erant, quæ ex egregio opere ſeligi & huc transferri poterant; ſed copia eorum tanta eſt, ut cœna fere dubia naſcatur, adeoque magis conſultum videatur nihil, quam pauca de illis dicere.

NO-

NOVA LITERARIA.

E Diarii Veneti Tomo V, anno ſuperiori edito, & prolixa ipſius ſummi Pontificis Clementis XI commendatione & privilegio aucto, præcipua breviter excerpta, pro more noſtro, cum B. Lectore communicabimus. Bononiæ Illuſtriſſimus Ludovicus Ferdinandus Comes Marſigli Epiſtolas duas pereruditas prelo ſubjecit, quarum altera: *Eſtratto del Saggio Fiſico ſpettante alla Storia del Mare*, altera: *Oſſervazioni naturali intorno alla grana detta Kermes*, inſcribitur. Ibidem Euſtachius Manfredus Amici quondam ſui *Victorii Franciſci Stancarii Schedas Mathematicas* prelo ſubjicere conſtituit. Florentiæ imprimitur Virginii Valſecchi *de M. Aurelii Antonini Elagabali Trib. Poteſtate V* Diſſertatio Hiſtorico-Chronologica, in qua rei antiquariæ & nummariæ ſcientiam Autor prodit haud vulgarem. Lucæ Poetæ Itali florentiſſimi Ludovici Adimari, Florentiæ die 23 Jun. 1708 defuncti, Poemata Sacra & Moralia, antea Flor. 1696 in fol. vulgata, recuduntur. Prodiit vero *Diſſertationum Legalium, circa materias utriusque Juris in foro ad normam recentiſſimarum S. Rotæ Romanæ Deciſionum judicatas, Marci Antonii Paulucci ex gente Calbula, J. C. & Patricii Forolivienſis*, Liber ſecundus. Neapoli rudera nuper effoſſa ſunt varia, quæ ad Templum ſpectare putant veteris oppidi, quod Herculaneum dictum eſt. In his inter alia inſcriptio exſtat hæc: APPIVS PVLCHER. C.F. COS. IMP. VIIVIR. EPVLONVM. Patavii Camillus Sylveſter Satyras Juvenalis & Perſii, Etruſco carmine tranſlatas, notisque & Diſſertationibus elegantiſſimis, quibus antiquitates variæ explicantur, adornatas, prelo ſubjecit. Parmæ Joſephus Maria de Turre *Inſtitutiones ad Verbi Dei ſcripti intelligentiam* vulgavit, quatuor tractatibus abſolutas, quorum I de exiſtentia Scripturæ S. ejusque Autore, de canone item & libris canonicis atque apocryphis, II de textu Hebraico & Græco ejusque variis editionibus ac verſionibus, III de difficultate Scripturæ S. ejusque ſenſu literali, myſtico & figurato, deque Interprete Scripturæ, ubi de autoritate Eccleſiæ, Pontificis ac conciliorum, ut & de modo interpretandi Scripturam, IV de perfectione

S. Scripturæ, ejusque œconomia, de Antichristo omnibusque Hæresiarchis & de Cabbala agitur. Regii vir doctissimus, Johannes Guascus, Academiæ *Mutorum*, quæ ibi floret, Historiographus, de ejusdem Academiæ initiis, progressu & instauratione opus elegans ad methodum Verulamii edere parat. Romæ Alexander Guidi, cujus Carmina vernacula in Actis A. 1706 M. Febr. p. 68 commendavimus, sex Homilias summi Pontificis Clementis XI Etrusco carmine expositas prelo subjiciet. Ibidem auspiciis Eminentissimi Cardinalis Imperialis prelo prope absolutæ sunt Caroli Delfini *Tabulæ Chronologicæ* quatuor, quæ Chronologiam accuratissimam rerum ab Orbe condito ad natum Christum complectuntur, quas deinde excipient quinque aliæ, in quibus reliqua a C. N. ad nostra tempora justa serie disponentur. Josephus Juvencius, qui post Nicolaum Orlandinum, primum Soc. Jesu Historicum, Franciscum item Sacchinium, Vincentium Guinigi, Petrum Possinum, Danielem Bartoli (qui solus de Societate, nec pauca, Italice scripsit) Honoratum Fabri & Josephum Reussium, qui ordine sibi successere in eo munere, nuper a Superioribus Historicus ejus Societatis electus est, librum edidit, sub titulo: *Historiæ Societatis Jesu Pars V Tomus posterior, ab A. 1591 ad A. 1616, autore* Josepho Juvencio, *Soc. ejusdem Sacerdote. Romæ, ex typographia Georgii Placchi, 1710*, in fol. Verum is liber publice haud prostat, & Societatis usui unice videtur consecratus. Andreas Adami, Magister Capellæ Pontificiæ, ibidem opus vulgavit haud inelegans, sub tit. *Osservazioni per ben regolare il Coro de i Cantori della Capella Pontificia, tanto nelle funzioni ordinarie, che straordinarie*, Romæ, 1711, 4, cum figuris. Senis A. 1710 prodiit opus posthumum Germanici Ptolemæi, Patritii Senensis, sub tit. *Vita B. Bernardi Ptolemæi, Congregationis Olivetanæ Fundatoris*, in 4. Venetiis Bernardus Trevisanus, qui A. 1704 primum Meditationum Philosophicarum Tomum, in Actis A. 1706 M. Jun. p. 249 recensitum, edidit, in eo nunc est ut prelo subjiciat *Nuovo Sistema Filosofico*, quem librum ceu prodromum Tomi secundi Meditationum emittere decrevit. Illic & Annalium Ecclesiasticorum Baronii, quorum jam octo Tomi prodiere, nova editio

tio a Bibliopola Laurentio Basegio urgetur. Ceterum ex eodem Diarii Veneti Tomo V p. 354 discimus, Vincentium Pasqualigum, Prof. Publ. Philosophiæ Venetiis, celebrem Aristotelicum, qui edito A. 1671 libro: *La Galleria di Ritratti Morali*, & A. 1678 *Prælectionibus Genialibus ad Philosophiam*, inclaruit, superiori anno die 20 Martii, & p. 413, Joannem Baptistam Comazzi, Historiographum Cæsareum, cujus varia scripta in Actis nostris memoravimus, Viennæ eodem anno die 27 Martii decessisse, relictis *Virorum ac fœminarum characteribus*, libro item Italico: *Filosofia & amore*, aliisque prelo paratis.

LIBRI NOVI.

Andreæ Chrysostomi in Zaluskie Zaluski, primo Kijoviensis, postea Plocensis & nunc Varmiensis Episcopi, S. Rom. Imp. Principis, Terrarum Prussiæ Præsidis & supremi Regni Poloniæ Cancellarii, Epistolarum Historico-familiarium Tomus I, a morte Ludovicæ Reginæ & abdicatione Regis Jo. Casimiri, Regum Michaelis I & Joannis III Acta continens. Tomus I Pars I. Brunsbergæ, 1709; & Pars II ib, 1710, fol.

Ejusdem Epistolarum Historico-familiarium Tomus II, obitum Joannis III, scissionem, pacificationem, motus Lituanicos, tractatus cum Porta Othomannica, & alia Acta usque ad A. 1701 inclusive continens. Ib. 1711, fol.

Ej. Tomus III gesta in Polonia totius Decennii ab A. 1701 continens. Ib. 1711, f.

Philippi Cluverii Introductio in universam Geographiam, tam veterem quam novam, Tabulis Geographicis XLVI ac Notis olim ornata a Jo. Bunone, jam vero locupletata Additamentis & Annotationibus Jo. Frid. Hekelii & Jo. Reiskii. Cum privil. Ordin. Holl. & Westfr. 1697. Quibus in hac editione accedunt plurima ex scriptoribus optimæ Notæ, Cellario præsertim & Luytsio excerpta & in marginem relata; quæ una cum typis aneis insuper additis, Editionem hanc prioribus, tertia parte saltem, auctiorem reddunt. Lond. impensis Jo. Nicholson, 1711, 4.

Analysis per Quantitatum Series, fluxiones ac differentias cum

enu-

enumeratione Linearum tertii ordinis. Lond. ex offic. Pearsoniana, 1711, 4.

The Life and Acts of Matthew Parker, the first Archbishop of Canterbury in the Reign of Queen Elizabeth. In four Books. By John Strype, M. A. London, for John Wyat, 1711, fol.

The History of the Life and Acts of Edmund Grindal, the first Bishop of London and the second Archbishop of York and Canterbury successively, in the Reign of Q. Elisabeth. In two Books. By J. S. M. A. London, for John Wyat, 1710, fol.

Antiquitates Rutupinæ, Autore Joanne Battely, S. T. P. Archidiacono Cantuariensi. Opus posthumum. Oxonii, e Thè. Sheld. 1711, 8,

An Account of several late Voyages and Discoveries. London, for D. Brown, 1711, 8.

The Peerage of England: or a Genealogical and Historical Account of all the flourishing Families of this Kingdom. Vol. II Part. II. Lond. for F. Sanger, 1711, 8.

Velleji Paterculi quæ supersunt: cum variis Lectionibus optimarum Editionum, doctorum Virorum conjecturis & castigationibus & Indice locupletissimo. Accedit Annotationum libellus. Ox. e The. Sheld. 1711, 8.

Historiæ Sacræ Libri VII, in quibus narrantur res gestæ veterum Patriarcharum, Judæorum & Christianorum a primo mundi origine usque ad excidium Hierosolymitanum. Ex Ant. Cocc. Sabellici Enneadibus concinnatum per Guil. Nicholsium. Lond. impensis Guil. Taylor, 1711, 12.

A Treatise of the three euils of the last times, 1 the Swword, 2 the Pestilence, 3 the famine. Lond. printed by M. J. for R. Knoplock, 1711, 8.

Tractatus de imputatione divina Peccati Adami, posteris ejus universis in reatum, Autore Daniele Whitby. Londini, impensis J. Wyat, 1711, 8.

A demonstration of the truth and divinity of the Christian Religion by Robert Green. Cambridge, at the Universities Press, 1711, 8.

* * *

ACTA ERUDITORUM,

publicata Lipsiæ
Calendis Februarii, Anno MDCC XII.

SCRIPTORUM BRUNSVICENSIA ILLUſtrantium & religionis reformatione priorum Tomus Secundus; cura GODOFREDI GUILIELMI LEIBNITII.

Hanoveræ, ſumtibus Nicolai Færſteri, 1710, in fol. Alph. 13 pl. 2.

QVæ in primo egregii hujus pariter atque utiliſſimi Operis Tomo continentur, eorum epitomen in Actis A. 1707 p. 460 dedimus. Jam pergit Illuſtris variaque rerum hiſtoricarum ſcientia Clariſſimus Autor de erudito orbe præclare mereri, dum in ſecundo Tomo non tantum Brunſvicenſia & Luneburgenſia, ſed & res vicinarum regionum, epiſcopatuum, urbium, monaſteriorum, Principum & hominum illuſtrium, nonnulla etiam Gvelfica & Eſtenſia literis mandare, maximam partem ex MStis eruere, interdum augere & emendare prudenti conſilio allaborat. Scripta comprehendit numero LI, ac primo loco *vitam S. Conradi ex Gvelfis* orti, Epiſcopi Conſtantienſis, quam manu Joannis Gamanſii, Societatis Jeſu Presbyteri, ex antiquiore codice deſcriptam, a Conrado Janningio, ejusdem Societatis Theologo, accepit, exhibet, eandemque ab Udalſcalco, Udalrici Epiſcopi Capellano, concinnatam eſſe opinatur. Sequitur *Chronicon vetus Ducum Brunſvicenſium & Luneburgenſium*, cujus Autorem temporibus Eduardi I Regis Angliæ floruiſſe ex ipſo opuſculo evincit, ac primum eum inter extantes Scriptores eſſe obſervat, qui Brunſvigam a Brunone & Tanquardo fratribus, Ludolphi Ducis filiis, fundatam fuiſſe dixit. Qua occaſione in editione, quam Jo. Henricus Maderus olim A. 1661 iterumque A. 1678 adornaverat, errata notabiliora aliquot in locis corrigere neceſ-

ſum ducit. Porro exhibet *fragmentum Genealogiæ Ducum Brunſvicenſium & Luneburgenſium*, in quo errores nonnullos hiſtoricos notat; item *Genealogiam Ducum Brunſvicenſium illorum, qui Eimbeck, Oſterrot*, (Hamelen in titulo addendam cenſet illuſtris Leibnitius) *& Duderſtat cum attinentiis poſſederunt*, Theodorico Engelhuſio Autore evulgatam, collectioni inſerit. Succedunt *narratio Altabenſis de quorundam Ducum Bavariæ Genealogia & incrementis*, adjuvante Neſſelio, Bibliothecæ Cæſareæ quondam Præfecto, ex MSto edita; *Gerardi Mauriſii narratio disſidiorum Marchionis Eſtenſis cum Ecelino de Romano*, ideo potiſſimum ab Autore Conſultiſſimo adjuncta, quia partim ad indolem Ottonis IV penitius noſcendam facit, partim de rebus Marchionum Eſtenſium opinionem nuperi Scriptoris Romani, qui de Pontificio in Comaclum jure in epiſtola quadam egit, refellentibus nonnulla ſuppeditat: *Sententia Arbitralis Johannis Regis Franciæ ſuper controverſia honoris & appellatione ad Duellum, inter Ottonem Ducem in Brunswick & Henricum Ducem Lancaſtriæ*, quam ex Bibliotheca Cottoniana Thomas Smith, Anglicanæ Eccleſiæ Theologus, cum ipſo communicavit. Per Ottonem ibi eum utique qui ex linea Grubenhagia ortus, vulgo Tarentinus dictus vel Neapolitanus, bellis Italicis multum inclaruit, & Reginam Neapolitanam Johannam I duxit, intelligi poſſe ex circumſtantia temporis probat, adjicitque ex Theoderico a Niem & Gobelino Perſona *excerpta de geſtis ejusdem Ottonis*, ac de longinquis peregrinationibus ab hoc Duce ſuſceptis copioſe diſſerit. Poſt hæc comparent *Excerpta Chronologica de Ducibus Brunſvicenſibus, & de reliquiis Eccleſiæ Collegiatæ S. Blaſii*, tum ab Henrico Leone fundatore, tum ab aliis collectis, quæ partim Brunſvigæ, partim Hanoveræ hodierno die viſuntur: *Compilatio Chronologica a temporibus Caroli M. ad annum MCCCCX*, quamvis illa exigui ſit momenti & parvæ in antiquioribus autoritatis: *Chronicon Riddagesbuſanum ad annum usque MDVIII continuatum*, non ita dictum, quaſi de monaſterio agat, ſed quod in eo monaſterio compoſitum eſt, cui *duæ continuationes Chronici Engelhuſiani* ſubjiciuntur. Poſtea de Telomonio Ornatomontano, cujus *deſcriptionem belli*

inter

inter Henricos Seniorem & Juniorem civitatemque Brunsvicensem circa annum MCCCCXCII gesti affert, nonnulla commemorat, ac Rectorem Scholæ Brunsvicensis eum fuisse, Telomoniumque pro Tilemanno appellare se consuevisse suspicatur. Excerpta etiam depromit *ex necrologio Monasterii S. Michaelis Hildensemensis*, cujus MStum in Bibliotheca Serenissimi Electoris Brunsvico-Luneburgici reperitur, e quo commemorationes aliquot Principum, Episcoporum & Abbatum huc transfert. Proximo loco *Chronicon Ecclesiæ Halberstadiensis* proponit, cujus Autorem pleraque ex Chronico Halberstadiensi Martini Rehbockii, Monachi Corbejensis, hausisse, Cl. Vir Christianus Franciscus Paullini olim testatus est. Ubi porro *historiam Alberti II Episcopi Halberstadiensis ex Ducibus Brunsvicensibus* exhibet, in libelli Autorem inquirit, eumq; M. Themonem, memorati Alberti Cancellarium, cum Guilielmo Budæo facit. Rebus Hildesiensibus annumerari merentur *Catalogus Episcoporum Hildesiensium*, nec non *præcepta Ludovici I & Henrici Sancti de terminis diœcesis Hildesiensis*, quibus Celeberrimus Autor eruditas ac illustrationi inservientes notas adjecit. Ad Mindenses vero & Verdenses pertinent *Hermanni de Lerbeke*, ex ordine Prædicatorum ad ædem S. Pauli in urbe Mindensi, *Chronicon Episcoporum Mindensium*, quod Cl. Editori cum Apographo manu Maderi scripto conferre licuit: *Chronicon Episcoporum Verdensium*, beneficio Generosissimi Alvenslebii, in aula primum Guelpherbytana, nunc Brandenburgica Consiliarii intimi, ex codice authentico editum: *Vita S. Swiberti Episcopi Verdensis*, item *narratio de ejusdem canonisatione*, licet utrumque scriptum sit suppositítium, & tum Markelino Presbytero tum Ludgero perperam tribuatur. Nec excerpta ex opere Joannis Rhode, quod inscribitur *Registrum bonorum & jurium Ecclesiæ Bremensis*, indigna visa sunt, quæ conservarentur cum *Chronico Saxonum Quedlinburgensi*, haut pauca continente, quæ alibi frustra quæras. Locum quoque in hac collectione occupant *Annales Corbejæ Saxonicæ antiqui*, sed subinde interpolati, & ad annum MCCCCLXXI continuati ab Antonio ex gente Snakenburgiorum, Corbajæ Monacho, & postea Hersfeldæ,

 ubi

ubi A. 1476 deceſſit. Plura vero ad res Gandeſianas ſpectantia afferuntur, videlicet *Roswitæ* Poetriæ Germanicæ non incelebris, quam cum Angla quadam ejusdem nominis imprudenter nonnulli confundunt, *carmen de primordiis & fundatoribus cœnobii Gandeſienſis: Supplementum ſyntagmatis Gandeſiani* ab Henrico Bodone, Cluſini Monaſterii Ordinis S. Benedicti Monacho, conſcripti & hactenus imperfecte editi: ſelecta *ex ejusdem Chronico Cluſino* excerpta, ac *diplomata Gandersbemenſia*, ubi poſt Bodonem ſeries Abbatiſſarum Gandershemenſium & Abbatum Cluſinorum ab Autore noſtro in multorum gratiam abſolvitur. Porro *de fundatione & reſtauratione Monaſterii S. Michaelis in Luneburg* nonnulla commemorantur, a Viro Cl. Pfeffingero, Gymnaſii Luneburgenſis inſpectore, qui notulas ſimul ex diplomatibus adſperſit, ſuppeditata, quibus privilegium indulgentiarum Monaſterio A. 1281 conceſſum ſubjungitur. Repetuntur etiam, quæ Otto Kulzing, Præpoſitus in Hilgenthal Ordinis Præmonſtratenſis, *de fundatione Monaſterii ſui & translatione in urbem Luneburg* olim narravit. *Chronica* deinceps *Monaſteriorum Ordinis S. Benedicti*, tum *S. Michaelis*, tum *S. Godehardi* in civitate Hildeſienſi, quorum poſterius Autore Jo. Legatio Monacho concinnatum eſt, exhibentur, ac de origine cœnobiorum *Montis S. Mariæ Canoniſſarum Regularium S. Auguſtini prope Helmſtadium*, ac *Fontis S. Mariæ in Diœceſi Magdeburgenſi* ſitæ, notatu digna producuntur, inſerto catalogo Præpoſitorum Mariæbergenſium, quem celeberrimus Vir, Hermannus ab Hardt, hodie Præpoſitus, communicavit. Circa recenſionem *Chronici Monaſterii Marienrode* (antea Backenrode dicti) *Ordinis Ciſtercienſis prope Hildeſiam* obſervatur, quod Henricus de Bernten Abbas hanc ſui monaſterii hiſtoriam conſcribere cœperit, & Franciſcus Borſemius eandem ad annum usque 1579 continuaverit. Poſtea, quid *fundationi cœnobii S. Crucis* (extra muros urbis Brunſvigæ ante portam Petrinam ſiti) *Monialium Ordinis Ciſtercienſis* occaſionem dederit, exponitur, atque *ex Ordinario Eccleſiæ S. Matthæi apud Brunſvicenſes*, quæ a Templariis per Johannitas ad fratres Calendarum ſeu Sancti Spiritus translata fuit, nonnulla excerpta traduntur. Qua occaſione inquirit

quirit Illustris Autor in causam denominationis Fraternitatis Calendarum hodie adhuc florentis, ac credibile esse opinatur, quod, cum calendæ mensium initio præsertim in parandis conviviis eligerentur, nomen inde istis societatibus hæserit. Ubi *Libros IV de Reformatione Monasteriorum quorundam Saxoniæ* ex codice MSto Monasterii Hamerslebiensis, vel plenius ex duobus aliis a Sebastiano Kortholto, Professore Kiloniensi, & Zeppenfeldio, cœnobii Sultensis Præposito, publicæ luci donat, vitam Autoris, Joannis Buschii, Ordinis Canonicorum Regularium S. Augustini, Præpositi in Sulta prope Hildesiam & in novo opere prope Halam Saxonum, copiose enarrat, ac inter scripta ejus librum de origine Congregationis Windesemensis, ejusque Viris illustribus, ab Heriberto Rosweido evulgatum, commemorans, testimonia Buschii & Rosvveidi in gratiam illorum, qui celebratissimum opus de imitatione Christi Thomæ a Kempis adscribunt, notat & uberius illustrat. *Narrationem* quoque *de Basilica Goslariensi ejusque Præpositis*, a Monacho quodam Hamerslebiensi relictam, communicat, & *Joannis de Polda*, Canonici Senioris Ecclesiæ Collegiatæ Hamelensis, *Chronica modo dictæ Ecclesiæ*, ab Henrico Meibomio Juniore corruptissime antehac edita, auctiora reddit ac emendatiora. Porro *historias memorabiles Cæsarii Heisterbacensis*, Monacho Ordinis Cisterciensis, postea Priore, scriptas, excerpit, ac *disputationem carmine conscriptam inter Romam & Papam de Ottonis IV destitutione* ex Bibliotheca Cottoniana, opera Thomæ Smith celeberrimi Ecclesiæ Anglicanæ Theologi, depromit. Post hæc *Chronicon parvum Ecclesiæ S.S. Simonis & Judæ Goslariensis* in lucem protrahit, ac *Chronica Slavorum* ab Helmoldo, Presbytero Bosoviensi, ad annum 1170 perducta & ab Arnoldo, Monasterii Ordinis S. Benedicti ad D. Johannis apud Lubecenses Abbate, ad annum 1209 continuata, nec non *loca in Hermanni Corneri Chronico inedito ex Helmoldo vel Arnoldo citata*, quæ tamen apud eosdem vel plane non, vel aliter leguntur, ex MSto superaddit. De opere autem Helmoldi atque Arnoldi judicat, illud magis Historiam Henrici Leonis & majorum ejus ac filiorum, quam Chronicon Slavorum dici mereri. Progreditur ad *Otia*

Imperialia Gervaſii Tilberienſis, quorum partem ex duobus codicibus MStis, ut in Actis A. 1707 p. 464 monuimus, in lucem emiſit. Poſtquam enim R. P. Longus, ex congregatione Oratorii Pariſina, Otia Gervaſiana a Noſtro edita cum codicibus aliquot in Regia & Colbertina Bibliotheca extantibus contuliſſet, ſupplenda de Aſia Orientali, de parte Aſiæ meridionali, de Septentrionali, de Aſia minore, de Europæ parte ſeptentrionali, de Italia ac ſitu Romæ communicavit, paſſim, ubi opus fuerit, emendata. Hiſce enarratis *Chronicon Epiſcoporum Hildeſienſium Abbatumque Monaſterii S. Michaelis* cum ſupplementis, quæ bini catalogi Epiſcoporum a Franciſco Borſemio & Henrico Bodone relicti ſuppeditarunt, adjungit, & *catalogum Præpoſitorum Conventus Canonicorum Regularium in Sulta prope Hildeſiam*, nec non *deſignationem Monaſteriorum Ordinis S. Benedicti Congregationis Burſfeldenſis per Germaniam, virorum duntaxat*, ex MSto exhibet. Tandem nonnulla de Theodorico Engelhuſio ediſſerit illuſtris Leibnitius, ac ejus *Chronicon res Eccleſiæ & Reipublicæ ab orbe condito ad ipſius usque tempora continens*, quod Cl. Madero debemus, ex tribus Codicibus MStis Hermanni Conringii, Reverendiſſimi Gerardi Molani Abbatis Luccenſis, & Eccleſiæ S. Crucis Hanoveranæ longe auctius reddit ac emendatius. Ceterum de tertio horum Scriptorum Tomo proximo Menſe dicemus.

HOMERI EDITIO BARNESIANA.

POſtquam ſuperiore Menſe Prolegomena Græcorum in hac Editione Homero præmiſſa percurrimus, nunc exequamur quæ ibi promiſimus. Eſt autem nobis conſtitutum, quædam tantum delibare ex prioribus aliquot Iliados libris; non enim defore ſperamus aliquem, qui ſeriam & ſeveriorem in hanc Editionem exerceat criticam, cum tam acres & validos adverſarios habere intelligamus Cl. Editorem. Et ſunt ſane ea fata ſcriptorum Homericorum, ut olim quidem iſtorum occaſione exorta ſit natio Criticorum, qui *ἐκδόσεις* & *διορθώσεις* Homeri fecerunt, quorum princeps Ariſtoteles (*ἀφ' οὗ καί φασι τὴν κριτικήν τε καὶ γραμματικὴν ἀρχὴν λαβεῖν* inquit Dio Chryſ.) deinde

deinde Zenodotus, Aristarchus, alii; nostris autem & patrum nostrorum temporibus ejusmodi fere prodierint Editiones illius Poetæ, quæ indigent illæ quidem omnes rigidiori censura, nescio tamen qua fortuna evaserunt, præter Schrevelianam, de qua Dissertationem edidit Mericus Casaubonus. Ex illis autem paucis, quæ attingemus, apparebit, quanta messis parata sit Criticis hac etiam Editione; licet in ea plus sit præstitum plusque studii & laboris, ut videtur, adhibitum, quam in quavis alia typis impressa.

Non ab re erit prius indicare, quibus adminiculis adjutus Vir Cl. præcipuam laudem suæ Editioni conciliaverit. Ea sunt in primis MSta diligenter, quod ubique apparet, excussa. Ipse de ea re sic in Præfatione ad Iliadem: *Manuscripta autem] hæc a me visa & diligenter excussa, Ilias nempe & Odyssea, Codex antiquissimus Theodori Archiepiscopi Cantuariensis, qui floruit septima post Christum incarnatum centuria &c. Quod summa cura plus semel a nobis collatum & attentius ventilatum; de quo plura passim in utroque Volumine, ubi his literis notatur MS. CCC. i.e. Manuscriptum Collegii Corporis Christi. Aliud mihi MS. Iliados tantum suppeditavit Docta Humanitas Reverendi admodum Patris JOANNIS MORI Episcopi Eliensis; qui & tertium contulit MS. Joannis Tzetzæ* ἐξήγησιν εἰς τὴν ᾱ ῥαψῳδίαν Ἰλιάδος. *Præterea MS. Laudianum, Archiepiscopi nempe & Martyris Laudi, Iliados* ᾱ *& ex parte* β̄. *Oxoniæ in Bibliotheca Bodleiana* C. 89. *Aliud totius Iliados Baroccianum* n. 203 *& tria alia MSS. Barocciana solam Batrachomyomachiam exhibentia. Quibus MSS. addere licet & alia ab aliis visa & laudata, ut Colbertinum, & Cantabrigiense, passim in hoc Opere memorata, cum Stephanianis nonnullis. Non est ut Editiones, quibus usi sumus, hic memoremus, Florentinam nempe &c.* Horum ope sæpissime Homericum contextum restituit, valere jussa non raro Henrici etiam Stephani auctoritate, quam sua Editione tantam ille consecutus fuit, ut plerique, qui postea Poetam edidere, illius vestigiis tuto se insistere posse crederent.

Non possumus hic silentio præterire, eandem, quam Cl. Editor gratus celebrat Doctam Humanitatem Reverendi admodum

admodum Patris JOANNIS MORI Episcopi Eliensis, nos etiam esse expertos; cum enim superiore anno Vir eruditissimus M. Jo. Frid. Burg, S. Theol. Bacc. Collega noster honoratissimus, dum Londini ageret, indicasset Viro Clariss. Jo. Postletwayt, Gymnasii Paulini Rectori, apud nos hic parari novam Editionem Herodoti: atque is, quæ ejus est singularis humanitas & erga nos benevolentia, ut aliquid conferret cœpto illi, mox convenisset de ea re Reverendissimum Episcopum; factum est, ut impetraverimus quædam, quibus non mediocre decus conciliabitur illi Editioni. Sed non pigebit pauca super ea re ex literis Cl. Postletvvayt ad Curatorem illius Editionis humanissime scriptis apponere: *Quod itaque unum potui*, inquit inter alia, *communem illum Doctorum omnium nostrorum Patronum optimum, Exterorum Fautorem & Adjutorem benignissimum, Reverendissimum Joannem Morum Episcopum Eliensem adii, & cum eo rem communicavi. Is non modo quod certo expectabam, de ea re magnopere gaudere videbatur, sed statim ex amplissima Bibliotheca sua libris omne genus optimis instructissima Codices duos Herodoti impressos protulit, quorum oris Jos. Scaliger & If. Casaubonus olim eorum possessores Adnotationes non paucas adleverant. Illorum librorum usum Rev. Præsul ultro obtulit, ipsosque mihi tradidit, ut inde qua fieri id posset diligentia, Adnotata illa describenda curarem. Quod ego libentissime suscepi*, &c. Tales multi existant Musarum Patroni, talibus Deus vitam longissime proroget, ipsique in primis Reverendiss. Episcopo!

Sed nunc ad institutum ut redeamus, optaremus utique ex animo propter egregios istos conatus, ut plene & solide gratulari liceret Cl. Editori de ejusmodi Editione Homeri, in qua saltem paucissima desiderari possent; verum ut multa bene facta hic libenter & læti agnoscimus, ita non pauca secus cecidisse deprehendere nobis visi sumus, id quod jam ostendere conabimur. Iliad. α v. 14 ςέμματ' in singulari editum i. e. ςέμμα τε auctore Henr. Steph. pro ςέμματ' i. e. ςέμματα in plurali ut omnes habent Editiones ante Stephanianam ipso Stephano fatente; qui pristinam Lectionem mutavit, quia non ita multo post sequatur ςέμμα θεοῖο. Deinde quia copulativam particu-

lam

lam τὲ ſeries orationis, ut ait, omnino poſtulet. Prior ratio non eſt quidem nulla, ſed non ſufficit ad quidquam hic mutandum; nam etſi utrobique de eadem re eſt ſermo, tamen ſciendum, alterum ex perſona Poetæ vel Muſæ dici, alterum ex perſona Agamemnonis, qui, & quidem iratus, aliter loquens potuit introduci: eadem interim manente vi vocis illius, quemadmodum *velamina* & *ſerta* licet Poetis dicere, ubi ſufficiebat *velamen* & *ſertum* dixiſſe: & multæ ſunt voces in utraque lingua ratione numeri promiſcue uſurpari ſolitæ. Quod autem poſteriore loco de τὲ ait, quaſi id neceſſarium hic ſit, non ita eſt; nam eſt hic Trajectio: ita autem fluit oratio naturali ordine ἦλθε ςέμματα ἔχων, λυσόμενός τε θυγατέρα, φέρων τε &c. Cum igitur ſtare poſſit priſtina lectio, non debuit mutari contra conſenſum Editionum, & quod pluris eſt, contra auctoritatem veteris Scholiaſtæ, apud quem in Editione Romana & Veneta vox integra ita excerpitur ΣΤΕΜΜΑΤΑ & explicatur ςεφανώματα. Nec aliter certe legit Dio Chryſ. in Homero verſatiſſimus, Orat. XII, ubi huc alludit: ὁ χρυσοῦν σκῆπτρον φέρων ἠδὲ ςέμματα ἱερὰ Θεοῦ τινος ἐπὶ λύσει θυγατρὸς ἥκων εἰς τὸ ςρατόπεδον p. 199 A. B. & Orat. LXI: οἰόμεθα τὸν Χρύσην ἀξιώσῃ τῆς θυγατρὸς εἰς τὸ ςρατόπεδον ἐλθεῖν μετὰ λύτρων ἅμα τὰ ςέμματα κομίζοντα τοῦ Θεοῦ. p. 581 D, videatur & p. 586 C. Hæc nos merito movent ut priſtinam lectionem retinendam cenſeamus; non quod Henr. Steph. futurum putabat, ut aliquem moveat hæc interpretatio Ovidii 2 de Arte:

Audierat laurumque manu vittasque ferentem
Pro nata Chryſen non valuiſſe ſua.

Nam ſi vel maxime ςέμμα cum Henr. Steph. legiſſet Ovidius, nihilo minus pluraliter *vittas* potuiſſet dicere, ut ſæpisſime alias occurrit: et melius dixit *vittasque ferentem*, quam ſi ſcripſiſſet *vittamque ferentem*, quod ambiguitatem involvit. Mox v. 20 λύσασθε ſcripſit pro λύσατε. Hoc jam τόλμημα multo minus ferendum quam illud prius; nam hic contra fidem omnium omnino Editt. illata eſt lectio, de qua dubitari poſſet, an hic ſit ſatis conveniens. Ipſi quidem in Notis ea *videtur confirmari* ex v. 13 λυσόμενός τε θύγατρα; ſed non animadvertit, hoc

verbum apud Poetam in *voce Media* de eo solere usurpari qui redimit captivos, in *Activa* autem de eo qui reddit redemtos. *Activæ vocis* exempla: illud v. 20 παῖδα δέ μοι λύσατε, & mox v. 29 τὴν δ' ἐγὼ ὐ λύσω & Il. ω v. 137, ubi Hectoris cadaver redimitur; Ἀλλ' ἄγε δὴ λῦσον, νεκροῖο δὲ δέξαι ἄποινα, deinde v. 561 -- νοέω δὲ καὶ αὐτὸς Ἕκτορά τοι λῦσαι. *Mediæ vocis* istud v. 13 & 372 λυσόμενός τε θύγατρα. Il. ω 502 Ἕκτορα' τῦ νῦν εἵνεχ' ἱκάνω -- Λυσόμενος παρὰ σεῖο, & ibid. v. 175 λύσασθαί σ' ἐκέλευσεν Ὀλύμπιος Ἕκτορα δῖον. Tam enormis autem mutatio facta est, ut versus constaret: at quanto rectius factum fuisset, si Vir Cl. illud quidem λύσασθε missum fecisset; alteram autem conjecturam suam, quam in Notis affert, dum posse & λύσαιτε legi dicit, illi prætulisset; nam hæc utique egregia est; non minus ac lectio illa quam nos in Scholiis MSS. Manuelis Moschopuli invenimus, ita enim ad hunc locum ibi: λύσοιτε, ἀντὶ τῦ λύσατε τὸ δὲ εὐκτικὸν ἀντὶ προστακτικῦ· & optime convenit *optativus* λύσαιτε sive λύσοιτε cum antecedente *optativo* δοῖεν. Totum autem locum ita distinguendum & legendum putamus:

Ὑμῖν μὲν θεοὶ δοῖεν Ὀλύμπια δώματ' ἔχοντες
Ἐκπέρσαι Πριάμοιο πόλιν, εὖ οἴκαδ' ἱκέσθαι·
Παῖδα δ' ἐμοὶ λύσαιτε φίλην·

ut post punctum τὰ δ' ἄποινα δέχεσθε inferatur, ἀπ' ἄλλης ἀρχῆς, ut loquuntur Grammatici. Scripsimus etiam hic παῖδα δ' ἐμοὶ pro παῖδα δέ μοι ex mente Apollonii Alexandrini, quia ἐμοὶ est emphaticum, & refertur ad ὑμῖν, nec aliter Cod. MS. Homeri Paulinæ nostræ Bibliothecæ. Videtur autem nihil pensi habuisse Vir Cl. si vel audacior videatur, dum reponat in contextum quod ei libitum foret; hinc Il. α v. 342 scripsit Τοῖς ἄλλοις ἢ γὰρ ὅ γ' ὀλωῇσι φρεσὶ θύει. nempe pro vulgato ὀλοῇσι fecit ὀλωῇσι non dubitans imitari τὺς τολμήσαντας γράψαι ab Eustathio castigatos, ita enim ille: τινὲς μέν τοι ἐτόλμησαν γράψαι ὀλωῇσι φρεσὶ, sic autem ibi legendum esse vidit Vir Cl. cum interea potuerit etiam ὀλοιῇσι scripsisse Eustathius. Causa est hic etiam quamobrem vocem illam refinxerit *ratio metri*; cum satius esset λαγαρότητα in hoc versu agnoscere, quod

quod Eustathius facit: multos sane versus Grammatici fassi sunt apud Homerum ejusmodi esse, qui *tempore* syllabarum deficerent, quod in medio si fieret versus dicebantur λαγαροὶ & σφηκώδεις. Il. β. v. 35 editum ἀπεβήσετο, quod quamvis habeant aliæ etiam Edd. ut Aldinæ duæ, Henr. Stephani, Cantabrigiensium, & Romana cum Commentariis Eustathii; vitiosum tamen est, & pro eo scribendum ἀπεβήσατο, ut recte hoc loco Editio princeps Florentina, nec non Cephalæi, & Scholiorum Editiones, princeps Romana, atque Aldina, denique Commentariorum Eustathii Basileensis. Dum subinde inspicimus has Edd. animadvertimus Var. Lectiones in hac Editione non satis diligenter annotari, nam & hic ne γρ. quidem, & alibi sæpe tantundum. Nunc porro Il. δ. v. 202 λαῶν οἱ οἱ ἕπον Τρίκκης ἐξ· pro Λαῶν οἵ οἱ ἕποντο Τρίκης ἐξ· quod omnes habent Edd. Male autem in Τρίκκης hic duplicavit κ, sed pessime posuit ἕπον ut *secuti sunt* significet, pro ἕποντο· semper Græcis ἕπεσθαι *sequi*, non ἕπειν. Fallitur etiam vehementer dum hanc suam scriptionem defendit ex Il. λ v. 483 Τρῶες ἕπον πολλοί· nam ibi ἕπον divulsum est ab ἀμφὶ, ut sit ἀμφέπον, ut recte Eustathius, i. e. περιεῖπον, ut Minora Scholia exponunt: ἀμφέπειν autem & περιέπειν longe aliud significant quam ἕπεσθαι, respondent illis Latina verba *excipere*, *tractare*, & *habere*, præcipue in passiva voce istud postremum, in bonam & sequiorem partem εὖ περιέπειν, κακῶς περιέπειν· nec est ut putet, in præsenti etiam loco ἕπον referri debere ad ἀμφὶ, quod hic itidem est in versu antecedente; nam hic ad ἀμφὶ, adsciscendum ἀπὸ κοινοῦ est εἱστήκεσαν, ut sit — τὸν δ᾽ ἐνόησεν Ἐστaότ᾽ · ἀμφὶ δέ μιν κρατεραὶ στίχες (εἱστήκεσαν) ἀσπιστάων Λαῶν, οἵ οἱ ἕποντο Τρίκης ἐξ· Potest etiam tantum subaudiri ἦσαν. Il. ζ v. 488 πεφευγμένον pro πεφυγμένον· ubi Notula hæc: *Ita* κατ᾽ ὀρθογραφίαν *scribendum* &c. & *ita* τευκτὸς & φευκτὸς *scribendum* &c. Sine dubio ergo & composita ἄφυκτος, ἄτυκτος, εὔτυκτος apud omnes Autores apud quos occurrunt, & in omnibus eorum Edd. & quotiescunque occurrunt, vitiose erunt scripta secundum illud κανόνισμα, ut & simplicia illa; nimis hoc improvide Vir Cl. retineamus ergo pristinam Lectionem Homeri πεφυγμένον, & alibi

bi φυκτὰ, uti & τετυγμένα & τυκτόν. &c. Il. θ v. 21 Ἀλλ' οὐκ ἂν μ' ἐρύσαιτ' ἐξ ὐρανόθεν πεδίονδε Ζῆν' ὕπατον. Hic addidit *Pronomen* μὲ, non propter versum, ut quis forte putaret, cum præcedens ἂν, alias plerumque breve, hic debeat esse longum; sed, quamvis possit produci ἂν, tamen addidit μὲ, *quia videtur hic inseri debere*, ut ait: *idque adeo evidens esse, ut non amplius sit dubitandum.* Nos abesse potius id debere putamus. Il. θ v. 468 ὀδυσαμένοιο θεοῖο. Hic cum vera Lectio se obtulisset, eam discernere Vir Cl. a falsa non valuit. Sic enim in Var. Lect. θεοῖο] γρ. τεοῖο MSS. CCC. *Mori & Barocc. Oxon. Edd. Florentina, Basil. Eustathii.* Quibus nos addimus, τεοῖο legi etiam in Cephalæi Ed. Argentorat. & in Romana Eustathii, ipse enim Basileensem solet allegare. Hanc lecteonem deseruit, nec caussam ejus rei edisseruit: oblitus etiam, quid in eodem isto libro ipse ediderit, nempe idem istud hemistichium & in eadem σχέσει orationis v. 37 ὀδυσαμένοιο τεοῖο recte, ut hic habent Editiones etiam illæ quæ v. 468 male θεοῖο legunt. Necesse est ut agnoscat, se in alterutro istorum locorum falli, debet autem id fateri in posteriore. Exponunt vero Scholia minora & Eustathius ὀδυσαμένοιο τεοῖο, Ὀργισθέντος σοῦ & Hesychius: τεοῖο, σοῦ quibus oportebat auscultatum. Hæc hactenus.

Summatim notamus, ob metrum plurima hic aliter legi quam in aliis Editt. Hinc sæpissime in *Futuris & Aoristis* primis Act. & Med. vocis geminatur σ, cum id rarius fiat in aliis. Il. γ v. 223 ἐρίσσειε. Il. δ v. 498 ἀκοντίσσαντος. Il. η v. 255 ἐκσπασσαμένω & v. 449 ἐτειχίσσαντο, & alibi in aliis plurimis. Forte tamen non in omnibus sic temere id oportuit factum; nam de ἐάσω & ἐάσσαι, quod frequentissime occurrens semper geminato σ scribit, ubi longa debet esse syllaba, quasi alias in eo α sit breve, de eo dubitari potest. Ipse quidem cum Il. δ v. 42 edidisset ἐάσσαι, hæc annotat: *Ita semper cum duplici σ scribendum quoties metrum postulaverit, ut etiam in optimis & antiquis exemplaribus: certissimum enim τὸ ἐάσω mediam corripere, vel ex unico hoc loco Odyss. φ. v. 233:* Οὐκ ἐάσουσιν, ἐμοὶ δόμεναι βιὸν ἠδὲ φαρέτρην. Nondum id usquequaq; certum; potest ibi esse συνίζησις, qualem ipse omnino debet agnoscere Il. v. 255: Ἄντιοι εἶμ' αὐτῶν. τρεῖν μ' οὐκ ἐᾷ Παλλὰς

Ἀθήνη

'Αθήνη. ſic enim edidit ἐᾶ cum aliis etiam, Certe apud Autores alios, apud quos rarius geminatur σ ad producendas ſyllabas in *Aoriſtis* & *Futuris*, deprehendimus α longum. Sophocles in Ajace v. 1344 Οὔ φησ' ἐάσειν τόνδε τὸν νεκρὸν ταφῆς. Ariſtophanes in Nub. v. 697 Χαμαί μ' ἔασον αὐτὰ ταῦτ' ἐκφροντίσαι. Quod autem de *Exemplaribus antiquis & optimis* ait, in illis cum duplici σ occurrere hoc verbum, id non ſemper ita ſe habere videmus; in illo ipſo verſu nulla Editio earum, quæ nobis nunc ſunt ad manus, habet ἐάσσαι omnium antiquiſſima Florentina habet ἐᾶσαι tantum puncto perperam ſubſcripto, ceteræ ἐᾶσαι, Aldinæ duæ, Cephalæi, Euſtathii Romana & Baſileenſis, Henr. Stephani, Oxonienſium: nec aliter in Scholiis Min. in quorum primis illis Edd. Romana & Aldina, hæc ex verſu illo ita excerpuntur ΑΛΛΑΜΕΑΣΑΙ in aliis etiam locis rariſſime geminatur, ut potius geminatum vitioſum ſit ducendum. Eadem de cauſa duplicavit etiam λ Il. ι v. 570, ubi etiam σ duplex: Τὸν δ' ἐλλίσσοντο γέροντες. ubi Notula hæc: *Ita hic σ duplicandum cenſeo; ut & olim, in aliis plurimis locis, ut ε v. 83* ἔλλαβε. χ v. 414 ἐλλιτάνευσε. *Odyſſ.* λ v. 35 ἐλλισάμην. & κ v. 481 ἐλλιτάνευσα &c. Eſt autem hic error in ſcribendo commiſſus; cum enim de duplici σ cœperit loqui, ejusque rei exempla ſe allaturum promiſerit, affert exempla tantum de λ: forte pro *ut & olim* voluit ſcribere *ut &* τὸ λ. Ceterum nec hic plane neceſſe erat geminari λ, maxime ſi pro vulgato τὸν δ' ἐλίσσοντο legas τὸν δὲ λίσσοντο, quam lectionem ipſe annotavit; ſcit Vir Cl. omnium optime δὲ ibi poſſe pro longa poni. Eadem de cauſa *vocales* quoque mutavit, Il. α v. 489. Διογενὴς Πηλῆος υἱός. hic Πηλῆος pro vulgato Πηλέος, vel Πηλέως, quod in MSS. inveniſſe ſe teſtatur, quæ utraque lectio cum ferri poſſit, ipſo fatente, ſi per συνίζησιν coaleſcant duæ ſyllabæ, ut ſæpiſſime fieri ſolet in ſimilibus; tamen quia tutius legi Πηλῆος poſſe putat, id, quod in nulla Editione, nec in MSS. invenerat, in contextum recepit. Hic quidem declinavit συνίζησιν alibi autem libenter admiſit, ut Il. β v. 811, dum πόλιως pro πόληος reſcribit, Ἔστι δέ τις προπάροιθε πόλεως αἰπεῖα κολώνη, non male; ut & Il. δ. v. 117, ubi recte μελαινέων pro μελαινάων poſuit Ἀβλῆτα πτερόεντα

ῥόεντα μελαινέων ἔρμ' ὀδυνάων, ubi inter alia: *ων autem per συνίζησιν legitur μονοσυλλάβως, quod de ων vix æque dici potest.* Ob metrum etiam vocem δουρικλυτὸς, sæpe apud Homerum modo longa modo brevi penultima occurrentem, ipse quoties longa esse debet, per ει scribit, Il. ε v. 55: Ἀλλά μιν Ἀτρείδης δουρικλειτὸς Μενέλαος, ubi, *Ita*, inquit, *pro δουρικλυτὸς lege hic & semper alias, ubi metrum postulat* &c. Plura hujus generis observavimus, quæ partim probamus, partim improbamus, partim in dubium vocare posse videmur; sed ea nunc omittemus.

Unam adhuc addemus observationem, nimirum sæpissime in hac Editione ponitur *Articulus* compositus ὅδε in suis generibus & casibus & numeris: ubi debebat simplex *Articulus* ὁ cum *Conjunctione* δὲ poni, quoties nempe iste pro Demonstrativo Pronomine οὗτος poetice usurpatur, per quod sæpissime a Scholiasta exponitur. Nimirum scribitur hic τοῦδε, τῆςδε, τῷδε, τόνδε, τῶνδε, τοῖςδε &c. pro τοῦ δὲ, τῷ δὲ, τὸν δὲ &c. Hoc exemplis hic ostendi minus commode potest, nam ex plurium versuum contextu demum dignoscitur, ubi hoc vel illo modo legendum. Sed aliud etiam circa hanc syllabam δὲ commissum invenimus, dum ea annectitur vocibus, quibus minime debebat annecti, nec unquam solet, ut in Scholiis ad Il. α v. 58 ἐν αὐτοῖςδε, pro ἐν αὐτοῖς δὲ, & in contextu Il. γ v. 200 Οὗτόςδ' αὖ & v. 229 Οὗτοςδ' Αἴας, pro Οὗτος δ' αὖ & Οὗτος δ' Αἴας. Nemo hic objiciat Scholion ad priorem illum locum v. 200: καὶ οὗτόςδε λέγεται καθάπερ τοιόςδε non extat hoc in Edd. quæ præcedunt Hakianam; sed est additamentum Schrevelii falsissimum, a Nostro etiam retentum, ut multa alia, de qua re in posterum plura.

JOSEPHI RAPHSON DEMONSTRATIO de Deo, cui accedunt Epistolæ quædam Miscellaneæ.

Lipsiæ, sumptibus Jo. Frid. Gleditsch & Fil. 1712, 8.

CUm de ipso opere dictum jam fuerit M. Januario, nunc Epistolas additas perlustremus. Epistola prima de Anima agens exhibet & cum Lucretii dogmatibus confert sententiam

Co-

Cowardi, qui nuper contra animæ immaterialitatem & immortalitatem naturalem in Anglia disputavit, cui etiam ex parte assensus est Dodwellus. Et Autor noster ei in eo assentitur, quod *Animæ naturam inextensam* nuncupavit *imposturam philosophicam*. Nam ipse Noster contendit, etiam Deum & Animam extensionem habere.

Secunda deinde Epistola sententiam Hobbii exhibet, qui sensionem in quadam organorum reactione collocavit; & ex verbis Hypothesis Physicæ Novæ Moguntiæ editæ & Londini recusæ 1671 male intellectis, miratur, Autorem ejus, Virum acutissimum (ut ait) in eundem errorem incidisse. Sed Autor celeberrimus in libello illo etsi juvenili, multo tamen cum applausu tunc excepto, longe alia quam doctissimus Autor noster putat, animo volvisse videtur; & quantum ex aliis ejus scriptis & tunc & post editis constat, nunquam illi in mentem venit, materiam per se perceptionem habere vel sensum; sed perceptionem esse subjectum substantiæ toto genere diversæ, nempe animæ. Equidem Autor noster hæc illius libelli verba producit: *Nullus conatus sine motu durat ultra momentum præterquam in mentibus. Omne enim corpus est mens momentanea, seu carens recordatione, quia conatum simul suum & alium contrarium, (duobus enim actione & reactione, seu comparatione, ac proinde harmonia, ad sensum, &, sine quibus sensus nullus est, voluptatem vel dolorem opus est) non retinet ultra momentum. Ergo caret memoria, caret sensu actionum passionumque suarum, caret cogitatione.* Satis apparet, Autorem Hypotheseos, cum dicit, corpus esse mentem momentaneam, indicare voluisse, corpus non esse veram mentem, sed tamen esse aliquid menti analogum, et profunde admodum rimatus est hanc analogiam; nempe in natura conatus, qui in corpore non potest subsistere, nisi reapse motum habeat, qui conatum illum involvit, nec in corpore possunt diversorum momentorum conatus conjungi inter se; quod secus est in mente, quæ ideo etiam recordationem habet, qua corpus caret. Hinc si corpus moveatur in curva, in ultimo momento non habet conatum continuandi motum in curva, (nisi novus impulsus externus ad eam determinans

nans accedat) ſed tantum in recta curvam in puncto noviſſimo tangente; ſeu in ultimi momenti directione curvam tangente. Si vero poſſet per ſe motum continuare in curva, haberet quodammodo memoriam non momentaneam tantum ſeu noviſſimi conatus, ſed etiam conatuum priorum, naturam curvæ definientium; et ita accederet ad perfectionem mentis. Hinc quando dixit, corpus eſſe quaſi mentem momentaneam, voluit oſtendere Corporis & Mentis analogiam in natura conatus apparere, etſi agnoſcat, res eſſe toto genere differentes. Uti ſiquis diceret, punctum eſſe corpus infinite parvum ſeu indiviſibile, aut ſi quis diceret creaturam intelligentem eſſe quaſi Deum quendam finitum ſeu diminutum vel imperfectum. Itaque fruſtra quærit Autor noſter, quid Autor Hypotheſeos ſibi velit per Mentem cogitatione carentem, quam ille proprie nullam novit, aut dixit. Et fruſtra objicitur ei exemplum gravitatis tanquam conatus continui ſine motu; quia gravitas ſecundum Autorem Hypotheſeos oritur non a priore conatu, quaſi is, effectu licet nullo impreſſionis ſecuto, manere poſſet; neque etiam a neſcia qua qualitate occulta, ſed a novo ſemper impulſu externo, motuque actuali, etſi is ſit per ſpatium inſenſibile. Itaque Autor Hypotheſeos illius novæ libenter ſubſcribet (ut ex ſcriptis ejus apparet) doctrinæ huic Autoris noſtri, quam hic his verbis exprimit p. 102: *Materia per ſe aut quovis modo modificata vel quovis motu (ſive rectilineo ſive ut alicubi vult D. Cowardus circulatorio) donata, unquam cogitationis capax eſſe poteſt.*

Cl. Autor deinde Ep. 3 eos improbat, qui ſtatuunt intellectum quendam agentem omnibus communem, & in hanc rem citat R. Burthogg in Ep. ad Lockium. Putat autem, Spinoſam ex Carteſianiſmo prolapſum in tales ſententias, & idem accidere aliis Carteſianis, qui cum ſibi finxiſſent mentem tanquam *ſubſtantiam inextenſam*, tandem deprehenſa ſubſtantiæ inextenſæ impoſſibilitate delabantur in Atheiſmum vel hylotheiſmum, ut mentem plane rejiciant, aut pro nuda materiæ modificatione habeant. Conceptus Scholaſticorum & Carteſianorum, de Mentis inextenſione, vocat tricas & nugationes nugaciſſimas (p. 107) ipſe autem confugit ad mirabilem quandam ſententiam

Henrici

Henrici Mori, quod Anima sit substantia quædam extensa, sed tamen penetrabilis. Et putat simile quid statuisse Tertullianum & alios veteres. *Epistola quarta* porro urget, & fatetur, se quoque olim opinioni de inextensione naturæ spiritualis adhæsisse, sed lectione libri Henrici Mori de immortalitate Animæ, adjutum fuisse, ut ab ea liberari potuerit: impugnat deinde celeberrimum Norrisium, Theologum Anglum, Malebranchio adhærentem, & eo usque provehitur, ut p. 118 fin. dicat, Philosophos illos recentiores causas atheismi hodierni præcipuas evasisse, & evasuros esse, quamdiu vanissima hujusmodi commenta, & nugas Cartesianas orbi obtrudent. Ipse *Epistola quinta* statuit cum Moro, extensionem esse affectionem Enti reciprocam, accedere autem substantiæ τὸ vivere, mentemque semper vivere, etsi non semper cogitet. Solum Morum, ait, sibi videri dixisse possibilia, etsi non satis explicata. Ipse autem, ut rem paulo distinctius explicet, videtur confugere reapse ad *doctrinam Autoris Hypotheseos Novæ 1671 edita*, quam tamen supra refutare videbatur, mentisque naturam explicare per *conatum plusquam momentaneum*, quem sane explicandi Actionem Animæ modum jam tunc celeberrimo Lantino Senatori Divionensis Curiæ, cum Hypothesin illam novam vix editam legisset, valde placuisse, ipsumque hoc in literis ab illo ad Leibnitium ejus Autorem datis testatum accepimus. Itaque laudandus est candor ingeniosi nostri Autoris, quod ipse sententiam illam *Leibnitianam*, ante tot annos editam, in opere suo allegare voluit. Sic autem in eundem fere sensum loquitur p. 121 Ed. Lipsiens. *Suppone a Deo creari substantiam cujus* vitæ *Energia particularis sit cogitatio. Actio ista, in qua* cogitatio *consistit, per modum actionis* inextensæ (*ad instar fere* conatus *in materia*) *concipi possit. Veluti autem conatus in materia* ab extra *semper oritur, et* sine motu aut causa continua *seu agente perpetuo* momentaneus *tantum est, seu ultra momentum non durat: sic e contrario* conatus hicce spiritualis *seu actio vitalis* durabilis *est & continuationis capax.* Agere enim intra seipsum & sine extensione, *est energia* non modificatoria *seu materialis, sed vitalis* reflexionis perpetuæ *quandam speciem exhibendi capax, qualem*

intra nos cogitando experimur. Et mox p. 122: *Cogitatio est conatus essentialiter vitalis & qua talis durabilis intra* inextensionem, *qui nihilominus motum spiritibus animalibus imprimere valeat, & hoc modo* extra seipsam agere, *eodem momento, quo intra se ipsam pariter reflectendo cogitat..... Mens ergo in isto* conatu durabili *seu actione* (*quem* cogitationem *nominamus*) *adminiculo objecti externi vel etiam modis aliis fere innumeris, intra se ipsam ideam suam apprehendendo versat, versatamque contemplatur, et in contemplatione pergendo, hoc est, conatum suum continuando, discursum instituit durabilem, seu ratiocinatur.* Conatus ergo iste durabilis *est actio animæ in cogitando physica & fundamentalis, ista autem apprehensio est actio vitali-formis, seu specificativa cogitationis. Hacce actio continua* intra inextensionem *Mechanismo* & *motui corporeo utcunque modificatis prorsus contrariatur, & per motum* (*sive rectilineum, sive, ut vult* Cowardus, *circulatorium*) *nullatenus explicari potest: multo minus ipsa* perceptionis *natura formalis* qua talis, *quæ speciem quandam intuitionis incorporeæ & comprehensionis per motus quoscunque physicos non solum inexplicabilem, sed & contrariam seu inconsistentem non obscure loquitur. Et ex hacce vita essentiali potentia hujus perceptivæ & (si ita loquar)* Antimechanicæ *fundamento* individuatio mentis *post mortem remanens seu ejusdem* immortalitas naturalis *petenda est & in eadem fundatur.* Hæc pulchre & profunde Autor noster, quæ ideo ob rei momentum fusius exhibere placuit. Ubi notamus, ipsum agnoscere in actione cogitationis esse *inextensionem* quandam neque opus esse extensione ad naturam cogitationis explicandam. Cur ergo tantopere urget, Animam debere esse extensione præditam? præsertim cum habere videatur de extensione notionem longe diversam a conceptu aliorum; quia Deum extensum esse ait, & tamen esse totum in quavis parte, seu cum *Holenmerismo*, quod quidem longissime abest a conceptu recepto extensionis.

Scholastici quidam, etiam recentiores, putant Angelos extensionem habere, sed esse penetrabiles, posse tamen sese reddere impenetrabiles, quoties volunt impellere corpora & videntur nescio quid simile concipere de anima, nonnihilque ad Henrici

Mori

Mori sententiam accedere. Sed ista facilius dici quam explicari possunt. Leibnitius cum satis quidem jam olim explicuisset intrinsecas animæ operationes, diu hæsit, quid de commercio ejus cum corpore statueret. Agnoscebat quidem, animam quodammodo esse πρώτην ἐντελέχειαν seu primum principium activum internum quod sit in corpore; sed cum leges motus veras eruisset, vidissetque, talem esse naturam rerum, ut neque nova vis neque etiam nova directio corporibus aliunde accedat; jam manifeste agnovit omnia in corporibus fieri mechanice, sed ita ut principia mechanismi sint ab incorporeo, qui influxus animæ metaphysicus dici possit, unam completam ex anima & corpore substantiam constituens; nec tamen animæ ullum posse in corpus influxum esse physicum, seu per quem leges motus turbentur; sed consentire operationes animæ & corporis per harmoniam ab initio rerum præstabilitam, cujus ope sublatæ sunt difficultates de commercio animæ & corporis, quæ hactenus Philosophos exercebant. Ceterum Cl. noster Autor optime pro natura animæ immateriali & immortali urget, objecta mentis abstracta, veritates morales & metaphysicas, ipsamque cognitionem Dei infiniti, cum revera infiniti positiva sit notio; quæ omnia in materiam non cadant, rem per se mere inertem tantumque antitypam, cujus partes unum aliquid formare nequeant, cum tamen perceptio ex unitate percipientis profluat. Nihilominus putat Autor p.126, percipiens extensione quadam opus habere, ut imago rei extensæ in ea velut pingi possit. Sed ita si veram vult extensionem, partium scilicet extra partes, in omnes illas difficultates postliminio recidet, quæ perceptionem in materia non poni patiuntur: nec apparet, admissa unitate seu inextensione in cogitatione, cur opus sit extensione ad specificationem cogitationis.

Autor deinde Ep. 6 docet, talem rem, qualis anima est, non nisi a Deo annihilante posse destrui, quia non sit res mechanica, nec ex corpusculis conglomerata. Videtur ergo statuere, animam esse extensam, sed tamen non esse divisibilem in partes diversas; sed ita non explicat, quid per extensionem intelligat. Leibnitius noster equidem censet, nullam creaturam unquam dari ab omni

corpore separatam, & semper spiritui humano vel etiam angelico adhærere corpus organicum conveniens, interea ipsam Entelechiam primitivam, fontem Actionis seu animam, omnino a passivo seu massa corporea distinguit, & extensionem activo frustra, nec ullo intelligibili sensu attribui judicat. Ep. 7 & 8 agit Autor de Animæ nostræ corruptione, tam ob labem naturalem quam pravos habitus, et brutum in homine rationi prævalere statuit. Inde in statu naturæ corruptæ esse quasi bellum omnium in omnes, nec hospitem ab hospite tutum esse, itaque opus esse Regimine ad homines in officio continendos, homines tamen non esse Regentium causa, sed contra, recte monet.

Epistolæ hactenus scriptæ erant ad Joh. Fortescue Armigerum, quem postremo hortatur, ut edat progenitoris sui, D. Fortescue, olim Angliæ summi in banco Regio Justitiarii, Libellum quendam Manuscriptum. Epistola 9 data est ad G. T. Ejus vicinum Dn. C. F. ait transfugisse ad castra Deistarum, remittit eum ad libros Eusebii & Huetii, & librum quem Dn. Ditton vernacula mox sit editurus. Laudat deinde religionis Christianæ puritatem. Epist. 10 ad Martinum Jubbs Armigerum statuit cum Hugenio, magna illa systemata mundorum habitatores suos habere ratione præditos, & in hunc numerum refert ordines Angelorum. Quædam deinde subjicit ex libro G. Whiston de completione prophetiarum, qui putat, aerem nostrum, cum sit corpus diversos ubique habens densitatis gradus, aptum esse ad creaturas specifica sua gravitate discriminandas; & ita spiritualia & invisibilia defunctorum corpora ita distinguenda, ut unumquodque cum suis comparibus reperiatur; idemque etiam ad angelos applicat, qui non procul habitent a principe tenebrarum, & bonos custodiant. Hic in summo sub regimine Messiæ collocatos esse ordines Angelorum, huc (nempe ad altissimam aeris regionem) post Christum ascendisse S. Paulum, hinc se Stephano & Paulo ostendisse Jesum, huc Enoch & Eliam fuisse translatos, hinc Mosem & Eliam descendisse ad transfigurationem Christi. Imo hinc descendisse olim Messiam, antiquitus cum primævis Patriarchis conversatum. Hinc animas defunctorum ad amicos suos invisendos venire. Hic denique omnes

omnes hujusce mundi incolas corpore denudatos habitaturos, usque ad magnam illam periodum 1 Cor. XV, 24, 28, Apoc. XX, 2, in quo Filius regnum Deo Patri tradet, a cujus facie hæcce Tellus nostra & hi cœli avolaturi sunt. Hæc speculatio (inquit Autor noster p. 164.) vel hinc non improbabilis existit, quod Corpus Christi spirituale, tum etiam Mosis & Eliæ & eorum qui simul cum Christo resurrexisse perhibentur, in loco aliquo vere sic dicto, & aliquo modo vere corporeo reperiri necesse est, non in *ubi* Spirituum *fictitio* quorundam metaphysicorum, non in decantata illa & impossibili *inextensa Nullibistarum Utopia*, qui nihil satis spiritualisatum existimant, nisi conceptum omnem possibilem, imo omnem omnino possibilitatem transscendat. Hæc Autor noster, quæ recitasse suffecerit.

AN ESSAY CONCERNING THE KNOWLEDge and Cure of most Diseases afflicting human Bodies.

seu

SPECIMEN PHYSICO-MEDICUM DE Corpore Humano & ejus morbis. Autore P. PAXTON, M.D.

Londini, apud Gulielmum Innys, 1711, 8.
Alphab. 1 pl. 2½.

Cum Artis Medicæ fundamenta non nisi formis supposititiis atque meris opinionibus olim inniterentur, nihil certi illa promittere potuit, cum potius omnia litibus & alterationibus exposuerit. Hinc Clarissimus Autor, cujus *Manuductionem Physico-Medicam* in *Actis* hisce *Anno 1709 Mense Octobri pag. 461* explicatam dedimus, vanitatem formarum detegere modumque demonstrare fategit, Medicinam tali fundamento superstruendi, quod omnia dubia omnesque imperfectiones removere valeat. In hoc igitur Specimine, posthumo quidem, sed ex ejus MStis collecto, methodum historicam secutus, ab omnibus verborum præjudiciis abstinet, unice observando, quid natura moliatur in morbis excitandis, nullo habito ad unum alterumve affectum in specie respectu. Idque ut eo feli-

cius assequatur, diversas humani corporis partes, earumque officium & usum rimatur diversum, quo cognito errores earum seu status præternaturales elucescunt. Pro methodo hisce medendi invenienda, remediisque seligendis, medicamenta considerat tanquam substantiam naturalem, eorumque operationem examinat, quam exercent in quodvis corpus naturale; dein respicit illorum effectum, quem edunt in corpus humanum, a quo eorundem usum deducit. Pro certitudine igitur & veritate stabilienda principii sui ad sensuum evidentiam provocat, tanquam unicum criterium, cui in hoc negotio fidere cogimur. In ideis morborum formandis naturæ nostræ constitutio ipsi suppetias fert, dum diversas corporis partes, diversosque harum usus investigat; quanquam enim omnes in totius integritatem conspirent, singulis tamen suum competit officium.

Sect. I. Summa principii ipsius in hoc consistit: Morbi corporis humani sunt ejus alterationes, a fluidis, non solidis partibus productæ. Sin autem hæ affectæ videantur, illis alteratio hæc in acceptum est referenda; externas injurias si exceperis, quæ eas vario modo lædunt. In corpore autem varia sunt fluida, unum commune, scaturigo omnium aliorum, reliqua ad singulas partes spectant. Fluidum commune seu sanguis ex diversis & inæqualibus particulis conflatum & duobus subjectum est motibus; quorum alter ipsi tanquam fluido competit, & in intestina minimarum particularum agitatione consistit; alter circularis, animalis & progressivus est. Priori motu sanguis particulas homogeneas unit, heterogeneas expellit. Posterior cordis determinato motui debetur. Utrisque naturaliter, æqualiter & juste procedentibus, separationes bene succedunt, & sanguis sanus dicitur; interrupta vero hac harmonia hic de statu naturali degenerat, & secretiones alterantur, & depravantur. Ea, quæ ab ægro Medicus discere potest, parum ei lucis affundere de morbi essentia, putat Autor, cum nihil referre norit, quam quæ ipse intelligat, nullam vero ei de sanguinis conditione esse notitiam. Vulgarem autem morbos sub certis speciebus tractandi methodum incertam & periculosam nuncupat, cum eadem symptomata non semper morbum comitentur.

Frivole

Frivole etiam agere illos existimat, qui in causas tam anxie inquirunt, utpote quæ, si vel maxime innotescant, ad curationem nihil tribuant. Quibus positis per se clarum est, talia inveniri debere medicamenta, quæ ad sanguinem dirigantur, ejusque vitia corrigant. Quodsi enim morbus ejus justo vehementior fuerit, talia sunt propinanda, quæ pacatiorem hunc reddunt, indeque secretiones naturales adjuvant; sin imminutus extiterit, talia sunt excogitanda, quæ eum accelerant, & secretiones vitiosas corrigunt. Ad duo vero summa genera omnia referuntur remedia; sunt enim vel evacuantia, vel alterantia; illa quantitatem imminuunt, hæc qualitatem emendant. Evacuantia vel portionem ex ipso sanguine educunt, vel humores ex sanguine secretos exterminant; quæ ultima modo ipsos humores revera a massa sanguinea separatos ejiciunt, vel illos, qui sanguini adhuc permisti sunt, disponunt, ut commode possint secerni. Quod ipsum peragitur modo per vasa, quæ nulla habent receptacula, humoribus colligendis apta, & tum immediate hi e corpore proscribuntur, modo per talia, quæ habent receptacula, in quibus humores colliguntur, donec vel propter copiam, vel aliam irritationem ejiciantur. Evacuatio, quæ per sanguinis missionem fit, universalis est, reliquæ particulares, hæque fiunt vel per organicam commotionem, ut purgatio, vomitus, sternutatio; vel per sanguinem ipsum, organis passive se habentibus, talesque sunt sudoris, urinæ & salivæ provocatio. Quæ per organicam commotionem fit evacuatio, magis certa est, modo organa ad irritationem percipiendam apta, aut nimia medicamentorum applicatione naturæ familiaria non reddita fuerint, ut in sternutatoriis contingere solet. Quæ vero per sanguinem ipsum peragitur evacuatio, incerta est, nec semper optatum effectum assequitur. Si igitur sanguinis motus nimius sit, qui separationes naturales sufflaminet, venæ sectio indicatur, sin vero sub sanguinis alteratione secretiones ordinariæ adhuc feliciter succedant, nec ullum contraindicans adsit, evacuationes particulares administrandæ sunt; sin morbus continuet, & periculum aliquod minetur, talia in usum sunt vocanda,

da, quæ ſanguinem alterant, ejusque motum aliquatenus ſupprimunt; quanquam enim hæc cauſam non tollant, vitam tamen ægri conſervant, donec alia pro extirpando malo ſe offerat occaſio. Opus enim naturæ eſt, materiam malignam & peccantem ex corpore proſcribere; et operam perderet, qui eam invita illa, & ſanguine ad ejusmodi ſecretiones non diſpoſito, educere conaretur. Vomitoriorum uſum indicari exiſtimat Clar. Autor, 1) quando ventriculus onuſtus eſt materia quadam heterogenea; 2) quando ſanguis ſuum ſecretionis opus abſolvere non poteſt, materia tamen peccans diſpoſita invenitur, quæ per hanc viam excernatur; 3) quando ſanguis ſecretionem præternaturalem eamque periculoſam in aliqua parte molitur; 4) quando vaſa ſecretoria, intra ſphæram hujus operationis conſtituta, obſtructa ſunt, aut humores non commode ſecerni poſſunt. Purgantia vero indicantur, quando ſanguis ad hanc ſecretionem diſpoſitus videtur & ſecretiones vitiatæ ſunt. Alterantia medicamenta, quæ qualitatem humorum corrigunt, in eo differunt a ſpecificis, quod illa lato & generali ſenſu accipiantur, et ſi aliquandiu continuentur, corrigant humores, effectum tamen ſperatum non ſemper aſſequantur; hæc vero ſtricto ſenſu veniant, & effectum optatum ſemper edant. Alterantia hæc in humores particulares non agunt, ſed ſanguinem primum afficiunt. Et quanquam ſpiritus animales pariter ex ſanguine ſecernantur, immediate tamen etiam hi non ſolum ab objectis in ſenſatione, ſed & ab ipſis medicamentis afficiuntur. Et cum hi ſenſus & motus autores ſint, eorum functiones læſæ ad duo capita referuntur, vel quatenus ſenſatio eſt abolita, ut in apoplexia, lethargo &c. aut depravata, ut in mania, melancholia, phrenitide, delirio &c. vel quatenus motus violenter, efficitur, ut in convulſionibus, aut aboletur, ut in paralyſi, aut una cum ſenſatione læditur, ut in epilepticis & hyſtericis affectibus. Atque hæc mala conſiderantur modo tanquam effectus immediati ſanguinis alterati, ut in febribus, tumque ſymptomatum nomen merentur, ſuntque continua, modo ut morbi, & tum intermittunt & per intervalla redeunt. Horumque cauſæ ſunt vel externæ, quan-

Sect. II.

do

do aliquid ſpiritus animales irritat, & in motum præternaturalem invitat, ut in punctura nervorum, lumbricis &c. aut aliquid nervos comprimit, ſicque ſpirituum influxum intercipit; vel internæ, quando ſpiritus aliquatenus alterati & depravati ſunt, aut aliquid heterogenei ipſis admiſtum ad nervos properat. Quod curam affectuum ſpiritibus adſcriptorum concernit, ſi cauſa extra nervos hæreat, hæc ante tollenda eſt, quam effectui remedium opponatur; ſin intra nervos ſit, adeoque ſpiritus ipſi alterentur, hi corrigendi; ſi animi pathemata morbos produxerint, horum cauſa removenda, & ſpiritus placandi ſunt. Quodſi igitur in ſpiritibus ipſis aliquid offendatur, quod eos in muniis ſuis obeundis impediat, ſanguis emendandus eſt, utpote a quo ſpiritus originem ducunt. Remedia itaque, quæ ſpirituum motum ſufflaminant, aut excitant, aut extraordinariam ejus determinationem corrigunt, toto cœlo differunt ab eis, quæ illorum ſtatum præternaturalem & depravatum emendant. Quemadmodum enim priora ut plurimum in ſpiritus ipſos operantur; ita poſteriora non niſi per ſanguinem agunt. Inter alia medicamenta, quæ ſpirituum motum ſupprimunt, opium omnino prævalet. Cum autem ex ejus uſu evacuationes aliæ ſiſtantur, aliæ vero augeantur, una eademque operatione illud diverſos hos exhibere effectus, putat Autor Clariſſimus. Evacuationes enim, quæ per motionem organicam peraguntur, ab opio cohibentur, quæ vero a ſanguine dependent, augentur. Priori loco ſpiritus opio conſopiti ad organicam illam motionem promovendam non influunt; poſteriori vero, ſpiritibus in quiete conſtitutis, & poris dilatatis ſanguis ad ſeparationem præſtandam diſpoſitus eo felicius per cutem ſerum dimittit. Martialia cum non ſint corpora fugitiva, ſpiritus immediate non afficiunt, ſed in ſanguinem agunt, motum ſcilicet ejus augendo, ſi nimirum cauſa hæreat in craſi ſanguinis debilitata; ſin vero cauſa externa aliqua e. g. tumor, vel materia quædam heterogenea continuo ad ſanguinem affluens in culpa ſit, fruſtra illa propinantur. Quod denique morbos attinet, qui ab humoribus particularibus oriuntur, quanquam hi materialiter ſuam originem a ſanguine habeant, formam tamen a vaſis vel Sect. III.

visceribus, a quibus excipiuntur, nanciscuntur; adeoque alias obtinent qualitates, quibus sanguis non gaudebat, iisdem tamen hunc inquinant, si ab eo iterum resorbeantur. Secretiones præternaturales humorum morbos chronicos producentes dependent a sanguinis motu circulari imbecilli, & mixtura corrupta; id quod exemplis Autor illustrat icteri, hydropis, podagræ & tabis. Coronidis loco quædam de salivatione per Mercurium producta addit. In hac operatione quanquam glandulæ salivales instrumenta sint, per quæ evacuatio hæc peragitur, non tamen efficitur illa instar vomitus & purgationis per motum aliquem eis concessum, sed mediante sanguine, qui per Mercurium turbatus confringit, colliquat, dividit & ejicit particulas quasdam per has glandulas. Quod probat 1) quia glandulæ salivales nulla motione propria gaudent, quo hanc evacuationem promoveant; 2) quia non dantur viæ, quæ Mercurium ad eas ducant, nisi per sanguinem; 3) quia sanguis hoc modo turbatus per alia emunctoria particulas quasdam dimittit, ut in vomitu & diarrhœa apparet; 4) quia salivatio per purgantia sufflaminatur. Cum igitur ea sit efficacia Mercurius, ut sanguinis particulas colliquet & dividat, seu ita disponat massam sanguineam, ut heterogeneitates per ptyalismum separando sensim sensimque magis homogenea & depurata hæc evadat, Mercurium specifica quadam virtute gaudere, dici non potest.

ANALYSIS PER QUANTITATUM SERIES, fluxiones ac differentias cum enumeratione linearum tertii Ordinis.

Londini, ex officina Pearsoniana, 1711, 4.

Plag. 16 & figg. æn.

Gulielmus Jones, edita Synopsi palmariorum Matheseos (vid. Acta A. 1707 p. 178) clarus, cum in scriniis *D. Collinsii* inter plurima a celebribus ejus temporis Mathematicis, præsertim Magnæ Britanniæ, ipsi communicata quædam reperiret, quæ a Viro summo *Isaaco Newtono* venerant; de his edendis cogitavit,

vit, non male profecto facturus, si integri commercii epistolici *Collinsiani* aut certe uberiorum excerptorum publicatione orbem eruditum sibi devinciret. Cum enim nec nos fugiat, Virum celeberrimum commercium litterarium habuisse eximium; nulli dubitamus, multa in literis ad ipsum scriptis præclara contineri, ad historiam Matheseos ipsumque hujus scientiæ incrementum profutura. Nec obstat, quod forte maxima pars eorum jam aliis occasionibus typis descripta prostet; norunt enim harum rerum intelligentes, quantum intersit nosse, quo tempore Viri præclari in meditationes suas inciderint. Equidem Cl. *Jonesius* cum animadverteret, *Newtoniana* a *Collinsio* asservata ferme idem cum iis argumentum habere, quæ Vir illustris *Newtonus* jam ipse in lucem edidit, consilium suum mutavit; Tractatum tamen de Curvarum quadratura cum luculenter ac concinne conscriptum & ad instruendos alios maxime accommodatum judicaret, eundem cum venia Autoris in lucem emisit & alia nonnulla Analytica *Newtoni* inventa addidit, de quibus jam dicemus.

Tractatum istum de Quadraturis Curvarum inscripsit *Newtonus* de Analysi per æquationes numero terminorum infinitas et in eo demonstrat, (vid. Fig. infra) si fuerit $ax^{m:n}=y$, aream esse $\frac{an}{m+n}x^{m+n:n}$ sequentem in modum: Sit $AB=x$, $BD=y$, area $ABD=z$, $\beta B=o$, $BK=v$ & rectangulum $B\beta HK$ æquale spatio $B\beta\delta D$. Pro lubitu sumatur $\frac{2}{3}x^{3:2}=z$, sive $\frac{4}{9}x^3=z^2$ & $x+o$ pro x, $z+ov$ pro z substitutis, prodibit $\frac{4}{9}$ in $x^3+3x^2o+3xo^2+o^3=z^2+2zov+o^2v^2$, & sublatis æqualibus $\frac{4}{9}x^3$ & z^2, reliquisque per o divisis, restat $\frac{4}{9}$ in $3x^2+3xo+o^2=2zv+ov^2$. Si jam supponatur, o esse nihil, erunt v & y æquales & termini per o multiplicati evanescent. Quare restabit $3x^2.\frac{4}{9}=2zv$, sive $x^{1:2}=y$. Ergo e contrario, si $x^{1:2}=y$, erit $\frac{2}{3}x^{3:2}=z$. Hanc methodum *Newtonus* applicat primum ad Curvas simplices, in quibus valor ipsius y unico termino constat, ut si fuerit $4\sqrt{x}=y$ vel $1:x^2=y$; dein ad compositas, in quibus e. gr. $x^2+x^{3:2}=y$, vel $x^2+x^{-2}=y$. Tandem valorem ipsius y in seriem resolvit vel per divisionem, exemplo *Mercatoris*, e. gr. si fuerit $a^2:$

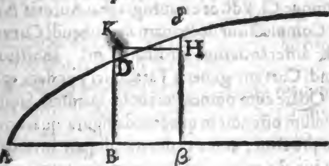
$(b+x)$, vel per extractionem radicis, ut si fuerit $\surd(a^2+x^2) = y^2$. Ubi simul exponit methodum extrahendi radices tam Simplicium, quam affectarum æquationum a *Wallisio* in Algebra c. 94 f. m. 381 ex ipsius ad *Oldenburgium* literis jam repræsentatam. Eadem methodus quomodo ad longitudines Curvarum inveniendas, nec non ad curvas mechanicas quadrandas adhibeatur, aliquot exemplis docetur. Subjunguntur huic Tractatui Excerpta ex literis *Newtoni* ad *Oldenburgium* datis & a *Wallisio* Tom. 3 Operum publicatis, itemque aliis ad *Wallisium* missis, quæ in hujus Algebra leguntur, una cum fragmento epistolæ ad *Collinsium* d. 8 Nov. 1676 datæ.

Recudi una fecit Cl. Editor duos Tractatus, Opticæ *Newtoniana* ad calcem adjectos, quorum alter de quadratura Curvarum agit, alter lineas tertii ordinis enumerat. De utroque diximus in Actis A. 1705 p. 30 & seqq. Sed egregie de Geometris meritus fuisset Cl. Editor, si demonstrationem numeri linearum tertii ordinis, quam petenti non denegaturus erat *Newtonus*, una exhibuisset: immo adhuc bene mereri poterit, si per modum appendicis aut alia occasione eandem edat.

Ultimo denique loco comparet exiguus quidam tractatus, cui Methodi differentialis hic imponitur nomen speciali quodam sensu, quemque Cl. Editor ex autographo Autoris *Newtoni* descripsit. Complectitur doctrinam describendi Curvas ex datis differentiis differentiarum Ordinatarum. Innititur problemati ducendi Curvam generis Parabolici per data quotcunque puncta. Quare cum omnes Parabolæ quadrari facillime possint; ejus usum ostendit in quadranda figura quacunque curvilinea quam proxime, cujus ordinatæ aliquot inveniri possunt. Non enim hic alia re opus est, quam ut per terminos ordinatarum datarum ducatur linea curva generis parabolici.

Ceterum quod Cl. Editor methodum rationum primarum & ultimarum methodo quantitatum infinite parvarum præfert; sciendum est, variari tantum in modo loquendi & pro rigorosa demonstratione utramque ad methodum *Archimedeam* revocari debere, ut error quovis dato minor ostendatur. Cumque in calculo præcedente adhibetur *o* & *ov*, quis non videt,

det, revera adhiberi infinite parvas, nempe *o* pro *dx* & *ov* pro *dz*. Sane *o* jam *Fermatius* aliique in talibus casibus adhibuere. Sed calculo illustris *Leibnitii* differentiali invento, non jam simpliciter nullæ, sed speciales quædam quantitates nullescentes adhibentur, nempe exprimentes, ex qua decrescente quantitate ad evanescentiam venerint. Ita *dx* vel *dz* est quantitas specialiter ad quantitatem *x* vel *z* relata, seu affectio quædam ipsius *x* vel ipsius *z*, nempe duarum *x* vel duarum *z* differentia, sed nullescens. Et ita non multiplicantur quantitates, quarum affectionibus ad curvas exprimendas est opus: atque adeo æquationes etiam curvarum transcendentium per solarum ordinatarum abscissarumque relationem habentur. *Leibnitius* noster ad exemplum tam *Cavallerii*, quam *Robervallii*, nunc unam, nunc alteram exprimendi rationem, hoc est, nunc infinite parvam, nunc motum seu continuum transitum, sive fluxum adhibuit, prout visum est commodius; & usum transitus hujus ultra Geometriam ad Physicam ipsam promovit, nova quadam consideratione inventa, quam *Legem continuitatis* vocat, per quam tanquam lapidem lydium multa erronea in physicis redargui possunt, Proposuit eam ante multos annos in Novellis Reip. literariæ *Balianis* & exemplis illustravit.

Vorbereitung zur grossen Opposition &c.

h. e.

PRÆPARATIO AD OPPOSITIONEM magnam, sive notabilis Cœli facies ad Annum 1712, quam sequenti 1713 excipit Oppositio triplex Saturni & Jovis, delineata a MARIA MARGARETHA WINCKELMANNIA, Kirchii Vidua, Astronomiæ & Astrologiæ Cultrice.

Coloniæ ad Spream, apud Ulricum Liebpertum, 1712, 4. Plag. 3 Tab. æn. 1.

CElebre inter Obſervatores hujus ævi nomen adeptus eſt *Godofredus Kirchius*, Aſtronomus nuper Regius in Societate Scientiarum Berolinenſi; menſe Julio A. 1710 mortuus. Ejus vidua *Maria Magdalena Winckelmannia* non minore in obſervando & calculo Aſtronomico dexteritate pollet, ac in utroque labore maritum, cum viveret, fideliter juvit. Quemadmodum vero marito Aſtrologia judiciaria, hodie quidem Aſtronomis parum probata, non prorſus diſplicebat; ita etiam ipſa huic arti aliquid tribuit, utut differentiam inter prædictiones Aſtronomicas & Aſtrologicas clare perſpiciens, illas intra demonſtrationum, has intra conjecturarum limites contineri agnoſcat. Cum itaque non ignoraret, non modo *Godofredum Ohnefurcht*, Aſtronomum peritum, Annis 1662 & 1663, ſed etiam ſagaciſſimum *Keplerum* A. 1618 ob quadratum Jovis & Saturni jam ante ipſum cometas & terræ motus non irrito ſucceſſu prædixiſſe, & præterea perpenderet, quod anno præſente d. 23 Jan. Saturnus Jovi opponatur, Luna fere 6 digitorum eclipſin in Leone patiente, d. 12 Maji ♂ ex 7° ♉ ♄ in 8° 52′ ♌ & ♃ in 6° 55′ ♒ adſpectu Quadrato reſpiciat, inter dies 27 & 28 Octobris ♂ & ♃ prope cor ♌ conjungantur, differentia latitudinis 25′ exiſtente, quo in loco A. 1680 d. 6 Nov. cometa Jovi arctiſſime conjungebatur, ♄ & ♂ vix prætergreſſi ſint loca, in quibus A. 1682 & 1683 triplicem conjunctionem magnam celebrarunt, ad triplicem oppoſitionem magnam nunc properantes; ex notabili hoc cœli ſtatu hoc ipſo anno cometam appariturum & terræ tremores globum noſtrum terraqueum infeſtaturos eſſe auguratur. Ut vero huic conjecturæ major probabilitatis gradus accedat, multis exemplis ex hiſtoria recentiſſima petitis probat, in ſimili cœli ſtatu cometas apparuiſſe & terræ motus notatos fuiſſe. Nimirum annis 1652, 1664, 1672, 1677, 1682, 1683 & 1702 viſi ſunt cometæ: ſed anno 52 fuit oppoſitio, A. 63 conjunctio magna, A. 72 ☍ ♄ ♃, A. 77 □ ♄ ♃, A. 82 conjunctio notabilis in ♌ & A. 1702 ☌ ♃ ♄ in ♌. Similiter terræmotus infeſtarunt A. 1706 d. 3 Nov. regnum Neapolitanum, A. 1703 d. 14 Jan. Romam, A. 1693 d. 9 Jan. Siciliam,

liam, A. 1690 d. 24 Novembr. Germaniam: fuit autē A. 1706 d. 3 Nov. ☌♄♂ & □♄♂♃, A. 1703 mense Januario ☌♄♂ & ☌♃♂, A. 1691 mense Decembri ☌♄♂ & fere ☍♄♂ A. 1690 d. 24 Nov. ☌♄♂☿ & △♄♂☿♃. Apparitionem autem cometæ circa autumnum hujus anni suspicatur, propterea quod illa anni tempestate ♄ cum ♂ conjungitur. Cumque eadem conjunctio in ♌ celebretur; mortem minatur Regi potenti, in cujus themate natalitio ♌ domum notabilem occupavit. Hæc tamen auguria pro demonstrationibus apodicticis haberi non vult, tum quod Cometæ apparuerint & terræ motus contigerint, ubi nullus adspectus superiorum Planetarum observatus, tum quod non desint exempla istiusmodi adspectuum, quos nulli cometæ, nulli terræ tremores comitati sunt. Hæc non ideo commemoramus, ut Astrologiæ vanitatem aliis persuadere satagamus; sed quod laudi ducitur fœminæ ea animo comprehendisse, quæ sine ingenii vi studiique assiduitate non comprehenduntur.

BURCARDI GOTTHELFFI STRUVII Syntagma Juris Publici Imperii nostri Romano-Germanici ex fontibus Historiarum, Legibus Imperii fundamentalibus, Actis publicis, Diplomatibus & observantia Imperii collectum atque ad præsentem Statum accommodatum.

Jenæ, sumtibus Joh. Felicis Bielckii, 1711, 4.
Alph. 4.

CONcinnandi hujus systematis occasionem nonnullos JurisCultores, qui in usum exercitationis publicæ theses quasdam postulaverint, præbuisse docet Consultissimus Autor. Constat itaq; hoc Opus viginti octo Dissertationibus, quas omnes ad quinque Partes generales in Præfatione revocavit Autor. Prima Pars generalia Juris Publici principia, scilicet definitionem, divisionem & periodos, in Dissertatione prima exhibet. Sequitur territorium Imperii Romani, Regni Germanici, Italici, & Arelatensis, quæ ab invicem distinguuntur Dissertatione secunda, tertia &

quarta,

quarta, quibus de territorio antiquo & hodierno atque Provinciis ab Imperio avulsis agitur. Quinta Dissertatio divisionem Imperii, sexta Leges fundamentales illustrat, ac primam Partem absolvit. Altera Pars Imperatori ejusdemque juribus atque in Imperio prærogativæ destinata est. Descripta igitur, Dissertione septima, Imperatoris electione atque coronatione, progressus in octava fit ad ejus titulos & insignia, quibus subjunguntur Dissertatione nona Palatia atque officiales Palatini. Hinc ad reditus atque Reservata Imperatoris, quæ vel in Jure Sacrorum consistunt, vel circa dignitates & Jura Imperii, aut circa privilegia versantur, tractatio decurrit, ac singula Dissertatione decima, undecima ac duodecima, additis etiam, quæ cum Electoribus communicata sunt, juribus, exponuntur. Post jura Imperatoris sequuntur Dissertatione decima tertia modi, quibus finiatur Imperatoris potestas, nec non jura Vicariorum, quæ vel absente, vel defuncto Imperatore exercentur, quibus Dissertatione decima quarta materia de Rege Romanorum & Augusta subjungitur. Tertia Pars Status Imperii comprehendit, ubi Dissertatione decima quinta illi recensentur, eorumque ordo & qualitas exponitur. Decima sexta Electorum originem & jura tradit. Decima septima de singulis Electoribus speciatim agit. Decima octava & nona Principibus Secularibus & Ecclesiasticis est destinata, vigesima Comites & Barones Imperii, ac vigesima prima Civitates Imperiales exhibet. Quarta Pars jura Imperii, Comitialia & judicialia, complectitur, hinc Dissertatione vigesima secunda Comitia Imperii universalia & particularia describuntur, vigesima tertia jura Comitialia examinantur. Dissertatio autem vigesima quarta illustrandis Judiciis occupatur, ac vigesima quinta de Matricula, Idiomate, Archivo & Cancellaria Imperii disquirit. Quinta Pars jura statuum Imperii territorialia & quæ ipsis ratione dignitatis competunt, explanat. Agmen denique claudunt membra Imperii immediata & Vasalli, qui juris sunt Longobardici, hinc in Dissertatione vigesima sexta de Territoriis Statuum & Superioritate, vigesima septima, de successione Principum & Comitum, & vigesima octava, de membris Imperii im-

mediatis

mediatis & Vasallis diligens & copiosa exhibetur tractatio. Toti operi præmisit Consultissimus Autor Dissertationem præliminarem de Jure Imperii in Ducatum Parmensem & Placentinum. De cetero in Opere hoc concinnando ita se versatum esse ait; ut methodo arbitraria usus a temporibus Ottonis M. inchoaret, ita tamen, ut ob historiæ connexionem, ad Carolingorum tempora usque progrederetur. Declaravit itaque, quis status priorum temporum, qua ratione ex monarchica forma sensim immutatum Imperium, & quæ mutationis pro temporis successu fuerit ratio & quis status hodiernus. Fundamenti loco ipsi fuerunt fontes historiarum, Scriptores coævi, Constitutiones Imperiales, Diplomata, Leges Imperii fundamentales, ex quibus sua potius hausit, quam ex Compendiis & Systematibus, licet etiam nonnulla sibi præivisse non diffiteatur. Dissensum a reliquis scriptoribus non affectavit, ubi vero necessitas hoc exigit, sine pruritu & insulsis cavillationibus debita & Christianos decente modestia, rationibus & documentis suffultum contrariam se asseruisse sententiam amplius admonet, insimul fassus, plures quidem se inseruisse materias, in Systematibus nondum pertractatas, superesse tamen nonnullas, quæ ob temporis angustiam explicari rite non potuerint, imo brevius quædam fuisse dicta, de quibus nondum satis fuerit instructus, operam tamen se esse daturum, quo defectus hosce alia occasione suppleat. Speciminis loco pauca adjiciemus. In Dissertatione tertia de Territorio Regni Germanici sollicitus Noster, Germaniam omnem, quæ præcipuam partem Imperii constituat, a Galliis Rhetiisque & Pannoniis, Rheno & Danubio fluminibus, a Sarmatis Dacisque mutuo metu aut montibus olim separatam fuisse, hodie vero versus Orientem, Poloniam atque Hungariam, versus Occidentem Galliam atque Belgium, versus Meridiem, Italiam & Helvetiorum Respublicas, versus Septentrionem mare Balticum & Daniam habere fines docet. Eam porro antiquitus non in Provincias, sed populos, quorum prima ætate plures occurrerint, fuisse divisam, media vero ætate in originariam & accessoriam, quarum illa Germaniam, quæ fuit temporibus Ottonis M. hæc autem Regna, pro-

vincias & populos, qui post illa tempora accesserint, complectatur, distingui ulterius ostendit. Sub Germania Originaria, ex doctrina Nostri, reperiuntur Franci, Alemanni, Bavari, Thuringi & Saxones, quibus ob pactum inter Henricum Aucupem & Carolum Simplicem Gallorum Regem initum, accesserunt Lotharingi. Singulos illos populos specialius deinde persequitur, ac de Terris Slavorum, de Frisiis & Terra Rhenensi nonnulla inspergit; in quarta vero Dissertatione accessiones Germaniæ expendit, ac nominatim de Regno Arelatensi, Slavis Orientalibus, Bohemia, Masovia, Dania, Hungaria, Gallia, Hispania, Anglia, Borussia & Livonia disserit, adjiciens, quod pleræque illæ Provinciæ, quæ Germaniæ accesserint, ab ejusdem finibus iterum fuerint avulsæ, & quod aliæ sint, quæ ab Exteris vel Statibus etiam eximantur atque ab immediata ejus subjectione abstrahantur, cujus exemtionis eum esse effectum ait, ut tales Provinciæ exemtæ Landsassiatus quidem jura plerumque saltem obtineant, ita tamen ut possessores iisdem Imperii juribus in terris exemtis utantur, quibus priores domini; teneantur etiam ad easdem præstationes, quæ ante exemtionem terras exemtas sequebantur, nisi vel ex singulari Privilegio, vel etiam præscriptione illas sine onere obtinuerint. Dissertatio vigesima sexta Territoria Statuum & superioritatem exhibet, ubi quidem Noster in immediata & mediata, in feudalia & allodialia, in pura & mixta, in Ecclesiastica & secularia illa distinguit, ac inter alia observat, quod Ducatus & Principatus nulli reperiantur allodiales, bene vero Comitatus, qui vel pure sint tales, vel pluribus allodiis intermixti; illorum exemplum præbere dicit Comitatum Hoenzolleranum, Oetingensem, Hungensem & Laubacensem Solmensium, Sarwerdensem, Dynastiam Homburgensem & Comitatum Wartembergicum, horum vero plura exempla, ac inter ea Comitatum Hanoviensem & Hachenburgicum occurrere docet. Superioritatem distinguit Consultissimus Autor in nudam & Territorialem, illamque in juribus Majestati proximis, quæ singuli Status moribus & consensu Gentium exerceant, etsi Territorium immediatum non possideant, consistere, hanc vero a Statibus in Territoriis

ritoriis exerceri asserit, ac de ejus indole, origine & juribus specialius deinde disquirit.

LIBANII SOPHISTÆ EPISTOLARUM adhuc non editarum Centuria Selecta, cum versione & notis JO. CHRISTOPHORI WOLFII Prof. Philos. Witteberg.

Lipsiæ, apud Jo. Frid. Gleditsch & Filium, 1711, 8.
Plag. 22.

JAm diu est, quod Viri Græcis literis exculti Libanio principem inter Græciæ Scriptores locum reliquerunt, & in colligendis, quæ in Codicibus manu exaratis latebant, monimentis ejus assidui fuerunt, eo consilio, ut in lucem ea proferrent. Neque materia aut occasio huic labori defuit, inprimis si epistolis aliquod pretium statui debet, quas negligere non solent, quibus persuasum est, eas non minus ingenium quam dictionem Scriptoris legentibus prodere. Libanius autem, si quisquam alius, in epistolis scribendis diligens fuit, quod ipse cum alibi, tum in Vita sua, testatur, ut mirum sit Frider. Morellum, non indiligentem nec infelicem ceteroquin Operum Libanii editorem, perpaucas, quæ vix speciminis loco sufficere poterant, in lucem protulisse. Cumque non deessent, qui illarum desiderium ægre ferrent, exstiterunt nonnulli, speciatimque Leo Allatius, Henricus Valesius, Laur. Normannus, Ill. Ezech. Spanhemius, alii, qui spem illarum eruditis subinde facerent. Neque tamen destinata illi executi sunt, sed provinciam hanc vacuam reliquerunt posteris, ex quibus nunc doctissimus Editor negotium hoc aggressus est. Copia ipsi, quod in Præfatione refert, trecentarum Libanii epistolarum in præstantissima Oxoniensium Bibliotheca Bodlejana facta est, quas cum in proprium usum primum exscripsisset, nunc earundem Centuriam unam, salivam quasi moturus, in lucem edendam censuit, neque reliquas publico inposterum invidebit. Quod ad præsentem Centuriam spectat, eam, quod diximus, cum ceteris ex Bodlejanis Codd. descripsit Editor, atque adeo aliorum Codicum

 subsi-

subsidio destitutus subinde necessitatem sibi impositam vidit ex ingenio medicinam illis locis faciendi, qui ab antiquitate vel librariorum negligentia male habiti videbantur. Interdum etiam succurrit hærenti Collectio epistolarum Libanii Latina a Franc. Zambicario instructa & a Jo. Sommerfeldio Cracov. 1504, 4 edita. Illa tamen perpaucas habet ex iis, quæ nunc prodeunt, epistolas, & cetera quidem barbara & inepta est, nisi quod interdum germanæ lectionis vestigia accurate res circumspicienti ostendat Apparet hoc inprimis ex prolegomenis Editoris, in quæ maximam partem animadversionum & emendationum suarum retulit, quarum copia ipsi ex comparatione, cum Latina istainterpretatione instituta, subnata fuit. His igitur præsidiis instructus Cl. Editor institutum suum ita persecutus est, ut contextum, quoad ejus fieri posset, integritati vindicaret, interpretationem Latinam, ad sensum magis quam ad verba relatam, ex adverso adderet, ac denique in subjectis notis lucem Scriptori, nunc mentem interdum, quod in epistolis usu venit, obscurius expressam fusius, collatis ceteris Libanii scriptis, explicando, nunc de vocum phrasiumque proprietate & efficacia cum cura disserendo, nunc denique locutiones veterum, nominatimque Homeri, ad quas sæpius Sophistarum exemplo allusit, in medium afferendo, affunderet. Interdum etiam operam dedit, ut Sacri Codicis dictionem ex phrasibus Libanianis illustraret, & aliorum Scriptorum locos depravatos integritati restitueret. Totam Collectionem Præfatione munivit, quæ inter cetera notitam suppeditat illorum Virorum, ad quos Libanius epistolas sua dedit. Sine hac enim fieri vix posse censuit, ut, quid sibi vellet Scriptor, curiosus Lector satis assequeretur. Epistolæ ipsæ maximam partem ita comparatæ videntur, ut diversa historiæ Civilis & Literariæ, nonnunquam etiam Ecclesiasticæ, capita ex illis illustrari possint. Epistola V ad Themistium data præterquam quod de Harpocratione Rhetore exponit, mnifeste prodit, quanta fuerit apud Libanium Themistii existmatio. De Nicomedia inexspectato terræ motu subversa, & Hierocli æque ac Aristæneto, Libanio amicissimis, exitium afferente, ep. VI & LII conqueritur. Ep. VII ostendit,

oſtendit, quis animus Libanio & aliis fuerit, cum de Juliani nece triſtis nuncius afferretur. Ex eadem intelligitur, binas civitates, quas Editor in notis Antiochiam & Alexandriam vel Cæſaream certe fuiſſe ſuſpicatur, gaudii ſigna luculenta edidiſſe. Ep. IIX argumento eſt, Julianum Imp. Libanio permultum tribuiſſe, ac eadem opera exponit occaſionem & fortunam Orationis, quæ in laudem præſentis Juliani habita adhuc legitur Tomo II Operum p. 173. Omitto perſequi ceteras non minoris momenti epiſtolas, inter quas princeps locus tribuendus eſt LXX & LXXVII, ad Belæum in Orionis cujusdam gratiam ſcriptis, qui, cum ad Chriſti ſacra ſe convertiſſet, indignis modis, quæſito ſacrilegii ab eo perpetrati prætextu, tractatus fuit. Eo enim loco Libanius injuriam homini factam, tanquam Diis ipſis diſplicentem, graviter improbat, ac veretur, ne hoc modo Marcus quidam redivivus, de quo hiſtoriæ Eccleſ. Scriptores Chriſtiani exponunt, ſiſtatur, qui, cum vexationes omnes conſtanter & fortiter religionis cauſa pertuliſſet, tandem dimiſſus, omnium admirationem in ſe converterit. Supereſt, ut ex notis ſpecimina quædam expromamus. In illis p. 1 varii Philoxeni ex antiquitate commemorantur, quibus addendus eſt Libanii diſcipulus, de quo ep. ejus II magnam ſpem facit doctrinæ ac facultatis dicendi. Ad eandem ep. vox *γνώμη* exponitur, quæ cum eo in loco *προαίρεσιν* ſive *animi propoſitum* denotet, alibi nunc de *inventione* Rhetorum, nunc de *Deo*, nunc de *agrorum limite* uſurpari ſolet. Ad ep. III p. 5 oſtenditur, vocem *ἀδάμας* eo in loco non de *lapide* ſed de *ferro* accipiendum eſſe, ac propterea *ἀδαμάντινον* ſignificare, quicquid firmum & maxime munitum ſit. Ad ep. VII p. 17 *νέφος* & *nubes* pro *multitudine* ab utriusque Linguæ Scriptoribus crebro adhiberi demonſtratur, laudatis aliis, qui id ex profeſſo egerint, Autoribus. Ad ep. VIII p. 21 illa loquendi ratio, qua Græci dicunt *κίνησιν κινεῖσθαι* diligenter explicatur. Ad ep. XIII p. 31 de proverbio Græcorum agitur, quo dici ſolet *λυδὸν εἰς πεδίον προκαλεῖς* de eo, qui alterum laceſſit ad id præſtandum, quod ſua ſponte & non provocatus agit. In ep. XVI p. 38 Athenienſium urbs *κατ' ἐξοχὴν πόλις* vocatur, ubi in notis alia urbis hujus elogia,

Græciæ Scriptoribus recepta, in unum collata cumulum videbis, ſicut p. 132 urbis Romæ tituli proferuntur, quæ nunc πόλις βασιλὶς & βασιλεύουσα, nunc *Dea terrarum* & *Regina gentium* &c. appellatur. Ad ep. LXXXIX p. 272 proverbium Græcorum πάντα λίθον κινεῖν explicatur, eademque opera Apollonii epiſtolæ VII p. 387 Opp. Philoſtrati noviſſimæ, minus recte hucdum intellectæ, lux accedit. Locus ita habet: πάντα φασὶ δεῖν τὸν ἔμπορον κάλων σείειν· Εμοὶ δὲ εἴη τὴν ἅλιαν τρυπᾶν ἐν Θεμιδ(ος) οἴκῳ. Utrinque proverbialis loquendi ratio eſt, quarum prior reſpondet Latinorum φράσει *omnem lapidem movere*, poſterior autem idem ſignificat, quod Perſius Satyra V dixit *terebrare ſalinum*. Ultimo loco id videtur commemorandum, quod in calce Voluminis appendicis loco ex MS. Biblioth. Bodlejanæ CCXIX ingens lacuna, quæ Orationem Libanii in Juliani Imp. Necem p. 300 Tomi II Opp. hactenus afflixit, nunc demum Græce ſuppleatur. Latina interpretatio in aliud tempus rejicitur, ſimulque ſpes fit aliarum Libanii Orationum, quæ lucem nondum viderunt, ex tenebris protrahendarum.

ALPHONSI HUYLENBROUCQ SOCIETAIS Jeſu vindicationes, adverſus famoſos libellos quamplurimos, & novam ex iis compilationem ſub titulo Artes Jeſuiticæ.

Gandavi, ex Typogr. Mich. Graet, 1711, 8.
Alph. 1.

Libri hujus mole non magni ſcopus in univerſum eſt, ut variis Scriptis, quibus Societatis Jeſu vel doctrina, cumprimis circa mores laxior, vel ingenium & mores perſtringuntur, obviam eatur, labesque Societati aſperſa detergatur. Quod argumentum nemini non, quibuscunque partibus addictus ſit, gratiſſimum eſſe poteſt, cum navata in eo opera notitiam ſaltem ejus generis ſcriptorum liberaliter ſuppeditet. Ita autem ea defunctus eſt Autor, ut, poſt præmiſſam ſatis acrem invectivam, adverſus Autorem libelli, qui titulo *Artium Jeſuiticarum* inde ab A. 1703 iteratis editionibus verſionibusque lucem adſpexit,

Cap. I.

xit,

xit, quod sæpius castigatas calumnias ex parum idoneis monimentis repetiverit, in classes quasi distribuat Societatis aggressores, qui stylo ipsius partim Hæretici fuerint, partim Apostatæ eus ordinis, partim Catholici non satis instructi, quibus omnibus variæ observationes generales ad excusandam Societatem pertinentes opponuntur, & catalogus Scriptorum Apologeticorum pro Societate subjungitur. Inde initio ducto a P. Molinæi Catalogo traditionum Romanarum, quod opusculum Genevæ A. 1632 primo lucem adspexit, & fontem præbuisse creditur Autori plerisque ejus generis scriptis, quibus a Jansenistis Jesuitæ impetiti fuere, ordine cetera percenset, quæ partim decretis Pontificiis, partim summorum Principum edictis damnata ostenduntur. Accusationes vero iis comprehensæ, partim ex male citatis & intellectis autorum locis, partim ex optime dictis & male reprehensis, partim ex privatorum sententiis & factis toti ordini imputatis, oriri ostenduntur: quod tamen in paucis fere fit, speciminis, ut Autor vult, loco, ex quibus cetera etiam suspecta reddantur. Inprimis vero ostenditur Societatem dictis summorum Pontificum semper obaudientem fuisse, & falso rebellionis adversus ea accusari. Propositiones etiam ab eis damnatas præcipuos Societatis Scriptores, etiam antequam damnarentur, rejecisse, post damnationem vero totam Societatem repudiasse, falsumque esse quicquid in contrarium ab adversariis hic afferatur. Et tamen ex pessimis hujusmodi accusationibus novum istum libellum de *Artibus Jesuitarum* a *Jansenisticæ* partis hominibus conflatum esse deprehendi.

Cap. II.

VII.

VIII.

IX, X.

Des Herrn von B. Schrifften ꝛc.

i. e.

DOMINI DE B. SCRIPTA QUOTQUOT collegi hactenus potuere, partim prosa, partim versa oratione composita.

Lipsiæ, apud Jo. Frider. Gleditsch & Fil. 1711, 8 maj. Alph. 1 pl. 10 & pl. æn. 3.

Inter eos, qui in promovenda vernaculæ nostræ puritate operam studiumque hactenus posuere, principem utique locum meretur

meretur Vir Illustris atque Excellentissimus Johannes de Besser, Reg. Maj. Boruss. primus ceremoniarum Magister & Consiliarius intimus, nec non Magister ceremoniarum ordinis aquilæ nigræ, qui, sive prosæ orationis decus sive carminis elegantiam spectemus, parem hodie inter Germanos habet neminem. Quo majores itaque gratias debemus Operum horum Editoribus, qui quicquid vel typis excusum vel calamo exaratum ex Amicorum scriniis colligere potuere, impetrata demum ab Illustri Autore venia, publici juris fecere. Habes itaque hic non tantum præfationes quasdam & descriptiones pomparum, tum nuptialium tum exequialium, aliaque prosa oratione composita, verum & carmina omnis generis elegantissima, panegyrica, heroica, lugubria, nuptialia, amatoria, miscellanea. Ut de illis, quæ soluto sermone constant, nihil dicamus, in quibus vitæ conjugis Besseriæ, natæ Kühlweiniæ descriptionem p. 242 vix sine lacrymis legas, carmina certe haud satis possumus commendare, quæ & leniter fluunt suaviterque, nusquam hispida aut tortuosa, & ita limata ac sententiis referta sunt, ut ne vocula quidem usquam frustra vel propter rhythmum (quod Germanis Poetis admodum solenne est) adhibita deprehendatur. Præterea vero hoc habet præcipuum Illustris Autor, quod in aula Borussica, omnis elegantiæ & cultus studiosissima, inde a juventute versatus est, Cæsarem, Ciceronem, Virgilium, Horatium, Ovidium, Claudianum, Quintilianum, et e recentioribus Bussium Rabutinium, Flescherium, Boilavium, Racinium, Bensseradium & Russensem Comitem imitatus, quos pariter in magnorum Principum aulis profecisse constat. Atque hinc porro singulare pretium scriptis Besserianis accedit, cum pleraque res magnas publiceque gestas complectantur, quæ adeo non tantum delectant, verum & prosunt, maxime iis qui de rebus a Borussis hic illic fortiter feliciterque gestis cupiunt erudiri: quo spectant e. g. panegyricus in Fridericum Wilhelmum & alia, quæ sub Heroicorum titulo hic comparent, lessus in Ludovicum Marchionem Brand. A. 1687 defunctum, & carmen in nuptias Johannis Georgii IV El. Sax & Eleonoræ Erdmuth Ludovicæ. Ceterum non minus amatoriis, quam heroicis carminibus

scribendis

ſcribendis aptus eſt Ill. Autor, quandoquidem jam pridem omnium plauſum meruit ſuaviſſimum poema, quod *Sinus amantium* inſcripſit p. 435, ut alia omittamus. Nec tacendum denique, intentatum hactenus Germanis carmen, quod inter choreas (*balets danſez*) adhibent Galli, tanta prudentia aggreſſum eſſe Noſtrum, ut haut invidendus Gallis amplius videatur egregius hujus carminis artifex Iſaacus de Benſſerade, ex quo Germanis in eo carminis genere feliciſſime præivit Johannes de Beſſer. Unum publico nomine obteſtamur Virum ſummum, ut & alia, quæ in ſcriniis adhuc ſervat, ſcripta luce digniſſima & ea imprimis quæ de decoro ceremoniarum tum uſu quotidiano comperta habet, tum ex elegantiſſima, qua inſtructus eſt, Bibliothéca collegit, publici juris faciat.

MARTINI SCHRADERI D. CONSIL. Elect. Brunſv. Luneb. Senatus Populique Hildeſ. Syndici in patria primarii, Conſiſt. Directoris, de Cauſis Fori Eccleſiaſtici Tractatus ex Jure Communi, Civili & Canonico, nec non Conſtitutionibus ac obſervantia Eccleſiarum, imprimis vero Evangelicarum, deductus.

Guelpherbyti, ſumptibus Godofredi Freytag, 1710, 4. Alph. 1 pl. 17.

SEcunda hac vice Tractatum hunc, atque adeo multo auctiorem & correctiorem, ut ederet Conſultiſſimus Autor, rationes habuit ſane haud leves. Diligenter enim providendum eſt, ne pomœria ſua ad alias cauſas Conſiſtoria extendant, quam quæ ſua natura ad illa pertinent. Refert autem illas ad tres claſſes; prima eſt de eis, quæ ratione cauſæ ipſius ad illa ſpectant, altera earum, quæ ratione perſonæ, ac tertia denique, quæ ratione utriusque. Ad primam claſſem referuntur ſuo jure ac primo loco cauſæ matrimoniales. Et harum evolutioni copioſam certe elaborationem impendere non dedignatus eſt Conſultiſſimus Autor, ita ut maximam partem Tractatus ſolæ illæ exhauriant. Tametſi enim totam doctrinam includat aphoriſmis mira brevitate concinnatis, diffundit ſe tamen in

annotationibus, et ſingula pene verba illuſtrat nunc obſervationibus & remiſſionibus, nunc veluti commentarium ſuperaddit. Recentiſſimorum enim JCtorum non tantum ſententias recitat, ſed & plurimorum Conſiſtoriorum & aliorum Collegiorum Juridicorum reſponſa, certis Caſibus illuſtrandis, cum Lectore communicat, quodque inprimis ad laudem Conſiſtorii Reipublicæ Hildeſienſis multum facit, tantum non ubique exempla Hildeſienſis fori ſecundum Statuta illius inſerit, & obſervantias ibi receptas exponit. Qua in re induſtriæ ſuæ fructum uberrimum tulit, utpote laudatiſſimi illius Conſiſtorii Director per annos plusquam tredecim. Sed & hac occaſione innotuit nobis, Autorem ipſum eſſe Vindiciarum & Aſſertionis Libertatis, pro civitate Hildeſienſi ejusque Jure circa Sacra & Conſiſtorii ſimul, quas Senatus Hildeſienſis anno 1700 & 1706 publicis typis exſcribendas curavit. Quumque jam tum A. 1696 opponerentur illi Vindiciæ in puncto Gravaminum Eccleſiaſticorum, Anti-Vindicias Statuum Provincialium Evangelicorum memorat editas fuiſſe, ubi ejus ſententia contra partem adverſam latius defendatur. Poſt Cauſas Matrimoniales ſequuntur Cauſæ Decimarum, Cauſæ quæ concernunt Jus Patronatus, Cauſæ Præbendarum & Salariorum Clericis competentium, Cauſæ Voti & Juramenti, Cauſæ Piæ, Cœmiteriorum & ſepulchrorum, Natalium & Legitimationis partus, immunitatis Eccleſiæ, miſerabilium perſonarum, nec non denegatæ Juſtitiæ, ſecundum Canones ſcilicet, quod tamen ad Status Imperii non pertineat, Cauſæ Delictorum & Pœnæ Eccleſiaſticæ. His poſitis, Claſſis ſecunda & tertia brevioribus aphoriſmis abſolvuntur, quandoquidem ex anterioribus capitibus maximam partem dependeant. Ceterum quæ occaſione hujus operis ad nos ſcripſerit Vir Conſultiſſimus Chriſtfridus Wæchtlerus, Suppl. Tomo V Sectione IV leguntur.

Eigentliche und wahrhafftige Abbildung der alten und neuen Griechiſchen Kirche,

i.e.

i. e.

D. JOH. MICH. HEINECCII VERA DELIneatio Ecclesiæ Græcæ quoad antiquum præsentemque statum, continens Historiam dogmatum & rituum, tribus Partibus divisam, una cum Appendice Monimentorum bonampartem hactenus ineditorum, additis Iconibus & Indicibus necessariis.

Lipsiæ, sumtibus Joh. Frid. Gleditschii & Filii, 1711, 4 Alph. 7 & Fig. æn. 16.

VIr summe reverendus & doctissimus operis hujus Conditor, plurimis ingenii pariter ac historiæ monimentis editis perquam clarus, atque in his ipsis Actis aliquoties merito laudatus, novum sibi decus e præsenti Ecclesiæ Græcæ delineatione quæsivit, quam Potentissimo Borussorum Regi FRIDERICO I ejusdemque Serenissimæ Conjugi SOPHIÆ LUDOVICÆ ideo dedicat, quod ambo singularibus ac plane regiis beneficiis Ecclesiam Græcam hactenus sublevarunt. Jam excellentissimus Autor instituti sui rationem in ipsius Operis Præfamine satis equidem explicuit: at quo tamen illud tantó magis pateat, juxta eruditissimi libri ductum quædam delibabimus, illud quidem a benevolo Lectore antea pacti, ut multo sibi plura & excellentiora ex ipsa lectione polliceatur.

Partis primæ Cap. primum Hellenismum late patentem, & omnes prope gentes complectentem, simul vero natam paulo post distinctionem Ecclesiæ Latinæ & Græcæ, hujusque origines, puritatem doctrinæ ad Seculum V conservatam, rituum simplicitatem, disciplinæ & exercitiorum integritatem ita tradit, ut merito Ecclesia Græca Filia Apostolorum primogenita dicatur. Caput II de prolapsione illius, erroribus, rituum multitudine, corruptione disciplinæ, misero Sacerdotum Præsulumque statu refert, inserto accurato Episcopatuum per omnes Provincias Catalogo: de ambitione porro Præsulum, Laicorum impietate ex nimia prosperitate nata, de ceremoniis e superstitione Judaica haustis, de contentionibus & Sectis Nestorianorum, Eutychianorum, Jacobitarum, Armenorum, Monothele-

p. 6.

p. 32 & seqq.

theletarum, Maronitarum, Habessinorum, Coptitarum, Mahumedanorum: quæ omnia ex optimis quibusque atque rarissimis vetustis æque ac recentioribus Scriptoribus, prudenti selectu habito, hauriuntur. Ad calcem capitis de damno Theologiæ
p.115. Scholasticæ, aliis etiam integerrimis Viris dudum deplorato, memoratu dignissima adjunguntur. Capite tertio magna diligentia lites Ecclesiæ Græcæ cum Romana de Paschatis celebratione per Victorem Pont. Rom. excitatæ, de Primatu ambabus partibus expetito, & a Joanne Jejunatore flagrantius desiderato, sed a Gregorio M. represso, & nihilominus tamen paulo post a Romanis Pontificibus arrepto: tum turbæ Iconomachicæ, & Photianæ, per Michaelem Cerularium revocatæ: fraudes Pontificum R. in Expeditionibus Sacris satis detectæ: unionis consilia Florentiæ agitata, sed a Græcis spreta: Hussitarum amicitia Græcis expetita, eorundemque cum Melanchtone &
209. Tubingensibus literarum commercia: Cyrilli Lucaris gesta, fata, vicissitudines: ejusdem in Sectam Reformatam studia infelici tandem exitu terminata: Cyrilli Contari vita moresque infames: Parthenii in Reformatos odia: Religionis Reformatæ apud Moschos incrementa Græcis invisa, liberiusque exagitata, et Conciliationes a Romanis Græcis oblatæ, exponuntur. Caput IV sedulam sibi contemplationem poscit, quandoquidem tradit, qua ratione in lectione librorum ad cognoscendum Ecclesiæ Græcæ statum facientium sit versandum: tum quod judicium ferat Noster, quid de confessionibus Græcorum sit statuendum, quotque earundem hodie extent.

Parte secunda Capite I veterum recentiorumque Græcorum de Scriptura S. sententiæ panduntur, veteribus Græcis Scripturam S. vernaculæque usum præferentibus, recentibus ita a majorum more alienis, ut Concilia & Traditiones admittant vel præferant, linguam ignotam tolerent, quin etiam Laicos ab Oraculorum S. lectione plane prohibeant. Caput II amborum sententias de SS. Trinitate, Divinitate Christi, duarum naturarum adoratione, de Angelorum sanctarumque imaginum cultu sistit, et quantum recentiores in objecto cultus religiosi aberraverint, ostendit. Cap. III doctrina eorum de imagine Dei

in

in homine, de Peccato, Lege, Libero Arbitrio, quamque ea hodie sit obscura, nec satis legentibus pervia, enarratur. Capite IV ostenditur, Officium Servatoris Mediatorium a Græcis modernis minus recte explicari, dotesque per Christum in nos derivatas, per requisitionem bonorum operum & satisfactionis a parte hominis quodammodo labefactari. Cap. V doctrinam Græcorum recentiorum de Gratia Vocationis, Illuminationis, Regenerationis, Justificationis, Sanctificationis, ambiguam & omnibus prope contendentium partibus acccommodatam sistit. Cap. VI doctrinam veterum & novam de Mediis Gratiæ seu Sacramentis, eorumque occultatione, de Sacramentis itidem Confirmationis, Ordinis, Extremæ Unctionis, Pœnitentiæ, Matrimonii, Baptismi Hæreticorum, infantum, ejusque dilatione, sub SS. Trinitatis nomine administratione, necessitateque: de Sacramento Cœnæ etiam infantibus dando, Communione sub utraque, aquæ mixtura, reali præsentia, frequenti usu, virtute & sacrificio edisserit, recentiorum errores autem expugnat. Caput VII Pœnitentiæ & Fidei dogmata explicat, a quibus recentiores defecisse, ostenditur, ideo quod pœnitentiam liberi arbitrii viribus adscribant, partes ejus parum accurate constituant, temereque augeant, fidem vero plane excludant. Cap. IIX, quid de Ecclesia sentiant, declarat: caput nempe illius esse Christum non Pontificem, Ecclesiæ signa Verbum & Sacramenta, Mahumedem Antichristum. Cap. IX de Mortuorum Resurrectione, Vita æterna & Damnatione inscribitur, quibus Articulis recentiores medium animæ statum, intercessionem pro mortuis, quietis æternæ usque ad diem Judicii procrastinationem addiderant.

p. 145. §. 16.

Pars Tertia publicum cultum & ritus describit: unde Capite I varia Clericorum nomina dignitatesque cum vestitu cuique proprio accurate explicantur. Cap. II loca sacra, & templa depinguntur, Seculo secundo nota, splendore post Constantini M. tempora vero aucta. Accedit delineatio altarium, enumeratio reliquiarum, effigies amborum Baptisteriorum, Portarum, Organorum & si quæ alia scitu memoratuque digna. Cap. III de Festis Judæorum & Christianorum, de die Solis ejusque cultu, Festo Paschatos, Pentecostes, Circumcisionis, Epiphaniæ, Ascensionis, Diebus Martyrum, Demetrii, Chryso-

ſtomi, Hebdomadis Sacræ aliisque agitur. Cap. IV de Conventibus, Cantoribus, Cantionibus, Lectionibus, Concionibus, Eleemoſynis, Precibus. Cap. V de Ritibus in adminiſtratione Sacramentorum paucis olim, mox in immenſum per aquæ conſecrationem, execrationem, unctionem, ablutionem auctis, deq; inſtrumentis ad aram adhibitis, de Miſſa variarumque precum farragine, Proceſſionibus, Communione Laica, et aliis tractat. Cap. VI Jejunia, Monachatus originem ejusque inſtituta incrementaque e regulis Baſilii, ſcriptisque Chryſoſtomi, veſtes itidem, vigilias, præcipuaque hujus ævi Monaſteria apud Moſchos Turcasque celebria, ſigillatim enumerat. Caput VII ritus nuptiales & exequiales exhibet. Caput IIX abuſus, triſtes equidem & menti pariter ac corpori graves nec ſine ludibrio tolerandos, attamen ſcitu neceſſarios, ſiſtit. Appendix 1 Judicium D. Gerhardi Titii de Eccleſia Græca, 2 Literas ineditas, 3 Relatio-
p. 30. nem de Secta Capetonianorum, 4 Compendium Epiſtolæ Richardi Simonis de Artibus Cleri Gal[illegible] Synodum Hieroſolymæ adverſus Reformatos in Gallia cogendis, 5 Synodum adverſus Joannem Caryophyllum Logothetam, 6 Confeſſionem Græcorum ad Romana caſtra ſeſe conferentium, 7 Catalogum librorum ad Eccleſiæ Græcæ cognitionem pertinentium, complectitur. Quæ cuncta Lectoribus gratiſſima futura, certo nobis perſuademus.

NOVA LITTERARIA.

IN Diarii Veneti Tomo VI Anno ſuperiori edito hæc potiſſimum annuntiantur. Bononiæ A. 1711 prodiere *Sonetti e Canzoni di Luigi Tanſillo*, nec non *Rime di M. Giovan Girolamo de Roſſi*, cum vita Autoris. Eodem anno Cremæ Carolus Franciſcus Cogroſſi, Philoſophus & Medicus, Etruſco idiomate Conſiderationes quasdam Phyſico-Mechanico-Medicas de uſu corticis Peruvienſis, Chinachina dicti, per Epiſtolam vulgavit, addiditque de febribus & febrifugis obſervationes. Finalii, quod eſt in Ducatu Mutinenſi, Julius Roſſi ingens Opus prelo paratum habet, aliquot Voluminibus imprimendum, quæ quanquam maximam partem contineant Juridica ſpectentque imprimis ad criminalia & feudalia, multa tamen & complectantur, quæ ad Theologiam, Medicinam item ac diſciplinam moralem pertineant.

Lucæ

Lucæ Josephus Durini de Balneis Lucensibus tractatum Chymico-Medico-Anatomicum edidit Italice, in quo longius ab aliorum opinionibus hactenus receptis abit. Mantuæ Cœlestini Sfondrati Cardinalis *Gallia Vindicata* denuo recusa prodiit, & Joannis Pauli Meli, JCti, qui *Allegationum* & *Observationum* Volumina edidit, *de Jure offerendi* libellus mox lucem aspiciet, quem Antonii Gobi, Præsidis Senatus Mantuani, *Consultationum decisivarum* Tomus II, hactenus ineditus, excipiet. Mediolani Basilii Bertucci, Poetæ nostri temporis haud postremi (d. 18 Martii A. 1705 defuncti) prodiit nuper poema dithyrambicum posthumum sub tit. *Bacco in Monte di Brianza*, quo occasione vicini montis Amicorum quorundam laudes eleganter decantavit. Mutinæ doctissimus Muratorius Petrarchæ Poemata integra e Bibliotheca Estensi, una cum suis & Alexandri Tassoni atq; Hier. Mutii uberioribus notis, vulgavit. Neapoli Vir politissimus Nicolaus Parthenius Giannettasius, cujus Poemata aliaq; scripta Latina sæpius commendavimus, *Historiæ Neapolitanæ* Tomos III propemodum prelo absolvit, in quibus res usque ad mortem Caroli II Regis Hisp. deduxit: promittit vero & quartum, reliqua ad nostra tempora comprehensurum, qui post pacem demum lucem adspiciet. Romæ Paracleti Fusci, Cornetani, Episcopi, Acernensis (qui sub Paulo II vixit,) Satyræ XVII Latinæ, quas cum Horatianis elegantia certare ajunt, in veteri codice repertæ, prelo subjicientur; prodiit vero ibidem Dominici Barnabæ Matthæi de veteri Tusculo liber elegans sub tit. *Memorie Istoriche dell antico Toscolo, oggi detto Frascati*, in 4. Augustæ Taurinorum Jo. Fantoni Med. D. & in Taurin. Acad. Anat. Prof. *Anatomiæ corporis humani ad usum theatri accommodata Pars I, in qua infimi & medii ventris historia exponitur*, & Jo. Baptistæ Bianchi *Historia hepatis in anatome & morbis dilucidata*, A. 1711, 4 prodiere, atque ille quidem nunc in eo est, ut secundam etiam Anatomiæ Partem, nec non *de prima fœtus respiratione* opus curiosum, prodat, hic vero Historiam generalem hominis, tum in statu naturali tum morboso considerati, opus aliquot voluminum, molitur. Illic & Cl. Abbas Ferreri, qui A. 1702 Arborem gentilitiam Principum Sabaudiæ vulgavit, Historiam Augustæ Taurinorum

norum prelo subjicere parat; et Paulus Bernardus Calvus, Chirurgus, qui jam pridem Chirurgiæ Partem I de tumoribus edidit, nunc Partem II de vulneribus procudet. Denique tacere non possumus, ex Monte Regali, urbe Siciliæ, nuntiari, Virum doctissimum Michaelem del Giudice (cujus *Annotationes ad Augustini Inveges Apparatum Præliminarem ad Annales Siciliæ* Panormi 1709, 4 prodiere) tres Tomos *Scriptorum Rerum Sicularum* imprimendos publice offerre Typographis, quorum priores duo hactenus sparsim edita, Fazelli nempe, Aretii, Nigri, Ritii, Falcandi, Curopalatæ, Malaterræ, Fulconis Benevent. Alexandri Abb. Cœl. Romualdi, Richardi a S. Germano, Besoldi, Valguarneræ, Gualterii, Cluverii & Theodosii Diaconi opera, tertius vero inedita comprehendet, qualia sunt Bartholomæi Neocastrensis *Historia Siciliæ sub Carolo Andegavensi & Petro Arragonio*, tum Nic. Specialis *Hist. Siciliæ ad A. 1555*, ut & Simeonis Leontini *Chronicon Regni Siciliæ* & quædam Anonymorum *Chronica*, nec non ipsius Editoris *Breve Chronicon omnium Siciliæ historiarum a Diluvio ad nostra tempora*, *Continuatio* item *historiæ Fazelli* & *Citationes locorum omnium, ubi de re aliqua Sicula Autores scripserunt.*

LIBRI NOVI.

The Rights of the Clergy of the Christian Church; by Tho. Bennet. *London, for James Knapton, 1711, 8.*

A Vindication of the Church of England from the Aspersions of a Late Libel intiled: Priestcraft in Perfection; *by a Priest of the Church of England. Lond, by W. B. for R. Wilkin, 1710, 8.*

The true Churchman and Loyal Subject. Lond. for J. Morphew, 1710, 8.

Sacerdotal Powers: or the Necessity of Confession, Penance and Absolution; by the Author of Lay Baptism invalid. *Lond. for H. Clements, 1711, 8.*

The Dissenters represented and condemnd by themselves on the Points of the vocation of their Ministry, the Constitution of their Churches and their Separation from the Church of England. Lond. for H. Clements, 1710, 8.

* * *

ACTA ERUDITORUM,

publicata Lipsiæ

Calendis Martii, Anno MDCCXII.

FOEDERA, CONVENTIONES, LITERÆ & cujuscunque generis Acta Publica Anglicana; cura THOMÆ RYMER.

Tomus IX.

Londini, apud A. & J. Churchil, 1709, fol.
Alph. 10 plag. 5.

R Ecensuimus ultimo loco M. Jun. 1711 p. 239 Tomos
VII & VIII & cum iis Henrici IV Historiam absolvi-
mus, nunc ad Henricum V progredimur, qui rebus
domi forisque gestis immortale nomen meruit. Is *pa-* Pag. 1.
ce Regis ex more *proclamata*, peractaque Coronatione, ad Testa- 9.
mentum paternum curas convertit, in quo, constitutis qui-
busdam executoribus, de bonis relictis creditoribus prius su-
is satisfieri jusserat, quam legatariis aliquid dinumeraretur, vel
piis causis impenderetur. Ast cum ad hæc omnia Regis bona
non sufficerent, & executio adeo testamenti impediretur, bona-
que proinde venditioni publice exponi deberent; Henricus V
ea æstimatione facta ad se recipit, executoribus dictis pretium il-
lorum solvere promittens, ut inde pro debitis a patre contractis
satis fiat. Fervebat eo tempore in Anglia negotium religionis,
quod acriter adversus *Wiclefitas*, vel, ut tum communiter ap- 46.
pellabantur, *Lollardos* agitabatur. Celebris est inter hujus sectæ
homines *Johannes OldCastellus*, miles, ad quem quæ pertinent, 61.
paulo accuratius ex Archiepiscopi Cantuariensis epistola ad Epi-
scopum Londinensem enarrabimus. Accusabatur ille, quod
protegat, defendat & recipiat hæreticos, in certis quibusdam
Diœcesibus eos ad prædicandum transmittat, & prædicationibus

interſit, gladii etiam ſecularis potentia contradictores compeſcat, de Sacramentis, altaris nempe & pœnitentiæ, peregrinationibus, adorationibus imaginum & clavibus aliter ſentiat, quam Eccleſia Romana. Attamen, quoniam Regis erat familiaris, ad ipſum primo rem deferebat Archiepiſcopus, & cum hic privata commonitione nil profeciſſet, citabatur ad Præſulem. Reus vero nuntium, qui citationem ferebat, ad ſe non intromittere, quapropter per edictum citatio bis repetebatur, nec tamen prius comparebat, quam Regis juſſu captivus adduceretur. Ibi fidei ſuæ confeſſionem editurus, teſtabatur, primo *ſe nunquam aliter induxiſſe in animum, quam ut firma fide omnia Dei Sacramenta amplecteretur, quæ ab ipſo ad uſum ſuæ Eccleſiæ ſint tradita.* Dein de *Sacramento Altaris* profitebatur, credere ſe, quod *illud exiſtat corpus Chriſti ſub panis ſpecie, & quidem id ipſum, quod a Maria natum, pro nobis crucifixum ſit* &c. De *pœnitentiæ Sacramento, apprime neceſſariam ad ſalutem peccatricis vitæ correctionem, talemque ſubeundam pœnitudinem ex vera confeſſione, indiſſimulata contritione, legitimaque ſatisfactione, qualem divinæ præſcribant literæ.* De *imaginibus, eas non meræ fidei eſſe, ſed permittente Eccleſia in uſum irrepſiſſe, ut laicis ſubſerviant pro Calendario, cujus admonitu pia exempla facilius reminiſcerentur. Ceterum ſiquis ſimulacris eum cultum exhibeat, qui ſoli Deo debeatur, eum criminaliter peccare in Deum.* Denique de *peregrinationibus* ad loca ſancta ſtatuebat, ex iis nec ſalutem exſpectandam impingentibus in præcepta Dei, nec juſte viventium beatitudini earum intermiſſionem ullo modo obeſſe. Cum ita mentem ſuam declaraſſet Old-Caſtellus, nonnulla vero adhuc obſcura viderentur judicibus, qui ulteriorem eorum explicationem urgebant, ille, *ſe aliter prædicta declaraturum*, negabat, quin etiam paulo poſt haud obſcure prodebat, *ſe autoritatem Papæ, Cardinalium, Archiepiſcoporum, Epiſcoporum cæterorumque Eccleſiæ Prælatorum in determinandis rebus fidei haud admittere.* Ad hæc, cum judices mora conceſſa ipſi certos quosdam Articulos proponerent, quibus poſt aliquot dies reſponderet, is ſpatio hoc elapſo tanta cum conſtantia comparuit, ut abſolutionem Eccleſiæ offerenti Cantuarienſi diceret, *quod nullam in hac parte abſo-*

absolutionem peteret ab illo, sed a solo Deo. Et tum quidem *transsubstantiationem* diserte negavit, addens, aut S. Ecclesiam ita de hac re non statuisse, aut si statuerit, fecisse contra Scripturam. Ad *pœnitentiam* confessionem coram sacerdote minime requiri, sed sola contritione peccata posse deleri. *Adorationem* S. Cruci haud præstandam, sed soli Domino, qui ab ea pependerit, *Papam* denique esse *Antichristum* & quidem caput ejusdem, Archiepiscopos, Episcopos & Prælatos membra, fratres caudam. Hac iterum edita Confessione, alta voce manibus expansis alloquendo circumstantes dixit: *Isti qui judicant & volunt damnare me, seducent vos omnes & se ipsos, & vos ducent ad infernum, ideo caveatis ab eis.* Hoc facto demum sententia excommunicationis adversus eum lata, ipseque ut hæreticus judicio seculari fuit relictus. Videtur tamen postea e carcere dilapsus, siquidem Rex illi, cujus consilio vel indiciis Old-Castellus captus fuerit, 500, ei vero, qui capiat ipse, 10000 Marcas, civitati autem vel villæ Pag. 89.
per quam detentus fuerit, immunitatem a tributis pro pretio proponit. Sicut autem plerumque in religionis reos civilia 119, 129, 170,
quoque crimina conferuntur, ita Lollardis etiam accidebat, qui 193.
de totius regni perturbatione, cæde Regis fratrumque cogitasse & Old-Castellum Regentem regni constituturi ferebantur, quibus tamen plerisque veniam rex concedebat. Eodem 300.
tempore intestina in Comitatu Suthamptoniæ adversus Regem conjuratio fuit detecta, cujus rei agebantur Richardus Cantabrigiæ Comes, Comes Marchiæ, Henricus Scrop & Thomas Grey. Ibi quantum ex confessione Cantabrigiensis Anglicis ejus ævi verbis concepta licet percipere, conjurati partim Richardum Regem adhuc vivum fingebant, partim Marchiæ Comes se Angliæ hæredem proclamari volebat, Henricum Regem publice *Harry of Lancastre*, *Usurpur of Yngland* appellans, & in signis militaribus Anglici regni insignia pariter ac coronam Hispanicam, cujus pars, ut alibi vidimus, a quodam Lancastriæ Comite vindicata fuerat, picta habens. Denique ad re- 730.
formationem abusuum in Ecclesiasticis Angliæ negotiis inter Henricum & Martinum V Papam *capitula* quædam *concordata* fuerunt, quorum in numero sunt, *ut numerus Cardinalium*

S. Romana Ecclesia adeo sit moderatus, quod non sit gravis Ecclesia nec nimis numerositate vilescat, Cardinales etiam indifferenter ex omnibus provinciis Christianitatis eligantur, porro, *cum indulgentiæ a Sede Apostolica concessæ ad absolvendum quoscunque visitantes vel offerentes certis in locis, plus solito in Anglia abundarent, & peccandi audaciam facerent, ut scandalosæ inter illas omnino suspendantur*, postremo, *ut aliqui de natione Anglicana idonei, ad singula officia curiæ Romanæ assumantur una cum aliis de cæteris nationibus indifferenter.*

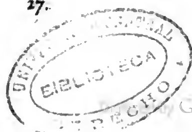
Res *Scoticæ* satis quidem tum afflictæ, nihil tamen, præter multiplices de pace & liberatione Regis captivi congressus, semper quidem inutiles nobis exhibent. Pag. 417. Pactum aliquando erat, ut Rex obsidibus datis dimitteretur, sic tamen ut reditum in carcerem aut ingentem pecuniæ summam promitteret, quod post aliquot demum annos factum esse constat. Et licet justo inter Scotos & Britannos bello non certaretur, belli tamen specie illi hos subinde terrebant, Delphino quoque Franciæ subsidia contra Henricum mittentes. 299, 307, 791.

Rerum *Italicarum* potissimæ, præter varias cum Genuensibus, Venetis & Lucensibus ob commercia vel pecuniam mutuo acceptam conventiones, hæ sunt. 49. *Roma* per Ladislaum Neapolitanum post initam paulo ante pacem *occupata*. Sic enim expresse Johannes Pontifex scribit Henrico, *eum paulo ante sibi publice & solenniter fidelitatem jurasse & homagium fecisse* &c. *Schisma* per trium Pontificum altercantium depositionem & Martini V electionem finitum, quæ in Concilio Constantiensi non a Cardinalibus solum, verum & a sex viris ex qualibet quinque nationum delectis fiebat, prout literæ Martini & Cardinalium ad Regem testantur, quibus in scriptis *obedientiæ* vox singularem prorsus, & quantum divinari potest, factionis significatum obtinet. 523, 534. Johannes vero vel, ut alias vocabatur, Balthasar Cossa, A. 1418 adhuc in carcere Ludovici Comitis Palatini nomine Concilii detentus fuit, (cum alii eum 1416 dimissum dicant,) ut ex literis Martini ad Wintoniensem Episcopum & Imperatoris ad Comitem Palatinum p. 538 patet. 540. 667, 767. Dein cum *assignari ipsum* Martino *deberi* Concilium decrevisset

A. 1419

A. 1419 in Italiam ductus est, ubi ad Castrum Felini Parmensis Pag. 538.
ditionis, in carcerem se trahi putans, e custodum manibus dilapsus, Sarzavæ Genuensi oppido latuit, usque dum a Martino & Florentinis, apud quos tum erat Pontifex, salvi conductus literis acceptis, ad Martinum accederet, pristinæ dignitati denuo renunciaret, soloque Cardinalis honore esset contentus, quod 701, 705 sqq.
& Martinus & ipse Cossa Regi nuntiant. Denique lectu dignissima sunt, quæ de Duce Bedfordiæ per Johannam II Neapolitanam adoptando, tum in literis regiis, quibus assensum suum huic negotio præbet, tum in monitis, quæ legatis Britannicis dabantur, tum etiam in articulis, de quibus jam inter utriusque partis Commissarios convenerat, legi possunt, quanquam res ipsa nullum sortita sit exitum, cum Johanna paulo post Alphonsum Arragonium adoptarit.

In *Hispania* variæ cum Castellanis gliscebant simultates, multis per mare & terram exercitæ rapinis, quæ per Treugas tamen cum Johanne Castellano initas A. 1414 componebantur, 105.
repetendas etiam, cum nutare videretur amicitia A. 1416 ob fœ- 419.
dus a Castellensibus cum Gallis initum, quanquam firma pax inter eos non fuerit, prout ex mandato Henrici A. 1419 edito patet, 702.
qua copiæ colligi jubentur, contra classem quæ adversus Anglos in Hispania parari nunciabatur. Ast cum Arragonio Ferdinan- 293 sqq.
do plane de fœdere tractatum, & matrimonium etiam a Rege, cum Maria Ferdinandi filia ineundum, propositum. Hic inter monita Henrici ad legatos suos observatur, quod, cum Angli Reges Romanorum & Castellæ excepissent, id minime ab Hispanis concessum, quoniam ipsi unum solum Castellæ regem exceperint, quapropter liberum Ferdinando facit Henricus, ut & ipse alterum excipiat, dummodo non sint Franciæ vel Scotiæ Reges. Eadem actio cum Alphonso successore Ferdinandi A. 1416 repe- 410.
tita. Attamen in Constantiensi Concilio lites inter Arragonios legatos & Anglos de *prioritate* oriebantur, quibus Hispani Be- 439.
nedicto XIII addicti Concilium rumpere voluisse videntur, prout ex Epistola cujusdam R. A. ad Episcopum Dunolmensem patet, quæ cum varia in Concilio gesta contineat, legi prorsus meretur. Cum *Lusitanis* fœdus jam dudum habebant Angli re- 27.

petitum etiam a Johanne I Notho, vi cujus fœderis pacem quo-
que cum Castellanis fieri postulat alicubi Henricus, cum Treu-
gis inter Lusitanos & Castellanos factis inclusi sint utriusque par-
tis fœderati.

Pag. 16. In *Germania* Constantiense tum Concilium celebrari in-
cipiebat, ad quod splendidam omnino legationem mittebat
Henricus. Sed præterea cum Principibus Germaniæ majorum
exemplo amicitiam colebat satis arctam. Primum inter eos lo-
cum obtinet ipse Sigismundus Imperator, cum quo et ante fœ-
dera pangere constituerat, & post arctius contrahebat, cum Si-
155, 168. gismundus Angliam Concilii causa adiret, quo tempore, cum
339. tot labores ad promovendum istud subiret Imperator, publicis
372. pro ipso precibus in Anglia oratum est. Ipsum vero fœdus
377. Cantuariæ factum A. C. 1416, adversus Galliæ Regem imprimis,
qui & Schisma fovisse & Sigismundum pariter ac Henricum va-
na pacisspe delusisse accusabatur. Inde firma inter duos Reges
amicitia videtur fuisse, quam publice in Constantiensi Concilio
declaravit Sigismundus, *Robam Garteriorum cum collario Regis*,
434. sive insignia ordinis equestris a periscelide nominati publice,
cum alta missa celebraretur, gestans, & alias etiam in multa gra-
tia Anglos habens, ut orator Regis Joh. Forester scriptis propter-
ea literis testatur. Quin serio plane propositum habebat cum
armata Germanorum, Bohemorum & Ungarorum manu ad
604. Henricum in Galliam ire, quod ipse declarat literis ad Electores
datis, quos Trevirim convocat, quo cum iis de Imperio ante di-
scessum queat colloqui. Henricus vero etiam matrimonium inter
fratrem suum Ducem Bedfordiæ & quandam Imperatoris con-
sanguineam contrahi volebat, qua de causa legatos ad Frideri-
710, 711. cum Norimbergensem Burggravium de filia sua rogandum de-
stinabat, quibus iisdem tamen eadem eodem die ad Ducem Lo-
tharingiæ mandata dabat. Præter Imperatorem alii quoque
343, 346. Principes Germaniæ Anglis se adjunxerunt. Nominatim Co-
loniensis Archiepiscopus accepta pecunia annua *mille Nobili-
um* homagium Henrico præstitit & fœdus contraxit, ad præstan-
dum Regi, quotiescunque opus fuerit, ducentorum militum au-
715. xilium. Idem dein Moguntinus etiam & Trevirensis Archie-
piscopi

piscopi fecere. Quin imo legatis suis ad Concilium Constantiense mandatum dederat Rex, tractandi cum omnibus Germaniæ Principibus pariter ac cum Hanseaticarum urbium societate. Inveniuntur etiam hoc in Tomo varia, quæ Ludovicum Palatinum Electorem concernunt, documenta, quo pertinet confirmatio dignitatis Electoralis & quorumcunque Jurium ipsi & Successoribus suis *Laicis duntaxat* a Sigismundo Aquisgrani ipso coronationis die facta. Quantacunque tamen fuerit Ludovici hujus apud Imperatorem gratia, neutiquam fuit constans. Accusabat Sigismundus Electorem, ab eo se impeditum, quo minus Anglo adversus Gallos subveniret, et omnino Ludovicum adversus se fœdera clam inivisse, repetebat etiam ab eo Balthasarem Cossam, quem, ut supra vidimus, ipsemet antea Martino Papæ tradi jusserat, de quibus omnibus coram Henrico Rege se purgat Ludovicus. Omnis tamen hæc simultas inde videtur orta, quod Elector oppidum quoddam *Sels*, hodie Seltz dictum, in Alsatia inferiore pignoris loco a patre Ruperto sibi datum in potestatem suam redegerat, quam tamen urbem cum aliis ita Imperio addixerat Sigismundo, ut nullo modo vel titulo in alterius Domini manus venire posset, quem in finem omnes antecessorum suorum literas huic privilegio adversas resciderat.

[Margin: Pag. 412 sqq. — 172 sqq. — 605 sqq. — 661.]

In *Belgio* cum Burgundiæ Duce, quantum ad Flandriam, in mercaturæ securitatem Treugæ continuatæ. A Johanne quoque Bavaro Leodiensi Episcopo, qui post mortem Wilhelmi Hollandiæ Comitis hæreditatem ejus adversus Jacobam filiam & Johannem Burgundum maritum appetebat, Imperatore etiam juvante, de auxilio imploratur Henricus.

[Margin: 476, 760, 779, 843. — 566, 580.]

Nihil vero Henrici hujus regimen majori gloria auxit, quam res in *Gallia* omni spe præclarius gestæ. Sub initium quidem regni confirmabantur A. 1413 treugæ olim inter Richardum II & Carolum factæ. Quo tempore Carolus Henrico prolixa Epistola seditionem Parisiensium adversus se narrat, rebellesque, si qui forte in Angliam confugerint, capi petit. Novæ & ampliores treugæ factæ A. 1414, ubi inter utriusque partis legatos primo non satis conveniebat de lingua, qua sint scribendæ, volentibus Anglis communem sive Latinam, Gallis suam deposcentibus,

[Margin: 35, 56. — 51. — 91--104, 131, 140 sq. 151, 166, 182 sq. 186 sq.]

ſcentibus, donec in utriusque uſum conſentirent. Agebatur hoc negotium Londini, poſt quod Henricus legatos in Galliam deſtinabat & ad pacem omnino confirmandam & ad matrimo-
Pag. 136 ſqq. nium cum Catharina Caroli filia contrahendum. Quam in rem
142. inprimis cum Johanne Burgundiæ Duce, qui tum apud Gallos omnia poterat amicitiam inire nititur, legatosque mittit, qui homagium ab eo, tanquam vaſallo & ligio ſuo accipiant. Licet
196 ſq. vero ſub initium A. 1415. Treugæ prorogarentur, quo com-
205 ſqq. modius de pace colloquia fieri poſſint, tamen, cum Angli omnia olim a Johanne in Bretiniacenſi pace Eduardo IV conceſſa reſti-
222. tui, magnamque præterea pecuniæ ſummam ſolvi poſcerent, Gal-
262. li vero parum concederent, bellum ab Henrico decernebatur.
313. Ipſe igitur A. 1415 menſe Auguſto, cum novæ quoque Treugæ in menſem factæ exſpiraſſent in Galliam tranſit, Harflerioque (Harfleur) occupato, Delphinum ad duellum provocat, quo omne bellum terminetur, ea conditione, ut ipſe, ſi victor diſcedat, permiſſurus ſit, Carolum Patrem regia dignitate per vitam frui, quo tamen mortuo ſibi cedere Gallia debeat. Quod vero Delphinum provocet, expreſſe propter infirmitatem patris factum ſcribit. Irritum vero fuit hoc tentamen, & paulo poſt
362, 365. ad Agencurtium Galli acerrimo prœlio profligati. Poſt illud cum Sigismundus Imperator & Comes Hollandiæ pacem conciliare niterentur, & propter hoc ipſi in Angliam proficiſcerentur, Galli tamen, dum hæc agerentur & Harflerium obſidebant, & illi etiam Magnates, quos captivos tenebat Henricus, conſen-
375. tire in pacis conditiones renuebant. Quapropter a Duce Bedfordiæ denuo ad dictum oppidum prœlio navali ſunt ſuperati.
390 ſqq. 451. Interea Dux Burgundiæ Anglorum partibus accedit, Henricumque ſe pro Domino ſuo Ligio habiturum promittit, ſimul-
397. ac majorem Galliæ partem in poteſtatem ſuam redegerit. Dein
423 ſqq. menſe Octobri 1416 aliquot menſium fiunt induciæ Caleti. Tum vero Magnates, quos e prœlio habebat captivos Rex, multa de pace agunt, ſed nemo magis Burboniæ Duce, qui eo usque procedebat, ut agnoſceret, æquum poſtulari a Rege, petente,
42 ſqq. quicquid olim in *pace*, quæ *magna* dicebatur, erat conceſſum, et proinde ſalvum in Galliam diſceſſum peteret, ut eam pacis con-

ditionem

ditionem validius urgeret, pollicitus, Gallo non consentiente, se in Henrici partes transiturum, prout Rex schedula propria manu scripta & ad quendam *Tiptift* missa nunciari præcipit Imperatori. Anno 1417 cum paciscendo nihil proficeretur, in Galliam denuo revertitur Henricus, quam cum attigisset, per Epistolam primo Carolum, ut bellum vitet, hortatur, totam dein Normanniam capit, & cum Duce Britanniæ Treugas init. Interim bello licet grassante, de pace tamen rursus agebatur, convenientibus ab utraque parte legatis Bernevillæ, Papa etiam nuncios suos ad stabiliendam concordiam mittente. Incipiebatur etiam cum Delphino tractari, quam in rem mandata secreto legatis data legi merentur, pariter ut *Diarium actorum in tractatibus cum Delphino Alenconii*, ubi dies quindecim variis altercationibus consumti, neutra parte satis sincere cum altera agente, sic ut appareat tamen, quantum concessurus fuerit Delphinus ob turbas in Gallia intestinas ex imbecillitate patris ortas, dummodo de promissorum impletione satis securi potuissent esse Britanni. Pollicebatur tamen spe pacis Henricus Delphino, se intra certum temporis spatium cum Burgundiæ Duce, gravissimo Delphini adversario, fœdus non facturum, quippe quæ simultates Delphinum ad urgendam pacem maxime compellebant, testantibus ipsius ad Regem literis, quibus & coram cum Henrico colloqui optat. Dein cum nomine Gallici Regis denuo legati de pace ad Pontem Arcuensem (Pont-de l'Arche) cum Anglis convenissent, suborta lis est de idiomate, quo tractatus sint instituendi, Anglis Gallicam linguam, quam illi solam volebant, ipsi vero se non satis intelligere profitebantur, plane respuentibus. Tandem per Cardinalem Ursinum res eo deducta, ut in duas consentirent scripturas, Gallicam & Latinam, hanc vero pro judice ambiguitatum in illa occurrentium declararent. Post per turbas, quæ inter Delphinum & Burgundiæ Ducem agitabantur, nova rerum facta mutatio, sic ut jam illius nulla amplius haberetur ratio, sed ipsi inter se Reges mutuum colloquium decernerent, cui si Gallus ob morbum interesse nequiret, Regina tamen cum Catharina filia & Britanniæ Burgundiæque Ducibus sola interesset. Quæ postulata dein sint a Gallis, quæ ab Anglis

Marginal page references (right margin, in order): Pag. 482. — 511. — 517. — 558. — 628. — 632-645. — 646. — 647. — 655-659. — 717 sqq. 751. 756. — 762, 763, 767 sqq.

glis responsa, loco ad marginem citato legi possunt. Interim novæ subinde moræ pacis negotio injiciebantur, superveniente potissimum cæde Burgundiæ Ducis, astu a Delphino decepti,
Pag. 816. post quam omnino Anglis se addicebat ejus filius Philippus.
818. Inibantur induciæ generales per Franciam, exceptis Delphini di-
825, 840. tionibus, fœdusque inter Burgundum & Henricum adversus
847. Delphinum coalescebat. Rothomagi vero A. 1420 Henricus monetas cudi curabat, minores quidem tribus liliis insignitas, cum inscriptione, *Henricus Francorum Rex*, majores cum insignibus Galliæ & Angliæ, inscripto titulo, *Henricus Dei gratia Rex Franciæ & Angliæ*; illis præterea solenne illud Gallorum, *Sit nomen Domini benedictum*, his hæc verba, *Christus vincit*, *Christus re-*
895. *gnat*, *Christus imperat*, imposita. Denique Trecis Regina Galliæ cum Burgundiæ Duce nomine Caroli & Henricus conveniebant mense Majo A. 1420 & pacem firmiter concludebant, cujus hæ potissimæ conditiones, ut Catharina Caroli filia Henrico matrimonio jungeretur, Carolus per vitæ tempus dignitatem regiam teneret, ita tamen ut, ipso per imbecillitatem impedito, Henricus omnia regni negotia administraret, & post mortem Caroli imperium Galliæ in eum vel hæredes ejus transfer-
907. retur, excluso penitus Delphino. Titulus Henrici, quoad Carolus viveret, hic erat: *Henricus Dei gratia, Rex Angliæ, Hæres*
909, 910. *& Regens Regni Franciæ*, *& Dominus Hiberniæ*, quæ appellatio
920. statim ipsi a Duce Lotharingiæ & Parisiensibus tributa, & monetæ post etiam fuit inscripta.

THE WORKS OF DR. EDWARD STILLINGFLEET.
i. e.
D. EDUARDI STILLINGFLEETI, EPISCOpi Wigorniensis, Opera omnia.

Volumen III.

Londini, apud Henr. & Ge. Mortlock, 1710, fol.
Alph. 11½.

POst *Origines Britannicas*, *sive Antiquitates Ecclesiarum Britannicarum*, de quibus diximus in Actis Erudit. Anni MDCLXXXVIII,

MDCLXXXVIII, p. 24, comparet hic *Dissertatio de Satisfactione Christi*, Crellio potissimum opposita. Eam jam A. 1669 prima vice publicatam, secundis curis revisam ediderat Stillingfleetus A. 1697, addita imprimis luculenta satisque prolixa Præfatione, qua adversus nonnullas Socinianorum Anglorum schedas evincit, non desiisse a nobis dissentire Socinianos in hoc capite, neque mutationibus phrasium, partim in recentiori Stavropolitana Catechismi Racoviensis editione, partim per alia paulo magis recentia Socinianorum scripta admissis, ita consultum fuisse sanæ circa hunc articulum doctrinæ; ut integrum nobis esse possit hanc cum ipsis controversiam vel negligere, vel etiam pro logomachia damnare. In ipso Tractatu Cap. I in genere statum controversiæ format. In illo vero ni- Cap. I. §. II
mium quantum errare, bonamque causam prodere eos censet, qui satisfactionem, pro qua pugnant, Servatoris rei plane ejusdem, quam nos peccatores præstare oportebat, præstationem esse contendunt. Cumque id fiat eo, quod obligationem rei ad pœnam cum obligatione debitoris ad præstandum debitum confundant hi pariter orthodoxi, ipsique Sociniani, hinc duarum obligationum distinctas rationes exacte edisserit, monstrando partim earum diversam causam, quæ in debitis quidem sit dominium & proprietas, in pœnis vero justitia & autoritas legislatoria, (ut proinde ne in divinis quidem jus puniendi pendeat a solo dominio,) partim diversum finem, qui in debitis non sit alius, nisi compensatio, in pœnis vero præter compensationem bonum publicum, exemplique autoritas. Unde gravissime castigat Crellium, qui finem pœnarum existimat esse ultionem, h. e. solatium ex alieno dolore, ad quam cum per se & legitime quidem spectare contendat Crellius affectum iræ, quæ sit ὄρεξις ἀντιλυπήσεως, eamque tantum non eodem modo Deo tribuere non dubitet, hinc, quæ sit vera iræ cum in homine ratio, exponit, tum in Deo, apud quem ira nihil sit aliud, quam justa Dei voluntas puniendi peccata sanctissimæ naturæ suæ contraria, quam sequatur pœna, asserendæ divinæ Majestati læsæ, exemploque inter homines de non temere peccando, ut decet, statuendo destinata. His præmissis, deinde totam controversiam Cap. II.

in duas Quæstiones resolvit. *Prior* est: *An mors & passiones Christi consideranda sint tanquam pœna, an tanquam merus actus dominii?* Hoc cum asserat Crellius, Stillingfleetus docet, Scripturæ dicta, quæ agunt de Passionibus Christi in relatione ad peccata, alium quam nostrum sensum non ferre. Examinantur itaque primo phrases, cum dicitur Christus *portare peccata*, & an earum vim elevet locus Num. XIV, 33 & Hirci Azazelis exemplum, qui dicitur נשא עונות disquiritur. Potissimum vero vindicat vim vocis ἀναφέρειν, 1 Pet. II, 24, eaque non ita, ut nos volumus, constituta, sensu destitui verba Petrina, ex ipsa Socinianorum hypothesi demonstrat, locumque Esa. LIII, 11 eandem vim habere, non obstante v. 4, ejusque citatione Matth. IIX, 17, adduntúrque loca Es. LIII, 5, 6, 7. Cumque v. 5 מוסר non posse sumi pro punitione παραδείγματος instar se habente contendat Crellius, monstratur hanc omnino in nostra hypothesi obtinere παραδείγματος vim, nullo modo in Sociniana. Urgentur porro loca, quibus dicitur Christus ἁμαρτία אשם & κατάρα, ac Crellii subterfugium, ex 3 Reg. I, 21 futile esse probatur, adduntúrque tandem particulæ διὰ, περὶ, ὑπὲρ, de passionibus Christi usurpatæ. Enimvero cum in confesso sit apud ipsos, nostræ sententiæ multo magis favere ἐνέργειαν phrasium Scripturæ, contrariari autem justitiæ divinæ, hinc progreditur Noster ad inquirendum, num sit injustum illegitimumque punire aliquem innocentem præter meritum suum loco alterius sontis. Crellio, id asserenti, & peccata aliena impulsivam forte causam debitæ alioqui alteri punitionis, at certe meritoriam esse non posse, contendenti, opponit Stillingfleetus consensum Gentium in pœnis liberorum ob parentum delicta, nec non vadum obsidumque. Ejus generis pœnas vero dum Crellius mira distinctione pro *vere ita dictis*, non item pro *justis* habet, docet eas sufficere finibus omnibus pœnæ, innocentemque hic non considerari, qua est innocens, sed quatenus vel proprio arbitrio vel alia justa cum reo conjunctione se ipsum ad sustinendam debitam alteri pœnam obstrinxit. Afferuntur porro exempla Scripturæ, & ad Ezech. XVIII, 20 respondetur, istic non pro injustis declarari id genus punitionis, sed severitatis,

Cap. III.

tatis, qua illæ a Deo in extraordinaria vindictæ adversus Israelem in captivitate exercendæ periodo exactæ fuerant, mitigationem promitti. Cumque adeo in se justa sit substitutio innocentis in locum puniendi, eam injustam non fieri, si eo fine eaque conditione sustineatur, ut sons liberetur, evincit. *Posterior* Quæstio controversa est: *Num mors passionesque Christi rationem habuerint Sacrificii expiatorii?* Ut hoc probet, tria ad hoc sacrificium requisita in morte Christi obtinere docet. I Substitutionem victimæ in locum peccatoris, quam probat obtinuisse in sacrificiis V. T. Leviticis, de quibus ante omnia monet, male a plerisque concedi, ea non aliam nisi *Typicam* expiationem peccatori acquisivisse, cum id argumentum Socinianorum, quo contendunt, expiationem in N. T. quoque non esse *realem*, sed tantum *declarativam*, confirmet. Itaque ipse affirmat, expiationem revera per sacrificia V. T. fuisse obtentam, quanquam non *spiritualem*, sed tantum *Politicam*, & *Ecclesiasticam* vel *ritualem*, ad quam obtinendam substitutam fuisse animam sive sanguinem victimæ pro sanguine hominis probat ex Lev. XVII, 11 qui locus adversus Crellium prolixe vindicatur, nec non Num. XXXV, 33. Christum vero nobis substitutum fuisse, cum probent loca, quæ ipsum ὑπὲρ ἡμῶν & ἀνθ' ἡμῶν, imo tanquam λύτρον, pro nobis mortuum esse dicunt, eam tamen surrogationem non inferre *ejusdem* plane *pœnæ* luendæ necessitatem, quod Crellius nobis falso tribuerit, neque etiam sufficere vel nudam *substitutionem*, quam ille concedit, factam eo fine, ut alter liberetur, neque *commutationem*, quæ est inter personam vel rem *redimendam*, & redemtionis *pretium*, qua excludatur *substitutio personarum*, docet. Sane *redemptionem* non tantum per pretium solutum fieri, sed & per surrogationem personarum, neque tantum ad captivi liberationem spectare, sed ad quodcunque malum, denique in ea non necessario ei, qui detinet captivum vi, sed potius ei, qui jure & vi legis captivitatem reo imposuerit, λύτρον numerari docet. II Oblationem victimæ factam Deo in mactatione, ubi probatur, Christi sacerdotium primario respicere Deum ejusque reconciliationem, non nos, ex Hebr. V, 1, certumque hoc esse, nisi fateri velimus, Christum tantum

Cap. IV.

Cap. V.

metaphorice aut, ut verius dicamus, prorſus non eſſe Sacerdotem. Deinde id Sacerdotium exercitum fuiſſe a Chriſto offerendo ſe ipſum in cruce. Sane Eph. V, 2 Chriſtum dici *θυσίαν καὶ προσφοράν*, & bonum odorem alias quoque expiatoriis tribui, quod negaverat Crellius, non tantum pacificis vel holocauſtis, docetur, & quem influxum *mactatio* victimæ ad *expiationem* habuerit, monſtratur. Tandem oblationem non fuiſſe factam in cœlo demum poſt reſurrectionem, ſed in cruce, neque aliter poſſe accipi in Epiſtolæ ad Hebræos innumeris locis, oſtenditur. Denique ipſam expiationem ſecutam eſſe paſſiones

Cap. VI. Chriſti, eamque jam in V. T. proprie ſacrificiis fuiſſe tributam, ex notionibus τῦ כפר חטא, *καταρίζειν, ἁγνίζειν* & *ἁγιάζειν*, probatur, eodemque modo ſacrificio mortiq; Chriſti tribui *veram*, non tantum *declarativam*, neque ita, ut per mortem Chriſti omnia ejus conſequentia intelligantur, confirmatur, expiationemque iſtam Hebr. I, 3 tribui Chriſto, antequam aſcenderet in cœlum. Ceterum peccatis expiatis reconciliationem quoque eorum, qui peccaverant, ſubſecutam docet, eamque per *mortem* Chriſti, Rom. V, 10, ſolvitque objectiones a Dei amore mortem Chriſti præcedente erga homines, & a libera gratia Dei adverſus eos petitas. Subjungitur Tractatui Sermo, in 1 Tim. I, 15 eodem de argumento ab Autore habitus, nec non Pars altera Tractatus de ſatisfactione Chriſti, ſcripta a Stillingfleeto occaſione ortarum circa annum 1694 ſqq. apud Presbyterianos in Anglia inter Antinomos & Neonomos controverſiarum. Nempe Antinomi, quos vocabant, imprimis *D. Criſpins* Anteſignanus illorum, contendebant, ſatisfactionem & quæ ejus cauſa facta fuerit a Deo, ſurrogationem perſonarum ita eſſe concipiendam, ut vi ejus electorum *ipſiſſima peccata reatui contradiſtincta, cum perſonali reatu culpæ, pœnaque, ac ipſa turpitudo & macula peccatorum transferretur in Chriſtum*, ut ille æque eſſet peccaminoſus, ac illi ipſi; ſatisfactione vero præſtita, electos eadem perfectione eſſe juſtos, qua Chriſtus eſt juſtus, ut proinde ab illorum parte nulla prorſus ſit conditio fœderis gratiæ: ut remiſſio peccatorum ſit potius conditio fidei, quam fides conditio remiſſionis: ut doctrina de juſtificatione noſtri *ante fidem* ſit vera & genuina, fidesque

non

non nisi declarationem justificationis nostræ operetur: ut Deus in credentibus peccatum prorsus nullum videat, neque peccata ulla electis quidquam damni afferant, neque Deus ob illa eis indignari possit. Neonomi contra, quos appellabant, imprimis *Baxterus* & *Williams*, defendebant, Christum non tanquam *peccatorem*, sed tanquam *Mediatorem*, puniri ob peccata nostra, eorumque pœnas sustinere, eoque Deo Patri satisfacere, pœna, inquam, non proprie *meritis ipsius debita*, sed *analogica*, in quantum non ei infligitur, qui eam proprie promeruit. De his judicium rogatus A. 1697 Stillingfleetus primum sententiam priorum damnat, & Antinomianismi mysteria in illa latentia ostendit, inde num posteriorum verba Socinianismo faveant, quod querebantur alteri, disputat, idque diserte negat, etsi ea pars operis non videatur ab Autore ad umbilicum esse perducta. Sequuntur *Vindiciæ pro doctrina de SS. Trinitate*, quas memoravimus in Actis An. 1698 p. 496, iisque succedunt *Responsiones duæ ad Joh. Lockii Vindicationem sui ipsius*, de quibus dictum est itidem in Actis A. 1699 p. 12, 19. Subjiciuntur deinde *Casus Ecclesiastici*, *Ecclesiastical Cases*, &c. duabus Partibus comprehensi. Prior Pars tres *Orationes Synodales* continet ad Clerum Wigorniensem habitas, documenta curæ Episcopalis ab Autore nostro non neglectæ. Prima earum in genere repræsentat officia Cleri Parochialis, cum ex Scriptura, tum ex legibus Ecclesiasticis Angliæ; ex quibus notatur, depositioni obnoxium reddi Parochum ebriositate, incontinentia, simonia, dilapidatione bonorum Ecclesiæ, denique pluralitate Parochiarum. Secunda Oratio specialius naturam officiorum Parochi persequitur, convenientiam divisionis Ecclesiarum in Parochias ostendit, probatque, ea officia esse restricta circa jus disciplinæ ad Diœcesani autoritatem. Tertia particularia ista officia strictius urget, observationem diei Dominicæ, concionum sacramentorumque solemnitatem, imprimis vero, quam vocant, Residentiam, sive constantem in loco, cujus sis Parochus, mansionem. Succedit inde Discursus *de legitima sustentatione Cleri Parochialis*. Consideratur itaque *Mansa*, quæ est pars solii culturæ apti, cum comprehensa, ut aliqui volunt, domo Parochiali,

Pag. 413.

chiali, data Parochiæ, sive dos originalis Ecclesiæ data, sine qua Templum non poterat consecrari, nisi Episcopus approbasset donationem solennem, unde digne domus Dei sustentaretur, a qua donatione ortum esse Jus Patronatus, non a solio, in quo ædificabatur Templum, demonstratur. Inde *oblationes* Populi considerantur, quas valde fuisse numerosas & opimas olim, ex Concilio Bracarensi III, Agobardo, Tertulliano, & Cypriano docetur, ac de oblationibus defunctorum, quas Saxonica Lex *Soulsbot* vocabat, nec non mortuariis disquiritur. Tandem de *Decimis* agitur, querendo de inconstanti legum circa earum præstationis modum præscripto, multisque inquirendo in legitimas exemptiones a præstatione earum. Post brevem Discursum de *Ecclesiasticorum in Anglia Canonum obligatione*, subjungitur Tractatus, quo inquiritur, num *Pactum a Candidato Cleri pro Beneficio Ecclesiastico obtinendo cum Patrono fieri solitum, quo ille se ipsum adrenunciandum Beneficio, quandocunque & quocunque prætextu Patrono placuerit, si semestri spatio ante ea de re eum admonuerit, salva conscientia præstari ac a Simoniæ crimine vindicari possit.* Negat id Autor, & partim ex legibus conscientiæ, partim ex statutis Ecclesiasticis contendit, consuetudinem nimium jam in Ecclesia Anglicana radices agentem nullo pacto tolerari posse. Posterior *Casuum Ecclesiasticorum* Pars continet I *Discursum de Ecclesiastica Jurisdictione in Anglia* ejusque fundamentis in Legibus, cui an Magna Charta sit contraria, & an per Henrici IIX suprematum illa fuerit abrogata, prolixe disquiritur. At multo notatu dignior est discursus II *de Ecclesiastica Jurisdictione in relatione ad suprematum Regis Ecclesiasticum Lege constitutum.* Nempe illum eo tempore elaboravit Autor, quo Jacobus II *Commissione*, quam vocabat, *Ecclesiastica* omnia miscere cœperat, ac ipse Stillingfleetus ob detrectatam ejus autoritatem censuram illius exspectabat. Itaque Cap. I. jus talem Ecclesiasticam jurisdictionem extraordinariam invehendi, Anno primo Elisabethæ Parliamenti autoritate Regi aut Reginæ concessum, alia lege Parliamenti Anno 17 Caroli I & Anno 13 Caroli II revocatum esse, ac non tantum quoad potestatem mittendi in carcerem, aliisque pœnis affligendi refractarios, sed

ſed ſine ulla reſtrictione fuiſſe abrogatum docet. Inde adverſus Cokium monſtrat, nunquam ante Henricum VIII tale jus Reges Angliæ habuiſſe, multo minus vero ſuprematum poſtea ipſis conceſſum eo ſpectaſſe, ut Jus Clavium Eccleſiaſticarum ipſis tribueretur, monſtrat, & quicquid pro uſurpatione ejus juris a temporibus inde Saxonicis a Cokio adductum eſt, refellit. Cap. II.
Inquiritur deinceps in jus Regi tributum *diſpenſandi circa leges Eccleſiaſticas* Anno II Henrici VII, quia ea ſint *mala probibita, non mala per ſe.* Eam diſpenſandi conſuetudinem a Paparum plenitudine potentiæ primo deductam, hac data ratione Regi Angliæ jure non vindicari poſſe probatur, quod id jus mutet totam formam Regni Angliæ, cum jus hoc omnem potentiam legislatoriam Regi tribuat aut tributam ſupponat, cujus non niſi pars apud ipſum conſiſtat; quod illud tollat omnem ſecuritatem & ſacrorum & libertatis civilis legibus innixam; quod contradicat ſenſui nationis Anglicæ & conſuetudini ab antiquiſſimis temporibus; tandem quod ipſis legibus ſit contraria. III.
Denique per ſuprematum ab Henrico IIX aſſertum tale jus Regibus non fuiſſe vindicatum, neque, ſi id jam Jacobo II negetur, eo ipſo ejus ſuprematum negari, prolixe contendit. Sequitur Diſcurſus III *de Jurisdictione Epiſcoporum in cauſis capitalibus*, h. e. an liceat Epiſcopo eſſe præſenti & judicialem ſententiam per votum ferre in capitalibus cauſis, ſi quæ in Parliamento dijudicantur? Aſſeritur id a Noſtro, & inter reliqua, ex Hiſtoria legibusque Anglicanis eruditiſſime deducta, imprimis Conſtitutio Clarendoniana ſub Henrico II facta, qua dicitur, *Epiſcopi, ſicut cæteri Barones, debent intereſſe judiciis curiæ Regis, quousque perveniatur in Judicio ad diminutionem membrorum vel ad mortem*, examinatur, ac, quam inviti ea tempeſtate Epiſcopi obtrudi ſibi paſſi fuerint titulum Baronum, tanquam argumentum ſervitutis Regi obnoxiæ, quam fugiebant, ex Matthæo Paris & Petro Bleſenſi demonſtratur. Inquiritur & in proteſtationem, quam anno XI Richardi II publice interpoſuere Archi-Epiſcopus Cantuarienſis & Suffraganei, *quia in præſenti Parliamento agitur de nonnullis materiis, in quibus non licet nobis juxta ſacrorum Canonum inſtituta quomodolibet perſonaliter intereſſe*, & IV. II.

an ea adhuc Episcopos Angliæ obliget, dispicitur. Itidemque dignitas Episcoporum, qua Pares Regni & tertium statum in Parliamento Angliæ constituunt, vindicatur, & adversus objectiones asseritur. Magis adhuc speciales Regni Angliæ leges concernunt, quæ sequuntur, duæ Orationes ab Autore in Parliamento dictæ, altera de *visitatione Collegii Exoniensis, quod est Oxonii*, altera de *Jure Regis Episcopo cuicunque tribuendi Commendam*, h. e. Beneficium Ecclesiasticum ad vitam cum Episcopatu retinendum. Potior nobis est Discursus *de vera Urbis Londinensis antiquitate*, ubi primo docetur, Londinum originem suam non debere Britannis, quos diu ante Cæsaris adventum sub Lud Rege volunt urbem ædificasse. Cæsari quippe & Claudio eam ignorari, nec nisi a Tacito demum Annal. XIV, C. 33 commemorari, non obstante numo Claudii a Camdeno & Burtono adducti, quo ΒΑ. ΛΟ. tanquam βασιλέως Λονδίνε accipi volunt. Imo ne ullam quidem civitatum vel Britanniæ primæ, vel secundæ, vel denique maximæ Cæsareensis, a Britannicis Scriptoribus memoratam natales suos ultra tempora adventus Romanorum referre posse, enumeratis illis omnibus, probat. Inde quæ fuerit conditio urbis Londinensis, Romanis Remp. gerentibus, inquirit. Fuisse vero in provincia Britanniæ, quomodo in reliquis provinciis Imperatori immediate subjectis, supremum gubernatorem, qui Legatus Aug. pro Prætore Provinciæ dicebatur, probat ex duabus inscriptionibus Britannicis apud Gruterum, & alia Londini post A. 1666 inventa, Marcii Viviani, Legati Hadriani Imp. in Britannia, monimentum exhibente. Eum vero Londini haud dubie sedem habuisse, urbemque adeo non Præfecturæ, sed Coloniæ rationem habuisse, conjicit. Quanquam enim a Tacito negetur, Londinum Coloniæ cognomento insigne fuisse, mixtas tamen Colonias, in quibus cives Romani & indigenæ pariter conjuncti viverent, non quidem titulo, sed privilegiis tamen Coloniæ utentes, olim datas fuisse, cum Panvinio, Capacio & Velsero existimat, ex quibus Capacius imprimis Puteolos inter harum numerum refert, quam urbem Cicero emporium eodem nomine, quo Tacitus Londinum, appellat, Livius autem aliique Coloniam. Itaque

que hoc modo nobile & habitatoribus affluens emporium brevi factum fuisse existimat Londinum: Britanniam tamen etiam ante Romanorum adventum cum Galliis habuisse mercium stanni imprimis & plumbi consuetudinem, ex Diodoro Siculo aliisque probat. Tandem antiquam fabulam, qua eodem loco, quo nunc Cathedrale D. Pauli Templum Londini est, olim Dianæ Templum exstitisse creditum, examinat & explodit, potiusque contendit, eo loco Capitolium fuisse, quod & soliti fuerint Romani condere in Coloniis, & loco illi civitatis cumprimis conveniat, maxime vero insigni copiæ capitum taurinorum eo loco sub Eduardo I inventorum, quippe quibus cum maxime Jovi sacra faciebant Romani, congruat, cum e contrario, quomodo Dianæ Persicæ vel Tauricæ, quibus duabus unice sacri erant boves, cultus in Britanniam translatus fuerit, nulla pateat ratio. Inde fundationem Templi Cathedralis Paulini per Regem Ethelbertum factam persequitur, & quem fructum apud Anglos Saxones Cathedralium Ecclesiarum institutio habuerit, demonstrat. Nos his inhærere diutius nolumus, neque tribus Tractatibus, qui in fine Voluminis hujus comparent, quorum primus, A. 1689 exaratus, *adversus novum Schisma in Ecclesia Anglicana*, ob detrectatam jurejurandi a Guilielmo Rege exacti præstationem ortum, alter *de Guilielmi Regis & Mariæ Reginæ potestate, sedes Episcopales per depositionem eorum, qui jusjurandum præstare nolebant, vacuefactas replendi*, adversus Guil. Beveregium, oblatum sibi Episcopatum Bathoniensem & Wellensem, quo pulsus erat hoc nomine Antecessor ipsius, accipere detrectantem, tertius *adversus seditiosam schedam a Joh. Ashtono, antequam Londini capite plecteretur, dispersam contra Jus Regis Guilielmi pro Jacobo & Principe Walliæ.*

TRACTATUS DE IMPUTATIONE DIVINA peccati Adami posteris ejus universis in reatum; Autore DANIELE WHITBY, S.T.P. Ecclesiæ Sarisburiensis Præcentore.

Londini, impensis Jo. Wyat, 1711, 8.

Pl. 14½.

POstquam nostro ævo eclecticum philosophandi studium invaluit, & inter Philosophos hæretici præstantiores ac sapientiores haberi cœperunt orthodoxis, id est, iis, quibus Aristotelis & Scholasticorum autoritas pro ratione est: accidit, ut JCti quoque ac Medici suis se in disciplinis professi sint eclecticos. In sola Theologia illam ratiocinandi libertatem plerique vel non necessariam vel etiam impiam judicant. Nec tamen desunt, qui & in repurgata Theologia emendationi adhuc locum esse contendunt, multasque doctrinas censent exterminandas, quas ex Scholasticorum sterquilinio superesse sibi persuadent. Verum ea de re non est nostrum arbitrari, sed Cl. Autoris, cujus *Examen Var. Lect. in N. T. Milliano* superiore anno p. 95 recensuimus, quique præsenti in libro doctrinam de peccato originali eclectica philosophandi ratione persequitur, sensa simpliciter exponemus. Enimvero invidiosum hoc ipsum esse sentiens in Præfatione profitetur, se solo veritatis amore ductum & proposito sibi divini nominis honore hæc scripsisse, confisus p. 152, se Dei causam in hac agere controversia. Ac proinde hæretici nominis infamiam cum Augustino deprecatur, adversarios monens, ne Clementem Alexandrinum, Athanasium, Chrysostomum, aliosque veteres Doctores, quorum hic sequatur sententiam, imprudentes inveterata orthodoxiæ laude defraudent.

Totus liber decem continetur Capitibus, quorum primo naturam peccati originalis explicat. Ratus nimirum, hominem non fuisse moriturum, licet natura mortalem, nisi peccasset, docet, ex Adami peccato factum esse, ut ejus posteri nunc & pravis laborent animi affectibus, & corpus habeant morbis mortique obnoxium. Cum vero intellectu difficile sit, quomodo unum peccatum actuale naturam & Adami & totius posteritatis vitiare potuerit, duas hujus rei affert causas. Prima est mortis perpetuus metus, quem scelerum omnium causam vocat & originem. Per mortem enim Adamo divinitus denuntiatam intelligi debere censet mortem corporis: quippe cum (1) *morte mori* in omni Scriptura S. non aliud mortis genus significet, & (2) mors illa Adamo denuntiata dicatur ab Apostolo pervasisse in omnes homines, etiam sanctos, in quibus tantummo-

Pag. 1. 2. 4. 2. 3.

do

do corporis mors locum habet. Ex hoc mortis metu, adeoque Pag. 4.
vitæ terrenæ desiderio, proficisci putat amorem mundi, rerumque mundanarum acrem concupiscentiam: ex qua gignatur deinceps ira, mœstitia, pugnæ, invidia, si nimirum quis videat ali- 5.
os mundi bonis fruentes, seque illis carentem. Altera depra- 8.
vatæ naturæ, Nostro judice, causa est, quod homines nascimur infantes: unde necessario eveniat, ut sensuum imperium reddatur firmius, rationique ac Spiritui S. in adulta ætate cedat ægerrime. Hinc porro tradit, ob miserrimam hanc humani generis conditionem ortam esse necessitatem secundi Adami,
qui nobis (a) daret spem futuræ a morte resurrectionis, (b) lar- 9 sqq.
giretur S. Spiritum, ut victis cupiditatibus pravis divinæ voluntati possimus parere, (c) admissorum peccatorum veniam apud Deum pro nobis obtineret. En peccati originalis explicationem eam, quæ Cl. Whitby arridet! Sed cum videat, suæ sententiæ non nihil opponi posse, difficultates tres proponit & di-
luere studet. Primum videri queat hæc sententia in divinam 19.
injuria esse justitiam, quippe quæ non patiatur, *ut sit innocenti, sicut nocenti, Genes. XIIX, 25.* Noster ad hoc respondet duobus modis: (a) agnoscendo hoc dictum, & inde concludendo, vulgarem opinionem de reatu peccati Adamici universali esse falsam: (b) in malis ad corpus spectantibus eadem pati, quæ sua culpa meriti sunt parentes, non esse injustum, si mala illa
postea in bonum convertantur: jam vero Deum in statu lapsæ 21.
naturæ bonitatis, misericordiæ & patientiæ suæ illustrandæ majores occasiones habuisse, & homines ad plures virtutes compositos esse, caritatem erga miseros, patientiam erga nocen-
tes, & id genus alias. Secundo objici potest, cum pœna respe- 22.
ctum habeat ad peccatum, nec justa possit esse, ubi non sit culpa, sequi, ut pœna Adamici peccati non pertingat ad innocentes ejus posteros. Respondet autem, mala posteris Adami illata non esse pœnas proprie dictas. Tertio sibi objicit dictum illud
Prophetæ: *Filius non feret iniquitatem patris: anima, quæ* 25.
peccaverit, ipsa morietur. Hoc præfatus multo fortius retorqueri posse in vulgarem sententiam, pro sua causa supponit, a Deo nihil injuste fieri: & hinc concludit, cum Deus peccatum

Adami omnino ceteris hominibus non imputet, ſed tantum ma-
la inde orta propagari permittat, hoc fieri ſalva Dei juſtitia,
quamvis ejus rei rationem ſatis explicatam non habeamus.
Cap. II vulgarem proponit ſententiam, ejusque fundamenta
evertenda ſuſcipit. Statuentes enim Theologi, actualem Ada-
mi inobedientiam poſteris ejus imputari, his utuntur rationi-
Pag. 31. bus: (1) Adamum in Paradiſo duplicem geſſiſſe perſonam, cum
ſuam, tum poſterorum: (2) cum Adamo Deum iniiſſe fœdus
univerſale tanquam cum capite humani generis, ita ut, quam-
primum ille ab eo receſſerit, poſteri quoque omnes peccati rea-
32. tu obſtringerentur: (3) quod voluntas Adami in hoc peccato
habeatur pro noſtra, ex ſola voluntate Dei proficiſci, cum alias
liberi parentum culpas non luant. Hæc omnia Noſtro viden-
tur humani ingenii commenta eſſe, cum neque ex rectæ ratio-
nis principiis deduci poſſint, & altum de iis ſit in Scriptura S. ſi-
36. lentium. Addit argumenta in contrarium. I Si peccatum Ada-
mi noſtrum non eſt, niſi imputatione Dei, ſequitur, ut Deus nos
faciat, non inveniat, peccatores, utque abſoluto quodam decre-
38. to nos condamnet. II Infantes cruciatibus æternis ſubjicere
ob peccatum Adami, eſt ſeverius cum iis agere, quam Deus egit
cum diabolis, qui propter proprium & voluntarium peccatum
40. damnati ſunt. III Confugere ad fœdus Dei, cum Adamo per-
ſonam totius humani generis ſuſtinente initum, eſt ad fœdus
crudele, ineptum, nec cum ſapientia, bonitate aut juſtitia Dei
conveniens recurrere: id quod pluribus comprobare nititur.
42. IV Vulgaris ſententia eſt contra ſenſum communem & conſci-
entiam, quæ accuſat & damnat ea, quæ a me, non quæ ab alio,
me nondum exiſtente, patrata ſunt: teſtaturque de peccatis
meis: teſtari autem non poteſt, me id feciſſe, quod ab aliquo
aliquot annorum millibus ante me nato factum eſt. Eadem
conſcientia pœnitentiam poſtulat ob mea peccata. Quem au-
tem pœnitere poſſit facinoris ab alio ante ortum ſuum commiſ-
ſi? *Cap. III* reſpondet ad argumenta, quæ vulgari ſententiæ ſta-
biliendæ afferri conſueverunt ex Rom. V, 12 & 19 & VI, 23.
Utrobique vulgarem interpretationem ipſo ex contextu refel-
lit. *Cap. IV* Amyraldi & Placæi de peccato originali ſententiam

confutat. Hi statuerunt, (1) in infantibus vitium esse originale inhærens, quod ipsos in utero delitescentes æternæ mortis reos peragat. (2) Hoc vitium ideo infantibus inesse, quod immundus mundum gignere non possit. (3) Hoc vitium non esse peccatum actuale, sed habituale seu habitum pravum omnibus animæ facultatibus impressum. (4) Peccatum originale dici voluntarium, non quia est a voluntate, sed quia est in ea. Docet, multa manifesto absurda hanc sententiam consequi, istosque Theologos ex Scylla, quod ajunt, in Charybdim incidisse. Quæ a patronis allatæ modo sententiæ proferuntur Scripturæ dicta, *Cap. V* eum in sensum interpretatur, qui illos nihil adjuvet. *Cap. VI* producit Patrum testimonia, negantium, posteros Adami ob hujus peccatum pœnæ reos esse. Hic prodit Clemens Alexandrinus, Origenes, Cyrillus Hierosolymitanus, Arnobius, Chrysostomus, Theodoretus, Cyrillus Alexandrinus, Theodorus Antiochenus, Rufinus, Epiphanius, Gregorii Nazianzenus & Nyssenus, Didymus, Isidorus Pelusiota, Tertullianus, Cyprianus, Optatus. *Cap. VII* alia Patrum loca affert receptæ sententiæ adversantia: speciatim cum illi disputant contra Marcionitas, Origenem, Stoicos & Manichæos. Hic potissimum Augustini contra Manichæos argumenta producit, quibus ejusdem de peccato originali opinio destrui Nostro videtur. Ostendit, Augustinum id ipsum vidisse, propterea que, cum adversus Pelagianos disceptaret, principiis suis renuntiasse in libris Retractationum: ita tamen ut Pelagianis haudquaquam satisfaceret. *Cap. VIII* contendit, Patres ante Augustinum alienos fuisse ab hujus de peccato originali sententia, quæ deinceps invaluerit, ac hodieque vigeat. Hic pluribus refutat Vossium, qui *lib. II Hist. Pelag.* contenderat, sententiam vulgarem semper in Ecclesia viguisse: examinatque omnia ab eo adducta Patrum loca. *Cap. IX* respondet ad concilia, ad quæ provocarat Vossius: simulque ostendit, quam injuste in Conciliis disputatum fuerit cum Pelagio & Pelagianis, quorum tamen cetera placita improbat. *Cap. X* urget, doctrinam de peccato originali Judæis semper ignotam fuisse: quod non leve putat esse adversus hancce doctrinam præjudicium. Ubi

Pag. 51, 52.

132 sqq.

143 sqq.

155.

188 sq.

etiam

etiam adducit locum ex Joh. IX, 2, 3, quem jam attigerat *p. 114.*
P. 197 sqq. Porro ostendere copiose conatur, dogma illud cum rationis naturalis principiis, quæ Philosophi & JCti agnoscant, adversa fronte concurrere, cum iisque conciliari nulla ratione posse.
213. Postremo addit, rationem justitiæ non permittere, ut crimen, auctori plene remissum, in alio, ejusdem criminis tantum per Dei ipsius imputationem reo, pœnis exquisitissimis Deus vindicet, ob hanc unam causam, quod ab Autore in gratiam jam recepto nasceretur.

VIBIUS SEQUESTER DE FLUMINIBUS Fontibus, Lacubus, Nemoribus, Paludibus, Montibus, Gentibus, quorum apud Poetas mentio fit. Ex recensione FRANCISCI HESSELII, cum ejusdem annotationibus.

Roterodami, apud Arnoldum Willis, 1711, 8.
Alph. 1.

INter prisci ævi conatus perficiendi Dictionarium Geographicum, ad legendos felicius Poetas accommodatum, Vibii Sequestri operam non fuisse ab eruditis prorsus contemtam, ex tot ejus editionibus merito colligimus. Postea enim quam primus Mazochius Romæ eum typis vulgarat, Venetiis Aldus Manutius A. 1514, Florentiæ Ant. Francinus A. 1519, interjectaque Lugdunensi editione A. 1539 facta, Basileæ Josias Simlerus 1575, ac Tolosæ Maussacus A. 1615 eum denuo edidere. Centum igitur propemodum anni exacti sunt, ex quo nemo novam Vibii paravit editionem: ac proinde non parvam ab eruditis inibit gratiam Cl. Hesselius, Roterodamensis Gymnasii Professor, celeberrimique successor Bælii, Vibio rursus in lucem quasi revocato, doctissimisque ornato annotationibus. Equidem quo tempore Autor iste vixerit, incertum esse fatetur in Præfatione, addens, Lucanum Poetam esse recentissimum eorum, qui a Vibio citentur nominatim. Nec tamen Lucano æqualem putat, sed longo intervallo, immo aliquot sæculis post Lucanum barbaro illo & caliginoso ævo vixisse sibi persuadet. Ceterum suum de eo judicium his complexus verbis est: *non est magni*

judicii

judicii magnaeque facultatis: nec tamen est inutilis. Ut autem praesens editio esset, quam fieri potest, locupletissima, Cl. Editor Praefationi subjecit (1) Cl. Relandi ad se datam epistolam, in qua & errores aliquot Vibii ex male intellectis Poetarum, maxime Lucani, locis nati notantur, & corrupta aliquot ejus loca acutissime emendantur: (2) Viri amplissimi, Jo. Cornelii de Pauw, Canonici Trajectensis, epistolam, Criticae eruditionis pariter plenam, in qua cum loca Vibii nonnulla illustrantur, tum observatur, autorem hunc a posterioris aevi Grammaticis interpolatum esse: (3) Addenda ad suas annotationes: (4) Testimonia & judicia de Vibio Simleri, Maussaci, Gerh. Vossii, Hallervordii, Hoffmanni, Fabricii, Barthii, Heinsii & Morerii. Succedit jam Vibii Sequestris libellus, amplissimis Hesselii annotationibus succinctus, quibus non modo varias lectiones exhibet, sed autorem quoque doctissime illustrat & explicat. Finito Vibii libello sequuntur a pag. 166 Loci enarratorum veterum, & a pag. 198 Loci Poetarum, qui faciunt ad Vib. Sequestrum. Adduntur a pag. 213 Excerpta ex Ioannis Boccacii Libro de montibus, sylvis, fontibus &c. et a pag. 233 Jo. Jac. Claudii, Sacerdotis jam Londinensis, pereruditae ad eundem Vibium notae. Totum opusculum concludunt Epistolae Cl. Virorum, Isselii & (cujus Eginhardum nuper recensuimus,) Schminckii, quibus Oaxem Virgilii Cretae fluvium esse, quod Vibius tradit, negant. Ceterum non opus est, annotationum aliquot a nobis afferri specimina, cum ex jam dictis de earum argumento & praestantia Lectori nostro satis constet. Unum tamen occasione hujus libri monere visum est. Nimirum Vibius pag. 106 meminit Salmacidis fontis, *ex quo qui bibat, mollescat.* Cl. Hesselius ad hunc locum adducit Ennii illud, quod a Cicerone lib. I de Offic. cap. 18 (quem tamen locum non citavit Vir doctus) affertur:

Salmaci da spolia sine sudore & sanguine.

Alii libri habent unam vocem, *Salmacida:* quae lectio priori propterea praeferenda, quod & ii libri, in quibus divise legitur *Salmaci da*, testibus αὐτόπταις, non habent interjectum comma, adeoque non obscure confirmant, unam esse vocem debere,

non duas. Accedit, quod longa syllaba vocis *da* per metri legem admitti vix potest: quodque, ea admissa, non emergit commodus sensus, quomodocunque explices. Videtur itaque rescribendum esse *Salmacia spolia*. Ut enim a Castalis Castalius, a Lycia Lycius, a Thracia Thracius: sic a *Salmacis* fit adjectivum *Salmacius*. Quod si sic legas, non modo metro consulitur, verum etiam sententia prodit quam planissima. Facile quoque corruptæ scripturæ reddi potest ratio. Nam *a* & *d* ob figuræ vicinitatem sæpius confusa sunt. Unde si forte in uno codice exstitit *Salmacia*, in altero *Salmacid*, factum est, ut aliquis hæc conjungeret, scribens *Salmacida*. Denique de ipso hujus libelli autore liceat novam proferre sententiam, quam eruditorum judicio libenter permittimus. Arbitramur scilicet, & Vibium Sequestrem & Virgilianum filium, cui librum inscripsit, esse ψευδωνύμες. Cum enim stylus præfationis manifesto sapiat monachum, eo tempore viventem, quo regnarunt in orbe Scholastici: quo tempore nec Vibius Sequester nec Virgilianus usitata fuere nomina: conjicimus, *filium* hic non significare naturalem filium, sed discipulum. A monachis enim discipulos suos dictos esse filios, neminem fugit. Quæ consuetudo jam Augustini ætate invaluerat. Is enim Volusianum vocat filium suum, *Epistola 1 & 3:* Marcellinum *Epistola 5 & 7:* Bonifacium *Epist. 70:* immo & fœminam Italicam filiam appellat suam *Epist. 6.* Ac si Vibius ille scripsisset ad verum suum filium, haud dubie plura dixisset de paterno amore suo, deque filiorum erga parentes officio. Jam vero, qui Virgilianum Vibii fuisse filium credunt, nullo uti possunt argumento, quam quod in prooemio ita eum affatur: *fili carissime.* Id quod quam leve sit, apparet. Crediderim autem, a Vibio hunc discipulum ideo Virgilianum appellatum esse, quod ei illo tempore Virgilium Poetam explicaret. Cui sententiæ inde etiam robur additur, quod pleraque hujus libelli loca ex Virgilio sunt desumta, ut cognosci potest ex Hesselianis annotationibus. Scriptus igitur hicce liber est ad facilitandam lectionem Virgilii. Cur autem autor ipse Vibii Sequestris nomen adsciverit, difficilior est conjectura. Mihi videtur illud sibi finxisse ex isto proverbio: *Vara vibiam sequitur:* quod cum

cum *similes nugas* significet, Ausonio interprete, autor noster modestiæ causa inde nomen sibi fabricasse dici potest, significaturus, Poeticam hanc notitiam, si cum scientia Theologica conferatur, inter nugas referendam esse. Non nego, puerilem & ridiculam esse hanc nomenclaturam: sed, si recte novi monachorum illius ævi ingenium, ab eo talia abhorrere non puto.

SINENSIS IMPERII LIBRI CLASSICI SEX, nimirum Adultorum Schola, Immutabile Medium, Liber Sententiarum, Memcius, Filius observantia, Parvulorum Schola, e Sinico idiomate in Latinum traducti a P. FRANCISCO NOEL, Societatis Jesu Missionario.

Pragæ, apud Joannem Kamenicky, 1711, 4.
Alph. 3 plag. 11.

MUltum profecto omnium ore celebratur *Sinarum* sapientia: hactenus tamen *Europæis* parum fuit perspecta. Utilem igitur operam in vertendis libris, quos omnes pueri Sinenses in urbibus, oppidis, pagis artem legendi ac scribendi addiscentes non modo legunt, sed etiam memoriæ mandant, posuit R. P. *Franciscus Noel*, præsertim cum dubitandum non sit, quin post longum viginti annorum & amplius studium, quibus linguæ Sinicæ addiscendæ librisque illis pervolvendis non segniter se vacasse profitetur, genuinum sensum satis fuerit assecutus. Præmisit doctissimus Interpres synopsin capitum & articulorum, in qua omnis doctrina nervose proponitur, & in præfatione optime monet, non reconditam in illis libris ac sublimem quærendam esse doctrinam, sed solam Ethicen vulgarem, morum compositionem, familiæ disciplinam & fere semper boni regiminis artem, quam maxime cordi esse Sinensibus abunde constat. Farraginem scilicet reperies regularum, dialogorum & exemplorum, quibus ad prudentem actionum humanarum directionem proficua continentur, sed nullo ratiociniorum nec materiarum nexu concatenatorum.

Libri primi, qui Sinensibus *Ta Hio*, Interpreti *Adultorum Schola* dicitur, partes sunt duæ. In priore *Confucius* docet, doctrinam, qua adultorum animus imbuendus, consistere 1 in reparanda rationalis suæ facultatis claritate primitiva; 2 in renovandis populis, 3 in quærenda claritatis istius tam propriæ, quam alienæ summa perfectione. Eum in finem perscrutandas esse rerum naturas ac rationes, ut perfecta boni & mali notitia acquiratur: qua acquisita, voluntatem in veri boni amore & veri mali odio stabiliendam esse, ut veram cordis rectitudinem consequamur & hinc porro omnes mores nostros rite componamus. Ex hac propria emendatione sponte fluere emendationem aliorum, familiarum concordiam, principatuum bonum regimen & imperii universi pacem ac tranquillitatem. Notandum scilicet, totam olim *Chinam*, etsi uni Imperatori subjectam, in plurima tamen regna divisam fuisse, quibus Reguli vectigales præfuere. Eorum collectio seu tota *China* dicebatur Imperium, quamvis tunc nec tam longe, nec tam late quam nunc patebat. In parte posteriore *Confucii* discipulus *Tsem Tsu* decem capitulis uberius explicat, quæ a Magistro succincte tradita fuerant, & exemplis Imperatorum inprimis Sinensium illustrat. Explanare nimirum intendit, quid sit 1 rationalis facultatis claritatem primitivam reparare, 2 populum renovare, 3 in summa perfectione sistere, 4 sui reparationem primario, aliorum vero secundario spectare, 5 rerum naturas investigare & veri boni malique notionem acquirere, 6 voluntatem in veri boni amore & mali odio stabilire, 7 vitam & mores rite componere, 9 totam familiam pulchro disciplinæ ordine, pace ac concordia bene dirigere, et 10 principatum recte gubernare. Verum enim vero explicationes istæ ad normam Philosophiæ rationalis exigendæ non sunt. E. gr. explicaturus, quid sit rationalis facultatis claritatem primitivam reparare; Imperatorem *Vu Uam*, ait, cum fratre suo minore *Kam Xo* dixisse: Noster parens *Ven Vam* suam rectæ rationis facultatem clarissimam reddere singulariter noverat. Addit, primum imperii ministrum *Tyn* Imperatori *Tay Kia* his verbis præclara vivendi & regendi præcepta dedisse: Olim clarissimus tuæ Majestatis parens *Chim Tam* fulgidam illam cœli legem

legem semper ante oculos habebat. Ex Annalibus familiæ imperialis *Tam* citantur hæc verba: Sapientissimus iste heros *Yao* tanta luce ac splendore magnam suam facultatem implere valuit, ut totum orbem radiis suis illustrarit.

Librum secundum *Sinenses* vocant *Chum Yum*, Interpres *Immutabile Medium*. Conscriptus est a *Tsu Su*, nepote *Confucii* ex filio *Li* cognomento *Pe Yu*. Docetur in eo, ad ineundam virtutis viam semper sequendum esse medium. Explicat *Thu Su*, quid sit natura, naturæ ductus & recta vitæ disciplina. Illa ipsi est lex cœli; is recta agendi via; hæc sunt recte vivendi præcepta. In his consistere arbitratur illud immutabile medium, a quo ne latum quidem unguem recedere liceat, quin erretur, ac ideo observandos esse primos motus, qui quidem alios, sed minime eum fugiant, cui insunt. Illas animi commotiones, amorem & odium, tristitiam & gaudium, ceterasque passiones, antequam in actum erumpunt, nil aliud esse, quam ipsam naturam in statu tranquillitatis seu æquilibrii positam & ideo tunc dici ipsum rectæ rationis r[illegible]um. Cum autem in actum erumpunt & naturam ad statum [illegible]motionis transferunt, si servata æquitate justæ moderationis terminos non excedant, perfectam esse passionis cum recta ratione concordiam. Hæc effata sua variis *Confucii* testimoniis confirmat, & exemplis variis sapientum illustrat. Ad immutabile medium tres potissimum virtutes, prudentiam, pietatem ac fortitudinem requirit, quarum una deficiente non possit ad perfectionis metam pertingi. Contendit autem, medium illud tum quoad theoriam, tum quoad praxin esse admodum facile, si utcunque idem sequi decreveris; sed idem difficillimum existere, si adæquate id ipsum cognoscere ac eidem ex asse satisfacere volueris. Hinc in specie deducit, virum sapientem id tantum agere, quod est officii sui; nequaquam appetere, quæ sphæram ejus transcendant. Ostendit etiam ad bonum aliorum regimen requiri regimen sui ipsius, & communem omnium hominum vivendi viam quinque; modum, quo hæc via conficitur, tria complecti. Illa quinque recenset, principem & subditos, quos inter æquitas; patrem & filium, quos inter amor; maritum & uxorem, quos inter diver-

ſitas; fratres, quos inter ſubordinatio, & amicos, quos inter fides intercedat. Tria illa eſſe prudentiam ad vitam rite cognoſcendam; pietatem ad conſtanter ſequendam; fortitudinem ad generoſe perficiendum. Cuivis Imperatori novem imperandi leges præſcribit, ſcilicet 1 ſuos mores & vitam recte componere, 2 Viros ſapientes ſingulari honore afficere, 3 parentes ac conſanguineos intimo amore complecti, 4 primos imperii miniſtros honorificentiſſime habere, 5 reliquos omnes præfectos & dignitatum candidatos ut ſeipſum ſpectare, 6 univerſos populos ut filios curare, 7 cujusvis artis & induſtriæ opifices in ſuas terras accerſere, 8 advenas, hoſpites & externorum Principum legatos liberaliter excipere, 9 omnes clientelares Principes intra officii ſui limites continere. Commemorat fructus ex his officiis profluentes: futurum nempe affirmat, ut ſit aliis optimum vivendi exemplar, ſapientum conſiliis adjutus non erret, cognati in dignitate ejus tuenda conſpirent, miniſtrorum prudentia fretus, quid agendum ſit in negotiis arduis, decernat, præfecti erga ipſum gratos ſe præbeant & officium ſuum rite exequantur, amorem populi ſibi conciliet, opibus & omnibus ad uſum vitæ neceſſariis abundet, exteri in ejus ditione ſedem figant, Principes clientelares Majeſtatem ipſius revereantur & poteſtatem timeant. Monſtrare quoque conatur, quomodo legibus iſtis ſatisfiat. E. gr. Mores ſuos rite componet Princeps, ſi abſtinentiæ diligenter vacet, munditiem ſervet, modeſto ac gravi amictu veſtiatur, nihil indecorum, nihil turpe committat. Sapientes ad ſibi inſerviendum invitabit, ſi paraſitas & adulatores ab aula arceat, illecebroſas pulchritudines rejiciat, divitias parvi pendat, unam virtutem magni faciat. Conſanguineos ad amorem reciprocum exſtimulabit, ſi illorum nobilitatem revereatur, cenſus augeat, amet ac oderit, quæ ipſi amant ac oderunt. In omnibus autem actionibus urget cordis ac operis veritatem, ita ut procul abſit omnis fucus, ſimultas omnis. Ad hanc perfectionem perveniri, ſi omnes animi motus, quibus ad unam particularem virtutem impellimur, accuratiſſime expleamus. Ea inſtructum & ſe, & alios perficere, futura quodammodo prævidere ac ſplendore inſigni refulgere: Princeps ſi fuerit,

erit, leges optimas sancire. Ad eam denique non requiri gesta ardua aut insolita; sed sapientem virtutem suam abscondere.

Librum tertium Sinenses *Lun Yu*, Interpres *Librum Sententiarum* vocat, et parva nonnulla scholia de Sinarum historia, ritibus antiquis & Musica inspergit. Notat, *Confucium* & priscos *Sinarum* Imperatores Musicam plurimum fecisse, utpote quæ multum conduceret ad populorum concordiam, bonos mores, rectum regimen. Regis thronum apud *Sinas* ad Austrum vergere, uti & Magistratuum tribunalia. Sinenses pro uno die naturali numerare tantum 12 horas, quarum singulæ duabus Europæis æquales. Hora prima ab undecima nostra nocturna usque ad primam nocturnam vocatur *Tsu*, reliquarum nomina sunt *Cheu*, *In*, *Mao*, *Xin*, *Su*, *Ou*, *Vi*, *Xin*, *Yeu*, *Sio*, *Hay*. His 12 horis respondere 12 signa cœlestia sive anni 12 Menses, ita ut nunc signum aquarii seu primus mensis dicatur *Tsu*, quamvis olim Capricornus *Tsu* dictus fuerit. Tres imperiales familias, *Hia*, *Xam*, *Cheu*, singulas in principio sui imperii principium anni civilis immutasse. Familiam *Hia* pro anni principio constituisse mensem & horam *In*; familiam *Xam* mensem & horam *Cheu*; familiam *Cheu* mensem & horam *Tsu*. Olim in Musicæ Præsidem adscitum fuisse cœcum, ut sic melius tonos tonorumque concordiam distinguere posset. De argumento hujus libri in compendio disserere vix licet, cum sententias disjunctas instar fere Proverbiorum *Salomonis* ac *Siracidis* complectatur, variis occasionibus a *Confucio* & ejus discipulis prolatas. E. gr. *Confucius* ait: Adulatores pios vix ac ne vix quidem reperias. Ego quotidie in tribus rebus me ipsum discutio: 1 utrum præstando alteri obsequium me totum impenderim; 2 utrum frequentando amicos & socios candorem servaverim; 3 utrum excipiendo Magistri doctrinam, eam in praxin redegerim, nec ne. Ecquis foras egressurus per portam non exit? Eccur ergo quoad rectam vivendi viam non exeunt homines per hanc rectæ rationis portam? Qui viam sapientiæ tantum novit, certe non æquatur ei, qui illam insuper diligit; & qui illam tantum diligit, non æquatur ei, qui illa insuper delectatur, nimirum operando. Dum Princeps honestatem amat, sine difficultate imperat. Qui longe ventura non præmeditatur, huic dolor prope imminet.

Si te severe, alios mansuete arguas, quævis odia a te amovebis. Sapiens agnitam veritatem firmiter, sed sine pertinacia tuetur. Sapiens sine personarum & conditionum discrimine omnes instruit. Suas culpas non corrigere, est novas committere. Licet ego in perscrutandis rerum naturis totam pene diem sine cibo & totam pene noctem sine somno transigam, nullum tamen fructum ex illa nuda contemplatione percipio; præstat ergo practicis sapientiæ disciplinis operam navare. Sapientiæ alumnus in studendo non dignitates, ut laute comedat: sed virtutes, ut recte vivat, sibi acquirendas proponit. Quemadmodum agricola terram colit, ut victum acquirat, si autem annus sterilis occurrat, hinc famem in suo labore reperit; ita Sapientiæ alumnus literis vacat, ut virtutes acquirat; si autem ei Magistratus obtingat, tunc victum in suo studio reperit. Idcirco Sapientem non paupertatis metus, sed virtutis profectus anxium semper ac sollicitum reddit. Tantum: de reliquis in posterum plura.

OBSERVATIO ECLIPSIS LUNARIS D. 23 Januar. 1712 vesperi facta in Academia Leopold. Soc. Jesu Vratislaviæ a R. P. CHRISTOPHORO HEINRICH, Theol. Mor. & Math. Prof. Publ. ac Ord.

TEmpus Solare horologio oscillatorio mensuratum & per observatas quatuor fixarum culminationes correctum: quantitas vero juxta micrometrum telescopio insertum determinata fuit.

Pallor in Luna notatus *Hor.*	7.15'.39"
Initium penumbræ	34.54
umbræ densæ	40.11
Magnitudo unius digiti	50.51
Culminavit oculus Tauri, *Aldebaran*	56.3
duorum digitorum	57.58
Aristarchus attigit umbræ limbum	8.3.31
Incepit disparere	6.7
trium digitorum	17.13
Culminavit pes Occ. *Orionis*	38.7
trium dig. & dimidii	38.52
Magnitudo 3 digit. *Hor.*	8.54'.18"
Culminavit pes Orientalis *Orionis*	9.11.18
duorum dig. & dimidii	12.2
duorum digitorum	21.7
unius & dimidii digiti	30.12
unius digiti	33.36
Finis umbræ densæ	38 33
penumbræ	44.4
Culminavit Canis major *Sirius*	10.9.17

Color

Color umbræ per teleſcopium videbatur cinereus, ſubcæruleus & accedens ad nigrum. Incepit apparere ſupra *Ariſtarchum* & tranſivit deinceps ſuperiorem Lunæ partem.

ARITHMETICUS PERFECTUS, QUI TRIA numerare neſcit, ſeu Arithmeticæ dualis, in qua numerando non proceditur niſi ad duo, & tamen omnes quæſtiones Arithmeticæ negotio facili enodari poſſunt; Autore WENCESLAO JOSEPHO PELICANO.

Pragæ, typis Caroli Franciſci Roſenmuller, 1712, 12.
Conſtat pl. 4.

ARithmeticam decadicam, qua utimur omnes, non eſſe unicam, ſed ipſi ſubſtitui poſſe aliam quamvis, ſatis conſtat inter eruditos. Hoc ut ſpecimine aliquo oſtenderet Cl. Pelicanus, uſitatas operationes Arithmeticas ad Arithmeticam dyadicam ſeu dualem, quam ipſe vocat, applicavit in libello, quem Per-Illuſtri Dn. *Joanni Carolo Zitſchy de Znoriza*, in excelſo Regiarum Appellationum Tribunali Regni Bohemiæ Conſiliario, Viro Juris tam publici, quam privati peritiſſimo, inſcripſit. Eſt vero præterea uſus alius multo excellentior, ob quem Arithmeticæ dyadicæ mentionem inter eruditos injecit Illuſtris *Leibnitius*, uti monuimus in Actis A. 1710 p. 369. Multa nimirum adhuc in ſcientia numerorum præſertim circa ſummationem ſerierum ſeu numerorum certa lege progredientium deſiderantur, unde in Geometria præclara pendent. Summatio hæc leges ſerierum ſupponit: leges ſerierum per Arithmeticam binariam ſimpliciſſimas haberi poſſe, non modo hinc intelligitur, quod ea numeros in ſimpliciſſima ſua principia 0 & 1 reſolvat, ſed idem etiam ſpecimen loquitur, quo in Miſcellaneis Berolinenſibus legem periodicam numerorum progreſſionis Arithmeticæ cujuſcunque oſtendit Cl. *Dangicourt:* uti annotavimus in Actis A. 1711 p. 9. Cum itaque Cl. Autor Arithmeticam dualem

illuſtrare & velit, & poſſit; operæ pretium faciet, ſi ſeries numerorum quaslibet dyadice exprimet, leges earundem eruet, uſum denique in praxibus Arithmeticis & in Geometria oſtendet.

THE SHIP-BUILDERS ASSISTANT:

h. e.

ARCHITECTORUM NAVALIUM ADSTATOR, ſeu Tentamina nonnulla ad perficiendam Architecturam navalem tendentia; Autore GUILIELMO SUTHERLAND, *Tignario navali & Nauta.*

Londini, apud R. Mount, A. Bell & R. Smith, 1711, 4. Alph. 1 Tabb. 14.

CUm Autor conſideraret, nec theoriam, nec praxin Architecturæ marinæ ſatis adhuc excultam eſſe; quæ ipſi triginta duorum annorum ſtudio ac experientia innotuerunt, cum publico communicare dignatus eſt. Quinque ſunt tentamina, ex quibus opus utiliſſimum compoſitum. In primo obſervat, Architectos navium hactenus non ea, qua fieri debebat, induſtria in figuram navis inquiſiviſſe, et *Iſaaci Newtoni*, Viri magno ſuo merito celeberrimi, inventum de ſolido minimæ reſiſtentiæ commendat. Uſum doctrinæ de centro gravitatis & legum hydroſtaticarum tam in ſtruendis, quam onerandis navibus oſtendit. De tignis quoque & aſſeribus ſcitu utiliſſima tradit, quorum in tentamine ſecundo pretium dimenſionibus ipſorum proportionatum juxta certas regulas definire docet. Progreditur in tentamine tertio ad fundamenta Architecturæ navalis explicanda. Monet in genere, in Architectura rationem habendam eſſe ſoliditatis, œconomiæ, diſpoſitionis, convenientiæ ac pulchritudinis: quibus in navali ſatisfacturus docet, quomodo navis decenter conſtructa ſine damno in Oceanum devolvatur (ubi curvam celerrimi deſcenſus commendat); qua cura in electione materiarum utendum (ubi monet, ſi figura eſſet navibus regularis, minori ſumtuum compendio tigna fabrefacta

brefacta apportari posse); quanam re opus sit, ut navis in Oceano facillime moveatur & anchoris firmiter retineatur; quomodo interior concameratio omnibus respondere debeat usibus; quomodo denique fabrica externa oculos spectatorum allicere debeat, ita tamen ut perfectioni essentiali non obsit. In tentamine quarto de onerandis navibus ex principiis hydrostaticis disserit: ubi ex *Harrisianis* experimentis assumit, digitum cubicum aquæ esse 256 granorum & aquam communem esse ad marinam ut 1000 ad 1028. In ultimo de malo erigendo & proportionando disserit. Tandem Lexicon navale, in quo præcipui termini in hac Arte usitati explicantur, operi colophonem imponit.

VITÆ SELECTÆ QUORUNDAM ERUDItissimorum ac illustrium Virorum, ut & Helenæ Cornaræ & Cassandræ Fidelis.

Vratislaviæ, sumptibus Christiani Bauchii, 1711, 8.
Alphab. 2.

CUm præcipuam historiæ literariæ partem eruditorum vitæ constituant, eorum præcipue, quos ingenio & doctrina ceteris præstitisse constat, Vir Cl. Christianus Gryphius vitas præstantissimorum hominum, in quibus vel ipsi, vel alii Viri celebres æternitati consecrandis multum laboraverant, sollicito studio undique conquirere, & in aliquot volumina redactas typis vulgare constituerat. Eo vero præter spem rebus humanis exemto, antequam collegisset, quæ vel ad mediocre volumen constituendum sufficiunt, Bibliopola demum aliorum opera adjutus primum hoc volumen vulgavit. Describuntur in eo vitæ (I) Hieronymi Fracastorii, (II) Vidi Fabricii Pibracii, (III) Nicolai Fabri, (IV) Andreæ Mauroceni, (V) Jacobi, Johannis, Andreæ & Hugonis, fratrum Guijoniorum. (VI) Johannis Rutgersii, (VII) Petri Casanovæ, (IIX) Jacobi Palmerii Grentemesnillæi, (IX) Helenæ Cornaræ, (X) Olai Borrichii, (XI) Jo. Vincentii Pinelli, (XII) Roberti Cottoni, (XIII) Octavii

Pantagathi, (XIV) Fulvii Urſini, (XV) Jo. Phil. Pfeifferi, (XVI) Joh. Oporini, (XVII) Caſſandræ Fidelis.

Hieronymus Fracaſtorius perantiqua ac nobili Veronæ familia ortus Philoſophiæ & Medicinæ peritia celeberrimos ſui temporis viros æquavit: humaniorum vero literarum ſcientia, & poeſi imprimis ſicuti multos ex veteribus, ita omnes, qui poſt annos mille quingentos aliquod in eo genere ſcribendi nomen habuere, ſuperavit. Teſtatur divinum illud *Siphilidis* ſive de morbo Gallico poema, heroico carmine ſcriptum, & Petro Bembo, Leoni X Pontifici Max. tunc a ſecretis, dicatum, quod tanta omnium admiratione exceptum eſt, ut cum non multis poſt annis Neapolin ad Jacobum Sannazarium in lucem editum deferretur, vir ille omnium ſuæ ætatis diſertiſſimus & Virgilianæ majeſtatis affectator egregius atque alieni carminis laudator alioqui parcus atque amarulentus, Hippolyto Medici Cardinali, qui forte ad eum ſalutandum, nobili eruditorum corona atque adeo ipſo Jo. Bapt. Montano, Medico clariſſimo, & acri Fracaſtorii æmulo, ſtipatus acceſſerat, hunc unum eſſe confeſſus ſit, a quo non Jovianus modo Pontanus, ſed ipſemet quoque in Partu Virginis, accurata carminis dignitate, viginti amplius annorum lima ac labore perpoliti, eſſet victus. Fato functus eſt Fracaſtorius ſeptuagenario major VIII Idus Auguſti A. M D LIII, dum pranderet, apoplexia correptus. Ferunt equidem, dum langueret, cognito fatali morbo, poſt multas amicas ſibi herbas in olfactum balbutiente lingua efflagitatas, amiſſo penitus ſermonis uſu, manu ſæpius in verticem exporrecta, iis, qui aderant, innuere voluiſſe, ut celeriter cucurbitula affecto & laboranti cerebro, quo ille peropportuno remedio ſe olim Veronæ unam Monialium virginum D. Bernardino dicatarum curaſſe adhuc meminerat, ſubvenirent. Sed re nequaquam a domeſticis intellecta, cum alii alia adhibenda tum eſſe pharmaca prædicarent, fruſtra expectato remedio, leniter ſub noctem exſpiraſſe. In vita ſua Jo. Rutgerſius nihil æque deplorat, quam quod perpetuis itineribus ad perficienda Regis Sueciæ negotia, cui a conſiliis erat, occupatus, nulla quiete conceſſa, literis, quibus tantopere capiebatur olim, nihil præter amorem præſtare poſſit. In vita

Vidi

Vidi Fabricii Pibracii, a Carolo Paschalio scripta, narratur, Vidum in gremio nutricis positum, postquam valide tonuit, cœlestem flammam eique mixtam caliginem sepsisse, nutrice de cœlo tacta ac levi vulnere in sinistro crure icta, infante illæso nec territo. Vitam Jo. Phil. Pfeifferi, Theologi quondam Regiomontani ob defectionem ad Pontificios famosi, gener ejus Christianus de Helwich, Medicinæ Doctor, descripsit, in qua de Græcarum Antiquitatum Libris Pfeifferi peringenue judicat, stilum non satis purum in illis fluere, imo interdum vix esse Grammaticum, opus ipsum quoad rerum tractationem esse mancum ac mutilum, in eo multa esse omissa, alia vix levi brachio tacta, alia a recentioribus longe majori diligentia exculta, prætermissam fere fuisse tractationem de veterum Græcorum Musica, de Oraculis, quæ tradita sunt, non satis esse examinata ac falsitatis convinci posse, non satis videri penetrasse aut exhausisse, quæ veterum Græcorum concernunt Architecturam. Porro non exacte observatam temporum differentiam, ac ætates Græciæ varias. Neque enim dubitandum, sicut ex lectione Græcorum Autorum ac Poetarum constat, Græcorum mores pro diversitate temporum alios atque alios fuisse, levitatem eorum etiam proverbio locum fecisse. Præterea modum excessisse Autorem in allegandis Lexicis, & quæ sunt alia, quæ Helwichius magna cum libertate ipsi olim exposuit Autori. Ceterum Universitatibus Jenensi, Lipsiensi, aliisque, quas Pfeifferus perlustrasse dicitur *p. 583*, erronee accensetur *Gerana*. Digna quoque vita Oporini, Typographi Basileensis eruditissimi, visa est Viro cuidam docto, quæ reliquis adjungeretur. Orationem de ejus ortu, vita & obitu in Argentinensi Academia Jo. Henricus Hainzelius, Augustanus, recitavit, autore Andrea Jocisco, Silesio, Ethicorum in eadem Academia Professore. In ea multa de Theophrasti Paracelsi impietate vivendique ratione traduntur, qui sub initium repurgati Evangelii Basileam venit, & Magistratui ab Oecolampadio commendatus, Professionem Medicam in Academia obtinuit. Cumque Oporinus ad Medicinæ studium animum adjunxisset, & Theophrastus superbe jactaret, se uniusanni spatio eximium artis Doctorem perfecturum, tam

arcte ei adhæsit, ut ab ejus consuetudine nunquam discederet, imo domestico etiam ejus consortio usus operam ipsi suam, famuli & amanuensis functus officio, locaret, sperans, se vel hac officiosa diligentia perfectam artis cognitionem, quam Doctor ille plenis buccis crepabat, consecuturum. Latinæ linguæ cognitionem Theophrastus habuit, ut sæpe affirmavit Oporinus, perexiguam: memoria tamen adeo felici erat præditus, ut integra Galeni loca memoriter & expedite recitaret. Solebat præterea Theophrastus vino madidus noctu stricto gladio per dimidium fere horæ cum larvis depugnare, non absque Oporini, qui eodem in conclavi cubiculari suo lecto latebat, magno metu & periculo. Inde Oporinum ad dictata excipienda excitabat, quæ tam expedite recitabantur, ut dæmonum instinctu ea suggeri, Oporinus se putasse sæpe affirmaret. Vocatus aliquando ab ægroto rustico Theophrastus, cum Eucharistia usum intelligeret, suæ arti jam non locum esse apud illum ajebat, qui alium auxiliatorem quæreret. Vitæ Oporini adjectus est Catalogus librorum, qui ipso obstetricante, aut beneficio preli ejus lucem viderunt. Minus vero perfectum esse illum indicem, vel exinde intelligitur, quod nulla Epiphanii A. C. 1544 Græce editi Basileæ in fol. cum præfatione Oporini nostri, mentio in eo fiat. Ceterum & alterum Vitarum volumen proditurum, si hoc non ingratum Lectoribus fuerit, speramus.

THE GREAT ABUSE OF MUSICK IN TWO PARTS.

h. e.

INGENS MUSICÆ ABUSUS, DUABUS partibus ostensus, ab ARTURO BEDFORD M. A. Capellano Ducis Bedfordiensis & Vicario Templi Bristoliensis.

Londini, sumtibus Jo. Wyat, 1711, 8.

Plag. 18.

CUm Cl. Autor intelligeret, nobilissimam artem illo scopo hodie maximam partem excidisse, quem veteres ejus inventores inprimis sibi præfixerant, operæ pretium se putavit facturum, si aliis

ſi aliis abuſum hunc commonſtraret. Hoc conſilio duas totius tractationis partes conſtituit, quarum altera conditionem & uſum Muſices, qualis antiquiori memoria fuit, ex idoneis monimentis variarum gentium exponit, commemoratis eadem opera cautionibus, quibus veteres abuſum ejus amoliri conati ſunt; altera ſtatum Muſices hodiernum, in quem profanis & impuris hominum moribus redactus eſt, ediſſerit. Hoc ipſo perſonam eam ornare optimo conſilio aggreſſus eſt Cl. Autor, quam imponi ſibi paſſus eſt, poſtquam nomen ſuum dedit illorum *Societati*, qui in amplificanda *Chriſtianæ Doctrinæ cognitione* operam ſuam & induſtriam collocant. In priore itaque parte oſtendit, quæ Muſices ratio olim fuerit apud gentes Orientis, ſpeciatimque Judæos. Inter eos autem homines meliorum partium & pietatis ſtudioſi Muſicam ita tractarunt, ut primo quidem concelebrandis Divini Numinis laudibus, deinde menti ad contemplationem rerum divinarum excitandæ ea inſerviret, ac denique mentes ad Muſicam cœleſtem quaſi præpararet. Neque tamen defuerunt inter eos, qui eadem abuterentur. Sic vel ſub initium inventæ inſtrumentalis & vocalis Muſicæ, ad Jubalem, qui ex Caini poſteris erat, autoritate Geneſ. IV, 21 referendæ, Caini poſteritas, vitiis nimium dedita, ab abuſu ſibi vix caviſſe videtur. Poſt dilu- Pag. 3.
vium vero uſus ejus genuinus Abrahami poſteris v.c. Labani, Gen. XXXI, 27, videtur fuiſſe commendatus, quemadmodum nec idololatræ ejus ignari fuerunt, ac nominatim Chaldæi, cujus rei exemplum exſtat Dan. III, 5. Sicut autem Caini poſteri, tanquam primi inventores, quod vel ex eo patet, quod Arabes cantatricem adhuc *Cainat* appellare ſolent, Muſicam in abuſum abripuerunt; ita deinceps eorum veſtigiis inſtiterunt ex Abrahami poſteris Idumæi, de quo conqueritur Jobus c. XXX, v. 9, & c. XXVII, v. 36. Ægyptii viciſſim artem hanc a labe illa immunem conſervaſſe atque hoc nomine elogio ſapientis & antiquæ gentis ornati videntur Jeſ. XIX, 11. Neque enim his alium ejus uſum quam ſacrum fuiſſe veroſimile fit ex Jſraelitarum exemplo, qui 4.
eorum imitatione procul dubio ducti, Exodi XXXII, 18, vitulum aureum voce & cantu proſequebantur. Paſtores Ægyptiorum Muſicam ad virtutem & amorem conjugalem amplificandum,

alii

alii vero ad majorum res gestas enarrandas & virtutis sensum
Pag. 5. posteris infigendum adhibebant, quod Herodotus in Euterpe
testatur. Prima Musicæ exercendæ occasio in Israelitarum gente
refertur Exodi XIV, 30 & XV, 1, ubi transitus per mare rubrum
solemni ritu dedicatur, quem Judæos ab Ægyptiis didicisse,
6. arbitratur Kircherus Oedipi Ægypt. Tom. I p. 297. Ejusmodi
exempla plura in tabulis sacris referuntur, v. c. Deut.
XXXII, 1 Sam. II, Judic. V, &c. Neque exstat exemplum,
quo probari possit, hunc genuinum usum ante Davidis tempora
exspirasse, quod Cl. Autor fusius exponit. Quæ etiam causa
est, cur Judæi illius ætatis a Comœdiis æque ac Tragœdiis
13. alienissimi fuerint, neque earum usum ante Antiochi Epiphanis
tempora receperint. Vide 1 Maccab. I, 11 & 2 Maccab. IV, 9 &c.
Propterea etiam Judæi in labem Musicæ illatam invecti sunt,
quod apparet ex versione τῶν LXX, Eccles. X, 11 & Josephi An-
14. tiquitatibus Judaicis lib. XV c. II. Sic & Philo passim in scriptis
suis v. c. *de somniis* & *de vita contemplativa* laudat Essenos, qui
17. Musica non nisi in efferendis Dei laudibus utantur. Græci, de
quibus cap. II commentatur Autor, ut Musicam acceptam ferunt
Ægyptiis, ita eodem consilio illam adhibuerunt. Sic
hymni Homeri ad Deos laudandos, ejus Ilias & Odyssea ad memoriam
Regum conservandam pertinuerunt. Idem apparet ex
Orphei, antiquissimi Poetæ, hymnis, qui supersunt, quem paulo
post Homerus, ut hunc Hesiodus, imitatus est. Nec Lyricorum,
nominatim Pindari, in Odis &c. aliud fuit consilium, a
24 sqq. quo tamen abiit Anacreon. Ipsæ Græcorum Comœdiæ & Tragœdiæ
de moribus hominum emendandis inprimis laborabant, &
sicubi peccaretur prolatis in morum præjudicium sententiis, prudentiores
in temeritatem hanc animadvertere graviter solebant,
30. quod Euripidi accidit, cum Hippolytum de mente injurata
gloriantem in scenam produxisset. Hunc Musices &
Poeseos usum cum Athenienses tum Lacedæmonii certis institutis
& legibus perpetuum servare conati sunt, quemadmodum
alii abusum ejus verbis gravibus sunt abominati, ut Ephorus &
Alcibiades, quorum pronunciata legere licet apud Polyb. hist.
lib. IV, Athenæum Dipnosophist. XIV, 11 & Plutarchum in
Alci-

Alcibiade. Proximo loco ad partes vocantur Romani cap. III, Pag. 33.
qui ut Musicæ & Poeseos usum a Græcis acceperunt; ita nec eo-
rum consilium & scopum sub initium migrarunt. Sic Virgilius
in Æneide sua Homerum, Ovidius sæpe Hesiodum, Terenti- 35.
us Menandrum imitatur. Nolim tamen cum Cl. Autore dice-
re, Virgilium in Georgicis suis imitatum esse Oppianum, quem
sub Antonino Caracella vixisse, adeoque ætate Virgilio inferi-
orem esse constat. Horum itaque opera Musicæ & Poeseos u-
sus salvus fuit, quem non parum detriverunt Poetæ sequentium 39.
seculorum, Ovidius, Juvenalis, Martialis &c. Quod ad Comœ-
dias attinet, ab illis Romani in primis gentis originibus pror-
sus abstinuerunt, deinde vero, cum adhiberentur, morum
præceptis ita temperarunt, ut, cum vel sic abusus non prorsus
evitari posset, subinde de eo ipsi scriptores conquererentur. Vi-
de Senecam de brevit. Vitæ c. 11 & Ovid. de remedio amoris lib. 44.
2. Succedit cap. IV, quod comprehendit diversa Doctorum Ec-
clesiæ oracula & conciliorum decreta, quæ Musices abusum re-
prehendunt. Inter illos observes Clementem Alex. Pædagog. III,
11 & II, 4, Tertullian. de Spectac. p. 695, Hippolytum in Orat. de
Anti-Christo, Cyprianum de Spectaculis &c. Ex conciliis huc per-
tinent Agathense Sec. VI can. 39 & Nanatense anni 890. nec non
Synodus Senonensis anno 1524 coacta, &c. Hoc labore defun- 61.
ctus Cl. Autor præcipuum suum institutum in Parte II urget, qua
exponit omnes illos abusus, qui hac ætate Musicam & varia ejus 64.
genera premunt. Hinc præmissa, quam vocat, cap. I Intro-
ductione, cap. II de hymnis minus decentibus agit, qui ignobi-
liori hominum sorti hodie inter Anglos frequententur. Ex his
primo loco exempla affert, deinde idoneas rationes commemo-
rat, quibus eorum usum dissuadere se posse sentit. Cap. III pro-
fanos hymnos & impios vulgo receptos perstringit. Cap. IV 75.
Scenicos Anglorum ludos repræsentat, ratione decori minus
observati, sicut cap. V profana eorundem instituta & asserta re-
jiciuntur. Cap. VI Cantica non decentia describuntur, quæ do-
ceri solent fœminæ ætate juniores, melioris, quæ prætexitur, in-
stitutionis causa. Cap. VII sistit cantica ejusdem generis sed in
ipsam pietatem injuria. Cap. IIX recensentur effecta pessima,

quæ ex ejusmodi Canticorum usu consequuntur. Cap. IX Musices corruptio ex ipsius hodierna constitutione in se considerata demonstratur, ratione compositionis & structuræ ejus. Cap. X idem agitur & evincitur ex Organœdis templorum. Cap. XI Musicæ divinioris & sacratæ Deo præstantia ac commoda, accessionesque quibus amplificari possit, exponuntur, ac cap. XII probatur, Musicam, in eam conditionem reductam, multum ad emendandos gentis mores conferre posse. Tandem cap. XIII conclusio pathetica operi finem imponit.

SCRIPTORUM BRUNSUICENSIA ILLUstrantium & religionis reformatione priorum Tomus tertius; cura GODEFRIDI GUILIELMI LEIBNITII.

Hanoveræ, sumtibus Nicolai Foersteri, 1711, in fol.
Alph. 11 pl. 15.

COlophonem nunc illustris Autor egregio huic operi imponit, ac præter res Brunsuicenses & Luneburgenses nonnulla Estensia, leges item complures antiquas Saxonum inferiorum & monimenta historica ipsa horum dialecto in tertio hoc Tomo exhibet, maximamque partem ex MSto in lucem protrahit. Quamvis enim non diffiteatur, quædam inepta & falsa in Scriptoribus nonnullis huic Tomo insertis legi, ea tamen ob alia utilia, quæ subinde occurrunt, supprimere nefas duxit. Residua ergo scripta numero XLII communicat, ac primo loco *Chronicon Principum Brunsuicensium*, ab Anonymo quodam, qui tempore Alberti I Ducis Brunsvicensis floruit, versibus dialecto Saxonica scriptis, postea a Justino Goblero JCto & Consiliario rhythmis ad Thuringorum dialectum accommodatis conscriptum, producit. Visum autem ipsi fuit oppositis columnis utramque dare recensionem, tam e Bibliotheca Augusta Guelpherbytana sumtam, quam Goblerianam, quia innumeris locis altera alteram explicat, nonnullis etiam supplet. Sequitur *Apographum Tabulæ vernaculæ de rebus Ducum*, in Basilica S. Blasii Brunsvicensi suspensæ, quod Leibnitius noster ex collectione Maderiana

repetit.

repetit. Ubi versus Saxonicos antiquos *de fundatione & incrementis Ecclesiæ Gandeshemensis* enarrat, Everhardum Presbyterum istorum versuum Autorem ex Chronico illius Ecclesiæ Latino vetusto, quod intercidit, sua sumsisse observat. His *Chronicon Luneburgicum ab initio Ducatus Luneburgici ad A. MCCCCXXI* vernacula Saxonum inferiorum dialecto a cive quodam Luneburgico, qui Seculo XV adulto scripsit, confectum adjungit, et excerpta deinceps ex *Chronico Hermanni Korneri ab A. MCCCLXXI ad A. MCCCCXXXV* ad urbem Luneburgum pertinentia, nec non *continuationem ejusdem Chronici ad A. MCCCCXXXVIII*, quam ex MSto volumine chartaceo satis grandi in folii forma, extante in Bibliotheca Serenissimi Electoris Brunsvicensis, depromsit, tradit. *Fragmentum* porro *Chronici Bardevicensis ad A. MCCCCXLI* proponit, ac *de Magni Ducis, vulgo Torquati, fatis* differit, versusque aliquot, quos Georgius, ex Ducibus Brunsvicensibus, Archi-Episcopus Bremensis & Verdensis, in hunc Ducem, atavum suum, scripsit, annectit. Notitiam quoque *rei nummariæ Luneburgicæ, Hamburgensis & Lubecensis* ab A. MCCCXXV ad A. MDXXV explicandorum veterum contractuum gratia præbet, & Henrici Langii, Consulis urbis Luneburgi, libellum *de origine belli Prælatorum Luneburgici* vernaculo sermone concinnatum in apricum producit. Post odam Saxonicam brevem & carmen Saxonicum prolixius *de bello Hildeshemensi*, vulgo *Stifftische Fehde*, quod A. MDXIX inter Episcopum Hildesiensem & Henricum Ducem Brunsvicensem Cellis commorantem ab una parte, ab altera vero inter Duces Brunsvicenses alterius lineæ exarsit, collectioni suæ inserit, & *fragmentum Chronici Hildesiensis*, vernaculo Saxonum sermone scripti, subjungit. Ex archivo civitatis Hildesiensis *Joannis Stadtweg Poppendikensis Chronicon* promit, & circa recensionem *Chronici Brunsvicensium picturati*, h. e. more illius temporis multis figuris xyloglypticis referti, in quo varia alibi non obvia inveniuntur, annotat, quod illud a Conrado Bothone, cive Brunsvicensi, conscriptum, & Moguntiæ sub titulo: *Cronecken der Sassen*, A. 1492 ex officina typographica omnium prima, nempe Patri Schöfferi, qui socerum habuit Joannem Faustum invento-

rem, vulgatum fuerit. Res Goslarienſes illuſtrabunt *Chronicon breve Principum Romanorum*, qui Goslariæ aut in vicinia Eccleſias privilegiis donarunt, & Catalogus *Reliquiarum Eccleſiæ Collegiatæ*, vulgo *das Munſter* dictæ. Ad Brunſvicenſes autem ſpectant *antiquiſſimæ Leges Municipales civitatis Brunſvicenſis*, quæ a Duce Ottone I latæ, & ab Imperatore Friderico II confirmatæ ſunt, uti quidem codici membranaceo adſcriptum legitur; item *Ordinarius Senatus Brunſvicenſis*, ipſius juſſu A. 1408 conſcriptus, qua occaſione illuſtris Editor de judicio *Vemeding* dicto ac Feimeris, de inventione haleces ſaliendi & cui illa tribui debeat, aliisque rebus ad antiquum ſtatum civitatis & linguæ veteris Saxonicæ cognitionem pertinentibus agit. *Leges* etiam *antiquas municipales* tum *Cellenſes* tum *Goslarienſes* commemorat, & *metallicas antiquas Goslarienſes* pro fodinis in Rammelsberg ex MSto ſuperaddit. Facta deinceps *Chronici S. Ægidii in urbe Brunſviga* mentione, adjuvante Roberto Verbockhorſt, Monaſterii S. Ludgeri apud Helmſtadium Præpoſito, tum Franciſci Henningi Hagenii *Syllabum Abbatum Werthinenſium & Helmſtadienſium*, tum Uffingi Monachi Werthinenſis *carmen in laudem Werthinæ* exhibet. Sequuntur Werneri Rolevinkii Larenſis Ordinis Carthuſiani *de moribus & ſitu antiquorum Saxonum* libri tres, cum emendationibus & additamentis tum *ad vitam B. Mathildis* Reginæ Germaniæ, tum *ad Chronicon de Gvelfis Principibus*, quorum utrumque Tomo I memoratum fuit. Excerpſit etiam Autor celeberrimus ex *Viti Arnpeckii*, Sacerdotis Bavari, *Chronico Bajoariorum* nonnulla de Gvelfis, ac notat, Arnpeckio innotuiſſe, Azzonem Marchionem, patrem Gvelfi Ducis, Eſtenſem fuiſſe; quod apud nullum ex Scriptoribus in tota collectione occurrentibus, qui Arnpeckio ſit prior, legitur. Rurſus ex Bibliotheca Auguſta Gvelfica narrationem *belli a Magno Juniore Duce ejusque filiis cum Luneburgenſibus geſti*, & excerpta ex *Collectaneis Poeticis Theoderici Blockii*, Brunſvigo-Hildeſienſis Medici, qui circa finem Seculi XV floruit, communicat. Poſtea adjicit *Chronologiam Abbatum Ilſenburgenſium*, cum annotationibus quibusdam Guilielmi Budæi, Halberſtadienſium Medici, ac notitiam tum *de origine & Abbatibus*

Mona-

Monasterii Luccensis, cui Gerardus Molanus, primus Prælatus Ducatus Calenbergici & supremus Theologus Serenissimi Electoris Brunsuicensis, hodie præest, tum *de Abbatibus S. Michaelis Luneburgensibus* ex veteri tabula præbet. Emendat etiam ac supplet Henrici Bodonis Syntagma de Ecclesia Gandesiana, quod Tomo II collectionis suæ dederat. Ex Ambrosiana vero Bibliotheca *Arnulfi Historiæ Mediolanensis libros IV* beneficio Johannis de Sitonis, JCti Mediolanensis, nactus est, quos ideo huic Operi inserere voluit, quia Arnulfus multa de antiquis Estensibus Principibus a Sigonio primum dicta confirmat. Adductis deinde partim ex *Necrologio Monasterii Werdinensis*, partim ex *Andreæ Danduli*, Ducis Venetiarum, *Chronico Opere* rebus memoratu dignioribus, lacunam *Chronici Magdeburgensis* ab Henrico Meibomio Juniore editi ex MSto supplet, suppeditante supplementum V. Cl. Jo. Georgio Eccardo, Histor. in Acad. Julia Prof. Publ. qui Ill. Editorem in recensendis his Scriptoribus non mediocriter adjuvit. Nec omittit *legum Wisbyensium ab Henrico Leone confirmatarum* præfationem, cui tandem *leges antiquas Luneburgenses de Hæreditatibus* & observationes *ex Necrologio Fuldensi antiquissimo* subjungit.

Post introductionem in hunc Tomum comparet Epistola elegans æque ac erudita de posteris Azzonis Marchionis, præsertim Italis, a celeberrimo Viro Ludovico Antonio Muratorio ad illustrem Leibnitium exarata, quem paucis hoc loco recensebimus. Nimirum duas habuit uxores Azzo seu Albertus, primam Cunizam, seu Cunigundam Welphicam, e qua filium unicum, quantum constat, *Welphonem IV* suscepit, quem Henricus IV Imp. A. 1072 ad Bavariæ Ducatum evexit, alteram Garsendem, Hugonis Cænomanensis Comitis & Principis filiam, quæ illi *Fulconem* & *Hugonem* filios peperit, quorum uter major natu sit, incertum Nostro videtur. Ex his Hugo exstincta Comitum Cænomanensium in Herberto Garsendis fratre prole mascula Principatum illum aliquandiu obtinuit, vulgo *Hugo a Manso* a Cænomanicæ urbis nomine dictus; sed & rursus illo excidit. De Jtalicis vero provinciis, quæ tum sub *Marchionatus Liguriæ* titulo veniebant, haud satis con-

venit inter fratres, quod Fulconi præ reliquis prospectum Pater voluisset & Welpho in Germania absens partem, quæ sibi in Italia debebatur, tueri ægre posset; quæ lites ita demum A. 1154 fuere compositæ, ut Henricus Leo, Welphonis IV nepos, Fulconis filiis jura sua solenniter in feudum concederet. *Welphoni IV* filius primum senior *Welpho V*, cui Matildis, celebris Italorum Comitissa, A. 1089 nupsit, eoque non relicta prole defuncto, junior *Henricus* Niger successit, qui e Wulfilde, Magni Saxonum Ducis filia, Juditham, Friderico Suevorum Duci nuptam, matrem Friderici I Imp. filiosque *Henricum* & *Welphonem VI* aliosque liberos haud ita memorabiles suscepit. Horum alter *Henricus*, qui ducta Gertrude Lotharii II filia, ad Bavariæ Ducatum Saxoniam adjecit, multa quoque adhuc in Marchia Trevisana & Veronensi tractu tenebat, quemadmodum Noster e tabulis evincit, unicumque filium habebat Henricum Leonem. *Welpho VI* vero a Friderico I Imp. sororis suæ filio, A. 1152 *Marchiam Tusciæ*, *Ducatum Spoletanum*, *Principatum Sardiniæ* & *Domum* seu hereditatem *Matildis* in beneficium accepit, verum is, *Welphone VII* filio jam tum A. 1167 exstincto, improlis decessit A. 1191, Henricus Leo filios habuit, *Henricum*, *Saxoniæ Ducem* & *Palatinum Comitem Rheni* dictum (nam Palatinatum ducta filia unica Conradi Palatini, qui Friderici I Imp. frater erat, acceperat) *Ottonem IV* Imp. & *Guilielmum* Ducum Brunsuicensium satorem. Sed ut ad Hugonem & Fulconem, Azzonis filios, revertamur, illius quidem stirps cum Manfredo nepote defecit, maxima hæreditatis parte ad Fulconis familiam, reliqua ad Ecclesias translata, hic vero familiam Ducum Mutinensium propagavit, quos jam circa A. 1170 *Marchionum Estensium* axiomate compellatos fuisse, Autor observat. Ceterum genealogiam Principum Estensium usque ad mortem Azzonis VI, quæ in annum 1212 incidit, pulcre deducit, pluribus, quæ hactenus latuere, ex archivis depromtis, quæ hic cuncta recensere ob brevitatis studium haud licet. Illud tacere postremo non possumus, sub finem hujus Tomi III Indicem locupletissimum in tres Tomos Scriptorum Rerum Brunsuicensium comparere,

quem

quem magno historiarum cupidis usui futurum omnino nobis persuademus.

NOVA LITTERARIA.

NOn ingratum Lectori existimamus, ut, quæ in caussa Camaclensi hactenus edita accepimus, brevibus hoc loco memoremus. Notum est, primum Pontificis partes tuendas suscepisse Justum Fontaninum, edito A. 1708 libro: *Il Dominio temporale* &c. cui eodem anno Lud. Antonius Muratorius responsionem sub tit. *Osservazioni sopra una lettera intitolata Il Dominio* &c. opposuit, de quibus scriptis accurate egimus in Actis A. 1709 p. 195 seq. Inde cum Fontaninus librum illum recuderet A. 1709, Defensionem quoque, *La Difesa* &c. subjunxit, qua ad Observationes illas quædam reposuit, eodemque anno Latine Romæ prodiit *Dissertatio historica de summo Apostol. Sedis Imperio in Urbem Comitatumque Comacli*, cujus autor perhibetur Laur. Zaccagnus, Vaticanæ Bibliothecæ Præfectus, nuper defunctus. Sed dum utrique justo opere respondere conatur Muratorius, interim Prodromi loco A. 1710 præmisit Supplicem libellum nomine Ducis Mutinensis ad Cæsarem datum, *Umilissima supplica*, de quo, ut & de Fontanini & Zaccagni scriptis in Actis A. 1711 p. 225 dictum est. Interea nec alii promachi defuere Ducibus Mutinensibus, quippe pro illorum caussa prodiere libri: *Succinta Esposizione delle Ragioni del S. R. Imperio & della Sereniss. Casa d' Este sopra Comacchio*, 1710, in fol. & *Quistioni Comacchiesi, oue si espongono i punti superflui, a quali vorrebbe la Camera Apostolica ridurre la Controversia di Comacchio*, 1711 in fol. incertum quo loco editi. Hinc Fontaninus, quasi colophonem controversiæ impositurus, Defensionem secundam *La Difesa seconda* &c. superiori anno in 4 prodidit, cui etiam *Tabulam Chronologicam Jurium & Actorum supremæ potestatis S. Sedis Apostolicæ super Civitate Comaclensi* addidit; quæ cum Nuntius Pontificius in nuperis Comitiis Electionis Cæsareæ pro asserendo jure Pontificis exhiberet, Legatus Ducis Mutinensis Illustriss. Comes d' Olivazzi in iisdem Comitiis duo opuscu-

opuſcula Francofurti vulgavit, quorum alterum Italice & Gallice ſub tit. *Quanto ſia giuſto e convenevole, che Comacchio ſi conſervi al S. Rom. Imper. per lo Ser. Sign. Duca di Modena, che n' e ſuo Vaſallo*, i. e. *Memoire pour prouver* &c. in fol. alterum Latine ſub tit. *Animadverſiones pro S. Romano Imperio & pro Seren. Duce Mutinæ in Monitum Lectori, quod præmittitur Tabulæ Chronologicæ favore Rev. Cameræ Romanæ nuperrime editæ in cauſa Comaclenſi* in 4, neutrum vero Autoris aut Loci mentione facta prodiit. Prodiere & Moguntiæ ante biennium fere ſub tit. *Copia inveſtituræ Mantuanæ* in fol. ſine Loco & Anno, variæ literæ inveſtituræ ſtatus Ferrarienſis & ſpeciatim Comacli, quæ in hac cauſſa conferri cum fructu poſſunt; et recuduntur nunc uno volumine Francofurti ad Mœnum ſcripta quædam ad eam cauſam pertinentia, in quibus tamen, cum Pontificiorum autoritate imprimantur, ea, quæ Eſtenſium jura tuentur, vix omnia comparitura, credamus.

Transmiſſus nobis nuperrime fuit titulus: *Imperium Orientale ſive Antiquitates Conſtantinopolitanæ in IV Partes diſtributæ: quæ ex variis ſcriptorum Græcorum operibus & præſertim ineditis adornatæ, Commentariis, ac Geographicis, topographicis aliisque quam plurimis monumentorum ac numiſmatum tabellis illuſtrantur & ad intelligentiam cum ſacræ tum profanæ hiſtoriæ apprime conducunt. Opera & ſtudio* Domni Anſelmi Banduri, *Raguſini Presbyteri ac Monachi Benedictini e Congregatione Melitenſi. Pariſiis, typis & ſumtibus Jo. Baptiſtæ Coignard, 1711*, 4 maj. acceſſere & contenta Operis ſatis prolixa, e quibus apparet, tribus Partibus prioribus, quæ primum operis Tomum conſtituunt, variorum Autorum, ut Conſtantini Porphyrogeniti, Hieroclis Grammatici, Agapeti Diaconi, Baſilii Macedonis Imp. Theophylacti, Nicetæ Choniatæ, aliorumque, Anonymorum potiſſimum, opera anecdota vel minus emendate hactenus edita, quartâ vero Parte, ſeu Tomo II, Cl. Editoris Animadverſiones & Commentarios contineri.

* *
*

N. IV.

ACTA ERUDITORUM,

publicata Lipsiæ

Calendis Aprilis, Anno M DCC XII.

HISTOIRE DE L' ACADEMIE ROYALE des Sciences Année M. D CC IX. &c.

h. e.

HISTORIA ACADEMIÆ REGIÆ SCIENTIARUM Anni M D CC IX, cum Commentariis Mathematicis & Physicis.

Amstelodami, apud Petrum de Coust, 1711, 12.
Alph. 1 pl. 10 Tabb. 15.

P*Hysicam generalem* illustrant *De la Hire*, *Maraldi* & *Lemery* filius. *De la Hire* observationes barometricas recenset, quas barometro composito *Hugenii* instituit ad explorandas diversas Mercurii altitudines in locis elatis ac depressis. Invenit altitudinem columnæ aereæ cum unica linea Mercurii æquilibrium servantis 76 fere pedum, pondere totius atmosphæræ 28″ & fere $\frac{1}{2}$‴ Mercurii æquilibrato. Observationibus istis alias jungit de influxu caloris ac frigoris liquorum barometri compositi, comparans altitudines Mercurii in simplici cum altitudinibus in composito. Supponit nimirum (quod experientia ipsum docuit) in barometro simplici, etiamsi radiis solaribus aut frigori hiberno exponatur, sensibilem altitudinis Mercurii variationem non mutari. *Maraldi* observationes Genuæ a Marchione *Salvago* factas cum Parisiensibus comparat & inde concludit, quod Genuæ ac Parisiis mutationes barometri sint fere eædem, ventis licet statuque aeris diversis. Reperit autem conformitatem maximam in altitudine media Mercurii, quam adeo commendat, ubi per barometricas observationes, in diversis locis eodem tempore factas, montium altitudines

invenire volueris. Notat ulterius, in locis meridionalibus Scalam totius variationis Mercurii minorem esse quam in septentrionalibus: a qua tamen regula recedunt observationes *Scheuchzeri* Tigurinæ. Ostendit denique, aërem non habere in omnibus locis terræ eandem vim sese dilatandi atque hinc heterogeneum esse. *Lemery* de materia ignis disquirit, & præter subtilitatem summam & agitationem celerrimam, insuper figuram ipsi propriam requirit. Ei tribuit, quod calx aqua affusa incalescat, & hinc probat, ipsam in corporibus, quibus includitur, non mutari. Includi eam corporibus calcinatis, quia poros calore dilatatos ingredi potest; sed per frigore constrictos egredi nequit. Immo ab ipsa inflammabilitatem corporum unice pendere. Mirati sunt Academici, cur hyeme extraordinaria Anni 1709 per plures dies durante frigore Auster spiraverit, nec Sequana tota glacie obducta fuerit: id quod tamen hyeme ordinario fieri solet. Varias quoque ibi de pluvia & ventis observationes reperies.

In *Anatomicis* delirium melancholicum explicaturus *Vieussens* filius, supponit, sedem functionum spirituum animalium esse centrum ovale, quod pater ipsius contextum esse docuit ex subtilissimis vasculis, quæ mediantibus aliis adhuc minoribus innumeris in locis inter se communicant. In primis sanguinem attenuari, ut ad formam spirituum induendam paratus sit, & hinc per altera spiritus ex eo separari. In hisce vasculis fere imperceptibilibus omnes fieri motus, quæ ideis aut perceptionibus mentis respondent. Sanitatem igitur spirituum pendere a regularitate, æquabilitate & libertate motus spirituum per dicta vascula. Si eorum plurima occludantur, ut spiritibus transitus denegetur, ut in somno, spiritus per paucos apertos fluentes somnia excitare. Si e contrario omnia aperiantur, & spiritus nimia copia affluant, phrenesin causari. Si quædam obstructa spiritus excludant, animam non posse uti illis ideis, quibus respondent motus in vasculis obstructis, uti tamen prompte reliquis. Inde delirium melancholicum ortum trahere, cujus adeo causa remota sit sanguis nimium crassus & lente fluens, vel quia ob vehementem calorem transpiratio nimia facta, vel quia ex alimentis

mentis

mentis craſſioribus elaboratus eſt ſanguis, vel quia ingenti ac diuturno metu perculſi fuimus &c. *Gandolphus* per triplex vulnus tunicæ corneæ inflictum humorem aqueum a ſanguine ob vehementem contuſionem magna copia extravaſato purgavit & vulnera intra octiduum feliciſſime ſanavit, ita ut ne minimum cicatricis veſtigium ſupereſſet, linteamina aqua plantaginis & vulneraria (4 nempe uncias prioris miſcuit duabus poſterioris) madefacta, decenter applicans. Hoc remedium in vetuſto quodam libro ſe reperiſſe teſtatur. Pupilla utut perfecte rotunda, nimis tamen dilatata ſemper deprehenſa, ita ut diameter oculi ſanati ad diametrum alterius eſſet in ratione dupla. *Helmontius* dudum obſervavit, cancros circa menſem Junii ægrotare & per 9 circiter dies quaſi ſemimortuos jacere. Tunc temporis novam formari membranam, quæ ſtomachum ipſorum involvit & inter quam ac ſtomachum ex liquore lacteo lapilli (cancrorum oculos vulgo vocant) formentur. Ex ea novum generari ſtomachum & priorem intus concluſum cum lapillis & liquore reſiduo in nutrimentum ejus abire. *Godofredus* junior non minoris momenti judicans, ut obſervationes, veterum præſertim, dubiæ denuo confirmentur & confirmatæ conſerventur, quam ut novæ in apricum producantur, propria experientia confirmat, quæ *Helmontius* annotata reliquit. *Reaumur* experimentis docuit, cochlearum teſtas formari ex exhalationibus, quæ ex corpore animalis intus poſtea latentis prodeunt & circa ipſum indurantur. Limacum ſcilicet teſtas pertudit & interpoſita inter foramen atque corpus pellicula fruſtum ablatum infra eam continuo reſtitui didicit. Similiter cum exteriorem teſtæ partem avelleret, ut reliqua corpori limacis tegendo non amplius ſufficeret, atque cuticulam complicatam extus & intus teſtæ agglutinaret, partem avulſam nihilominus reſtitui annotavit. Die 1 Februarii A. 1709 Aquis-Sextiis uxor lanii cujusdam enixa eſt intra aliquot dierum ſpatium 9 infantes utriusque ſexus, (qui omnes ſacro lavacro adſperſi) una cum maſſa informi quatuor priores inſecuta. Matricis in fœmina læſionem minime lethalem eſſe, memorabili exemplo docetur. *Plantade* e Societate Regia Monteperſſulana duos commemorat pullos, quibus duo corda

largita est natura, intervallo dimidii digiti distantia. *Mery* in testiculis maris reperit vesiculas iis similes, quæ in ovariis fœminarum asservantur, & in aqua calida pariter indurantur: indurationem adeo hanc non esse argumentum sufficiens, concludit, quo probetur, vesiculas in ovariis fœminarum latentes ova esse. Idem *Mery* & *Littre* fœtus monstrosos describunt. Prior etiam motus linguæ Pici accuratius, quam *Borellus* & *Perrault*, explicare intendit. *Lemery* 4 unciis Mercurii crudi miscens 8 uncias salis decrepitati & in pulverem redacti, sine vitriolo sublimatum paravit; sed cum vitriolo solo sine sale parare haud potuit. *Godofredus* junior foco vitri caustici *Tschirnhusiani* super catino ordinario vel silice exposuit ferrum, cuprum, stannum & plumbum & quæ exhibuerunt phænomena, diligenter annotavit, ut inde in intimam compositionem aditus pateret. Concludit autem, basin horum metallorum esse terram friabilem, quæ in vitrum abire potest, diversam tamen in diversis. Huic sociari sulphur, in omnibus non modo metallis, sed etiam vegetabilibus & animalibus idem: a quo opacitas, splendor & malleabilitas ortum ducat. Posterius probatur, quia metalla carbonibus imposita vitrificari nequeant. *Boulduc* per analyses chymicas convictus docet, grana Indica, quæ *Cachou* appellari solent, esse succum ex vegetabili extractum. *Lemery* contra opinionem vulgo receptam defendit scolopendras viviparas, & earum analysin chymicam instituit. Duas autem agnoscit species, alteram domesticarum, quæ in tectis, cellis & locis humidis atque nitrosis reperiuntur; alteram agrestium, quæ in frumento, rimis arborum veterum & lignis commorantur. Ex domesticis e. gr. per destillationem sal volatile extraxit, prorsus simile ei, quod ex viperis extrahitur, & eandem cum hac virtutem medicam habens. Cum carbones a destillatione in retorta residuos calcinaret, in cineribus ferrum reperit: quale etiam in cineribus aliorum animalium invenit. Nullum tamen dedere cornu cervi, ebur, lapilli cancrorum, testæ ostrearum. Quamvis experimenta quædam suadere videantur, acida mineralium & vegetabilium esse diversa; *Hombergius* tamen pro identitate pugnat. Ex terra enim acidum suum attrahunt plantæ: in terra

vero

vero mineralia existunt. Habet autem acidum pro fasciculo acicularum, quæ in transitu per exigua plantarum vascula disjunctæ pungendi vim ex unione ortam amittunt. Reperit etiam, fel boum esse saponem artificiali admodum similem, compositum nempe ex oleo & alcali; id quod jam agnitum est ab *Havero* in Actis A. 1705 p. 546. Idem sua Chymiæ tentamina continuans de Mercurio disserit, per quem nonnisi argentum vivum intelligit. Quamvis enim Mercurium in numero compositorum contineri concedat, quia destrui potest; cum tamen modus ipsum in sua principia simplicia resolvendi nondum in publicum constet, ipsum tamdiu in numerum principiorum chymicorum referendum esse existimat, quamdiu ejus analysis non aperitur. Mercurii figuram triplici in statu considerat, 1 cum fluidus est, 2 cum in metallum degeneravit, 3 quam post destructionem metalli recipit. In primo statu ex globulis solidis ac politissimis eundem constare: in secundo illos globulos a materia luminis undiquaque perforari & in istis foraminibus materiam luminis residere: in tertio foramina hæc adeo dilatata esse, ut materiam luminis amplius continere nequeant. In primo statu globulos esse Mercurium verum; in secundo metallum; in tertio rudera Mercurii a metallorum destructione residua, hoc est, materiam terrestrem, ex qua Mercurius reviviscere nequeat. Differentiam argenti ab auro hanc adeo agnoscit, quod in illo producendo materia luminis minus temporis insumserit, quam in hoc. Quodsi enim argentum ab omni auro liberatum centies fundatur & per unius minimum horæ spatium in fluore detineatur, notabilis auri quantitas tandem inde separabitur, quam de novo productam esse censet. Eandem argenti in aurum per materiam luminis transmutationem alio experimento corroborat, quod minus temporis, sed plus laboris requirit. His addit, quod interdum in mineris obvium sit aurum nimis pallidum, a quo tamen nihil argenti separari possit, per repetitam fusionem ad colorem consuetum evehendum. Ex hac hypothesi una rationem reddit, cur aqua fortis argentum solvat, non aurum & aurum contra solvat aqua regia, non vero argentum.

In *Botanicis* plantam monstrosam ex earum genere describit

Marchant, cui raphani minoris oblongi cessit nomen. Ejus rationem redditurus assumit, variis experientiis fretus, plantam esse congeriem innumerarum plantarum exiguarum similium, quæ non nisi partes ejusdem totius comparent. Quod si itaque contingat, ut pars aliqua evolvatur, quæ evolvi non debebat, ut sub forma totius appareat, cum nonnisi partem exhibere deberet; monstrum produci in plantarum genere. Circulationem succi nutritii, A. 1665 a Medico quodam Hamburgensi primum publicatam, multis experimentis confirmare annisi sunt *Perrault* atque *Mariotte*, cui hypothesi etiam calculum suum adjecit *Malpighius*, sed semper adversati sunt *Du Clos* & *Dodart*. Admisit equidem *Dodartus*, non minus ex foliis ad radicem succum descendere, quam alius a radicibus ad folia ascendat; sed eundem numero esse, qui ascendat & descendat, pernegavit. Hanc controversiam renovavit *Magnolius* & ad singula experimenta data opera respondit. Summa responsionum capita in Historia *Fontanellius* recenset. Ulmus circa veris initium A. 1708 a radice usque ad ramos cortice denudata per æstatem omnem folia aluisse dicitur. Unde suspicatur, corticem non adeo necessariam esse ad arborum vitam, ac vulgo putatur.

In *Algebraicis Rollius* corroborare conatur objectiones contra methodum *Slusianam* construendi æquationes, quarum mentionem injecimus in Actis A. 1710 p. 207.

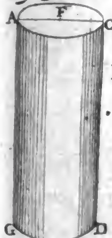
In *Geometricis* cylindros & conos, circulares, ellipticos, parabolicos, integros aut truncatos, segmenta sphæræ, paraboloidum, conoidum &c. invenire docet *Parentius*, quorum superficies pariter ac soliditas æqualis est superficiei ac soliditati

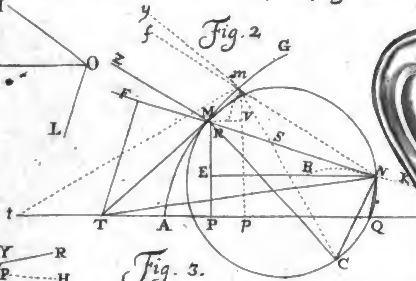
TAB. II. alicujus sphæræ. Casus simplicissimus hic est: Sit radius sphæ-

Fig. I. ræ $=r$, peripheria $=c$, erit superficies $=2rc$, soliditas $=\frac{2}{3}cr^2$. Sit altitudo cylindri $AG=l$, radius basis $AF=m$, erit peripheria basis $cm:r$, consequenter superficies $cml:r=2rc$ & soliditas $cm^2l:2r=\frac{2}{3}cr^2$. Ex prima æquatione elicitur $l=2r^2:m$; ex altera $l=4r^3:3m^2$. Unde $m=\frac{2}{3}r$ & $l=3r$, hoc est, $AC:2r=2r:AG$. Prostant passim Geometrarum methodi, quibus radius evolutarum *Hugenianarum* determinatur. In iis supponitur, radios omnes esse ad curvam alteram perpendiculares. Itaque *Reaumur* pro-

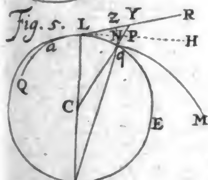
blema

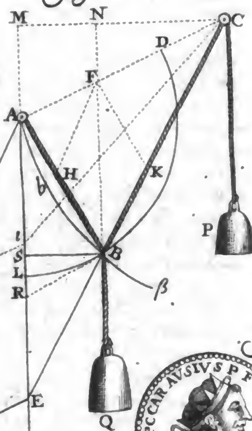
TAB. II ad A. 1712 M. April. pag. 150.

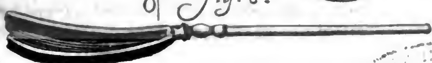

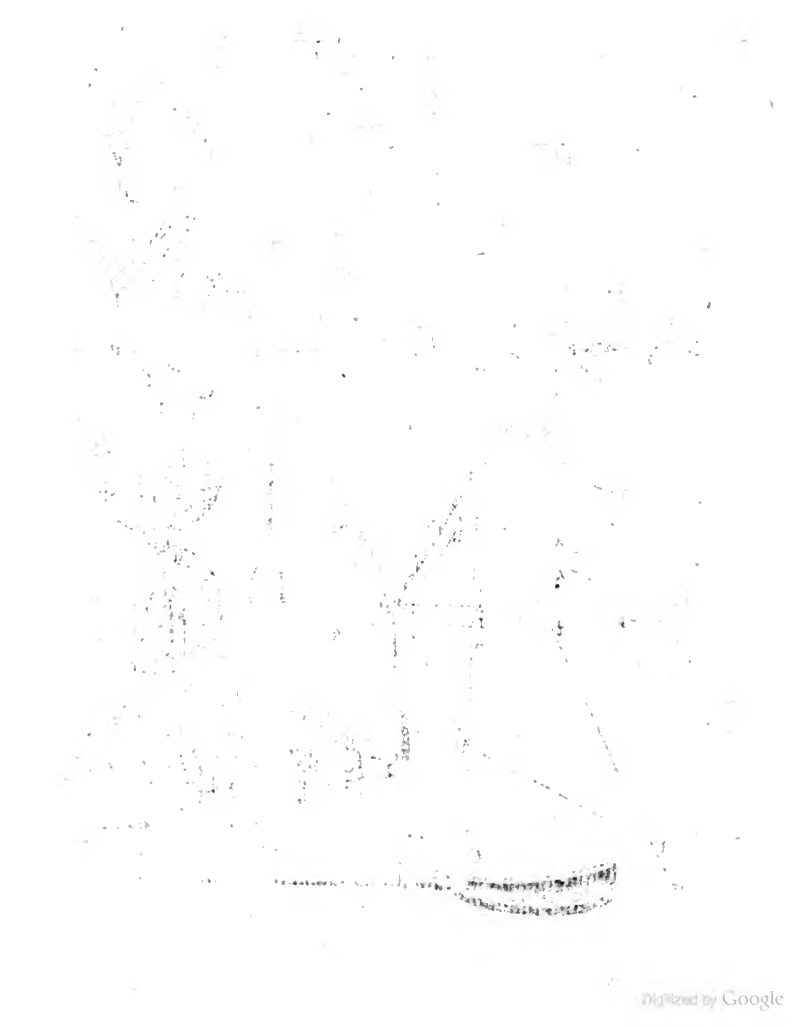

blema illud generalius redditurus, considerat etiam alios casus, in quibus lineæ rectæ infinitæ numero *FM* & *fm* in punctis contactuum *M* & *m* cum tangentibus *TM* & *tm* angulos *FMT* & *fmt* æquales faciunt angulo cuidam dato *IOL* recto minori aut majori. Docet nimirum determinare 1 punctum intersectionis *N* duarum linearum *FM* & *fm* infinite propinquarum, 2 naturam curvæ *BNK* per innumeras istiusmodi intersectiones descriptam. Sint itaque *MC* & *mc* radii evolutæ curvæ *AMG* infinite propinqui, ducaturque ex centro *N* radio *NM* arculus *MR*: erunt sectores *CMm* & *NmR* similes, quia anguli cognomines æquales. Demittantur porro perpendiculares *PM* & *pm* & ducatur axi *AP* parallela *MV*. Quodsi jam fiat $MC=r$, $MN=z$, $Mm=ds$; erit $MC(r):MN(z)=M(ds):MR(zds:r)$. Quoniam in triangulo ad *R* rectangulo *MmR* omnes anguli dantur, si sinus anguli *mMR* dicatur *m*, sinus anguli *MmR* vero *n*; erit $m:n=mR(zds:r):MR(nzds:mr)$. Est etiam $MR=\surd(Mm^2-mR^2)=ds\surd(r^2-z^2):r$. Quare $nzds:mr=ds\surd(r^2-z^2):r$, consequenter $z=\pm mr:\surd(m^2+n^2)$. Ergo *MN* est quarta proportionalis ad sinum totum, sinum anguli dati & radium evolutæ. Æquationem pro curva *BNK* ita elicit. Ducatur *NQ* ad axem *AQ* curvæ *AMG* perpendicularis, itemque *TF* ad *FM*. Jungantur puncta *T* & *N* recta *TN*. Agatur denique per *N* recta *EN* axi *PQ* parallela. Sit jam $AP=x$, $PM=y$, $AQ=u$, $QN=s$, subtangens $TP=p$, tangens $TM=t$: erit $PQ=EN=AQ-AP=u-x$; $ME=PM-PE=y-s$. Quoniam $MN^2=ME^2+NE^2$; erit (*A*) $z^2=y^2-2sy+ss+uu-2ux+xx=m^2r^2:(m^2+n^2)$, per superius demonstrata. Ob similitudinem triangulorum *FMT* & *RMm* anguli eorum eosdem habent sinus: quare ut sinus totus $\surd(m^2+n^2)$ ad sinum anguli $FTM(n)$ ita $TM(t)$ ad $FM(nt:\surd(m^2+n^2))$ & ut sinus totus $\surd(m^2+n^2)$ ad sinum anguli $FMT(m)$ ita $TM(t)$ ad $TF(mt:\surd(m^2+n^2))$. Hinc $FN=FM+MN=(nt+mr):\surd(m^2+n^2)$. Est vero $QT=PT+PQ=p+u-x$. Ergo $QT^2+QN^2=p^2+2pu+u^2-2ux-2px+x^2+s^2$ & $FT^2+FN^2=(n^2t^2+2mntr+m^2r^2+m^2t^2):(m^2+n^2)$, consequenter (*B*) $t^2+(m^2r^2+2mtr):(m^2+n^2)=s^2+p^2+2pu+u^2-2px-2ux+x^2$. Quodsi æquationem *A* ex hac altera *B* subtrahas,

TAB. II. Fig. 2.

has, relinquetur tertia (*C*) $2mntr : (m^2 + n^2) = p^2 - t^2 + 2pu - 2px - yz + 2sy$, in qua si substituatur valor ipsius $-y^2 = p^2 - t^2$, prodit quarta (*D*) $mntr : (m^2 + n^2) = pu + sy - px - y^2$, quæ cum æquatione *A* & altera curvæ *AMmG* sufficiet ad inveniendam aliam, in qua nonnisi coordinatæ *u* & *s* curvæ *DNK* occurrunt, ut uno alteroque exemplo *Reaumur* ostendit. Sed cum in hac methodo supponatur radius evolutæ cognitus; ideo solutionem alteram superaddit generalem, quæ etiam ei casui una satisfacit, ubi radii evolutarum quæruntur. *Saurin* analysin exhibet problematis *Bernoulliani*, quo ex infinitis cycloidibus ea determinari jubetur, per quam descendens grave ad datam quandam positione lineam citissime pertingat, a *Jacobo Bernoullio* in Actis A. 1698 synthetice demonstrati; & idem problema generalius ad omnes curvas similes in eodem plano verticali descriptas extendit.

In *Astronomicis* historiam stellæ in hydra per vices apparentis ac disparentis tradit *Maraldi*, quem ejus variabilitatem primum detexisse, annotavimus in Actis A. 1708 p. 347. Sub initium ægre per tubum videri potest; postea ad magnitudinem quartam excrescit ac inde rursus decrescit. Periodum revolutionis statuit *Maraldi* duorum annorum, quæ cum observationibus satis congruit, initio in Anno 1662 constituto, nisi quod Anno 1702 non apparuerit, cum tamen vi hujus periodi apparere deberet, & annis 1705 ac 1706 extra periodum suam visa fuerit. Plures istiusmodi stellas commemorat, quæ similes vicissitudines amant, & optat, ut ex novis observationibus mappæ cœlestes construantur, quibus stellæ nudo oculo visibiles annotentur, quo illarum cum cœlo collatio mutationes facilius prodat. *Cassini* succinctam Astronomiæ theoricæ historiam condidit & motus Planetarum ex Tellure viso, *Saturni* quidem ab A. 1708 usque ad annum 1737, *Jovis* ab anno 1708 usque ad A. 1720, *Martis* ab anno 1708 usque ad A. 1723, *Veneris* ab A. 1708 usque ad A. 1716, Mercurii denique ab A. 1708 usque ad A. 1715 per schematismos repræsentavit, quorum usus in determinando tempore convenientissimo ad parallaxin Planetarum inveniendam & in determinandis Veneris atque Mercurii phasibus. Ipse parallaxin

Martis

Martis invenit 25", unde parallaxin Solis elicuit 10". Uterque *De la Hire* mensibus Januario & Februario motum maculæ solaris observarunt periodo $27\frac{1}{2}$ dierum respondentem. Denique variæ observationes eclipsium A. 1708 & 1709 recensentur.

In Opticis *De la Hire* rationem reddit phænomeni, cujus jam A. 1706 p. 441 in his Actis mentio facta est, cur scilicet felis capite sub aquis demerso & oculis Soli obversis, 1 pupilla dilatetur & 2 fundus oculi distincte videri queat. Nimirum cum humor aqueus ejusdem fere sit densitatis cum aqua; radii ex aqua in oculum perpendiculariter vergentes fere irrefracti ad retinam pertingunt, adeoque impresio minor est, quam ubi ex aere in oculum ingressi per refractionem uniuntur. Addit, quod felis pupilla ob attentionem ejus magis dilatetur, etiam in lumine fortiore, experientia teste.

In *Acustica* docet *Carre*, non a vibrationibus solarum chordarum, sed potius particularum minutarum pendere sonum & ea fini in sonum a cylindris diversis editum inquirit.

In *Mechanicis* suas de resistentia medii meditationes continuat *Varignonius*, idemque problema hydrostaticum sequens solvit. Si duo pondera *P* & *Q* chordæ *ABCP* alligata, quæ retinetur clavo *A* & revolvitur circa trochleam *C*: determinandum est punctum *B*, in quo pondera æquilibrium servant. Ducatur sub angulo quocunque *ET* ea lege, ut sit $ET : AE = P : Q$. Sint rectæ aliæ *et* innumeræ ipsi *ET* parallelæ, ducanturque *CE* & *ce*. Si semper fiat $eb = et$, $EB = ET$; curva $AbB\beta$ circulum *DBL* ex centro *A* radio *AB*, (*Ab*) descriptum intersecans puncta æquilibrii determinat. Sit enim parallelogrammum *HK*, cujus diagonalis *BF* sit in verticali *QB* versus *F* prolongata & latera *BH*, *BK* in portionibus chordæ *ABCP*. Ob triangulorum *FKB* & *ABE* similitudinem erit $BK : BF = BE : BA = ET : EA$ (*per construct.*) $= P : Q$. Ergo ex alibi demonstratis constat, pondera *Q* & *P* esse in æquilibrio. Locum quoque curvæ $AbB\beta$ duplici æquatione determinat.

TAB. II. Fig. 3.

Academia Scientiarum duos hoc anno amisit Socios, *DN. de Tschirnhausen* & *Poupartum*. Illius elogium jam extat in Actis A. 1709 p. 41. Hic juvenis Philosophiam *Cartesianam* excoluit,

luit, ſcholaſtica neglecta, & pædagogum Pariſiis egit inopia preſſus. Mox tamen, cum animadverteret, multum ſic temporis falli debere; parcius vivere maluit & Phyſicæ ac hiſtoriæ naturali ſummo cum ardore ſe totum tradidit, inſectorum præcipue contemplationi vacans. Anatomiæ plenius percipiendæ ergo chirurgum in noſocomio egit & cum triennium in hac functione conſumpſiſſet, Medicinæ ſoli operam dedit, & in Academia Remenſi Medicinæ Doctor creatus, ut *Carteſii* Philoſophiam intelligeret, Matheſi quoque aliquam operam navavit ita, ut nec Architecturam inſuper haberet. Vidit eum *De la Hire* inter auditores ſuos, cum Architecturam profiteretur, & miratus, cum eum in Academia Scientiarum A. 1699 in numero Medicorum videret. Inter novos ſocios tunc primus in Academia creatus, diſſertationem de hermaphroditis in medium proferebat, cui poſtea alias de quibusdam inſectis addidit, quæ in Hiſtoria Annorum præcedentium recenſentur. Mortuus eſt ſub initium Novembris. Autor creditur libri, cui titulus: *Chirurgia completa.* Ipſi ſucceſſit *Engueard*, Medicinæ Doctor e Facultate Pariſina; *Tſchirnhuſio* vero *Sloane* Anglus, Societatis Regiæ Londinenſis Secretarius.

PETRI VARIGNONII RESPONSIO ad P. GRANDINI Librum de Infinitis Infinitorum.

PEr annum exſpectatus P. Grandini liber de *Infinitis infinitorum*, quo me oppugnari audiveram, ad manus tandem pervenit menſe Decembri anni proxime elapſi 1711. Hunc eo ardentius exoptaram, quod nihil mihi ſit veritate carius, ut nimirum mentem corrigerem, ſi forte erraverim in expendendis *plusquam infinitis* Walliſianis, quæ reſpui in Reg. Sc. Acad. Mon. an. 1706, quorumque P. Grandinus in libro ſuo patrocinium ſuſcipit: cujusvis enim hominis eſt errare, nullius niſi inſipientis perſeverare in errore. Quamobrem ſimul ac illius libri compos fui, eundem curſim & avide legere ſum ingreſſus. Terruit me, fateor, P. Grandinus, ubi eum ipſum Virum Religioſum in Dedicationum ſuarum altera quæ eſt ad Nobiliſſimum atque eruditiſſimum

mum Virum Henricum Newton, vidi tentantem in me commovere totam Regiam Societatem Anglicanam, quam summa semper veneratione colui, etiamnumque colo. Ast ficta a Grandino controversia totum metum ademit, quem iste mihi pro reverentia illi Societati omni scientiarum genere percelebri debita gravem incusserat: imo hæc Grandini fictio risum movit ubi ipsum vidi phantasmatis duntaxat spolia tam venerabili Societati offerre ausum magnifica narratione præclarorum facinorum, a præeunte Poeta decantatorum, quæ pro tuenda illius Societatis gloria se patrasse jactat, quasi unius membri lapsum judicet totius esse Societatis; quod quam iniquum sit judicium, nemo non videt.

Porro phantasma, quo debellato P. Grandinus me funditus deletum esse putat, ipsi natum est ex logomachia, quam induxit appellando infinita alia aliis infinities majora eodem *plusquam infiniti* nomine, quo Cl. Wallisius fractiones denominatorum aut indicum negativorum prius appellarat: hujus scilicet identitate (ut ajunt) nominis deceptus Grandinus, incaute credidit identitatem esse quoque rei. Unde non mirum, si me, Wallisiana plusquam infinita negantem, & sua negare sit arbitratus. Sed ut pateat, quantopere in iis hallucinetur P. Grandinus, ostendendum mihi est, quantum Wallisiana plusquam infinita distent a Grandinianis: quocirca audiamus Wallisium sua definientem, deinde Grandinum pariter audiemus in definitione suorum.

I. Cl. Wallisius, *Arith. infinit. prop. 104* agens de fractione exprimente aream hyperbolicam asymptoticam, ita loquitur: *Si denique ejusmodi figura sic continuo decrescat juxta seriem, quæ sit reciproca directæ, indicem habenti unitate majorem; habebit illa ad parallelogrammum inscriptum rationem plusquam infinitam: qualem nempe habere supponatur numerus positivus ad numerum negativum sive minorem nihilo.* Hoc autem ut clarius exemplis exponat Wallisius (quasi Grandino omne perfugium intercludere intendisset) addit in explicatione hujus suæ prop. 104: *Ratio quam habet 1 ad indices illos sic auctos, puta 1 ad —1, 1 ad —2, 1 ad —3, &c. major erit quam infinita, sive 1 ad 0; quia nempe* (attendat

dat velim Grandinus) *rationum consequentes sunt minores quam o.*

Ex his Cl. Wallisii verbis palam est *plusquam infiniti* nomine eum intellexisse fractiones denominatorum negativorum, quales sunt $\frac{1}{-1}$, $\frac{1}{-2}$, $\frac{1}{-3}$, &c. quas ideo *plusquam infinitas* appellavit, quod existimaverit, harum rationum consequentes esse minores quam o, seu quam zero absolutum, Hæc sunt *plusquam infinita* Wallisiana : dispiciamus jam, quæ sint Grandiniana.

II. P. Grandinus de his suis *plusquam infinitis* in suo libro *de Infinitis infinitorum def.* 7 ita loquitur : *Si quæ magnitudines infinities majores ostendantur aliis magnitudinibus jam absolute infinitis, adeoque ordinis superioris ad ipsas probentur, illæ plusquam infinitæ poterunt appellari.*

Hæc sunt etiam *plusquam infinita* Grandiniana, quæ quantum discrepent a Wallisianis (*art. 1*) nemo Geometrarum non videt. Unde licet sua demonstraverit P. Grandinus, non inde sequitur, eum etiam Wallisiana firmasse, nisi præterea demonstraverit (juxta præcedentes duos articulos) fractiones denominatorum negativorum exhibere infinita alia aliis infinities majora.

III. Hoc incumbere Grandino demonstrandum innueram in contextu epistolæ ad Amicum, a quo expetebam illius Autoris Librum *de infinitis infinitorum*, quique hanc epistolæ partem ab ipso Italice redditam Diario Veneto commisit. Sed P. Grandinus in responsione sua id sibi sumere demonstrandum recusat. At qui potest id recusare? cum in falsa sua *expositione controversiæ* pag. 13, 14 de spatiis hyperbolicis asymptoticis omnium generum agens, istam ipsam (*art. 1*) Wallisii sententiam sit amplexus his verbis : *Ratio hyperbolici spatii post unam ex dictis ordinatis juxta suam asymptoton, cum ipsa curva, infinite productam extensi, ad inscriptum parallelogrammum erit, ut y ad x — y, hoc est, ut 2 ad 1 — 2 (nempe ut 2 ad —1, sive ut 1 ad —* $\frac{1}{2}$*); vel ut 3 ad 1 — 3 (id est, ut 3 ad — 2, sive ut 1 ad —* $\frac{2}{3}$*) & sic de aliis; quæ ratio cum major sit ratione 1 ad 0 (ob consequens minus quam 0) sitque 1 ad 0 ratio simpliciter infinita, constat majorem rationem spa-*

tiorum,

tiorum, de quibus loquimur, ad inscripta parallelogramma esse plusquam infinitam & ideo dicta spatia merito a Cl. Wallisio plusquam infiniti nomine fuisse appellata.

Hæc ipsa sunt P. Grandini verba, quibus constat (*art. 1*) eum fuisse cum Cl. Wallisio in errore Analystis olim pluribus communi, nimirum quantitates negativas -1, $-\frac{1}{2}$, -2, $-\frac{2}{3}$ &c. minores esse quam o. Quodsi ita esset, ultro hercle faterer, rationes 1 ad -1, 1 ad $-\frac{1}{2}$, 3 ad -2, 1 ad $-\frac{2}{3}$, &c. *merito a Cl. Wallisio plusquam infiniti nomine fuisse appellatas*, etiamnumque a P. Grandino appellari. At id ipsum est quod Wallisio negavi, quodque Grandino pariter nego. Si enim -1, $-\frac{1}{2}$, -2, $-\frac{2}{3}$, &c. minores essent quam o; atque ita ratio 1 ad -1 major esset quam infinita, vicissim esset ratio -1 ad 1 minor quam infinite parva. Attamen est $-1 : -1 = -1 : 1$. Siquidem productum extremorum æquatur producto mediorum. Ergo juxta Wallisium & Grandinum ratio major quam infinita esset æqualis minori quam infinite parvæ. Quod sane absurdum cur tam oculati Geometræ non viderint, vix capio; unde non mirum mihi est, quod P. Grandinus jam admonitione mea in Diario Veneto inserta melius consultus id demonstrare recuset.

IV. Id demonstrandum suscipere eo etiam prudentius abnuit, quod viderit art. 6 pag. 16, 17 Acad. Mon. an. 1706 edit. Paris. (Amstelodamensis editio non est ad manum) scripti ab ipso impugnati fractiones seu areas hyperbolicas negativas Wallisii, quantumcunque productas secundum suam asymptoton, nedum non esse plusquam infinitas, imo ne quidem esse simpliciter infinitas, sed solummodo finitas; e contra affirmativas, in infinitum secundum alteram asymptoton pariter productas, infinitas semper esse. Unde patuit, asymptoticas hyperbolarum omnium areas duabus constare partibus, quarum in infinitum extensarum altera expressionis est negativæ & finita, altera expressionis affirmativæ & infinita; excepta solius hyperbolæ Apollonianæ area, cujus hæ duæ partes sunt infinitæ singulæ. Qua ratione dixi, hanc esse quodammodo infinitiorem cæteris una tantum sui parte infinitis singulis: non quod ad infiniti naturam attendens, quicquam infinitius altero, seu vere plusquam infinitum

assequi mente valeam; sed tantummodo quod asymptotica hyperbolæ Apollonianæ area, utpote utrinque infinita, sit veluti dupliciter infinita respectu ceterarum, quas non ideo negavi sua parte infinita alias aliis infinite majores esse, etsi non infinitiores, cum infiniti definitio his singulis æque competat; nec etiam varia hæc infinitorum genera asserui, imo ne quidem ad ea me cogitasse memini, cum de his controversia non esset; sed duntaxat de fractionibus negativis, num scilicet infinito quovis $\frac{1}{0}$ vel $\frac{2}{0}$ majores essent; atque ita *plusquam infinitæ* dici possent, ut (*art. 1*) censuit Wallisius. Tantum autem abest ut varia illa genera infinitorum aliorum aliis infinities majorum respuerim, ut potius omnia hyperbolica asymptotica contexuerim in una simplicissima formula quatuor lineis demonstrata art. 5 scripti a Grandino reprehensi. Tam paucis, inquam, horum Grandinianorum (*art. 2*) plusquam infinitorum veritas, & (*art. 1*) Wallisianorum falsitas demonstratur art. 5, 6 monumenti illius, ut ea hic referre liceat, quibus Lector instructus judicet, jure an injuria Grandinus sua plusquam infinita me rejecisse asserat. En itaque Latine duobus articulis proxime sequentibus, quod in illo meo scripto art. 5, 6 Gallice legitur.

TAB. II. Fig. 4. V. Posita hyperbola generali *AFB* inter asymptotos orthogonales *CA*, *CB*, quibus ab hyperbolæ puncto quovis *F* parallelæ fingantur *FE*, *FL*: „sint $CE = x$, $EF = v$, & $CK = a$ constanti; sitque $x^m v^{m+n} = a^{2m+n}$, vel $v\,(EF) = a^{\frac{2m+n}{m+n}}\, x^{\frac{-m}{m+n}}$ locus ad hyperbolam, ex quo fit elementum $vdx = a^{\frac{2m+n}{m+n}}\, x^{\frac{-m}{m+n}}\, dx$, & area *ACEFA* $(\int vdx) = \frac{m+n}{n} \cdot a^{\frac{2m+n}{m+n}}\, x^{\frac{n}{m+n}} = \frac{m+n}{n} \cdot CR^{\frac{2m+n}{m+n}} \cdot CE^{\frac{n}{m+n}}$, scilicet finita ad partem *A*, cujus respectu *CE* finita est, & solummodo infinita ad partem *B*, siquidem *CE* hanc „ad partem tantummodo infinita esse potest.

„VI. Ergo, si assumendo *LF* (x) in ordinatam hyperbolæ *AFB*,

AFB vel (*art.5*) $xdv = a^{\frac{2m+n}{m}} . v^{\frac{-m-n}{m}} dv$ in elementum areæ,, asymptoticæ *BCLFB*; area hæc ($\int xdv$) reperiatur $= \frac{m}{-n} . a^{\frac{2m+n}{m}}$.,, $v^{\frac{-n}{m}}$ negativa, signum non est eam esse plusquam infinitam ut,, (*art.1*) Cl. Wallisius asserit, sed solummodo quod loco illius areæ,, *BCLFB* assumendum sit complementum ejus *ALFA* $= \frac{m}{n} . a^{\frac{2m+n}{m}} . v^{\frac{-n}{m}}$: quod sæpe sæpius contingit in multis aliis qua-,, draturis.,,

VII. En hoc art. 6 monumenti a Grandino culpati confutata plusquam infinita, quæ Wallisius posuit (*art.1*) in fractionibus negativis: en etiam art. 5 stabilita, quæ Grandinus e contra posuit (*art.2*) in infinitis sese invicem infinities excedentibus, ut ipse jam monitus perspiciet: posita enim x longitudinis infinitæ, eo plura infinita alia aliis infinities majora aut minora exhibebit illi formula (*art.5*) in qua est $x^{\frac{n}{m+n}}$, quo plurium valorum positivorum majorum aut minorum fiet index numericus n, manente eodem quovis numero positivo m; siquidem tunc quantitas (*hyp.*) infinita x eo plurium aut pauciorum dimensionum evadet: quamobrem his diutius non immoror.

Patet ergo, me in scripto, quod Grandinus (hæc omittens) oppugnat, non solum plusquam infinitorum Wallisianorum (*art.6*) falsitatem, sed etiam Grandinianorum (*art.5*) veritatem demonstrasse. Fateor tamen, de his Grandinianis aliter me tunc non cogitasse, quam quod eorum formula (*art.5*) viam sterneret (*art.6*) ad confutanda Wallisiana, de quibus solis erat controversia, & hæc causa fuit, cur inanem reliquerim superiorem (*art.5*) istorum plusquam infinitorum formulam. Hinc etiam liquido constat, me de his non cogitasse: qui autem fieri potuisset, ut ea non cogitata rejecissem, aut ea cogitata non vidissem in superiore eorum formula art. 5, inquirenti Analystæ cuivis etiam Tyroni ea propalante?

Cur

Cur autem de his plusquam infinitis Grandinianis non cogitaverim, jam dixi: eo quod ſcilicet de ſolis Walliſianis ageretur, a quibus toto cœlo diſcrepant *(art. 1, 2, 5, 6)* infinita alia aliis infinities majora, quæ non ſuſpicabar eodem nihilominus *plusquam infiniti* nomine a Grandino fore appellanda; atque hac ſua logomachia deluſum, affic̄turum perperam eum eſſe mihi ſua exploſiſſe plusquam infinita, eo quod Walliſiana respuerim. Permirum ſane mihi eſt, & haud dubie erit Geometris, qui me norunt, Grandinum autumaſſe, varia illa infinitorum genera a me repudiari, quaſi vero qui infinite parva alia aliis infinities minora recepit, poſſet ratione ſaltem Geometrica aſcendendo, non admittere infinita alia aliis infinite majora; quaſi, inquam, Grandinus non me vidiſſet ſæpe ſæpius horum ideo minora præ majoribus nihili facientem.

IIX. Tantum porro abeſt ut Cl. Fontenellus, a P. Grandino contra me citatus, a mea hac de re ſententia diſceſſerit in eleganti ſua expoſitione monumenti a Grandino damnati, ut potius in ea totus ille videatur eſſe, cum Gallice dicit, quod Latine Grandinus *(pag. 17)* reddit his verbis: *illas plusquam infinitas magnitudines demum cenſendas eſſe, quæ ab infinitorum ordine emergentes, ad ordinem ſuperiorem fuerint elevata, ut accidit finitis magnitudinibus, ubi ad ordinem ſuperiorem tranſierint.* Hæc, inquam, mea eſt, fuitque ſemper ſententia, videlicet ut finitæ magnitudines infinitæ evaſiſſe dici nequeunt, niſi cum finitarum quarumvis ſimiles ſunt transgreſſæ, ſic etiam plusquam infinitas pari ratione dici nequire, niſi quæ (ſi id fieri poſſet) ultra infinitarum quarumlibet extenſionem aſſurrexiſſent, quales (ut docte obſervat idem Fontenellus) forent Walliſianæ fractiones denominatorum negativorum, ſi hi nihilo minores eſſent. Certe quidem ſi loco citato Cl. Fontenellus ab hac mea ſententia mihi viſus fuiſſet alienus, contra eum ſtatim dixiſſem, quod nimirum in interpretatione meorum a meo ſenſu abfuiſſet. Scit autem ipſe, & teſtari paratus eſt, me huic ejus relationi non reclamaſſe, imo hanc approbaſſe.

Quod ſpectat Diarii Gallici loca duo, usque adhuc mihi ignota, quæ Grandinus mihi etiam opponit, cum primus ſolis

&ipſiſſimis

& ipsissimis superioribus Cl. Fontenelli verbis constet, eum jam superius comprobavi: secundum autem, in quo Diarii Autor posuit, varios infinitorum *ordines* a transcendentali Geometria prohiberi, pariter approbo, si omnia infinita simul includi voluerit ille in uno trium ordinum, quibus infinite parvum, finitum, & infinitum secernuntur ab invicem; hoc enim sensu unus est, non multiplex, infinitorum ordo. Contra vero si per illos *ordines* idem Autor intellexerit varia genera aut varias classes infinitorum aliorum aliis infinities majorum (quod vix crediderim); hunc secundum Diarii locum eo magis improbo, quod (ut jam dixi) sæpe sæpius in Acad. Mon. infinita alia aliis infinite majora mihi obvenerint, qualia sunt x, x^2, x^3, x^4, &c. in hypothesi ipsius x infinitæ; adeo ut priora præ posterioribus pro nihilo habuerim, ponendo scilicet (hac in hypothesi infinitæ x) $x + x^2 = x^2$, $x + x^2 + x^3 = x^3$, $x + x^2 + x^3 + x^4 = x^4$, &c. quæ cum aut similia ratione simili a me tractata in iisdem Monumentis identidem Grandinus viderit; magnopere iterum miror imputantem eum mihi infinita alia aliis infinite majora negasse. Sed quid tamdiu his inconsulte objectis immoror? cum factis alienis non tenear.

IX. Non modo Wallisiana plusquam infinita speciatim ratione art. 6 sed etiam generatim omnia ideo respui, quod (prout ipsa *plusquam infiniti* vox sonat) ea, si quæ essent, omnem transgrederentur extensionem *infiniti* definitione comprehensam: ac proinde cum ipsa infiniti, utpote inexhaustibilis, natura pugnarent; siquidem nihil omnium rerum est plusquam quod sua definitione continetur: hoc P. Grandinus suos adolescentes olim se docuisse non meminit. Atque hæc causa fuit, cur dixerim in præfatiuncula scripti, quod Grandino bilem movit, non nihil in illis contradictionis & chimeræ mihi videri, asymptoticasque deinde hyperbolarum omnium areas (quantumcunque infinitas) esse tantummodo infinitas, non negando tamen, alias aliis infinite majores esse, ut ex superioribus constat, nec etiam asserendo, cum id e re controversa non esset.

Hinc etiam fuit cur in Acad. Mon. an. 1710 d 4 Junii, quo sane tempore P. Grandini librum *de infinitis infinitorum* (si forte tunc

X esset

esset editus) nondum videram, cum (ut jam dixi) eum non obtinuerim nisi mense Decembri anni proxime elapsi 1711. Hinc, inquam, fuit cur in illis Mon. an. 1710 pag. 359 licet (exigente quæstione) duo varia genera infinitorum in una hyperbola Apolloniana demonstraverim absque auxilio ullius alterius curvæ, atque hac occasione repererim infinita numero genera infinitorum aliorum aliis infinities majorum, plane diversa ab iis quæ Grandinus demonstrare suscepit; nihilominus tamen ibi dixerim quantitatum infinite parvis majorum nullam esse posse præter finitam aut infinitam, utpote quod infiniti ordinem, sive naturam aut inexhaustibilem extensionem nulla transgredi queat nec consequenter vere *plusquam infinita* seu *plusquam infinite magna* dici possit, ut infinite parvarum aliarum aliis infinities minorum nulla *plusquam infinite parva* hucusque dicta fuit, licet hæ parvitatis limitem habeant zero, illis suæ magnitudinis termino carentibus.

X. Siquidem hanc loquendi rationem moleste fert P. Grandinus, summopere vereor, ne molestius longe ferat aliam, qua in iisdem Monumentis an. 1710 ipsum etiam *Infiniti* nomen abnegavi variis generibus quantitatum superiorum (*art. 9*) quas notavi (eas animadverterat quoque Cl. Fontenellus) medias finitam inter & simpliciter infinitam, licet illæ sint quacunque finita majores, qualis nimirum est y inter finitam a & infinitam x in æquatione parabolica $ax = yy$ dum x infinita ponitur: quæ y si tunc infinita dicatur, hæc illam x de infimo ad secundum infinitorum gradum illico contra hypothesin efferet; atque sic de aliis proportionalibus mediis inter finitam quamvis quantitatem & simpliciter infinitam ad libitum inserendis, quæ si *infiniti* nomine donarentur, hanc illæ de inferiori infinitorum gradu ad totuplicem eveherent quot illæ essent insertæ; atque ita (Grandiniana lingua loquendo) ea primum (*hyp.*) simpliciter infinita, jam tunc plusquam infinita gradus ad arbitrium dicenda foret; quod absurdum forsan ipsi Grandino videbitur.

Utut sit, cum illo de vocibus pugnandi non est animus: itaque si libeat ipsi, non solum quantitatibus illis finitas inter & infinitas mediis, nomen *infiniti*, sed etiam *plusquam infiniti* nomen

men aliis infinitis sese invicem infinities excedentibus ultro concedam, modo tamen ille hæc sua plusquam infinita accurate secernat a Wallisianis, quæ, licet ejusdem nominis, multum ab illis discrepare vidimus art. 1, 2. Quod si non fecerit P. Grandinus, logomachia sua continuo abutetur: Grandinianam dico *logomachiam*; quia nulla fuit Wallisio fractiones suas negativas (*art. 1*) appellasse, licet absone, *plusquam infinitas*, cum nova nomina sint arbitraria; sed idem *plusquam infiniti* nomen alio (*art. 2*) postea detorsisse, vere Grandini logomachia fuit, aut alterius cujusvis, si quis prior illo & Wallisio posterior detorserit.

Ceterum licet doctissimum Wallisium in his suis plusquam infinitis hallucinatum esse crediderim, etiamnumque credam, mea tamen illi observantia nunquam, defuit nec deerit ob multiplicia eruditissimaque opera, quibus Rempublicam Literariam ditavit: sed sunt in Sole maculæ; & ideo si quam in Cl. Wallisio tot ac tantis operibus illustri notavi, ea sane nihil quicquam detrahere debet de veneratione tanto Viro debita, ut de P. Grandini (pluribus etiam operibus illustris) autoritate quidquam apud me, licet ab ipso inique lacessitum, detraxit nec rumor, quem falsum sparsit de me circa infinita, nec error, in quem raptus est ipse animo contra me dicendi, dum unam etiam impugnat methodorum, quibus vires centrales, osculorumque radios olim definivi. Hoc enim unum est adhuc in quo me vellicat; sed videat rursum quam temere id tentavit.

Error in reprehendentem ipsum Grandinum recidens.

XI. P. Grandinus in eodem suo libro, de quo huc usque, Schol. prop. 4 arguit me, quod (assumptis curva quacunq; QLM, & circulo EDL eam osculante in aLl, pro polygonis infiniti lateris) asseruerim angulum RLl contactus esse æqualem angulo LCl centri; quasi nesciat ille hac in hypothesi polygonorum osculum fieri per duplicem contactum factum in duobus infinite parvis lateribus aL, Ll, polygoni regularis EDL, productumque latusculum rectum aL versus R, tangentem fieri LR illis duobus polygonis communem. Hæc autem cum non ignoret P. Grandinus, qui fieri potuit in eadem hypothesi a me posita & ab ipso ad- TAB. II. Fig. 5.

 missa,

missa, ut negaverit angulum contactus RLl æqualem esse angulo centri LCl? siquidem enim est de regulari polygono EDL, cujus centrum C, angulique a, L, l, &c. ut habeat non modo CL=Cl, sed etiam angulum CLa=CLl=ClL; erit quoque de ejusdem polygoni natura ut habeat angulos CLa+CLl = ClL + CLl. Ergo cum sint anguli CLa+CLl+RLl = 2 rect. = ClL+CLl+LCl, restat ut contactus angulus RLl sit æqualis angulo LCl centri. Ac proinde hanc angulorum æqualitatem, olim etiam assertam ab insigni Geometra Jac. Bernoullo, in Act. Lipf. an. 1694 pag. 264, Grandinus male reprehendit.

XII. Jam vero si loco latusculi aL in tangentem LR producti medietate anguli RLl dissitam ab accurata perpendiculari LH ad radium CL, quæ ipsamet est tangens peripheriæ circularis elementis ubique curvis constantis, quorum unius tum chorda est elementum rectum ejusdem peripheriæ polygonæ EDL; palam est angulum RLl, sive (*art. 11*) LCl duplum esse anguli HLl, ut innui in Acad. Mon. an. 1706, 24 Aprilis, art. 17, ubi (producto radio Cl usque ad occursum cum rectis LR, LH, in punctis T, P,) dixi lT duplum esse ipsius lP: Unde cum ex hoc fluat ultro angulus HLl $=\frac{1}{2}$ RLl (*art. 11*) $=\frac{1}{2}$LCl, sive HLl $=\frac{1}{2}$LCl, idque solum demonstret P. Grandinus in Schol. suæ prop. 4, quo me appetit, nihil de hac æqualitate dicit quod non prior satis dixerim.

Ast in eo fallitur ille, quod elementum circuli polygoni assumat hic in elementum circuli ubique curvi, seu subtensam pro arcu. Erroneum quidem non est, in infinite parvis chordam arcui æqualem ponere, cum inter se non discrepent nisi differentia ad eos infinite parva; sed erroneum omnino est, angulum HLl illa chorda & tangente LH comprehensum sumere pro angulo contactus circuli elementis ubique curvis constantis, id est, pro angulo contento hanc inter tangentem LH & arcum illa chorda Ll subtensum, cum hic angulus longe futurus sit minor altero, quamdiu circulus ubique curvus spectabitur, illique duntaxat sit æqualis in hypothesi circuli polygoni, in qua (*art. 11*) constitit angulum RLl contingentiæ æqualem esse angulo LCl centri, ut dixeram cum Cl. Jac. Bernoullo, cujus heu! nimis immaturam mortem lugemus, demonstraveramque in Acad. Mon. locis, quos hac

in

inre Grandinus improbat. Videat ergo jam ille, uter nostrum accuratius infinite parvorum leges observavit.

XIII. In Acad. Mon. an. 1706 d. 24 April. & 18 Decemb. de radiis osculorum & de viribus centralibus agens, spectavi circulum curvasque cæteras omnes non solum ut rectis, sed etiam ut curvis elementis constantes, qua nim rum duplici consideratione pateret, hanc utramq; hypothesin eodem redire in consequentiis; nec quidem frustra, cum ambæ sigillatim eosdem impertiverint mihi radios osculares, easdem virium centralium rationes, & eosdem valores earum absolutos comparate ad constantem mobilis gravitatem. Attamen quod notaveram (art 15 Mon. 24 April.) de variis modis earum rationes easdem exprimendi, id perperam Grandinus *excusationem* appellat, quod æquior appellasset diversas eodem perveniendi vias.

XIV. Licet autem illa omnia vera esse fateatur, tamen nihilominus addit de mea methodo superiore (*art. 11*) qua (ut & altera) ea omnia inveni, quod, *admissa hac arguendi ratione, posset in aliis casibus talis error irrepere, unde falsa penitus conclusio deduceretur*: Geometra qui asserit, is assertum demonstrare tenetur: Unde velim demonstrare tentet mihi P. Grandinus casum vel unum, in quo arguendi rationem deficere credat; & statim ostendam, illum ipsum potius a vera defecisse. Causa assertionis aut saltem formidinis ejus in eo solo posita est, quod non viderit consensum (*art. 11, 12*) superiorum mearum methodorum, quarum una utitur ut alteram convellat. Sed ut consensio hæc magis adhuc ipsi pateat, insuper addo ex angulo LCl = RLl in circulo polygono æque ac hexangulo LCl = 2+HLl in circulo ubique curvo (latusculo scilicet recto Ll prioris, quod est chorda posterioris, manente eodem in triangulis LCl, ZLl, NLl, quorum medium ZLl sit isoscelium basin habens arculum lZ centro L radioque Ll factum, sive rectulam lZ occurrentem tangenti LH in puncto N, alio nimirum ab eo N, in quo eidem tangenti occurrit producta Dl per extremitates D & l diametri LD & latusculi Ll) sequi ND+Nl = LN+LN, quod hac in re Grandinianæ difficultatis caput est, quodque est demonstratu perfacile. Nam siquidem (*art. 11*) in circulo polygono est contactus angulus RL

 = LCl,

$= LCl$, triangula (*constr.*) isoscelia ZLl, LCl, dabunt $CL. Ll :: Ll. Zl = \frac{Ll+Ll}{CL}$. Unde cum sit (*art. 12*) $lY = 2+lP$, ac proinde etiam $Zl = 2+Nl$, erit quoque $2+Nl = \frac{Ll+Ll}{CL}$, sive $Nl = \frac{Ll+Ll}{2CL} = \frac{Ll+Ll}{LD} = \frac{LN+LN}{ND}$; atque ita est $ND+Nl = LN+LN$ imposito circulo polygono perinde ac in circulo ubique curvo, idque sequitur (ut nunc palam est) ex angulo $LCl = RLl$ in priore pariter atque ex angulo $LCl = 2+HLl$ in posteriore: unde cum ex hac secunda æqualitate nil timeat P. Grandinus, nec etiam ex illa quicquam timendum habet. Fateatur ergo necesse est, nimio me lacessendi animo, aut (ut de Viro Religioso officiosius judicem) nimia præcipitantia se in errorem fuisse inductum, dum has duas æqualitates inter se pugnare dixit, ut dum me infinita alia aliis infinite majora negasse protulit.

XV. Hæc sunt quæ coactus dicenda habui ad ea, quæ de me percepi in P. Grandini libro *de infinitis infinitorum*, cujus tantummodo legi Dedicationes, non nihil poematum, expositionem controversiæ, solos propositionum titulos, & Schol. prop. 4, inquirens duntaxat in illo libro, quid inibi esset quod ad me pertineret, cum eum totum legere nondum vacaverit. Quamobrem hac in responsione de Demonstrationibus *plusquam infinitorum* Autoris nil assero; attamen cum sint de re aliunde mihi nota, libens præsumo has valere omnes, præter eam quæ reperitur in Schol. prop. 4, quamque cæterarum tituli mihi suaserunt solam esse quæ me attingat, & quam Autor in hac responsione (*art. 11, 12, 14*) falsam esse deprehendet. Porro simul ac primum fuero solutus a negotiis, quibus undique premor, quibusque multum ac sæpe responsio fuit impedita, totum librum illius eo ardentius legam, quod, quæ mihi analytice nota sunt, ea synthetice demonstrata mihi sint perplacitura, quodque magno in numero mihi sit Libri istius Cl. Autor, qui (ut spero) veniam dabit justæ huic meæ defensioni, pro illata mihi ab ipso injuria moderatissimæ, tum pacis ergo, tum ob reverentiam Viro Religioso debitam.

G. G. L.

G. G. L. OBSERVATIO, QUOD RATIONES *sive proportiones non habeant locum circa quantitates nihilo minores; & de vero sensu Methodi infinitesimalis.*

CUm olim Parisiis Vir summus Antonius Arnaldus sua nova Geometriæ Elementa mecum communicaret, atque in iisdem admirari se testatus fuisset, quo modo posset esse *1* ad —*1*, ut —*1* ad *1*; quæ res probari videtur ex eo, quod productum est idem sub extremis, quod sub mediis, cum utrobique prodeat +*1*; jamtum dixi mihi videri, *veras* illas *rationes* non esse in quibus quantitas nihilo minor est antecedens vel consequens; etsi in calculo hæc, ut alia *imaginaria*, tuto & utiliter adhibeantur. Et sane identitatis rationum verarum fundamentum est rerum similitudo, quæ facit, exempli causa, ut segmentis similibus diversorum circulorum assumtis, sit ubique eadem ratio chordæ ad radium, seu ut chorda minoris se habeat ad radium minoris, ut chorda majoris ad radium majoris. Sed vero nulla plane apparet similitudo in supra dicta Analogia; si enim—*1* est minus nihilo, utique *1* ad—*1*, erit ratio majoris ad minus. Sed vero contra ratio—*1* ad *1* est ratio minoris ad majus. Quomodo ergo utrobique eadem ratio erit? Sed rationes istas esse imaginarias etiam alio certissimo argumento comprobabo, scilicet a Logarithmis. Nempe ratio cui nullus datur respondens Logarithmus, ratio vera non est. Porro posito unitatis Logarithmum esse *o*, rationis —*1* ad *1*, idem est Logarithmus qui ipsius—*1*. At ipsius—*1* non datur Logarithmus. Non enim est positivus, nam talis omnis est Logarithmus numeri positivi unitate majoris. Sed tamen etiam non est negativus; quia talis omnis est Logarithmus numeri positivi unitate minoris. Ergo Logarithmus ipsius—*1* cum nec positivus sit, nec negativus, superest ut sit non verus sed imaginarius. Itaque & *ratio* cui respondet, *non vera sed imaginaria* erit. Idem etiam sic probo: si daretur verus Logarithmus ipsius—*1*, seu rationis—*1* ad *1*, ejus Logarithmi dimidium foret Logarithmus ipsius $\sqrt{-1}$, sed $\sqrt{-1}$ est quantitas imaginaria. Itaque daretur Logarithmus verus imaginariæ, quod est absurdum. Et proinde non nihil humani passus est insignis in paucis Geometra Iohannes Wallisius, cum dixisset rationem *1* ad

—*1* esse

—1 esse plus quam infinitam; & recte hoc (etsi aliis considerationibus) celeberrimus Varignonius rejicit. Interim nolim cum ipso negare —1 esse quantitatem nihilo minorem; modo id sano sensu intelligatur. Tales enuntiationes sunt *toleranter vera*, ut ego cum summo Viro *Ioachimo Iungio* loqui soleo; Galli appellarent *passables*. Rigorem quidem non sustinent, habent tamen usum magnum in calculando & ad artem inveniendi universalesque conceptus valent. Talis fuit locutio Euclidis, cum Angulum Contactus dixit esse rectilineo quovis minorem; tales sunt multæ Geometrarum aliæ, in quibus est figuratum quodammodo & crypticum dicendi genus. Sunt tamen quidam, ut sic dicam, *tolerabilitatis* gradus. Porro ut nego, rationem, cujus terminus sit quantitas nihilo minor, esse realem; ita etiam nego, proprie dari numerum infinitum vel infinite parvum, lineamve infinitam, vel infinite parvam. Etsi Euclides sæpe, sed sano sensu, de linea infinita loquatur. *Infinitum* continuum vel discretum, proprie nec unum, nec totum, nec quantum est; etsi analogia quadam pro tali a nobis adhibeatur; ut verbo dicam, est modus loquendi. Cum scilicet plura adsunt, quam ullo numero comprehendi possunt, numerum tamen illis rebus attribuimus analogice, quem infinitum appellamus. Itaque jam olim judicavi, cum infinite parvum esse errorem dicimus, intelligi dato quovis minorem, revera nullum. Et cum ordinarium & infinitum & infinities infinitum conferimus; perinde esse ac si conferremus ascendendo diametrum pulvisculi, diametrum terræ & diametrum orbis fixarum, aut his quantumvis (per gradus) majora minoraque eodemque sensu descendendo diametrum orbis fixarum, diametrum terræ & diametrum pulvisculi posse comparari ordinario, infinite parvo, & infinities infinite parvo, sed ita ut quodvis horum in suo genere, quantumvis majus aut minus concipi posse itelligatur. Cum vero saltu ad ultimum facto ipsum infinitum aut infinite parvum dicimus, commoditati expressionis seu breviloquio mentali inservimus, sed non nisi *toleranter vera* loquimur, quæ explicatione *rigidantur*. Atque hæc etiam mea sententia est de areis illis Hyperboliformium Asymptoticis, quæ infinitæ infinitiesque infinitæ esse dicuntur,

tur,

tur, id eſt, talia rigoroſe loquendo vera non eſſe poſſe, tamen ſano aliquo ſenſu tolerari. Atque hæc tum ad terminandas Virorum Clariſſimorum Varignonii & Grandii controverſias, tum ad præcavendos chimæricos quosdam conceptus, tum denique ad elidendas oppoſitiones contra *methodum infinite ſimilem*, prodeſſe poſſunt.

Entdecktes Judenthum.

h. e.

JO. ANDREÆ EISENMENGERI Judaismus detectus.

Pars II.

Regiom. & Berolini apud Jo. Chriſt. Pape, 1711, 4.

PArtem priorem Operis hujus laborioſiſſimi primo hujus anni Menſe per ſumma capita euntes recenſuimus, nunc poſteriori eadem opera præſtanda erit. Capite I Rabbinorum pronunciata de animabus Chriſtianorum, & eorum, qui a Judæorum ſacris alienos ſe eſſe profitentur, Cl. Autor recenſet, illisque ad latus collocat eorundem aſſertiones, de animabus ſuis, earumque ex alio corpore in aliud, aut ex alio loco in alium commigratione, prolatas. Et mireris ſane, μετεμψύχωσιν tam craſſam illis vero viſam eſſe ſimilem, ut animas hominum non ſolum in alios homines, ſed etiam in beſtias cujuscunque generis, plantas item & arbores, ipſaque adeo corpora ſenſu & motu carentia ac vel in diabolos devolvi putarent. Hæc perſuaſio effecit, ut, cum animas in animalium mundorum corpora abire cenſeant, ſollicite caveant, ne acies cultrorum, quibus ad mactanda ſacrificia uti ſolent, inciſuris, ex quibus animæ illæ nimium dolorem ſentirent, depravata & interſtincta ſit. Vide librum Miſchmath chajim fol. 160. De tranſitu animarum impiarum in diabolos & pravos ſpiritus exponit liber Emek hammelech fol. 85. Easdem nusquam conſiſtere poſſe, ſed huc illuc ferri, quod pœnæ genus *Na vanad* appellant, traditur in eodem libro fol. 16. Hanc migrationem repetitis vicibus fieri

[Margin: pag. 25. — 34. — 42. — 55.]

præcipiunt eorum Doctores, qui tamen in definiendo numero dissentiunt, cum alii ter, alii quater, millies alii eam usu venire statuant. Argumenta, quibus sententiæ suæ fidem facere
Pag. 16 sq. conantur, nunc infirma & lubrica, nunc ridicula & vana sunt, quod evincit Autor fusius. Cap. II commemorantur exsecrationes & diræ, quibus Judæi in Christianos grassari impie solent.
90 sq. Quamvis enim in nonnullis ipsorum scriptis v.c. in Opere Schulchan Aruch & ejus parte, quæ inscribitur *Choschen hammischpath*, n. 425, in Maasch hasschem f. 134, in Meor Enajim cap. 55 contrarium præcipiatur, & Judæi ad preces pro gentibus, inter quas versentur, faciendas disertis verbis excitentur, noster tamen Autor ex solennibus precum formulis, quibus utuntur, & aliis argumentis evincit, præceptiones has non ubique occur-
98. rere, nec locum illis relinqui. Propterea multa in precatiunculis eorum invenias, quæ ultionem divinam de gentibus sumendam exposcunt. Speciatim id perspicitur ex oratione, quam *crassam Tephillam* vocant. Negari tamen non potest, Judæos v. c. Lipmannum in libro Nizzachon num. 348 & alios omnem operam in eo collocare, ut hanc suspicionem a se amo-
109. liantur. Sed irritum omnem eorum laborem esse apparet ex il-
121. lis, quæ Cl. Autor erudite commentatur. Sigillatim postea enumerantur dies, quibus solemni quasi ritu precibus suis ad procurandam Christianis divini Numinis pœnam abutuntur.
154. Inter hæc suaviter somniant, Christianos ipsorum Judæorum peccata luere debere, quod apparet ex Parte II libri Machsor, qui Pragensis dicitur, fol. 4 col. 2; unde etiam impudenter fin-
158. gunt, hircum Asasel, qui anniversario Expiationis festo in desertum emitti solebat, Esavum ejusque posteros ac speciatim Christianos adumbrasse. Hæc causa est, cur anno 1699 Franco-
161. furti ad Mœnum, ea, quam diximus, festivitate recurrente, fœminam quandam, Christi sacris addictam, certa pecuniæ summa conduxerint Judæi, ut sibi hirci expiatori loco inserviret.
189. Cap. III Judæorum in Christianos odium amplius exponit, quod tantum est, ut religioni sibi ducant, Christianum, in vitæ periculo constitutum, vitæ & incolumitati vindicare. Ita enim sentire jubentur in Schulchan Aruch, speciatim in Jore dea n. 158, cujus

cujus præcepti varias afferunt causas, Imo odium illud his terminis non coercetur, sed tantæ acerbitatis est, ut Judæos, ad Christi sacra conversos, se jure quodam suo vita privare posse putent. Vide Jore dea num. 158 & alios locos, quos Autor affert, quibus accedit illustre ejusdem rei exemplum p. 197. Non illos vero solum, quos a doctrina sua discessionem fecisse vident, occidere se posse opinantur, sed nec illis omnibus parcunt, qui Christianis Parentibus orti sunt. Præcipiunt enim, licere sibi gentium sanguinem profundere, profitentur, dignas esse gentes, quæ funditus evertantur, dignos esse idololatras, qui intereant, &c. quæ singula præter alia ex ipsorum monimentis comprobantur. Deinde non unum exemplum cædis, in Christianos adultos, vel eorum liberos perpetratæ, in medium affertur, totumque momentum ea diligentia, &, ut putamus, fide tractatur, ut vel hujus Autoris beneficio controversia illa, quæ inter Wagenseilium ac Tenzelium τὰς μακαρίτας agitata olim est, finiri posse videatur. Sub finem disputatur, utrum Judæi sanguine Christianorum carere non possint, &, cum Judæi, nominatimque Aberbanel, per calumniam hoc dici conquerantur, rem in medio relinquit diligentissimus Autor. Ultimo loco idem usum Medicorum Judaicorum Christianis graviter dissuadet, ideo, quod Judæi hostes Christianorum jurati sint, iisdem cædes Christianorum licita putetur, Medici Judæorum ejusmodi medicaminum, quorum vim ignorant, experimentum in Christianis capere jubeantur, plerique eorum Medici literarum vel ignari vel non admodum periti sint, multi denique non parum detrimenti inde ceperint. Propterea in Jure Canon. Parte II Decret. Causa 28 qv. I c. 13 Christiani Judaicorum Medicorum opem ad levandos morbos implorare prohibentur. Cap. IV novum odii in Christianos exemplum repræsentatur. Sicut enim Judæi nemini suorum salutis spem dubiam faciunt; ita eandem adimunt omnibus, quos sacra sua aversari intelligunt Neque obstat illorum assertio, quæ exstat in Jalkut Rubeni tit. Gilgulim num. 63 in eam sententiam, qua pii inter gentes partem futuri seculi sperare jubentur. Hujus enim liberalitatis quasi obliti verpi in omnia alia aliis in locis discedunt, v. c. Bechai in comment.

Marginal page references: pag. 194. (beside line 1); 200. (beside "illos vero solum"); 219. (beside "probantur. Deinde"); 225. (beside "finiri posse"); 227. (beside "rem in medio"); 234. (beside "rum opem"); 248. (beside "obliti verpi").

comment. in Pentat. fol. 55 col. 4 & fol. 144 col. 4 &c. Dum in
pag. 236. his est Cl. Autor, obiter etiam & strictim disquirit, quid per
עולם הבא sive *seculum futurum* intelligi debeat, de quo argu-
mento eruditæ Witsii & Rhenferdi commentationes in publi-
274. cum exstant. Spem illam, quam de sua salute animo conce-
perunt, variis modis confirmare annituntur, &, cum peccatis
se infectos videant, illorum veniam non uno sibi modo polli-
centur. Eam enim certissimam sibi credunt, si obitum pie de-
functi doleant, si legi studeant, si peccatorum pudore corripi-
antur, si vespera Sabbathi verba Gen. II, 1 legant, si denique sacrifi-
278. ciorum leges scrutentur. Recipiunt se præterea etiam ad meri-
ta Sanctorum defunctorum, quos pro vivis supplices ad Deum
280. preces deferre putant, ac propterea eosdem religiose veneran-
281. tur. Nec minus confidunt in precibus, celebratione Sabba-
thi, in castigationibus & calamitatibus, morte ac variis bonorum
operum generibus, quæ ne difficiliora videantur, obedientiam
legi præstandam tam angustis limitibus constringunt, ut, qui
uni præcepto obtemperet, is totam legem observasse judicetur
in Medrasch Mischle fol. 65 col. 3. Imo, ne quid confidentiæ
desit, impios quoque Judæos de salute bene sperare volunt, in
295. lib. Thorath Adam fol. 100 col. 2. Cap. V Judæorum de Pa-
radiso doctrina explicatur, quem duplicem illi faciunt, superio-
rem alterum, alterum inferiorem, utrumque septem nomi-
nibus insignem, & in septem domicilia distinctum ac septem
justorum ordines sive cœtus comprehendentem. In eo fin-
gunt varia herbarum odoriferarum genera succersere: vide A-
313. vodath hakkodesch fol. 46. Ex inferiore in superiorem paradi-
sum animas evehi, & vicissim ex hoc in illum deturbari, affir-
323. mant in Jalkut chadasch fol. 57 col. 2. Cum hoc argumento
cap. VI conjungitur eorum doctrina de Inferno, quem variis
nominibus designatum itidem duplicem & in septem mansiones
337. distinctum credunt. In eum omne hominum genus deferri
statuunt, ex quibus tamen animæ piorum non diu in illo com-
morantur, si credimus autori Nischmath Chajim fol. 82 col. 2.
347. Damnatis tamen quotidie quatuor & dimidiam horas a vexatio-
nibus liberis esse licet, secundum Jalkut Rubeni fol. 167 col. 4.
Ex

Ex impiis alios breviori, alios longiori temporis intervallo, alios in æternum, pro delictorum varietate, infernalibus pœnis sustinendis destinari iidem putant, quam in rem præter ceteros legi potest Menasseh ben Israel in Nischmath Chajim fol. 37 col. 2; quæ tamen cum illis vix conciliari possunt, qui ipsum infernum olim in paradisum commutatum iri censent, in Jalkut Rubeni n. 2. Sufficere hæc possunt, ut cum de Autoris nostri diligentia tum de Judæorum ineptiis judicium ferri queat. Propterea reliquorum capitum argumenta strictim enumerabimus. Caput VII doctrinam de Angelis bonis, cap. IIX de Angelis malis, sive Diabolis, proponit. Cap. IX contemtionem Magistratuum Judæis familiarem & religionis in præstando jurejurando neglectionem describit, sicut cap. X iidem Judæi de ditionibus suis, quas aliis in regionibus possideant, Principibus ac Regibus suis subjecti, magnifice gloriantes introducuntur. Cap. XI fraudes, furta & immodicam lucri cupiditatem sistit. Cap. XII de ciborum & potus ratione, cap. XIII de Messia, cap. XIV de iis, quæ a Messia sibi pollicentur, cap. XV de imperii, a Messia administrandi, duratione, cap. XVI de resurrectione mortuorum, cap. XVII de extremo Judicio, ex sententia Judæorum, commentatur, quibus extremum caput subnectitur, quod in causas, quæ Judæorum conversionem prohibeant, inquirit, ac quibus illa mediis promoveri queat, non infeliciter ostendit.

pag. 368.

370.

S. IRENÆI, EPISCOPI LVGDVNENSIS ET Martyris, Detectionis & eversionis falso cognominatæ agnitionis, seu contra hæreses Libri quinque. Studio & labore RENATI MASSUET, Presbyteri & Monachi Benedictini e Congregatione S. Mauri.

Parisiis, typis & sumtibus Io. Bapt. Coignard, 1710, fol. Alph. 9 pl. 15.

MIrifico decem abhinc annis excepta plausu est splendida illa Irenæi editio, quam e Sheldoniano theatro emisit Grabius, recensita nobis A. 1702 p. 308 sq. Nec tamen is omni ex parte satisfecit Massueto, quippe qui in Præfatione, post latum de

ceteris omnibus Irenæi editionibus judicium, notat, Grabium in multis Irenæi locis lectiones minus ſanas amplexum eſſe, rejectis melioribus: in aliis corruptelam vel non animadvertiſſe, vel infeliciter ſublatum iviſſe: porro, ut Irenæum vel invitum Anglicanæ eccleſiæ adjungeret, in notis ſæpius ad nauſeam usque copioſum eſſe: aliorum notas nullo delectu adſciviſſe: ſuas vero auxiſſe majorem in modum iis locis, ubi ad Irenæi ſententiam illuſtrandam parum conferant: contra nihil ſæpe annotaſſe, ubi autori luce erat opus: capitum lemmata pro arbitrio ſuſtuliſſe vel diſſecuiſſe: denique fragmenta Græca admodum incommode diſpoſita eſſe, quod quidem typographi culpa factum eſſe Maſſuetus credit. Hiſce proinde nævis ne ſua laboraret editio, ſibi providendum putavit. Ac primum, ut Irenæus prodiret quam emendatiſſimus, eum ad tres MSS. codices, nondum a quoquam recenſitos, exegit: quorum, primus judicio Mabillonii ante annos 800 exaratus eſt, tertius ante 400 annos, medius autem ipſi viſus non eſt. Accepit enim varias lectiones, toto libro I & prioribus octo libri II capitibus Paſſeratii manu adſcriptas ad oram editionis cujuspiam Eraſmi: niſi forte eæ lectiones a Paſſeratio partim ex aliis libris jam impreſſis annotatæ, partim ex ingenio depromtæ ſunt. Quod ſi ita eſſet, non tres, ſed duos tantum MSS. codices laudandi Maſſuetus cauſam haberet. Diſſerit deinceps de aliis MSS. codicibus, quibus uſi ſunt Fevardentius atque Grabius, quantumque iis auctoritatis ſit tribuendum, ſententiam exponit ſuam. Horum codicum ope factum ait eſſe, ut Irenæum adeo emaculatum reddiderit, pauca ut jam ſupereſſe videantur, in quibus Lector hærere ac genuinam deſiderare lectionem poſſit. Fragmenta Irenæi commodiore ordine diſpoſita, & interdum auctiora emendatioraque, quam in Grabiana editione exſtent, exhibere ſe ait, eorum, quæ ex Epiphanio excerpta ſunt, Latina quoque verſione Iac. Billii e regione veteris adjuncta. Fecit quoque novam capitum ſectionem, novaque ſingulis præfixit lemmata: idque ea de cauſa, quod vulgata diviſio una cum lemmatibus & Irenæo ſit multo recentior, & utraque ſæpius abſurdiſſima ſint. Quin & capita in paragraphos diviſit, veteri tamen diviſione capitum, legentium commodo, in margi-

margine servata. Ut vero & sententia Irenæi, sæpe obscura, planius cognosceretur, difficilia quæque loca subjectis textui notis explicare conatur, adjectis aliorum etiam doctis observationibus, nisi quod eas prætermisit, quæ solum ad eruditionis ostentationem vel ad dogmata & fidei controversias pertinent. Ceterum quæ fusiori examine indigebant, singularibus Dissertationibus toti operi præmissis pertractavit, de quibus postea dicamus. Singulis Irenæi libris brevem præmisit ac dilucidam analysin, haustam ex Nurrii Apparatu ad Bibliothecam maximam veterum Patrum Ad calcem operis, præter deperditorum Irenæi librorum fragmenta, quorum quædam nunc primum prodeunt, adjecta sunt ex Grabii spicilegio excerpta ex veterum Gnosticorum libris. Tandem adjunxit eorum præfationes, prolegomena, notas & observationes, qui novas Irenæi editiones adhuc publicarunt vel illustrarunt: ut sic uno volumine comprehensa minorique sumtu Lector habeat, quæ antea pluribus contenta & majore impensa erant comparanda. Agmen claudunt quatuor Indices, primus Græcarum obscuriorum vocum, alter Latinarum difficiliorum, tertius Scripturæ S. testimoniorum, quartus rerum.

Nos antequam ad ipsum Irenæum adeamus, Massueti Dissertationes Irenæo præfixas perlustrabimus. Harum prima hæreticos persequitur, quos primo libro recensuit Irenæus, eorumque actus, scripta & doctrinam. §. 1 de Valentini agit patria, cumque Epiphanius eum Phrebonitem fuisse ex Ægypti quadam ora referat, Phtenotitem legere mavult. §. 2 in ejus ætatem inquirit, subductisque rationibus censet, eum anno circiter 158 mortuum, natum vero anno circiter 85. §. 4 recte notat eorum errorem, qui ex Tertulliani verbis perperam intellectis tradiderunt, librum a Valentino scriptum fuisse sub nomine Sophiæ. Tertullianus quippe ad Sophiam, Valentinianorum æonum novissimum, alludit, non ad librum eo titulo vulgatum. §. 5 de Valentini dogmatibus agens rejicit Cl. Buddei opinionem, (quam tamen ante eum jam alii faverunt, ut Corn. Agrippa de Vanit. Scient. c. 47 & 48, Hottingerus Thes. Philol. 53. lib. I cap. 3 Sect. V p. 445 & Io. Crojus in Specim. Conjectur. in Irenæum,) Valentiniano-

nianorum placita ex Judæorum Cabbala derivantis, probatque ex veterum ſilentio, Sephiroticas chimeras, Cabbaliſticos mundos ac reliquas Cabbaliſtarum ineptias nondum illo tempore auditas fuiſſe. Addit, libros Cabbaliſticos, hodie qui exſtent, vix ante annos quingentos aut ſexcentos exarari potuiſſe. Noſter arbitratur, Valentinum ſyſtematis ſui inventorem non fuiſſe, ſed iis, quæ jam adinvenerant Gnoſtici priores, addidiſſe non nihil ac ſupremam admoviſſe manum: Gnoſticis vero pariter ac Valentinianis occaſionem præbuiſſe Pythagoricos ac Platonicos Philoſophos, Ægyptiosque, & Chaldæos Myſtagogos, quorum placitis ac myſteriis ipſorum animi fuerint imbuti: id quod præclare probat ac dilucide, facta cum illorum doctrinis collatione Valentinianorum dogmatum. Quod ſi non ſingula recte ſunt a Noſtro explicata, (quis enim tantis in tenebris ſatis lynceus ſit?) in univerſum tamen apparet, eum veros nugarum Valentinianarum fontes monſtraſſe. Quando vero Noſter p. 46 exinde concludit, Valentinianos puros putosque Chriſtianos fuiſſe, qui ridiculis gentilium philoſophematis ſimulatam Chriſtianismi ſpeciem induxerint: nobis contrarium videtur verius, nimirum eos fuiſſe Chriſtianæ quidem religionis approbatores, ſed partim amore Philoſophiæ, cui aſſueti erant in Gentilismo, partim metu calamitatum Chriſtianos ceteros prementium, Chriſtianismo ſpeciem induxiſſe religionis vel gentilis vel ſaltem philoſophicæ, id eſt, Theologiæ naturalis. Nihil enim cauſæ erat, cur Valentiniani videri vellent Chriſtiani, a cujus nominis ſocietate iis temporibus nil commodi ſperari poterat, ſed potius mala omnia. Contra complures eſſe tum malebant Chriſtiani, quam videri, cavebantque, ne haberentur in contemtoribus Gentilismi: quippe quod hominum genus in bonorum vitæque perpetuo verſabatur diſcrimine. Nec videtur notatu indignum, quod nusquam legimus in veterum monimentis, hoc genus hominum in acerbiſſimis illis Chriſtianorum vexationibus ſimul fuiſſe male habitum: quam libertatem omnino debuerunt ſyncretismo ſuo, quo Chriſtiana & ethnica ſcita in concordiam quandam redigere ſtudebant, more eorum, qui e Judaismo ad Chriſtianam religionem ſe converterant, notati ab Apoſtolo Galat. VI, 12. Pergit

Maſſue-

Maſſuetus, & Artic. II agit de Valentini diſcipulis, Secundo, Epiphane, Ptolemæo, Colarbaſo, Marco, & in horum quoque placitis ſubinde notat Platoniſmi veſtigia: quod & facit Artic. III agens de Valentini magiſtris, Simone Mago, Menandro, Saturnino, Baſilide, Carpocrate, Cerintho, Ebionæis, Nicolaitis, Cerdone, Martione, Tatiano, variis Gnoſticorum ſectis, Ophitis & Sethianis. Inter hæc p. 54 propugnat cum Tillemontio traditionem veterem de poſita Romæ ſtatua Simoni Mago quod fortaſſe non feciſſet, ſi, quæ ad refellendam hanc fabulam ab Antonio Daleo lib. de Orac. p. 579 ſqq. afferuntur, expendiſſet. P. 65 ſq. non obſcure indicat, ſibi videri nullum exſtitiſſe Ebionem, cum ejus nullam fecerit mentionem Irenæus, Euſebius vero & Origenes diſerte ſcribant, Ebionæos non a magiſtro ſuo, ſed a paupertate nomen accepiſſe: quique Ebionem aliquem ſtatuant, ſint recentiores ac duce utantur Epiphanio. P. 76 diſſertationem hanc primam concludens ait, ſe hæreſes ab Irenæo memoratas ad genuinos fontes, Platonica philoſophemata, revocaſſe: pleraſque enim Gnoſticorum fabulas purum putumque Platonismum eſſe, laceris & fœde mutilatis Scripturæ S. tegumentis Chriſtianæque religionis dogmatibus peſſime veſtitum.

Diſſertatione II de Irenæi vita, geſtis & ſcriptis commentatur Maſſuetus. Ac §. 2 Irenæum circiter A. 140 natum eſſe, ſubductis rationibus fidem facere conatur. §. 13 ſqq. docet, Irenæi ævo in Gallia nullum fuiſſe Epiſcopum, præterquam Lugduni, adeoque tardius in ea gente Chriſtianam religionem ſe diffudiſſe. §. 19 ſqq. agit de controverſia ob celebrationem Paſchatis orta, ingenueque Victoris Papæ fervidiorem æſtum notat & ab Irenæo merito eum fuiſſe reprehenſum fatetur. §. 30 ſqq. Dodwelli, Irenæum fuiſſe martyrem negantis, argumenta labefactare & vulgatam opinionem confirmare conatur. §. 42 probabile facit, eum, ad quem Irenæus ſuos contra hæreſes libros ſcripſit, fuiſſe Epiſcopum. §. 46 probat, Irenæum operi ſuo hunc dediſſe titulum: Ἔλεγχος καὶ ἀνατροπὴ τῆς ψευδωνύμου γνώσεως. §. 47 contendit, Irenæum hoſce libros circa A. 192 conſcripſiſſe, ac §. 48 & 49 Dodwellum & Grabium, ratos,

eum scripsisse sub annum 177, refutat. Ceterum Græce scripsisse Irenæum, non Latine, quod Erasmo visum fuit aliisque, operose comprobat §. 51 & 52. Unum, sed firmissimum, argumentum & ipso Irenæo addemus, qui in præfatione excusat scripturæ suæ genus his verbis: *Orationis artem non exquires a nobis, qui apud Celtas commoramur, & in barbarum sermonem plerumque avocamur.* Si enim Latine scripsisset, *Gallos* dixisset pro *Celtis*, nec Latinam linguam βάρβαρον διάλεκτον appellasset. Utrumque autem a Græcis dici, satis notum est. Latinæ porro versionis autorem fuisse Græculum quempiam, sermonis Latini plane rudem, docet §. 53: ubi &, versionem illam esse antiquissimam, ex Tertulliano, ipsa ejus verba producente, &, ubi Latinus interpres erravit, ipso quoque lapso, manifestum reddit: item §. 54 ex Cypriano atque Augustino, a quibus pariter ipsa Latini Irenæi verba recitentur. Unum fortasse caput in hac dissertatione desiderabunt lectores nonnulli, quo fides Irenæi historica sub examen revocata sit. Vulgus quidem historiæ lectorum non considerat, quanto locorum ac temporum intervallo disjunctus sit autor aliquis ab eo de quo scripsit, sed quam longe a sua legentium ætate remotus sit: at prudentiores scire avent, inprimis in historia de adversariis scripta, an scriptor notitiam habuerit undiquaque certam, eamque sine affectu exposuerit. Non ignoramus, Irenæum a Tertulliano vocari *omnium doctrinarum curiosissimum exploratorem.* Sed an vera sit hæc laus, dubitare in mentem venit, postquam videmus, ipsum Massuetum longe doctius de origine Gnosticorum errorum judicare, quam Irenæum. Cum igitur Irenæus non viderit, hæreticorum illorum dogmata ex Theologia gentilium, maxime Platonis, repetenda esse, verendum est, ne non satis peritus fuerit historiæ philosophicæ, nec ubique recte exponere potuerit hæreticorum dogmata. Unde nondum damnare audemus Cl. Jo. Clerici judicium, quod de Irenæo tulit in Animadvers. ad Ioan. I, 16 p. 41: *Vir*, inquiens, *profecto fuit pius & religioni Christianæ addictissimus: sed callidum rerum & dogmatum æstimatorem nunquam credent, qui ejus opus non oscitanter legerint.* Sed ne manes sanctissimi Viri immerito videamur lacessere, duo ejus capita expendemus paucis,

qui-

quibus Nicolaitarum & Simonis Magi hæreses describens nec diligentiæ nec ingenii nec doctrinæ magnæ dedit documentum. De Nicolaitis enim ita agit lib. I cap. 27, ut manifesto appareat, eum de hæresi eorum non aliunde notitiam hausisse, quam ex Apocalypsi Joannea. Attamen non solum audacter affirmat, eos flagitiose vivere, quasi sua adhuc ætate viguerit Nicolaitarum hæresis: sed etiam eorum magistrum & autorem fuisse Nicolaum diaconum, Actor. VI, 5 laudatum, sine ulla dubitatione tradit. Quodsi perspicuum fecerimus, nullos unquam exstitisse hæreticos Nicolaitarum nomen gerentes: ex quo deinceps illud consequetur, ut nugas egisse judicentur, qui audito Nicolaitarum nomine hujus hæreseos originem continuo retulerunt ad Nicolaum illum diaconum, quasi præter hunc nullus Nicolaus in orbe tum esse potuerit: necesse nobis erit fateri, & nimis credulum & exiguo admodum judicio præditum fuisse Irenæum nostrum. Quod enim alii post Irenæum idem tradiderunt, facilius excusari potest, quod hi sibi visi sunt sequi autorem fide dignum, quique nisi exploratum & certo perspectum nihil tradiderit. Ceterum facile est demonstratu, nullo unquam loco vel tempore exstitisse sub Nicolaitarum nomine hæreticos. Ioannes quippe Apostolus in toto illo libro (quod vel perfunctorie legentibus manifestum fit,) non proprietatem verborum secutus, sed symbolico atque ænigmatico dicendi genere usus est. Unde Nicolaitas memorans non docet, fuisse pravos homines id nominis gerentes, sed, exstitisse tum temporis nonnullos, qui revera essent (etsi ita non appellarentur) Nicolaitæ, quique hoc nomine haud injuria vocari possent. Eundem in sensum capite eodem v. 20 mentio fit Jesabelis, non quod tum aliqua hujus nominis fœmina turbas dederit in ecclesia, sed quod multi essent Jesabelis, Ahabi regis uxoris, similes ac verum Dei cultum idololatria commaculantes. Hi sub Jesabelis, pessimi exempli mulieris, persona eundem in modum notantur, uti totum regnum Antichristianum, quod plures sane habuit administratores, sub persona meretricis regio cultu ornatæ Apoc. XVII proponitur. Sic & Apoc. VII, 4 & XXI, 12 per Israelem non Judæi significantur, sed Christiani, qui veri sunt Israelitæ, & majori jure, quam

Judæi, ſic appellari poſſunt. Conf. Rom. IX, 6. Pari modo cum Apoc. III, 9 ſcribitur, falſos doctores videri voluiſſe Judæos, cum tales non fuerint: per Judæos ſignificantur veræ religionis profeſſores, quales olim erant Judæi. Etiam Apoc. VIII, 11 magni cujusdam impoſtoris nomen eſſe dicitur ἄψινθος. Certe nullus in Eccleſia exſtitit hæreſiarcha hoc nomine uſus. Quare non poteſt id nominis de re ipſa non accipi. Sicut enim Chriſtus Matth. XVI, 6, 11 & 12 doctrinam Phariſæorum vocat *fermentum*, quod inficiat totam veluti maſſam veritatis: ſic hoc loco doctrina Muhammedis (is enim innui videtur) comparatur cum *abſinthio*, quippe cum illa totum Chriſtianismum (cujus doctrina eſt *dulcis*, 1 Corinth. V, 8,) corrumpat & ingratum peſtiferumque ſaporem ei inducat. Sed quid multa? Ipſe Ioannes Apoc. XI, 8 expreſſis verbis docet, nomina in hoc libro ab ſe poſita non proprie eſſe capienda, ſed πνευματικῶς. Nec alia deſunt exempla hujus loquendi generis. Nam & Jeſaiæ VII, 14 dicitur, Meſſiæ nomen fore Immanuelis, quod ſcilicet is eſt (licet ita non fuerit nominatus, ſed JEſus,) verus Immanuel, id eſt, DEus nobiscum. Conf. Jeſa. IX, 6; Matth. V, 19. Hinc jam certum eſt, Nicolaitarum nomen in Apocalypſi mere ſymbolicum eſſe. Dicuntur autem Nicolaitæ, quod ipſorum errores conveniebant cum Balaami, verſu præcedenti memorati, doctrina. *Balaam* enim apud Hebræos ſignificat *Dominum populi*, ac reſpondet Græco nomini Νικόλαος. Eodem modo Apoc. IX, 11 mali angeli nomen eſſe dicitur Hebraice Abaddon, Græce Apollyon. Conf. Apoc. XVI, 16. Ergo Græco hic nomine dicuntur Nicolaitæ, qui Hebraico appellandi erant Balaamitæ. Accedit, quod, qui v. 14 & 15 deſcribuntur ſub Nicolaitarum aplatione, iidem ſub Jeſabelis perſona repræſentantur v. 20: ut vel hinc pateat, utroque loco nomina ſymbolice eſſe interpretanda. Ceterum quæ fuerint Nicolaitarum illorum doctrinæ, jam non exponemus, illud ſolum monentes, eas pariter myſtico ſenſu capiendas eſſe: ut & hinc appareat eorum error, qui ex verbis Apocalypſeos Nicolaitis flagitioſum ac propudioſum vitæ genus affinxerunt. Sufficere hæc poſſunt ad revincendum Irenæi de Nicolaitis errorem. Unum addimus, quod nec

nec Lucas, Nicolai mentionem in Actis faciens, nec ceteri Apostoli, quorum epistolas adhuc habemus, quicquam de Nicolao hæresiarcha vel Nicolaitis hæreticis meminerint: quod silentio præterituros eos fuisse, oblatis tam sæpe ac tam commodis occasionibus, si quidem Nicolaitarum titulo tunc hæretici fuissent in orbe, vix ac ne vix quidem credi potest.

Alterum, ex quo Irenæi autoritatem labefactari prædiximus, est historia illa de Simone Mago hæresiarcha, quam persequitur lib. I cap. 20. Neque enim Simonem illum hæreticum, neque sectæ novæ conditorem fuisse, Lucas Apostolorumque epistolæ, dum tacent, clamant. Quod si enim vera essent, quæ de eo narrantur, oportet, ut acciderint Luca & Apostolis, quorum hodie supersunt scripta, superstitibus. Hos tanti Antichristi voces impias nec successu carentes excepisse silentio, ecquis, rem animo secum reputans, a se impetrare possit, ut credat? Nec vero tota illius historiæ tela ex fabulis contexta videtur, cum omnis fabula aliquid ex vero trahere merito credatur. Ipse Irenæus accurate inspectus nobis persuadet, occasionem vulgari fabulæ dedisse Simonem quendam Gnosticum, quocum Simonem illum magum a veteribus confusum esse, conjicienti Cl. Vitringæ lib. V Obs. sacr. cap. 12 prorsus assentimur. Etenim Gnosticæ doctrinæ vestigia satis luculenta deprehendimus in Irenæi historia Simoniana. Hinc ob nominis societatem in senatum hæresiarcharum allectus fuit Simon Magus, id quod facile accidit, cum primis Ecclesiæ temporibus ore, non scriptis, memoria rerum conservaretur, fama, ut fit, addente multa, multa detrahente, non nulla immutante. Jam postquam pro certo compertoque haberetur, Simonem Magum fuisse hæreticum, sequens ætas id sibi negotii datum credidit, ut historiolam hanc exornaret & augeret narrandis artis ejus magicæ speciminibus. Non satis erat, generatim ex Luca nosse, eum artem illam Samariæ exercuisse: sed Pseudo-Clemens ac Nicephorus Callisti suum esse putabant, largissima manu admetiri, (prope dixerim *admentiri*,) quid patrarit. Proinde memoriæ prodiderunt, eum in aerem evolasse, lapides convertisse in panes, in varias species se transmutasse, & quæ sunt hujus generis alia. Ex quo rursus nova nata

est fabula de ultimo Simonis volatu, qui ob Petri preces male ei successisse legitur: cujus fabulæ natales detexit B. Ittigius noster Diss. de hæres. sect. 1 cap. 2 §. 8. Ceterum mirum videri non debet, de Simone illo tantum fabularum confictum & creditum esse, cum ne Cypriano quidem martyri ejusmodi nugivenduli pepercerint, Confessionem sub ejus nomine componentes, in qua refertur, quantam magicæ artis peritiam is habuerit: de quibus vigilantium somniis merito ac graviter questus est doctissimus Episcopus, Ioannes Fellus, in lectu dignissima præfatione, illi Confessioni præmissa. Sed ut ad Simonem Gnosticum redeamus, quid is docuerit, ex Irenæi narratione erui potest, modo advertamus animum. Quæ enim eum docuisse refert de Ennoea & angelis mundi fabricatoribus, amice conspirant cum ceterorum Gnosticorum deliriis suamque adeo originem satis produnt. Notamus tantummodo, fabulam de Selenæ, quam posteriores in Helenam mutarunt, pariter ortam esse ex *συζυγίαις* Gnosticis: id quod manifestum est ex ipso Irenæo. Idem Simonem dixisse scribit, se in Samaria ut Patrem descendisse, in Judæa ut Filium apparuisse, ad reliquas gentes venisse ut Spiritum sanctum. Posterior ætas mendacium hoc comtius exornavit, & historiam effinxit credibiliorem, nempe eum dixisse, (ita refert Augustinus,) se in monte Sina legem Mosis in persona Patris dedisse Judæis, tempore Tiberii in Filii persona apparuisse, postea se in linguis igneis Spiritum S. venisse in Apostolos. En quantum hæc relatio mutata sit a priore! Ceterum originem hujus narrationis conjectura assequi non est difficile. Consentaneum quippe est, Simonem illum Gnosticum æque, ut hæreticos sequentes, mysterium Trinitatis pervertisse, veritumque, ne ex formula baptismi Christiani tres crederentur Dii, statuisse, unum esse Deum, qui in veteri Testamento se manifestaverit ut Patrem: deinde ad Judæos adsumta hominis persone venerit ut Filius; tandem ad ethenicos quoque venerit secumque illos reconciliarit per Spiritum Sanctum ejusque miraculosa opera per Apostolos patrata. Quod igitur Simon Gnosticus de Deo dixerat, id Simon Magus de semet ipso dixisse ferebatur, partim ut homo exosus fieret eo execrabilior, partim quod proclivius esset ad credendum, cum Scri-

Scriptura S. testis sit, eum a Samaritanis habitum fuisse pro magna virtute DEI. Ex quo & illud confingi cœpit, quod refert Hieronymus, eum dixisse: Ego sum sermo DEI, ego speciosus, ego Paracletus, ego omnipotens, ego omnia DEI.

Neque vero, cum Irenæo non simpliciter credendum esse contendimus, omnem ei fidem derogamus. Nam quæ de Valentinianis commemorat, majorem mereri auctoritatem ex eo debent, quod, ut in præfatione Libri I scribit, ipsorum Valentini discipulorum commentarios legit, & cum quibusdam Valentinianis colloquens eorum opiniones studuit perdiscere. Ibidem meminit, Ptolemæum Valentinianum suo tempore floruisse, in cujus adeo dogmatum notitiam pervenire ipsi facile fuit. Porro lib. I cap. I & 9 refert, se Valentinianorum errores didicisse ex conversarum aliquot mulierum confessiõnibus. Marcionis quoque scripta sibi lecta esse, lib. I. cap. 29 fatetur. Quanquam mulierum illarum testimonium fortasse non est omni exceptione majus. Potest enim factum esse, ut illæ dogmata Gnosticorum, obscura quippe ac mysteriosa, non recte ceperint: item, ut prava quorundam facinora prodiderint, quæ Irenæus tribuit toti sectæ. Verum mittamus hoc argumentum, progressuri ad Massueti *Dissertationem III*, qua de doctrina Irenæi agens, systema Theologiæ Irenæi sistit, ita tamen, ut eum Pontificiorum in castra sæpius obtorto collo rapiat, ac Protestantibus, qui eum sibi vindicare conantur, inprimis Grabio, identidem dicam scribat. Non fert instituti nostri ratio, ut in talibus recensendis multi simus, nec multa hic occurrunt, quæ non dicta sint prius. Quapropter ad Irenæum ipsum esset veniendum: sed, ne nimis longa ejusdem operis recensione patientiam Lectoris benevoli fatigemus, reliqua reservabimus Mensi proximo.

DE VALENTINIANORUM HÆRESI conjecturæ, quibus illius origo ex Ægyptiaca Theologia deducitur.

Londini, typis Guil. Bowyer, 1711, 4.
Pl. 3½ & fig. xn.

Cum

Cum proxime in recensione Irenæi sententiam Massueti de Valentinianæ hæreseos origine retulerimus, haud alienum fuerit, brevem hancce Dissertationem ejusdem argumenti subnectere. Autor, qui nomen quidem non apposuit, est Georgius Hooper, S. Theol. Doctor, olim Ecclesiæ Centuariensis Decanus, nunc Bathoniensis & Wellensis Episcopus, cujus scripta, *Ecclesia Anglicana a Papismo libera* & *de Jejunio quadragesimali*, vernaculo sermone ἀνονύμως edita, plausum Eruditorum dudum meruere. Incidit autem in eandem opinionem, quam Massuetus tuetur, ac Tertulliano concedens, Platonicum fuisse Valentinum, altius id repetendum ducit. Ostendit idcirco, Platonem ac Pythagoram, cujus ille placita est amplexus, ex Ægypto sua hausisse dogmata. Philosophiam enim Ægyptiacam non solum ideas admisisse, sed voluisse, ut numina illa varia, quæ coluit, mortalia essent imagines æternorum. Porro docens, Valentinianos a Platone & Pythagora mutuo sumsisse prærogativas numerorum, quaternarii, octonarii, denarii, duodenarii ac tricenarii, addit, Ægyptiis pariter numerum duodenarium fuisse solennem, quod tot menses annum conficerent: tricenarium, quod tot diebus mensis absolveretur. Sic &, Herodoto teste, Dii Ægyptiorum majores octo fuerunt; secundi ordinis duodecim, inferiores decem, ne suus cuique mensis diei deesset Deus. Ex quo apparet, eodem numero esse & in classes similes distributos Valentinianorum Æonas & Ægyptiorum Deos. Connubia quoque Æonum Valentinianorum redolent Ægyptiorum dogma, quos conjugia inter Deos suos conciliasse, Jamblichus testatur. Procedit hinc Autor ad ipsos Æonas, ex quibus nonnullorum peregrina nomina, ab Epiphanio commemorata, ad Ægyptiacam linguam reducens, eorum quoque primarios in Ægyptiorum Theologia invenisse sibi videtur. Bythum certe Valentinianorum invisibilem & incognitum Ægyptiis tribuunt Jamblichus, Plutarchus atque Damascius. Ab iisdem Sigen, quam Bytho conjugem dedere Valentiniani, cultam fuisse, ex Jamblicho probat, simul recordatus, eosdem veneratos esse Harpocratem, *silentii* Deum. Proximum quoque Æonum Valentinianorum par, e Bytho & Sige enatum, Νοῦν & Ἀλήθειαν, inter Ægyptiorum ac Platonis mysteria

myſteria fuiſſe, docet. Tertio pari Æonum, λόγῳ & ζωῇ reſpondere putat celeberrima Ægyptiorum numina, Oſirin & Iſidem, allato Jamblichi loco. Ceterum quod non pari felicitate cetera omnia cum Ægyptiorum dogmatibus comparari queant, ex eo fieri judicat, quod illi myſteria ſua ſtudioſe occultarint. Quare reliquas Autoris conjecturas prætermittimus, Lectorem ablegantes ad ejus in Tertulliani Opus *de Valentinianis* notas, quas ſe propediem emiſſurum eſſe pollicetur.

JOANNIS BATTELY, S. T. P. ARCHIDIAconi Cantuarienſis, Antiquitates Rutupinæ; Opus Poſthumum.

Oxoniæ, e Theatro Sheldoniano, 1711, 8 maj.
Plag. $6\frac{1}{2}$ cum 4 tab. æneis.

ETiamſi Latinarum pariter ac Græcarum literarum omnimodæque antiquitatis peritiſſimus Autor hiſtoriam oppidi *S. Edmundi Burgi* & celeberrimi in eo monaſterii concinnare cœperit, eandemque ad annum MCCL perduxerit, & alia forſan opera molitus ſit, nullum tamen opuſculum excepto hoc, quod in modum dialogi ſcripſit, abſolutum reliquit. Ad hoc autem promovendum perficiendumque optimam ei occaſionem dederunt numi, fibulæ, annuli, claves, urnæ, aliæq; Romanæ ſupellectilis reliquiæ, quæ in vicinia loci, in quo vixit, quotidie repertæ, & continuo ad eum allatæ fuerunt: quarum theſaurum ſatis amplum collegit, & nepoti ſuo *Joanni Battely*, e Collegio Trinitatis Cantabrigiæ, integrum legavit. Dum ergo in eo verſatur, ut Regulbium Rutupiasque, antiqua Cantii loca exponat, Tanatim inſulam Cantiano littori objectam portum facere, portumque duobus oſtiis, quorum unum Septentrionem, alterum Orientem ſpectat, gaudere ait. Rutupias geminas olim fuiſſe, earumque alteram, inclinato ac prope jacente in memorata Inſula imperio Romano, *Regulbium* vocatam arbitratur, ac in ſitum portus Rutupini, quem cum veteri Sandwicenſi unum eundemque, immo iiſdem terminis circumſcriptum eſſe dicit, ſedulo inquirit, ſuamque ſententiam teſtimoniis Autorum corroborare annititur.

Nec a proposito longius abesse putat, quando de *Lapide tituli* loquitur, eumque non apud *Stonar*, cum Camdeno & Usserio, nominis origine deceptis, sed ad ripam *Gallici maris* collocat. Ex portu egressurus ad ipsam urbem properat, quam neque Dubrim, neque Sandwicum, neque Cantuariam, neque Roffam fuisse, sed in dejectu collis, cui castrum imponitur, exporrectam jacuisse, autoritatem Camdeni secutus, affirmat. De castri autem situ neminem dubitare patiuntur præclaræ illius reliquiæ, quæ septem circiter stadiis a Sandwico in edito loco adhuc conspiciuntur. Deinceps, paucis de portu Trutulensi, Cantii promontorio, ac Tanatis insulæ nomine, celebritate laudibusque interjectis, in nominis Rutupini originem inquirit, quod, cum Rutupias nostras tam ab Orosio, quam a Beda *Rutubiportum* constanter appellari, & in Gallia, tempore Julii Cæsaris, Rutubi portum fuisse constet, a Gallico derivat. Nam omnia fere urbium nomina in Britannia e Belgio i. e. Gallia Belgica accersiri posse, tum testimonio Cæsaris luculento tum aliquot exemplis probat. Missis Rutupiis, Regulbium ex Notitia Provinciarum memorat, quod juxta ostium Aquilonare fluminis *Genlade* situm fuit, nomenque a Britannicis vocabulis *rhag* & *gwylfa*, in Latio *præ* vel *ante* & *speculatum* vel *excubias* denotantibus accepit. Regulbium enim, inquit Autor, prima omnium specularum in littore Cantiano positarum sese e Thamesi fluvio navigantibus ostendit, unde jure merito *specula anterior* dicitur. Porro de loco, ubi Cæsar ad Britanniam appulerit, disceptat, cumque urbes se reperisse testetur ipse Cæsar, sentit, fuisse in Britannia ante Romanorum ingressum sive urbes sive oppida, non quales Historici fingunt ac describunt, muris, turribus, portis instructas firmissimis, at saltem tales, in quibus conventus habere, contra hostium incursiones se tutari, atque mercaturam commode exercere possent. Colligi in agro sive littore Regulbino innumeros numos æreos, minutos, rudes, ait, Romanos tamen, quod indicant signata in iis capita vel laureata, vel diademate redimita, atque in aversa parte vel signa militaria, vel equites hostes prosternentes, vel lupa cum Romulo & Remo. Illorum minutissimos vix vicesimam drachmæ Romanæ partem æquare asserit, eosque vel inclinante imperio vel urgente

urgente necessitate publica cusos, & numero non pondere æstimatos fuisse autumat. Unum atque alterum ex illis affert, præcipue qui rem Britannicam & videntur spectare, & possunt illustrare. Notatu dignus est *Severi Imperatoris argenteus* cum figura inter duo signa militaria stante, in quo *Britannicus* anno Tri- TAB. II.
bunitiæ potestatis secundo appellatur, etiamsi titulus non ante Fig. 6.
annum decimum octavum, reliquis numis, lapidibus ipsaque historia testibus, ei obtigerit. Nec minus memorabilis est Carausii numus, in quo Imperatoris caput radiatum & in aversa parte Fig. 7.
Providentiæ typus conspicitur. Apparet etiam ex inscriptione, Imperatorem non solum in partem orbis regendi a Diocletiano & Maximiano vocatum, sed etiam ob prosperos belli eventus *Invicti* nomen sibi arrogasse. Postea in hisce Antiquitatibus recensentur urnæ, pateræ, ollæ, testæ, latera, acus sartoriæ, annuli tam clavibus instructi quam sigillis insculpti, ephippiorum ornamenta ænea, armorum fragmenta, armillæ aureæ sapphiris distinctæ, baltei, fibulæ & id genus supellectilis Romanæ reliquiæ. Multa inprimis de strigili ejusque usu tum primario in balneis tum secundario in re medica differit, ac *ligulam* strigili multo minorem, non καμπύλην sive incurvam, sed rectam, cujus figuram com- Fig. 8.
municamus, affert. Triplex genus ligularum aut mensuris aut rei rusticæ aut mensis inservientium fuisse notat, ligulamque Regulbinam pro *mensæ vasculo* instar cochlearis agnoscit. Ad rem vestiariam deinceps progressurus *bullarum* mentionem facit, duplicemque bullæ usum olim apud Romanos fuisse ex Macrobio confirmat, *primum*, quod ingenuis pueris attributum sit, ut cordis figuram in bulla ante pectus annecterent, quales inspicientes, ita demum se homines cogitarent, si corde præstarent: *secundum*, quod gestamen esset triumphantium, quam in triumphis præ se gerebant, inclusis intra eam remediis, quæ crederent adversus invidiam valentissima. Exhibemus talem utrique usui
convenientem, quæ non solum in cordis figuram structa, sed & Fig. 9.
eadem insculpta est; & in pyxidum morem cava, excipiendisque amuletis apta, ut alia antiquitatis monumenta, quæ Cl. Autor sollicite conservare voluit, silentio prætereamus.

DE RELIQUIIS ADAMI, PROTOPLASTI, Epistola M. PAULI CHRIST. HILSCHERI; accedit ejusdem de Bibliotheca Adami Schediasma.

Dresdæ, apud Joh. Christ. Zimmermann, 1711, 4.
Plag. 5.

CUm D. Georgius Henr. Gœtzius, Lubecens. Superintendens, in edita A. 1710 Dissertatione, de *Patriarcharum reliquiis*, Adami etiam mentionem fecisset, ansam Cl. Autori dedit hanc ad ipsum conscribendi Epistolam. Dicendi initium ab iis capit reliquiis, quæ positæ sunt extra controversiam, interque eas refert *costam Adami*, ex qua Eva fuit extructa, & relicta tandem post mariti obitum vidua; *posteritatem* ejus, numerumque verisimilem invenit, quot liberos ex se natos vidisse poterat, & vivos post se relinquere moriturus; *peccatum originis*, ad omnes in universum homines derivatum, *plurimarumque rerum scientiam*, ac denique *totum terrarum orbem*, tanquam possessionem, hæreditatemque longe amplissimam. Deinde ad illa καταλείμματα procedit, quæ suspecta non solum, sed manifesto etiam conficta sunt. Sunt vero illa: *Animæ singulorum hominum*, quæ a Judæis in Adamo tanquam vagina fuisse feruntur reconditæ primitus, & postmodum suo cuique corpori distributæ, ipsiusque *Adami* demortui *anima*, quæ in Davidis corpus, & Messiæ, itemque Pauli Apostoli, ac denique Postelli migrasse dicitur; *lutum*, ex quo Adamus fuit conditus, cujus residuæ partes juxta Muhamedanos quosdam ad formandas locustas adhibitæ sunt, juxta Judæos autem arcam præbuerunt altari Patriarcharum; *Adami corpus*, ad Sethum Noachumque translatum, & a Semo tandem & Mathusalemo eo in loco, ubi meditullium terræ, sepultum; *materia*, ex qua *Maria*, aliaque *particula substantiæ Adameæ*, ex qua humana Christi natura aliquando nasceretur, in ipso Adamo a labe immunis conservata, & ad posteros admiranda propagine traducta; *tegumenta corporis*, quæ sibi & uxori ipse contexuerat e foliis, quæque tandem herbis fragrantissimis originem dederint; *tunica a Deo confecta*, hereditarioque jure ad Jacobum usque translata, hodieque

hodieque asservata Romæ; *baculus*, qui per Patriarcharum manus ad Mosem pervenit, ac tandem stipitem fabricandæ Salvatoris cruci suppeditavit; *arboretum* in eoque palmæ imprimis, aureæque arbores; *poma Adami*, *numus*, *annulus magicus*, *spelunca*, *lectus*, *fons*, *lacryma*, *vinum*, *altare*, quo & ceteri Patriarchæ usi, cujusque lapidem unum sibi Jacobus substraverit dormiturus in exilio, Scotia tandem acceperit, nunc vero Londinum felici omine repositum habeat; *feretrum*, *cista libraria*, *calcaneum*, *columna*, *pons*. Atque has reliquias, etsi nullam eæ mereantur fidem, habere tamen Cl. Autor ait, quo se commendare maximopere possint, antiquissimæ scilicet vetustatis nomen, & honorificam relationem ad hominem omnium primum præstantissimumq; ac universi generis humani admirabilem celeberrimumque conditorem: ipsam quoque materiæ hujus tractationem non omnino inutilem esse, quia non solum ad sententias aliquot Rabbinorum rectius intelligendas, sed loca etiam Scripturæ sacræ non pauca illustranda faciant. Denique hortatur maxime Reverendum Gœtzium, ut *Mosis* quoque, *Aaronis*, *Prophetarum*, *& Regum V. T. reliquias*, quod promiserat olim, publicam lucem adspicere jubeat.

His accedit ejusdem *de bibliotheca Adami protoplasti Schediasma*, librorum ipsius catalogum, censuram, & fata exhibens. Libros Adamo Arabes XXI alii X assignant, eosque oppido incertos. Memorantur ex iis, quorum apud Scriptores extat memoria: *Adami tabula a b c daria*, cujus quatuor exempla afferuntur, nimirum Angeli Rocchæ, Laurentii Schraderi, Julii Bartoloccii, & Jacobi Bonaventuræ, porro *Liber ignis*, *Adami apocalypsis*, *liber de Chrysopœja*, *de divinitate*, *de agricultura*, *Sedra ladam*, seu ordo Adam, *Sepher le Zira*, liber *de omnibus rerum virtutibus*, *Sepher toledoth Adam*, seu *Sepher Channoch*, itemque *de genealogia filiorum & filiarum Adami* vel *Geneseos*, *Sabaf Adam*, & *Sabaf Hieabie*, *Chavæ*, *Adami* & *Evæ Psalmi*, Adami *tabulæ Ecclesiasticæ*, *laminæ saxeæ artium conservatrices*, liber *de pœnitentia Adami*, *tres libri incerti*, *Adami testamentum*, *prophetia Evæ*, *ejusdemque Evangelium*. De his opusculis Theologicis, Physicis, Genealogicis, Apocalypticis, Historicis, Magicis, Chymicis,

œconomicis, grammaticis, ita judicatur, quod, etsi quorundam Deus ipse, quorundam angelus Raziel Raphaelque, quorundam Adamus autor esse perhibeatur, aliquot tamen eorum animi tantum gratia & exercendi ingenii causa conficta sint, alia inconsiderantiam, alia ignorantiam, alia pruriginem defendendi novas opiniones, alia superstitionem, alia confusionem obstetricem habuerint. Fata denique quod attinet bibliothecæ hujus, deperditam fuisse eam olim, sed restitutam per Razielem, ad Abrahamum, & postremo Salomonem pervenisse ajunt.

CHRISTOPHORI CELLARII DISSERTAtiones Academicæ, in summam redactæ studio JO. GEORGII WALCHII, qui & Dissertationem de Autoris vita & scriptis adjecit.

Lipsiæ, apud Jo. Ludovicum Gleditschium, 1712, 8.
Alph. 2 pl. 13.

MAgna omnino Cellarii merita sunt, quæ in antiquioris literaturæ incrementum contulit. Inter scripta, quibus eximia doctrina, quæ illis inest, magnum locum fecit, Dissertationes quoque, quæ Halæ Saxonum XIII annorum spatio propositæ sunt, laudem merentur. Quæ cum seorsim distractæ fuerint, doctissimus Editor ad hoc literarum negotium excitatus est, ut illas in uno fasciculo conjunctas in publicam lucem emitteret. Eoque nomine præter Dedicationem ad Cl. Bœrnerum, Gœtzium ac Menckenium, Dissertationem ipsi operi præmisit, qua de vita, meritis ac scriptis Cellarii, de quibus nos quoque suo loco diximus, verbosius edisserit & ejus ingenii monumentorum fata, quæ illis contigere, uberius recitat. Ipsas Dissertationes duæ partes complectuntur, quarum prioris sunt: de imperio Palmyreno; Cn. Pompeji expeditione Judaica; principio regnorum & historiarum; Silio Italico; origine linguæ Italicæ; gente Samaritana; itinerario Pauli; Joanne Baptista; captivitate Babylonica; utilitate propædevmatum; historia Herodum; originibus & antiquitatibus Medicis; LXX Interpretibus; primo Principe christiano, & de studiis Romanorum literariis. Posterioris

rioris autem partis sunt: de carcere Joannis Baptistæ; vigiliis & lucubrationibus veterum; septem ecclesiis Asiæ; Cimbris & Teutonis; fatis Latinæ linguæ; Julii Cæsaris bello contra Ariovistum; Cl. Drusi expeditionibus; initiis cultioris Germaniæ; Neronis crudelitate; Magis ex Oriente; Germanico Cæsare; Poetis scholæ utilioribus; solutæ orationis scriptoribus scholis commendandis, & de Pauli Romana civitate. Hisce appendix subjuncta est duarum, de excidio Sodomæ & Pathmo Lutheri, quæ opera eorum, qui responderunt, conscriptæ, sub præsidio tantum Cellarii discussæ fuerunt, quibusve ideo ultimum locum assignare libuit.

HERMANNI VON DER HARDT, PROF. Publ. & Præpos. Mariæb. de Juramento per dextræ carpum Commentatio.

Helmstadii, apud Hammium, 1711, 4.

Plag. 7.

IN sacris paginis invenimus duo loca Genes. XXIV, 2, XLVII, 29, quæ memorabilis jurandi apud Ebræos consuetudinis mentionem faciunt, ac tale juramentum in rebus Abrahami & Jacobi, qui illud tum a domus curatore tum a Josepho exegerunt, præstitum esse declarant. Quodsi modum respicias, Veteres manum femori alterius subjicere consuevisse, communis hactenus Interpretum fuit sententia: ast longe aliter sentit Cl. Autor, cui ritus hoc modo expositus ab honestate, aptitudine & ratione valde remotus esse videtur. Hinc novam prorsus opinionem Eruditis proponit, eidemque, posteaquam vulgarem sententiam & nonnullis difficultatibus premi & Judæis suarum rerum imperitis deberi ostendisset, robur addere annititur. Non enim per femur, sed potius per dextram dextræve carpum olim juravisse arbitratur, & ante omnia illud ex nativa vocis ירך significatione, qua carpum, nobilem dextræ partem, notat, probare satagit. Probat etiam ex usu totius Orbis, veteris & recentis, morem jurandi per dextram, atq; ex luculentis Homeri & Eustathii testimoniis ostendit, veteres jurasse per dextræ carpum. Denique ex Arabica versione

ſione in illum ſenſum conſpirante nonnulla promit, ac exemplum ipſius Dei, qui per dextram ſuam robuſtumque brachium juraſſe memoratur, ſubjungit.

LIBRI NOVI.

De M. Aurelii Antonini Elagabali Tribunitia Poteſtate V Diſſertatio Hiſtorico-Chronologica. Autore P. D. Virginio Valſechi a Brixia, Monacho Bened. Congr. Caſinenſis. Florentiæ, typis Regiæ Celſitudinis, 1711, 4.

Diſſertatio Hiſtorico-Canonica de Epiſcopo Viſitatore, ſeu de antiquo regimine Eccleſiæ vacantis, ad intelligentiam verborum in Regiſtro Epiſtolarum B. Gregorii Magni Viſitator accedas. *Autore Franciſco Nicolai, Epiſcopo Caput-Aquenſi. Romæ, excudebat Franc. Gonzaga,* 1710, 4.

Jo. Mariæ Lanciſii, Intimi Cubicularii & Archiatri Pontificii, Diſſertatio de nativis, deque adventitiis Romani cœli qualitatibus, cui accedit Hiſtoria Epidemiæ Rheumaticæ, quæ per hyemem Anni MDCCIX vagata eſt. Romæ, apud Franciſcum Gonzagam, 1711, 4.

Memorie Iſtoriche dell' Antico Tuſcolo oggi Fraſcati, raccolte da D. Domenico Barnaba Mattei. In Roma, nella Stamperia di G. Fr. Buagni, 1711, 4.

Theologia Moralis Summa, in qua per traditas diſtinctiones brevia ac facilia firmantur theoremata ad quoslibet Conſcientiæ caſus reſolvendos accommodata. Autore Clemente Piſelli ab Olibano, Clericorum Regul. Minorum, in Romano Sapientiæ Archigymnaſio Ethicæ Profeſſore. Partes III. Romæ, typis Bernabo, 1710, 8.

La Vita civile e l'educazione del Principe, di Paolo Mattia Doria. Parte I, II & III. Francfort, 12.

Guidonis Grandi, Cremonenſis, Monachi Camaldulenſis, S. Theol. Doct. in Piſana Univerſitate Publ. Phil. Profeſ. ac M. Ducis Etruriæ Theologi & Mathematici, e Regia Soc. de Infinitis infinite parvorum ordinibus Disquiſitio Geometrica. Piſis, e typogr. Franc. Bindi, 1710, 4.

* * *

ACTA ERUDITORUM,

publicata Lipsiæ

Calendis Maji, Anno M DCC XII.

HERMANNI HAMMELMANNI OPERA Genealogico-Historica de Westphalia & Saxonia inferiori.

Lemgoviæ, sumptibus Henrici Wilhelmi Meyeri, 1711, 4.
Alph. 8 pl. 16.

RArissima fuerunt opuscula Hermanni Hammelmanni, Superintendentis quondam Ecclesiarum in Comitatu Oldenburgico, Viri in historia Germanica medii ævi versatissimi æque ac fide dignissimi, qui A. 1595 septuagenarius obiit. In hoc volumine, cujus editionem Nobilissimus Vir, Ernestus Casimirus Wasserbachius, curavit, qui tamen, antequam opus prodiret, mortuus est, potiora opuscula ab Autore edita comparent. Accesserunt etiam inedita quædam e Manuscripto Autoris, quod Editor ex Bibliotheca Guelferbytana, curante Illustri Leibnitio, obtinuit. Primum opusculum agit de populis olim in Westphalia habitantibus, cui sub finem adduntur quædam de populis hodie illam terram incolentibus. Alterum continet tractationem de Ducatibus, Principatibus, Comitatibus & Dominiis Westphaliæ veteribus & hodiernis. Existimat vero p. 48. Autor cum Cranzio, plerosque Comites in Westphalia initio fuisse Gallos natione, a Carolo M. adductos & rebelli populo præfectos: id quod nomina Gallica *Pirmont*, *Halremont*, *Tretmont*, aliaque complura indicare ipsi videntur. Sequitur delineatio urbium & oppidorum Westphaliæ, cujus in præfatione Autor multa differit de Irmensula, celebri veterum Saxonum idolo. Delineationem hanc excipit Oratio de Westphaliæ Viris scientia claris, ut & Relatio plenior de eodem argumento posthac

 edita.

edita. Inter viros hos claros eminent Alexander Hegius, Erasmi in Schola Daventriensi Præceptor, qui quanquam gloriæ contemtu quodam pauca admodum nec quidquam eximium scripsit, a discipulo tamen ob eruditionem, sanctitatem & facundiam passim laudatur, Theodorus de Nyem, Episcopus Verdensis, postea Cameracensis, Conradus de Vechta, Archiepiscopus Pragensis, quorum uterque de abusibus Ecclesiæ Romanæ testimonia publica edidit, aliique non pauci. Inprimis vero Rudolphum Langium & Hermannum Buschium, equites Westphalos, peculiaribus Orationibus, huic collectioni insertis, Autor
p. 109. noster laudavit, vitamque eorum descripsit. Prior dicitur primus fuisse Poeta Germanus, & refelluntur illi, qui Conrado Cel-
295. ti hanc gloriam tribuunt. Posterior cum in aliis Academiis, tum etiam Lipsiæ per aliquot annos Philosophiam & humaniores literas publice magna laude docuit. De hoc Christianus Bojarius, Friderici Sapientis Electoris Cancellarius, in tetrasticho quodam testatur, quod ipso duce in Academia nostra barbariei pestis primum exstingui cœperit. Sed quia nimio applausu audiebatur, non desierunt fautores barbariei Georgium Ducem instiga-
298. re, donec eum urbe ejiceret. Idem Buschius, si Nostro credimus, Epistolas obscurorum virorum in invidiam Ortuini Gratii, itidem natione Westphali, quod hic, opimam præbendam aucupans, causam Jacobi Hochstrati, Theologi barbari, contra Johannem Capnionem defendendam suscepisset, una cum Hermanno Comite de Neuenar, Ulrico Hutteno aliisque contexuit. Subjuncta est Oratio historica, qua probatur, hominibus Westphalis potissimum restaurationem linguæ Latinæ in Germania deberi. Succedunt Genealogiæ Ducum, Comitum, Baronum & Dominorum, quorum familiæ eo tempore, quo hæc scripta sunt, in Saxonia inferiore & Westphalia floruerunt: in quo opere Autor magna diligentia versatus est, sed dolendum, quod annos, quibus quisque decessit, non addere potuerit. Post Genealogias sequuntur Chronica, Monasteriense, Osnabrugense & Mindense, ex Alberti Cranzii operibus potissimum collecta. Quæ vero Cranzius de rebus Osnabrugensibus omiserat, supplentur e Chronico Ertwini Erlmanni, Consulis quondam Osnabrugensis,

brugensis, qui sub initium seculi decimi sexti obiit, ab Autore nostro ex Codice MS. in epitomen redacto. Præ ceteris tractatibus utilissimi sunt, qui sequuntur, Libri tres de Familiis emortuis, quæ olim in inferiore Saxonia & Westphalia floruerunt, ubi plerumque piis meditationibus subjunctis sedulo imprimis annotat, quam parum commodi plerumque Viri principes eorumque familiæ habuerint ex bonis & ditionibus injuria aliorum aut certe avaritia partis, imo quod ipsi potentia & divitiis suis miseriores facti fuerint quam ceteri mortalium, non solum ob graves rationes supremo judici post mortem reddendas, sed etiam ob molestias, quas in hac vita perpetiendas habuerunt. Fuse quoque admodum Autor persecutus est historiam Lutheranismi per Saxoniam inferiorem & Westphaliam: qui liber fere dimidium totius voluminis absolvit. Optandum vero esset, ut Cl. Editor, uti in prioribus tractatibus cœptum, ita in sequentibus quoque summaria præmisisset, quod fortassis morte præventus facere non potuit. Fuisset id in historia hac ecclesiastica eo magis necessarium, quo minus plerorumque lectorum interest de rixis pastorum in urbibus & pagis, de quibus multa passim inspersit, cognoscere. Ipse quidem Autor institutum suum in Præfatione eo excusat, quod & in S. literis multarum personarum & rerum mentio fiat, quarum memoria carere posteritas potuisse videatur. Qua in re tamen historias suas minus apte cum historiis sacris comparat, quippe sub quibus, quamvis initio parum memoratu dignæ videantur, Spiritus Dei, qui Autores agitavit, sæpissime res maximi momenti recondere voluit, uti inter alia exempla ex historia Hagaris, collata interpretatione Pauli in epistola ad Galatas, apparet. In fine subjunctæ sunt Epistolæ quatuor Justi Lipsii, in quibus de Westphalia parum honorifice judicavit, una cum apologiis Hammelmanni & Johannis Domanni pro Westphalia. Nec illud denique silentio prætereundum, additum esse indicem rerum ac nominum satis locupletem. Ceterum Typographus, si, quod in Præfatione promittit, reliqua etiam Hammelmanni opuscula prelo subjiciat, faciet rem historiæ patriæ cupidis gratissimam.

A REPLY TO D. ALLIX'S REMARKS. &c.

i. e.

AD PETRI ALLIXII OBSERVATIONES in quædam loca Librorum GUIL. WHISTONI partim impressorum partim manuscriptorum Responsio, cum Appendice triplici; Autore GUILIELMO WHISTONO, M. A.

Londini, impensis Autoris, 1711, 8.

Plag. $2\frac{1}{2}$.

PLura de Appendice libelli hujus dicenda erunt, quam de
ipso libello, quem Vir doctus Petri Allixii stricturis, ad quæ-
dam loca librorum Whistoni, ut videtur, deproperatis, opposuit.
In Whistoni Præfatione Historica, Suppl. T. V Sect. V recensita,
p. 8 inter eos nominabatur Cl. Allixius, qui faterentur, invocatio-
nis Spiritus S. tribus primis seculis nullum apparere vestigium.
Ab ea imputatione famam suam vindicare cum laborasset Alli-
xius, dicendo, de publicis precibus, non de privatis sermonem
p. 3. tum fuisse, hic a Whistono compellatur, ut, si quod habeat ex
ista ætate exemplum precum privatarum ad Spiritum S. directa-
rum, id producat. Vindicatur porro a Whistono supposita
antea in Commentario in Apocalypsin ab ipso versus primi Cap.
I Ezechielis transpositio, quem quidem Capiti II prorsus adver-
sari, at vero ad vaticinium contra Ægyptum, quæ habetur Eze-
chielis XXX Capite, spectare, contenderat. Hac autem hypothesi
Allixius existimaverat ridiculam fieri prophetiam istam, quippe
quæ anno ante Christum 599, ex Whistoni sententia, fuerit pro-
lata, cum Ægypti per Nabuchodonosorem occupatio per eam
5. prædicta 4 annis ante, nempe anno 595 ante Christum facta sit.
Ostendit igitur Whistonus ex Usserio, factam eam esse A. 599
paulo post prophetiam Ezech. XXX proditam, quæ disertis ver-
bis proxime instare illius rei impletionem, v. 2 & 3 præ se ferat.
Porro ea, quæ Allixius contra Constitutiones Apostolicas urgeri
voluerat, brevissime perstringuntur, imputatio, quasi Whi-
stonus *Arii personam* defendat, abstergitur, & alia minoris mo-
menti vel a Whistono defenduntur, vel Allixio objiciuntur.

Denique

Denique velitatio illa concluditur gravi Whistoni querela de iniqua adversariorum contra se agendi ratione, cum qua adhuc confligetur. Sed Appendix magis est commemoranda, qua primo continetur Præfatio τῆς διδασκαλίας τῶν Ἀποςόλων ex Arabico MS. Bodlejano integra inserta Anglice, quam Latinam hic exhibere visum est, ut libri, quem inter Canonicos reponere studet Whistonus, indoles noscatur. Titulo præfixo: Didascalia, sequitur: „ In nomine Patris omnipotentis, & Filii ejus uni- „ geniti, & Spiritus S. Paracleti. Nos duodecim Apostoli uni- „ geniti Filii Dei Patris omnipotentis, Domini & Servatoris no- „ stri Jesu Christi (cui sit gloria) congregati sumus Hierosoly- „ mis in urbe magni Regis, & simul nobiscum præsens est frater „ noster Paulus, vas electum, Apostolus gentium, & Jacobus „ Apostolus dilectæ civitatis Hierosolymorum. Confirmavi- „ mus nos hanc *Catholicam Didascaliam* in hac urbe. Denomi- „ navimus porro gradus juxta dignitatem suam ad exemplum „ cœlicarum potestatum, ita nos disposuimus ordines ecclesia- „ sticos. Sciat unusquisque obligatum se esse, ut in celebratio- „ ne Eucharistiæ stet constitutione facta per Episcopum, tan- „ quam Pastorem, per Presbyteros, tanquam Doctores, per Dia- „ conos, tanquam Ministros, per Subdiaconos tanquam assi- „ stentes, per Lectores, & eos, qui cantant cum intelligentia, & „ per inferiores ordines, nec non per populum & reliquam con- „ gregationem audientem verbum Evangelii cum intemerata „ vitæ praxi. Itaque imposito fine *Canonibus ordinationum*, iis- „ que in *his Ecclesiis* repositis, hic est alius *Liber Didascaliæ*, „ quam etiam nos scripsimus, & utramque misimus per manus „ Clementis socii nostri, ut hæc Didascalia declaretur in uni- „ verso orbe, ut vos, qui estis Nazareni, h. e. Christiani sub Sole, „ intelligatis præcepta, sciatisque quid sit maxime purum. Et „ quicunque audiet servabitque præcepta, quæ sunt in hoc libro, „ is habebit vitam æternam. Hæc itaque sunt a Domino nostro „ Jesu Christo, hæc sunt, quæ ille nobis commisit ex magno my- „ sterio, quod in illis continetur. Enimvero, qui fuerit inobe- „ diens neque observaverit hæc præcepta, hunc tanquam ho- „ stem ejicimus, & infernus habitatio ejus æterna erit, quemad- „

modum

„ modum scriptum est: Qui mala egerint, ibunt ad æternas pœ„ nas, & qui bona egerint ad vitam æternam in regno cœlorum. Amen. „ Hæc Viro doctissimo fucum facere potuisse incredibile videri poterat, nisi ipse addita nota plenam se his fidem adhibere testatus esset, atque istam Synodum Apostolicam A. D. 67 fuisse celebratam, *Catholicam Didascaliam* primo memoratam sex priores libros τῶν διαταγῶν innuere, ex quibus hæc sit excerpta, *Canones ordinationum* VII & VIII Constitutionum libros designare, *has Ecclesias* novendecim illas esse, quibus Apostoli ipsi Episcopos præfecerint & διαταγὰς commiserint, nominatas L. VII Const. Apost. extremo, asseruisset. Quibus subjunxit, sacrum hunc διδασκαλίας minoris librum inter Acanonicos N. T. (h. e. eos, inquit, qui post LXXXV Canonem Apostolicum fuerant conscripti) referri ab Eusebio, Athanasio, Autore Synopseos Scripturæ S. & antiquis stichometriis, Origenem quoque Homil. X in Levit. id allegare: Invenimus in quodam Libello ab Apostolis dictum &c. quod dictum in hoc libro reperiatur, denique illum ab Ecclesiis Æthiopicis & Copticis pro sacro semper habitum fuisse. Altera Pars Appendicis exhibet propositiones Cl. Whistoni, quibus complexus est primitivam fidem Christianorum & suam de Trinitate & incarnatione, quas forte non ingratum erit fere sine ulla omissione hic legere: „ I Non datur nisi *unus Deus supremus*, vivens, æter„ nus, infinitus, omniscius, omnipotens, invisibilis, *Pater* Do„ mini nostri Jesu Christi, *Origo* omnium *entium*, Creator omni„ um creaturarum. II Deus Pater & ille solus primario est co„ lendus & adorandus, h. e. sensu maxime proprio & modo ma„ xime sublimi, solus qui sit objectum supremi gradus divini „ cultus per Jesum Christum. III Jesus Christus singulari quo„ dam modo est *Filius Dei unicus*, *unigenitus*, *dilectissimus*, h. e. „ Persona divina extraordinaria & peculiari ratione derivata a „ supremo Deo Patre, eique proxima & charissima. IV Jesus „ Christus est vere *Deus* & *Dominus*, sive reapse ex constitutio„ ne Patris, *Deus noster* & *Dominus noster*, *Rex* & *Judex noster*. „ V Jesus Christus est *Sanctus Dei*, persona supereminentibus & „ *divinis perfectionibus*, *scientia*, *potentia*, & *autoritate* prædita, & in

& in tantum *superior* omnibus subordinatis creaturis, thro- ,,
nis, dominationibus, &c. quæ ipsi subjecta sunt. VI Jesus ,,
Christus est λόγος θεοῦ προαιώνιος, primogenitus omnium ,,
creaturarum, principium creationis Dei, Persona divina, ,,
creata vel *genita* a Patre ante omnia secula, sive ante omnes ,,
subordinatas creaturas visibiles & invisibiles. VII Deus Pater ,,
per Verbum & Filium suum, tanquam per ministrum & in- ,,
strumentum activum, primo *creavit*, fecit, ordinavit & dispo- ,,
suit, & adhuc *gubernat* omnes subordinatas creaturas, visibi- ,,
les & invisibiles. VIII Jesus Christus, Verbum & Filius Dei, ,,
est divina Persona, multum *inferior* Patre suo, natura, attribu- ,,
tis & perfectionibus. IX Hinc Jesus Christus, Verbum & Fi- ,,
lius Dei, frequenter *missus* fuit in mundum a supremo Deo Pa- ,,
tre primis ætatibus, & iterum magis evidenter per incarnatio- ,,
nem suam, tanquam servus, legatus & minister. X Fuit & ,,
semper *penitus subordinatus & obediens* Patri, ejusque bene- ,,
placito in omnibus rebus *ministravit*. XI Inde frequenter so- ,,
lebat *adorare* & *laudare* & *fiduciæ suæ proponere* Deum supre- ,,
mum, tanquam *Dominum*, *Deum & Patrem suum*, & adhuc *in-* ,,
tercedit apud eum in cœlis pro Ecclesia & populo suo in terra. ,,
XII Porro fatebatur, omnem *scientiam*, *potentiam*, *autorita-* ,,
tem, *revelationes*, *doctrinam & miracula* se referre accepta ,,
Patri, omniaque ita agebat, ut ultimo tenderent ad *gloriam* ,,
Patris. XIII Jesus Christus, Verbum & Filius Dei, secundum ,,
divinam suam naturam, antiquissimis temporibus proprie *de* ,,
cœlo descendere solebat, & diversis temporibus locisque Patri- ,,
archis apparebat, *referens Personam* Dei supremi, ejusque no- ,,
mine, tanquam legatus & vicarius ejus in mundo rem omnem ,,
peragens. XIV Jesus Christus iterum proprie secundum divi- ,,
nam naturam descendit de cœlo, & *Homo factus est*, conce- ,,
ptus virtute Spiritus S. in Maria Virgine & ab ea natus, cre- ,,
scensque deinde sapientia & ἡλικίᾳ instar aliorum hominum. ,,
Lemma. Antiqua divisio Hominis Seculo I & II erat in tres ,,
partes, *spiritum* sive rationalem & divinam partem, animam, ,,
seu sensitivam partem, & corpus, πνεῦμα seu νοῦν, ψυχὴν, ,,
σῶμα sive σάρκα. Etsi antiqui autores frequenter tres partes ,,

sub

„ ſub generali in corpus & animam diviſione comprehendant.
„ XV Jeſus Chriſtus itaque, Verbum & Filius Dei, h. e. divina ejus
„ natura, aſſumſit humanum *corpus* vel *carnem*, cum ejus pro-
„ prietatibus & affectionibus, ſive ſtylo veterum, *σῶμα* vel *σάρ-*
„ *κα* cum ejus ψυχῇ, factusque ita eſt *anima divina* in corpore
„ humano, *Deus incarnatus*, phraſi Scripturæ, *λόγος γενόμε-*
„ *νος σάρξ*. XVI Jeſus Chriſtus, cum eſſet incarnatus, obno-
„ xius fuit *tentationibus* juxta *divinam naturam ſuam*, & in ea
„ *paſſus eſt* pro nobis, quomodo anima rationalis tentatur & pa-
„ titur in aliis hominibus, participando ex tentationibus paſſio-
„ nibusque corporis. XVII Jeſus Chriſtus, Verbum & Filius
„ Dei, in conſummatione rerum omnium, reſignabit Regnum
„ illud, in quo Deus ſupremus eum a reſurrectione conſtituit,
„ in manus Patris ſui, & inde, cum omnibus reliquis entibus ſub-
„ ordinatis, Patri penitus in æternum ſubjectus erit. XVIII Su-
„ pereminens ac *divinus honor & cultus* Filio Dei debitus, red-
„ dendus ei eſt non tantum *obediendo* ipſi, tanquam Domino
„ noſtro, *baptizando* in nomine ejus, *vovendo* gratiam & pacem
„ *ab ipſo*, & per *Doxologias*, ſed & propria *adoratione*, diſtincta
„ & directa *invocatione* & *gratiarum actione*. XIX *Spiritus S.*
„ *Dei eſt Perſona divina, facta* ſub ſupremo Deo per Servatorem
„ noſtrum, vel (debito ſenſu) *procedens a Patre Filioque*, per-
„ fectionibus officiisque a Filio Dei prorſus diverſa, natura &
„ attributis omnibus *creaturis ſubordinatis* ſuperior, at Patre Fi-
„ lioque inferior, iisque ſubordinata in creatione & guberna-
„ tione rerum, *inſpirator* Prophetarum Apoſtolorumque, effe-
„ ctor miraculorum, Paracletus Eccleſiæ, magnus ſanctificatio-
„ nis in omnibus piis autor, & præcipuus Servatoris noſtri te-
„ ſtis. XX Spiritus S. nunquam vel in Scripturis vel maxime
„ primitiva antiquitate directe vocatur *Deus* vel *Dominus*, *Deus*
„ *noſter*, *Dominus noſter*, *Rex* vel *Judex noſter*, neque tum pro-
„ prie ab ullo Chriſtianorum unquam fuit *invocatus*. XXI
„ Dignitas Spiritus S. ſupereminens admittenda eſt & afferenda,
„ nec non conveniens divini cultus gradus ipſi reddendus, non
„ tantum *ſequendo* ſanctos illius motus, ſed & per formam *Bapti-*
„ *ſmi, Benedictionis*, nec non per *Doxologias*. XXII *Deus Pater*,
Verbum

Verbum ſive *Filius Dei* & *Spiritus S.* ſunt Entia & Perſonæ divi-„ næ, realiter & *numero* a ſe invicem diſtinctæ. XXXIII Neque„ tamen ſunt Entia prorſus ſeparata vel independentia, ſed Filius„ & Spiritus intime cum ſupremo Deo Patre, per *dependentiam*„ naturalem, conſtantem *conſenſum*, junctamque in gubernatio-„ ne mundi *operationem* ſunt *uniti*.„ Hucusque propoſitiones Whiſtoni, quibus tertio loco in Appendice jungitur ejusdem ad Archi-Epiſcopum Cantuarienſem Epiſtola data 5 Aprilis 1711, qua primo quidem veniam orat quibusdam durius, ſeverius ac præcipitantius in Hiſtorica Præfatione a ſe dictis, coram Deo pariter & hominibus, illo quidem ſinceritatis ſuæ ſummo teſte advocato. Deinde imputationem a ſe amolitur, quaſi *Hæreſin Arii* & peculiarium aſſeclarum ejus quorundam reſuſcitare vellet, condemnatam in Synodo Nicæna. Nempe novas iſtas phraſes, ἦν ὅτε οὐκ ἦν, πρὶν γεννηθῆναι οὐκ ἦν, ἐξ οὐκ ὄντων ἦν, ab eo primo introductas & turbandæ Eccleſiæ adhibitas a ſe non recipi, κτιστὸν tamen Chriſtum a ſe dici, quod illa ſit non nova Arii, ſed omnis Antiquitatis Eccleſiaſticæ phraſis, denique per Arianiſmum ſuum nihil aliud a ſe unquam intelligi, niſi doctrinam ejus Eccleſiæ partis, quæ Seculo IV ex odio dicebatur Ariana, non ipſius *Arii* ſolius cum paucis aſſeclis doctrinam, cujus præcipites novasque aſſertiones ne iſta quidem ipſa pars Eccleſiæ Seculo IV admiſerit probaveritque. Tandem iterum Synodo ſub præſidio Archi-Epiſcopi tum congregatæ examen cauſæ ſuæ ſerio commendat. Nihil nos nunc addimus, niſi quod ex nuntiis noviſſimis conſtet nobis, Virum Clariſſ. ſecundam jam edidiſſe ad Petri Allixii Obſervationes Reſponſionem, iis haud dubie, quæ Allixius quoque in ſecunda ſuarum Obſervationum Editione addidit, oppoſitam, quæ tamen ad nos nondum quidem pervenit.

AN ESSAY UPON TWO ARABICK MANUSCRIPTS.

i. e.

TENTAMEN CIRCA DUO MANUSCRIPTA Arabica Bibliothecæ Bodlejanæ, & antiquum illum librum, qui dicitur: Doctrina Apoſtolorum, quique in illis

creditur exstare: in quo V. Cl. GUIL. WHISTONI errores circa utrumque clarissime probantur; Autore JOHANNE ERNESTO GRABE, S. Theol. Prof.

Oxonii, e Theatro Sheldon, impensis Henr. Clements, 1711, 8. Plag. 4.

POstremum exhibemus pietatis & doctrinæ Clariss. Grabii monumentum, quem post editum hoc Opusculum luctuosa orbi erudito fata mense Novembri anni proxime elapsi tulere. Inscriptum hoc est nomini Præsulis doctissimi Guilielmi Lloyd Episcopi Wigorniensis, cujus non nullas prorsus in Whistoniana controversia partes fuisse, ex Suppl. T. V Sect. V constare potest. Sequitur Præfatio, qua Grabius partim, quæ sibi & ab aliis Viris summis & ab ipso Cl. Whistono in hanc arenam descendendi imposita fuerit necessitas, exponit, quod ab hoc ejusdem fere circa διαταγὰς Apostolorum mentis esse publice esset insimulatus; partim dilationem editionis τῶν ό, quæ adhuc non est perfecta, excusat, cum a defectu collationum MStorum cum signis Origenianis, quas exspectabat, tum ab aliis, quæ supervenerant in edendis Tomis prioribus, molestiis. Monet tamen, quod hic non debet a nobis præteriri, totum Codicem Alexandrinum a se non tantum prorsus esse descriptum, sed & inde iterum cum eo Codice apographum suum se contulisse, adhibita opera Ministri cujusdam Londinensis, cujus pariter testimonio scriptisque celeberrimi Potteri & Wanleji testimoniis id confirmat, ut proinde spes sit, vel defuncto istius Codicis vindice Grabio, fore in Anglia, qui in matrice veluti jam versanti ad lucem adspiciendam demum obstetricetur. Neque hoc omittendum, quod memoratur in Præfatione, in legendis interpretandisque duobus MSS. Arabicis, de quibus hic est controversia, omnes partes fuisse Cl. Joh. Gagnier, ante decennium fere a Gallicana ad Anglicanam Ecclesiam transgressi, cui debemus luculentam Josephi Ben Gorionis versionem, Suppl. T. IV Sect. I p. 12 laudatam. Ad rem ipsam progredimur. Memoravimus vero, in recensione Præfat. Historicæ, Guil. Whistonum gloriari de inventa in duobus MSS. Arabicis Bodlejanis antiqua

qua *διδαχῆ τῶν Ἀποςόλων*, ejusque Latinam verſionem inter reliqua primitivi Chriſtianiſmi Collectanea, tanquam ſacrum & Canonicum librum, publicare ipſum ſpopondiſſe, monuimus itidem in Actis A. MDCCXI p. 558. Duo illa MSS. in Catalogo MStorum Angliæ inter Huntingtonianos Codices reperiri numero 84 & 104, utrumque vero libri titulum ſic ſe habere: אלדסקליה, (ſcribamus enim Arabica literis Hebraicis) *Daſcalia*, Pag. 2.
loco Didaſcaliæ, docet nos Grabius. Præfationem vero ipſam ex Whiſtono exhibuimus Suppl. T. V Sect. V. De hoc libro primum 4.
adverſus Whiſtonum agere conſtituit Cl. Grabius, cum antea Conſtitutiones Apoſtolicas primum examinare inſtituiſſet, partim quod Whiſtonus in Reſponſ. ad Allixium p. 8 diſertis verbis jactaverat, ſine hujus libelli refutatione nullo modo poſſe rejici *τὰς διατάγὰς*, partim ut inſigni hoc ac pene incredibili temeritatis ac præcipitantiæ Cl. Whiſtoni ſpecimine cum aliis tum ipſi Viro doctiſſimo monſtraret, quam incaute hactenus in iſthac controverſia ab eo fuerit actum. Sane incredibile, ut diximus, prorſus videri poterat, Cl. Whiſtonum, antequam librum in 6. ſqq.
Arabicis MSS. contentum pro Canonico venditaret, non tantum eum non curioſe examinaſſe & probaſſe, ſed ne legiſſe quidem ſemel totum, niſi hoc manifeſto inde pateret, quod librum hunc a Conſtitutionibus diverſum eſſe fidenter aſſeruerit, quem prorſus cum illis eundem eſſe patet; atque pluribus circumſtantiis cum ſtupore a Grabio demonſtratam hanc *προπέτειαν* Whiſtoni hic legeremus. Tria vero ſunt, quæ in hoc Opuſculo a Viro celeberrimo demonſtrantur. *Primum* eſt, hanc Didaſcaliam Arabicam, præter Præfationem & ſex ſeptemve folia, non eſſe epitomen VI librorum Conſtitutionum Clementinarum, ſed ipſiſſimos quinque libros priores cum parte ſexti, gravisſimeque proinde hallucinatum eſſe Cl. Whiſtonum, qui eam pro libro deperdito habuerit, vanaque ſpe illius cum ipſis Conſtitutionibus publicandi orbem Chriſtianum lactaverit; quanquam Capita hinc inde fateatur tranſpoſita. Apparet hoc ad oculum ex tabula, qua Cl. Grabius prælectæ totius Didaſcaliæ Arabicæ Capita omnia ad loca ſua ex Conſtitutionibus, quæ ad verbum ſunt Arabice reddita, retulit, nec non cum titulis XXXVIII Capitum Ca-

nonum Æthiopicorum, a Vanslebio in Historia Eccles. Alexandrinæ, & Ludolpho in Comment. ad Histor. Æthiop. p. 334, 335 exhibitis, contulit. Patet hinc, quicquid sex Libris Constitutionum usque ad finem fere Cap. VI Lib. VI habetur, isthic Arabice exhiberi, deinde Lib. VI C. XXX, a verbis ἀπαρατηρήτως δὲ συναθροίζεσθε usque ad finem Libri. Didascaliæ vero Capita XXXV, XXXVI, XXXVII, XXXVIII & XXXIX, quæ tamen ultra V folia non constituunt, ac quorum tituli conveniunt cum Æthiopicorum Cap. 25, 27, 28, 29, 30, assuta sunt, quæ in Constitutionibus non comparent. Tituli eorum sunt sequentes: 35 de Fabrica Templi & Loci sancti, 36 de Ordinatione Episcopi, 38 de temporibus precum ab Episcopo & reliquo Clero observandis, 38 quod Episcopum post ordinationem per tres hebdomadas oporteat jejunare, nec quicquam edere per hebdomadem nisi Sabbatho, 39 Mystagogia Jesu Christi Dei nostri, quam Christianos post S. Cœnæ usum recitare oportet, quippe quæ sit fides, quam ille docuit Apostolos. Cæterum, quæ omissa sunt ex Libro VI, ea non studio fuisse præterita ab Epitomatore, docet Cl. Grabius ex eo, quod in medio discursu de hæreticis, qui habetur Lib. VI Cap: VI in verbis: ταῦτα μὲν ἦν ἐν τῷ προτέρῳ λαῷ, prorsus ἀπροσδιονύσως abrumpatur filum, manifesto documento, in Græco exemplari τῶν διαταγῶν, ex quo versio hæc Arabica fuit facta, defuisse plagulas bene multas Libri VI superstite relicta sola plagula ultima, in qua Caput XXX Lib. VI servatum sit. Quibus ita demonstratis, ut obviam iret rumoribus a Cl. Whistono ubique sparsis, quasi parum ipsius judicium de διαταγαῖς a Whistoniana sententia abhorreret, tribus, quod ajunt, verbis, (uberiorem enim deductionem integro de istis Constitutionibus tractatui, quem meditabatur, & ad quem spectantia complura, ex MSctis Galliæ Italiæque desumta, tum adhuc exspectabat, reservandam esse censuit) suam de illis
Pag. 25, 26. sententiam declarare ipsi visum est. Itaque publice profitetur, eandem animo suo adhuc hærere opinionem, nec unquam ad hunc usque diem mutatam fuisse, quam de Constitutionibus istis prodiderat in Spicileg. Patrum Sec. I p. 48 & 285 sqq. cum Pearsono judicans, istam, qua modo utimur, καθολικὴν διδασκαλίαν,

in

in octo Libros digestam, ex variis διδασκαλίαις antiquioribus
apocryphis Apostolorum, Barnabæ, Clementis, Ignatii, &c. post
ævum Epiphanii conflatam, & has in illa utplurimum conserva-
tas, sed mirum quantum ubique fere interpolatas nonnunquam
& corruptas esse. Ad *secundum* demonstrandorum Caput inde
progreditur Cl. Grabius, quo quidem probat: Arabicam hanc
Didascaliam non posse pro eadem haberi cum antiquo illo li-
bro: διδαχὴ τῶν Ἀποςόλων, a nonnullis Scriptoribus Ecclesia-
sticis citato, sed, quanquam ista διδαχὴ fundamentum fuerit
Constitutionum Græcarum pariter, & harum quoque, tamen
tam multa iis fuisse addita, tamque insignes factas mutationes, ut
pro eadem non possint jam amplius ambæ haberi. Id evincit ex
ipsis istis Scriptoribus, quos de διδαχῇ illa allegaverat doctissi-
mus Whistonus in Respons. ad Allix. p. 27. Nempe ex *Athana-* Pag. 28.
sii Epistola Heortastica docet, διδαχὴν istam fuisse censitam cum
Sapientia Salomonis, Siracidis, & Pastore Hermæ, tanquam τε-
τυπωμένην παρὰ τῶν πατέρων ἀναγινώσκεσθαι τοῖς ἄρτι προσ-
ερχομένοις καὶ βουλομένοις κατηχεῖσθαι τὸν τῆς εὐσεβείας λό-
γον. Unde patet, διδαχῇ ista haud dubie non nisi præcepta mo-
rum fuisse contenta, neutiquam vero quicquam ad mysteria
Christianorum spectans, quæ catechumenis certe non reve-
labantur. Enimvero hæc Didascalia Arabica, quicquid sex
Libris Constitutionum de Mysteriis Sacramentisque Christia-
norum habetur, id omne continet, neque adeo is liber
esse potest, qui catechumenorum usibus olim serviit. *Sticho-*
metrias porro antiquas allegaverat Cl. Whistonus, quarum ta- 29.
men non nisi unam, Nicephoro Constantinopolitano adscribi
solitam, διδαχῆς mentionem facere, Catalogum autem alterum
scripturarum, qui est apud Cotelerium in præf. ad Constitut. Cle-
mentis, qui & ipse διδαχὰς Ἀποςόλων memoret, Stichometriam
dici non posse, docet Grabius. Enimvero ex ipsa Nicephori Sti-
chometria luculenter constat, Arabicam hanc Didascaliam non 31.
esse διδαχὴν Ἀποςόλων. Nempe διδαχὴ ista Nicephoro & ejus
interpreti Anastasio memoratur fuisse 6 ςίχων, 200 commatum,
unde constet, libellum hunc Cantico Canticorum adhuc fuisse
minorem, cui idem Nicephorus tribuat 280 ςίχους. At Arabica

dascalia longe hæc omnia magnitudine excedit, 67 folia in folio, 82 in forma quarta majori complens. Nec quicquam profuerit Cl. Whistono lectio alia in Nicephori Stichometria, qua τῇ διδαχῇ tribuuntur ς´ στίχοι, h. e. 6000, qui numerus vicissim
p. 32, 33. multum superaret magnitudinem Arabici libri. Præterea *Origenes* ab ipso Whistono citatus διδαχὴν hanc libellum dicit, quæ quidem appellatio tam magno libro vix convenit. At multo magis adhuc notandum est, dictum ab *Origene* his verbis citatum: *Invenimus enim in quodam libello ab Apostolis dictum: Beatus est qui etiam jejunat pro eo, ut alat pauperem. Hujus jejunium valde acceptum est apud Deum & revera digne satis*, ne reperiri quidem isthoc modo in Arabico libro, sed non nisi amplam ejus περίφρασιν, quam habes Constitut. Apostol. L. V C. 1, in
36. hoc quoque Cap XXVII occurrere. Quin notat etiam, immediate citationem Origenis præcedere hæc verba; *Sed est & alia adhuc religiosa*, (jejunandi ratio,) *cujus laus QUORUNDAM APOSTOLORUM literis prædicatur. Invenimus etiam* &c. Ex quibus Verbis constat, διδαχὴν ab Origene visam non nisi *quorundam Apostolorum* nomen præ se tulisse cum Arabicæ Præfatio
37, 38. omnes Apostolos autores hujus fœtus faciat. Superest citatio τῆς διδαχῆς, quæ est in libro de aleatoribus inter Opera *Cypriani*: *Et in doctrinis Apostolorum* (dicitur:) *Si quis frater delinquit in Ecclesia, & non paret legi, hic non colligatur, donec pœnitentiam agat, & non recipiatur, ne inquinetur & impediatur oratio vestra*. Ista vero verba neque in Clementinis διαταγαῖς neque in hoc Arabico habentur, sed prolixa eorum paraphrasis Constitut. L. II C. 16, 17, Arab. C. 4 & L. II C. 37, 38, 39, Arab. Cap. 8. Plures antiquæ τῆς διδαχῆς citationes cum non supersint, contulit Cl. Grabius ad minimum cum Arabico hoc codice duas Perico-
40-45. pas Syriacas ex codice Syro *Didascalia* sive *Doctrina Catholica Apostolorum* ab *Abrahamo Ecchellensi* in Originibus Ecclesiæ Alexandrinæ p. 156, 157 & 161 exhibitis, cujus tamen Codicis apographum integrum Roma Vir Cl. exspectabat. Convenit harum periocharum altera ex p. 156 cum Constitut. Apostol. L. II C. 25, Arab. Cap. VI, altera ex p. 161 cum Constit. L. II C. 11, Arab. Cap. III, ita tamen, ut Syriaca ubique in Græco & Arabico mire sint interpolata.

polata. Ex quibus interpolationibus duas notamus, unam ex priori, qua Græcus pariter & Arabs nominant *Anagnostas*, *Cantores* & *Janitores*, quos Syrus prorsus non agnoscit, alteram ex posteriore loco, ubi mira illa de Episcopo verba in Græco Arabicoque obvia τῶ πάντων ἄρχειν ἀνθρώπων, ἱερέων, βασιλέων, ἀρχόντων, πατέρων, υἱῶν, διδασκάλων, καὶ πάντων ὁμοῦ τῶν ὑπηκόων, Syrus neutiquam habet, quemadmodum & sunt ab omni antiquitate Apostolica longe abhorrentia. Denique cum Arabicus hic liber Constitutionem de Paschate celebrando eandem prorsus exhibeat, quam Græcæ Constitutiones habent L. V Cap. 17, hoc est, διατάξεσι τῶν Ἀποστόλων, ab Epiphanio Hæres. LXX §. 10 in hanc rem allegatis, e diametro contrariam, inde diversitatem hujus libri ab ista διδαχῇ luculentissime Cl. Grabius deducit. Superest *tertium* Caput, quo ostendit Vir Celeberrimus, Didascaliam hanc Arabicam non esse scriptum Apostolicum, neque sacrum N. T. librum debere ullo modo appellari. Ante omnia ad ea provocatur, quæ hactenus demonstrata sunt, librum hunc non esse eundem cum διδαχῇ τῶν Ἀποστόλων. At si vel maxime eundem esse supponi posset, neque eum tamen sacrum habitum esse docetur ex antiquis, *Athanasio*, qui cum inter βιβλία οὐ κανονιζόμενα retulerit, & διδαχὴν tantum καλουμένην τῶν Ἀποστόλων dixerit, *Eusebio*, qui L. III H. Eccl. C. 25 itidem τῶν Ἀποστόλων τὰς λεγομένας διδαχὰς nominaverit, imo quod majus, ex libris οὐκ ἐνδιαθήκοις ἀλλὰ καὶ ἀντιλεγομένοις, in duas classes a se divisis, hunc librum manifeste in classem τῶν νόθων detruserit, autore *Synopseos Scripturæ* inter opera Athanasii, hanc διδαχὴν recensente inter ἀντιλεγόμενα, παραγεγραμμένα, νόθα, ἀπόβλητα, ἀπόκρυφα. His quod opponere possit Cl. Whistonus, non esse, nisi Præfationem, quam nos supra exposuimus. Hoc vero genus testimonii quam sit lubricum atque infirmum, luculenter a Grabio monstratur. Quod ut magis pateat, ipsius Præfationis κακοπλαστία detegitur: introduci hic patet in Synodo (quam fingit Præfationis autor, Whistonus vero ad A. D. 67 refert) omnes duodecim Apostolos, ex quorum numero 23 annis ante hæc tempora *Jacobus Major*, frater Johannis, capite fuerat plexus. At multo etiam absurdius est, quod in Præfatione non tantum

p. 45-52.

55 sqq.

60, 61.

tantum 12 Apostolis jungatur tanquam distinctus *Jacobus Hiero-*
solymorum Episcopus , qui præsens fuerit, cum ille videatur fuisse
ex Apostolorum numero 1 Cor. XV, 7, Gal. I, 19, sed *præsens*
p.62-63. *fuisse* dicatur, qui aliquot annis ante *obierat Martyrium*, ipso man-
gone libri hujus Arabici & Constitutionum teste, qui oblitus κα-
κοπλασίας suæ Martyrium Jacobi diserte refert, Constitut. L. V.
C. 8 & hujus Didascaliæ Arabicæ Cap. 28, si modo idem sit autor
64 sqq. Præfationis. Agitur deinceps de nominibus *Subdiaconorum*,
Lectorum, *Cantorum*, *Acoluthorum*, & *Janitorum* in Præfatione
hac memoratis, quæ longe sunt Apostolica ætate inferiora. Quod
vero per *Clementem* dicatur in Præfatione missus esse hic liber, id
quoque vix satis cum temporum ratione convenire ostenditur,
68. cum Clementem jam *Romæ* iterum An. 68 vel 69 fuisse certum
sit. Denique ipsam Præfationem non ab eodem autore, qui Con-
69. stitutiones, cujus Arabica Didascalia non est nisi versio, supposu-
it, factam esse demonstratur, cum autor Præfationis duos postre-
mos τῶν διαταγῶν libros ne quidem viderit. Id prolixe conten-
dit Cl. Grabius, docetq; *Canones ordinationum*, in Præfatione me-
59. moratos, non esse, ut vult Whistonus, VII & VIII Constitutio-
num sed primos XXX Canones, quorum contenta habet Vansle-
bius P. V Histor. Eccles. Alex. C. 1, qui in fronte horum Arabico-
rum MScptorum comparent, specioso titulo ornati, deinde τὰς
διαταγὰς τὰς διὰ Κλήμεντος καὶ Κανόνας ἐκκλησιαστικὰς τῶν
ἁγίων Ἀποστόλων, qui & ipsi in MSS. his Arabicis habentur, quo-
rum vero Græcum apographum ex Bibliotheca Vindobonensi
possidebat Cl. Grabius, denique διδασκαλίαν τῶν Ἀποστόλων διὰ
Ἱππολύτου, quam Græce ex Codice 26 Barocciano dudum descri-
pserat Grabius: omnia vero hæc ulterius in Tractatu de Constitut.
Apostolicis erat deducturus. De ipsa Didascalia, in quantum
cum διαταγαῖς Græcis convenit, ibidem erat dicturus, nisi quod
hic unico exemplo ostendat, quomodo non nusquam interpres
Arabs ipsas διαταγὰς quoque perverterit, & νοθείας documentis
pluribus distinxerit. At de quinque Capitibus postremis Di-
dascaliæ dicere plura heic voluerat Cl. Grabius, nisi intervenisset,
quæ postea ipsi fatalis fuit, ægritudo. Quæ quidem effecit, ut
plura de his Capitibus non liceret ipsi addere, præter tria quatu-

orve

orve loca, ipsius Cl. Whistoni de Trinitate doctrinæ prorsus in hoc libro, ut vult, Canonico contraria. Sic Cap. XXXV Pag. 76, 77. אלהלות אלמקדש, *Sancta Trinitas* dicitur, ut hæc appellatio proinde, si Liber sit Apostolicus, ipsa quoque ejusdem sit ætatis. Sic Cap. XXXVI preces finiuntur hoc modo: *Per unicum filium tuum Jesum Christum, eique honor, laus & gloria debetur*, לך ולה ורוח אלקדש מן קבל אלדהר כלהא *tibi & illi, & Spiritui S. ante omnes æonas, & nunc & semper in æternum.* Gap. XXXIX de Filio Dei: *Qui erat ab omni æternitate*, & paulo post dicitur idem מולוד הו ולם יחתן, *genitus non factus.* Et ita quidem finitur cum seria admonitione & voto Tractatus hic Cl. Grabii, qui non dubitandum est, quin nemini non eruditorum salivam moveat alterum de Constitutionibus opus ejus videndi, quarum quidem scrutinio & examini vix quisquam erat inter Viros doctos, qui magis incubuerat. Cujus vero spem aliorumque, quæ meditabatur, valde verendum est, ne mors Viri longissima vita dignissimi omnem sustulerit.

M. VELLEJI PATERCULI QUÆ SUPERsunt, cum variis Lectionibus & Indice locupletissimo. Accedit Annotationum libellus.

Oxoniæ, e Theatro Sheldon. 1711, 8.
Plag. 16½.

JO. Hudsonus, V. Cl. quem hortatu Arthuri Charletti S. Th. Pr. Oxon. 1693, 8 ἀνωνύμως ediderat Vellejum Paterculum; quum exempla deficerent, superiori anno eodem loco eademque forma, dissimulato iterum nomine, typis repetendum dedit. Illam, in Act. A. MDCXCV p. 113 sq. recensitam editionem, textus integritas & elegantia, variæ doctorum lectiones, rerum verborumque Index, ac quos præmiserat Annales Dodwelli Vellejani commendaverant. Novæ huic præter textum, qui ad castigatissimum Nic. Heinsii exemplar exactus, accuratior dari non potuit, ex priori nihil superest: reliqua aut aucta, aut in melius immutata sunt. Annales Vellejanos quoniam Quintilianeis & Statianis, Oxon. 1698, 8 editis, addidit ipse Dodwellus, iterum hic exhibere supervacaneum visum est: quare Synopsis Chronologica

 duplex,

duplex, altera Dodwelli, altera Cellarii, horum loco præfixa est. Notæ Criticæ, quas prior editio jam habebat, hic illic auctæ; accessit Annotationum libellus, notas Acidalii, Bœcleri, Boxhornii, Cellarii, Gruteri, Heinsii, Lipsii, Ruperti, Schegkii & Vossii continens. Ultimo Index iis, quæ curam olim effugerant, locupletatus est.

D. NICOLAI HIER. GUNDLINGII DE EFficientia Metus tum in promissionibus liberarum gentium, tum etiam hominum, privatorum auxiliisque contra metum, Liber singularis.

Halæ, apud Godofr. Renger, 1711, 4.

Pl. 22.

SI, quam frequenter tractarunt, exhausissent metus materiam Scriptores, inanis videri poterat præsens opera. Sed quum controversias vulgo exigerent ad illam regulam, quam præjudicium, vulgaris philosophia, juriumque confusa notitia animo persuaserat, fecit inepta hæc tractatio, ut argumentum utile magis quam novum singulari Libro repeteret Celeb. Vir, Nicol. Hieron. Gundlingius. In quo distinctis ab invicem juribus, ordine quis metus effectus, quæ contra eum data sint auxilia, VI Capitibus digessit. Cap. I de Metu respectu voluntatis humanæ agit. In eo postquam evictum, voluntatem humanam cogi posse, coactamque nihilominus esse voluntatem; actiones metu susceptas voluntarias & hactenus obligatorias esse concluditur. At cum præter voluntatem promittentis, a parte ejus cui promittitur, jus acceptandi requiratur, hoc vero in metu extortis deficiat, inde obligationem nullam esse, docetur. Cap. II effectum metus in promissionibus eorum, qui in statu libertatis vivunt, expendit. Hoc statu, quia omnium æquale jus, si metus injuste inferatur, quod ejus causa promissum est, non obligabit. Ut enim ex promisso obligatur promissor, ita metum injiciens tenetur ad promissorem liberandum; & hac ratione obligatio cum obligatione compensatur. Hæc satis plana, si in idea disputentur; difficilior decisio est, si ad causas liberarum gentium transferenda sint, neque enim tunc quis metus licitus, quis illicitus,

licitus, facile definitur. Si Princeps Principi in bello solenni promissum extorsit, valebit ideo, quia uterque in vim metumque compromisit: quæ ratio pactum Francisci I, contradicentibus frustra Gallis quibusdam, facit obligatorium. Si promissa Imperantibus a subditis sine causa sint extorta, non obligabuntur illi: ita Maria Scotica, cum in custodia regnum ejuraret, obligata non fuit; & Fridericus III pactionem Maximiliani cum Brugensibus recte rescidit. Si vero de juribus & privilegiis inter Principem & cives oriatur disceptatio, quod ita promissum, valebit: ita ex fœdere cum Lusitanis obligantur Hispani. Statui Germanico hæc principia si applicentur, videndum, an Cæsar statibus, an status statui quid extorqueat. Priori casu, si secundum publicarum legum tenorem metum Cæsar incusserit, promissum erit obligatorium; si secus, erit nullum: ita Conrado Teklenburgi Comiti injuste metus a Carolo V illatus esse dicitur. Quæ status statui per metum eripuit, ad ea servanda promittens non tenetur: neque enim jus belli inter se status habent. Ita Rudolphus & Albertus I in causis statuum deciderunt. Cap. III metus effectum secundum Jus Romanum examinat. Est hic pro diversitate contractuum varius. In contractibus b. f. damnatur omnis metus; in iis vero, qui st. j. sunt, antea toleratus est, donec formularii juris rigorem temperaret Lucius Octavius Prætor, & post Gallum Aquilium, qui actionem & exceptionem doli mali suggesserat, metus causa gesta rescinderet. Quod quidem contractuum discrimen cum sublatum credant multi, perpetuum nec jure Codicis mutatum esse probatur; & quæ vulgo metus requisita afferri solent, exponuntur. Cap. IV, quid jure Pontificio obtineat, docet. Hoc jus cum in omni contractu bonam fidem requirat, omne id, quod metu extortum, pro irrito habet, ita tamen, ut si accesserit juramentum, absolutione ex arcanis Cleri opus sit, Qua occasione obstans c. 2 X. h. t. resolvitur, & vulgaris Pontificiorum & Evangelicorum quorundam Doctorum de absolutione ad juratam promissionem necessaria opinio refutatur. Cap. V, quis metus effectus secundum Jus Germanicum, ostendit, idque Jus Naturæ spreta Romanorum subtilitate sequi, ex Legibus Visigothorum, Bajuwariorum, Capitu-

laribus Francorum & formulis Marculphi probat; simulque Capitulare Caroli M. in quo restitutionis in integrum mentio fit, ad Franco-Romanos vel Italos, non Germanos spectasse evincit. Cap. VI denique auxilia contra metum pro diversitate jurium adducit. Jure Nat. vindicatio rei amissæ, item exceptio & replicatio pro conservanda ea datur. Romani olim pro diversa læsionis specie vel actione inj. vel e Lege Julia, vel condict. ob turpem causam, vel actione de dolo agebant. Introducta formula Octaviana liberum erat, vel restitutione in integrum uti, vel actione quod metus causa, cujus requisita explicantur, & obiter totus in hac causa Romani Juris ordo describitur. Denique quadruplum nec Jure Pontificio, nec in foris Germaniæ obtinere, contra Ill. Bergerum præcipue, multis rationibus statuitur.

JOHANNIS BAPTISTÆ BIANCHI HISTORIA Hepatica, seu de Hepatis structura, usibus & morbis.

Augustæ Taurinorum, typis Pauli Mariæ Dutti & Johannis Jacobi Gringhelli, 1710, 4.
Plag. 20.

P. I cap. 1. AD meliorem Historiæ suæ Hepaticæ elucidationem de secretione animali quædam præmittit Autor Clarissimus, cujus necessitatem 5 rationibus firmat; 1 quia particulæ nutritiæ ex massa sanguinea ad partes nutriendas continuo deponi debent; 2 quia non omnes partes alimentariæ ad sanguinis sinum devolutæ istius sunt conditionis, quæ nutritionem præstare possint, ex ea proin eliminandæ; 3 quia particulæ nutritiæ per tot circumgyrationes cum sanguine & per concussiones a solidis æque ac fluidis perpessas debitam figuram, magnitudinem, locationem ad nutritionem necessariam mutant, adeoque ineptæ redduntur pro nutriendis partibus; 4 quia plures cumulantur particulæ nutritiæ, quam sanguinis penus & nutritionis ratio exigebat; 5 quia particulæ partibus jamdum appositæ a transfluente sanguine denuo abraduntur, ab hujus massa tanquam su-
2. perfluæ vel nocuæ elutriandæ. Præter alibiles vero succos alia sunt fluida, quæ a sanguine separantur, eaque duplicis familiæ, seu

ſeu ſenſibilia proprio humorum nomine inſignita, ſeu inſenſibilia vel impalpabilia, quæ effluvia, fuligines & flatus nuncupantur. Quia ſanguis per vaſa denſis parietibus circumtexta pererrat, fluida ſenſibilia ab ejus complexu ſecedere nequeunt ordinario, niſi in illis partibus, ubi idem appellens cruor ampliora oſtia reperit, molibus ſcilicet partium ſecernendarum transcolandis conformia; hæque partes parenchymata vel glandulæ vocantur. Inſenſibilia vero propter exilitatem ſecretorio hoc beneficio non indigent, quoniam per inſenſibilia tunicarum, vaſa cingentium, ſpiracula a maſſa communi fugiunt, indeque per poroſam partium omnium ſubſtantiam transmeando breviores propriis excurſibus ſibi comparant vias, usque ad ſeceſſum e corpore, ita ut glandularum miliarium miniſterio opus non ſit pro inſenſibilis transpirationis ſecretione. Fluida, quæ in glandulis ſecernuntur, duplicis ſunt claſſis, alia enim tenuioris deprehenduntur conſiſtentiæ, quam ſit maſſa ipſa communis in vaſis, ut urina, ſaliva, ſuccus pancreaticus, ſudor, lacrymæ, &c. alia craſſioris, ut bilis, ſemen, mucus inteſtinalis, naſalis, & faucium. Quorum craſſorum quidem alia præter intimam ſuam ad craſſeſcendum diſpoſitionem a cauſa externa e. g. aere ſuam inſimul craſſitiem nanciſcuntur, ut mucus narium, ſputum, &c. vel quod aer ſubtiliores mobilioresq; partes abripiendo in ſtrictiori cœteras contiguitate relinquat, vel quod nitroſitate ſua utrasque figat & vinciat; alia vero absque cauſæ externæ concurſu incraſſantur, ut bilis. Cum autem ipſius ſecretionis negotium a Medicis vel chymice per fermentationem, vel mechanice per glandularum tanquam totidem cribrorum diverſos poros particularumque ſecernendarum molem & figuram diverſam explicari ſoleat; utramque hanc hypotheſin refutat Autor. Et quidem Fermentiſtas quod attinet, ſolutionem ſanguinis fermento glandularum inſito imputatam non fieri, probat, quia ſecretio abunde a motibus ordinariis ejusdem fluidi, & ſolidorum præcipue, a cordis impulſu validiſſimo, a vegeto arteriarum elatere, a vi partium omnium oſcillatoria, ab aere pulmonico, & a textura canalium peragitur. Data vero hac fermenti inſiti in ſanguinem operatione, ſeu ſolutione, poni inſimul putat in po-

c. 3.

4.

rorum conformatione varietatem, per quorum aliquos secretus succus, per aliquos residuus cruor derivetur. Addit, si specifica glandularum fermenta riganti has sanguini non immisceantur, nullam exerceri secretionem, sin misceantur, ea per circulationem sanguinis ad omnes corporis partes deferri, sicque non esse amplius glandularum indigena, eorumque actionem secretoriam per omnes indifferenter partes exerceri. Absurdissima pariter vocatur hæc hypothesis, quia circulationis legibus e diametro opposita cernitur, siquidem stabilis mora fermentorum in organis supponitur. Adde quod glandularum substantia canalicularis sit, per quam continuo & rapide trajiciens cruor abstergeret liquidum ibidem fermentum. Denique cum fermenta sint fluida, nascente sanguine ab eodem secreta, sequitur, eorum secretionem a sanguine absque fermentorum præsentia factam esse, adeoque succos reliquos absque eis fieri posse. Sin ad hanc fermenti secretionem aliud concurrere fermentum dicas, aliud fermenti fermentum erit determinandum, idque in infinitum.

c. 5. Contra Poriftas, quos vocat, dum agit Autor, cribrationis modum locum obtinere existimat in corporibus cribro impositis, & sibi invicem contiguis, e. g. in tritici granis; eundem tamen non extendi posse ad partes intime unitas & implicatas, nisi aliud supponere velis agens, eas ab intima cohæsione sejungens. Urget etiam, nec pororum in glandulis figuram, nec secernendorum molem & conditionem satis esse perspicuam, adeoque totam hypothesin esse precariam. Addit porro, omnia fluida infinita partium parvitate pollere, quæ se cuivis figuræ accomodent, adeoque non necessariam esse in orificio excipiente peculiarem figuram. Imo data in minimis sanguinis insita habitudine specificæ configurationis & magnitudinis, a quarum diversitate detur & in eisdem varietas, requiritur tamen, ut molecula e. g. cubica in quadratum meatus glandulosi orificium intromittatur, ut quoad latera & angulos sint similiter posita orificium & latera; unicus igitur erit modus, unicusque casus, si succus aliquis excerni debeat, adeoque secretio admodum parce procedet. Et metuendum erit, ne conica e. g. particula pro situ suo diverso porum figuræ circularis,

cularis, parabolicæ, ellypticæ, hyperbolicæ, triangularis &c. intret. Denique manifeste constat, per cujuscunque figuræ orificia transvehi debere quomodocunque positas succorum particulas, quarum major diameter minor sit aut saltem æqualis diametro orificii minori, hinc sequitur, variorum succorum secretiones per easdem glandulas fieri posse. Quibus positis con- c. 6.
templatur Autor hepar secundum partes externas, ejusque vasa lymphatica & nervos. Illa quod concernit, in canibus majori- 7.
bus post amplas saginationes strangulatis & in mactatis suibus profundas satis ea in hepatis substantia origines sumere, indeque didicit, non ex glandulis conglobatis ea ad hepatis cavum sitis oriri, nec has glandulas in omnibus individuis comparere, cum tamen adsint aquæductus; in quibus autem observantur, non penetrari a lymphaticis, sed superscandi. Multo minus vasa hæc lymphatica ex glandulis gracilibus in cavitate capsulæ communis ortum ducere putat, in qua opinione confirmatur partim autopsia, partim ratione, eo quod scilicet nullum vas lymphaticum a glandula nascatur, sed ab ipsismet fibrarum intercapedinibus in partibus animalis omnibus; ideoque asserendum existimat, seriflua vascula, hepatis substantiam subeuntia, ex capsula declinando commissuras acinorum exosculari, ibidemque fluidum suum exsugere, foras inde derivandum. Inde pergit ad cetera hepatis vasa, explanatoque hepatis paren- 8, 9, 10.
chymate suam, quam fovet, de secretione animali sententiam exponit. Videlicet quoniam omnes sanguinis particulæ uniformem inter se ineunt commistionem, necesse est, ut pro secretione præstanda liquor secernendus a reliquis humoribus expeditus, solutus & liber factus sit; sed nec in sanguine, nec in colatorio fermentum existit, quod hoc efficere queat. Reliquum igitur est, ut hoc principium vel in motibus sanguinis, vel in canalium structura inquiratur. Sanguis igitur motu suo instar omnium liquorum sponte fermentescentium insitam habet vim, heterogeneum quodcunque ex suo sinu exturbandi. Canales quod spectat, notum est, quod arteriæ quævis in conum abeant. Dum igitur massa sanguinea ad arteriæ parietes & imprimis ad angulos ex ramorum distributione resultantes alli-

dit

dit, diſſolvitur eadem, & præparatur, ut recrementa ab aliarum partium compage liberentur. Sed cum ſucci varii ſecernendi veniant e penu ſanguinis, non ſolum tenuioris, ſed etiam tenacis, ramoſæ, implicabilis & concentratæ texturæ, qui ab ordinariis ſanguinis arietationibus in latera & angulos arteriarum non liberantur ſufficienter ab aliarum partium complexu, natura multiplicavit inſtrumenta ſolventia proportionaliter ad multiplicationem reſiſtentiæ ſolutionis in ſanguine, per multiplicationem ſcilicet angulorum & laterum per longius protractam itineris extenſionem a fonte impulſus, ſeu corde, ad filtrum. Inde eſt, quod ſanguis immediate deſcendat ad renes pro tenui urina ſecernenda, per varias vero ambages ad
c. 11. hepar appellat pro tenaci bile reddenda. Inde ad bilem revertitur Autor, cujus definitionem, ortum & uſum ſuppeditat. Bilem definit per recrementum maſſæ ſanguineæ, lentum & viſcidum, in ſanguinis ſinu genitum, & congeſtum. Concreſcere eum putat ex reſiniformi ſubſtantia, aſperiorique ſalino-fixa, in ſanguine inutili, ſero competente eliquata. Uſum quod concernit, notum eſt, quod ex ventriculo chymus ad inteſtina provolvatur viſcidæ & complicabilis conſiſtentiæ, qui lateribus inteſtinorum adhærendo horum motui periſtaltico non auſcultaret, & oſtiola vaſorum lacteorum obſtrueret, quo minus purus chylus per ea transcolari poſſit. Id ne eveniat, & ut glutinoſitas illa tollatur, bilis ad principium duodeni infunditur, tanquam corpus liquidum oleaginoſum, ut oleoſis interjectis particulis a variorum corporum implicatione res glutinoſæ liberentur, & tanquam lixivioſum & ſaponarium, ad deterſionis opus alacrius exequendum. Proritat inſimul bilis acore ſuo ſenſiles inteſtinorum tunicas, ad motum continuandum peri-
12. ſtalticum. Expoſita inde ſtructura & uſu cyſtis felleæ, modo-
13. que, quo bilis in cyſtidem influit, eam per vices ex illa effluere,
14. ſtimulumque ad hunc motum a ventriculo recipere exiſtimat. Cum enim hic tempore chylificationis non ſolum a ciborum mole, ſed ulterius a fermentativa quadam rareſcentia magis magisque diſtendatur, neceſſario adjacentem folliculum fel-
15. leum tum temporis premit. Hinc vaſa cyſtidis propria, eo-

rumque

rumque usum examinat; bilisque quantitatem in hominis hepate & cystide naturaliter contentæ sex unciarum esse dicit, quanquam nycthemeri spatio ultra unciam unam illa non excernatur. Sed plures usus hepati Autor præter secretorium bilis adjudicat, inter quos non ultimus est, quem facultatem ventriculi chylificatoriam juvando exercet hepar. Quemadmodum enim ventriculus chylificationis tempore in inferiori orificio a sphinctere & mechanica tortuositate occlusus, in superiori ab adjacentibus visceribus, liene & hepate, premitur; ita, tanquam operculis stricte appositis in machina Papiniana, transspirare non sinit hic activiores menstrui partes, a digestivo conflictu exaltatas, ac extricatos jam ipsiusmet massæ alimentaris spiritus; quibus inde in digerendam massam reverberatis acuitur solutiva virtus, eique per universam ciborum congeriem liberior aperitur via. Adde quod copiosissimi habitus calidi & humidi ex hepate expirantes in ventriculi cavum penetrent, & ciborum solidiorum eliquationem, haud secus ac cornu cervi philosophice præparatur, adjuvant. Ultimus hepatis usus in eo consistit, ut sanguinis diverticulum sit, una cum liene, quotiescunque hic vel copia, vel rarefactione auctus ultra ordinariam quantitatem ulteriores amplioresque exigit vias; dilatat enim tum fistularum hepatis cavitates, & orbitam sibi majorem aperit. Hæcque, quæ hactenus præfatus est Autor clarissimus, ulterius in *Cursu* suo *Anatomico*, quem meditatur, explicaturum se pollicetur. Ad statum præter naturalem pergimus cum Autore, qui exposita in genere morborum theoria, hepatis morbos in tres classes dispescit, quarum prima eos complectitur, qui ab hepatis solido immediate proficiscuntur, altera illos, qui a fluidis per hepar excurrentibus oriuntur, tertia istos, qui ad neutram harum classium reduci possunt. Morbi, qui a solido hepatis dependent, vel sunt a toto solido, vel a solido vasculari, vel a solido nerveo. Dum morbos, qui toti solido adscribuntur, aggreditur, vitia hepatis ab ejus morbis distinguenda esse inculcat, hos nuncupando affectionem præter naturalem, quæ in animalis parte insidens lædit ejusdem actionem; illa vero, quæ partis actioni non nocent, licet præternaturalia audiant.

Margin notes: c. 16. (beside line 1); 17. (beside "natur. Sed plures usus…"); 18. (beside "phice præparatur…"); P. II c. I (beside "se pollicetur…"); 2. (beside "a solido nerveo…")

Quemadmodum autem hæc in magnitudine, in numero, in figura, & in situ observantur; ita illi in intemperiem, morbum organicum & solutionem continui dispescuntur. Ad intemperiem hepatis refert ejus atoniam, quam a tota substantia morbum dixerunt veteres, qualis observatur in ejus flacciditate, seu imbecillitate, in gangræna & sphacelo, & in colliquatione. Ad morbos organicos trahit locationem vitiosam. Solutio continui patratur vel a causa interna, ut in simplici erosione & ulcere; vel a causa externa, ut in contusione, & vulnere,
c. 3. vel ab utraque in rimis & fissuris. In morbis hepatis a solido vasculari oriundis accusatur potissimum canalium laxitas præternaturalis & unitatis solutio. Laxitatem inducunt interfluentes succi, eadem distrahendo; quæ distractiones in arteriis anevrismata, in venis varices, in lymphaticis hydatides, in excretoriis ductibus peculiari vocabulo appellantur. Circa unitatis solutionem præter alias causas communes bilis acrimonia accusatur, quæ notabiles frequenter exesiones & ulcera vesicæ
4. felleæ inducit. Inter morbos a solido nerveo ortum ducentes potissimum dolorifica partium nervearum tensio seu crispatura examinatur, quæ non solum in præcingente tunica, aut ligamentis, sed & in omnibus per ejus substantiam dispersis villis membranaceis observatur, ut in hypochondriacis, ictericis, hecticis
5. & in quibusdam obstructionibus evenire solet. Ad morbos hepatis a fluido oriundos pergit Autor; & quemadmodum sub hoc titulo sanguis, lympha & bilis continetur, ita sanguis lentore suo obstructiones infert, quæ veræ audiunt, & propriam ejus substantiam seu parenchyma occupant, suntque vel frigidæ, quando subsistentis sanguinis partes implicatæ omnes uniformiter inter sese ulteriorem ad motus intestinos validos aptitudinem non servant, sed tantum non quiescentes penitus, nullo symptomatum strepitu morbum producunt: vel calidæ, quæ etiam inflammationes audiunt, quando in moles vastiores concretæ particulæ sanguinis, sicque proprio fluxui obsistentes, tenuibus tamen adhuc aliis, solutis mobilibusque intertextis, motus quosdam intestinos exercent, summe irregulares, & celeres, indeque acris perceptio caloris in parte observatur, harumque accre-

accretio a superfluente perenniter sanguine, arietante in obstructionis locum, & ab ulteriore permeatione impedito, trudendo vasa violenter extrorsum, sistit molestæ tensionis sensum, a violenta adjacentis diaphragmatis pressura singultum & tussim siccam, a repulsis in massam sanguineam tumultuarie fluidis febrim, &c. Ex quibus inflammationibus abscessus quandoque oriuntur; si scilicet particulæ lentescentes cavitatem formant in visceris substantia. Quod autem iidem abscessus post capitis vulnera frequenter in hepate observentur, inde oriri putat, quod sanguis partem purulentam imbibens majores ejus portiones ad hepar deponat, tanquam viscus maximum, utpote in quo longe majora, quam in aliis omnibus apponuntur vasa, longeque majores eorundem diramationes; in quo lentior succorum est cursus; in quo viscidius secernitur liquidum; in quo nulla est muscularis potentia, quæ depositum pus iterum depellere queat. Lympha vero sive copia sive viscididitate peccans in hepate tumores, frigidos nuncupatos, concitare potest; ut in œdemate, obstructione, atheromate, steatomate, meliceride, scirrho, concretionibus callosis, gypseis &c. videre est. Bilis morborum autor existit, vel quando est aucta, vel quando imminuta, vel quando abolita, vel quando ad alia etiam organa est translata ejusdem secretio. Exuberat bilis, quando luxuriantibus in sanguine bilis principiis uberior horum transcolatio in hepate fit, aut quando consueta solum vigente tum in sanguine, tum in colatorio, quantitate bilis, hæc ab insolitis hepatis aut partium adjacentium contractionibus valide adeo copioseque per ductus suos in duodenum exprimitur, ut soliti effluxus mensuram & exigentiam longe transscendat. Imminuitur bilis secretio vel organi vitio, quando meatus ejus minores sunt, quam qui bilem admittere valeant, vel bilis culpa, quando hæc propter lentorem suum intra poros hepatis resorberi non potest. Hæcque crassities oritur, vel cum spiritu bilis aut aquea humiditate, aut utroque propter nimium calorem privatur: vel cum in ea depressa liquidiora hæc principia a terrei & gelatinosi prædominio illaqueantur, vel cum crassiores, irregulares, limosasque partes suas tanquam sedimentum amurcosum & cretaceum critice in hepatis colum despu-

c. 6.

7.

c. 8. despumat cruor. Causæ abolitæ secretionis eædem esse possunt,
9. ac modo allegatæ, sed in majori gradu. Depravatæ bilis qualitates sunt vel tactiles, vel gustabiles, vel visibiles. Tactu sua vitia prodit bilis, quando consistentia vel tenuiori vel crassiori pollet. Saporem præternaturalem contrahit eadem, vel quando minime amarescit, sed insipida aut dulci proxima est; vel quando nimium açorem contrahit. Prius fit vel ex salium defectu, vel suppressione, vel mole grandiori, interiorique ponderositate; posterius vero, quando hoc recrementum ob prævias in massa sanguinea fluidorum motiones varias variis figuræ modis salina ejus aculeantur principia, variisque inde locationibus cum ceteris partibus concurrunt; unde salsum, acidum, ponticum evadit. Color depravatus in bile oritur, quando est pallida, vitellina, porracea, æruginosa, cœrulea, glastea, & atra; hæque qualitates ex intima innovatione ab acido quodam inex-
10. tricabili in ea plus minusve redundante dependent. Morbos quod concernit, qui a secretione bilis ad alia organa translata oriuntur, observantur hæc vel glandulosa, ut glandulæ salivales, renales, cutaneæ, & aliæ, vel non-glandulosa, quando scilicet bilis vel per anastomosin, vel diapedesin exstillans & transsudans in quibusvis corporis partibus colligitur, ut in ictero patet, cujus duo summa genera constituit Autor; Prima classis oritur a limosa & inerti bile, quæ eandem conditionem servat, quam qualem habuit, dum primos in hepate infarctus perpetravit. Altera a causa solutiva sanguinis dependet, & bilem agnoscit
11. subtilem, volatilem, & spiritualisatam. Restant morbi, qui a corpore extraneo originem ducunt, ubi notantur calculi, ex biliosis particulis in durum concrescentibus & tanquam vitrificatis concreti; vermes, qui gignuntur, quando iners bilis est acredo & vieta; flatus, qui ex viscidis, fermentantibus succis in spiritus elevatis aerique aliquali innatantibus componuntur, & tandem polypi, tam gelatinosi quam carnei.

Calci hujus tractatus apposita legitur Epistola Ioh. Mariæ Lancisii, in secretionis humanæ negotium inquirens, in qua quemadmodum quædam Bianchi nostri hypotheses confirmant, quædam refutant; ita quid ad ea respondendum sit, paucis monet Noster.

DE

DE INFINITIS INFINITORUM ET *infinite parvorum Ordinibus Disquisitio Geometrica; Autore D. GUIDONE GRANDO &c.*

Pisis, ex typographia Francisci Bindi, 1710, 4.

Plag. 14.

CUm admodum Rev. P. *Grandus* spatia plusquam infinita hyperbolica *Wallisiana* ab objectionibus celeberrimi *Varignonii*, in Actis A. 1708 p. 343 commemoratis, & Mense superiore repetitis, vindicare constituisset; commodum ipsi videbatur, quæ recentiores Geometræ in Analysi infinitesimali præsertim de infinite parvis assumunt, more veterum una demonstrare. Unde ipsi enata est Disquisitio de infinitis infinitorum & infinite parvorum ordinibus, ita ut, qui primum primarius erat Cl. Autoris scopus, in secundarium abierit. Præmittitur operi præludium poeticum, in quo vates Geometrarum superioris & hujus seculi clarissimorum, *Galilæi, Cavallerii, Torricellii, Gregorii, Slusii, Hugenii, Mengoli, Wallisii, Leibnitii, Newtoni, Bernoulliorum, Hospitalii, Tschirnhusii, Craigii, Hermanni* (qui ex Academia Patavina in Francofurtanam nunc evocatus) atque *Facii* merita canit. Huic succedit expositio controversiæ, quæ Autorem ad præsentem Tractatum scribendum impulit. *Wallisium* scilicet in Arithmetica infinitorum prop. 104, 105 &c. fol. 409 & in Mechanica c. 4 prop. 7 fol. 679 *plusquam infiniti* appellationem primum in Geometriam introduxisse, dum rationem 1 ad — 1 seu in genere numeri positivi ad privativum infinita (quæ ipsi est ut 1 ad 0) majorem pronunciavit & hinc plusquam infinita dixit spatia, quæ sunt ad aliud finitum ut numerus positivus ad privativum. Esse autem spatia asymptotica hyperbolarum superiorum in istiusmodi ratione ad parallelogrammum aliquod rectilineum finitum, ipse quoque se jam ostendisse monet in demonstratione theorematum *Hugenianorum* c. 8 n. 11 p. 99 & 100, de qua diximus in Actis A. 1708 p. 343. Cl. *Carré* in Methodo mensuræ superficierum &c. Sect. 1 Cor. prop. 23 p. 20 eandem appellationem quidem retinuisse, sed tantum ideo, ut ipse in margine addit, ne a communi loquendi more recederet. *Parentium* in

disquisit. Phys. & Mathem. Tom. 1 part. 3 p. 512 hanc denominationem exagitasse. Tandemque *Varignonium* in Comment. Acad. Regiæ Scientiarum A. 1706 expresse *Wallisium* sibi confutandum proposuisse. Sequitur tractatio ipsa: ubi monet, se per *rationem assignabilem* intelligere talem, cui æqualis vel quantumlibet proxima per positivos numeros exhiberi potest. *Magnitudines finitas* vocat, quæ ad similem, in nostro saltem corpore determinandam, rationem assignabilem habent. Quodsi hæc ratio fuerit qualibet assignabili major, *magnitudinem infinitam* dicit, si minor, *infinite parvam*. *Ejusdem ordinis aut gradus* censet quantitates, quarum ratio est assignabilis: quas tandem *plusquam infinitas* appellet, ex Actis Mensis superioris p. 156 constat. Miratur vero, celeberrimum *Varignonium* in quantitatibus infinite parvis diversos ordines admittere, in infinitis autem minime. Hinc ostendit, summam & differentiam duarum magnitudinum ejusdem ordinis esse cum alterutra ipsarum ejusdem ordinis: unde porro concludit, si quantitas per quemlibet numerum finitum multiplicetur aut dividatur, factum & quotum intra eundem cum illa ordinem consistere, adeoque qualitatem infinite parvam per numerum finitum multiplicatam non degenerare in finitam. Docet præterea, rationem qualibet assignabili majorem non minorem esse ratione 1: 0, & hanc rationem reddit, cur quantitas infinite parva intuitu finitæ sit merum nihil, adeoque ipsi addita vel demta eandem non augeat vel minuat: quæ quantum valeat, ex Actis A. 1710 p. 464 intelligitur. Quantitatum infinite parvarum quasdam esse ejusdem ordinis, & quamlibet inter se rationem assignabilem habere posse, ostendit 1 in triangulo, 2 in curva quacunque. Inde infert, errare illos, qui eas vel ut penitus indivisibiles, vel ut invicem æquales considerant. In hanc regulam impegisse ipsi videtur ingeniosissimus *Varignonius*, dum in Commentariis Academiæ Regiæ Scientiarum Annorum 1700, 1702, 1703 & 706 vires centrales determinat, utut eandem in aliis meditationibus ab eodem observatam esse agnoscat. Monstrat etiam, quantitates infinite parvas esse interdum diversi ordinis, alias enim esse aliis infinitis majores aut minores, idque sine ullo limite. Hic

vero

vero una methodum differentiandi quantitates variabiles & integrandi differentiales exponit. Similiter probat eodem fere modo, quo celeberrimus *Hallejus* in Transactionibus Anglicanis, n. 195 p. 556, quantitatum absolute infinitarum quasdam esse ejusdem ordinis & quamlibet inter se rationem assignabilem habere posse: quasdam vero diversi esse ordinis, atque alias aliis infinities majores aut minores, idque sine ullo limite. Docet inter alia, areas hyperbolarum superiorum infinite majores esse areis inferiorum, quantumvis jam infinitis, vel plus quam infinitis, quod primario sibi probandum proposuerat. In arearum adeo dimensione non sufficere, ut quædam ipsarum absolute infinitæ demonstrentur, sed gradum quoque infinitudinis determinandum esse; quod fiat observando, ad quod infiniti aliunde noti genus rationem assignabilem habere possint. Spatium infinitum esse, quo hyperbola secunda extra primam exorbitat. Sed ne credamus, spatium asymptoticum hyperbolæ primæ esse in genere infinitorum minimum; spatium invenire docet infinitum ipso infinities minus. Monet, *Laurentium Lorenzini* egregium, Tractatum de Curvis Logarithmicis scripsisse, quem adhuc premat. Tandem hyperbolam quadraticam (quam vocat,) cum *Apolloniana* confert.

Appendicis loco subjungitur Epistola Geometrica ad Illustr. Equitem *D. Ascanium Lippi Aretinum*, in qua doctrina in opere comprehensa ex elementis planis & conicis ulterius applicatur & nova ratione confirmatur. Respondetur etiam ad objectiones amici, quas contra infinitatem spatii asymptotici hyperbolici fecerat.

Cæterum, quid Cl. *Varignonius* ad objectiones a Cl. P. *Grando* factas respondeat, ex Mense superiore repetendum.

NICOLAI BION Neu-eröffnete Mathematische Werck-Schule &c.

h. e.

NICOLAI BION TRACTATUS DE CONstructione & præcipuis usibus instrumentorum Mathematicorum.

Franco-

Francofurti, Lipsiæ & Norimbergæ, in bibliopolio Hoffmanniano, 1712, 4.

Alph. 2 plag. 5 & 28 Tabb. æn.

CUm Autor Gallus Tractatum hunc de instrumentis Mathematicis idiomate patrio edidisset; eundem in Actis A. 1710 p. 15 & 16 tum iis commendavimus, qui praxin Mathematicam cordi habent, tum artificibus, qui in parandis instrumentis desudant. Quoniam itaque opus utilissimum in suo genere unicum; bene de Germanis nostris meritus est Cl. *Doppelmeyerus*, Mathematum in Gymnasio Norimbergensi Professor, quod illud in linguam nobis vernaculam transtulerit, & figuras æri nitide incidi curaverit. In gratiam nostrorum artificum addi possent appendicis loco instrumenta ad Geometriam subterraneam pertinentia, qualia repræsentat *Nicolaus* Voigtel in sua Geometria subterranea, Vir in praxibus istiusmodi versatissimus. Argumentum libri repetatur ex Actorum loco citato.

SINENSIS IMPERII LIBRI Classici sex.

Pragæ, apud Joach. Joan. Kamenicky, 1711, 4.

DE tribus libris prioribus dictum est Mense Mart. p. 123. Quartum composuit *Mem Tsu*, in duos tomos divisum, quorum ille sex, hic octo capitibus constat. Materias tractat *Memcius* magis inter se connexas, quam quæ in libris reliquis occurrunt. Extollit potissimum veram imperandi normam, reprobat bellicum imperii pacandi modum, explicat naturæ humanæ rectitudinem

Lib. I Cap. I. & falsa dogmata refutat. Præcipua ejus dogmata hæc sunt. Principem sapientem non utilitatem, sed æquitatem quærere debere. Bonum regimen populi frequentiam parere. Radicem boni regiminis esse rebus ad victum populi necessariis prospicere, v. gr. rei agrariæ, piscationi, arborum amputationi, bombycum & animalium domesticorum alendorum utilitati. Tempore famis Principem egenti populo opitulari nec inutilium animalium turbam alere debere. In pœnis parcum, in tributis modicum, in agricultura sollicitum, in morum instructione providum esse jubet.

bet. Muſicæ amorem Principi prodeſſe ad bonum regimen ob Lib. I Cap. 2.
conſimilem & ſonorum & animorum concordiam; dummodo
delectationes ſuas cum populo communes faciat. Honeſtum ſive
opum ſive voluptatum amorem non obeſſe bono regimini, ſed
Principis duntaxat duritiem & incuriam. Antequam Princeps
aliquem ad dignitatem magnam evehat, opus eſſe ut diligenti
prius examine utatur. Cor obfirmandum eſſe, ut non concutia- 3.
tur in rebus dubiis atque periculis. Tempore pacis vacandum
bono regimini, non otio aut voluptatibus ſolis. Ad officia &
dignitates dignos duntaxat evehendos. Si quis pietatem, æqui-
tatem, honeſtatem, prudentiam non exerceat, id non ex natura-
lis facultatis defectu, ſed ex propriæ voluntatis culpa provenire.
Hæc tria ad militiam maxime conducere, tempus & locum com- 4.
modum atque hominum concordiam. Principem, qui non prior
inviſit, ſed ad ſe accit Philoſophum, peccare contra urbanitatem.
Sapientiæ Magiſtrum modo decere, modo dedecere accipere a
Principibus munera. Præfectum, qui non poteſt officio ſuo bene
fungi, illo abdicare ſe debere. Neminem eſſe, qui non poſſit virtu- 5.
tem exercere ac ſapientes imitari. Triennalem luctum ob paren-
tum mortem decere filios, quem *Memcius* Principi *Ven Kum* per-
ſuaſit. Principem pro tributo unam tantum decimam aut unde-
cimam frugum partem exigere debere. Commendat *Memcius*
quadrangularem agrorum diviſionem, ut nec agricolis, nec Mi-
niſtris regiis furandi locus relinquatur. In Regno diverſis diverſa 6.
officia & opificia eſſe oportere. Philoſophum peccare contra ho-
neſtatis leges, ſi ſine prævia invitatione adeat Principes, ſuam iis
de arte bene vivendi & regendi doctrinam traditurus. Ipſum
quærere quidem dignitatem, ut ſuam doctrinam propaget, ſed
recta æquitatis via. Dignitate licet careat, mereri tamen, qui pro-
pter Magiſterii beneficium laute a Principibus tractetur. Dum
Principes ſigna honoris ac benevolentiæ exhibent Philoſopho,
conveniens eſſe, ut hic eos inviſat. Inveteratam ſceleris conſuetu-
dinem ſubito abrumpendam, non lente diminuendam. Ad bo- Lib. II Cap. 1.
num regimen antiquorum Principum leges commendat *Mem-
cius*, qui vaſorum, inſtrumentorum, menſurarum, ponderum
formam tradiderunt, Muſicæ concordiam inſtituerunt, rectæ di-

ſciplinæ leges tulerunt. In Principe ſapientiam & æquitatem; in Miniſtris promptitudinem & fidelitatem requiri. Æquitate ac pietate Regna conſervari. Boni regiminis fundamentum eſſe morum in Principe compoſitionem: tunc enim omnes cupere illi ſubeſſe. Ut hominem noſcas, inſpiciendam eſſe oculi pupillam. Præfectum, qui ſuo Principi pium regimen non gerenti, rigidis tributi exactionibus opes coacervare tantum ſtudet, a *Confucio* & Confucii ſchola rejici. Utendum eſſe miniſtris, qui corda ipſorum ſcrutari valent ad ea dirigenda & qui defectus regiminis corrigere norunt. Ea animi ægritudine paſſim laborare homines, quod ament fieri aliorum magiſtri, quando ipſi adhuc

Lib.II Cap.2. diſcipuli eſſe deberent. Principem ſapientem unicuique reddere, quod ſuum eſt. Si Rex velit humanitatem atque honeſtatem a Miniſtro ſuo erga ſe ſervari; ipſe prior erga Miniſtrum eam ſervet neceſſum eſſe. Intereſſe Principis, monſtrat *Memcius*, moribus ſuis invigilare. Prudentem rerum æſtimatorem vocat, qui ab actione tempeſtive ceſſare norit. Optat, ut vir, qui aliena vitia patefacit, ſciret, quantus hinc poſtea dolor ſibi ſit adventurus. Virum doctrina & virtute magnum infantilis ætatis animum innocentem nunquam exuere. Filiorum munus eſſe, parentes, dum vivunt, alere; cum obierunt, ſepelire. Virum ſapientem quærere eſſentialem virtutis rationem clara cognitione aſſequi & in ſe ipſo poſſidere. Non eſſe appetenda, nec facienda, quæ primo adſpectu bona videntur, accuratius perſpecta talia non deprehenduntur. Prudentis eſſe res dirigere juxta naturalem earum curſum; ſapientis, ſervare ritus præſcriptos. Ejus, qui ab alio offenditur, officium eſſe, ut ſe ipſum examinet & ad perfectionem ulteriorem extimulet. Hominum, qui honores ac dignitates ambiunt, ut uni ſuæ utilitati conſulant, eos eſſe mores, ut, ubi illas quærunt, clam humiliter ſeſe abjiciant; ubi illas

3. obtinuerunt, palam inſolenter ſuperbiant. Commendatur Principis *Xun* ardor emendandi parentes male viventes, qui ex imperii gloria nihil voluptatis capiebat, quamdiu eos vitiis litantes conſpiciebat. Commendatur ejus erga fratrem natu minorem *Siam* amor, quem beneficiis ac honoribus cumulavit, utut inſidias ab eo paſſus. Commendatur & Imperatoris *Xun* ſingularis & utilis

utilis erga patrem honor, quem tanquam patrem Imperatoris aluit magnificentissime. Dum aliquid fit, cujus causa non apparet, istius rei autorem esse cœlum. Sapientem, ut dignitatem quærat, non se abjicere ad indigna & vilia officia. In Ministris Lib. II cap. 4.
laudatur integritas, magnanimitas, affabilitas, prudentia. Munus, quod accipere æquum est, quantumvis magnum, non esse rejiciendum. Si quis magistratum ambiat, paupertatem suam sublevaturus, eum in humiliori gradu subsistere debere. Virum sapientem, qui officio caret, accitum a Regulo, non teneri illum adire, cum sit Magister seu Philosophus: non decere enim Philosophum sic acciri. Hominis naturam ex se rectam ac bonam, 5.
adeoque pietatem & æquitatem ipsi intrinsecam esse. Rectitudinem ad sequendam virtutem non minus propriam esse hominis naturæ, ac gravitatem aquæ, utpote quæ in ratione consistat, pietatis & æquitatis radice. Additur, quod insit naturæ humanæ appetitus, qui unam honestatem spectat, isque quadruplex, commiserationis scilicet, pudoris, reverentiæ, scientiæ; seu quod sit quædam pietas, æquitas, honestas, prudentia inchoata & ingenita. Unam esse in omnibus hominibus naturam: quod adeo aliqui male vivant, id ex eorum non natura, sed pravitate oriri. Istam cordis rectitudinem post diurnos pravæ cupiditatis tumultus vespere & mane repullulare, sed si interdiu semper pessundetur, tandem suffocari ac perire. Nihil tamen illa pretiosius esse, immo pluris eam æstimandam esse quam vitam. Sed deperditos homines illam non curare, nec nobiliorem sui partem, cor scilicet ac mentem, alere, de ventre tantum sollicitos, parte longe ignobiliori. Rationem hanc esse, quod per mentis cognitionem non firment ac roborent cor suum adversus pravos rerum mundanarum incursus; quin imo vitiis suis frivolas causas prætendere. Cordis honestatem pluris faciendam, quam escam & 6.
voluptatem. Neminem esse, qui non possit antiquos viros illustres imitari. Viri sapientes in regnis utiles judicantur & multa traduntur de optima regiminis forma. Virum recti amatorem, qui lubens monita & consilia audit, esse optimum regni ministrum & contra. Vitam felicem ex rebus adversis, ex doloribus, ex laboribus; mortem infelicem ex rebus secundis, ex otio,

Lib.II cap.7. ex delitiis oriri. Qui cognoscit rerum naturas, illum posse cœlum cognoscere eique inservire. Virum sapientem in omni re cœli providentiam exspectare illique acquiescere. Sapientis Principis exempla fortius trahere quam decreta. Sapientem tribus delectari, 1 si videat patrem & matrem adhuc superstites ac bene valentes, fratresque concordes; 2 si cœlum adspiciens nihil in animo, in terram oculos demittens nihil in moribus animadvertat, cujus ipsum pudeat; 3 si omnes in imperio verbo & exemplo instruere & ad vitæ perfectionem adducere queat. Eundem naturæ suæ beatitatem in virtutis exercitio collocare; nec honore aut contemtu, nec opibus aut paupertate moveri; propter morum exemplum & doctrinæ beneficium dignum esse, qui a Rege stipendium accipiat. Triennalem ob parentum mortem luctum imminui non debere. Principem sapientem non egere armis ut vincat; sola pietate & æquitate omnes ad se allicere. Nullum cordis custodiendi meliorem esse modum, quam illius desideria imminuere.

Ceterum *Memcius* lib. 2 c. 4 §. 10 & seqq. describit imperii totius formam, quæ fuit sub imperiali familia *Cheu*, & perfectissima á Sinis prædicatur. Quare cum apud nos Sinarum in Rep. constituenda & administranda prudentia omnium fere ore celebretur; illam descriptionem excerptis nostris superaddere visum est. Dignitates in toto imperio erant quinque: 1 Imperator, 2 Dux (*Kum*), 3 Princeps (*Heu*), 4 Comes (*Pe*), 5 Marchio (*Tsu*) & Baro (*Nan*). In quacunque aula dignitatum sex erant gradus: 1 Imperator in sua sede imperiali & Regulus in sua regia, 2 supremorum tribunalium Præsides, 3 primarii Præfecti, 4 liberalium artium alumni seu Doctores ex supremo, 5 ex medio & 6 ex infimo ordine. Imperialis sedis tota ditio extendebatur stadiis 1000; Ducis ac Principis ditio 100; Comitis 70; Marchionis & Baronis 50. Ex his terris reditus sibi ad vitam necessarios accipiebant. Cujus ditio 50 stadiis minor erat, ille per se Imperatorem convenire non poterat, sed vicini Reguli cognominis patrocinio adhærebat. In aula imperiali dignitas Præsidis tribunalium supremorum æquipollebat dignitati Regulorum Ducum ac Principum; dignitas Præfectorum ea erat quæ Regu-

lorum

lorum Comitum; Doctorum primi gradus ea quæ Regulorum Marchionum & Baronum: Hinc eædem quoque ipsis assignabantur ditiones. Nimirum illi ab aula recedentes has dignitates; hi vero ad aulam vocati illas dignitates nanciscebantur. In magno Regno, quod 100 stadia quadrata complectebatur, ditio Reguli Ducis aut Principis erat 32000 jugerum; Præsidis 3200; Præfecti 800; Doctoris ex primo ordine 400; ex secundo ordine 200; ex infimo 100, qualis etiam erat virorum popularium, qui aliquod munus in Magistratu gerebant. In Regno mediocri 70 stadiorum quadratorum ditio Reguli Comitis erat jugerum 24000, Præsidis 2400, Præfecti 800, Doctoris ex primo ordine 400, ex secundo 200, ex tertio 100. In parvo deniq; Regno 50 stadiorum quadratorum Reguli Marchionis aut Baronis ditio erat 16000 jugerum, Præsidis 1600, reliquorum ut in regnis ceteris.

CONRADI SAM. SCHURZFLEISCHII Epistolæ arcanæ, varii, politici inprimis, historici, antiquarii & literarii argumenti, cura H. L. SCHURZFLEISCHII. Accesserunt quædam orthographiæ Supplementa.

Halæ Magd., apud Jo. Godofr. Rengerum, 1711, 8.
Alph. 1 plag. 20.

Quo majus & clarius est inter eruditos nomen Schurzfleischianum, tanto minus librum hunc gratiam ab iis initurum esse, dubitamus. Editionem ejus acceptam referimus curæ Viri Cl. Henrici Leonardi Schurzfleischii, Doctoris Vitemb. publici, & Serenissimo Principi Saxo-Vinariensi a Consiliis & Bibliotheca, qui ut Fratri celeberrimo in munerum istorum administratione successit, ita exemplo ejus bene de re literaria meretur, & cum sui ingenii monumentis, quorum non semel in his Actis honorificam mentionem fecimus, tum fraternis etiam scriptis, quæ hucdum inedita servat, colligendis & in lucem emittendis, illam ornare pergit. Inter posteriora alterum hoc Epistolarum Volumen (de primo anno 1700 edito & nuper hoc ipso anno recuso diximus Suppl. T. III Sect. 10 iterumque T. V Sect. 5) eas complectitur, quæ ab anno Christi 1679 usque ad 1689 scriptæ sunt, & cum Latini sermonis elegantia, qua inprimis B

Autor excelluit & quasi facem aliis prætulit, tum varietate & præstantia argumenti se commendant, atque adeo non minorem utilitatem quam voluptatem Lectori pollicentur. Nos unum vel
p. 5. alterum saltem exempli causa enotabimus. Hieronymum Græcum Daumii Florentiam missum esse dolet, tanto magis, quod omissus sit in Bibliotheca Patrum & controversiæ super eo ver-
15. tantur. D. Musæum, Theologum Jenensem, cum in absolvendo contra Theologum quendam (fortasse D. Calovium) opere laboraret, & defensio fere confecta esset, inopinato apoplexia cor-
24. reptum decessisse, refert. Clementis Epistolam veram & germanam esse censet, etsi id e nostratibus negent aut in dubium vocent Hulsemannus, Calovius, Danhauerus & alii. Multum
25, 31. quoque de controversia Hellenistica eo tempore inter eruditos disceptata affert, & ita de illa judicat, ut facile appareat, negantem illi sententiam placuisse. Gatakerum in eo ludere operamque perdere affirmat, quod in charactere idiotico latibulum quærat, ut eludat argumenta quæ a Poetis Tragicis petuntur, cum tamen hi, non minus ac alii scriptores Græci, Græcæ linguæ indolem servent. Lexicon linguæ Hellenisticæ, quod Drusius promisit, neque editum fuisse, neque edi potuisse ostendit, nisi lepide id confinxisset. Hinc & Hugonem Grotium Hellenismo
65. applausisse, miratur & improbat. Dum Galli insidias & molitiones contra imperium Rom. memorat, nunquam tres & raro duos Reges Francorum continua successione felices ac præpotentes
204. fuisse observat. Post mortem Meisneri Theologi Vitembergensis, pro Spenero surrogando Professores quosdam sententiam dixisse, sed Theologos nullam ejus mentionem fecisse, & alienati animi signa dedisse, ostendit. De Actis nostris eo tempore primum cœptis æquum & honorificum p. 185, 201, 303, 355 fert judicium.
213. De R. Simonis Historia Critica sententiam rogatus, Virum hunc nimium sibi indulgere, veteresque terminos movere, & magis conjecturis, quam certis monumentis nixum ad scepticismum, in sacris valde periculosum neq; a cordato Critico ferendum, viam
316. munire, respondet. D. Mayeri in Acad. Vitemb. adventum celebrat, eumque omnes oratoris sacri partes explentem Chrysostomi Saxonici titulo cohonestat. Ill. Magliabechium, propter scri-
413. ptum quoddam Tenzelii, a Schelstratio in periculum & suspicionem

nem non sinceræ religionis adductum esse dolet. Ex Belgio quædam de Coccejanorum & Voetianorum dissidiis nunciat: controversiarum Gronovii cum Fabretto & Is. Vossio meminit: nimiamq; Pufendorfii in refutandis adversariis acerbitatem notat. A Spanhemio se accepisse, scribit, Salmasii notas in novum Fœdus intercidisse, quod tamen Stephanus le Moyne divino nutu factum putarit, quia multa oracula detorquendo & secus interpretando crucem Theologis fixisset. Josephum annotationibus Scaligeri manuscriptis distinctum se ex auctione Bibliothecæ Goesianæ obtinuisse, lætatur. Munus Bibliothecarii Cæsarei obtinendi spem sibi factam esse, religionem vero, quo minus id capesseret, obstitisse, significat. De Codice Josephi modo laudato, & a Jo. Andrea Bosio, quondam novam Josephi editionem moliente, pariter ac Nicolao Heinsio, istius precibus adducto, per totum fere Belgium frustra quæsito, singularis extat epistola a Clarissimo harum Epistolarum Editore ac hodierno illius cimelii possessore ad Dan. Nesselium Augustæ Bibliothecæ Vindobonensis præfectum scripta. Ex hac, illum suprema Scaligeri voluntate ad Gomarum ea lege pervenisse, discimus, ut in curam Chronici Eusebiani rursus edendi incumberet. Deinde vero nescio qua fortuna inter libros Goesianos relatus, & his publica auctione divenditis, in magno licitantium certamine, B. Conrado Samueli Schurzfleischio obvenit. Postremo notamus, in titulo promissa Supplementa orthographiæ propediem cum tertio Epistolarum Schurzfleischianarum Volumine in lucem proditura.

516. 524, 531. 552. 520. 529.

APOLOGIA PRO JOHANNE BASILIDE II Magno duce Moscoviæ tyrannidis vulgo falsoque insimulato.

Viennæ Austriæ, apud Autorem, 1711, 4.
Plag. 10.

INter præcipua tyrannidis atque crudelitatis exempla Joannem Basilidem Russorum Principem vulgo commemorari, constat. Sed hujus vitii suspicione atque infamia eum quanto potest studio Anonymus noster liberare nititur, & ne primus id ausus esse videa-

videatur, ad Thuani, Jovii, Schurzfleischii, Becmanni, Meiersbergii, aliorumque testimonia provocat, qui mitius de illo judicarunt. Totum laborem tribus Capitibus absolvit. Horum *primo* ostendit, quam difficile sit, Principem quendam ac nominatim Basilidem tyrannidis reum agere. Summa huc redit: duo esse tyrannidis genera, alterum *juris*, quo quis principatum injuste occupat, alterum *exercitii*, quo principatus jure licet acquisitus injuste administratur, ita quidem, ut leges & commoda Reipublicæ evertantur. Prioris tyrannidis nulla veri specie accusari posse Basilidem, cum imperium paternum hereditatis jure obtinuerit. Quod vero ad posteriorem attinet, distinguendas esse gentes, diversas Rerumpubl. rationes, & severiorum suppliciorum causas. Russos esse populum rudem, agrestem, immorigerum, servituti assuetum, qui sine acrioribus pœnis in officio contineri non possit. Pro ratione status graviora esse in una Republ. delicta, quæ in aliis civitatibus sæpe leviora videantur. Ita Nicotianæ usum & furtum rerum levissimarum legibus institutisque Russorum capitalia esse, propterea quod utantur ædibus non satis munitis & ad flammam concipiendam maxime idoneis, atque adeo furtorum & incendiorum periculo ita expositis, ut sine tam acribus remediis id evitari non possit. Cap. II etiam facta ipsa, quæ in Basilide tyrannidis accusantur, in dubium vocat, & plerosq; scriptores, qui de vita & rebus gestis ejus exposuerunt, suspectos reddere studet: alios partium studio impeditos fuisse, alios falsa aut non satis explorate cognita pro veris certisq; tradidisse, alios rationem status non intellexisse, alios facta ministrorum Principi ipsi perperam tribuisse, contendit. Inter partium studio deditos refert inprimis Polonos & Livonos, utpote perpetuis fere bellis a Basilide vexatos, nominatim Alexandrum Guagninum, castri & copiarum Polonicarum, quæ adversus Moscos militabant, præfectum, Christophorum Warsevicium, Stephani Regis Pol. legatum, qui in oratione isti dedicata in reprehendenda Basilidis hostis tyrannide magis oratorem, quam historicum egerit, Georgium von Hof, qui XIV annis duram captivitatem apud Moscos sustinuerit, Reinoldum Heidensteinium, Regis Poloniæ secretarium, Paulum Oderbornium, Ecclesiæ Rigensis Pastorem, qui

in

in bello Livonico multis incommodis affectus est. Ea occasione etiam reliquorum scriptorum, qui res gestas Basilidis persecuti sunt, historiam percenset, & præstantissimos quosque parcissime de illius crudelitate commemorare, affirmat. Cap. III tandem in causas, quamobrem Princeps iste tam male audiat, inquirit, & has fere præcipuas fuisse, existimat: 1 Quod facinorosos quosdam paulo atrocioribus suppliciis affecerit, quæ facile crudelitatis speciem præbuerint. 2 Quod in Clericos Romani cœtus acerbius consuluerit, quin & suorum sacrorum antistites, quos *Popas* vocant, criminis cujusdam, præcipue seditionis reos severe animadverterit. 3 Quod summum & herile imperium non solum omni cura rigide tueri, sed & augere studuerit. Hinc cum Duces Russicos, qui provincias sibi commissas tantum non hereditario jure ad posteros suos olim transmiserant, alio transferret, odia & conjurationes extitisse severissimis pœnis extinguendas. 4 Quod continua fere cum finitimis bella gesserit, in quibus cum milites, præsertim Tartari & Cosaci, multa crudeliter & immoderate fecissent, ea deinceps Principi ipsi fuisse imputata.

THESAURUS NUMISMATUM MODERNORUM hujus seculi, seu Numismata Mnemonica & Iconica, figuris æneis expressa, Latinaque & Germanica explicatione illustrata.

Norimbergæ, apud Jo. Andr. Endterum, 1711, fol.
Alph. 1.

THesauri hujus Numismatici Editores Clarissimi anno seculi nostri X exeunte fidem publico scripto, Norimbergæ Germanice typis expresso, fecerant, constitutum sibi esse, *Historiam Seculi XIIX Numismaticam* novo Opere exhibere, in quo libello instituti sui rationem exposituri varia, eademque memoratu digniora Numismata Mnemonica & Iconica, tam in nostra Germania, quam alibi cusa, una cum explicatione accurata sese communicaturos esse, in se receperant. Etenim interjecta aliqua mora prodit nunc Tomus I operis hujus Latine & Germanice, in quo, mutato paulum titulo, numi Anni

MDCC res gestas illustrantes diligenter explicantur. Etsi enim annus hic ad seculum XIIX non spectet, attamen cum & memoria litis de initio seculi frequens occurrat in numis, & annus ille rerum gestarum, quarum pars in sequentem etiam excurrit, magnitudine insignis sit, bene utique fecere operis hujus Autores, quod ab eo initium ceperunt. Primo loco itaque hic exhiben-
Pag. 1. tur Numismata Secularia, ea præsertim quæ occasione certami-
8. nis de anno MDCC, utrum seculi XVII complementum, an vero XVIII initium in eo ponendum sit? a doctis moti, prodi-
10. ere. Hos excipiunt Numi Jubilæi Romani solemnia variosque ritus & ceremonias, eo tempore adhiberi solitas, referen-
21. tes. Succedunt alii, inventæ Artis Typographicæ, emenda-
26. torum Fastorum, inaugurationis Friderici IV Daniæ Regis, solu-
32. tæ obsidionis Tœnningensis, & hanc confestim insecutæ Pacis
39. Travendalensis, Nativitatis Cæsarei Principis Leopoldi, Leopoldi
43. M. e Josepho nepotis, præmaturo eheu! fato brevi post extincti,
47. Testamenti & successionis Hispanicæ, novos, bello cruento
54. Pace Ryswicensi vix sopito, motus excitaturæ, liberatæ ab obsidi-
58. one Narvæ, ac commemorabilis Suecorum victoriæ a Moschis
67, 69. reportatæ, electionisque & inaugurationis Clementis XI, qui hodie Romanæ Ecclesiæ rebus præest, memoriam instaurantes: quorum copiosiori commemoratione jam supersedemus. Non mediocrem vero præcipuorum eventuum, conversionum, rerum gestarum, aliarumque historiarum, cognitionem ex eo petere poterunt, qui, a numerosioribus Commentariis & Annalium scriptoribus, aut temporis otiique lucrandi, aut sumptuum parcendorum causa, abhorrentes, breviori & faciliori via ex conquisitis ac diligenter collectis Numismatibus singulorum annorum Historiam cognitam sibi perspectamque reddere voluerint. Speciatim vero juventutem, illustri loco natam, in peritum atque in Historicis, Geographicis, Genealogicis, Heraldicis & similibus studiis probe versatum ducem incidentem, ex hoc Opere majorem in modum instrui atque erudiri posse, nemo inficiabitur; quod etiam ab Editoribus in Præfatione, qua Thesaurum suum auxerunt, extrema monitum fuit atque observatum. Quæ quum ita sint, gratissimam omnibus Numisma-

Numiſmatum Hiſtoriarumque Cultoribus navabunt operam, ſi in continuando & perficiendo hoc Opere, quod publice teſtati ſunt, operam atque induſtriam ſuam deſiderari haud patiantur. Nunquam enim his mercibus deerunt emptores, propterea quod, præter jam commemorata, ornamentis, quæ vocant, externis omnibus præditæ, figuræque Numorum in æs inciſæ elegantisſime expreſſæ ſint, nec characteres denique & charta nitore ac ſplendore ſuo deſtituantur. Et jam *Numiſmata* quoque *Hiſtorica Anni MDCCI* nuperrime prodiiſſe accepimus, de quibus dicemus alio tempore.

IL NUOVO CONFEDERAMENTO &c.
h. e.
NOVUM FOEDUS SUMMA FIDE EX GRÆco Italice redditum a MATTHÆO BERLANDO DELLA LEGA, D. Theologo, Profeſſore Philoſophiæ & Linguar. Exotic. in Academ. Equeſtri Erlangana, & JAC. PHILIPPO RAVIZZA, Doctore Theologo.
Volumen II.
Chriſtian-Erlangæ, apud Dan. Mich. Schmalz, 1711, 8.
Alphab. 2.

REpræſentamus nunc poſteriorem Verſionis Italicæ partem, de cujus priore ſuperiore Anno commentati ſumus. Præfatio ſtrictius exponit, quam diverſa conſilia Interpretes in convertendo ex originalibus linguis Codice Sacro ſecuti ſint, cum alii verba verbis reddenda, alii, iique rectius ſentientes, mentem Scriptoris Sacri, dictione tamen non omnino neglecta, cum cura exprimendam cenſuerint. Hanc ſequitur Narratio hiſtorica *de Structura Papatus*, cujus architectricem ſolam aſtutiam fuiſſe contendunt Cl. Autores, quæ quatuor potiſſimum ſcopos, ad quos collinearet, præfixos ſibi habuerit, nempe ſubjectionem vulgi, amplificationem divitiarum, Pontificis & Cleri dignitatis incrementum, ac denique conſervationem partorum. Primum ſcopum aſſequi hujus conſilii autores voluerunt, Scripturam S. ex oculis lectorum amoventes, & ſolicite caventes, ne illa in linguas vulgares converteretur. Vulgus hoc modo faſcinatum facile ſe abduci ad imagines, ornamenta & variarum cere-

moniarum apparatum passum est, præcipue cum varia in præjudicium S. Codicis afferri solerent, quod scilicet non omnia ad salutem necessaria complectatur, obscura præterea & ambigua sit, & quæ sunt hujus generis criminationes aliæ. Vicissim judicium de rebus fidei soli Papæ relinquendum dicebatur, & cumulum addebat insignis varietas, qua omnium animos, diversis ceteroquin studiis ductos, rapere ad se & pertrahere poterant. Pompæ vestigia in Cardinalibus, Antistitibus, Templis &c. Stoicismi in Capucinis, otii in Abbatiis, Canonicatibus, Monasteriis, doctrinæ apud Jesuitas, ignorantiæ apud alios &c. inveniuntur. Cumulandis divitiis religionis prætextus quærebatur, nominatimque inservire debebat novus fidei articulus, qui credere jubebat, pro peccatis homines in purgatorio solvere pœnas debere, quæ tamen per Missas frequenter, dato pretio, celebratas diminui possint. Huc invocatio Sanctorum & commenta de miraculis ac reliquiis eorundem similiter referebantur. Existimationem augebant tituli & elogia Papæ, quem vocabant Deum, Sponsum Ecclesiæ, Principem totius Orbis, Episcopum Oecumenicum &c. In honoris societatem veniebant sacrificuli, facta illis potestate ipsum Conditorem in Missa creandi. Magnificis verbis rem exponit *de Besse* lib. 1 c. 3 *de dignitate Sacerdotali: Creatura*, inquit, *obediebat Josue, Creator Sacerdotibus. Illi Sol, his Deus, quotiescunque sacrata verba proferunt. Sacerdotium & divinitas omnia habent communia, eandem magnificentiam, eandem potestatem.* Ut denique facultates his fraudibus partas tueri possent, Clerici conjugii usu interdicebantur, quia verendum erat, ne Episcopi Ecclesiæ bona in familias suas migrare juberent. De dignitate & existimatione tum Pontificis Rom. tum Cleri in universum similibus mediis consultum erat. Hæc & alia ejusmodi grata brevitate commemorant doctissimi Autores, quæ in compendio sistunt illa, de quibus purioris Ecclesiæ Scriptores commentarium non unum in lucem protulerunt. Quod ad ipsam Versionem attinet, eadem hujus Voluminis, Acta Apostolorum, Epistolas & Apocalypsin complexi, quæ prioris, ratio est, adeoque contextui ipsi variæ notæ & animadversiones, partim ad reddendam interpretationis rationem, partim ad rerum diffi-

difficiliorum explicationem, partim ad dissentientium, nominatim Pontificiorum, refutationem pertinentes, subjectæ leguntur. Sic ad Actuum c. I v. 18 diversorum de Judæ morte sententiæ & vocis ἀπάγχεσθαι notiones enarrantur. Ad Cap. III, 21 notantur Origenistæ recentiores, qui sententiæ suæ præsidium eo in loco præter rationem quærunt. Ad Cap. V, 6, voci συςέλλειν notio *sepeliendi* vindicatur, allegato Casaubono Miscell. Theolog. lib. VI c. 18, ubi veremur, ne quid, librarii vel typographi culpa, exciderit, cum Casaubonus Miscellanea Theologica non scripserit, ac præterea cetera verba ostendant, Autorem hujus notæ plures afferre voluisse. Ad Cap. IX, 32 Sancti quidam chimærici & manifestum fictionis argumentum secum ferentes nominantur v. c. S. *Almachius* ex voce *Almanacus*, qua Calendarium indicatur, ortus, *S. Corona* & *S. Zinonides* &c. In nominibus Scriptorum exprimendis nonnunquam a librario vel typographo erratum esse deprehendimus, v. c. p. 58, ubi Aut. Bideus de M. J. C. laudatur, qui dicendus erat Antonius Bynæus de morte J. C. Accedit Appendix binarum plagularum, quæ complectitur varias animadversiones in N. T. ex Cl. Deylingii Observationibus Sacris repetitas.

JO. HENRICI FEUSTKINGII S.S. THEOL. Doctoris, ejusdemque Prof. Publ. Consistorii Regio-Elector. Assessoris, Augustissimæ Elector. Saxon. Concionatoris Aulici, Seren. Ducis Saxo-Gothani Consiliarii Ecclesiastici, h. t. Academiæ Wittebergensis Pro-Rectoris, Palinodia Sacra, sive de retractationibus Theologorum in rebus fidei schediasma.

Wittenbergæ, sumtibus & typis Christiani Gerdesii, 1711, 4.
Plag. 21.

QUod dudum desideratum ab eruditis fuit, ut peculiare aliquod de retractationibus Theologorum in rebus fidei schediasma extaret, in præsenti erudito tractatu (quem duabus antea Dissertationibus publicæ eruditorum disquisitioni submiserat) summa cum laude Summe Reverendus Autor præstitit. Cum enim elegantes doctorum de retractationibus Patrum exstent

meditationes, id unum restare videbatur, ut Theologorum quoque palinodiæ sacræ peculiari schediasmate Lectori exhiberentur. Sub initium hujus schediasmatis in veras tam parcæ nostra ætate retractationis causas inquirit, quarum præcipuas, philavtiam, arrogantiam, malitiam atque inscitiam recenset. Postea vocis *palinodia* ἔτυμον evolvit, imprimisque se Theologorum, qui Lutheri ætate & subsequentibus seculis defensionem Ecclesiæ susceperunt & ab objectis criminibus eandem perpurgarunt, retractationes consideraturum pollicetur. Interim vero illorum quoque ὡς ἐν παρόδῳ mentionem injicit, qui metu supplicii, aliisque nefandis de causis, relicta vera, falsam religionem amplexi sunt, quales sunt Hieronymus Pragensis, Thomas Cranmerus, Andreas Frommius, & Christophorus Pelargus, quin & Patres nonnullos, Augustinum, Origenem, Hieronymum Stridoniensem &c. commemorat, ut JCtorum, Medicorum (quos inter doctissimus artis salutaris in hac Academia Doctor, Johannes Bohnius primum locum obtinet) Criticorum, Philosophorum, Historicorum (in quorum numero etiam Celeberrimus Jenensium Theologus, Joannes Franciscus Buddeus, & Vir Cl. Burchardus Gotthelf Struvius recensentur) Pontificiorum denique ac Reformatorum exempla prætereamus. Ad Theologos vero dum propius accedit, varias classes constituit, eoque primo loco de iis, qui falsam, quam ante professi sunt, religionem rejecerunt, Urbano Rhegio, Petro Paulo Vergerio, & Jacobo Reihingio, qui a Pontificiis ad Lutheranos transierunt, hinc de iis, qui perperam a se facta condemnarunt, exemplo Tilemanni Heshusii, qui, se peccasse, quod a D. Georgio Majore, Brabeuta, titulum & privilegia Doctoris Theologi acceperit, publice fassus est, commemorat. Deinde de iis agit, qui integros libros vel suspectos, vel scandalosos, vel mala fide conscriptos, repudiarunt, ut sunt Bucerus, Æneas Sylvius, Beza, Beverland & Claudius Salmasius. Chytræum quoq; & Hutterum ex eorum numero, qui, quæ in rebus historicis contra fidem publicam commiserant, agnovere, in medium affert. Præterea eos, qui palinodiam in re illicita factam denuo retractarunt, recenset, quo Hieronymum Pragensem & Thomam Cranmerum, quorum mentio jam antea

facta

facta est, refert. Denique ad eos, qui a sententiis sacris & in rebus fidei assertis, admissis quondam atque defensis, recesserunt, se recipit, primumque eos, qui dolose revocarunt, e. g. Eusebium Nicomediensem, Berengarium Presbyterum, Huldaricum Zwinglium, &c. quorumque retractatio fuit inconstans, exemplo Samuelis Huberi; impedita, exemplo Erasmi Glizneri; incerta, exemplo Petri Abælardi; coacta, exemplo Papistarum, seorsim considerat, & tum demum ad enumeranda longo agmine, observato temporis, quo vixerunt, ordine, nostratium Theologorum exempla pergit. Provocat itaque ad ipsum Megalandrum nostrum B. Lutherum, quem reliqui Theologi de Ecclesia Christi optime meriti, Philippus Melanchton, Johannes Æpinus, Johannes Bugenhagius, Andreas Bodenstein Carolostadius, Michael Stiefelius, Johannes Agricola, Andreas Musculus, Georgius Major, Erasmus Sarcerius, Johannes Matthæi, Smalcaldiensis, (quem cum Johanne Matthiæ, Episcopo in Suecia Stremensi, qui Syncretisticas favit opiniones, easque pariter retractavit, non confundendum esse observat,) Paulus Crellius, Nicolaus Selneccerus, Gelmerus Nemorimontius, Georgius Kargius sive Parsimonius, Georgius Mylius, Nicolaus Hemmingius, Joachimus Stygius, Tilemannus Heshusius, Daniel Hoffmannus, Eilhardus Lubinus, Balthasar Meisnerus, Justus Feurbornius, Johannes Gerhardus, Conradus Dietericus, Detlevus Meierus, Christophorus Raselius, Jacobus Taubius, Thomas Tantovius, Martinus Statius, Henricus Nicolai, Petrus Musæus, Johannes Conradus Durrius, Johannes Hulsemannus, Johannes Adamus Scherzerus, Salomon Glassius & Augustus Pfeifferus longo ordine sequuntur. Ceterum historia retractationum per singula exempla copiose & eleganter traditur, & epistolæ quoque nonnullæ amœbææ, quæ ad declarandam & uberius explicandam historiam facere videbantur, insuper adduntur.

Kurtzer Bericht von Veränderungen des Teutschen Reichs/ &c.

h. e.

h. e.

DE IMPERII GERMANICI MUTATIONIbus Notitia brevis; Autore BURCHARDO GOTTHELF STRUVIO.

Jenæ, apud Joh. Felicem Bielkium, 1712, 4.
Plag. 8.

QUemadmodum historia Germanica præcipua prudentiæ politicæ pars est, omnisque historiæ reliquæ præcipuum fundamentum, ita Excellentissimus Autor omne suum studium diligentiamque eo convertit, ut hanc elegantissimam eruditionis partem e tot præclarissimis rerum Germanicarum monimentis indies magis magisque erueret. Et ejus quidem Syntagma Juris Publici alibi recensuimus. Sequitur præsens opusculum, quo in gratiam Auditorum historiam Germanicam rite pertractare, eandemque cum Juris Publici notitia conjungere docet. Igitur secundum quatuor Imperii Germanici mutationes, periodos historiæ constituit quatuor, quarum prima Germaniam liberam, altera eandem sub Romanis, tertia sub Francis, ultima sub Germanis Imperatoribus exponit. Quæ fatales Imperii vastissimi mutationes uti formæ irregularis, quemadmodum nonnulli loqui amant, fuerunt causæ; ita Juris Publ. scientiæ tractandæ periodos constituit septem, quarum primam ab Ottone M. qui anno 962 electus fuit Imperator, usque ad Henricum IV, alteram usque ad interregni tempora, tertiam ad Carolum IV, quartam ad Maximilianum I, quintam ad Carolum V, sextam ad pacem Westphalicam, septimam denique ad hæc tempora pertexit. Præcipue vero id agit, ut omnia e genuinis fontibus rerumque Germanicarum monimentis depromat; & eadem ratione historiam Germanicam suam evulgandam promittit, quam Orbis literatus avide exspectat.

ERRATUM.

M. Jan. p. 22 l. 20 dele *Hieronymi.*

* *

*

ACTA ERUDITORUM,

publicata Lipsiæ

Calendis Junii, Anno M DCC XII.

SILESIA NUMISMATICA, oder Einleitung zu dem Schlesischen Müntz-Cabinet.

i. e.

INTRODUCTIO AD REM SILESIÆ NUMARIAM, in qua 368 ex parte rarissima, antiquissima & pulcerrima, intra Silesiam cusa, numismata, æri incisa accurate repræsentantur, cum studio & cura enarrantur, ac simul complures in Historia Silesiaca admissi errores deteguntur; Autore M. GODOFREDO DEWERDECK, Archi-Diacono & Bibliothecario Templi Petro-Paulini apud Lignicenses.

Jauravii, impensis Autoris, 1711, 4.
Alph. 5 figg. æn. plag. 11½.

POst complurium Virorum eruditorum in Historia Silesiæ illustranda navatam operam, supererat, ut illa ex numismatibus Silesiacis modo confirmaretur, modo emendaretur, modo collustraretur. Id vero qui tentaret, nemo hactenus fuerat præter Godofr. Rhonium, cujus de studio Rei numariæ Silesiacæ Epistola, & de numis Episcopalibus Johannæis Vratislaviensibus Exercitatio, utraque Vratislaviæ A. 1693, 4 edita, multa de affecto illius de re numaria Silesiorum opere integro sperare nos jubebat, nisi præmatura morte abrepto Autore res intra spem substitisset. Præclarissime ergo de Historia Silesiorum meritus est Plur. Reverendus & Clariss. *Dewerdeckius*, quod viam nemini antea tritam ingressus, eleganti Opere hoc rem numariam Silesiorum ornaverit atque enarraverit. Fundamenti vero loco substravit Autor Dissertationes Viri in Histo-

ria hac citra controverſiam principis, B. Martini Hankii, *de Moneta Sileſiorum*, Dramatis Gymnaſtici inſtar, ut Vratislaviæ exhiberi ſolent, ſub forma Dialogorum publice A. MDCCVI d. 22
p. 32 ſqq. Junii exhibitas. Has, inquam, a B. Hankio Autori conceſſas & reviſas, in initio operis collocatas habes, ac deinceps perpetuo veluti commentario enarratas, perſæpe auctas, aliquando & emendatas. Ipſum opus in ſex Libros diſpeſcitur, quorum *Primus* de ſupremorum Sileſiæ Ducum intra hanc provinciam
89 ſqq. cuſis numiſmatibus agit. Eo titulo a Poloniæ Regibus cuſas monetas vel dari poſſe vel re vera dari negatur, eaque occaſione ſuprema poteſtas Ducum Sileſiæ a Polonicorum Hiſtoricorum detorſionibus vindicatur. Inter Bohemiæ Reges, quibus ſe ſponte
112. ſua Sileſiæ Duces Seculo XIV certis conditionibus ſubjecere, primus memoratur Ladislaus, in cujus numo aureo Sileſiæ dominium innuitur, quippe in quo inter inſignia poſt faſcias Hungaricas, & leonem Bohemicum, tertio loco ſuccedit aquila Sileſiaca, quarto faſcia Domus Auſtriacæ. Inde inter Regum Bo-
118 ſqq. hemiæ numos recenſetur curioſus Uladislai, obuli magnitudine, numus, quo iſte Rex dextra manu filium Ludovicum recens coronatum geſtans in adverſa parte, in averſa aquila Sileſiaca repræſentatur, quemque A. MDXI, cum Uladislaus una cum filio Ludovico Vratislaviam veniſſet, ut filio homagium præſtaretur, cujus rei circumſtantiæ curioſe hic deſcribuntur, percuſſum eſſe
130 ſq. exiſtimatur. Poſt Ludovicum Ferdinandi I aureus imprimis notandus, A. MDLXIII factus, cujus adverſa imaginem ipſius cum titulo: FERDI. D. G. EL. R. IM. S. A. G. H. BO. averſa pars aquilam imperialem duplicem, cujus pectori impoſitum ſcutum minus Sileſiacam aquilam monſtrat, cum perigraphe: REX INF. HISP. ARC. AU. D. SILÆ. 1563, raro inſignium Sileſiacorum honore ſi-
138. ſtit. Cui non valde diſſimilis eſt Rudolphi II aureus, niſi quod parma, Sileſiacam aquilam habens, ſuperimpoſita ſit mediis Re-
137. gni Hungariæ & Bohemiæ inſignibus. Ac ne id quoque prætereamus, in aureo numo, cujus adverſa Maximiliani II Imperatoris faciem gerit, aquilam in averſa exhibitam, quæ globum pede tenet, cum perigraphe: DOMINUS PROVIDEBIT, Sileſiacam omnino eſſe, aſſeritur. Inde inter alios habes quatuor numos

mos Friderici Electoris Palatini, quorum duo coronam exhibent quinque manibus sustentatam, quarum una Silesiam haud dubie repræsentat, cum inscriptione: *Dante Deo & Ordinum Concordia*, tertius *Ducem Silesiæ* eum diserte nominat, quartus cum hoc titulo insignia Silesiæ cum aliis repræsentat. Inter Ferdinandi II, III, Leopoldi I & Josephi I numos, etiam intra Silesiam cusos, raro invenias quicquam præter titulum Ducis Silesiæ, aliquando statim regiis titulis adjectum, nisi quod in Ferdinandi II crucigero anno 1626 percusso aquila Silesiaca etiam a dextris fasciæ Austriacæ, & in Leopoldi dimidio unciali A. 1695 cuso eadem scuto in medio reliquorum insignium superimposita appareat. In universum notandum est, partim obolos, partim æreos numos rationibus Cameræ Silesiacæ inservientes ab antiquo tempore non gessisse nisi initialem literam nominis ejus, qui tum regnabat, Regis, tectam vel corona Bohemica vel Imperiali, addito quandoque anno, aversa vero parte aliquando leonem Bohemicum, sæpius aquilam Silesiacam referente, quod numis Uladislai, Ludovici, Ferdinandi I & II Maximiliani II & Rudolphi II probatur. *Libro Secundo*, de Ducum Silesiæ numis agente, primo disquiritur de jure monetandi, quo gavisi sunt Duces illi Piastæi, atque id eos ab avis suis ad se delatum accepisse, neque eo se defraudasse, cum Bohemiæ se adjungerent, demonstratur. Cumque Episcopi Vratislavienses ob Ducatum Nissensem Ducibus Silesiæ ipsi quoque accenseantur, illos jus istud ex donatione Piastæi Henrici, Ducis Silesiæ, Cracoviæ & Sendomiriæ obtinuisse, ejusque donationis diploma, quod integrum hic adducitur, non, ut vulgo credunt, ab Henrico II sive Pio A. 1240, sed ab ejus nepote, Henrico IV Probo, A. 1290 datum fuisse, fuse & accurate docetur, & duo numi, qui videntur esse Episcopales, satis antiqui adducuntur. Inter indubitatos Episcopales, de quibus Cap. II agitur, primus hactenus inventus est Johannis Tursonis numus, in adversa caput Johannis Baptistæ, cum perigraphe: S. BAPTIST. SUCCURRE. in aversa insignia gentilitia Episcopi exhibens cum verbis: JOANNES EPUS VRAT. Huic a Maximiliano I Imperatore data confirmatio juris monetandi, occasionem dedit verbis: *Munus Cæsaris Maximiliani*, quæ in successo-

p. 149 sqq.
165, 166.
169.
172 sqq.
189 sqq.

cessorum, *Jacobi a Salza*, *Balthasaris a Promnitz*, *Caspari a Logau*, *Martini Gerstmanni*, *Johannis a Sitsch*, & *Sebastiani Rostock* numis fere semper apparent, ab Episcopis vero illis, qui ipsa nativitate Principes erant, semper sunt omissa. Præter ea vero, quæ hac occasione de Episcopis istis memorantur curiosa, cumprimis notari meretur insolita inscriptio numi a Caspa-
p.209 sqq. ro a Logau cusi, qua se ipsum ita appellat: CASP. LOGUS EPI. VRA. IM. FER. DEC. h. e. *Episcopus Vratislaviensis Imperatoris Ferdinandi Decreto*. Neque prætereunda forte est aversa numi, a Mart. Gerstmanno Episcopo Vratislaviensi facti, qua circa cornu
214. copiæ apes duæ exhibentur cum verbis: *Et mel & aculeus*, ejusdemque Episcopi amor erga Historiam Silesiacam laudatur, quæ ab ipso juxta seriem Episcoporum cœpta, ut a Secretario Wenceslao Cromero continuaretur & publicaretur, huic mille vallenses testamenti tabulis legavit. Quibus merito adjungimus suc-
217. cessoris ejus Andreæ Jerini verba: *Utinam novissima providerem*,
223. & tertii ab hoc Episcopi, Caroli Archiducis Austriæ: *Anima mea*
225 sqq. *ad te Deus desiderat*, numis ipsorum impressa. De quo Carolo dum agitur, literæ ipsius Nissæ d. 14 Augusti A.1619 ad Archi-Episcopum Gnesnensem datæ, quibus Episcopatus Vratislaviensis in istius temporis turbis Regi Poloniæ commendatur, & *ea, quæ Sedi Metropolitanæ Gnesnensi antiquitus a Vratislaviensi tanquam Filia debeatur, connexio* commemoratur, ab Autore adducuntur & excusantur. Post Carolum Ferdinandum, Sueciæ & Poloniæ Principem, cujus plerosque numos condecorant verba: *Omnis potestas a Deo est*, & successores ejus, memorandum est cum-
250. primis Friderici Landgravii Hassiæ, Cardinalis & Episcopi Vratislaviensis, numisma, in aversa parte pedilavium Christi repræsentans, cum verbis: *Exemplum enim dedi vobis, Jo.13*, quod spectat ad imitationem hujus facti quotannis ab Episcopo Vratislaviensi
262. suscipi solitam. Inter Lignicensium & Bregensium Ducum numos, de quibus Cap. III sermo est, haud immerito forte Henrico Barbato vel ejus conjugi Hedwigi tribuitur ille, qui adversam aquila, liliis circumspersa insignitam, aversam voce TREBNIZ inscriptam exhibet, quod monasterium Hedwigis munificentiæ debetur. Inter alios antiquos, sed incertæ ætatis, qui ibidem adducuntur, haud prætereundus est is, qui Ducis imaginem gladium

trans-

transversum tenentis, cum verbo: *Boleslaus*, altero latere caput humanum, cum verbis: *SCS. Adalbertus* exhibet, & Boleslai III p. 265.
esse existimatur, cujus filios duos Wenceslaum I & Ludovicum I 268 sqq.
a Rege Bohemiæ A. 1342 simultanea, quam vocant, investitura honoratos, duobus numis bracteatis, quorum uterque duas facies ad se invicem conversas cum vexillo, alter vero literas WENC. alter EVICus exhibent, repræsentari creditur. Non 273 sqq.
memoraremus hic alium numulum, aquila Silesiaca cum literis L.D.B. altera vero parte Divæ templum manu gerente insignitum, nisi monendum esset de Ludovico II Duce Bregensi anno 1374 nato, anno 1436 mortuo, cui hic numus tribuitur, multa notatu digna ab Autore congesta hic esse. Certiores vero sunt, qui 281 sqq.
sequuntur, ex quibus primus est Friderici I Ducis Lignicensis, Sanctæ Hedwigis, ut prolixe demonstrat Autor, in parte aversa imaginem gestans. Cujus filius Fridericus II uti ad ostendendum pro veritate Evangelii zelum plerisque numis suis verba hæc insculpi fecit: *Verbum Domini manet in æternum*, ita 294 sqq.
& insignia Ducum Lignicensium primus integra in illis repræsentavit, quæ Reverendus Autor late explicat, & errores circa illa plerorumque Heraldicorum manifeste detegit. Qua occasi- 302.
one & de hujus Friderici A. 1507 in Palæstinam suscepto itinere, 306.
ubi Eques auratus est creatus, & de bello ab ipso Vratislaviensi- 321 sqq.
bus A. 1509 illato, ac biennio post sopito, deque illius pro orthodoxia evangelica studio contra Fanaticos, Valentinum Krantwaldum & alios, ex MStis & aliis monumentis multa cum cura enarrantur. Porro cum A. 1546 Regio mandato vetitum esset Ducibus 318.
Lignicensibus, ne monetam cuderent amplius, id jus tandem, postquam Joachimus Fridericus luculenter demonstrasset, sibi illud legitime deberi, ad Duces rediit. Hujus A. 1602 defuncti memoriæ primum, quod quidem constet, in Silesia cusis numismatibus est parentatum, post quem filii duo Joh. Christianus & Georgius Rudolphus ad Annum fere 1622 omnibus monetis suos utriusq; imagines & titulos insculpi curarunt. Tum inter Johannis Christiani numos notandi imprimis sunt illi, quibus inscriptum est symbolum: *Integritas & rectum custodiant me*, de quo Duce 347.
inter alia a Reverendo Autore monetur, male illi tribui tritum

p. 348. illud *Consilium & Mandatum Ducale de necessaria persecutione mediorum, quibus Dei justum judicium, ira & pœna, quam hodie Orbi minatur, rite agnoscatur, & si non penitus averruncetur, saltim aliquo modo mitigetur.* Nunquam id autoritate Ducis publicatum, sed a Johanne Theodoro de Tsesch, Equite Silesio, Apologia pro Jac. Behmio scripta famoso, ex odio adversus orthodoxos Ministros consarcinatum, deinde ab Abrahamo de Franckenberg, hujus amico, ut Amstelodami imprimeretur, curatum fuisse contendit. Inter Georgii Rudolphi numos memorabile est, eum in numo A. 1621 cuso se appellare Ducem Silesiæ Lignicensem, Bregensem & *Goldbergensem*, quod tamen novum non esse Ducibus Lignicensibus, erudite ab Autore monstra-
335 sqq. tur. Neque forte est prætereundus numus major ejusdem, cujus aversa Lignicium ab ipso novis aggeribus munitum, tanquam
346. obsessum sistit, cum verbis, quæ symboli loco ipsi erant: *Si Deus pro nobis, quis contra nos?* 1622; nec alter minor, cujus aversa mon-
342 sqq. strat verba: *Fürstlich Almos* h.e. *Eleemosyna Ducalis*, de qua eleemosyna, quotannis die Soterio Lignicii incredibili pauperum numero confluenti dari adhuc solita, multa curiosa hic memorantur. Successere huic filii Johannis Christiani, Georgius, Ludovicus & Christianus, divisis possessionibus in Ducatum Lignicensem, Bregensem & Wolaviensem, ubi imprimis legi merentur, quæ Cl. Autor ad vindicandam districtui Wolaviensi
362 sqq. *Ducatus* appellationem ex antiquis monumentis producit. Hi Fratres plerumque conjuncti in numis visuntur, aliquando cum verbis: *Sufficit mihi Gratia tua Domine*, soli utplurimum cum symbolis: *Sors mea a Domino: Consilium Jehovæ stabit:*
385. *Constanter & sincere.* Christiano, de cujus circa Superintendentis Reformati apud Lignicenses constitutionem cum Statibus suis dissidio hic etiam agitur, succedentis filii Georgii Guilielmi, præmatura & luctuosa morte A. 1675 abrepti, tam recens est in animis pariter & numis memoria, ut eos, ab Autore licet studiose collectos, hic tamen memorare vix attineat. Properamus enim ad *Librum tertium*, quo reliquorum Ducum Silesiæ numi pertractantur. Capite I, ubi de Monsterbergico-Olsnensibus agit,
408 sq. ex Polonorum sive Piastæorum, qui Ducatum Monsterbergensem possedere,

possedere, Ducum numis unus est a Clar. Autore adductus, cujus latus alterum aquilam cum perigraphe: *Juvenum Bol.* (ita Autor legit, & explicat: *Juvenum Bolkonis,*) alterum galeam cum voce *Muensterberg* gerit. Obscurissimus vero est alius, ad Duces Monsterbergicos familiæ Podiebraticæ quidem haud dubie spectans, e Gazophylacio Arnstadiensi hic adductus. Utrumque p. 411 sqq.
latus leonem sistit ad dexteram conversum, & pede sinistro scutum tenentem, cui Luna falcata & duæ stellæ insculptæ sunt. Inscriptio adversæ est: *Grossus Ducum Munſ.* aversæ: *M. Ducissa de Sagan.* Hoc nomen & insigne qui recte explicet, ut inveniatur, vehementer optat Autor. Succedunt deinde certiores, Caroli, mox Joachimi, Henrici, Johannis, & Georgii fratrum, Henrici & Caroli fratrum, numi, plerique insignibus Monsterbergico-Olsnensibus, altera vero parte verbis: *Moneta Reichsteinensis*, & S. Christophori, aurifodinæ Reichsteinensis Patroni, imagine insignes. Ubi inter alia, cur Duces isti utplurimum ita titulum suum expresserint: *S. R. I. Princeps, Dux Monsterbergensis, Silesiæ-Olsnensis*, *Comes Glacensis*, &c. erudite Autor persequitur. 419 sqq.
Eundem titulum retinuit postremo nominatus inter hos Duces Carolus II, licet jam vendito Ducatu Monsterbergensi & Comitatu Glacensi, cujus ad annum usque 1617, quo beate omnibus bonis desideratissimus obiit, numos sat multos hic habes, imprimis funebres complures, meritæ Ducis istius gloriæ testes locupletissimos. Hujus filiorum par, Henricus Wenceslaus, & Carolus Fridericus, ex Podiebratica Domo postremi, primo conjunctim, inde separatim numos cudi fecere, ille addito quandoque symbolo: *Sufficit mihi Gratia tua Domine*, hic: *Dominus Protector meus*, difficillimis uterque temporibus. Qui dum enarrantur, additur ab Autore insignium Monsterbergico-Olsnensium explicatio prolixa. Caroli Friderici filia Elisabetha Maria cum beneficio privilegii, a Johanne Rege Bohemiæ A. 1338 dati, quo Olsnensis Ducatus feudum fœmininum esse jubebatur, eum ad Sylvium Nimrodum, Ducem Wurtenbergicum, conjugem suum, devolverit, hujus non nisi unus numus, Elisabethæ Mariæ autem A. 1686 demortuæ duo funebres adducuntur. Filii tres Sylvius Fridericus, Christianus Ulricus & Julius Sigismundus 439 sqq.

tot

tot tamque elegantibus numismatibus nomen pariter suum, familiæque, & nuptiarum solennitates consecravere, ut nobis vix integrum sit quicquam ex iis decerpere, rectiusque ad ipsum Autorem remittamus harum rerum curiosos. Unum non adducere non possumus, Jubilæi Tubingensis solennitati a Sylvio Friderico in ipsa Silesia sacratum, cujus imaginem & titulum adversa pars, aversa Coronam Ducalem e nubibus porrectam, ac sub ea pulvinari incumbentem caduceum repræsentat, subscriptis verbis: *Olsnæ Silesiorum* 1677, perigraphe vero hæc est: *Eberhardus Barbatus ex utroque immortalis*. Der hat die Hertzogs-Würde bracht *1495 d. 21 Julii* und Tübingen berühmt gemacht *1477 d. 31 Julii* h. e. ille Ducalem dignitatem in Familiam introduxit, ille Tubingam celebrem reddidit. Christiani Ulrici filiis, Carolo Friderico & Christiano Ulrico, & Julii Sigismundi filio Carolo, hodie superstitibus, sacros numos deinde habes, quibus adjuncta est vindicatio tituli *Ducatus* districtui Berolstadiensi dati, & insignium in hac Familia obtinentium enarratio. Cumque a Ferdinando III Ducatus Monsterbergensis Auerspergiis Principibus in feudum concessus sit, unus Joh. Weickhardii numus adducitur, hac inscriptione gaudens: *Joann. We. D. G. Dux Munsterberg. S. R. J. Princeps ab Auersperg*. Ratiborensium Ducum familia A. 1516 exstincta, Oppoliensium A. 1532 (de quibus Cap. II agitur) cessus est uterque Ducatus cum Monsterbergensi a Ferdinando I Isabellæ viduæ Johannis de Zapolia, ejusdemq; filio A. 1551, qui, quanquam jam dudum violata stipulatione, tamen in aureis A. 1565 cusis inter insignia Silesiacam aquilam videtur agnoscere cum titulo: *Joannes Secundus D. G. electus Rex Ungariæ*. Quomodo & Bethlenus Gabriel, qui post Sigismundum Bathori hos Ducatus a Ferdinando II A. 1622 obtinebat, etsi iis A. 1623 jam exutus erat, tamen & titulum & insignia eorum in numis suis constanter retinuit. Teschinensium Ducum primus, qui reperitur, numus est Wenceslai, A. 1560, & alter A. 1574, uterque cum verbis: *Benedictio Domini divites facit*, cusus. Ubi omnino observanda sunt, quæ de titulo Teschinensium Ducum, quo se *Duces Majoris Glogoviæ* appellabant, Cl. Autor monet, partem nempe Ducatus imo Civitatis quoque Glogoviensis Casimirum

p. 452 sqq.
488.
492.
501.
508 sq.
515 sqq.

mirum Teschinensem a Johanne Rege obtinuisse, atque ejus rei memoriam, quanquam ipso dominio a Ducibus Teschinensibus Regi Matthiæ I cesso, per hunc titulum servatam fuisse. Filium Wenceslai Fridericum Casimirum Patre adhuc superstite, A.1569 numos cudi fecisse memorabile est, de cujus nuptiis cum Catharina, Friderici III Ducis Lignicensis filia, & Friderici hujus proscriptione bene multa ex MSCtis adducuntur. Postremi Teschinensium Ducis Friderici Guilielmi numi non habent quicquam aliud singulare, nisi epigraphen aversæ, symbolum nempe Ducis: *In Deo meo transgrediar murum.* Hoc A.1625 mortuo Elisabetha Lucretia soror Ducatum tanquam feudum fœmininum sibi postulabat, cujus & numos habes, inscriptos altera parte: *Elisabetha Lucretia, D. G. in Silesia Teschinensis & Maj. Glogovia Ducissa, Principissa de Lichtenstein,* altera: *Moneta nova argentea Teschinensis.* Sed abjudicato illi hoc jure, Ferdinandus III Ducatum accepit. Oppaviensium Ducum in omni Silesiaca historia intricatissimam seriem Cl. Autor prolixe persequitur, deinde Caroli & Caroli Eusebii, Principum de Lichtenstein, quibus is Ducatus cessit, numos adducit. E Marchionibus Brandenburgicis, qui Silesiæ Ducum titulum in numis gessere, primi fuisse videntur Georgius, & hujus ex fratre nepos Albertus, qui conjuncti in numis uncialibus visuntur, cum epigraphe: *Georgius & Albertus, Marggr. Bran. & Slesie.* In altera parte perpetuo verba exhibentur: *Si Deus pro nobis, quis contra nos?* Cum vero dissentiant inter se Historici, quo titulo Georgius Marchio a Ludovico Rege acceperit Ducatum Carnoviensem, Cl. Autor eos probat, qui commutatum cum iis quæ a Beatrice, Joh. Hunniadis filia, prima conjuge sua, acceperat Georgius, prædiis in Hungaria hunc Ducatum fuisse tradunt. Aquila Silesiaca sive Crosnensis inter numos Brandenburgicos primum comparet in numis Johannis A. 1548 cusis, deinde in complurium Electorum, imprimis Friderici Guilielmi M. numismatibus frequentissime, de quibus ut & reliquorum Marchionum Domus Onoldiensis, qui Carnoviensium Ducum titulo usi sunt, numis Cl. Autor agit. Saxonicorum Ducum, quibus ab A. 1472 Saganensis Ducatus ad A. 1548 usque suberat, non dantur numi, qui hujus in Silesia dominii ullam mentionem faciant.

p. 525 sqq. 534. 537 sqq. 546. 552. 561. 574.

p. 577. Idem vero Ducatus A. 1628 Alberto Wallensteinio donatus, ab hoc plurimis, Sagani etiam percussis, numismatibus est nobilitatus. Ducum Glogoviensium numus vix alius est exstantior, quam qui a Sigismundo, Uladislai Regis Bohemiæ Fratre, deinde Rege
594. Poloniæ, cusus est, cum epigraphe: *Sigismundus Dux Glogoviæ, Kazimiri Regis Poloniæ natus.* Inter Suidnicenses Duces Bolkoni, Boleslai Calvi filio, A. 1304 mortuo, tribuitur a Cl. Autore numus antiquus sed elegans, aquilam Silesiæ, ac in altero latere
598 sqq. galeam plumis pavonis ornatam cum epigraphe: *Galea Ducis Bolkonis* sistens, de quo Bolkone & aliis ad Silesiæ Historiam intimiorem spectantibus multa hic curiose annotantur. *Liber quartus* de Comitum, Dynastarum & Urbium Silesiæ numis agens, primo Comitatum Glacensem, variis ab omni memoria Dominis obnoxium, exhibet, qui postquam a Podiebraticis A
616. 1500 venditus esset, inde A. 1537 Johanni Baroni a Bernstein in
618. Helffenstein cessit, cujus numi habentur: quo privilegio etiam Ernestus Comes Palatinus Rheni ab A. 1549 usus, tum vero ipse Comitatus Regum Bohemiæ perpetuo dominio redditus est. Frequentior est in numis memoria Dynastiæ Reichensteinensis insigni aurifodina nobilitatæ, cujus nomen plerosque Ducum Monsterbergensium numos gerere supra notavimus, qui cum il-
624. lam A. 1581 Wilhelmo a Rosenberg in Crumman, Gubernatori Domus Rosenbergicæ, vendiderint, visuntur ab eo tempore hujus Wilhelmi & Petri Woki a Rosenberg Reichsteinenses numi,
631. quod nomen & frequens est in Johannis Christiani & Georgii Rudolphi Ducum Lignicensium & Bregensium numis, quorum
636. Parens Dynastiam hanc a Rosenbergiis acquisiverat. Wartenbergicæ quoque Dynastiæ, quod vix sperabatur, monumentum in numo invenit Reverendus Autor, quem repræsentat, a Georgio Braunio Libero Dynasta Wartenbergico A. 1589, haud dubie peculiari Rudolphi II, cujus literam initialem aversa pars habet, gratia cusum. Civitatem Silesiæ vix ullam esse alicujus momenti, quæ non monetandi jure gavisa fuerit, monstrat Cl. Autor, & adducuntur quidem numi Civitatis Leobergensis, tum Suidnicensis,
645 sqq. cujus exstant & antiqui obuli minores, & grossi, & recentiores numi majores, qui dum recensentur, de nominis Suidnicii origine,

gine, de insignibus civitatis, de turbis & tumultibus a civitate ista ob monetæ mutationem præcipue A. 1514 motis, ac de variis hujus juris monetandi in illa urbe periodis singularia multa monentur. Lignicensis civitatis numi sequuntur, de qua sperare jubemur adhuc publicationem Memorabilium Lignicensium a D. Georgio Thebesio jam dudum accuratissime scriptorum, hactenus in MSCto servatorum, sed a Cl. Autore plus una vice hic allegatorum. Dum in insignium Civitatis hujus, a Ladislao Rege Bohemiæ auctorum, enarratione versatur Autor, contentionem simul persequitur, quæ post mortem Ludovici II Ducis Lignicensis, & Elisabethæ Conjugis ejus, de successione intercessit inter Fridericum III Imperatorem, Ladislai Bohemiæ Regis tutorem, feudum tanquam vacuefactum pupillo suo vindicantem, & Johannem ac Henricum Duces Lubenses, Ludovici II ex fratre abnepotes, a civitate Lignicensi feudi hæreditarii prætextu armata vi homagium exigentes; inque difficillima ista re Lignicensium consilia & facta describit, laudat & ab atris adspersionibus prolixe vindicat. Inde numi civitatum Goldbergensis, Lubensis, Olaviensis, Wolaviensis, Monsterbergæ, Strigoviæ, Glogoviæ, Nissæ, (de cujus donatione, qua Episcopatui Vratislaviensi accessit Jaroslai voluntate, hic multa observantur,) Carnoviæque succedunt. Integer *Liber quintus* absolvitur numis civitatis Vratislaviensis enarrandis. Ea civitas juris cudendæ monetæ, jam A. 1334 a Duce suo Henrico V obtenti, a Carolo IV A. 1360 & 1362 confirmationem adepta, ab eo inde tempore obulos diversa & figura & sculptura fieri fecit, quorum aliquot Cl. Autor repræsentat. Id jus a Matthia I luculenter confirmatum, qui, quanquam A. 1470 ipse regiam officinam monetariam Vratislaviæ conderet, disertis tamen verbis cavit, ne illa officinæ monetariæ Civitatis quicquam obesset, inde a Ludovico A. 1523 omni libertate largissime donatum est. | Unde frequentes sunt grossi Vratislavienses *Matthiani* dicti, Patrono Urbis Johanne, & insignibus Matthiæ I insculptis gaudentes. Quanquam alii numi aurei Vratislavienses, sub Uladislao, Ludovico & Ferdinando I percussi, Joco Johannis Baptistæ Wenceslaum Ducem Bohemiæ Patronum præ se ferant. Præter vero hos aureos primi unciales Vratislaviæ

[Margin notes: p. 676 sqq. (beside "torum. Dum in insignium…"); 697 sqq. (beside "vindicat. Inde numi…"); 724 sqq. (beside "(de cujus donatione…"); 731 sqq. (beside "lavienſis enarrandis…"); 739 sq. (beside "ſentat. Id jus…"); 756 sqq. (beside "præ se ferant…")]

cusi sunt A. 1540, leonem Bohemicum cum verbis: *Ecce vicit Leo de Tribu Juda*, in altera facie insignia Urbis cum inscriptione: *Moneta argentea Vratislaviensis*, præ se ferentes. Reliquorum Regum Bohemiæ omnium, Maximiliani II, Rudolphi II, Matthiæ II, Friderici Palatini, Ferdinandi II & III ac Leopoldi memoriam numis a civitate Vratislaviensi cusis conservatam habes, de quibus vix quicquam monere attinet, nisi quod a Rudolphi II temporibus hodieque hoc titulo, a Carolo V ipsi concesso, in nu-
p. 766 sqq. mis usa fuerit hæc civitas: *Moneta Senatus Populique Vratislaviensis*, a quo Carolo V data & aucta insignia Vratislaviæ cum cura ab Autore declarantur. Inter memoriales numos ab eadem civitate cusos eminent, major A. 1629 periculis istius temporis ad-
783. umbrandis factus cum epigraphe: *Concordia res parva crescunt, discordia maxima dilabuntur*, & in altero latere: *Nisi Dominus*
785. *custodierit Civitatem, frustra vigilat, qui custodit eam*, alius A. 1633 in memoriam feralis pestilentiæ, quæ anno isto in urbe hac necaverat tredecies mille trecentos, percussus, nec non alii apertæ istic Bibliothecæ publicæ, renovatæ atque munitæ portæ, celebrati nuper A. MDCCX ob Senatoriam dignitatem, a Præside civitatis Haunoldo per L annos administratam, solennis Festi, de quo Suppl. T. V Sect. 4 p. 180 sq. diximus, aliarumque rerum memoriales. Quibus adjunguntur præmia Gymnastica argentea quotannis inter selectos Juvenes a Senatu distribui solita, & sculptura & emblemate insignia. *Sextus Liber* numos Principum
810 sqq. & Statuum Silesiæ universæ nomine cusos persequitur, inter quos antiquissimi sunt Denarii S. Petri, qui habentur argentei, altera facie S. Petrum cum nimbo & clave, altera aquilam Silesiacam præ se ferentes. Cumque A. 1511 Principes & Status Silesiæ inter se convenerint, ut communi nomine per sexennium cuderent obolos, & peculiares singulorum officinæ monetariæ quiescerent, id
816 sqq. pactum etiam una cum obolo tali ab Autore exhibetur. Enimvero magis notari merentur numi ex argento puro a Silesiæ Ordinibus A. 1621 inter ferales belli Bohemici flammas cusi, quadrati,
822 sqq. (*Klippen* vulgo vocant,) e quibus unciales sex thalerorum, semunciales trium, quadrantis unciæ pondus habentes sesqui thaleri pretium ferebant, inscriptum ipsi numo, quippe qui cum Silesiaca

Silesiaca aquila verba hæc monstrabat: *Moneta argentea Silesia sex Thalerorum.* Pari modo & eodem A. 1621, postquam ad Ferdinandum II rediisset Silesia, ab Ordinibus moneta aurea cum inscriptione: *Moneta aurea Silesia XXV Joachimicorum*, & mox A. p. 827 sqq. 1622 aurei & argentei numi, altero latere Ferdinandi II faciem titulumque, altero aquilam Silesiacam cum verbis: *Moneta nova aurea Silesia*, monstrantes cusi sunt. Sed magis etiam memorandi sunt & aurei & argentei Ordinum Evangelicorum numi, Vratislaviæ, quod litera W addita docet, cusi. Ex his aureorum 830 sqq. alii adversa nomen *Jehova*, radiis veluti nubila dissipans, exhibent, cum perigraphe: *Salus & victoria nostra 1634*, aversa aquilam Silesiacam cum verbis: *Moneta aurea Principum & Statuum Evangelicorum*, alii simili aversæ adversam jungunt inscriptam: *Si Deus pro nobis, quis contra nos?* Argentei, aquilam in adversa ferentes, insignia Ducum Olsnensium & Lignicensium cum iisdem inscriptionibus in aversa sistunt. Qui numi quandoquidem accuratissime repræsentant aquilam, quæ est insigne Silesiæ, inde Cl. Autor, quod toto libro persæpe monuerat, iterato monstrat, 832, 833. aquilam hanc non esse coronatam, neque lunam falcatam, ut vulgo creditur, sed fasciam albam in pectore gerere utrobique non in cruces, ut ajunt, sed in lilia desinentem, in cujus fasciæ medio punctum & puncto superimposita crux totum insigne absolvunt. Additur operi sub finem Appendix, qua, quæ antea desiderabantur, supplentur, quædam etiam emendantur, subjuncto Indice duplici copioso & locuplete. Eam vero Appendicem cum ipse augere polliceatur Cl. Autor, vel aliis, qui otio majori abundent, subsidia lubenter suppeditare, nos quidem Viro plurimum Reverendo vitam valetudinemque, quam Historiæ Silesiacæ & Orbi erudito merito ominamur non futuram infructuosam, apprecamur.

DE LITERIS INVENTIS LIBRI SEX, AD Illustrissimum Principem THOMAM HERBERTUM Pembrockiæ Comitem; Autore GULIELMO NICOLS, A. M.

Londini, apud Henr. Clementem, 1711, 8.

Alph. 1 pl. 3.

ILlustrissimo Principi *Thomæ Herberto* Pembrockiæ Comiti, veteris amicitiæ causa, hos de inventis literis Libros, ætate florente conscriptos, Cl. Autorem dedicasse, tria, quibus Dedicatio absolvitur, disticha indicant:

Carmina quæ quondam scripsi florentibus annis,
  Optime amicorum, jam Tibi mitto senex:
Nam dolor immensus subitæ mihi causa senectæ
  Extitit, & canos attulit ante diem.
Accipe, & hæc animo, quo Tu mea cuncta legebas,
  Dum jucunda ætas esset utrique, lege.

Ipsi quidem de literis inventis (quam materiam a nemine ante se carmine traditam Autor contendit) libri Elegiaco carmine terso & quantum materiæ salebrosæ in quibusdam locis conditio patitur, satis concinno conscripti sunt. Singulorum librorum argumenta versibus Hexametris Autor complexus fuit: quæ hic repetenda & distinctius paulo explicanda duximus. Primi igitur Libri hæc summa traditur:

Primus scribendi liber incunabula pandit,
Et quos Autores hanc artem habuisse vetustas
Crediderit: multa huc spectantia promere tentat,
Quæ sint utilia & non injucunda juventæ.

Scilicet cum obscura admodum & dubia Doctorum de literarum inventarum autore sententia sit, aliis Mosi, Mercurio aliis, vel Cadmo, vel Abrahamo inventionis earum gloriam tribuentibus, hæc accuratius paulo inquisita tradere primo Libro Noster satagit. Et initio quidem miratur, qui factum sit, ut utilissimi inventi, quo viginti quatuor vel paucioribus etiam signis innumeræ voces formantur, omniumq; gentium societas & commercia sustentantur, autor literis a nemine commendatus fuerit, artisque, quæ alios ab oblivione vindicat, repertor sine honore jaceat, cum arvorum cultum, Cererisq; & Bacchi munera, quibus inventoribus debeamus, summi Poetæ tradiderint, quibus tamen utilius ipsaq; loquela præstantius literarum inventum habendum sit, literaque vocis imago archetypum suum vincat, & nullius adeo humani inventi necessitas, utilitas gloriaque cum literarum usu comparanda sit; unde & factum credit, quod tot gentes ac nationes hujus sibi inventi

venti gloriam tribuerint. Exinde Autor neque *Mercurium*, neque ullum Mose recentiorem, neque *Phœnices*, neque *Chaldæos*, neq; ipsum quidem *Mosen* literarum inventorem existimandum tradit, cum Moses ignobiliora etiam inventa referens, & Judæa gens gloriæ non omnino contemtrix nullam plane hujus rei mentionem injiciant, Moseque antiquior Jobus ea verba cap. XIX, 23, 24 habeat, quæ literarum scribendique usum certo præsupponant: ex quo *instauratorem* potius *literarum Mosen* quam *inventorem* reputandam perhibet. Porro neque *Enochi*, si quædam omnino scripta ab eo fuerint, ut Augustinus e citata epist. Judæ v. 14 Prophetia ejus credit, prima omnium scripta fuisse docet, quanquam & hoc autore, septimo scil. ab Adamo viro, si inventæ essent literæ, cana satis ipsorum vetustas esset. Neque *Assyrios*, *Tyrios*, *Syros* vel *Sidonios*, quod Plinius credit, literas invenisse asserit, quarum potius æternum usum, *Divinum*que ac *ipsius* simul *humani generis Autorem* credere fas sit. Quia autem varii varias gentes Viri primi literas docuerint, factum putat, ut Ebræis *Moses*, *Carmenta* Latinis, *Abramus* Syris, Ægyptiis *Isis*, *Phœnix* & *Cadmus* Pelasgis atque *Ulphula* Gothis literas humano generi pene coævas invenisse perhibeantur. Paulo post Mosis tempora *Phœnices* artem scribendi habuisse e saxis, juxta Herculeas columnas repertis vocibusque juxta Procop. de rebus Vandal. lib. IV *ἡμεῖς ἐσμεν, οἱ φυγόντες ἀπὸ προσώπου Ἰησοῦ τοῦ λῃστοῦ υἱοῦ Ναύη* inscriptis, declarare nititur. Ex eo autem falsum esse colligit, quod Josephus prodat, Græcos scil. ante Homerum literis non usos fuisse, cum ipse Homerus Il. ζ. v. 168, 169 *σήματα λυγρὰ ἐν πίνακι πτυκτῷ γράψαντα* dixerit.

Post hæc *non simul cuncta elementa inventa esse* prodit, sed Hebræos primo tantum habuisse *decem*, ab א ad י, Grajos & Latinos *sedecim*, quibus post apud Græcos *δασέα καὶ τὰ διπλᾶ*, & tandem *Palamedis aves* sive *τὰ μακρὰ στοιχεῖα*, apud Latinos *tria* etiam *a Claudio Cæsare* elementa addita fuerint. His quædam *de diversis literarum formis*, *Ebræis*, *Babylonicis*, *Samaritanis*, *Phœnicibus*, *Grajis*, *Romanis* quibus plurimæ gentes utantur, subjungit, votumque addit, ut in solatium & levamen Babylonicæ confusionis *gentes omnes iisdem figuris ejusmodi uterentur, qua*

rerum

rerum ipsarum vivida signa forent, nominaque rebus referrent, qualia primum parentem cunctis indidisse credit, & de quibus *Jo. Wilkius* Episcopus Cestriensis doctissimum librum sub titulo *de charactere reali* scripserit. Ita enim fore, ut valens ingenio non longo tempore linguas omnes discere possit. *Prærogativam* deinceps *literarum* scripturæque *præ loquela* pluribus exsequitur, cum fidi magis oculi quam aures sint, literæque verba non tantum videri, sed æri incisæ palpari etiam posse faciant, ita ut non oculis modo sed digitis etiam legi vel a cæco literarum ductus palpante queat; cujus rei quod exemplum satis prodigiosum viderit, hisce exprimit:

Vidi oculis captum, qui, ductus literularum
 Palpando, scripti significata daret:
Et qui sentiret ductis per membra figuris,
 In cute quæ leviter scripta fuere sua.
Vidi qui surdus fuerat (mutusque proinde
 Ex quo forte miser tempore natus erat)
Qui sibi quæsitis, quæ in scriptis facta fuere,
 Responsa in scriptis redderet apta satis,
Pingeret & voces quas non audierat unquam,
 Ut quis facundum crederet esse virum.

Exin alios literarum usus juventuti utiles refert, quales sunt quot *numerandis rebus* inserviant literæ, Latinis barbaris Arabum signis uti nolentibus, sæpeque & *vocem & numerum* notent, unde quæ majoris numeri nomina essent, v. g. si HeCtoreM conferas PatroCLo, AChILLeM HeCtorI, auspicatiora credebantur. Huc refert *hieroglyphicum* literarum *significatum*, qualis in litera Pythagorica Y occurrit, de quo epigramma Virgilio vulgo adscriptum

Litera Pythagoræ discrimine &c.

legendum. *Anagrammatum lusus* his quoque accedet, qualia Eustathius in Iliad. plura commemorat, & Junonem aerem ex Anagrammatismo probat ὅτι ἥρα ὁ ἀὴρ, δηλοῦται καὶ ἐκ τοῦ ἀναγραμματισμοῦ. Porro literis *numos*, *servos*, *pecudes*, *Regum vexilla*, *marmora* signandi morem adjungit. Nec Mæcenatis inventum διὰ σημείων, id est, *notis cifris* sive furtivis literis scribendi,

di, hacque ratione volitante manu dictantis vocem æquandi & interdum superandi atque adeo universam Iliada una nuce concludendi prætermittit, hæcque signa a Criticorum notis, qualia *sigma inversum, obelus, dipleque* fuerunt, accurate distinguit. *Ordinem* posthæc *scribendi*, quo *Orientales a dextra*, ut *nos a læva*, incipiebant; *Graji* vertendo & flectendo se *more boum* arantium, dum

Non attollebant dextram, sed meta prioris
Principium versus posterioris erat,

βυστροφηδὸν, quo more Solonis leges scriptæ ab Euphorione apud Didymum Suidamque perhibentur, efficiebant; *Indi* autem *a summo ad imum* calamum ducebant. *Cognationem, potestatem, ordinem* literarum & plura alia Grammaticis explicanda relinquit, aliisve qui hoc labore a se primo suscepto excitati pluribus exequi hoc argumentum voluerint. Ipse *materiam, cui imprimere literas* soliti veteres fuerint, paucis attingit. Antiquissima igitur monumenta *saxis* rigidisque *rupibus* insculpta tradit. Alios *plumbo, ferro, argento, marmori* ac *rudi æri, cælo* literas infixisse perhibet: in *palmarum foliis, malvis arborumque libris*, raro quidem, ob materiæ bibacitatem in utraque facie, nonnunquam tamen etiam in tergo (unde opistographi libri) scripsisse commemorat: nonnulla etiam de *palimpsesti, carbasi albæ, linteorum, tabellarum eburnearum, buxearum, fagearum, cupressinarum*, omniumque *pugillarium*, quæ cera tectæ & in quibus literæ stylo formatæ reformatæque fuerint, quin & de *pellicularum glabrarum*, quas a Pergamo *Pergamenas* dicebant, usu adfert: de *librorum*, qui a convolutis membranis *volumina* dicebantur, vario *ornatu*, cum *areolis columnisque* distinguerentur, *auro gemmisque* tegerentur, *succoque purpureo* decoris gratia tincta, *cedro* contra cariem linirentur; de *papyri Ægyptiacæ*, chartæque inde confectæ natura, præstantia, *calamorumque* ad literas in ea formandas usu, de scriptura cultro in fagi cortice, in gemmis & vitro adamante, in marmore, pulvere, aqua, in flore Hyacinthi, in cute defuncti, in diphthera &c. facta; de *materia, qua adpingendas literas* utebantur, *sepiæ* sanguine, *minio, purpura, cinnabari, sinopide, atramento, auro argentoque* cœruleis figuris intermixtis,

draconis cruore, mero, carbone, de *literis* denique *in fluido aere* aut in *tabula nuda*, aut *super articulis digitorum* & *oculorum motu* quasi expressis, aliisque huc pertinentibus elegantia quædam & jucunda congerit, omniaque doctis notis diffusam antiquitatis cognitionem spirantibus illustrat.

Hunc quidem *Libri primi* gustum dare voluimus; cui quinque reliquos ex asse respondere novimus: quare, ne excerpti amplitudo nauseam creet, contenta istorum ipsius Autoris verbis exhibemus:

Hinc artis recitat miracula multa *Secundus*,
Quæ fragiles hominum pervadunt secula voces,
Stant artes, viget ingenium, sapientiaque omnis
Ævi mansuris retinetur picta tabellis.
Tertius inventi superantis cuncta reperta,
Ingenio humano paulo majora recenset
Munera, & hoc uno monstrat Legesque manere
(Vincula communis vitæ) famamque virorum.
Quartus jura canit digito conscripta Tonantis,
Et data temporibus cunctis relegenda futuris
Mentibus humanis, portantia verba salutem:
Inde sacræ laudes Scripturæ dicere tentat
Et contra Romam meritos defendit honores.
Commemorat libros cudendi commoda *Quintus*,
Et studia hac una docet arte renata per orbem,
Consecratque virorum æternæ nomina famæ,
Qui instaurare bonas artes sacrasque Camœnas.
Ultimus inde Scholas gestit celebrare Britannas,
Datque viri docti formam laudesque recenset.

Ceterum summam Elegiæ in verborum compositione concinnitatem, suisque adstrictissimam legibus accurationem in hoc quidem scripto nemo requisiverit: cum rei ac historiæ a numeris Elegiæ paulo alienioris necessitas Poeticæ libertatem expressionis & compositionis non raro inhibeat. Sæpe igitur *pendentem* per plura disticha, pro diffusa materiæ amplitudine, *sensum* diductum videas: sæpius *cæsuræ* vincula non neglecta magis quam studio rejecta, *parentheses* crebras longiusculasque insertas, *historicoque*

stylo

ſtylo ac filo argumentum hiſtoricum pertextum deprehendas. Ubique tamen nitida dictionis puritas & elegantia, digreſſiones eruditæ ac amœnæ, & meditationes utiliſſimæ cupidi Lectoris animum ſalubribus deliciis paſcent, & non minus Poetæ utile dulci miſcentis, quam hiſtorici literarii utilia ac neceſſaria ſuavi ſtylo recenſentis officia expleta oſtendent. Abſoluto operi notisque currente prelo ſcriptis doctiſſimus Autor additamenta non pauca ad locorum quorundam explicationem pertinentia, optimorumque Autorum ex erudita antiquitate *Κειμηλίοις* referta, doctaque varietate lectu jucundiſſima, adjecit, hisque etiam triplicem indicem, *primum* quidem Chronologicum juxta temporum ſeriem Autorum veterum in hoc opere vel notis laudatorum ex Euſebii Chronico aliisque probatis monumentis autorum tempora proſecutis adornatum ſuccinctisque notulis literariis illuſtratum; *ſecundum* Autorum alphabeticum; *tertium* rerum ac verborum ſatis copioſum, & in calce *ſyllabum Erratorum* cum emendatione addita ſubjunxit.

PARAPHRASES ODARUM VIGINTI QUAtuor e Q. Horatii Flacci Libro primo; Autore P. ALOYSIO HARDEVUYST, Soc. Jeſ.

Antwerpiæ, apud Henricum Thieullier, 1711, 8.
Plag. 9.

QUod Maſenius lib. 2 Palæſtræ eruditionis Poeticæ cap. XXVI de varia & optima bonos Autores imitandi ratione, tanquam utiliſſimum Poeticæ facundiæ medium commendavit, ut ſtudioſi hujus artis pulcherrima veterum Poetarum loca vel ex Heroico verſu in Elegiacum carmen paucis mutatis transferant, vel ſi robuſtiores ſint, ex Lyrico traducant in Heroicum, vel ex his condant interdum Lyrica; quo artificii genere ipſi aureæ ætatis Autores, Virgilius in Eclogis Theocritum, in Georgicis Heſiodum, in Æneide Homerum, Fulvio Urſino & Germano Valente Gvellio obſervantibus, imitando; Horatius Statium, Claudianus Virgilium, ut Alexander Roſſæus in Virgilio triumphante docet, exprimendo, ſcripta ſua illuſtrarunt; cujus exercitii plura luculentiſſima exempla Bartholomæus Riccius lib. II de imitatione

 p. 42 ſqq.

p. 42 seqq. & Bernardinus Parthenius de imitatione Poetica libro primo p. 18 seqq. congesserunt; Lubinus autem & Jacobus Wallius in Paraphrasibus Horatianis præstantissima specimina ediderunt; illud eos æmulatus recenti studio nec infelici successu in Paraphrasibus XXIV Odarum Horatii idem præstitit *Hardevuystius*, Societatis Jesu Pater clarissimus, dum rem Horatii alieno pede numeris animisque Virgilii refert, & viginti quatuor ex Odis XXXIIX Libri primi, quas oculis ingenuis legi, manibus teri innocuis pudor patitur & verecundia, ad severiorem revocatas Musam graviori incedere cothurno jubet. Quo quidem in genere satis illum feliciter progressum ipse Paraphrasium conspectus docet. Regnant in hac imitatione potissimum χωρισμὸς & πρόσληψις, ut elegantissime Wallii exemplo docet Morhofius Polyhist. lib. II c. XVI n. 14 & 21, nosque hic etiam e singulis Odis declarare possemus, nisi vel ipse libelli conspectus hoc argueret. Cum enim ita e regione sibi invicem collocatæ sint Odæ Horatii & Paraphrases Hardevuysti, ut, quæ eundem sensum exhibent, adcurate sibi invicem, reliqua charta vacua relicta, opponantur, ex ipsarum linearum interjecto spatio & comparatione, quousque sententiæ Horatianæ sensus pendeat, quaque ratione vel diducatur vel contrahatur, apparet: vel uno id exemplo e Paraphrasi Odæ secundæ oculis objiciamus:

Sive mutata juvenem figura	Sive (quod o potius) tu paucis nuncius almæ
Ales in terris imitaris alma	O Majæ, & magni sanguis Jovis æthere ab alto
Filius Majæ, patiens vocari	Huc ades, & tacitus per terram Cæsaris ultro
Cæsaris ultor.	Ingrederis vindex Deus, ultoremque vocari
	Te pateris; Te namque ferunt, & credere fas est,
	Obscuro in terris nos inter numine magni
	Indutum juvenis simulata incedere forma,
	Et vestem corpusque illius & ora gerentem.
Serus in cælum redeas, diuque	Sic o sic magnos hic jam obliviscere divos
Lætus intersis populo Quirini,	Mista Deo, Divumque idem certissima proles,
	Noster eris nostramque diu bonus aspice gentem,
	Romanosque Tuos, & non nisi sera reverti
	Post fata ad superos, veteresque revisere sedes
	Hinc propera, longos hic præsens divus in annos

Confessu

Consessu in medio Patrum dare jura volentes
Per populos dignare, atque hic Tua condere secla.

Neve Te nostris vitiis iniquum Ocyor aura Tollat: hic magnos potius triumphos, Hic ames dici Pater atque Princeps;

Quodve vetent Superi, vitiis ne gentis iniquum
Ante diem ex oculis hinc Te ferat ocyor aura
Exosum terras cognataque ad astra migrantem.
Hic potius Pater inscribi Princepsque vocari
Urbis ama; magnosque Tuis curare triumphos
Auspiciis, partosque novis cumulare memento.
Vade age, quo dudum res & responsa Deorum
Et fortuna vocat Tua Te: fer ad ultima tecum

Neu sinas Medos equitare inultos Te duce, Cæsar.

Bactra metum; Te signa vocant, quæ plurima Parthi
Postibus ostentant etiam nunc fixa superbis,
Infandum! Parthi debent soli hæc Tibi signa
Totque Tuis unus vacat hic, dux magne, trophæis
Virtutique locus: genus intractabile Medos
Pronos sterne solo, ne Te duce Cæsar inulti
Posthac imperii vicinos arcibus agros
Aut quatere, aut equites cursu insultare superbo
Romanove solo, aut extremis finibus ausint.
Hoc caput, hæc series, hæc rerum summa tuarum
Hac Te, hac indigetem reducem super alta reposcant.

Virgilii autem spiritus ac phrasis sententiæ Horatianæ commodissime exprimendæ adhibita illius Poetæ studiosis ubique ultro occurret, prorsus ut non sine insigni emolumento scholasticæ juventuti propositum iri credamus.

TRACTATUS DE EO, QUOD JUSTUM est circa excursiones maritimas, vom Recht der Capereÿ/ *in quo expeditio bellica excursorum maritimorum, eorumque status & jura & quæ his annexa sunt, expenduntur, ac ex Constitutionibus gentium mari dominantium proponuntur; Autore SAMUELE FRIDERICO* Willenberg/ *D. & Prof.*

Gedani, typis Jo. Zach. Stollii, 1711, 4.

Pl. 13.

Octo capitibus absolvitur Tractatus hic pereruditus de Jure
Excursionum maritimarum, h. e. quibus exorto bello inter
maritimos populos, præter integras classes, privatis civibus ac sin-
gulis subditis facultas datur, armatas naves educendi in hostem &
ab eo prædam agendi. Ad ejus qualitatem distinctius explican-
dam, *capite primo* Autor agit de *scelerata Piratica ejusque vindi-*
p.1. *cta.* Fuisse scilicet semper homines demonstrat, qui in atrocis-
2. simis sceleribus gloriam quæsiverint, ut in latrociniis primum &
3. prædis barbaræ gentes, mox etiam in piratica, h. e. deprædatione
4. navium (id quod variis exemplis demonstratur) donec ea vox
5. in malo sensu usurpari cœpta & Prædones marini *Piratæ* dicti,
6. Gallis *Corsaires*, Germanis See- oder Meer-Räuber. Unde
docetur, Hobbesium pessime Piraticam defendere *lib. de cive,*
cap. 5 §. 2 ex falso juris naturæ fundamento, bello omnium con-
tra omnes, cum potius ex hac ratione, quod nemo lædendus sit,
piratica, tanquam grave aliquod & nefarium crimen, sit damnan-
7. da: nec obstare, licet ab integris cœtibus committatur, cum tales,
qui sceleris causa coeunt, pro civitate haberi non possint, adeo-
10. que nec jure belli gaudeant, sed merito gravibus pœnis plectan-
11. tur, & quidem non tantum ipsi, verum & eorum receptatores: &
13. recte ad investigandos piratas exploratorias naves, Auslager-
8. Schiffe/ mitti: nihilominus incidenter populis Algeriensium,
9. Tunetanorum, Tripolitanorum & Zaleensium, licet ex præda ma-
rina viventium, nomen civitatis asseritur, eo quod istis populis
leges sint ac judicia, ex quibus exteris pariter ac suis jus reddant,
ad minimum secundum pacta cum illis inita: quæ sc. ad obtinen-
15. da civitatis jura sufficiant. Hinc *capite secundo* transitus para-
16. tur ad ipsas *excursiones maritimas*, quæ, sicut pugna navalis tam
integris classibus quam singulis navibus expeditur, ita vel armatis
17. navibus ex classe vel a singulis privatis fiunt. Origo harum re-
petitur a Teuta Illyriorum Regina, quam primam subditis suis
facultatem pervagandi Italicum mare permisisse, ex Polybio do-
18. cetur. Exposita deinde vocis Germanicæ Caperen/ quæ idem
19. est ac excursio maritima, etymologia, ipsius definitio traditur,
quod sit incursus in hostium aut his necessaria advehentium na-
ves, publico Marte permissus illis, qui suo sumtu navem excurso-

riam

riam belli apparatu instruunt, ea lege, ut hosti incommodent, & pro impensis suis prædam ab eo factam sibi acquirant. Præsup- p. 20.
posito igitur, hanc militiæ voluntariæ speciem sub eo fieri, qui
bellum gerere potest, idque ex justa causa gerit, (quo loco neces- 21.
sitas denuntiationis belli urgetur,) deducitur, excursiones mari-
timas etiam a subditis factas omnino justas esse: neminem au-
tem facultatem hoc modo in hostes excurrendi, quæ pars belli 23.
maritimi est, concedere posse, nisi qui ad ejusmodi bellum ge-
rendum Jus classis mari immittendæ seu Admiralitatis & por- 28.
tuum habet, e contra nullam excursionem justam esse sine superi-
oris mandato: quo loco præcipua capita istiusmodi mandati 29.
narrantur & variis rationibus justitia excursionum maritimarum 30 sq.
adversus objectiones evincitur. *Caput tertium* agit de *jure Ex-* 34.
cursorum quoad statum civitatis suæ, ubi dupliciter considerantur
vel ut cives in genere, vel ut milites. Priori modo considera-
tos dubium non est omni jure gaudere, quod aliis civibus com-
petit, idque eo magis, quia plus curæ civitatis, quam alii cives
habent: ad militiam relati vel Exercitores sunt, qui facultatem 35.
ad excurrendum impetrant & sumtibus suis navem instruunt,
vel agentes, Capitanei & Officiales, quibus ab exercitoribus na-
vis cura commissa, ut eam actu exerceant & in hostem dirigant: 36.
ex qua relatione exercitoria obligatio nascitur, qua exercitores
navium illis tenentur, qui a ministris læsi sunt, & hi vicissim exer-
citoribus suis obligati sunt de omni damno illicite illato resarci-
endo. Exercitores illi jus quidem habent excurrendi seu actum
primum, sed exercitium illius seu actus secundus est penes reli-
quos: hinc quoad illos quidem sufficit, si fide erga Rempublicam 37.
noti sint, & sumtibus valeant ad instruendam navim, hi vero et-
iam militiæ navalis gnari & ad eam tractandam idonei esse de-
bent. Ex ista status civilis consideratione fluit, prohiberi posse sub- 38.
ditos apud extraneum excursionem profiteri volentes, ne sc. pro-
pria civitas suo milite denudetur; idque eatenus, sive contra extra- 39.
neum, sive contra patriam, sive contra amicum suscipiant expedi-
tionem. Sed ut milites considerati non modo jus armorum & 40.
militum usum ex voluntate Principis habent, certo tamen modo
restrictum, verum & jurisdictionem in navi sua & jus naves sub- 41.
ditorum

p. 42. ditorum ſui Principis ad angarias præſtandas, ſuis tamen ſumti-
43. bus, cogendi, & quæ ſunt his ſimilia. Succedit *caput 4 de officio ex-
*curſorum maritimorum & erga eos reciproca amicorum obligatio-
ne: ubi fundamenti loco ſupponitur, in neminem alium, quam
in hoſtium naves aut amicorum, quæ hoſtibus ſerviunt, excurſi-
onem fieri debere: quæ vero navis hoſtium ſit, ex velis ſeu a plau-
44. ſtris cognoſci: quo loco, quid in caſu adhibitorum velorum ali-
enorum juris ſit, oſtenditur: optime vero cognoſci naves per ita
45. dictam Certificationem ſive epiſtolas commeatus & paſſus mari-
timi, quarum ab excurſoribus perluſtrandarum gratia ex uſu
hodierno paululum ſiſtendæ naves: unde ſi appareat, hoſtium in
iis bona eſſe, ſive publica ſive privata, reſpectu ad alterum hoſtem
velut dominio vacua jacere & victori occupanti jure belli cedere.
46. Rationes etiam expenduntur, ex quibus ſubditis commercia
47. cum hoſte vel interdicantur vel permittantur: inde deducitur,
res amicorum, licet in nave hoſtili reperiantur, non cadere in
48. commiſſum, neque perſonas amicorum in nave hoſtili pro hoſti-
49. bus habendas eſſe, modo nihil pro iis fecerint: ſed aliter obti-
nere, ſi perſonæ vel res hoſtium amica navi deprehendantur, quo
caſu quidem navis amici ſalva ſervanda, perſonæ vero & bona ho-
ſtium direptioni ſubjicienda, quia quidem ad hæc, non ad illam
50. bellum jus excurſoribus facit: ceterum omnes eos amicos vide-
ri, qui nobiſcum pacifice vivunt, etiamſi erga alterum belligeran-
51 ſq. tem prolixiori ſint affectu, in ſpecie vero Neutrales, qui armo-
rum ſocietatem deprecantur & ſe quietos inter illos continent,
quos alias ſitus loci vel belligerantium poſtulata ad ſocietatem
& pericula bellorum provocant. Atque hac occaſione Autor
ad Neutralitatis conſiderationem deductus, celebrem illam quæ-
57 ſq. ſtionem: An hoſtes nobis fiant amici an neutrales, ſi hoſti noſtro
60. merces advehant? adductis in utramque ſententiam rationibus
ita decidit, quod, ſi pacis ſit commercium & cum utroque belli-
gerantium æqualiter geratur, non fiant hoſtes, bene tamen ſi
commercium belli ſit, ut ipſe vocat, quo ſcilicet pacatus hoſti no-
ſtro ſeſe adjungit, animo eum ſublevandi, ut contra nos validior
63. exiſtat, noſtraque defenſio contra eum difficilior reddatur. Deni-
que circa officium excurſorum maritimorum & illa quæſtio mo-
vetur,

vetur: an parere teneantur mandato, ut se suamque navem perdant, ne veniant in hostis potestatem? ad quam tamen ex principiis moralibus negative respondetur. *Capite quinto* agitur de p. 67.
præmiis & beneficiis excursorum maritimorum, qualia sunt immunitas ab oneribus realibus, præstatio sumtuum pro cura, si vulnerati sint ab hoste & participatio de præda: quo loco quæstio ven- 68.
tilatur: cujus in bello præda sit? & adductis variis sententiis in eam demum concluditur, ad solum Principem, qui bellum gerit, 70.
prædam pertinere, & si quæ militibus & excursoribus maritimis obveniat, eam non nisi ex beneficio & superiorum voluntate illis accedere: modum vero prædæ capiendæ non ita facile definiri 72.
posse, diversis tamen in locis diversas partes illius maritimis ex- 73.
cursoribus tribui: ceterum ipsam prædæ in bello justo acquisiti- 76.
onem ad justum quæstum pertinere & salva conscientia possideri, cum justæ causæ justus etiam sit effectus. Præter hæc ad præ- 77.
mia excursorum referuntur privilegia militum de Jure Romano competentia, quæ ipsis etiam tribuenda non tantum quoad actus inter vivos, ut immunitas a præscriptione bonorum suorum, privilegium *l. 8 C de R.V.* beneficium competentiæ, castrense peculium, &c. sed etiam quoad actus ultimæ voluntatis: honor au- 78.
tem salutationis per velorum depressionem non absque ratione his excursorum navibus denegatur. Sed quoniam de reliquis 79.
excursionum præmiis judicium ferri non potest, nisi sit, qui de officio earum & an ad præscriptam legem excursio peracta, cognoscat; hinc convenienter *capite sexto* de *Excursorum istorum judicio* agitur: quod merito sibi sumit, qui facultatem ad incursus faciendos dedit, qualis est supremus maris dominus, aut is cui navalis jurisdictio delegata, utpote Collegium Admiralitatis aut judex alius portui vicinus, in quo Admiralitas non invenitur.
Quantum ad ipsam cognitionem, eam summariter faciendam 80.
esse docetur, salva tamen ad superiorem Appellatione, quæ deinde iterum summariter tractanda: judicem informandum ex 81.
Certificatione & literis magistratus ejus loci, ex quo navis est: inquirendum etiam ab eo, an captæ res omnes adsint, quæ prius 85.
nec effringendæ nec celandæ, sub pœna amissionis lucri, &c. deni- 86.
que, si sententia adversus excursores lata sit, non modo eos ipsos,

p. 83. seu Capitaneos, sed & navium exercitores ad damni dati refusio-
84. nem obligari. Penes istud judicium quoque esse, ut repressalias
adversus alterius Reipublicæ naves decernat, ut partes navium
87. pro præda declaratarum, his quibus debentur, assignet, ut pace
facta excursorias naves suorum revocet & quæ sunt his similia.
89. *Capite septimo præsidia contra excursiones maritimas* licita expen-
duntur, quorum primum est propria & unicuique a natura con-
90. cessa defensio, ad quam singuli in navi existentes adeo obligantur,
ut, qui eam intermittit, reus fiat damni, quod exinde toti navi con-
91. tigit: in comitatu etiam navis præsidiariæ vel Admiralitatis pri-
vatæ cum in finem instructæ, præsidium est adversus Excursores:
93. qua occasione nonnulla inseruntur de conditione Excursorum,
quali apud hostem considerari debeant: & quidem merito pro
talibus habentur, qui jure belli agunt, h. e. pro publicis ho-
stibus, ita ut adversus eos omnino secundum jura hostium pro-
97. cedi possit. *Caput ultimum* hujus tractatus agit de *Indemnitate
præstanda læsis per excursionem maritimam:* ubi præsupponitur,
damnum ab excursione maritima proveniens casuale esse & hinc
98. nautæ non imputari, neque conductori aut commodatario: quod
si nauta in culpa fuerit, docetur, eum a domino mercium recte
99. conveniri: de assecuratione quoque aliqua adduntur, quomodo
per eam periculum mercium declinetur, & an in dubio assecura-
100. tor periculum excursorum suscepisse credendus sit: denique
disquiritur, qua ratione contributio instituenda ob solutam re-
102. demtionem in omnium conservationem? item, an naulum adhuc
debeatur pro personis & bonis ex amica nave direptis? Quæ
omnia ex genuinis fontibus constitutionum gentium mari do-
minantium deducuntur & exemplis ex historia recentiori petitis
continuo illustrantur.

THE PRINCIPLES OF DEISM.

h. e.

PRINCIPIA DEISMI CANDIDE EXPOSITA & in luce collocata, duobus Dialogis inter Scepticum & Deistam institutis.

Londini,

Londini, apud Jo. Morphew, 1711, 8.
Plag. 8.

CUm Anglia jam pridem in eo fuerit, ut in placita hominum de Deo cultusque religiosi ratione abjecte vel sinistre sentientium diligenter inquireret, & cavenda aliis in apricum proferret, præsentis libelli Scriptor idem institutum non temere, nec idoneis præsidiis destitutus aggressus est. Absolvitur ille binis Dialogis, quorum prior *Revelationem Christianam*, posterior *Religionem Naturalem* accuratius considerat. Hujus colloquii initium facit Scepticus, conquerendo de suo dubitandi de omnibus atque adeo de Dei existentia studio, quam Deista extra omnem controversiam apud se positam esse affirmat, ac de cultu ejus ita judicat, ut existimet, Deum pro clementia & misericor- p. 10.
dia sua, qua feratur in homines, non alium ab his cultum requirere, quam qui illorum *naturæ* & indoli respondeat. Hanc religionis notionem cum Scepticus falsam esse evincat ex eo, quod Scriptura S. multa præcipiat, quæ cum naturali hominis propensione conciliari non possint, Deista Scripturam se pro verbo divino non 11.
habere profitetur. Propterea Scepticus ostendere conatur, fa- 14.
cilius aliquem adduci posse, ut credat, Scripturam esse divinam & Christianorum religionem in universum veram, quam dari Deum. Hoc consilio monet, sensibus inprimis habendam esse fidem, hos vero tempore Servatoris nostri tot miracula in ejus rebus gestis deprehendisse, ut de divina doctrinæ ejus origine dubitare non potuerint. Illa itaque ab aliis observata in Scriptura S. referri, nec probabile fieri, ea tot testibus præsentibus acta, eo tempore persuaderi tot hominibus potuisse, si aliter gesta fuerint.
Deista regerit, omnem hanc persuasionem educationi acceptam 20.
esse ferendam, cujus vires non facile eludere homines possint. Scepticus vicissim monet, ad eam solam hic provocari non posse, cum alioquin nec Judæi, nec Romani, nec Athenienses, qui iti-
dem alia religionis principia hauserant, Christianorum sacra am- 22.
plecti potuissent, quod tamen factum esse nemo inficiari ausit. Pro-
pterea Deista, priori argumento omisso, *studium novitatis* persua- 23.
sionis illius causam fuisse censet, quod quidem ita repellit Scepticus, ut neget *novitatis* studium solum efficere id posse in ejus-

modi doctrina, quæ per se hominibus placere non possit ob præ-
p. 24. ceptiones humanis affectibus prorsus contrarias. Et præter ratio-
nem provocat Deista ad singularem genium hominum ea ætate
viventium, a peculiari cœli influxu & dispositione, aut causa qua-
25. dam universali, aut anima mundi excitatum. Fieri enim non
potest, quod recte monet Scepticus, ut omnium hominum sen-
sus in rebus eorum cognitioni oblatis ita decipiantur, ut ea cre-
dant se videre, quæ non vident. Neque tanta est imaginationis
03. vis in ejusmodi argumentis, ut illud efficere queat. Producen-
di igitur saltem erant ex veteri memoria testes ejusmodi, qui con-
firment rem omnem & historiam Evangelicam fraudibus & com-
31. mentis absolvi. Neque dici potest, scripta ejusmodi hominum,
qui hoc detexerint, periisse omnia, cum non dubium sit, fuisse
semper aliquos doctrinæ Christianæ adversarios, qui saltem
fragmenta aliquot ejusmodi Scriptorum ab injuria temporis aut
dissentientium vindicare anniterentur. Imo, quod plus valet,
exstant omnino in Origenis libris contra Celsum & aliis ejusmodi
monimentis quædam paganorum adversus Christi doctrinam
exceptiones, sed nemo eorum ausus est unquam negare ea vere
contigisse, quæ commentarii Evangelistarum ad posteritatem
34. transmiserunt. Cum itaque Christiani ipsi Paganorum argu-
menta candide retulerint, hujus tamen, quo veritas rerum gesta-
rum in dubium vocetur, non meminerint, consequitur, ipsos pa-
ganos de ea re dubitationem non suscepisse. Si quid itaque ul-
teriùs contra Revelationis veritatem urgeri debeat, necesse est, ut
manifestis argumentis ostendatur, fieri non potuisse ea ullo mo-
do, quæ facta dicuntur. Inprimis ostendi par est, nostra ætate fi-
eri posse, ut duodecim Viri, inferioris sortis, novam quandam
doctrinam, in se falsam, & per fraudem inventam, persuadeant
aliis. Jesuitæ, quod objicit Deista, huic negotio apti non credun-
tur, nisi fuerit evictum, illos simili simplicitate, simili successu, si-
milibus miraculis, simili etiam sorte, quæ calamitates maximas
& infame mortis genus secum fert, uti in re conficta ita posse, ut
non desint innumeri alii, qui in easdem calamitates pertrahi se
patiantur. Hæc & alia ita urgentur & premuntur a Sceptico, ut
Deista tandem fateatur, se non posse præstare, hac ætate unquam
eandem

eandem Scenam repræsentari posse. Hinc in summam conferuntur omnia argumenta, quibus alias oppugnari solet Scripturæ veritas, non alio eventu, quam ut illa magis per exceptionum vanitatem confirmetur. Ex his proxime consequitur, Deistas veritatem religionis Christianæ negantes causa cadere, ubi ad argumenta fuerit perventum, & unicum eorum præsidium in phrasibus illusoriis & exceptiunculis quibusdam generalibus, quod præjudiciis, educatione, consuetudine, &c. omnis religio constet, repositum esse. Dialogus II exponit Principia religionis Natu- p. 65.
ralis, quæ duobus capitibus ex Deistæ mente constant, *naturam nempe sequendam, & neminem lædendum esse*. Ex his alia con- 67.
sequuntur, quæ cum illis nexu naturali sunt conjuncta. Prior regula obscurior videtur Sceptico, inprimis ideo, quod natura hominem sæpe in diversas partes rapiat, ut non facile constet, quid potissimum amplectendum, quid fugiendum videatur. Speciatim ex illa regula definiri id petit, num adulterium licitum sit ex eo, quod naturalis propensio ad uxoris alienæ amorem alliciat.
Respondet Deista adulterium per regulam secundam prohibitum 70.
esse, quæ injuriam alteri inferendam abominetur: scortationem vero omnino legibus Naturalibus non prohiberi. Scepticus vicis- 74.
sim monet, majorem in scortatione injuriam quam in ipso adulterio observari cum femina, qua quis ad libidinem abusus sit, honore excidat, & spe privetur, fore, ut marito unquam potiatur, atque adeo aliis vitæ humanæ commodis, quæ cum his proxime conjuncta sunt, spolietur. Accedit, quod Parentes puellæ & cognati non parvo dolore simul affici solent, & in societatem factæ injuriæ pertrahuntur. Relinquitur itaque, hoc modo regulam illam priorem, quæ naturam sequi jubet, limitibus variis circumscribi, & obscuram adeo esse, ut non sine oppositi formidine eam sequi possimus. De posteriori idem ostendit variis exemplis in medium allatis, quæ evincunt, Deistarum religionem & doctrinam moralem non stabilem & fixam esse, sed talem, quæ pro diversa rerum, temporum, circumstantiarum & 98.
indolis conditione semper ab ipsis mutetur. Sequitur itaque, vel nullam esse Deistarum religionem, vel alias leges easque claras & stabiles, quales Christiana doctrina præscribit, pro norma vitæ agnosci debere.

 AN

AN ADDRESS TO THE JEWS.

i. e.

JOHANNIS XERES AD JUDÆOS ΠΡΟΣΦΩΝΗΣΙΣ, *qua continentur rationes, quæ eum ad deserendum Judaismum & amplectendum Christianismum adduxere.*

Londini, impensis Ant. Barker, 1711, 8.

Plag. $8\frac{1}{2}$.

AUtorem producimus Judæum, apud suos olim dictum *Jonah Ben Jacob Xeres*, natum parentibus Hebræis *Saphiæ*, quæ est urbs Africæ in ea parte, quæ Barbaria hodie dicitur. Is cum in lingua Hebræa, Chaldaica & Arabica fuisset probe cura parentum instructus, eo, quemadmodum ipse testatur, fine, ut aliquando Rabbi titulo & munere cohonestaretur, sedulamque adeo operam in studio Talmudico posuisset, in eo studio difficultatibus nonnullis animum suum sensim obrui percepit. Cum itaque in patria occasio ipsi fuisset noscendi Christianos, cum Pontificios Hispanos, tum Protestantes Anglos, incessit eum cupido penitius eorum doctrinam addiscendi, habito imprimis ad ea dubia, quibus angebatur, respectu. Bis igitur in Hispania, ter in Lusitania ubi fuisset, visa tamen ipsi est tribunalis inquisitionis, quod istic floret, crudelitas talis esse qualis ab omni religione abhorreret, parumque illic quidem fuit, quod dubiis ipsius succurreret. Donec in Angliam advecto, amicorumque consiliis, qui eum in patria antea cognoverant, & quorum testimonium Tractatui huic est adjectum, adjuto datum est frui consuetudine Viri celeberrimi *D. Petri Allixii*, cujus post Dei benedictionem curis ut debetur conversio *Xeris* baptizati A. 1709, compatris munere fungente Archi-Episcopo Eboracensi, cui & inscriptum est hoc opusculum, ita haud dubie plurima quoque in hoc libello obvia ipsius institutioni accepta sunt referenda. Nempe *Xeres* secutus B. Apostoli Pauli exemplum, ut posset quosdam e fratribus suis lucrifacere, ad Judæos προσφώνησιν hanc scribere non dubitavit, rationem redditurus & methodi, qua Allixius in ipso convertendo usus sit, & argumentorum, quæ rem ipsi persuasere.

fere. Itaque primo tyrannidem Rabbinorum detegit, qui conscientiis intolerabili imperio dominentur, ejusque dominii gravissimum mysterium, *legem oralem*, absurditatis convincit. Ubi inter alia monet, Talmud non ante Seculum IX in Hispania innotuisse, p. 14.
eoque tempore a maxima parte Judæorum prorsus fuisse rejectum usque ad Alphonsi Regis Castellæ tempestatem, Sec. XII, cujus Medicus, Judæus natione, secta Talmudista, persuaserit Regi, ut Judæorum ipsi tum subditorum, seditionis vero ac mortis reorum vitæ parceretur, modo illi Talmudem agnoscerent & amplecterentur, quod quidem illi, ut vitæ discrimine se liberarent, facere non dubitarunt. His ita deductis, tria potissimum in consuetudine D. Allixii laudat, primum, quod semper adfuerit tertius 15, 16.
nonnemo, qui rem omnem postea ab ovo repetierit, & in memoriam revocaverit, alterum, quod non nisi locis Scripturæ ex parallelismo illustratis fuerit usus, tertium, quod *Xeri* omnium librorum Judaicorum usum concesserit ad petenda inde, si qua ullo modo fortia pro Judaismo inveniret argumenta. Id præterea magnopere commendat, quod persuaso de necessitate legendi Novi Testamenti, Hebraicam ejus versionem suppeditaverit Allixius, cujus lectio ut fratribus Judæis persuaderi possit, optat, & non contemnendis argumentis allaborat. Ad doctrinam vero inde de Messia progreditur, absurdasque Rabbinorum de eo fabulas perstringit, cum vero venire jam dudum debuisse, eaque exacte tempestate, qua Jesus venit, demonstrat bene multis Prophetarum locis. Memorabimus hic cumprimis explicatio- 31, 32 sqq.
nem vaticinii, quod est Michæ V, 1 sqq. Ibi nativitatem Messiæ Bethlehemiticam prædici, inquit, agnoscitis ipsi, sed natum eum jam esse eo tempore, quo Solyma fuit destructa, jamque latere, donec ab Elia ungatur, fabulamini. At non minus diserte, ait, tempus istius nativitatis, quam locus in hoc vaticinio describitur. Etenim v. 2 (ubi verba Hebræa: לכן יתנם, vertit: *nihilominus*, sive, *antequam hæc eveniant*, *tradet eos*,) captivitatem Babylonicam & ex ea reditum, Duce Zerubabele, v. 3, inde altam pacem v. 4, & post hanc afflictiones ab *Assure*, h. e. *Antiocho Epiphane Rege Syriæ*, & successoribus ipsis illatas, constitutos vero contra hunc שבעה רעים, h. e. septem duces bellicos,

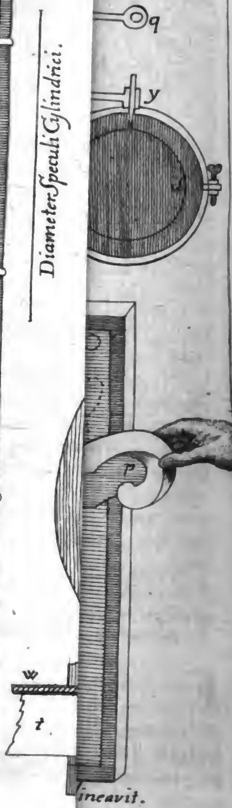
Macca-

Maccabaeos nempe septem, & שמנה נסיכי אדם, h. e. *octo Reges* ex familia *Hasmonaeorum*, qui Maccabaeis successere, luculenter praedici existimat, eis vero omnibus ita peractis, sub nono Rege, qui primus erat ex familia Idumaea, Herode, natum esse Christum
p. 34 sqq. ostendit. Producitur deinde Prophetia Danielis c. XI, cujus v. 24 ita exponit *Xeres*: *Septuaginta hebdomades*, (nempe dierum, i. e. supra annum cum quarta parte,) *determinata sunt*, (i. e. deficiunt, vel implendae adhuc sunt,) *super populum tuum & civitatem tuam sanctam, donec transgressio expietur, & peccatum aboleatur, & justitia antiqua reducatur, & Visio & Propheta obsignetur, & Sanctuarium inungatur*, (h. e. donec restitutio ex captivitate Babylonica eveniat.) Tum v. 25 sqq. ita vertit & explicat: *Praeterea scito atque intelligito, quod ab exitu mandati de restauratione Solymorum* (anno secundo Darii Nothi,) *ad Messiam Principem* futurae sint *Hebdomades* (annorum) *septem*, (h. e 49 anni donec civitas integra erit restaurata,) *&* (ab eodem anno Darii Nothi,) *Hebdomades* (annorum) *sexaginta dua* (h. e. anni 434 usque ad Christum.) *Et* (durante hoc tempore) *readificabitur platea & vicus, & quidem temporibus angustia. Et post sexaginta duas hebdomadas exscindetur Messias & non pro se ipso* (h. e. inquit, paulo post 434 hos annos, totidem fere annis post nativitatem suam, quot ante destructionem Hierosolymorum, quae est *hebdomas una determinata per Christi adventum*, ut innuere videtur p. 93.) Quae
39. an erudit s penitus satisfactura sint, valde ambigimus. Inde commentum de duplici Messia exagitat, & locum Num. XXIV, 17, 18 absurde de Messia exponi affirmat, cum Bileam loquatur de Davide, & per *filios Seth*, (non a proprio nomine Seth sed communi,) intelligat populos ultra Moabitarum regionem habitantes. Ita alia vaticinia absurde a Rabbinis ad Messiam referri, omnium stolidissime vero Edom in Prophetiis pro Romano Imperio ab iis accipi contendit. Porro ex propriis Judaeorum de summa illius gentis tempore Jesu corruptione praejudiciis contra supremi Senatus adversus Jesum demonstratum zelum ipsis persuadere
54 sqq. conatur. Tum vero prolixe deducit, Trinitatem personarum in divinis, pro qua Christiani pugnant, cum unitate Dei, & cum Veteri Testamento non pugnare, sed potius exacte convenire, in quibus

DERECHO

TAB.II

Fig.1.

Longitudo et Latitudo Prototypi.
Diameter Speculi Cylindrici.
E.Andreæ Sohn sculps. Lips.
lineavit.

quibus cum nihil inveniamus, quod aliis dictum non sit, ea prætערimus. Probatur deinde, in V. T. Messiam tanquam *Deum* Ps. II, 7, XLV, 7, 8, Es. IX, 6 esse promissum, & in ea divinæ cum humana natura unione excellentiam Christianæ fidei præ omnibus aliis consistere docetur. Sequitur diuturnæ hujus dispersionis Judaicæ gentis gravis descriptio & exaggeratio, futilisque *χρησοφυγέτε* Abarbenelis de captivitate Babylonica adhuc durante refutatio, cæcitatis vero Rabbinorum in interpretandis Scripturis demonstratio. Habes ibi nugarum Rabbinicarum de epulo a Messia parando, habes absurdæ astrologicæq; Abarbenelis in computando Messiæ tempore Chronologiæ specimina, quibus succedit objectionis Judæorum, quod 10 tribus cum Zerubabele non redierint, refutatio. Eas rediisse omni vi contendit *Xeres*, & Judæorum inter גאולה quam *Messiæ* vindicant, & פקירה quam *Zerubabeli* tribuunt, distinctionem futilem esse, ex Nehem. I, 6, quo *Zerubabelis* liberatio גאולה dicitur, & Exod. IV, 31, quo *Mosis* liberatio פקירה audit, demonstrat. Tum præjudicia Judæorum adversus religionem Christianam, ex absurdis libri *Toledoth Jeschu* fabulis, ex Iconolatria, Artolatria & Hagiolatria Romanæ Ecclesiæ, ejusdemque de limbo patrum doctrina, & inquisitionis judicio, ex bellis Christianorum (quæ tamen existimat exacte cum vaticinio Danielis c. VII consentire) desumta, eximere ipsis conatur, ac quandoquidem Judæi in Anglia inter puriores Christianos viventes his omnibus non possint offendi, graviter de cura animarum eos admonet, libellumque totum non sine intimi pietatis sensus (quam & ceteroquin ubique spirat) documentis concludit.

p. 88.

102.

103.

MACHINA ANAMORPHOTICA AD DEformandas imagines, a speculo cylindrico reformandas, inventa a JACOBO LEUPOLDO, Mechanico Lipsiensi.

Equidem totius machinæ structuram iconismus satis distincte repræsentat, in quo Fig. 1 orthographiam; Fig. 2 structuram internam; Fig. 3 scenographiam & Fig. 4 ichnographiam exhibet: operæ tamen pretium erit, ut de singulis partibus sigillatim pauca dicam, quæ in omnibus figuris iisdem literis designantur.

TAB. III. Fig. 1, 2, 3 & 4.

abcdgb est cylindrus ex ligno probe exsiccato paratus. Diameter basis *gb* æqualis est diametro speculi cylindrici, a qua diameter ipsius cylindri *cd* una tertia deficit. *ab* est manubrium, juxta quod annulus orichalceus *ik* volvitur. *ef* est annulus alius mediante cochlea nunc arcte constringendus, nunc iterum laxandus, prout usus exigit. *lmno* est receptaculum ligneum, quod mediantibus annulis *ik* & *ef* circa cylindrum vertitur. *pf* est regula brachio *qr* instructa, quod stylum *s* tenet. Ejus longitudo ¾ unius ulnæ. In *u* affixa est chorda, quæ rotam *x* ambiens tandem in altero ejusdem regulæ extremo *w* terminatur. Rotula *z* alteri *x* affixa, ita ut una cum ea circumagatur, quæ quo minor fuerit, eo major erit figura deformata. Hanc rotulam *z* & duas reliquas *α* & *β* ambit chorda alia, utroque sui extremo regulæ verticali *γδ* alligata. Habet etiam hæc suum in *ε* brachium *ζ* cum stylo *η*. Dum manu in *p* applicata regula inferior protrahitur aut retruditur, rotæ *y*, *z*, *α*, *β* convolvuntur & regula altera sursum, vel deorsum movetur. *λλ* est lamina elastica, quæ ad dirigendum regulæ verticalis motum nunc deprimitur, nunc laxatur. Regulæ ex ligno nuceo; rotæ ex acerno aut ebore parantur.

Usus machinæ talis est. Prototypon in charta delineandum (longitudo & latitudo, in schematismo expressa, quamvis utraque minor, non tamen major esse possit) & cylindro ligneo cera affigendum. Similiter charta munda super tabula plana expandenda, super qua machina collocata, regula horizontalis nunc attrahenda, nunc retrudenda, & tota machina circa cylindrum huc illucque vertenda, ita ut stylus *η* singula puncta prototypi permeet, quibus respondentia pro anamorphosi notantur stylo *s*. Uno lineæ ductu absoluto, puncta stylo *s* chartæ impressa cerussa in lineam connectuntur. Hac machina admodum expedite nec minus accurate anamorphoses absolvi, successus me abunde docuit.

ANGULORUM ARCUUMQUE SECTIO indefinita per Formulam universalem expressa sine serierum auxilio: & hinc deducta æquationum angularium prompta formatio; Autore JOH. BERNOULLI.

In

IN Actis hisce Anni 1701 pag. 170 & sqq. tradidi modum circuli arcum in partes quotcunque secandi vel eum multiplicandi ope quarundam serierum, quæ quidem ubi numerus divisionis vel multiplicationis est integer & affirmativus abrumpuntur, terminosque relinquunt plures paucioresve pro magnitudine illius numeri: Problema quippe in his casibus semper algebraicum magis minusve compositum existit; cum vero indefinite conceptum transcendens sit, & problemata transcendentia per æquationes ex quantitatibus mere finitis constantes solvi non possint, nisi ea tantum quæ ad quadraturam hyperbolæ vel ad logarithmos reducuntur, utpote quæ admittunt æquationes percurrentes seu, ut magno Leibnitio vocantur, Exponentiles, quantitatibus scilicet finitis sed dimensionibus indeterminatis constantes. Hinc prima fronte impossibile videtur, aliter quam per seriem determinare arcuum angulorumque sectionem indefinitam; siquidem reductio quadraturarum circuli & hyperbolæ ad se invicem nondum sit inventa, imo fere a Geometris pro impossibili habeatur.

Verum consideret B. Lector, quæ in Actis Anni 1703 p. 31 & in Memorab. Acad. Reg. scient. pag. 297 Edit. Paris. a me sunt ostensa de Sectore circuli habendo pro logarithmo imaginario, postquam docuissem generalem methodum integrandi differentialium fractiones rationales vel absolute vel supposita quadratura circuli, hyperbolæ, aut utriusque. Obscurum non erit, quomodo ea nunc ad præsentem usum sint vocanda, ut nimirum exhibeatur æquatio finita quamvis *percurrens* pro angulorum sectione indefinita: Includet illa quidem quantitates imaginarias seu impossibiles, sed hæ ipsæ in casu quolibet particulari evanescunt, & sic quæ per se sunt impossibilia, inserviunt tamen ad inveniendum quod est possibile & ad scopum nostrum facit, idque levi & extemporanea quantitatum substitutione; sicuti ex jam dicendis patebit.

Sit radius circuli $=1$; arcus indeterminatus $=A$; cujus multiplex aut submultiplex quivis $nA=B$; sitque tangens ipsius A $=x$, & tangens ipsius $B=y$. Notum est ex calculo differentiali

esse $dA = \frac{dx}{xx+1}$, & $dB = \frac{dy}{yy+1}$; cum igitur per hyp. $nA = B$, erit quoque (ob numerum constantem n) $ndA = dB$: hoc est $\frac{ndx}{xx+1} = \frac{dy}{yy+1}$; seu multiplicando utrumque per $2\sqrt{-1}$ (quod ita facio, ut postea resolvere possim in differentiales logarithmorum licet impossibilium) erit $\frac{2ndx\sqrt{-1}}{xx+1} = \frac{2dy\sqrt{-1}}{yy+1}$; quæ ergo resoluta, sicuti docui in locis citatis, dabunt hanc æqualitatem $\frac{ndx}{x-\sqrt{-1}} - \frac{ndx}{x+\sqrt{-1}} = \frac{dy}{y-\sqrt{-1}} - \frac{dy}{y+\sqrt{-1}}$ in differentialibus logarithmis expressam: sumtis itaque integralibus prodit æquatio inter logarithmos $nl\overline{x-\sqrt{-1}} - nl\overline{x+\sqrt{-1}} = l\overline{y-\sqrt{-1}} - l\overline{y+\sqrt{-1}}$, qui redacti ad numeros ut moris est fiet $\overline{\frac{x-\sqrt{-1}}{x+\sqrt{-1}}}^{\,n} = \frac{y-\sqrt{-1}}{y+\sqrt{-1}}$ adeoque instituta multiplicatione per crucem, $\overline{x-\sqrt{-1}}^{\,n} \times \overline{y+\sqrt{-1}} = \overline{x+\sqrt{-1}}^{\,n} \times \overline{y-\sqrt{-1}}$; quæ est æquatio universalis cuilibet arcui multiplicando vel dividendo pro lubitu inserviens; nec obstat quod $\sqrt{-1}$ quantitas impossibilis in illa reperiatur: ea enim in applicatione ad speciale quodlibet exemplum reperietur in singulis æquationis terminis, & ideo per divisionem tolletur.

Hoc interim notari velim, quod ubi n significat numerum parem, valor ipsius y repertus exprimat tangentem non ipsius arcus quæsiti B, sed ejus complementi ad quadrantem: cujus rei ratio manifesta est ex integratione differentialium logarithmorum.

Ceterum ex nostra universali æquatione $\overline{x-\sqrt{-1}}^{\,n} \times \overline{y+\sqrt{-1}} = \overline{x+\sqrt{-1}}^{\,n} \times \overline{y+\sqrt{-1}}$, si attente perpendatur, fluit regula generalissima pro exprimenda tangente arcus B cujuscunque multipli submultiplive n ipsius dati A, & quidem mirabili facilitate & simplicitate. Regula autem ita habet:

Elevetur $x+1$ *ad potestatem* n, *& ex terminis alternis cum signis alternatim variantibus formetur fractio, ita nempe ut numerator constet primo, tertio, quinto &c. denominator vero secundo, quarto,*

to, sexto &c.: fractio quæ inde emergit exprimet tangentem quæsiti arcus B, *si scilicet* n *sit numerus impar; complementi vero ejusdem, si* n *sit par.*

Exempl. I si n=4.

Sumatur potestas quarta ipsius $x+1$, & erit $\overline{x+1}^4 = x^4 + 4x^3 + 6xx + 4x + 1$: ex cujus terminis alternatim excerptis cum variantibus signis formetur fractio in hunc modum $\frac{x^4 - 6xx + 1}{4x^3 - 4x}$; dico ob paritatem numeri n, fore hanc fractionem = tang. complementi arcus B seu $4A$: adeoque converso numeratore in denominatorem & vicissim, haberi $\frac{4x^3 - 4x}{x^4 - 6xx + 1}$ pro tangente ipsius arcus B seu quadrupli arcus A.

Exempl. II si n=5.

Termini $\overline{x+1}^5 = x^5 + 5x^4 + 10x^3 + 10xx + 5x + 1$, disponantur uti dictum in fractionem $\frac{x^5 - 10x^3 + 5x}{5x^4 - 10xx + 1}$, hæcque erit ob imparem numerum n, tangens ipsius arcus B seu quintupli A.

Exempl. III si n=6.

Ex terminis $\overline{x+1}^6 = x^6 + 6x^5 + 15x^4 + 20x^3 + 15xx + 6x + 1$, sumti pares pro numeratore & impares pro denominatore (propter paritatem numeri n) constituent fractionem $\frac{6x^5 - 20x^3 + 6x}{x^6 - 15x^4 + 15xx - 1}$ = tangenti arcus B seu sextupli A.

IRENÆUS EX EDIT. MASSVETI.

NUper Aprili mense novam exhibuimus Irenæi editionem, cujus recensio cum fieret longior, in Dissertationibus a doctissimo Editore præfixis tum substitimus. Quocirca ipsum jam Irenæum perlustrabimus, cui notas variasque subjecit lectiones, Græca verba cum Latina interpretatione diligenter conferens, ac præterea in utroque, & Latino, & Græco, textu haud pauca scite emendans, difficilioribus etiam locis subinde illustratis. Nec vero suas solum, sed aliorum quoque hujus generis annotationes proponit. Interdum etiam sententias & explicationes aliorum

refellit, ſubſtitutis melioribus. Hinc facile apparet, Lectorum in gratiam non multa excerpi a nobis poſſe, quippe cum pleraque extra contextum orationis breviter exponi nequeant. Ut tamen ſalivam eruditis moveamus, vel tria, quod ajunt, verba ſuffecerint. *Cerebrum exſpuiſſe* p. 3 notat Maſſuetus de iis dici, qui ſubtilitate pollent ingenii. Ἀπολύτρωσιν aliquando ſignificare *judicem*, docet p. 10. Καταπιστήν interdum dici *dimiſſionem*, cum ſpectatoribus abire permittitur, obſervat p. 47. Lugdunum Galliæ olim etiam *Rhodanuſiam* fuiſſe appellatam, diſcimus ex p. 65. Ad lib. I Irenæi cap. 21, ubi Menander jactat, ſe *miſſum eſſe ab inviſibilibus ſalvatorem pro ſalute hominum*, recordamur, B. Ittigio noſtro in Append. de hæreſ. §. 20 in mentem veniſſe, legere *inviſibili*, quia Theod. referat, Menandrum jactaſſe, ſe miſſum *a prima virtute*. Sed tamen recepta lectio confirmatur ab Euſebio, quem Maſſuetus adducit, teſtante, Menandrum dictitaſſe, ſe *ab inviſibilibus æonibus* miſſum eſſe. Difficilior locus occurrit lib. I cap. 26, cujus hoc eſt initium: *Qui autem dicuntur Ebionæi, conſentiunt quidem, mundum a Deo factum: ea autem, quæ ſunt erga Dominum, non ſimiliter ut Cerinthus & Carpocrates opinantur*. Hic particula negativa Danhauero, Pearſonio, Grabio & Ittigio (quem vide ſis ſect. I cap. 6 §. 2 p. 61 Diſſert. de hæreſ. ſec. I & II) prorſus aliena, adeoque exturbanda videtur: Maſſuetus contra vulgatam tuetur lectionem. Verum illos rectius judicare, docet inſpectio Irenæi. Poſtquam enim cap. 24 de Carpocrate, & cap. 25 de Cerintho egerat, & ab utrisque Jeſum pro ſimplici homine, ex Joſepho ac Maria nato, habitum eſſe meminerat, jam ad Ebionæos progreditur, ac monſtrat, (1) in quo a Cerintho & Carpocrate diſcrepantes cum Orthodoxis conveniant: quod ſcil. credant, mundum eſſe a Deo factum, non ab angelis: (2) in quo cum utroque, Cerintho nimirum & Carpocrate, conſentiant, nempe eo, quod ſtatuant, Jeſum fuiſſe ſimplicem hominem, Joſephi & Mariæ progeniem. Hinc liquet, *τὸ non* eſſe ejiciendum. Nec particula adverſativa *autem* permittit, ut negans illa vocula retineatur. Evaderet enim oppido ineptum loquendi genus. Accedit, quod, ſi Irenæus ſcripſiſſet, *non ſimiliter ut Cerinthus & Carpocrates*, debuiſſet addere, in quo differat

rat illorum doctrina de Jesu. Id quod cum non faciat, rursus fit manifestum, particulam illam negativam esse tollendam. Dicens enim Irenæus, Ebionæos de Domino similiter sentire, ut Cerinthus & Carpocrates, nihil opus habuit addere: cum duobus proxime præmissis capitibus jam dixisset, quid illi de Jesu sentirent. Confectum igitur arbitramur esse, quod particulæ negativæ locus hic esse possit nullus. Verum unde scriptura Irenæi depravata sit, operæ pretium videtur dispicere. Pearsonius & Grabius *non similiter* factum esse putant ex *consimiliter*. Unde hanc vocem in textum recipiendam existimant. Sed non videtur admitti posse hæc conjectura, propterea quod vox *similiter* vel sexcenties occurrit in Irenæo, *consimiliter* nusquam. Quare non est vero simile, interpretem Irenæi præter consuetudinem semel posuisse *consimiliter*. Porro *similiter ut*, quod hic exstat, alibi quoque legitur lib. I cap. 21: *similiter ut Simon*; Cap. 22: *similiter ut Menander*; Cap. 25: *similiter ut reliqui omnes homines*; Cap. 31: *similiter ut Marcion*. Hæc igitur formula & præsenti loco Cap. 26 merito servatur. Aliis igitur *τὸ non* videtur intrusum esse. Quod quidem in permultis autorum locis factum esse, inter Criticos constat: sed hoc loco nulla apparet causa, quæ Lectorem quempiam movere potuerit ad inserendam illam voculam: contra potius fuisset ei causa, eam eliminandi. Afferre nobis liceat novam conjecturam, de qua doctiores judicent. Nimirum videtur vera scriptura hæc fuisse: *Ea autem, quæ sunt erga Dominum nostrum, similiter ut Cerinthus & Carpocrates opinantur.* Vox *nostrum* compendiose scripta locum facere potuit errori librariorum. Certe sæpius Irenæus de Christo loquens, eum vocat *Dominum nostrum*, ut lib. I cap. 1 (p. 44 edit. Erasmi) cap. 2 bis, cap. 28 & 29: lib. II cap. 3 & 5 & 36. Est quidem, ubi eundem etiam simpliciter *Dominum* nominando innuit, ut lib. I cap. 29, & lib. II cap. 3. Quare erroris occasio etiam esse potuit repetitio postremæ syllabæ vocis *Dominum*, ita ut ex *num* factum sit *non*. Adeoque legendum foret: *erga dominum similiter ut* &c. Utram errandi occasionem eligamus, fortasse parum refert: modo hinc rectius intelligatur, *non* illud esse ὑποβολιμαῖον. Ceterum quando in fine hujus capitis 26

Ebio-

Ebionæi dicuntur Judaicarum opinionum rituumque tenaces esse, ac præterea *Hierosolymam adorare, quasi domus sit Dei*, videant, quibus vacat, an forte locus hic faciat ad illustrandam historiam Cœlicolarum, in *Cod. Iustin.* memoratorum, de quibus tanta eruditos inter viget discordia. Sed hæc hactenus. Libro II cap. 41 ad locum Irenæi longe obscurissimum *de nomine Jesu* perveniens Massuetus p. 149 sq. profert novam conjecturam Martianæi. Nos suaserimus, ut eundem ad locum consulatur erudita dissertatio Celeb. Danzii, Philologi ac Theologi Jenensis, præfixa *Paradigmatibus Hebraicis* A. 1709 editis: in qua solerter veram Irenæi lectionem ac genuinum sensum indagat. Eramus hic eam exhibituri in compendio: sed cum per instituti nostri leges brevitati studendum sit, nec Danziana illa κρίσις commode in compendium possit redigi, sufficiat, fontem Lectoribus indicasse. Idque eo magis necessarium duximus, quod talia in libris tyronum usui destinatis quæri non solent.

CHRISTOPHORI AUGUSTI HEUMANNI Parerga Critica.

Jenæ, apud Jo. Felicem Bielkium, 1712, 8.

Plag. 14 ½.

HAut parum interesse rei litterariæ, libros, maxime veterum, a corruptelis, quas vel librariorum indocta, vel correctorum audax manus invexit, liberari, adeo testatum est inter eruditos, ut hujus artis cultoribus haud postremum in ordine suo locum assignaverint. Pauci tamen de arte hac ejusque regulis commentati sunt, immo nemo quisquam, ut Autor præsentis libri in Præfatione observat, methodum inveniendi veram lectionem commonstravit: licet hic illic utilissima quidem illa, sed tamen disjecta, nec naturali cohærentia ordine, præcepta inveniantur. Quare in animum induxit, paucas easdemque perspicuas tradere regulas, quarum ope ita perveniri possit ad veram lectionem, ut animus non incerta conjectura fluctuet, sed certis rationibus confirmetur. Huic tractationi integram dicavit Dissertationem, in qua & generatim de totius Artis Criticæ natura & complexu, idque breviter, & speciatim de illa Critices

ces

ces parte, quæ in emendandis libris verſatur, uberius agit. Criticam ait nihil eſſe aliud, quam philoſophiam ſive uſum rationis circa verba: &, ut Philoſophi ſint Critici reales, ſic Criticos eſſe Philoſophos verbales. Qua poſita definitione partes artis Criticæ inde deducit, easque in tabula quadam repræſentat, addens, plures earum a Clerico aliisque prætermiſſas eſſe, propterea quod naturam artis Criticæ non ſatis diligenter inveſtigarint. Ipſe, ſequentes eſſe Criticæ artis partes, definitione ſua nixus contendit, (1) naturam ſive omnium linguarum generatim, ſive certæ cujuspiam linguæ, contemplari: (2) originem & natales inveſtigare ſive vocabulorum ſive adagiorum: (3) methodum linguæ addiſcendæ præſcribere aptiſſimam facillimamque: (4) regulas tradere interpretandi verba phraſesque obſcuriores: (5) interpretari fabulas Poetarum, item ænigmata: (6) judicium ferre de ſtylo ejusque virtutibus ac vitiis: (7) diſcrimen ſtyli oſtendere ratione ætatum: (8) judicare de ſtylo certæ ſectæ vel diſciplinæ, de ejusque uſu: (9) deſignare characterem ſtyli cujusque auctoris: (10) ex his ſtyli characteribus diſcernere, (α) utrum certi autoris oratio ſit ſincera, an gloſſemate aliquo interpolata: (β) utrum verba ejus ſana ſint an corrupta, & quomodo ſint emendanda: (γ) utrum liber autori ex vero tribuatur, an ſit ſuppoſititius: (δ) qua ætate liber ſit ſcriptus, qua non ſit: (ε) quis autor ſit libri ἀνωνύμȣ vel ψευδωνύμȣ: (11) judicium ferre de recta pronuntiatione linguæ alicujus: (12) denique orthographiam ſolidis ſuperſtruere fundamentis. Ex his omnibus ſpeciatim illam Criticæ artis partem perſequitur, quæ corrupta autorum loca priſtinæ reſtituit integritati: quam, ut a ceteris Critices partibus diſcernatur facilius, vocat Therapevticam, deſumpto e Medicorum ſchola vocabulo, non dubitans, id nominis Criticis omnibus probatum iri, cum *ſanare* loca autorum ſuum eſſe profiteantur, & vitiata loca *medicina* egere dictitent.

p. 6. 12 ſq. 9 ſq. 13.

Hujus artis therapevticæ antequam exponit regulas, Criticorum vitia docet duo eſſe præcipua, inconſultam in corrigendo temeritatem, & cœcam MSS. librorum venerationem. Ad poſteriorem hanc prius tollendam, & rationibus & maxi- 15 ſqq.

morum Criticorum testimoniis labefactat fidem & autoritatem
MSS. codicum, ostenditque exemplis, quosdam male lectionem
veterum librorum prætulisse eruditæ conjecturæ. Affert etiam
p. 22. duo exempla mendorum antiquissimorum, quorum alterum in
Hieronymi Catal. script. eccl. cap. 78 jam ipsius ætate autoris
irrepsit & ad nostra usque tempora mansit: alterum in Cicerone
23. lib. VII ad Famil. epist. 6 pariter jam diu hæret. Nempe in illo
actorum legitur pro *ad aram:* in hoc *manus gypsatissima* pro
24. *disertissima.* Hinc judicium fert de libris MStis, docens, si
ii inter se comparentur, vetustissimum quemque esse præferendum:
sin comparentur cum judicio Critici recte informato, hoc
25. omnibus anteponendum esse codicibus. Quinque tamen tempora
esse largitur, quibus ingenium non possit in consilium adhiberi,
adeoque ad libros veteres confugiendum sit. *Primo*,
cum in textu est lacuna: qua occasione in Ciceronis lib. II de
Offic. cap. 23 lacunam notat nemini antea observatam; *secundo*,
cum nomen aliquod proprium est depravatum; *tertio*, cum
glossema subtile textui inest: *quarto*, cum duarum lectionum
neutra alteram veri specie vincit: *quinto*, cum codex aliquis depravationi
scripturæ occasionem præbuit. Singula illustrat exemplis.
Nos ultimum duntaxat annotabimus, quo in Lactantii
29. *de mort. persec.* cap. 1 legendum esse *deletis* pro vulgato *addetur
his* ostendit ex specimine MSti nuper a Nurrio Lutetiæ
edito.

Hinc ad Criticorum temeritatem coercendam præscribit
Canones artis therapevticæ. Primus est: *Priusquam emendationem
tentes, dispicias, an forte aliena verba autori sint inserta.*
Hac occasione agit & de caussis & de criteriis glossematum,
utraque exemplis a semet ipso notatis illustrans. Affert quoque
glossemata, quæ & ipsa sunt corrupta adeoque emendationis
indigent. Inter hæc refert vocem *lenonibus* apud Justinum
37. Hist. II, 3, 8, quæ vox Criticos valde exercitos hactenus habuit.
Noster censet, eam natam esse ex *aliquibus*, quam vocem margini
42. adscriptam fuisse vero simile facit. Secundus canon iste est:
*Priusquam emendationem loci, non glossemate, sed depravatione
scripturæ vitiati, tentes, satis perspectum habeas, locum illum
men-*

mendo laborare. Hanc legem docet ſæpius a Criticis violari, locum emendantibus, cujus vel elegantiam non ceperint, vel Græcismum non animadvertant, vel in quo rarior vox phraſisque occurrat, vel denique ubi ipſe ſcriptor aberrarit ſive in re ipſa ſive in verbis. Quæ ſingula rurſus exemplis illuſtrat idoneis. Tertius canon eſt: *Ubi certus es de mendo, tunc cogita, quid eo loco ſcribere autor voluerit, quidque in animo habuerit.* P. 53.
Quartus & ultimus: *Tum ſollicitus eſto de verbis ad corruptam lectionem quam proxime accedentibus, ut occaſio corruptionis in oculos ſtatim incurrat.* Poſtremas hasce duas leges adhibet ad emendandum corruptiſſimum locum Tertulliani *lib. de præſcript. adv. hæret. cap.* VIII. Concludit hanc diſſertationem 55.
oſtendendo, easdem hasce leges in libris excuſis eſſe ſequendas.

Iam ſequitur *Hebdomadum Criticarum Hebdomas*, in qua ſeptem Autorum ſeptena loca integritati reſtituit ſuæ. Hos autores eo collocavit ordine, ut Latino cuique ſubjunctus ſit Græcus, agmen claudente Poeta. Cicerone igitur familiam ducente, proxime ſequi juſſit Zoſimum: hunc Tacitus excipit, Jamblichum habens comitem: procedit hinc Curtius, cui Palæphatum adjunxit: poſtremum locum ornante Ovidio. In quorum locis emandandis non, quod plerique faciunt, ſatis habet dixiſſe: *Ego ſic lego*; ſed emendationis ſuæ reddit rationem depravatæque ſcripturæ originem monſtrat & cauſam, adeoque lectionem ſuam Lectoribus perſuadere conatur rationibus lucide copioſeque exponendis. Ex his unum alterumve exemplum proferemus, vel potius brevitatis ſtudio notabimus. In vexato illo loco Taciti *Agric. XLVI*, 2 pro his verbis: *admiratione te potius temporalibus laudibus, & ſi natura ſuppeditet, militum decoramus*; reponit: *admiratione te potius, te immortalibus laudibus, & , ſi natura ſuppeditet, ſimilitudine colamus.* Apud Ovidium 87.
Heroid. Epiſt. XI v. 1 legendum eſſe docet: *Si qua tamen cæcis exſtabunt ſcripta lituris.* Vulgo legitur *errabunt.* Sequitur 120.
Gloſſematum Decas, ex qua unum repetemus, quod Autor noſter obſervavit in Vulgata verſione S. Scripturæ. Nimirum *Galat. V*, 7 legitur: *Currebatis bene: quis vos impedivit, veritati non obedire? Nemini conſenſeritis.* Et Hieronymus & Eraſmus 132.

ſmus mirantur, unde duo poſtrema verba irrepſerint, quæ in Græco textu abſint. Sed Noſter docet, eſſe hoc gloſſema, idque corruptum. Nempe, inquit, ad illa verba: *Quis vos impedivit, veritati non obedire?* aliquis in margine adſcripſerat hæc verba, ἐπεξηγήσεως cauſa, *ne mihi* (Paulo) *conſenſeritis;* ex quibus poſtea factum: *nemini conſenſeritis*, *h* in *n* mutato. Succedit *Emendatio emendationum aliquot falſarum in Cl. Clerici Arte Critica occurrentium.* Hujus operis cum quarta editio nuper prodierit, obſervavimus, ſingula loca, ab Autore noſtro notata, adhuc ibi exſtare: niſi quod poſt Præfat. ad Tomum II affert duo loca Taciti & Ovidii, ubi exſtat *contrectare aliquid oculis.* Dixerat enim Clericus, perperam in Lactantio legi, *res cæleſtes oculis contrectari*, judicaratque, ea dictione nihil abſurdius fin-
p. 148. gi poſſe. Verum Autor noſter non ſolum eadem loca ex Tacito & Ovidio profert, ſed adhuc quinque alia ex Tacito, ipſo Lactantio, Gregorio Nazianzeno, Auguſtino, & Hieronymo. Reliqua loca, quæ Noſter a Clerico minus recte ſanata cenſet, præterimus, illud duntaxat monentes, eum vulgatam lectionem multis tueri
149. 1 Timoth. III, 15 & 16, & in genealogia Chriſti Matth. I. Tandem
156. exhibetur Diſſertatio Critica ad 1 Joan. V, 20, ubi Noſter inter-
192 ſq. punctionem vulgatam mutat, ſic legens: ὗτός ἐςιν ὁ ἀληθινὸς, θεὸς καὶ ἡ ζωὴ αἰώνιος, *Hic eſt verus ille*, ſcilicet Meſſias, *hic Deus eſt & vita æterna*, id eſt, ab æterno & in æternum exiſtens. Ut ſic emendaret ſacrum hunc locum, ea re ſe maxime motum eſſe fatetur, quod bis antea eodemque hoc verſu Ioannes ſcribat: ἵνα γινώσκωμεν τὸν ἀληθινόν· καὶ ἐσμεν ἐν τῷ ἀληθινῷ. Τὸν ἀληθινὸν enim ſignificare hoc loco Meſſiam, ex ſcopo totius Epiſtolæ oſtendit. Ea enim ætate complures erant, qui Ieſum pro magno quidem Propheta, ſed non pro Meſſia habebant: in quos tota hac Epiſtola calamum ſtrinxiſſe Ioannem, pluribus comprobat. Hac occaſione diſquirit, quinam præcipue ſint hæretici ab Ioanne notati: cumque Ebionæos eſſe probarit, de horum origine uberius agit ac nomine, eosque refellit, qui Ebionem aliquem credunt exſtitiſſe. Noſter Ebionem primum putat effictum eſſe a Tertulliano, quem propterea vocat Ebionis patrem poſthumum. Porro docet, Ebionæos &

Naza-

Nazaræos fuisse unam eandemque sectam, qui cum Jesum coluerint pro magno Propheta, sed Christum sive Messiam esse negarint, Noster eos inter Christianos referri non posse arbitratur, sed recte tamen vocari posse Jesuitas, ut ita in Ebionæis & Nazaræis *Jesuitas* habeamus primi seculi.

Historischer Schau-Platz rc.

h. e.

THEATRUM HISTORICUM PRÆTENSIONUM & controversiarum illustrium in Europa; Autore CHRISTOPHORO HERMANNO SCHWEDERO.

Lipsiæ, apud Joh. Lud. Gleditsch & Maur. Ge. Weidman, 1712, f. Alph. 10 pl. 4.

Illustre hoc argumentum a Nobilissimo Schwedero, Serenissimi Regis Borussiæ in Curia Provinciali Pomeranica Referendario, solerter admodum & magna diligentia est tractatum: qua in re eo majorem laudem promeritus est, quod adhuc nemo fuerit inventus, qui illud tanto apparatu ac studio, quantum res ipsa postulabat, persecutus fuerit. Agitur vero in hoc libro de illis potissimum prætensionibus & controversiis, quæ de territoriis inter summos Principes intercedunt, hodieque durant: quæ enim ad jus præcedentiæ vel religionem & reformationem pertinent, itemque quæ transactione partium vel alio modo jam sunt sublatæ, eas vix hic deprehendas, exceptis tantum paucis nonnullis memoratu dignioribus, quæ nuper demum sunt compositæ, & de quarum exitu in aliis Autoribus aut manca aut nulla plane mentio extat. In ipsa tractatione plerumque primo origo controversiæ & species facti præmittitur, deinde argumenta partium cum exceptionibus & replicis exponuntur, quibus deniq; status, quo res hodie est, subjungitur. In fine paginarum fideliter allegantur scripta idonea, qualia deductiones vocare solent, aliaque stupenda industria collecta, quibus in conscribendo hoc opere usus est Autor clarissimus: quæ res in hoc argumento utiq; requirebatur, quo Lectori constare posset, quantum relationi Autoris sit fidendum, utque, si opus fuerit, uberior notitia ex iisdem fontibus

capi posset. Opus totum distributum est in Partes sex, quarum prima prætensiones & controversias Imperatoris & Imperii, secunda Regum Europæorum, tertia Principum Ecclesiasticorum, quarta Principum secularium, quinta Rerumpublicarum & civitatum Imperii liberarum, ultima Comitum Imperii exhibet. Optat vero Nobilissimus Autor in Præfatione, ut, qui plura parata habeant ad hoc argumentum spectantia, quæ ad ipsius notitiam nondum pervenerunt, ea aut sibi aut bibliopolis, quorum sumtibus hoc opus prodiit, transmittant, quo de indole ac justitia harum caussarum, de qua Orbi persuasum esse interest partium, constare possit. Ceterum liber hic elegantissimus inter eos referendus est, unde specimina depromi difficillime possint, quare cupidos Lectores ad ipsum amandamus: Autori vero eruditissimo impense gratulamur, quod opus tot Doctorum votis hactenus expetitum, feliciter ac summo omnium plausu procuderit.

GRAMMATICA ANGLO-SAXONICA E HICKESIANO THESAURO excerpta.

Oxonii, e Theatro Sheldoniano, 1711, 8 maj.

Plag. 6.

QUantum nomen *Franciscus Junius*, Vir antiquitatum domesticarum curiosissimus, apud Britannos sibi conciliaverit, cum MSta sua Anglo-Saxonica, Gothica, Runica &c. una cum elegantissimis ejusdem generis typis, quæ ingenti pretio sibi studiose comparaverat, ante obitum Oxoniensi Academiæ legaret; rei literariæ cultoribus non est ignotum. Crevit tamen ejus fama non parum, cum Viri eruditissimi MSta quædam ejus, typis expressa, cum erudito Orbe communicarunt. Qua in re laudari inprimis meretur *Eduardus Thwaites*, qui Ælfredi Pentateuchum, libros Josuæ & Judicum, librum Jobi, Evangelium Nicodemi & Historiæ Judith fragmenta Anglo-Saxonice anno 1698 edidit, istumque librum *Georgio Hickesio*, ceu Linguæ hujus restauratori, dedicavit. Nec id immerito, cum vel hæc *Grammatica Anglo-Saxonica*, e magno opere Hickesiano ex-

excerpta, cujus sciagraphiam B. L. nunc exhibere animus est, satis clare demonstret, quantos Vir eruditissimus in hac lingua fecerit progressus. Incipit illa methodo consueta a Literis Anglo-Saxonicis, quarum figura, potestate, affectionibusque recensitis, ad Articulum, Nomen, *Substantivum & Adjectivum*, Pronomen, Numeros, *Cardinales & Ordinales*, Verbum, quod in *Substantivum, Adjectivum & Anomalon* subdividitur, Adverbia item, Conjunctiones, Præpositiones, *Accusativum* & *Ablativum* regentes, & Interjectiones progreditur. Quibus dextre explicatis, de Syntaxi porro, inprimis verborum, est sollicitus Autor, infinitisque exemplis, quomodo tractu temporis dicta lingua vocibus Dano-Saxonicis & Normanno-Saxonicis sit corrupta, demonstrat. Tandem, ne huic labori aliquid deesse videatur, Poesin quoque Saxonicam, doctrinam de Accentu, Cryptographiæ exempla, & Alphabetum Ulfilæ seu Mæso-Gothicum, Runicum & Islandicum subjungit. Hæc sunt, quæ in Grammatica Anglo-Saxonica traduntur, viamque sternunt, ad intelligendum ea, quæ proxime forsitan lucem publicam aspicient. Non defuturos enim credimus, qui promissum *Quinque linguarum Glossarium*, & *Comment. in TACIANI Harmoniam IV Evangeliorum Francicam* patienter exspectabunt.

LOGICA SACRA ET METAPHYSICA exemplis Theologicis illustrata; edita a C. D. K. D. P. P.

Helmstadii, impensis Joh. Melch. Sustermanni, 1711 & 1712, 8. Alph. 1 pl. $2\frac{1}{2}$.

IMpetrata a quodam summe Reverendo in Academia Julia Theologo hæc opuscula Cornelius Dietericus Koch, Theologiæ Doctor, & in eadem Academia Philosophiæ Professor, nosterque in his Actis colligendis Collega, una cum præfationibus, in auditorum usus publicavit. Quare tum Venerando Autori, tum Editori Cl. multas imprimis grates debent Theologiæ studiosi, qui sibi e libellis his fructum singularem possunt polliceri. Ceterum cum prolixius de iis agere supervacaneum ducamus, optamus saltem, ut bene de re literarum publica mereri diu uter-

que

que pergat, & Autor quidem *Lexicon Antiquitatum*, ceteraq; luce dignissima, feliciter absolvat, Editor vero *Polyhistorem Logicum* & quæ contra *Jo. Harduinum*, Soc. J. in his Actis anno 1710 ex Operibus selectis laudatum, docte commentari est ingressus. Cœpit hic idem Helmstadii superiore anno celebrare *Congressus Literarios*, quibus per hebdomadem bis de rebus eruditorum & libris novis, rarioribus atque utilioribus, editis vel MStis, dissseritur, quæque sunt exposita, in commentarios referuntur. Placuitque Autori, hanc *Societatem conantium restitutam* appellare, & symbolo donare stipitis consiti novis surculis, cum dicto: *conando.* Id, quod in gratiam Lectorum curiosorum verbo commemorandum duximus.

JO. HENRICI ACKERI OPUSCULA ELOquentiæ, comitata summi olim Viri JOANNIS CASELII politissima Oratione pro Arte Poetarum. Fasciculus I.

Rudolstadii, sumtu J. Felicis Bielckii, 1712, 8.
Plag. 9.

Varia hic exhibemus non emarcidæ aut elumbis, sed masculæ eloquentiæ opuscula, ab Autore doctissimo, ut res sese in schola Rudolstadiensi, cui secundo loco præest, dederunt, elaborata. Habes itaque hic Dissertatiunculas *de pompa funebri Pauli Æmilii*, quam e Plutarcho desumtam pulcre exornavit; tum *de boni Patris Filio*, *Regiminis & sapientiæ herede*; *de jure* item *Principis in Scholæ alumnos*; *de pulvere Scholastico*; *de plausu*; *de caussis pereuntium literarum*, denique *de laudibus Advocati*; quibus accedunt tabulæ in literati saxi formam adornatæ & Epistolæ nonnullæ propempticæ. Adjecit Autor ultimo loco doctissimam Caselii pro arte Poetarum orationem, cujus summi Viri scripta omnia, jam dudum promissa, ut tandem prodeant, serio optamus.

ERRATUM.

In Actis hujus Anni 1712 p. 176 pro Christianos *lege* Ethnicos.

* * *

ACTA ERUDITORUM,

publicata Lipsiæ
Calendis Julii, Anno M DCC XII.

PANTHEON ARGUTÆ ELOCUTIONIS & omnigenæ eruditionis selectiori extructum Atticismo, omnia politioris literaturæ complectens genera, quibus eloquentia, præsertim Concionatoria, enitescit &c. Opus duobus Tomis digestum; Autore R. P. D. CAJETANO FELICE VERANI, Clerico Regulari, SS. Theologiæ Professore.

Augustæ Vindel. & Francofurti, sumptibus Jo. Caspari Bencard, 1712, fol.
Alph. 10.

Quamplurimis, quæ subinde edidit, ingenii monumentis Rev. Autorem celebre & Polygraphi fere nomen sibi comparasse, vel ex syllabo scriptorum ab ipso evulgatorum, Tomo primo hujus operis a Typographo præmisso, cognoscimus, in quo XXIV Volumina Monachii, ubi vitam agit Veranus, in forma majori excusa recensentur, quorum argumentum & ad humaniores literas, & ad philosophicas pariter ac theologicas res pertinet. Illud, quod jam exhibemus opus, Noster, cum vix annum ætatis vigesimum sextum attigisset, primum fuit enixus jurisque publici fecit, postea vero magis magisque exasciavit ita, ut nunc adultum quasi & editionis tertiæ ac emendatioris variisque tractatibus ineditis antea auctioris titulo commendatum prodeat; nec Actis hisce illud inserere dubitavimus, quod & novo splendidoque habitu se sistit, & nostris in oris vix hactenus innotuit. Inscribitur Illustrissimo & Excellentissimo S. R. I. Comiti Domino Jo. Antonio Schaffgotsch, eamque ob causam Pantheon appellatur, quod,

uti illud priscæ Romanorum gentis sipsanum cunctorum numinum sculpta vel ære fusa simulacra spectanda præbuit, ita singulas fere partes amœnioris literaturæ ac eruditionis politioris varia genera hic conspicere liceat.

Ita vero totum opus constructum est, ut in duos Tomos dispescatur, quorum primus ea, quæ Oratorem formant ac perficiunt, dilucide explicat, fontesque, quibus vegeta & mascula eloquentia oritur, aperit, ea quidem methodo, ut breviores regulæ exemplis seculi nostri genio accommodatis mox illustrentur. In *primo* scilicet primi hujus Tomi libro, qui Prolegomena XXXIV continet, generatim fere de Rhetorica, illiusque cunabulis, definitione, progressu, officio, fine, objecto, præstantia, viribus, prærogativis, partibus, præsidiis, de Rhetorum honoribus, de imitatione ejusque multiplici ratione, de periodi variatione & excerptorum collectione, de argumenti delectu & propositionis ornatu, de partitione & symmetria membrorum texendæ orationis, de stylo illiusque cultura, varietate & charactere, de themate, materia, forma ac dispositione sacræ concionis, de Oratoris memoria & ingenii cultura, & denique de pronunciatione & actione Oratoria varia traduntur. Tum libro *secundo*, qui perinde, uti sequentes, in varias expensiones, quas vocat Autor, distribuitur, de inventione locisque topicis agitur, quorum diversæ classes ordine recensentur, variisque exemplis sive ex veterum, sive ex recentiorum, sive ex sacris, sive ex profanis monumentis petitis, non minus eleganter quam prolixe declarantur. *Tertius* vero liber doctrinam de argumentatione continet, ubi adeo de argumentorum dispositione & ordine, de variis argumentationum speciebus, syllogismo scilicet, enthymemate, inductione, exemplo, dilemmate & sorite, de medio probabili in argumentis ex locis intrinsecis & extrinsecis adhibendo, de fontibus argumentorum, quæ firmandis concionibus apta sunt, & de varianda argumentatione tractatio instituitur. Hinc libro *quarto* amplificationis artificium cum diversis illius formis delineatur, & quomodo per metaphoras conglobatas, ab eruditione multiplici, a fonte sententiarum, ab enumeratione partium, per similitudinem & exempla argumenta orationis amplificari queant, cumulatim

latim ostenditur, uti & reliqua, quæ de forma amplificandi subjectum per historias conglobatas & figurarum varietatem, de amplificatione ab iis, quæ cadunt sub sensus, de repræsentativa per hypotyposin, de absoluta, comparativa, universali, particulari, pathetica, arguta & mixta amplificatione dicuntur, prolixe satis deducta videas. *Quintus* liber Dispositionem & partes orationis singulas ita expendit, ut insimul quædam de legitimo concionum ecclesiasticarum charactere, earundem gravitate, acrimonia & suavitate, materia item atque forma quædam addantur, quibus ultimo loco idea Concionis in genere deliberativo ad Habac. IV, 11 subjungitur. *Sextus* liber de genere epidictico seu demonstrativo, deliberativo & judiciali eorundemque œconomia Lectorem informat, & ideas orationis panegyricæ, nuptialis, Epithalamii, Epiniciorum, nec non lamentatoriæ, funebris, apprecatoriæ, salutatoriæ eucharisticæ orationis, dedicatoriæ epistolæ & præfationis, suasionis item & dissuasionis, hortationis & dehortationis, conciliationis & consolationis œconomiam atque exempla proponit. *Septimus* liber elocutionis atque figurarum rationem habet, ubi præmissis quibusdam de antiquis Oratoribus, qui elocutionem commendarunt, illius ornatus describitur, tropi atque figuræ enarrantur, deque periodo ejusque nomine & definitione, pedibus & partibus aliisque circumstantiis, quæ huc spectant, differitur, ac præterea variarum artium officinæ recluduntur, e quibus rariora orationis ornamenta depromi poterunt, additis sub finem aliquot regulis, quæ ornandæ periodo accommodatæ & ab autoribus emunctæ & purioris Latinitatis profectæ sunt. *Octavus* liber de argutiis oratoriis earumque ortu, nomenclatione & causis plura commemorat, docetque, quomodo vel a non causa pro causa, vel a paradoxis sensibusque non obviis, vel a fonte alienatorum, comparatorum, allusionum & eruditionis variæ, vel e verborum lusu, vel ex hyperbole & hypotyposi, vel ab inexpectato, vel a circumstantiis & adjunctis rerum, stemmatum, personarum, loci, temporis, vel a dictis gravioribus arguta loquendi ratio scaturiat. *Nonus* denique liber, qui ultimus hujus Tomi est, argutias imprimis sacro-morales Concionatorias, ut vocat Autor, complectitur,

carumque varia exempla exhibet, vel ex ſacris literis; vel Patrum ſcriptis deſumta, quæ partim ad Sacræ Scripturæ, & ad fidei, ſpei, charitatis, gaudii atque pacis commendationem faciunt, vel ad excitandum virtutum ſtudium odiumque vitiorum conducunt.

Poſterior hujus operis Tomus decem conſtat libris, & *primus* quidem de Poetica arte, quæ Oratori multum affert ſubſidii, illiusque natura & utilitate, de multiplici carminum pede ac genere, de figuris & ornamentis, de amplificatione poetica, de Epigrammate, Elegia, Epico, Bucolico, Lyrico & Satyrico carmine, nec non de Comœdia, Tragicomœdia, Tragœdia & fabulis inſervientibus Poeticæ multa erudite tradit; *ſecundus* vero metaphoricos poeticarum argutiarum fontes oſtendit, exemplis non minus, quam regulis Lectorem inſtruens. Hinc libro *tertio* mythicam eruditionem Autor exponere aggreditur, varia de Diis Deabusque, quæ Poetæ finxerunt & Mythologi enarrarunt, in compendio referens, cumque Poeſi admodum adfinis pictura ſit, libro *quarto* Mythologicæ doctrinæ Iconica adjicitur, in qua elementorum mundi, regionum, fluviorum, temporum, ætatum, ventorum, ſcientiarum, artium, virtutum, vitiorum rerumque aliarum icones poeticæ repræſentantur. A Mythica & Iconica poeſeos eruditione libro *quinto* progreditur Veranus ad lapidariam elocutionem, quæ inſcriptiones, elogia & epitaphia complectitur. Hic enim non modo de ſignificatione, nomine, forma, fine, ſtylo, perfectionibus ac vitiis inſcriptionum variisque illarum generibus, ſed etiam de elogiorum nomine, origine, qualitate, charactere, regulisque ea texendi, nec non, de fine eorum plurima ſcitu digna profert, tandemque epitaphiorum ab elogiis & inſcriptionibus diſcrimen, multiplicem illorum ſpeciem, optimum characterem, & quæ circa initia, ſententias, formulas & figuras in iis adhibendas, nec non affectus ciendos obſervanda ſunt, edocet, ſubjectis pluribus epitaphiorum exemplis, quæ præ ceteris acumine præſtare videntur. Expenſa lapidaria elocutione ad ſymbolicam ſe confert, & quia nonnulli de ſymbolis confuſe quodammodo ſcripſiſſe viſi ſunt Autori, illud agit, ut ſingulas illorum ſpecies accuratius paulum diſtingueret ac ſeorſim explicaret. Unde libro *ſexto*, præmiſſis quibusdam in genere de ſymbolis,

ſymbolis, numiſmata, quibus veteres rerum pretia cenſuerunt, & quæ plerumq; ſymbolicam figuram referunt, conſiderat, annulos ſymbolis ſæpius inſignitos expendit, notas clandeſtinas exponit, Hieroglyphica fonteſque eorum deſcribit, emblemata eorumque nomen parteſque, ex quibus coaleſcunt, evolvit. Agit quoque de apodoſi ſeu applicatione emblematum ad documentum morale, eorumque multa exhibet a fabulis & Apologis petita, quæ moribus ad virtutis normam componendis inſerviunt. Imprimis autem libro *ſeptimo* de ſymbolo heroico, quod Italis *Impreſa*, Gallis *Deviſe*, Noſtro vero Phrenoſchema appellatur, dicere ſuſcipit, & nomen & originem & definitionem ejus explicans, præcipuoſque autores enumerans, qui de hac arte ſymbolica quædam conſignarunt. Enucleantur quoque variæ circa hanc rem quæſtiones, de quibus inter eruditos non ubique convenit, an ſcilicet Phrenoſchema ex ſolo lemmate, vel ex ſola figura poſſit componi? an figuram humanam aut membra humani corporis excludat? an corpus perfecti Phrenoſchematis fabuloſum vel chimæricum, vel ſolum verum & reale eſſe queat? an ex figura cujuslibet corporis naturalis effingi poſſit? an figuræ corporum naturalium figuris artificialibus ſint perfectiores? an pluralitas figurarum ſit de Phrenoſchematum eſſentia? Adduntur alia, quæ ad figuras ſymboli heroici, & ad perfectionem & quantitatem lemmatis ſpectant, nec non aliquot priſcorum hominum ſymbolica lemmata, quæ quidem ab artis regulis diſcedunt & recentioribus tanquam imperfecta non approbantur, eo quod vel per modum ſententiæ integræ ſe habeant, vel nimia verborum prolixitate peccent, vel figura careant, noſtro tamen Autori ob documenta moralia non indigna, quæ adducerentur, viſa ſunt. Porro libro *octavo* ſymbola, quæ lemmate deſtituuntur, &, cum a ſimplici rei comparatione petantur, figuræ rectius quam ſymbola dicerentur, tum ex ſacrarum literarum tum ſanctorum Patrum fontibus, in concionatorum imprimis commodum, Autor collegit, iiſdemque non modo vitia quædam, luxuriam nempe, ſuperbiam, avaritiam, invidiam, & acediam, ſed & dona Spiritus S. prout ſeptem peccatis capitalibus opponi ſolent, diverſimode declarat. Tandem libro *nono* atque *decimo* Periſtromata Ethico-

ſymbolica repræſentantur, quæ exhibent corpora cœleſtia, ſidera fixa, errantia, aeris phænomena, nubes, ventos, imbres, pluvias, cometas aliaque meteora, aves, aucupes, canoras, voraces, carnivoras, elementum aquæ, flumina, lacus, fontes, maria, naves, inſulas, conchas, oſtrea, cancros, margaritas, corallia & alia ſcopulis adhæreſcentia, naturas & proprietates piſcium, quadrupedum, inſectorum, draconum, plantarum, arborum, florum ac gemmarum, quæ ſingula inſperſis quam plurimis excurſibus moralibus, qui varia eruditione lectoribus ſe commendant, ad mores rite formandos ita applicantur, ut utile dulci ubique miſceatur.

Et hæc fere eſt totius operis ſtructura, cujus utrique Tomo index rerum notatu digniorum ſubjungitur. Quamvis vero ex tanta rerum utiliſſimarum & jucundiſſimarum ſylva quædam ſeligere haut difficile nobis eſſet, ne tamen inſtituti noſtri limites transgrediamur, ſuffecerit ſpeciminis loco ea imprimis annotaſſe, quæ T. II p. 344 de Autoribus, qui artem ſymbolicam ſcriptis excoluerunt, Verano obſervantur. Primum ſcilicet omnium, qui in Italia huic rei operam navarunt, Paulum Jovium fuiſſe monet, cujus brevem dialogum de ſymbolis conſcriptum & præter imagines, quibus veteres exornarunt cœmeteria, vexilla & clypeos, quinque regulas complexum, laudat atque breviter recenſet. Manum huic arti poſt Jovium adjeciſſe Hieronymum Ruſcellium, qui Italica lingua Diſſertationem edidit de ſymbolorum origine, in octo digeſtam capita, quæ id uberius deducunt, quod Jovius brevius perſecutus eſt. Ruſcellium excipit Scipio Ammiratus, Genealogus perquam celebris, cujus dialogus de ſymbolis proſtat, de quo Veranus ita judicat, quod plura Autor inſeruerit, quæ ad ſcopum non videantur collimare, alia addiderit, quæ in hujus artis notitiam minime conducant. In Academia Affidatorum Papienſi Alexander Farra, JCtus haut ignobilis, opus promulgavit, ſeptem comprehendens Tractatus, quorum ultimus Philoſophiam ſymbolicam pertractat. A. 1571 Barthol. Tægius, JCtus Mediolanenſis, librum de ſymbolis excudi curavit, in quo cum Farra totam ſymbolicam artem tribus comprehendit generibus, quorum primum parabolas, ſecundum Hieroglyphica, tertium ſymbola, quæ vocat genuina, complectitur. In deliciis hanc artem habuiſſe porro refertur Lucas Contile, qui ſym-

ſymbola pleraque in unum congeſſit tractatum, quem regulis præclare dilucidaſſe & anno decimi ſexti ſeculi ſeptuageſimo quarto publici juris feciſſe dicitur. In Academia Urbinenſi Jo. Andreas Palatius, Fanenſis, quatuor de arte Symbolica habuit eodem fere tempore Diſſertationes, in quibus tres ſymbolis ætates adſignat, quarum primam infantiam vocat & ab Ægyptiis ad bellum usque Trojanum floruiſſe cenſet, ſecundam adoleſcentiam dicit, eamque a bello Trojano ad Petrarchæ usque tempora floruiſſe contendit, tertiam vero, quam virilitatem appellat, ad noſtra usque tempora extendit. Egregie itidem de ſymbolis ſcripſiſſe memoratur Scipio Bargalius, qui ob methodum exactam regulasq;, quas tradidit, genuinas plurimum ſibi æſtimationis ac laudis comparaverit, quin imo ejus autoritatem ita invaluiſſe quibusdam Italiæ Academiis, ut nullum approbarint ſymbolum, quod juxta Bargalii regulas non excogitatum foret. Poſt Bargalium Julius Cæſar Capacius ſuum de ſymbolis opus tripartitum typis evulgavit, quem inſecutus eſt Andreas Chioccus, nobilis Medicus ac Philoſophus Veronenſis, qui quoque de vera ratione concinnandi ſymbola erudite ſcripſit. Anno 1612 Hercules Taſſus, quem de ſymbolis compoſuit tractatum, Neapoli evulgavit, quo tamen perinde uti ceteris fuſius & accuratius hac de re ſcripſiſſe dicitur Paulus Areſius, Mediolanenſis, Congregationis Clericorum Regularium Theatinorum, ad infulas poſtea Dertonenſes vocatus, quem dignum Autor judicat, ut bene omnibus rei ſymbolicæ addictis audiat. Biennio poſt Areſium Abbas Ferro integrum ſymbolorum opus evulgavit, inſcriptum: *Theatro delle Impreſe*, qui cum ſententiam Areſii plerisque in locis impugnaſſet, huic occaſionem dedit plura non minus erudite quam acute ſcribendi de ſymbolis, aliumque componendi tractatum hoc titulo: *penna reſecta*, cui Abbas Ferro alium oppoſuit, quem inſcripſit: *umbra apparentes.* Tandem Areſius ut & ſua propugnaret, oppugnaretque, quæ a Ferro illi objiciebantur, ſeptimum ſcripſit typoque vulgavit ſacrorum ſymbolorum volumen, inſcriptum: *Agmen ultimum ſacrorum ſymbolorum Pauli Areſii*, in quo Ferri objectiones enervavit, ſuam vero de ſymbolis ſententiam firmius ſtabilivit. In Germania inferiori Sylveſter Petra Sancta

Roma-

Romanus e S. I. de hac ſymbola fingendi arte, cum Leodii moraretur, tractatum compoſuit, novem conſtantem libris, qui Antwerpiæ lucem adſpexit, variaque ſymbola ab Autore ſtudioſe collecta continet. Quæ Jacobus Maſenius hanc in rem edidit a Noſtro non omittuntur, eidemque adjungitur etiam Petrus le Moine, Gallus, S. I. qui & ſymbola quædam heroica in unum faſciculum collegit, additis Diſſertationibus quibusdam ad artem regnandi ſpectantibus, & alium tractatum anno 1666 de ſymbolis publicavit, qui in quinque libros diſtribuitur. Ex Hiſpanis adducitur D. Jo. de Oraſco & Covaruvias, & laudato D. Philippi Picinelli, Mediolanenſis, *Mundo ſymbolico*, imprimis comendatur Emanuel Theſaurus, qui in ſuo Teleſcopio Ariſtotelico arti ſymbolicæ ultimam quaſi manum impoſuiſſe ac ad plenam perfectionem ſymbola perduxiſſe videatur. Omittere ſe innuit Autor alios, qui de eadem re erudita evulgaverint, illosque breviter attingit, qui etiam ſermones ac diſceptationes ſymbolis exornarunt, inter quos Didacum de Saavedra eminere perquam notum eſt. Ceterum non poſſumus non, quin hoc Verani opus multa ac varia doctrina exornatum ſacræ pariter atque profanæ eloquentiæ ſtudioſis ceu pulcherrimarum rerum compendium commendemus.

ANDREÆ CHRYSOSTOMI ZALUSKI, Varmienſis Epiſcopi, Epiſtolæ Hiſtorico-Familiares, a morte LUDOVICÆ Reginæ & abdicatione Regis JOHANNIS CASIMIRI usque ad noſtra tempora acta continentes.

Tomus I.

Brunsbergæ, 1709, fol.
Alph. 18 pl. 12.

SOlent in Polonia Senatores, Epiſcopi, aliique Viri Principes, ut ab amicis, qui inter illos familiarius verſati ſunt, accepimus, amanuenſibus ſuis id negotii dare, ut Epiſtolas aliaque Acta publica, etiam externa notabiliora, etſi impreſſa, Polonica vero præcipue, peculiaribus libris, ſibi & poſteris, tam ad eloquentiam, quam ad notitiam Hiſtoriæ parandam, uſui futuris, ſeriatim inſerant.

ferant. Hinc est, quod apud plerosque annales rerum in Europa gestarum in pluribus codicibus manuscriptos collectosque reperimus. Omnibus vero in hoc laudabili instituto facile palmam tulisse videtur Celsissimus S.R.I. Princeps & Episcopus Varmiensis And. Chrysostomus Zaluski, Regni Poloniæ Cancellarius &c. Is quomodo tot curis & negotiis tam sacris, quam secularibus, quæ duplex, quod gessit, munus secum tulit, implicitus tres Tomos, quatuor justis Voluminibus distributos, congerere & prelo submittere potuerit, ipse in Præfatione T. II præmissa operose nec sine aliqua jactantia indicat. Scilicet, quod Salustiani dicti memor a teneris se assuefecerit, ne tempus belluarum more otio tereret; quod ad immortalitatem nominis non cucurrerit, sed volaverit, intempestiva vero convivia, congressus & circulos, aliasque etsi usitatas & honestas voluptates & recreationes ceu fures temporis spreverit. Ex certa tamen scientia compertum habemus, & plures Canonicos Varmienses, quos etiam in itineribus a latere habuit, & P.P. Societ. J. Coll. Brunsbergensis adjutrices manus in colligendis & ex variis linguis in Latinam transferendis Actis his adhibuisse. Plura sane etiam anecdota, quæ ad statum præsentem Poloniæ & historiam nostri temporis penitus cognoscendam spectant, & quæ alibi frustra quæsiveris, deprehendes, eoque magis digna lectu, quod Volumina hæc non ex unius Autoris ingenio conscripta, sed Regum, Principum, Legatorum, Senatorum utriusque ordinis in varii generis argumenta de negotiis pacis bellique ab utravis parte publice dicta scriptaque in iis continentur. Quare etiam hujus libri recensioni longius solito inhærebimus, de illis præcipue dicturi deinceps, quibus Autor, tanquam testis oculatus vel interfuit vel præfuit, quæ majorem eo fidem merentur, quod Autor vivus adhuc hos III Tomos usque ad annum 1711 imprimi curaverit.

Initium Tomi primi, qui duabus partibus constat, ut in titulo jam indicatum, a Ludovicæ Reginæ obitu facit, qui in annum 1667 incidit, quo primum in aulam a patre Palatino Ravensi videtur missus, necdum tamen Reipublicæ admotus; quapropter, quæ ibi de consiliis abdicandi regni a Casimiro agitatis habentur, auditu quidem solum a Nostro percepta nec minus tamen T. I P. I.

p. 4. ideo vera habenda. Quo tempore exequias ibatur Reginæ, ru-
mor iste jam divulgabatur, non tamen satis constans, cum alii de
secundis Casimiri nuptiis dicerent. Interim magna nobilitatis
frequentia parentationis istius solennitas hinc augebatur, uno-
31. quoque ad insolitæ rei exspectationem erecto. Peregre deinde
profecto Zaluskio, crescebat indies istius rei fama, credebaturque
primo explorari tantum subditorum erga Principem volunta-
33. tem, præcipue cum in comitiis 1668 nil ea de re ageretur. Paulo
post vero serio rem tractare Casimirus, Senatus Consilio mentem
suam aperire, nec pati, ut supplicibus procerum precibus a pro-
51. posito dimoveretur, quod indictis mense Septembri ejusdem anni
comitiis exsequebatur, quo in negotio quæ dicta sunt publice vel
scripta, magna diligentia Autor collegit. Ingenium hujus Prin-
cipis, quale præsertim in abdicatione demonstravit, ita depingit
42. Noster: *Si quis placitis Regis contraria suadet, vel suggerit meliora,
infallibilem incurrit offensam, efferuescente protinus Rege, & ne per
jocum quidem (semper festivioribus dictis & jovialitate delectatus)
de retinendo diademate sibi insinuari passus.*

Varia dein ambitione regium apud Polonos fastigium fuisse
appetitum, neminem latet. Ducem Lotharingicum, qui non
42. exigua spe tum dejiciebatur, Noster Viennæ degens Andreæ Ols-
zowskio, Regni Procancellario, studiose commendat. Præ-
ter eum Neoburgicus etiam & Condæus, Principes ad eundem
74 sqq. contendentes scopum, pariter aberrabant. Judicia de singulis
extant apud Autorem, haud dubie ex Censura Candidatorum,
Olszowskio Autore Varsaviæ tunc publicata, deprompta, qui
97. adeo iniquus erat Germanis, ut Primati expresse scriberet: *per me
regnet, quemcunque ex beneplacito Vestræ Celsitudinis Respublica
elegerit, dummodo non Germanum, quem firmo excludo intra me
124. proposito.* Tandem armata nobilitas, invitis licet proceribus, ex
se ipsa Regem exsculpebat Michaelem Wisnowiskium, splendi-
diorem progenie quam facultatibus. Ejus imperium & patriæ
felicius esse potuisset, & Regi commodius, nisi plerique, quem
parem amaverant, superiorem nunc despexissent. Verum male-
voli, in largæ messis spem discordiæ semina sparsuri, quicquid Rex
agebat, sinistre interpretabantur, pusilianimitatem in eo argu-
ebant,

ebant, pactorum conventorum negligentiam vituperabant. Hinc nihil infortunato Principi succedebat, cum præter domesticos insultantes a vicinis etiam peteretur, nec quicquam opis e Regni comitiis, quæ solvebantur omnia rebus infectis, sperare poterat. Ipse Sobieskius, Regni tum Mareschallus & exercituum dux supremus, cujus ambitionem virtutum satis alias in eo frequentium species non satis tegebat, Regi adversabatur & cum Primate *Manifestum Malecontentorum*, ut dicitur apud Autorem, subscribebat. Denique cum per Comitia pacificationis A. 1673 sopitæ viderentur simultates, paulo post Rex expeditione adversus Turcas suscepta in ea moritur, die antequam decretoria pugna ad Cochimum Barbari funderentur. Ceterum illud etiam observatu haud indignum, Viennensem aulam a malevolorum consiliis non longe abfuisse, licet Regi soror Imperatoris nupsisset, quod matrimonium solvere etiam intendit aliquando Leopoldus, dummodo satis Eleonoræ de futuro marito, sibi vero de successore Casimiri, per quem vicinia sit tuta, prospiceretur. Statum, qui fuit Polonicæ Reipublicæ tum temporis, graphice depingit Inscriptio Satyrica sequens:

p. 379.

479.

342.

415.

Epitaphium Polonæ libertatis,

Quæ nimia Regum indulgentia nata, nimia Senatorum arrogantia aucta, nimia Equestris Ordinis licentia vexata, nimia omnium avaritia prostituta, tandem facta est sub tributo; Principis ignavia, magnatum pusillanimitas, populi insania, vicinorum politica, remotorum cunctatio, universalis cæcitas, lacrymis totius Christianitatis, monumentum servitutis posuere.

Hoc durante interregno eodem quo antea fato factiones diversæ extraneos Principes promoturæ dissipabantur. Nec enim Lotharingicus, cui favebat Primas, nec Condæus, quem Sobieskius fovebat, Polonis placebat, qui civem rursus suum ipsum hunc Sobieskium Regio diademate dignissimum censebant. Quamvis eum variis artibus gradum ad istud fastigium affectasse, aliunde constat. Autor enim noster ea pleraque tacet, vel quod addictus nimis fuerit Sobieskio, vel quod peregre tum profectus non omnia satis accurate resciverit. Describuntur

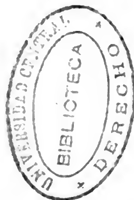
dein coronationis Comitia & juxta duorum Regum Casimiri & Michaelis funebris solennitas, quibus in mausoleo inter alias
p.596. Inscriptiones hæc quoque fuit posita:

Johanni Casimiro & Michaeli Poloniæ Regibus.
Illi Regium genus, huic a Ducibus Lithuaniæ.
Ille pluribus triumphis insignis,
Hic clarissima victoria immortuus.
Alter regno salvo purpuram ponens exuit,
Ille alter in privata sorte non exhorruit.
Ille satur dierum & rebus regnandi,
Hic vix degustato imperio & annis, extremos dies,
Alter Deo dicavit, alter Patriæ.
Cineres quoque ille melior Africano Patriæ non invidit,
Hic non extulit.
Sic dispares suffragiis populis iisdem sceptris,
Dissidiis civilibus, denique hoc tumulo æquantur,
Æternum lugendi essent,
Si non meliori cessissent.

695. Præterea hac prioris Tomi parte nihil magnopere memoratu dignum occurrit, nisi quod mentio fiat machinarum, quas Bethunensis Marchio, affinis Reginæ, cum Hieronymo Lubomirskio, Vexillifero Regni, in commodum rebellium Hungarorum struxerat, quibus & pecunias & homines suppeditavit, Rege etiam ipso persuaso, ac si Gallia in id omnibus viribus conniteretur, ut Regnum illud in potestatem Regis concederet.

T. I. P. II. Pars altera reliquum vitæ Johannis Sobieski continet, cui Regi addictissimus fuit Noster, ab eo etiam ad Kijoviensem primo dein Plocensem Episcopatum evectus. Non adeo copiosa sunt negotia, quæ ad aliorum etiam notitiam, eo quod extra Poloniam manarint, pertineant: illa vero, quæ intra regni istius & privatarum plerumque domuum fines consistunt, haud commemora-
762. bimus. Primo loco metum Polonorum memorat ex matrimonio Ludovici Marchionis Brandeburgici cum Radzivilia Principe conceptum, qui scripto quodam sub præcautionis titulo declaratur. Indigne ferunt, quod gravis jam ante vicinus nunc tam insignem terrarum tractum in Lithuania simul cum opibus Radzivilianæ

viliana domus a longo tempore collectis sibi vindicet, non petito etiam Regis, supremi Tutoris aliorumve tutorum ad connubium aut Reip. ad indigenatum consensu, quem petiturus quidem sit post ad speciem, ast, si minime concedatur, offensa permotum omnia in Rep. confusurum, si concedatur autem, speculatorem se sibi ipsi asciturus, qui jam tum satis inclusam teneat Poloniam, ut periculosum sit, cum a Lithuania quoque imminere, denique neminem fore qui tantum Principem in jus vocare ausit, aut tanto itineris dispendio Spiram proficisci velit. Imperatoris Legatus querelas, quas sæpe frustra ingeminaverat de Vervaco Gallo, deprehensis denique ejus ad Tœkelium in Hungaria literis, eo fidentius proponit. p. 796.
Fœdus cum Imperatore adversus Turcas initum non parum illis temporibus illustre fuit, quantiscunque tandem tenebris obvolvere nomen Polonicum ausi sint Thesaurarius Comes Morstin Gallicusq; Orator, conjunctionem hanc variis artibus impedituri. 803.
818 sqq.
Viennensis expeditio salutare hoc negotium secuta toties decantando ita omnibus innotuit, ut vix opus sit aliquid de ea hic apponere, præsertim cum relatio apud Autorem nil singulare suppeditet. Nemini porro non notum esse potest, quam prorsus exhausta per hanc expeditionem omnis Regis virtus visa fuerit, sic ut ipsi quandoque Poloni ægre tulerint, *numerantibus vicinis palmas annosque distinguentibus se velut per desidiam consenuisse ac neglexisse tempus, quod expeditam ad victorias & ingens nomen monstrabat viam.* 1038.
Inter aulam Viennensem Polonamque graves inde alebantur suspiciones, 1145.
maxime cum pergerent Galli ex Polonia pecunias rebellibus Hungaris submittere. Quid occasionem principio istis dederit, 776.
patet ex data Abbati Dœnhofio, qui Romam ad Papam proficiscebatur, instructione (perperam ad annum 1681 relata) in qua gloriatur Rex, se fœdus absque ullis conditionibus privatis iniisse & oblatum etiam Hungariæ Regnum non accepisse. Id vero sibi nunc vitio verti queritur, quod Hungarico bello se implicari non patiatur, cum flecti potius debere Tœkelium, ad conditiones ineundas paratum, quam opprimi censeat, & propterea mediatorem hactenus consentiente Imperatore agat. Quicquid ejus sit, hoc saltem certum est, nihil dein præclari actum, nihil ex Polonia ve-

nisse præter nuntios de ruptis crebro Comitiis indignatione Pro-
p. 1105. cerum, quos tædebat Regis torpentis imperantisq; Reginæ. Ali-
quando in Comitiis Episcopus Culmensis Regi hæc satis dura ac-
1039. clamare haud dubitabat: *Aut regnare desine, aut recte judica.* Re-
ginam vero ipsam Senator quidam in Senatus consilio sugilla-
re ausus est, fabulam de Luna narrans, quæ matri, ut sibi hucusque
nudæ prospiceret, supplicaverit. Matrem probasse quidem con-
silium, sartorem vero defuisse, qui Lunari corpori amictum apta-
ret, utpote Planetæ in varias formas mutabili. Tantum de hoc
Tomo, reliquos alio tempore excerptos dabimus.

JO. DLUGOSSI SEU LONGINI, CANONICI quondam Cracoviensis, Historiæ Polonicæ Tomus I, seu Libri XII, quorum VI posteriores nunc primum e MSC. prodeunt, ex Bibliotheca & cum Præfatione HENRICI L. B. ab HUYSSEN, Russorum Cæsari a Consiliis intimis, bellicis & justitiæ &c.

Lipsiæ, sumptibus Jo. Lud. Gleditschii & Maur. Georgii Weidmanni, 1711, fol.

Alph. 13 pl. 8.

NUper demum inter medios bellorum tumultus evadere totus tenebras Jo. Dlugossus potuit, quam hactenus felicitatem frustra exspectaverat, pacata etiam & florente ingeniis Polonia. Debet illa servatum civem Illustrissimo Huyssenio, qui post promotas autoritate, consilio ac maxime exemplo per Russiam literas, hoc in Polonos, & quotquot hujus gentis historias amant, exstare meritum suum voluit. Miratur in Præfatione, qua editionem ornavit, Germanos dum & patriæ suæ & aliorum gentium gesta curiosissime excuterent, Polonorum tamen res frigidius tractasse. Causari illos ait quatuor hæc: nimium ubique suæ gloriæ Polonos servire; eruendarum originum incurios esse; stylum plerumque a simplicitate in difficilem tumorem deflectere; ac denique parum nostra interesse gentis, cum qua parum Germanis commercii, fata penitus nosse. Sed singulis prudenter respondet: illud partium studium commune omnibus, nec ipsis Germanis deesse, Græcos quoque & Romanos imperii

fines

fines calamo longius quam armis extendisse; id vero in modestiæ potius laudem vertendum, quod parci fabularum non imitentur illam plerarumque gentium in ementienda longa vicissitudinum serie, qua cum remotissimis majoribus connectantur, vanitatem; eloquentiam si afferat historicus, laudandam, si non habeat, non admodum flagitandam esse; habere & Polonos quosdam nitida & æquali oratione commendabiles, ceteros, quibus cothurnus placet, civium suorum judicium sequi; tandem insigniter desipere, qui ad veterum Sauromatarum instar hodiernam Sarmatiam effingunt, cujus res Germanis hodie non scitu solum dignæ, sed necessariæ, ex quo sub Rege Germano arctius Germanis unita est.

Illud Historiæ Polonicæ studium, quo adjuvaret Vir Illustrissimus Dlugossum, principem in illa fontemque, unde recentiores rivulos suos deduxerunt, postquam VI posteriores Libros hactenus ineditos ab Ill. Alberto Dembinskio, Vexillifero Zatoriensi, accepisset, selegit. Nec potuisset facile digniorem. Fuit enim ille sua ætate inter maximos Poloniæ Viros, qui in familia Card. Zbignei, Episc. Cracov. educatus, deinde sanctioribus consiliis a Rege adhibitus & ad provincialia Comitia frequenter delegatus, variis Reip. causa in Hungaria, Silesia, Prussiaque legationibus, privatis etiam itineribus in Italiam, unde multos veteres autores in Poloniam retulit, ad Conc. Basileense, & in Palæstinam, defunctus est. His eam sibi dexteritatis opinionem conciliavit, ut Regis filiis præficeretur, & natu maximo Uladislao, ad capessendum Bohemiæ regnum proficiscenti, consiliorum arbiter daretur. Habuit in promtu Bibliothecas templorum & monasteriorum tabularia, utque de finitimis veriora scriberet, capite jam cano ad Russicarum literarum studia animum appulit, ceu ipse in Dedicatione memorat. Quæ ante literarum in Polonia notitiam evenerunt, ex fama, quæ sola duraverat, scripsit: hinc illa in temporum ordinatione confusio; Craci a Gracchis Romanis, Lithuanorum ab Italis, Valachorum a Volscis origo; Draco ille; Rithogarus Vendæ procus; Popieli mures; Slavicæque gentes Polonorum beneficiariæ, &c. In posterioribus autem libris accuratior est magnæq; autoritatis in iis, quibus gerendis ipse actor spectatorve interfuit,

terfuit, quæque magnam illorum partem absolvunt. Eodem enim, qui Annales terminat, anno 1480, æt. LXV, cum designatus esset Archi-Episcopus Leopolitanus, obiisse eum scribit Simon Okolski Orbis Poloni T. III p. 299. Integritatis & bonæ fidei laudem toto opere promeruit, refertque, qui vitam ejus scripsit, palam invisum fuisse ob illam increpandi libertatem, quæ ad particulares obtrectationes sæpe descenderit. Religioni quidem suæ, ut decebat Sacerdotem, multum servit, cujus adeo fuit studiosus, ut Pragensem infulam ob magnam hæresium in illo Regno vim recusaret: verum tamen & hic de subsidente S. Ordinis disciplina, Ecclesiæ per plures Pontifices scissionibus &c. cordate graviterq; scripsit. Oratione utitur pro seculi sui ingenio copiosa, quam præterea modis quibusdam loquendi parum Latinis infecit; locorum vero & gentilitia nomina vernacula appellatione expressit. Nec circumscripsit opus patriæ tantum finibus, sed facta etiam exterorum recenset. Deprehendimus quidem interdum aliter ac domestici solent, scribentem, chronologiam etiam antiquioribus temporibus non mancam modo, sed quæ secum conciliari nequeat; verum hæc peregrina ut ex Dlugosso discat, nemo opus hodie habet. Genealogiæ studiosus est; inde inter alia impedita admodum & scitu tamen necessaria præclare periodum illustrat, qua sub Boleslai Crzivousti posteris varie divisa, unita, iterumque scissa & bellis civilibus jactata Polonia, prima formæ Reipublicæ, qualis nunc est, semina concepit. Quanquam autem in nominibus & annis connubiorum nativitatisque nonnunquam aberret; nævi tamen isti libris, quibus ad initia propius accedit, frequentiores sunt quam posterioribus. Et sex quidem Libros priores excutere cum nostri instituti non sit, utpote jam 1615 Dobromili in folio excusos, nonnulla apud alios haud facile obvia e reliquis ex pluribus seligemus.

Sic Lib. IX p. 955 vulgarem de morte Henrici VII Imp. venenata hostia interemti, sententiam corrigit, eumque morbo naturali ex pustula sub dextri cruris genu exorta, quæ anthrax vocatur, non procul a Senis A. 1313 obiisse tradit. Nec negligenda, quæ circa Uladislai Jagellonis conjugia passim notat; ut Hedwigis non Jagelloni tanquam barbaro, sed Wilhelmo Austriæ Duci

jungi

jungi voluerit, cum quo (ut loquitur Autor) 15 jam diebus in thoro, carnali etiam copula subsecuta, manserat. Vid. Lib. X p. 91 & 105. Ut Regni retinendi causa mortua Hedwige Annam Ciliam per legatos petierit & obtinuerit, qua visa, quod deformior esset, iram contra legatos conceperit, matrimonium etiam rescissurus. V. p. 167. Ut hanc Annam de stupro interpellaverit ineptus formæ spectator Nicolaus Kurowsky, Gnesnensis Archi-Episcopus. V. Lib. XI p. 314. Ut duxerit tertiam Elisabetham de Pilcza, origine disparem ac in juventute raptam, tum vetulam, tres jam viros expertam, multa prole effœtam, phtisiacam &c. id quod apud exteros Regi contemtum, apud cives fremitum & indignationem excitavit. Vid. p. 378 sq. Ut non obstante clausula dispensationi prioris matrimonii adjecta, ne Elisabetha mortua aliam insuper duceret, quartam sibi junxerit Sophiam, Andreæ Kijoviensis filiam forma quam moribus venustiorem; adulterii enim rea peracta est. Vid. p. 446 & 498. Acta Concilii Constantiensis Lib. XI passim illustrat; possuntque iis, quæ accuratus ceteroquin & diligentissimus Scriptor Herm. von der Hardt neglexit, suppleri. Imprimis p. 376 sq. multa de Jo. Falckembergio, Ord. Prædicatorum, affert, qui a Cruciferis pretio conductus Satyram in Uladislaum Regem scripserat. Damnatus in Concilio liber, Autori perpetui carceres dictati, quos ubi favore Martini Papæ evaserat, nova in Cruciferorum ordinem, ordinisque Magistrum, a quo IV tantum marcas Pruthenicas laboris pretium tulerat, Satyra invectus est, tandemque variis fatis defunctus Lignicii obiit. Pag. 447 refert, Guilielmum, Ducem Bergensem, A. 1422 Jagelloni Ducatum suum in feudum obtulisse, hunc vero ob terrarum distantiam recusasse. Pag. 480 Martini V ad Jagellonem Epistolam affert, qua hunc hortatur, ne matrimonium filiæ cum Marchione Brandenburgico rescindat. Memorabile in illa, quod se (erat autem Martinus ex familia Columnensium) & Marchiones Brandeburgicos ex eodem stipite, Columnensium scil. derivet. Pag. A. 544 observat, quod 1430 dubitatum sit de potestate Imperatoris, an creare Reges possit.

Restat ut præfixi Schediasmatis mentio fiat. Cum suæ gentis Scriptorum notitiam traderent multi, suæ negligerent Po-

loni, Samuel Joachimus Hoppius, Soltquella-Marchicus, Scriptores Historiæ Polonicæ collegit, & in Disputationis formam Præside Gabr. Groddeckio, P. P. Gedani 1707 exhibuit. Ex eo tempore cum idem Groddeckius, & in hoc studii genere curiosissimus Val. Schleiffius, Patricius Gedanensis, tum quæ Autoris diligentiam prætererant, suppleverint, tum quæ post editam Dissertationem demum prodierunt, adjecerint; horum annotationibus auctum Schediasma, & huic editioni præmissum est. Sufficiet ordinem ejus exhibere: præmissis §. 1-4 generalioribus de utilitate notitiæ Scriptorum historiæ patriæ, a variis hactenus excultæ, sed in Polonis desideratæ, §. 5 Scriptores Poloniæ Geogr. & Topographicos, §. 9 Genealogicos & Heraldicos, §. 10-14 Hist. universales, §. 15-29 particulares secundum Reges dispositos, §. 30 eos qui Magnatum vitas describunt, §. 31 Epistolographos, 32 Poetas ad Historiam Polonicam facientes, §. 33-40 acta publica, §. 41-44 Jus Pol. publicum, statuta, decisiones &c. §. 45-46 Politicos & Satyricos, §. 47 & 48 Scripta Hist. Eccles. & liter. adducit. Additi in fine confinium provinciarum, ut §. 50 Lithuaniæ, §. 51 & 52 Livoniæ, §. 53-56 Prussiæ, ac denique §. 57-58 urbium, Gedani, Elbingæ & Thorunii Historici.

Kern der Thornischen Chronicke.

i. e.

NUCLEUS CHRONICI THORUNIENSIS, seu Historiæ Thoruniensis naufragæ tabulæ, in quibus res Thorunienses inde ab A. 1231 ad 1711 exponuntur; Autore JACOBO HENRICO Zernecke.

Thorunii, apud Jo. Christianum Laurer, 1711, 4.
Alph. 2 plag. 4.

Autor diligentissimus, editis jam olim in Academiis Dissertationibus Theologicis pariter & Juridicis clarus, cum A. 1710 narrationem historicam Germanicam de Thorunio peste vexato (das verpestete Thoren) paucis plagulis præmisisset, mox hunc Chronici Thorunensis nucleum, eo ipso tempore, quo pestis in urbe

urbe grassata est, impressum, evulgavit. Etsi vero publicis monumentis, quæ ob Suecorum devastationem nulla fere exstant, parum fuerit instructus, pluribus tamen MSCtis usus est, ut Georgii Hesenii, Syndici quondam urbis *Excerptis Recessualibus*, a Simone Schulzio Consule continuatis, tum Conradi Mölleri, Michaelis Herzog & Jacobi Streuwig, Senatorum, *Observatis*, & Heinrici Stroband Jun. Consulis, & Antonii Donepenii *Memorandis*, nec non iis, quæ Ephraim Prætorius, Simon Schulzius, Physicus Thoruniensis, aliique reliquerunt. Nonnulla quoque privilegia urbis tum antiqua tum recentiora, ex ipso archivo descripta, exhibet, quale exstat p. 36 seq. de templo S. Spiritus & monasterio Monialium. Ceterum juxta seriem annorum inde ab A. 1231 usque ad exitum anni 1710 varia observat memoratu digna, quæ obiter perlustrabimus. Habes itaque hic vitas passim insertas celebriorum Consulum & Senatorum, tum Gymnasii Rectorum, Professorum, Medicorum aliorumque Virorum celebriorum, qui etsi alibi vixerint, Thorunii tamen nati sunt, ut D. Johannis Abzieher / Episcopi Varmiensis, p. 35, D. Lucæ Weisselrot/Episcopi Varmiensis, & Nicolai Crapitii, Ep. Culmensis, p. 88, Nicolai Schœnborn, Ep. Sambiensis, p. 93, & Nicolai Copernici, Canonici Frauenburgensis, p. 87, cujus familiam in Martino Kopernik Thorunii A. 1601 exspirasse refert p. 173. Nec omittit Autor familias nobiliores, & speciatim Coyeniorum p. 74, Mochingeriorum p. 79, Neusseriorum p. 89, Strobænderorum p. 99, Prussorum p. 102, 255, Lichtfussorum p. 168, Kislingiorum p. 198 meminit. Quin & quo tempore ædificia publica sint instructa, diligenter observat, ut Gymnasium p. 158, Oeconomia p. 166, curia p. 177, ubi simul exhibet schema sessionis trium Civitatis ordinum. Quæ porro bella urbs illa cum equitibus Borussicis tredecim annorum intervallo gesserit, tria millia militum proprio stipendio sustentans, p. 63 seq. & quanta A. 1456 civium adversus Magistratum coorta fuerit seditio, fusius a p. 51 ad 62 enarrat. Diligenter quoque, quo ritu Reges excipi Thorunii consueverint, observat p. 80, 85, 118, 132, 263, & rel. Nec desunt alia singularia, inter quæ referri utique meretur, quod de celeberrimi Historici Christophori Hartknoch

abavo Stephano Hartknoch testatur Noster p. 327, eum una cum uxore Catharina centum annorumq; spatio in conjugio vixisse, & denique annos natum centum & triginta diem obiisse.

CONTINUATIO EORUM QUÆ DE Homeri Editione Barnesiana Mense Februario relata sunt.

GRavem jam dudum Schrevelius reprehensionem doctorum Virorum incurrit, quod Additamenta quædam sua plerumque inepta & falsa Antiquis in Homerum Scholiis clam immiscuit, quasi data opera id agens, ut Lectoribus fucum faceret: longe absurdior graculo Æsopico, qui avis formosæ plumis accersitis, saltem speciosior visus est, cum ille contra graculi plumis pavonem ornare studuerit. Sane optaremus pro nostro in præsentem Editionem favore, propter multa & egregia in Homero ipso κατορθώματα, in hac Scholia illa huic reprehensioni non esse obnoxia: optaremus inquam verum ubique esse quod in Notis ad Il. ε v. 330 Vir Cl. scribit: *Schrevelii deliria deleo hic & sæpe alias:* item quod ad Il. ι v. 637, ubi cum in notis Scholion Græcum ipse concinnasset, ait: *Hoc erat Vett. Scholiis dignum; at nos iis immiscere aliquid e nostris nolumus*; sed animadvertimus & Schreveliana illa nimis sæpe retenta esse, cum tamen semper & ubique sine piaculo deleri potuissent, imo debuissent: & jam nova alia illis non multo meliora hic accessisse. Saltem, si tanta erat libido præter rem augendi hæc Scholia, moniti ubique fuissent Lectores de accessionibus novis, vel signo addito, vel in Notis uno alterove verbo; sed hic de ea re aliquando quidem monetur, quamvis plerumque obscure, ut nescias fere quid, a quo, & unde sit additum; sæpe tamen additamenta silentio prætereuntur, ita ut nihilo magis tutus ab insidiis esse possit Lector. E contrario deprehendimus aliquando fieri indicium quasi additamenti, ubi nihil additum. Omnia illa quæ hic vel clam irrepserunt, vel cum indicio, recensere, cum ad singula aliquid monendum sit, nimis longum foret; tam multa se obtulerunt tantum in novem prioribus Iliados libris. Notabiliora ergo tantum afferentur.

Ad

Ad Scholia Iliados β v. 505, 507 & 517 annotatur: *Hæc Scholia suppleo ex Eustathio.* Videamus singula quomodo suppleverit. Primum igitur ad v. 505, ubi de Hypothebis, quarum incolæ ab Homero recensentur inter eos, qui ad Trojam militarunt, istis Scholiastæ verbis: Ἕτεροι δὲ φασὶν Ὑποθήβας λέγειν τὸν ποιητὴν τὰς ὑποκειμένας ταῖς ἑπταπύλοις Θήβαις κώμας· αὗται γὰρ αἱ Θῆβαι ἐκπεπολιόρκηντο. istis inquam hæc subjungit addito asterisco * καὶ ὡς Ἀρτεμίδωρος· Μόνον Θηβαῖοι τῶν Βοιωτῶν οὐκ ἐστράτευσαν εἰς Ἴλιον. Principio hæc apud Eustathium non habentur, quod non mediocrem arguit incuriam. Deinde tam abrupte adduntur, ut nec quadrare huc videantur; si enim αὗται αἱ Θῆβαι i. e. Hypothebæ, sive pagi isti Thebis Heptapylis subjecti (huc enim quis potius referat Pronomen, quam illuc) nuper expugnati fuerant a filiis VII Ducum, & non ipsæ ἑπτάπυλοι Thebæ; sequitur plane contrarium ejus quod attexuit, nempe paganos istos sive Hypothebanos non potuisse interesse expeditioni Trojanæ, propter recentem adeo calamitatem; quæ Thebanis ipsis obstare non potuit quo minus interessent. Ut autem commode assueret Artemidori locum, prætereaque Scholion ex Eustathio suppleret; debebat pro αὗται in Vett. Scholiis legisse αὐταὶ, & ita constituisse locum: αὐταὶ γὰρ αἱ Θῆβαι ἐκπεπολιόρκηντο· ὅθεν οἱ Θηβαῖοι * οὐκ ἐστράτευσαν εἰς Τροίαν νεωστὶ πορθηθέντες ὑπ' Ἀργείων· * ὡς καὶ Ἀρτεμίδωρος. Μόνοι οἱ Θηβαῖοι τῶν Βοιωτῶν οὐκ ἐστράτευσαν εἰς Ἴλιον· quæ inter asteriscos sunt, ea sunt ex Eustathio p. 269 lin: 38 ὅθεν οἱ Θηβαῖοι additur ad supplendum sensum. Idem de hoc Homeri loco dicitur apud Strabonem Lib. IX: οἱ μὲν δέχονται πολίδιόν τι Ὑποθήβας καλούμενον, οἱ δὲ τὰς Ποτνίας· τὰς γὰρ Θήβας ἐκλελεῖφθαι διὰ τὴν τῶν Ἐπιγόνων στρατείαν, καὶ μὴ μετασχεῖν τοῦ πολέμου τοῦ Τρωικοῦ, p. 632 B. Ed. Amstel. Ceterum in Artemidori loco scribo μόνοι, ut habet Ed. Aldina hujus Autoris Lib. IV c. 65, non μόνον, ut Noster edidit: qui etiam paulo ante in eodem isto Scholio crassiorem & magis Bœoticum errorem non animadvertit, hærentem in omnibus, quas viderimus, Edd. τὰς ἐλάττω Θήβας, pro τὰς ἐλάττους Θήβας, ut recte apud Eustathium p. 269 lin. 42. Jam porro ad v. 507 Scholion se supplevisse dicit ex Eust.

& addidit asteriscum, ut scias ubi suppleverit: ˅Ἄρνην] πόλιν Βοιωτίας ἀπὸ ˅Ἄρνης· ἧς καὶ Ποσειδῶνος ὁ Βοιωτός·* οἱ δὲ, ὅτι οὐχ εὑρίσκεται κατὰ τοὺς Τρωικοὺς χρόνους ˅Ἄρνη πόλις Βοιωτίας· ὅθεν ἔνιοι πιθανῶς μεταγράφουσιν. Οἵτε πολυστάφυλον Τάρνην ἔχον. Hic nemo non putaret, omnia illa quæ post asteriscum sequuntur, ab ipso esse addita, ut paulo ante, Artemidori loco, qui non erat in Scholiis, præmittebatur asteriscus; quod tamen hic secus est: nam omnia illa quæ & ante & post asteriscum sunt, ita habentur prorsus in Editione Romana Scholiorum &, qua ipse usus est, in Veneta. Nisi forte supplere se putavit, cum scripsit ὁ Βοιωτὸς cum articulo; qui tamen rectius abest in Edd. Rom. & Ven. Ut hic Articulum non necessarium addidit, ita in Scholio ad seq. v. 508 necessarium omisit; extantem in Edd. Rom. & Ven. ubi ita: ἐκ ταύτης ἦν Γλαῦκος ὁ θαλάσσιος· recte propter plures Glaucos. Sic paulo post ad v. 515 edidit ὁ δὲ, ἀντὶ γάρ· cum recte in iisdem Edd. habeatur ὁ δὲ, ἀντὶ τοῦ γάρ. Sic & superius ad Il. β v. 204 dedit καὶ ἐν ἑτέρῳ δὲ πάλιν αὐτὸς ἀνὴρ &c. cum deberet ὁ αὐτὸς ἀνὴρ &c. ut eædem Edd. habent. Sic in Notis ad Il η v. 332 Eustathii verba sic adducit: τὸ δὲ κυκλήσομεν νεκροὺς, ἀντὶ τροχοῖς ἀγάγωμεν. licet utraque Editio Eust. habeat ἀντὶ τοῦ τροχοῖς ἀγάγωμεν. Sic etiam ad Il. ε v. 586 in iis quæ ex Eustathio dicuntur inserta, sed nullo indicio, a quo sint inserta: ἐπὶ τὸ βρέγμα τῆς κεφαλῆς· διὰ τὸ * οἷον βεβρέχθαι τοῦτο μέρος καὶ &c. quæ ita habentur apud Eustathium: καλεῖται δὲ οὕτω διὰ τὸ οἷον βεβρέχθαι τοῦτο τὸ μέρος. Ex his aliisque, quæ posterius afferentur, patet, verum usum articulorum Viro Cl. non satis esse cognitum: id quod ei commune est cum aliis, quicunque Græcam Linguam ad Latinam exigunt, in qua nulli articuli: item qui Poeticæ dictioni, præsertim Homericæ, sunt unice adsueti; nam Homerus sæpissime non adhibet articulos, ubi alias locum habebant, quod notat Plut. in Platonicis Quæst. p. 1010 D. ut hac in parte Homeri oratio similis sit Latinæ; quæ etiam inter causas esse videtur, quamobrem nos alienigenæ versum Græce quidem adhuc factitemus alicujus saporis: prosa autem oratio nobis plerumque evadat insulsa. Sed illuc redeamus. Quemadmodum ibi asteriscum adjecit, licet nihil præterea præstiterit; sic plane ad Il. β v. 662. Ut autem hic

asteriscum

asteriscum frustra posuit; sic ad Il. γ v. 83 Annotationem de emendatione Scholii; in quo nihil emendatum, nec emendatione indigens: nunc porro. Tertium Scholion, quod ex Eustathio supplere se dicebat, est ad Il. β. v. 517 sic ab ipso editum: * τὰς δὲ Φωκεῖς ἀπὸ Φώκου, ὃν οἱ μὲν τοῦ Ψαμάθης καὶ Αἰακοῦ· οἱ δὲ λέγουσιν υἱὸν τοῦ Ποσειδῶνος καὶ Προνόης τῆς Ἀσωποῦ. Hic jam non omnino frustra posuit asteriscum; nam adidit aliquid, nempe verbum λέγουσιν, & præter necessitatem υἱόν· cetera tantum interpolavit, & quidem infelicissime. Nam quæso quid illud ὃν οἱ μὲν τοῦ Ψαμάθης; sed hoc unde ortum sit, mox apparebit. Cur autem duos Phocos in unum conflavit, dicens eum ab aliis quidem Psamathes & Æaci filium dici ab aliis Neptuni & Pronoes? Nam Scholia incorrupta duos utique præ se ferunt Phocos, quorum alter Æaci & Psamathes, alter Neptuni & Pronoes sit filius: Phocensesque adeo secundum quosdam ab hoc, secundum alios ab illo denominari; ita enim Edd. Rom. & Ven. τὰς δὲ Φωκεῖς οἱ μὲν ἀπὸ Φώκου τοῦ Ψαμάθης καὶ Αἰακοῦ· οἱ δὲ τοῦ Ποσειδῶνος καὶ Προνόης τῆς Ἀσωποῦ· subaudi λέγουσιν aut simile. Vides jam, unde sit illud ὃν οἱ μὲν ἀπὸ τοῦ Ψαμάθης· nempe putavit apud Scholiasten τοῦ esse articulum vocis Ψαμάθης· ac proinde sibi etiam licere articulum masculinum jungere voci fœmininæ; cum tamen ibi sub τοῦ intelligatur υἱοῦ, ut sæpissime solet in genealogiis; quod in interpolatis ab ipso non potest. Ceterum duos illos Phocos agnoscit & Pausanias, initio Libri X & alibi. Porro in Scholiis ad Il. β v. 546 ad hunc versum Οἳ δ' ἄρ' Ἀθήνας εἶχον, ἐϋκτίμενον πτολίεθρον, nihil monito Lectore retinuit additamentum Schrevelii ineptum & fallax: ἐάν τις ἀναγινώσκοι, Ἀθήνας πτολίεθρον, ἄτερ διαστιγμῆς, πτῶσις ἐσται γενικὴ τῆς Παλλάδος τῆς Ἀθήνης τῆς Ἀθηνᾶς. quam elegans est illud ἄτερ διαστιγμῆς· Poeticum ἄτερ in prosa, deinde διαστιγμὴ vox minus trita, pro usitatissima διαστολὴ vel ὑποδιαστολή· denique Ἀθήνας esse πτῶσιν γενικὴν τῆς Παλλάδος τῆς Ἀθήνης τῆς Ἀθηνᾶς quam diserte dictum! Quod autem additamentum sibi vult, si apud Hom. legatur Ἀθήνας πτολίεθρον sine intercisione, posse Ἀθήνας esse genitivum casum, id minime potest; non enim solet Homerus Ἀθήνας semidorice in genitivo

tivo dicere, nec alius facile; sed ille semper Ἀθήνης vel Ἀθηναίης alii qui Dorice, Ἀθάνας ceteri Ἀθηνᾶς. Hoc cum tale sit, tamen decipi se passus est Vir Cl. ut in Var. Lectionibus poneret: Ἀθήνας] γρ. Ἀθηνᾶς & Ἀθήνης *Br. Schol.* Hic fructus redundat ex Additamentis illis, ut decipiamur sæpe deceptique alios decipiamus. Sic aliquem adhuc vehementer falli continget qui in Vett. Scholiis Harpocrationem laudari putabit, cum ad Il. β v. 697 hæc legerit: Ὄνος Ἀντρώνιος: πληθυντικῶς, Ἀντρῶνες Δημοσθένει. Ἁρποκρατίων: nec animadvertet hæc nunc primum in hac Editione inserta esse; sunt enim inserta clam & sine ullo indicio. Porro ad Il. γ v. 144, ubi de Famula Helenæ, Æthra dicta, per quam cum plerique Æthram Thesei matrem intelligant, Scholion illam ab hac distinguit: * ἑτέρα τῆς Θησέως μητρός ἐστιν αὕτη ἡ Αἴθρα &c. annotatur: *Scholii principium emendo ex Eustathio; finem addo ex Plutarcho.* Ne unicam quidem literam, vel in principio, vel in toto Scholio emendavit, aut mutavit; nam ita omnino Editio Scholiorum Romana, & quam ipse habuit, Veneta. In fine quidem addidit, licet nullo signo notaverit addita, cum tamen illis, quæ se emendasse dicit nec emendavit, asteriscum præmiserit; addidit autem hæc: ἔνιοι δὲ τοῦτον τὸν στίχον ἀθετοῦσιν, ὡς Πλούταρχος ἐν Θησεῖ. Sed cur non in Notis potius hoc suis retulit? nam in Scholio nihil utique desideratur. Aliud etiam hic commissum, dum Plutarchum dicit illum versum rejicere; quod falsum. Nisi forte voluit dicere Plutarchum referre a quibusdam versum hunc rejici (non enim potuit clare loqui): verum si vel hoc voluit, res aliter habet; Plutarchus enim in Theseo circa finem, de hoc versu ita: οἱ δὲ καὶ τοῦτο τὸ ἔπος διαβάλλουσι p. 16 B. i. e. *Aliqui autem & hunc versum criminantur.* διαβάλλουσι non est statim ἀθετοῦσιν: sed ἐνδιαβάλλουσιν esset potius ἀθετοῦσιν. Ad Il. γ v. 254 Μαχήσονται] μαχοῦνται: ἀγῶνι διακρινοῦσιν hic de additamento nihil quidem monuit verbis; asteriscum tamen adjecit, quod sufficeret, si inde scire possemus, unde id sit: est autem a Schrevelio, nec necessarium; quid enim attinebat verbum notissimæ significationis, & quo nullum rei ipsi convenientius, explicare, idque per phrasin obscuriorem, & vix Græcam; nam ἀγῶνι διακρινοῦσι Latinismum olet; dicimus enim *Prælio*

decer-

decernere, sic absolute; si ἀγῶνι, vel potius μάχῃ διακριθήσονται scripsisset, aut aliquem casum accusativum adjunxisset, adhuc tolerari poterat. Ad Il. γ v. 303 retinuit additamentum mendax Schrevelii nihil monito Lectore: τοῖσι δὲ] τοῖσδε. Non significat τοῖσδε illud τοῖσι δὲ sed τοῖσδε δὲ, sive τούτοις δέ. Scholion ad Il. δ v. 1, quod ita habet in Edd. Rom. & Ven. ΠΑΡ ΖΗΝΙ. παρὰ τῷ Διΐ παρεσχηματίσται δὲ ἀπὸ τοῦ ζεὺς ὁ ζὴν· τὸ πάθος ἀποκοπή. Schrevelius hunc in modum refinxerat πὰρ ζηνὶ] παρὰ τῷ Διΐ. παρεσχημάτισται δὲ ἀπὸ τοῦ ζεὺς ὁ ζὴν καὶ ὁ ζάν. Ἰωνικῶς καὶ Δωρικῶς, augmentis supervacaneis; Noster quibusdam perperam retentis, aliis non bene omissis, ita: πὰρ ζηνὶ] παρὰ τῷ Διΐ. πάθος ἀποκοπή παρεσχημάτισται δὲ ἀπὸ τοῦ Ζεὺς καὶ ὁ ζὴν Ἰωνικῶς καὶ Δωρικῶς· hic in πάθος ἀποκοπὴ articulus necessarius non debuit omitti, qui recte extat inferius, v. 109 deinde in καὶ ὁ ζὴν, non retineri καὶ Schrevelianum, postquam illius ζὰν deletum est: denique ob idem ζὰν deletum, non erat retinendum Δωρικῶς. Ad Il. δ v. 117 Μελαινάων] εἰς βάθος διοιχνευσῶν, ἤγουν διικνουμένων. δεινῶν. Illud ἤγουν διικνουμένων a Schrevelio profectum retinetur: & hic quidem, modo aliquid monitum fuisset, non male & ferme necessario; ad explicandum nempe illud διοιχνευσῶν, quod ab usu populari paulo remotius, ac proinde subobscurum. Quod si innotuisset Viro Cl. vera loci lectio, poterat & debuerat id omittere: eam nos hic indicabimus, allatis prius aliorum irritis conjecturis. Editio Aldina habet διοικουσῶν, voce huc non quadrante: margines duarum Hervagii Edd. referentibus Cantabrigiensibus, διικουσῶν, paulo melius; sed hoc non dicitur, verum διικομένων. Schrevelius διικνουσῶν, quod itidem non recte in activa voce: denique Cantabrigienses, quos Vir Cl. sequitur, διοιχνευσῶν, quod a stylo Scholiorum alienius, ubi omnia usu trita & notissima. Discimus autem cum hinc tum aliunde, plerosque Scholiorum Editores, si quando primas Edd. consuluerunt, tantum Aldinam habuisse, destitutos Romana, omnium prima; Cantabrigienses in Præfatione fatentur, hanc diu frustra quæsitam, sero tandem in manus ipsorum devenisse: Cl. Barnesius ea in totum caruit. At penes nos est, ex Bibliotheca lectissima Viri Pl. Rev. atque Cl. Christ. Frid. Boerneri:

neri: illa sola recte exhibet δημεύσεων. Porro ad Il. δ v. 345 editum: φίλα] * προσφιλὲς, ἡδὺ, φίλον ἐςὶν Ἀττικῶς. & annotatur: *Ita pro corrupto, quod* προσφιλῆ, ἡδῆ *in omnibus olim erat*. Quod falsum; nam Cantabrigienses contra testantur, omnes Edd. præter Hackianam & Oxoniensem habere προσφιλῶς ἡδέως· & nos certe non aliter invenimus in Romana & Veneta: deinde quod corruptum dicit, non est quidem genuinum, sed a Schrevelio; ejusmodi tamen est, ut magis videatur facere ad illud φίλα explicandum pro Nomine id accipiendo, quam quod est in Edd. ubi adverbialiter accipitur: nihil in eo reprehensione dignum, modo pro ἡδῆ scribatur ἡδέα. Quod autem hic substituitur, id incongruum est; utpote singulare ad plurale: totumque Scholion cum augmento nullius pretii. Ad Il. δ. v. 347 Νῦν δὲ φίλως χ' ὁρόωτε] νῦν δὲ ἡδέως ἂν καὶ ἀσμένως ἴδοιτε, * εἰ καὶ δέκα τάξιες Ἑλλήνων κ. λ. signum de additamento monet; unde autem id sit, non item: nec de ea re vel verbulum additur. Qui propter Jonicum illud τάξιες, & κ. λ. Latinisticum, (non enim Græcis in more sic per unas literas abbreviare, qui nec καὶ λοιπὰ dicerent, sed καὶ τὰ λοιπὰ, vel καὶ τὰ ἑξῆς) qui igitur propter hæc putabit a Schrevelio esse, vel a Cl. Editore; is indolem veteris & nostrorum hominum Græcismi perspectam habet; aliunde tamen est additamentum, nempe ab excerptis MSS. quæ Cantabrigienses ediderunt, de quibus paulo post necessaria monebimus: in iis τάξιες quidem habetur, sed vitiose pro τάξεις· loco κ. λ. autem sunt verba Homeri ὑμείων προπάροιθε μάχοιντο. Porro ad Il. δ v. 539 retinuit additamentum fallax, nec monuit: ἔνθα] τότε. μᾶλλον δὲ ἐκεῖ ubi Edd. Rom. & Ven. tantum, ΕΝΘΑ τότε. bene, ut mox ad Il. ε v. 1 ἔνθ' αὖ] τότε δή. ubi recte nihil tale additum. Clam itidem ad Il. ε v. 54 retinuit ex Schrevelio illepidum istud: ἐμπειρία τοῦ βάλλειν ἀπὸ μακρὰν. quid malum! ἀπὸ μακρὰν quis unquam ita locutus est? saltem dixissent ἀπὸ μακρόθεν. Ad Il. ε v. 214 περιέλαβεν ἴδιον ἑὸν προσφιλῆ ἀγκάλαις, ὠλέναις, βραχίοσι, καὶ ἀπὸ μέρους χερσίν. Hæc etiam ex Schrevelio in hanc Editionem derivata sunt sine indicio: ineptissima & putidissima, propter omissionem articulorum necessariorum, & conjunctionum; nec non accumulationem synony-

ſynonymorum puerilem. Ad Il. ε v. 330 *ἀλλ᾽ ἴδε ςίχον υκβ´, ὧδε. In his Schrevelianis cum præter morem Scholiorum, citetur locus Homericus per numerum verſuum; tamen inter illa tolerantur: & adhuc elogio ornantur in Notis: *Illa ad* v. 330 *ut non incommoda reliquo.* Aſt inferius paulo ad Il. ζ v. 21 ſimile Schrevelii nugamentum ἡ Πήδασος· ἡ πόλις ὧδε ςίχῳ λέ Viro Cl. non eſt viſum ſatis commodum; itaque aliud ſubſtituit Scholion: Πήδασος μετ᾽ ὀλίγον ῥηθησομένη, ex Euſtathio, ut ait. Id quod ſatis apparet, nam ipſe ſine dubio dixiſſet εἰρηθησομένη, ut fecit ad Il. ι v. 64 ἐὰν μὴ πείθηται τοῖς εἰρηθησομένοις· quæ ipſe ad Scholia ſe addidiſſe fatetur in Notis: quaſi, ut εἰρήσεται dicitur, itidem & illud dicatur. Quemadmodum autem ibi *tempus* augmenti minime capax auxit; ſic aliud augeri ſolitum, augmento privavit ad Il. θ v. 108 in his futilibus clam inſertis: Οὓς ἀπ᾽ Αἰνείαν ἑλόμην] ὃς Αἰνείε. Αἰνείαν, Αἰνεία, ἀφελόμην· nempe quaſi ipſe etiam verſum faceret ἀφελόμην dixit pro ἀφειλόμην· Edd. Rom. & Ven. recte; ubi hæc tantum ΕΛΟΜΗΝ. ἀφειλόμην. ἔλαβον. quod ſatis erat. Porro ad Il. θ v. 137 σιγαλόεντα] ἀνθηρὰ, λαμπρά. *εἴ τ᾽ οὖν ἁπαλά· ἄγ᾽ ἀφώμενα σιγᾷ ψόφον οὐδένα ἐνδιδόντα. quæ poſt aſteriſcum, ſunt ex Schrevelio, inficeta & illo digna; qui ut hic imperite & otioſe particulam γε poſuit: ita quoque ad Il. β v. 794, ubi inter alias hominis intemperias in hac Ed. nimis patienter retinetur: καὶ δὴ ἀμφότερόν γε κατὰ πολεμίους ςόλους σκοποῦσιν &c. ſed nec illud ἀφώμενα offendere potuit Virum Cl. quod uſus communis reſpuit, pro ἀφᾶν frequentans ψηλαφᾶν· unde ψηλαφώμενα dicendum erat. Porro ad Il. θ 160 retinetur ſine ullo indicio Scholion Schrevelii longum, & falſiſſimum, in quo ſtatuitur ὅδε, τοῦδε, τῷδε, τόνδε per omnia genera & numeros ſcribendum eſſe paſſim apud Homerum, pro ὁ δὲ, τοῦ δὲ, τῷ δὲ, τὸν δὲ· &c. Hoc autem poſito, videbimus contextum Homeri plerumque ita cohærere, ut arenam ſine calce. Apud Poetas, ut aliis etiam in locis diximus, ſæpiſſime articulus præpoſitivus loco pronominis οὗτος uſurpatur: & ita ſexcenties a Vett. Scholiis exponitur, præſertim ad priores aliquot Iliados libros, ubi illa copioſiora. Eadem de cauſa clam itidem recepit, quæ falſarius admiſcuerat Il. θ v. 261, ubi, cum Edd.

Rom. & Ven. haberent ΤΟΝ ΔΕ ΜΕΤΑ. *μετὰ δὲ τοῦτον* recte ut alias solent in hac re; ille istis aperte pugnantia continua serie subjecit: *Σύνταξις, οὐ Μετὰ δὲ τὸν, ἀλλὰ Μετὰ τόνδε. Δῆλον δὲ ὅτι οὐδεὶς σύνδεσμος ὁ δὲ ἐνταῦθα.* ubi præterea si Græce voluit scribere, debebat: *ἡ σύνταξις* &c. deinde potius *δῆλον δὲ ὅτι οὐκ ἔστι σύνδεσμος τὸ δὲ ἐνταῦθα.* Eadem de causa proxime sequentis etiam versus Scholion Schreveliana moneta cusum, totum retinet; sed cum majore tamen Lectoris respectu, quia asteriscum adjecit, indicem adulterinorum; licet tantum in fine adjecerit, cum & in principio deberet: sic recte indicaretur nihil hic esse genuinum. Sed hæc hactenus de illo genere Additamentorum, quæ prorsus omittenda fuerant.

Augentur præterea in hac Editione Scholia Excerptis Aloysii Alemanni, quæ Cantabrigienses primi ediderunt, inserta Annotationibus suis: sed hi tantum in Iliadem, solam ab ipsis editam; Noster autem & in Odysseam. Hæc cum sine crimine omnia addi potuissent, modo quibusdam in locis emendatiora darentur, tamen id non factum. Quandoque in totum omittuntur, quandoque parte omissa afferuntur. Cumque de additis monendus fuisset Lector, id non semper factum: aliquando per asteriscum a ceteris Scholiis distinguuntur, simulque verbis in Notis admonetur: aliquando asteriscus quidem deest, sed monetur: aliquando nec asteriscus adest, nec monetur; denique, ut ceteram inconstantiam taceamus, nec Scholiis semper inseruntur, sed sæpe in Notas rejiciuntur. Postremo loco commemoramus Additamentum optimum, nempe Scholia Antiqua præstantissima, in nonum Iliados librum, illa quæ Hornejus primus publicavit descripta a Caselio ex libro Petri Victorii. hæc in hac Editione suis locis inserta sunt, & diligenter a ceteris distincta. Primi hic monemus, Scholia illa extare in optimæ notæ Codice Homeri MS. Paulinæ nostræ Bibliothecæ; non in illum librum tantum, sed in totos sedecim inde a principio Iliados, uno filo deducta. Istis comparata Scholia vulgata plerumque sordere videntur. Verum de iis alia occasione fortasse plura.

Nunc commemoratis Additamentis, quibus Scholia in hac Edi-

Editione aucta sunt, animus erat Emendationes quasdam nostras in ipsa Scholia, subjungere, subnatas nobis in evolvendis prioribus aliquot libris hujus Editionis: præterea etiam de Græcismo Cl. Editoris constitueramus aliqua adhuc monere; verum cum & huc usque nimis longi fuisse videri possimus: & illa quæ diximus, grata brevitate proponi non possint; ea vel supprimere cogemur, vel, si operæ pretium videatur, in posterum cum Lectore communicabimus.

Interim ut aliquando istis imponamus finem, quæ restant, de hac Editione commemorabimus. Et de Variantibus quidem lectionibus, ob eam, quam diximus causam, etiam pauciora. Annotantur illæ ex Eustathio quidem & Scholiis minoribus satis diligenter: nec non ex Codd. MSS. quibus usus est Cl. Editor: additis iis etiam quas H. Stephanus collegit; ex aliis non æque. Certe Editionis Florentinæ & varietatum ejus rarior facta mentio, quam decuerat; licet jam pridem collectæ habeantur in Loniceri Editione Argentoratensi, collatis inter se Florentina & duabus Aldinis. Quemadmodum plurimas annotandas omisit; sic multas omittendas annotavit: ut conjecturas suas, dum posse sic vel sic legi dicit. V. g. Il. β v. 233 in contextu est Ἦν τ' αὐτὸς ἄπο· in Notis dicit: *Potest legi &*, Ἣν αὐτός τ' ἄπο· deinde inter Var. Lect. Ἦν τ' αὐτὸς ἄπο] γρ. ἣν αὐτός τ' ἄπο· mox continua serie in Notis, cum v. 239 in contextu ἕο edidisset, dicit: *Alias legi posset* ἕθεν· deinde inter Var. Lect. Ἕο] γρ. ἕθεν. sæpe id factum. Aliquando, quod in contextum recepit, etiam inter Var. Lect. refert v. g. Il. ζ v. 62, cum alias in contextu legatur ἀπὸ ἕθεν. ipse ibi ἀπαὶ ἕθεν edidit, licet in Notis fateatur *Lectionem* τοῦ ἀπαὶ *non esse necessariam:* & insuper in Var. Lect. habet Ἀπὸ ἕθεν] γρ. ἀπαὶ ἕθεν. non autem, ut par erat, Ἀπαὶ ἕθεν] γρ. ἀπὸ ἕθεν. Quod ad Notas attinet, illæ in singulis paginis Scholiis, contextum Homericum excipientibus, subjiciuntur, brevitate sua commendabiles. Tum etiam quia necessaria fere tantum attingunt; ubi nempe ratio constituendi contextus reddenda est: ubi versus dimensio juvanda: ubi res illustrandæ: denique ubi Poeta vindicandus a criminationibus. Has excipiunt aliæ Notæ in Scholia, plerumque adhuc breviores. Versionem, quæ e regi-

one contextus arctius spatium occupat, quam ipsa Græca, Cl. Editor in Titulo Operis *emendatissimam* dicit: & in Præfatione, *accuratius paulo perpolitam*. Tyronibus hæc opera sine dubio utilis & grata erit; nostræ patientiæ non fuit eam examinare. Indices postremo geminos addidit, utrique nempe Volumini suum, idque methodo, quantum fieri potuit, Seberiana; sed magis, ut ait, materiales. Nostro judicio consultius erat omnia Homeri exhiberi uno indice, ut factum a Sebero. Alias minus commodum. Quæsiturus vocem aliquam, primum incertus fluctuabit, utrum ex duobus evolvat: deinde continget eum non illum elegisse, in quo vox illa extat; arripiet alterum, & devoranda nova quærendi molestia: quod si vocem quæsivit in Homero plane non extantem, geminas ærumnas frustra exantlavit. Si Seberianum Indicem huic Editioni accomodasset, & se, & alios labore levasset, effecissetque, ut par evaderet utriusque Voluminis moles, compacto cum Odyssea Indice, cui tantum fere deest, ut exæquet Iliadem.

HOMERI OPERA QUÆ EXTANT OMNIA Græce & Latine. Græca ad Henr. Stephani Editionem & Demetrii Chalcondylæ, atque insuper ad Codd. MSS. sunt excussa. Ex Latinis selecta sunt optima, verum ita interpolata, ut plurimis longe locis, præsertim totius Odysseæ, nova versio videri possit; Curante JO. HENR. LEDERLINO Lingv. Or. in Acad. Argent. Prof. P. & post eum STEPHANO BERGLERO, Transylvano.

Amstelodami, apud Henricum Wetstenium, 1707, 12. Alph. 2 pl. 6 & tab. æn. 1.

POst splendidam illam & operosam, & pretiosam, moleq; sua ceteras ejusdem formæ superantem Cl. Barnesii Editionem; hujus etiam, licet serius, mentionem hic facere placuit, haud paulo minoris & parabilioris. Quemadmodum Novi Testamenti Ed. Wetstenianam minorem mirum in modum commendat forma libri commodissima, & typorum elegantia, atque perspicuitas, ob literas ab intricatione in Græcis alias usitata, & a ductibus compendiosis, solutas; ita hanc Homeri Editionem Wetstenia-

nam

nam illa omnia commendant, estque eadem illorum hic ratio. Contigerunt autem huic Editioni duo curatores hac ratione. Cl. Lederlinus, cui initio soli commissa fuerat hæc cura, eam deserere coactus fuit, absolutis tantum quindecim Iliados libris, avocatus Argentoratum ad munus Professorium: ita altero Curatore opus fuit, qui cœptum continuaret & absolveret.

Hunc posteriorem Curatorem de sua ipsius opera ita dictitare accepimus. Se tantam impendere non potuisse, quantam ipsemet optabat, & quantam optimi Bibliopolæ in se benignitas merebatur; quod eo maxime tempore admotus fuisset Editioni illi, cum occupatissimus esset in conficiendis Indicibus ad Julii Pollucis Onomasticon, & nihil minus cogitaret quam talem provinciam. Interim tamen id saltem, qua potuit, diligentia executum fuisse, quod jussus fuerat, ut contextus ad mentem Henrici Stephani ederetur, quo nemo melius adhuc de Homero fuerat meritus. Codices autem illos MSS. & Florentinam Ed. quorum Titulus meminit, sibi non fuisse semper ad manus; verum si quid requirendum foret, percurrendum fuisse in Bibliopolium, a quo non parum remotus habitabat: ac proinde rarius auxilium ab iis petiisse, adhuc rarius invenisse, &, si quid inveniret, id adhibere non semper ausum, propter auctoritatem Henrici Stephani, *ὄν τε τρομέεσι καὶ ἄλλοι.* Nec tamen ob hanc causam plane ita se obstupefactum fuisse, ut apertissima etiam Henr. Stephani *παροράματα* omnia toleraret, si quando per alias curas liceret esse attentiori. Non amplius meminit, ubi quid correxerit, nec Editiones inter se conferendi nunc spatium est: interim tamen cum Cl. Barnesius aliquoties tangat illos Homeri Editores, qui ab Henrico Stephano discedere timuerunt; difficile non fuit illius Notas passim perlustranti, deinde hanc Ed. cum iis conferenti, aliqua notare, quæ hæc non habet communia cum ceteris, quas reprehendit Vir Cl. ad Stephanianam expressis: quod ei non observatum, licet eam viderit, & alibi semel iterumque ejus mentionem fecerit. Quædam illorum hic subjiciemus. Cum Odyss. ρ v. 88 recte edidisset Cl. Barnesius ἐπεὶ pro ἐπὶ, in Notis hæc scribit: *Mirum huc usque vocem ἐπὶ, quæ per errorem in Lovaniensem irrepsit, in H. Stephani Editione inemendatam hæsisse;*

&

& hinc in alios hunc errorem profluxisse, Videlicet Castellionem, Spondanum, Elzevirium, Oxoniensem &c. Verum ex Florentina, Aldina, utraque Eustathii, & Frobeniana veram Lectionem ἐπεὶ restituo. Sub illo *&c.* nemo non & Wetstenianam intelliget, quasi & illa ἐπὶ habeat; quia eam inter illas non enumerat, quæ ἐπεὶ habent. Atqui ἐπεὶ recte habere illam etiam inspicienti patebit. Idem Cl. Barnesius Odyss. τ v. 261 edidit: Τήνδ' ἀπαμειβόμενος· deinde annotat: *Cum forte fortuna in Henr. Stephani Editione* Τόνδ' *ederetur, cetera Edd. subsecuta errori auctoritatem dare videbantur.* Postea enumerans Edd. quæ Τήνδε habeant, de Wetsteniana tacet; quasi non & illa in fœm. genere legat Τὴν δ' ἀπαμειβόμενος, & quidem adhuc melius, quatenus δὲ sejungit a τὴν, quod in ejusmodi locis, qualis hic est, nempe in Transitionibus, perpetuo faciendum esse, jam ante aliquoties monuimus. Idem Vir Cl. Odyss. ω v. 307 Νῆυς δέ μοι ἥδ' ἕστηκε, & annotat: *Vocem* ἥδ' *quæ forte exciderat in Eustathii binis Edd. ac proinde in Henr. Stephani, Castellionis, Spondani, Elzevirii &c. jam ex Florentina & Hervagiana restitui. Quibus Cantabrigiensis & Oxoniensis recte suffragantur.* Non solæ inquam istæ suffragantur, sed & Wetsteniana. Idem Odyss. ι v. 353 edidit: ἔκπιεν pro ἔπιεν, deinde in Notis inter alia: *Licet Florentina, Aldina, Lov. Hervag. Stephaniana, Castell. Elzeviriana, Oxoniensis, & quæ nascuntur ab illis,* ἔπιεν *legant omnes; Romanam & Bas. Eustathii omnibus præfero* ἔκπιεν *quæ aperte legunt, ut & Cantabrigiensis Anni 1664.* Imo & Wetsteniana ἔκπιεν legit, nec hic dependet ab illis. Idem Odyss. β v. 296 edidit: Ὣς φάτ' Ἀθηναίη, & annotat: *Ut mali exempli perniciem melius attendamus, sciendum, ab uno fonte Florentinæ Ed. fluxisse & derivatum esse in omnes sequentes Edd. errorem* ὣς ἔφατ' Ἀθηναίη. *Sola Cantabr. & Oxoniensis una recte legunt* φάτ'. Non in omnes omnino derivatus est ille error; nec solæ illæ duæ recte φάτ' legunt; verum ita planissime & Wetsteniana. Unum adhuc addemus brevitatis causa. Odyss. ο v 362 Vir Cl. recte edidit θρέψεν, deinde annotat: *Ut videas, quantum ad errorem conferat propagandum Magni alicujus Viri autoritas, scias, quum in Henr. Stephani exemplari* τρέψεν *pro* θρέψεν *fortuito scriptum esset; hinc in*

Castellio-

Castellionis Editionem, & in Spondani &c. fluxisse. Si alios magni illius Viri autoritas aliquid movit; at non æque Curatorem Wetstenianæ Editionis posteriorem, qui ante Cl. Barnesium θρέψεν illud revocavit.

Non hinc tantum apparet, Virum hunc Doctiss. autoritati Stephani non esse addictissimum, saltem quod ad operam illius Homero præstitam attinet; verum etiam ex Præfatione, quam in hac Wetsteniana Ed. Iliadi præmisit, ubi palam ausus est illi *oculos attollere contra, primusque obsistere contra*, idque in primo illo tyrocinio. Refutavit ibi Conjecturas quasdam & Emendationes Henrici Stephani. Primum, Il. α v. 58 negavit τοῖσιδ' esse scribendum, & adhuc negat; licet apud Herodotum, & alibi alicubi, quamvis rarissime, extare non neget: Homero tamen temere inferendum negat; quicquid etiam Cl. Barnesio secus videatur, qui non dubitavit τοῖσιδ' edere, cum Henr. Stephanus paulo cautius tantum dicat, se scribere ita non dubitare. Deinde Il. α v. 468 Οὐδέ τι asserit contra Henr. Stephanum; qui Οὐδ' ἔτι malebat, nec Cl. Barnesio id persuasurus, ὐδέ τι potius retinenti. Porro Il. β v. 257 τὸ δὲ retinendum censet, missa H. Stephani conjectura τόδε· quod τόδε Cl. Barnesium arripuisse mirum non est; nam is alias sæpissime illud δε appendicem articuli facit, ubi multo clarius quam hic patet particulam separatam esse, ut aliquoties jam dictum. Il. ν v. 435 Henr. Stephanus proprio ausu ὄσσε φαεινὼ ediderat: inque errorem pertraxerat etiam priorem Curatorem Editionis Wetstenianæ; posterior Curator ὄσσε φαεινὰ defendit, quod postea & Cl. Barnesius recte retinuit. Il. π v. 690 pro ὅτε δ' αὐτὸς ἐποτρύνῃσι μάχεσθαι Henr. Stephanus malebat ὅτὲ δ' αὐτὸς ἐποτρύνει μαχέσασθαι, quod Noster oppugnat, nimia licet ambage. Cl. etiam Barnesius merito non auscultavit Henr. Stephano. Odyss. θ v. 396 cum omnes Edd. haberent Εὐρύαλος δὲ ἑαυτὸν perperam; Henr. Stephanus pro ἑαυτὸν ediderat δὲ αὐτὸν, non sine violatione metri; Noster autem δέ ἑ αὐτὸν conjicit, licet in contextum id recipere non ausus: quod tamen postea fecit Cl. Barnesius, eadem, ut videtur, conjectura usus. Odyss. σ v. 191 Henr. Stephanus pro πρόσωπά τε scribendum censet προσώπατα. Noster contradicit:

& Cl. Barnesius recte *πρόσωπά τε* retinet. Odyss. χ v.445 -- *καὶ ἐκλελάθοιντ' Ἀφροδίτης Τὴν ἄρ' ὑπὸ μνηστῆρσιν ἔχον μίσγοντό τε λάθρῃ* in fine mavult Henr. Stephanus *μίσγονθ' ὅτε λάθρῃ* & sequacem habuit Editionem Oxoniensem anni 1705. Noster & tunc vulgatum recte se habere vidit, & nunc affirmat: nec eum offendit, ut H. Stephanum, illud *ἣν ἐμίσγοντο·* nam *ἔχον* construitur cum *ἣν* ut verbum activum, *ἐμίσγοντο* autem subaudita præp. *κατὰ*, quod fit sæpissime; ut sit: *ἣν εἶχον ὑπὸ μνηστῆρσιν, καθ' ἥν τε ἐμίσγοντο αὐτοῖς*, sive *αὐταῖς* nempe *αἱ μνηστῆρες*. Cl. autem Barnesius recte quidem vulgatum retinet; frustra tamen incommodis laborare putat. Denique Hymno in Merc. v.74 *ἀπετάμνετο βοῦς* Henr. Stephanus dixerat, non videri aptum ibi *ἀπετάμνετο·* seque libenter repositurum *ἀπελαύνετο·* Noster illud contra defendit; sed juveniliter satis paratragœdiatur: optime rem conficit Cl. Barnesius, ad illum locum hæc tantum annotans: *Henricus Stephanus suspicatur mendum esse: non est.*

Ex his omnibus planum fit, quomodo se gesserit posterior ille Curator in hac Editione. Nempe illum & emendasse passim crassiora Henrici Stephani aliorumque errata: & emendaturum adhuc plura sine dubio fuisse, nisi jussus fuisset illum sequi; prætereaque si ab alio graviore labore vacuus fuisset. Quod ad versionem attinet, verum est, quod Titulus a Bibliopola præfixus prædicat; sunt enim plurima in melius mutata, quod per longam inductionem hic ostendere non est animus. Forte erit ubi Curatori illi posteriori *αἱ δεύτεραι φροντίδες* nunc viderentur *σοφώτεραι·* sed is *vertendi* gloriam libenter aliis relicturus est, nec vel maximam cuiquam invidebit: sicut parum solicitus est, ecquis Autor Græcus bene vel secus Latine ab uno alterove sit conversus. Tam in Latinis autem quam in Græcis cura adhibita fuit, quam potuit, maxima, ut errata typographica diligentissime corrigerentur, primum ab illo, cui tantum cum typographicis colluctandum, deinde a Curatoribus, ad postremum ab ipso doctissimo Bibliopola. In Odyss. tamen Lib. α v. 41 in versione remansit Er. typ. *O Si* pro *Sic.* quemadmodum mox v. 47 pro *O si* legendum *Sic.* Nec illud omittendum, Chartam Geographicam

eam ad Odyſſeam in hac Editione exhiberi, in qua delineantur Ulyſſis errores.

De Præfatione, quam præmiſit poſterior Curator longiuſculam, diviſam Iliadi & Odyſſeæ, nunc ipſe ita judicat, licet interea non multo ſapientiorem ſe factum ſentiat. Exceptis iis, quæ contra Henrici Stephani Emendationes diſputat: itemque iis, quæ contra Rapinum, Homero Virgilium anteferentem, in aliquot priores libri pagellas cœpit dicere, his certa ratione exceptis, cetera pleraque ſibi μειρακιωδέστερα videri, ἀπειροκαλίας φορτικῆς ἐπιόζοντα. Id quod jam tum quodammodo ſenſiſſe videtur, ut ex iis quæ in fine Præfationis dicit, videre eſt.

JOANNIS PETRI LUDEWIG, JCTI, Differentiæ Juris Romani & Germanici.

Halæ Venedorum, 1712, 4.

Plag. 10.

ARdui ac magni operis primum hoc ſpecimen eſt, continuandum a Conſultiſſimo Autore inter conflictus Academicos. Gallorum ſe exemplo ad hoc inſtitutum excitatum eſſe dicit, *Bucharelli*, *Bugnonii*, *Imberti*, *Autumni* aliorumque, qui diſcrimina ſcripſerint inter Gallica jura & Romana. Principio igitur querelam movet, quod in tanto Jureconſultorum numero, qui Germanica jura commentis ſuis illuſtraverint, non unus ſit, qui ſibi utriusque juris diſcrimina proponat, cum omnes contra id agant, ut patria & Romana jura in unam cogant harmoniam. Unde tanta jurisprudentiæ hodiernæ in ſcholis ac curiis incertitudo ac perturbatio, quod ex diverſis principiis nequeat eſſe firma & ſibi conſtans concluſio. Recitat tum nomina omnium interpretum juris Germanici & ſtatutorum in omnibus provinciis ſigillatim. Deinde ipſe contendit, non aliter jurisprudentiam reſtitui poſſe integritati ſuæ, quam ſi, Romanis legibus remotis, illa explicetur potius ex ratione ac indole Germanicæ Reipublicæ, quam ex legibus Romanis. Quapropter in votis ponit, ut alant Germani in unaquaque Academia Juris Germa-

nici Professorem, exemplo Anglorum, Danorum, Suecorum. Præterea de Romani juris in *Regnis Europæ*, si *Germaniam* solam exceperis, exigua auctoritate disputat adversus *Dukium*. Nunc ad ipsa utriusq; juris discrimina, quorum I est: *leges Romanas proœmiis ac epilogis gaudere; utraque abesse in legibus Germanicis.* Idque consultius longe, quod proœmium & causa legis non sit lex, sed scribæ legis corruptum sæpius judicium. II *Jurisprudentiam Rom. systematicam esse, non Germanicam.* Hanc certe in eo feliciorem, quod systematis autorem non habeat legislatorem. Pessime enim fecisse credit Tribonianum, quod sacratissimum Cæsaris nomen catechesi juridicæ præscripserit, in qua tot nævi, solœcismi ac desideria virorum literatorum. Quæ singula in Justinianeis Institutionibus recenset notatque summatim. III *Jurisprudentiam Romanam negare fidem instrumentis, ubi formula absit, in nomine Dei:* contra eandem improbitatis ideo argui a Germanis, quod nefas sit, Dei numine uti in rebus nauci & nullius religionis. Illud præterea singulare est, quod hic cursim observat, recentiora plerumq; Germaniæ *provinciarum statuta* non ex indole ac moribus Reipubl. petita sed ex LL. Rom. exscripta esse, instar puerilium in scholis exercitiorum. Exempli loco confert *ordin. de notar.* 1512 *cum novella* 47 §. 1. IV *Romano jure nomina imposita esse post pubertatem* ex ingenio pueri denominandi: contra *apud nos infantibus nomina dari* a fortitudine, qui post animos probant molles & fœmineos. Inde vota quorundam, ut a sacro fonte, baptismate, nominum abesset impositio. V *Romanos nomina mutasse*, ex levi causa aut nulla, *non Germanos.* VI Romanos *peregrina nomina* quandoque habuisse in deliciis: contra anno demum 1224 superstitionem in Germanis cœpisse, infantes *Germanicos* cognominari a Græco aut Latino sermone petitis nominibus & agricolarum filios audire *Augustos.* VII Romanos *plura nomina* habuisse: Germanos quondam *simplex & unum.* Hodie inconcinnum esse, ruricolas circumferre gentilitia cognomina; Principum filios salutari viginti nominibus; imo *viros fœminas dici* in gratiam sanctorum & patrinorum. VIII *Cæsaris* olim nomen tributum esse *Regi Romanorum:* quod hodie non fiat. IX Romanos ex *levi* hostium strage se a populis devictis

victis

victis scripsisse *Suevicos*, *Alemannicos:* a qua insolentia Germani abfuerint semper, qui titulos ex regionibus augeant, ne idolum illis obsit præscriptionis. X *Triumphos* Romanorum nostris Principibus solennes non esse: nostro tamen ævo triumphalia de Suecis egisse Russos. XI Non suo se arbitratu *felices* & *magnos* cognominare Principes nostros; quod tamen fecerint Romani. XII *Augusti* vocem Germanis rectius ab *augendo* derivari, quam Romanis *ab avium gestu*. XIII Capitale olim fuisse Romanis & inter læsæ majestatis crimina, *ligulas solvere* aut de loculis deponere *numos*, Cæsaris imagine haud signatos: cujus superstitionis contemtrix sit Germania. Quamvis id hodie inconcinnum, quod Principum vultus inter forpiculas niteant sartorum & patulas balneatorum pelves. XIV Perpetuo Romanos Principes *diademate* fuisse conspicuos: Germanos, semel coronatos, diademata porro non gerere. XV Romanos ad jura discenda admisisse nonnisi *adolescentes:* contra Germanorum subsellia patere pueris & *viris*. Inde exempla *Baldi*, *Zasii*, *Sichardi* aliorumque, qui jura demum didicerint fere quadragenarii. XVI Romanos jura in *scholis* didicisse ab anno V. C. 450: contra Germanos in *curiis* profecisse tantummodo. Ubi admodum singularia, quomodo leges Romanæ invaserint Germaniam cum Christianismo & arte Cæsarum a scholis post iverint in curias. Additur demonstratio: leges Romanas anno 1441 damnatas & proscriptas esse ex universa Germania. Olim etiam illas non aliter quam ob *vim rationis* in Germania locum habuisse. XVII Germanos olim judices alios non tolerasse, quam *viros:* contra LL. Romanas ferre judicem *adolescentem*. XIIX Quod apud Romanos *leges academicæ* fuerint adversus Minervam invitam & infelicem: contra inter nostri ævi morbos etiam hunc esse, quod Germania adeo *fertilis sit virorum literatorum*. Homines enim hinc deesse militiæ, commerciis aliisque negotiis, Reipublicæ longe utilioribus, quam tot otia literatorum & quæ sunt generis ejusdem. Eodem instituto Doctissimus Autor sub prelo habet *juris feudalis Longobardici & Germanici differentias*, tum a nobis recensendas, si prodierint, ut vovemus, in lucem.

JOHANNIS MARIÆ LANCISII, INTIMI Cubicularii & Archiatri Pontificii, Dissertatio de nativis & adventitiis Romani cœli Qualitatibus; cui accedit Historia Epidemiæ Rheumaticæ, quæ per hyemem Anni MDCCIX vagata est.

Romæ, apud Franciscum Gonzagam, 1711, 4, ch. aug. Alph. 1½.

QUanquam de Romano aere *Alexander Petronius*, *Marsilius Cognatus* & *Johannes Baptista Donus* copiose ac diserte scripserint; turpissimum tamen reputavit Clariss. Lancisius, non civis modo, sed Romanus ipse natus, ea per incuriam neglexisse, quæ illi alienigenæ præcipuum suorum laborum argumentum selegerant. Cum enim *de noxiis paludum Effluviis* quædam conscribere suscepisset, quod opus adhuc sub manibus fervet, haud incongrue Romanus ager ipsi succurrit, qui juxta temporum vicissitudines a stagnantibus aquis nunc vindicatus, nunc obrutus, varias itidem salubritatis & insalubritatis vices experitur. Quæcunque igitur Medica 40 fere annorum exercitatione apud cives suos in hoc argumento animadversa fuerunt, scripto commendare, idque primum omnium demonstrare annisus est, cœlum Romanæ urbis suapte natura salubre esse, quanquam ob adventitias causas nunc stagnantium aquarum, nunc pertinacium nivium, ac furentium septentrionalium ventorum, & olim fuerit, & esse possit insalubre.

P. I. Cap. 1. In Dissertationis igitur hujus Parte priore nativam Romani cœli salubritatem commendaturus, Hippocratem sequitur, ejusque quatuor causas allegatas, quæ salubritate locum aliquem donare queant, in agro Romano oppido inveniri docet; situm scilicet urbis, ventos, quibus libere perflatur, bonitatem aquarum dulcium, ac terram, quæ fertilis est, ac simplicibus theriacalibus referta. Quibus totidem argumenta adjungit ab ipsius aeris effectibus deducenda; optimum videlicet Romanorum colorem, acre eorundem ingenium & suaves temperatosque mores, morbos vernaculos apud cives caute viventes per se fere

2. nullos, tandem multitudinem senum. Quemadmodum itaque duo potissimum a Medicis de urbium situ judicaturis attendi solent

lent, primum an illæ in monte, an in plano, an in mixto loco sint positæ, deinde quomodo eædem ad cœli aspectus, ac præcipue ad Solis ortum & occasum se habeant; ita Roma laudatur, quod inter nitidissimos colles, amplas convalles, latamque planitiem exstructa fuerit, ut ex tot inter se non diversis modo, sed quasi contrariis locis mixta quædam ex omnibus consurgeret atmosphæra', cui postmodum non diversæ solum sed quasi sibi contrariæ ad eam confluxuræ nationes facile breviq; assuescere possent. Itaque Roma in medio latissimi agri fuit ædificata, inde liberum habet Solis tum ortum, tum occasum, collibus interim nimium ipsius æstum moderantibus; nec arenoso maris litori, nec præruptis altisque montibus adjacet. Ex ventis, quibus urbs perflatur, salubres sunt Orientales, Aquilonares, & Occidentales, Cap. 3.
quia moventur per loca temperata, &, quod magis refert, obstacula prope urbem, quibus divertantur, aut magnas paludes, quibus inquinentur, non inveniunt. Auster equidem liberius adhuc, quam cæteri, Romam perflat, sed non proinde regionem hanc morbosam reddit, nisi ubi hærentes aquas offendat. Lenis enim ac sereno cœlo flans Romæ plerumque 4.
utilis ac salutaris observatur; siquidem hic in frugibus arboribusque non solum florum eruptionem aut austerorum fructuum maturitatem citissime promovet, sed & corporibus humanis liberiori transpiratione mire blanditur. Nubilus vero ac vehemens insalubris est, quatenus hic impuros inveniens humores eadem facilitate eos agitare solet, qua vinum aliaque mixta liquida, non satis defecata confundit ac turbat; quæ tamen mala non peculiarem perniciem incolis afferunt, damnatumque præ alio reddunt aerem Romanum, nisi cum alibi turbidas aquas vel solum cadaveribus aliisque corruptis veneficisque corporibus inquinatum non procul ab urbe inveniant agitentque venti. Incon- 5.
stantia vero aeris, quæ Romæ a facili contrariorum ventorum aditu proficiscitur, & eapropter quibusdam male audit, nec tanta est, nec tam diuturna, ut damnari queat, neque incolis infesta, sed potius firmandis eorundem corporibus animisque summopere utilis. Ad aquas dum pergit Autor, duo certissima salu- 6,7.
brium aquarum argumenta constituit, longum nimirum innoxiumque

xiumque earum usum, & chymicam analysin, per quam nihil
exotici ipsam aquæ compositionem ingredi edocemur; pro potu
tamen salubris deprædicatur illa, quæ quam minimum alcalicæ
Cap.8. terræ & innoxii salis imbibit. In urbe Roma quatuor sunt ge-
nera aquarum dulcium, primum sponte nascentium, secundum
influentium per aquæductus, tertium fluvialium, postremum plu-
vialium. Atque hæ lymphæ lectissimæ fere omnes a Romanis
salubriter bibuntur. Quæ sponte intra urbem scaturiunt, sunt
vel fontanæ, vel puteales. Inter illas nominatur 1 Aqua Gril-
li, 2 Aqua B. Felicis, 3 Aqua ad ripam Tiberis, 4 Aqua S. Da-
9. masi ad Vaticanum. Puteales cum a Tiberi purissimam aquam
ducente majori ex parte transcolentur, non nisi tenues atque in-
10. noxias esse, sponte patet. Inter aquas, quæ per aquæductus Ro-
mam advehuntur, aqua Salonia seu Trivii reliquis, aquæ scilicet
Felici ad Diocletiani thermas & Aquæ Sabbatinæ in summo Ja-
11. niculo, præfertnr. Aqua Tiberis in cisternis per sex menses pro-
12. be purgata, tanquam purissima salubriter potatur. Cisternarum
pluviales aquæ Romæ non admodum in usu sunt, quia magna le-
ctissimorum fontium puteorumque copia ubique suppetit, & as-
siduo studio vindicandæ sunt illæ ab iis sordibus, quæ non oc-
currunt duntaxat sub forma peregrinorum salium & impuri sul-
phuris, sed sunt quoque ovula insectorum & vegetabilium semi-
na, a tectis terraque imbribus abrepta, tunc demum animanda,
13. cum humido leniuntur. Sed ne desit Lectoribus nova utilitatis
aut curiositatis materia, addita sunt nonnulla experimenta, quæ
ad singularum urbis aquarum tum crases tum pondera depre-
14. hendenda tentavit Autor. Solum deniq; Romanum Simplicibus
theriacalibus refertum omniumque rerum ferax cœli salubrita-
tem abunde confirmat, ita ut non desit panis, quo nusquam me-
lior, carnes animalium optimæ, vina laudatissima, & quavis anni
15. tempestate victus salubris abundet. Ex aeris effectibus, qui
ejus indolem sequuntur, & salubritatem evincunt, color primum
laudandus est Romanorum, qui nec nimium rubicundus, Celso
suspectus, nec admodum pallidus, flavus aut terreus, qui cunctis
damnatur, sed suavis & ad visum dulcis est, quem Hippocrates
16. inter hominum colores præ omnibus commendavit. Accedit
huic

huic magna ingeniorum vis cum prudentia, quod non passim invenitur, conjuncta. Exulare etiam dicuntur Romæ morbi vernaculi; cum enim hi non sint alii, quam familiares multis in una regione viventibus morbi, ob aeris vel aquæ vitium ei regioni familiare; febres certe continuæ cum catalepsi seu lethargi specie, item semitertianæ, aliique morbi vernaculi dicendi non sunt, cum non cœli vitio, sed crapula, desidia, studiis, curisque incolarum oriantur. Denique Romanorum longævitas salubritatis aeris testimonium est uberrimum, quam Autor Clariss. Pontificum, Cardinalium, Præsulum, Religiosorum, Monialium, privatorumque exemplis probat; plerosque vero juvenes adhuc, multos etiam post sexagesimum annum vitæ potius nondum mutatæ culpa decedere putat, quoniam sc. hi a laudabilibus nimiumque intensis exercitationibus, puta pomeridianis atque ad multam noctem productis studiis, nec non frequenti usu noxiorum ciborum, aliisque operibus, quibus in primo senio corpus animumque impune adhuc macerabant, abstinere in secundo nesciverant. De parte secunda uberius dicemus proximo Mense.

Cap. 17.
18.
19.

CONTINUATIO SCHEDIASMATIS de Angulorum arcuumque sectione indefinita; Autore JOH. BERNOULLI.

QUod si seriem adhibere lubeat, poterit nulla facta distinctione inter numerum parem & imparem, generaliter exprimi tangens arcus multipli indefiniti n, incipiendo a termino postremo binomii $x+1$ ad potestatem n elevati, eamque pro primo habendo: formata namque fractio ex terminis secundo, quarto, sexto &c. pro numeratore, & ex primo, tertio, quinto &c. pro denominatore alternantibus semper signis, exhibebit valorem tangentis arcus multipli, indiscriminatim in omni casu, sive par sit sive impar numerus n, imo etsi fractus vel surdus esset; in literis algebraicis rem ita explico:

Quia constat $\overline{x+1}^n = 1 + \frac{n}{1}x + \frac{n.\overline{n-1}}{1.2}xx + \frac{n.\overline{n-1}.\overline{n-2}}{1.2.3}x^3 + \frac{n.\overline{n-1}.\overline{n-2}.\overline{n-3}}{1.2.3.4}x^4 + \frac{n.\overline{n-1}.\overline{n-2}.\overline{n-3}.\overline{n-4}}{1.2.3.4.5}x^5 + \&c.$ Di-

co sumta ut supra x pro tangente arcus simpli A, & n pro numero multiplo quo multiplicandus est, fore tangentem arcus multipli

$$B = \frac{nx - \frac{n.n-1.n-2}{1.2.3}x^3 + \frac{n.n-1.n-2.n-3.n-4}{1.2.3.4.5}x^5 - \&c.}{1 - \frac{n.n-1}{1.2}x^2 + \frac{n.n-1.n-2.n-3}{1.2.3.4}x^4 - \&c.}$$

Ex qua formula universali hoc præterea utilitatis fluit, quod latera polygonorum circumscriptorum, adeoque & inscriptorum compendiose determinentur; æquando nempe ipsi zero numeratorem fractionis divisum per x, erit enim radix æquationis = semilateri polygoni circumscripti, cujus numerus laterum est n, & radius circuli 1, demonstrationem ejus utpote attendenti facile obviam ex præcedentibus lubens omitto.

D. THOMÆ ITTIGII, P. P. ET SUPERINtend. Lipf. Historia Concilii Nicæni, observationibus maxime recentiorum Scriptorum illustrata. L. CHRISTIANUS LUDOVICI P. P. recensuit: cujus cura Præfatio, adnotationes & reliqua accesserunt.

Lipsiæ, apud hæredes Tarnovianos, 1712, 4.
Plag. 20.

REm pergratam eruditis fecit Cl. Editor, qui in recensendis B. Ittigii tractatibus posthumis summa cum diligentia versatur, quos partim jam edidit, hactenus a nobis recensitos, partim adhuc editurum se promittit, quos inter primum locum sibi vindicabunt *Tractatus de Collectionibus Conciliorum & Scriptis ad notitiam Canonum & Conciliorum spectantibus*, & *Historiæ Ecclesiasticæ selecta capita seculi III*; quod hanc quoque Nicæni Concilii Historiam adnotationibus illustratam cum Orbe erudito communicare voluerit. Nos pro nostro instituto summam hujus libri breviter dicemus.

In prioribus VI paragraphis eos, qui magnæ molis Acta vel etiammum quærunt, vel saltim olim exstitisse putant, nominatim arguit

arguit B. Autor, cum Valesio & Pagio statuens, nil nisi fidei formulam & canones & epistolam synodicam in Concilio Nicæno fuisse scriptum: de cetero Eusebium, Athanasium & alios, qui concilio interfuerint, præcipua acta in scriptis suis retulisse ex iisque nonnullos longe post, admistis falsis rumoribus, Acta Concilii Nicæni concinnasse, de quibus ipsis autoribus ordine deinceps agit, tandemque etiam nostros homines, qui de eo scripserunt, adducit. His præmissis rem ipsam aggreditur, & §. VII de loco concilii, Nicæa, agit, cumque Eusebius alias dicat in templo, alias in palatio illud fuisse celebratum, Noster, rejecta prius Valesii conciliatione, in palatio utique habitum censet, neque tamen negat etiam in templo interdum fuisse conventum, non tamen adeo ad consultandum, quam precandum. §. IIX & IX de tempore inchoati concilii disputat, annoque CCCXXV, qui fuerit partim XIX, partim XX imperii Constantini, id factum adserit, aliosque refellit. §. X anno eodem, quo fuerit cœptum, finitum quoque fuisse hoc Concilium, contra aliter judicantes defendit. §. XI de eo, qui concilium indixerit ac convocaverit, diligenter disquirit, quem Constantinum statuit, idque contra Pontificios, vel Sylvestrum substituentes, vel Constantinum cum Sylvestro jungentes, evincit. Paragraphis sequentibus usque ad XXII de occasione Concilii, hæresi nempe Ariana, differit: ubi de ipsius Arii, post desertas ab eo Meletii hæretici partes, Diaconatu, a Petro Alexandrino ipsi collato, de ejusdem expulsione, eodem Petro autore facta, de impetrata ab Achilla Petri successore venia, & presbyteri munere ab eodem Achilla accepto, proponit; quo mortuo, Alexandrum in Episcopatu sibi anteferri, ægre tulisse Arium, eundemque publice Sabellianismi insimulasse, ostendit; hoc ipso autem in opinionem cum Sabellii doctrina e diametro pugnantem prolapsum esse, & pestilentissimam suam hæresin spargere incepisse: itaque in Synodo Alexandrina Arium presbyterii gradu dejectum & excommunicatum esse ab Alexandro, cumq; ille se nihilominus per epistolas, legationes & concilia defenderet, magnasque adeo turbas excitaret, quas nec altera Alexandrina synodus sedare potuerit, misisse Imp. Hosium Cordubensem Episcopum ob eam rem Alexandriam, huncque, cum nec

in tertio concilio Alexandrino, ipso præsente atque inspectante habito, res possent componi, ad universale concilium Nicææ habendum omnium provinciarum Episcopos invitasse. Atque has res dum copiose atque erudite tractat Noster, alia quoque admiscet lectu omnino dignissima, v. g. de hæresi Meletianorum, de Alexandro Baucali, quem omnium turbarum in Arii caussa motarum ducem & autorem exstitisse Philostorgius falso asserit, deque aliis rebus in dictis III conciliis Alexandrinis expeditis. Progressus deinde de iis, qui Concilio Nicæno interfuerunt, agit, tum in genere de numero eorum §. XXIII, tum in specie primo loco de Hosio, quem concilio quidem interfuisse, non tamen ut Pontificis legatum, demonstrat, deinde de legatis Pontificis, porro de Alexandro Byzantino, de Alexandro Alexandrino, & reliquis usque ad §. XXXI. His pertractatis de Præside concilii diversisque circa eam rem sententiis disserit, rejectisque ceteris, cum Brentio Constantinum præsedisse contra Bellarmini strophas defendit, usque ad §. XXXIV. Post hæc mentione facta orationis, tum ad Imperatorem habitæ, tum Imperatoris responsoriæ, ad ipsas consultationes pervenit, easque accuratas plane fuisse defendit contra Sabinum Macedonium, Calvinum, Episcopium, Zwickerum & alios, usque ad §. XXXIX. Sequentibus paragraphis, dum reliqua persequitur, quæ ad Arianam caussam pertinent, exempli gratia, quod ipse Arius non fuerit inaudita caussa damnatus, contra Zwickerum, §. XL, de formula fidei ab Arianis oblata §. XLII, de voce homousii §. XLVI, de ceteris Arii erroribus §. L seqq. de iis qui cum Ario fuerint damnati §. LV, de perjurio Arii & morte §. LVI &c. alias quoque res notandas identidem inspergit, v. c. quod Patres Concilii hujus non duplicem admiserint regulam controversiarum, scilicet Scripturam S. & traditiones, contra anonymum Gallum, §. XLI, quod symbolum nostrum Apostolicum a Patribus C. N. fabricatum esse, non probabile sit, contra Vallam & Erasmum, multo minus ab ipsis Arianis, contra Sandium, §. XLIII, quod symbolum nostrum Nicænum potius sit Nicæno-Constantinopolitanum, §. XLIV, quod D. Lutherus vocem homousii non oderit, nec Origenes filium Dei Patri homousium negaverit, §. XLVII. Tractat

præterea

præterea quæstiones, quando fides Nicæna in Gallia innotuerit? §. XLIV, cur Ariani dicti sint Exucontii? cur Exocionitæ? cur Diatomitæ? §. XLIIX & IL &c. Finita illa tractationis parte, quæ ad Arianos spectat, reliqua etiam Concilii hujus acta B. Autor recenset: & quidem §. LVII, LIIX, LIX, de decreto C.N. circa pascha celebrandum disputat, §.LX de eo primum agit, quod in C. N. de Meletio ejusque sectatoribus fuit definitum; deinde, quæ de Acesio Novatianorum Episcopo narrat Socrates, de Photino damnato Præteolus, de Donatistis itidem damnatis Rivius, de Philosophorum gentilium in concilio præsentia & cum Episcopis conflictu Gelasius, Noster penitus cum aliis rejicit & pro figmentis habet. Ultimis paragraphis B. Autor de canonibus C. N. disquirit, tum de eorum numero & diversis circa eum sententiis §.LXI, tum de dubia quorundam sententia, deque iis qui in canones sunt commentati, usque ad §. LXVI, tum etiam de canonibus perperam vulgo pro perditis habitis, usque ad §.LXIIX, in quo ipso tandem paragrapho, confirmationem actorum suorum a Sylvestro Pontifice postulasse patres Nicænos, pernegat, atque ita totum tractatum finit.

De adnotationibus Cl. Editoris id breviter adhuc monemus, scilicet illud ipsum magnopere contendisse, ut dicta ab Autore pluribus explicaret atque illustraret, tum haud satis ab illo probata ulterius probaret, testimonia autorum citatorum maxime necessaria adjiceret, breviter dicta, ubi opus videretur, amplificaret, pluraque subinde lectu dignissima atque ad propositum apprime facientia tum de suo, tum ex aliis Autoris scriptis collecta adderet. In Præfatione argumenta potissimum sibi idem Vir doctissimus sumsit refutanda, quibus Josephus Saenz de Aguirre probare fuit conatus, plures quam XX canones in Synodo Nicæna sancitos fuisse.

JO. ANDREÆ SCHMIDII, D.P.P. ABBAtis Mariævallensis, Lexicon Ecclesiasticum Minus.

Helmstadii, sumtibus Sustermannianis, 1712, 8. Alph. 3.

CUm non lateret Celeb. Autorem, Historiæ Ecclesiasticæ notitia minime carere posse, qui sacris literis operantur, insimul autem eundem nec fugeret, multis illorum vel rem angustam esse domi, ut magna volumina, quibus res ecclesiasticæ exponuntur, sibi comparare nequeant, vel animum non esse, ut per vasta illa spatia vagentur; his ut consuleret, Lexicon Ecclesiasticum minus concinnare & luce publica donare voluit. Quod ipsum cum in compendio præcipuas ecclesiasticas voces, phrases, antiquitates, ceremonias & ritus liturgicos, hæreses, festa, ordines religiosorum, dignitates & officia, nec non varios Christianorum mores, &c. additis ubique in subjectis notis harum rerum fontibus, autoribusque aliis, qui plenius de iisdem agunt, grata admodum brevitate exhibeat, nulli prorsus dubitamus, insigne admodum commodum in Historiæ Ecclesiasticæ Cultores inde redundaturum esse. Magnopere autem vovemus, ut propediem se offerat Bibliopola, qui *Lexicon Ecclesiasticum majus*, cujus summe Venerabilis Autor in Præfatione Lexico huic minori præmissa nobis spem facit, suis sumtibus excudi curet.

LEXICON PARTICULARUM EBRÆARUM, a CHRISTIANO KOERBERO, Ecclesiaste Lobensteiniensi, compositum.

Jenæ, apud Jo. Felicem Bielckium, 1712, 8.
Plag. 8.

QUi non ignorant, quantum præsidium Exegeseos Sacræ in accuratiori particularum cognitione repositum sit, non mirabuntur, Cl. Autorem ad hoc argumentum nova quadam, vel saltem vulgo non cognita, ratione tractandum animum convertisse. Consilium ipsi est, ad liquidum deducere, voces illas, quas particulas vulgo appellant, easque potissimum separatas, nominum & verborum Hebraicorum naturam referre. Quæ quidem res quamvis nonnullis Hebræarum literarum assertoribus, atque inter eos inprimis Cl. Danzio, cui sua maximam partem debere se profitetur Autor, & ante eum ex parte Buxtorfio quoque perspecta fuerit, negari tamen non potest, idem argumentum nunc

nunc in ea luce esse collocatum, ut Lectori non nimis pertinaci assensum facile extorquere possit. Negotium itaque hoc confecturus Cl. Autor, omnium particularum radices genuinas, huc dum fere ignoratas, ex Hebraismo, Arabismo, vel cognatis aliis linguis eruit, significationes proprias, locis Biblicis confirmatas, iisdem vindicat, ac denique ad certam formam, genio & analogiæ linguæ S. respondentem, rite revocat. Quod dum agebatur, fieri non poterat, quin hac occasione loci quidam Biblici obscuriores, & quorum sensus ex particularum vera notione pendebat, illustrarentur. Ut res exemplo constet, de particula את Nominativi & Accusativi nota ita statuit, ut a radice אתה i. e. *venit*, *obvenit*, *obtulit*, derivandam censeat, cujus proinde ea sit significatio, ut *objectum* sive *subjectum* denotet, v. c. 1 Reg. XXII, 24, qui locus vulgo ita vertitur, ut cum את cujus notionem Latini per *cum* exprimunt, confundatur. Forma ejus comparatur cum forma vocis בן. Meminimus vero, Forsterum in Lexico Hebraico fere idem pronuntiare. Eandem enim particulæ huic radicem vindicat, ac eodem in loco *personam* sive *rem* quæ venit, aut præsens est, denotare contendit. In calce hujus tractationis exstat versio genuina Ecclesiastæ III, 16-22, quæ hic in compendio repeti non potest.

NOVA LITERARIA.

NUpero 10 die Junii obiit beatam mortem in urbe *Isenaco* celeberrimus Vir, Christianus Franciscus Paullini, qui, dum viveret, famam sui nominis per totam Germaniam, atque extra quoque illam, circumtulit, nec nobis ignotus, sed sæpe in his Actis nostris ex merito commemoratus, & longiore omnino vita dignus, quam scriptis eruditissimis sibi fecit inter eruditos perpetuam. Dum vero non dubitamus, fore, ut integer Commentarius de vita ipsius ab Amico concinnetur, pauca interim, in gratiam eorum, qui plura de Viro isto *Philosopho*, *Medico*, *Poeta*, *Historico*, *Theologo*, variarumque *linguarum* notitia excellenti, scire cupiunt, quam ipsemet de se retulit in libri de *Nuce Moschata* præfatione, adjiciemus de morbo & morte. Ante hos septem

ſeptem annos in dextro latere graviter læſus apoplexia, ab illo tempore continuit ſe domi ſuæ vivens ſibi Muſisque, corpore quidem admodum imbecillis, ſed animo vegetus, & ſtudiis literarum ſine intermiſſione incumbens. Ante vero dies non multos in vitæ periculum incidit ex tumore pedis, tandemq; eam placide finivit, vix ingreſſus annum ætatis ſeptuageſimum. Placentiæ jam tum ſuperiore A. d. 29 Maji deceſſit hiſtoricus inſignis, Alexander Ronconeri, qui ibidem natus d. 17 Nov. 1643, a pueris bonas literas amavit, & cum Galliam, Angliam, Belgium & Germaniam peragraſſet, Cardinali Eſtenſi commendatus, ejus auſpiciis Hiſtoriam Ludovici XIII (*Storia del Regno di Luigi XIII*) ſcribere cœpit, cujus Partem I, quæ ad A. 1624 pertingit, Lugduni in Gallia A. 1691 in 4 vulgavit, qua hiſtorici fide digni laudem ſibi comparavit, Davilam ſermonis perſpicuitate ſententiisq; & acri judicio, quo politicas rerum rationes ponderavit, feliciter imitatus. Francof. ad Mœnum occupat nunc typos Continuatio Theatri Hiſt. Ludolfiani a Celeb. Junckero elaborata. Lipſiæ ſolertiſſimus Fritſchius in eo totus occupatur, ut grandioris Lexici Hiſt. Supplementum, quod tertium operis volumen complebit, propediem prelo ſubjiciat. Cl. *Turretinus*, Theologus apud Geneveuſes inſignis, Vir cui res metaphyſicas ſcrutari inprimis datum, poſitiones Theologicas edidit, quibus *Leibnitiana* Theodicææ dogmata & principia, in Actis anni ſuperioris a nobis commendata, valde probat. De novis literariis, quæ in Diarii Veneti Tomo VII & IIX continentur, proximo Menſe dicemus.

LECTORI.

Prodit cum hoc Menſe Supplementorum Tomi V Sectio VI, in qua præter libros pretioſiores & rariores, qui paulo ſerius quidem, quam optavimus, ad nos pervenerunt, novos quoque nonnullos & imprimis Cl. Grandi de quadratura circuli & hyperbolæ per infinitas hyperbolas &c. opus ingenioſum & Ill. Leibnitii Epiſtolam, quæ Grandi hujus meditationes concernit, ad Celeb. Wolfium nuperrime datam exhibemus; id quod Matheſeos cupidis indicandum hoc loco duximus.

* * *

ACTA ERUDITORUM,

publicata Lipsiæ

Calendis Augusti, Anno M DCC XII.

THE WORKS OF D. EDWARD STILLINGFLEET.

i. e.

D. EDUARDI STILLINGFLEETI, Episcopi Wigorniensis Opera omnia.

Volumen IV, V & VI.

Londini, apud H. & G. Mortlock, 1710, fol.

Alph. 25½.

Cum nuper in Actis hujus Anni p. 7 & 106 ex Eduardi Stillingfleeti Tomis prioribus diversissimos Tractatus de rebus diversissimis scriptos exhibuerimus, nunc facilius pergemus ad ea, quæ nihil aliud nisi controversias ejus cum Pontificiis comprehendunt. Ac Tomo IV quidem non nisi unum opus Autoris sistitur, scriptum ab eo An. 1664 sub titulo: *A rational Account of the Grounds of Protestant Religion*, sive: *Vera Expositio Fundamentorum Fidei Protestantium.* Suscepit vero hanc in se tractationem Stillingfleetus, ut vindicaret memoriam Cantuariensis Archi-Episcopi Laudi, qui, cum adversus Fischerum Pontificium, edita Narratione colloquii habiti circa Romanæ & Anglicanæ Ecclesiæ differentiam, causam Protestantium egregie defendisset, eo tempore, quamvis jam pridem mortuus, edito ab Anonymo, sub literis T. C. latente, libro *Labyrinthus Laudianus*, fuerat impetitus. Hujus itaque Præsulis vindicias & libri modo dicti examen Noster integro ferme hoc Volumine IV suscepit, tam presse objectiones istius Anonymi secutus, ut liber vix admittere videatur recensionem. Paucis itaque memorabimus, totam istam tractationem in tres Partes ab Autore distribui. Prima Parte disquirit, num Romana Ecclesia

rectius pleniusque fundamenta fidei suæ possit vindicare, quam Ecclesia Protestantium. Ea itaque occasione omnem de Ecclesiæ Romanæ infallibilitate controversiam persequitur, & quam lubrica sit certitudo illa fidei ejusque in Ecclesiæ vel traditionis falli nesciæ autoritatem analysis, quamque absurda, & periculosa, prolixe docet, vindicias simul Ecclesiæ Græcæ ab Hæreseos nota, de articulis fidei fundamentalibus tractationem, nec non integram de traditionibus διάσκεψιν immiscens. Inde quam firma, quamque non modo sibi ipsi, sed & Patrum antiquorum sensui constans sit Protestantium fidei in revelationem Scripturæ ultima analysis, & qua certitudine divinitas Scripturæ se ipsa probet, luculenter exponit. Altera Parte de Schismate agitur, & num Romana, aut potius Protestantium Ecclesia schismatis sit accusanda, disquiritur. Itaque ante omnia rite declarata Ecclesiæ Catholicæ appellatione, eaque prorsus Ecclesiæ Romanæ abjudicata, Protestantes, imprimis in Ecclesia Anglicana, a Schismatis reatu liberos esse, Romanam vero Ecclesiam, cujus rigor adversus dissentientes in doctrina & praxi noti Canonis, fidem Hæreticis non esse servandam, prolixe monstratur, usurpatione autoritatis supra omnes Ecclesias reliquas, titulique Episcopi Universalis, ac injustissimis Concilii Tridentini ausis decretisque schisma & fecisse & factum exacerbasse demonstratur. Tertia Pars de controversiis magis specialibus disquirit, ubi ante omnia autoritas generalium Conciliorum falli nescia exploditur, eorum vero usu & legitima autoritate in lucem producta. Inde errores gravissimi Ecclesiæ Romanæ in doctrina de intentione Ministri ad efficaciam Sacramentorum necessaria, in calicis benedicti subreptione, in invocatione Sanctorum, in Purgatorii fabula, aliisque monstrantur, & quousque admittenda sit Protestantium concessio, posse aliquem salvari in Ecclesia Romana, ostenditur. Adjuncta vero est sub finem hujus Tomi brevissima hujus libri adversus exceptiones J. Sergeantii Defensio Epistolica ad Joh. Tillotsonum, unice fere quæstionem de infallibilitate Ecclesiæ concernens.

Tomo V sistitur Autoris nostri *Dissertatio de Idololatria, qua in Ecclesia Romana obtinet, deque periculo salutis in ejus communione*

munione, nec non Fanaticismo & divisionibus ejusdem Ecclesiæ.
Occasionem huic Tractatui scribendo dedit Quæstio a nonnemine Stillingfleeto proposita: num Protestantium quicunque iisdem rationibus ad amplectendam Religionem Pontificiam commotus, quibus commovetur alius in Ecclesia Romana natus, ut in ea permaneat, non possit simili modo, ut hic, in ea communione salvari? Hac itaque occasione data Noster, ut periculum salutis in Ecclesia Romana luculenter monstraret, ante omnia idololatriam in ea Ecclesia publice committi, probat. Eam docetur obtinere in cultu imaginum, severa Dei lege prohibito, gravissimisq; pœnis apud Israelitas cum in cultu vituli aurei, tum in cultu Danitico & Bethelitico, quorum cum iconolatria Papistica convenientiam monstrat, a Deo vindicato. Inde ἀρτολατρεία Ecclesiæ Romanæ pani eucharistico exhiberi solita producitur, & non meliori jure eam ab idololatriæ reatu excusari posse, quam crassissimam Paganorum idololatriam, docetur, tandemque invocatio Sanctorum quoque urgetur, & quam vana sint ad eam palliandam quæsita a Papæis κρησφύγετα, ex ipsorum praxi, publicisque officiis, nec non re ipsa, declaratur. His ita demonstratis, porro periculum salutis in Ecclesia Romana ex eo docetur, quod publice ea doceantur atque exerceantur in ea, quæ pietatem atque devotionem vel impediant vel prorsus tollant; eoque refertur doctrina de Sacramento Pœnitentiæ, uti quidem illa apud Pontificios solet proponi, cultus publici lingua peregrina administratio, error de efficacia Sacramentorum sine bono motu interno accipientis, imprimis vero Scripturæ S. ex manibus Laicorum ereptæ contemtus & prohibitio. Denique, quod sit in Ecclesia ista salutis periculum, docetur Fanaticismo Pontificio declarato partim in doctrina, partim in praxi. In doctrina monstratur Ecclesiæ Romanæ, cum articulos fidei multos pendere a privatis fictisque revelationibus, & ritus, imo Ordines quoque præcipuos enthusiasmo simili inniti, quod de S. Benedicti, S. Dominici, S. Francisci, & Jesuitarum Ordine prolixius deducitur, imprimis vero Franciscanorum mendicantium circa Evangelium æternum Sec. XIII enthusiasmus, ortique ex ordine eodem, Petri Johannis de Oliva principia sequentes, Seculi ejusdem

fine, Beguini, Fratricelli eorumque similes Dulcinistæ & Pseudo-Apostolici, nec non circa A. 1623 demum in Hispania detecti Illuminati, sive *Alumbrados*, curiosissime memorantur & deducuntur, Jesuiticique Ordinis fundator fanaticus & arcana vivis coloribus depinguntur. Divisiones denique in Ecclesia Romana infinitæ ad eundem fanaticismum probandum adducuntur, inter quas cumprimis curiosa sunt, quæ de Jesuitarum in Anglia quoque contra reliquos, qui ibi sunt, Pontificios, sub Regno Elisabethæ ac postea circa annum 1625 contra designatum ab Urbano IIX Episcopum Angliæ, Richardum Smith, insurrectionibus, & moliminibus eorundem contra Episcopum Angelopolitanum in America circa A. 1645, a Nostro deducuntur. Appendicis loco absurditas indulgentiarum, prohibiti Sacerdotibus matrimonii, ac denique incertitudinis salutis monstratur. Huic libro defendendo servit, qui in hoc Volumine sequitur, Tractatus, sub titulo: *An Answer to Several late Treatises*, &c. h. e. *Responsio ad aliquot Tractatus recens editos occasione Dissertationis de Idololatria Ecclesia Romana.* In hujus Præfatione satis ampla id agit Autor, ut probet, occasionem idololatriæ Pontificiis tributæ non esse novam in Ecclesia Anglicana, sed jam pridem fuisse a Theologis Reformatis pro certa habitam. Ipsum opus duos Tractatus separatos continet. Prior est *Examen libelli sub titulo: Stillingfleetus contra Stillingfleetum*, quo quidem libro quæsitus, quomodo accusatio idololatriæ cum concessis Protestantium, Ecclesiam Romanam esse partem veræ Ecclesiæ, & posse aliquem in ea salvari, id quod objectum ipsi fuerat, stare possit. Posterior est *Responsio ad librum sub titulo: Stillingfleeti principiorum consideratio.* Quæ Responsio omnis occupatur circa Quæstionem de necessitate Ecclesiæ vel Judicis controversiarum infallibilis, & de sensus veri Scripturæ possibili investigatione, & num hæc, an illa principii vim ad fidem nostram possit obtinere? Succedit huic operi aliud vindicando illi, quod Volumen IV constituit, destinatum: *A second Discourse* &c. h. e. Iteratæ Vindiciæ fundamentorum fidei Protestantium, contra fictam Ecclesiæ Romanæ infallibilitatem. Occasionem præbuere Stillingfleeto ad has Vindicias scribendas tres Tractatus Pontificii sequentes:

quentes: *R. Holdeni Hodegus in Controversiis*, *E. Warneri Protestantium fides principiis carens*, ejusdemque *Ratio & fides, sive certa regula Fidei.* Hi itaque libri Capitibus duobus a Stillingfleeto examinantur, at Cap. III, quod Tractatus imprimis nomen merebatur, cum Warnerus ad miracula Ecclesiæ Romanæ provocasset, omnis miraculorum horum prætextus operose curiosissimeq; excutitur & exploditur. Sequitur opus magis adhuc elaboratum: *A Defence of the Discourse &c.* sive *Defensio Dissertationis de Idololatria Ecclesia Romana adversus librum, cujus titulus: Catholici neutiquam Idololatra.* Scripta vero est illa A. 1676, postquam T. Godden libro modo indicato Stillingfleeti Dissertationem impetierat; constatque Partibus duabus. Prior est generalis, & occupatur in vera ratione Idololatriæ constituenda, eaque a T. Goddeni objectionibus vindicanda. Duæ itaque hic proponuntur & examinantur Quæstiones, prior: *Annon Idololatria possit consistere cum agnitione unius supremi Entis?* Id affirmatur, operosissimeque cum ex ipsis Scriptoribus Ethnicis, tum ex Patrum testimoniis demonstratur, ipsos paganos, quantumvis maxime idololatras, non tamen negasse unum Ens supremum, a quo omnia dirigantur, imo id quoque nationes, quæ hodienum adhuc Idololatria sunt infectæ, omnino agnoscere, Sinenses, Indosque. Posterior est: *Qua in re consistat natura illius cultus divini, qui creatura tributus idololatria sit?* Eum docetur non tantum consistere in interno mentis affectu, sed & actibus externis a Deo soli sibi servatis, quorum enumerantur sex: Sacrificii oblatio, religiosa adoratio, Templorum altariumve dedicatio, suffimenti & thuris consecratio, solennis invocatio, votorum nuncupatio. Eos omnes creaturæ tributos, ut fieri a Pontificiis prolixe docetur, ex mente Patrum & sensu Scripturæ idololatriam constituere demonstratur. Pars posterior est specialis, idololatriæ reatum Ecclesiæ Romanæ diserte demonstrans in iconolatria. Circa hanc iconolatriam ante omnia disquirit Stillingfleetus, quo modo & quo sensu de ea fuerit disputatum inter Christianos & Paganos. Cumque eam longe aliam a Pontificio cultu imaginum esse contendant Romanenses, docet, primo Paganos non credidisse, imagines, quas colebant, vere Deos suos repræsentare,

idque demonstrat ex natura & indole imaginum ipsarum, & ex notionibus Deorum suorum, quas habebant, summo eruditionis apparatu. Neque secundo docet id in iconolatria Ethnicorum potissimum reprehensum fuisse a Christianis, quod vel per has imagines colerent tantum falsos Deos, vel quod imagines ipsas pro Diis haberent, a quorum absurdorum utroque eos absolvit, & sapientiores saltim eodem modo, quo nunc Romana Ecclesia id facit, imagines coluisse docet. Inde status controversiæ circa imaginum cultum, quomodo in ipsa Ecclesia Christiana fuit agitata, exponitur quatuor Periodis, quarum prima est ea, qua nullæ erant apud Christianos imagines, secunda, qua introductæ fuere apud eos imagines sed sine omni cultu, cujus rei prima vestigia monstrantur in pictis calicibus sacris, de quibus Tertullianus de Pudicitia Cap. 7 & 10, tertia, qua certa species cultus ipsis fuit concessa seculo iconoclasticis controversiis famoso, quarta, qua doctrina & praxis iconolatriæ constituta fuit secundum principia hodie adhuc in Ecclesia Romana obtinentia, ubi monstratur, decretis Synodi Nicenæ II fuisse ab Ecclesia Romana novas adhuc corruptiones additas, nempe invehendo imagines Dei Patris & SS. Trinitatis, ab ea Synodo prorsus damnatas, deinde ipsis imaginibus, quibus Patres Niceni tribuerant cultum majorem quidem simplici reverentia, at minorem tamen latria, veram latriam omnimode tribuendo. Inde iconolatriam omnem diserte prohibitam esse lege decalogi, nec vano ex voce εἰδώλε effugio, neque cultus divini coram arca similitudine ullo modo posse vindicari docetur, & præceptum illud Decalogi luculentissime declaratur. De Miscellaneis quibusdam, quæ appendicis veluti loco Capite ultimo de Synodo Nicena II disputantur, dicere supersedemus, ne prolixiores simus, neve penitus taceamus ultimum, qui hoc Vol. sistitur, Tract. Epistolicum A. 1674 scriptum, qui est: *An Answer to Mr Cressy's Apologetical Epistle*, h. e. *Responsum ad Epistolam Apologeticam Cressii.* Eo vero Tractatu primario defenduntur ea, quæ de Fanaticismo Ecclesiæ Romanæ asseruerat Autor in libro primo hujus Voluminis. Eum mysticæ Theologiæ Pontificiorum merito tribui, prolixe docetur, ac cumprimis Benedictini Ordinis Regulæ, cujus ipse professus erat societatem

Cressius,

Cressius, examinantur. Cumque Cressius jactasset, omnem in Anglia Christianismum Benedictino Ordini, tam fœde a Stillingfleeto prosciſſo, deberi, integro Capite in id inquiritur, & discrimen inter Britannos & Saxonas Christianos monstratur. Postremo vero legum in Anglia adversus Pontificios constitutarum pœnalium justitia, deducta per omnia Secula Paparum adversus Regni Angliæ libertatem insultus faciendi licentia, ipsorumque Pontificiorum in servanda fide, quam Regibus Angliæ promisere, lubricitate, operose confirmatur.

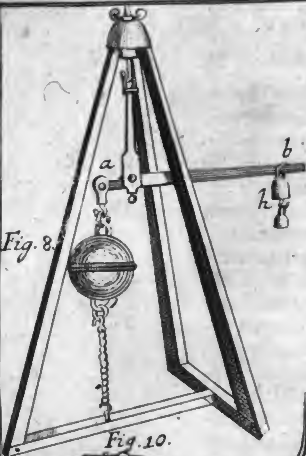
Denique in Volumine VI primum locum obtinent: *Several Conferences*, h. e. *Collationes aliquot inter Sacerdotem Pontificium, Doctorem Fanaticum, & Theologum Ecclesiæ Anglicanæ de idololatria Ecclesiæ Romanæ.* Defenditur his IV Dialogis liber loco penultimo in antecedenti Volumine V exhibitus, adversus Goddeni Dialogos, quibus ejus refutationem is fuerat molitus. Prima collatio est de sensu Ecclesiæ Anglicanæ circa idololatriam Ecclesiæ Romanæ. Altera de consequentibus ex accusatione idololatriæ adversus Ecclesiam Romanam, quorum duo potissimum urgebat Goddenus, primo, Idololatras non potuisse habere vel aliis dare sacros Ordines, quippe qui excommunicationis judicio essent obnoxii, adeoque ipsos Protestantes iis quoq; destitui, secundo, tot Seculis omnem Ecclesiam Christianam fuisse idololatricam, i. e. abominando scelere a Deo separatam. Tertia est de natura idololatriæ, antea tradita a Stillingfleeto de hac re vindicans. Quarta de facta a Sillingfleeto comparatione Ethnicæ & Romanæ Idololatriæ. Sequuntur *Epistola dua ad Goddenum de Collatione habita inter Goddenum & Stillingfleetum* in ædibus hujus Mense Jan. A. 1687, quibus potissimum traditionis infallibilis autoritas discutitur, & quomodo in ea probanda prorsus defecerit Goddenus, cum in Collatione, tum in scriptis inde publicatis, monstratur. Cum vero illa ipsa Collatio ea occasione esset suscepta, quod Sergeantius, supra nobis memoratus, nisi a Stillingfleeto sibi monstraretur fundamentum absolutæ certitudinis fidei apud Protestantes, professus esset, se statim Ecclesia Anglicana cessurum esse, hinc, ubi Sergeantius Goddeni Vindicias in se suscepisset, natus est Stillingfleeto Tractatus, qui succedit, *de natura*

natura & fundamentis certitudinis fidei. Quem excipit *Concilium Tridentinum examinatum*, de quo diximus in Actis A. 1689 p. 5. Huic subjungitur *The Doctrine* &c. h.e. *Comparatio Doctrinæ de Trinitate & de Transsubstantiatione secundum Scripturam, rationem, & traditionem, per modum Dialogi inter Pontificium & Protestantem.* Parte priori refutatur ficta antiquitas Transsubstantiationis, & consensus Patrum cum eo dogmate, posteriori monstratur, dogma de Trinitate convenire & Scripturæ & Rationi, utrique contrariari Transsubstantiationem. Finem imponit Volumini *Responsio ad Schedas quasdam recens* (regio Jacobi II nomine,) *editas de autoritate Ecclesiæ*, ejusque *Responsionis prolixior Defensio*, tribus Partibus, prima de unitate Ecclesiæ Romanæ, altera de ejusdem autoritate, tertia de Ecclesiæ Anglicanæ reformatione agens. His denique subjicitur Index rerum præcipuarum, quæ omnibus VI Voluminibus, quæ paucis hactenus percensuimus, continentur.

ACADEMIÆ CÆSAREO-LEOPOLDINÆ Naturæ Curiosorum Ephemerides, sive Observationum Medico-Physicarum a celeberrimis Viris tum Medicis, tum aliis eruditis in Germania & extra eam communicatarum Centuria I & II, cum Appendice.

Francofurti & Lipsiæ, apud Christophorum Rigelium, 1712, 4.
Constat 4 Alph. 13 plag. & Tabb. æn. pl. 6.

QUantum ad perficiendam Medicinam afferre possit historia naturalis, morborum præsertim, in Actis anni superioris p. 222 monuimus. Historiæ autem naturalis perfectio ab attentione ac candore observatorum pendet. Attentioni satisfactum esse constat, si nihil eorum desideratur, quæ observari ac ullo modo inter se discerni potuerunt, totaque rerum observatarum series integra comparet. Candor ex amore veritatis nascitur nec fert, ut in observatione quicquam immutetur, aut inobservata pro observatis venditentur, e. gr. supplendo circumstantias ex incuria non observatas, aut fictas observationi superaddendo, quo hypothesibus conformis fiat. Laudandum itaque est Illustris Academiæ Cæsareo Leopoldinæ Naturæ curiosorum

Fig. 8.
a
b
h

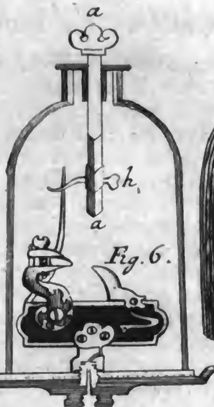
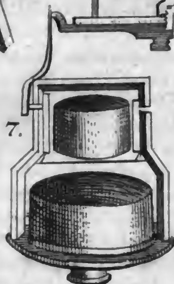
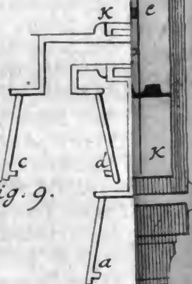

a
h
a
Fig. 6.

Fig. 10.
a
c
b

Fig. 7.

K
e
e
K
c
d
Fig. 9.
a

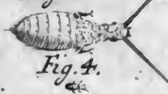
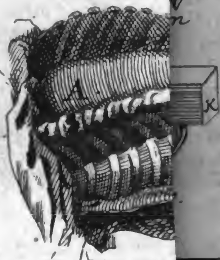

Fig. 3.
Fig. 4.

Fig. 2.

n
A
K
Fig. 1.

riosorum studium, quo tribus integris observationum Physico-Medicarum decuriis nunc denuo duas alias superaddit. Omnium argumenta indicare prolixum foret: sufficiet nobis quarundam mentionem injecisse, quæ non modo Medicorum, sed aliorum quoque curiositati satisfactura esse confidimus.

Miramur itaque fracturam spinæ dorsi, quam Fig. 1 in A satis clare exprimit, & vir quinquagenarius nocte vehementissime tussiens passus est octo ante obitum annis, post fata ab affine ipsius *Gustavo Casimiro Gabrliep* von der Müllen / Regis Borussiæ Archiatro, detectam. Quamvis enim spina dorsi dextrorsum ac sinistrorsum obliquata & aliquatenus incurvata staturam corporis tres pene digitos transversos breviorem quam ante fecerat; quid tamen eidem acciderit, ignorabatur. Applaudimus *Joh. Jac. Franc. Vicario*, Medicinæ Professori in Academia Friburgensi, qui hydropem pectoris ex nimio vini & liquorum adustorum usu contractam feliciter curavit: sed prolixior est medendi methodus, quam ut eam hic repræsentare liceat. Nil vero obstat, quo minus hic commemoremus experimentum Collegæ ipsius *Matthæi Blaw*, petroleum contra napelli virulentiam antidotum certum esse probantis. Scilicet si succus napelli sanguini calenti commiscetur, eundem mox coagulat & condensat. Ubi vero petroleum affunditur, coagulatio statim resolvitur. Memoratu digna sunt, quæ *Sylv. Samuel Anhornius de Hartwiss*, Archiater Sangallensis, de abscissa coli portione non lethali narrat. Juvenis 26 annorum anno 1694 annonæ caritate compulsus in clibanum pistoris clam irrepsit, paniculum ibi relictum petiturus. Inde extractus semimortuus & frigida perfusus, motus convulsivos expertus est per totum corpus, singulis postea diebus vel semel, vel bis redeuntes. Tandem in fatuitatem & die 16 Maji anni 1700 prorsus in furorem incidit: quo sæviente cultrum arripiens ventrem perfodit & portionem intestini trium circiter unciarum abscindit. Chirurgus intestinum inferius in ventrem intrudit, exterioris vero extremum cum vulneris orificio coalescere patitur: per quod excrementa reddit misellus homo, nullis per anum egredientibus. Idem nucis juglandis particulam accensam & dum flagrat, alveolo dentis extracti inditam,

TAB. IV. Fig. 1.

 præsen-

præsentissimum contra hæmorrhagiam remedium prædicat, iterandum tamen secunda & tertia vice, ni statim voto effectus respondeat. Expertus quoque est haustum seri lactis calentis mane & vesperi sumtum raucedinem extemplo fugare. *Joh. David Mauchartus*, Physicus Marbacensis, dolium ingens accenso intus spiritu vini negatoque exitu disruptum & fundos vitrorum ob fractas intra aquam in iis contentam lachrymas vitreas dissilientes, superiori margine integro, in scenam producit. Sed cum & illustris Præses Academiæ Dn. *Schræckius*, & nosmetipsi experti simus, lachrymas vitreas nec tenuiori vitro damnum inferre, sive prope fundum, sive prope orificium vel latum, vel angustum frangantur; casu facta videtur fractura vitri in experimento *Maucharti*. Forte fundus a famulo aquam apportante contra durum aliquod corpus allisus jam rimas egerat, experimentaturo non observatas. Rogandus adeo, ut eam in rem accuratius inquirat. Boves admodum pingues fieri intra 6 hebdomadum spatium, si, facto in utroque latere juxta scapulam parvo foramine ope cultelli, calamus anserinus immittatur & fortissime insuffletur, tumor inde ortus ad alias sub cute partes manibus sedulo protrudatur, donec repetita insufflatione bos totus tumidus evadat, tandemque foramina cera & lana obturentur, idem autor est. Sed merito de eo dubitatur, cum eodem remedio ad emtores decipiendos utantur equitiarii malitiosi. *Gottlob Schoberus*, practicus Lipsiensis, refert, *B. Himpselii*, Physici Revaliensis, filiam unicam 15 circiter annorum a paroxysmis epilepticis, inito cum pastore quodam pagano matrimonio, frustra tentatis aliis remediis, liberatam esse. Ea erant hujus epilepsiæ symptomata, ut a dæmone obsessa crederetur. Totum sæpius corpus in arcum contorquebatur; virgo hymnos aliaque carmina sacra non inconcinna componebat; magna cum facundia ad adstantes verba faciebat, non modo lingua vernacula, sed aliis etiam sibi alias incognitis, Hebraica, Græca, Latina, Gallica; helluoni mortem subitam prædicebat, qui nocte insequente ebrius de scala delapsus animam efflavit; nec minus civi Revaliensi pio beatam analysin præsagiebat, statuto tempore subsecutam. Idem visos nostris temporibus in Esthonia & Olandia Satyros & rusticum

solo

ſolo viſu hæmorrhagiam curantem memorat. Teſticulum tornatoris ſiniſtrum in os duriſſimum abiiſſe obſervat *Reinholdus Wagnerus*, Practicus Hafnienſis. Pondus urinæ examinandum in praxi Medica commendat *Samuel Steurlinus*, Phyſicus Saxo-Numburg. Hennebergicus & Schleuſingenſis: de quo argumento publica luce digna premere celeberrimum Halenſium Medicum *Hoffmannum* novimus. Puellus 4 annorum deglutitam aciculam per vias urinæ ſine ulla noxa ſecundo a deglutitione die dimiſit, referente *Joſepho Lanzono*, Profeſſore Ferrarienſi. Viduæ 30 annorum ultra 6 menſes guttulis ſanguineis ſtillaſſe labia, ordinario fluxu menſtruo intermittente, fide *Samuelis Ledelii*, Phyſici Grunbergenſis in Sileſia, narratur. Fœtus Molhuſæ menſe Auguſto A. 1689 in utero matris plorans, ſi *Joh. Georgio Hoyero*, Medico Molhuſino, credimus, urbi incendium præſagivit, quo die 10 Septembris cum 80 ædibus aliis ipſa puerperæ domus conflagravit. Idem *Hoyerus* allium probatiſſimum a calculo præſervatorium probat. Recipiuntur 3, 4 vel 5 allii particulæ a corticibus exterioribus liberatæ, & conſciſſæ in ſpiritu vini vulgari, ad digitum transverſum ſuperexſtante, per 24 horas macerantur. Infuſum in ipſo novilunii momento totum ſemel ebibitur & per integrum annum ſingulis noviluniis repetitur. In cyſtide fellea celſiſſimi Principis ab *Averſperg* apoplexia extincti, poſt febrim tertianam intermittentem, quatuor lapillos marmoris ad inſtar ex fuſco & albo variegatos & mole ſua caſtaneos mediocres adæquantes ſine ulla bile reperit *Marcus Gerbezius*, Practicus Labacenſis. Similiter in veſicula fellis Præſulis cujusdam Benedictini 57 calculos magnitudinis piſorum majorum, figuræ triangularis ac quadrangularis invenit, *Joh. Adamus Lospichlerus*, Archiepiſcopi Salisburgenſis Archiater. Idem per 6 integros annos duo ova cygnea in loco, ubi nec a frigore hiemali, nec a calore æſtivo tuta fuerunt, conſervavit, & veſpertino quodam tempore ingenti ſonitu, qualis ſclopeti minoris eſſe ſolet, unum eorum diſſiliit, & cygnus tunica ſua naturali contectus & undique plumis veſtitus excluſus eſt: quem curioſitatis gratia adhuc conſervat. Maniam in puero ſeptenni caſtratione curatam narrat *Lazonus* ſupra laudatus. Lapidem in veſica demortui

TAB. IV. Fig. 1.

plurimis baccis juniperinis repletum invenit *Laspichlerus* supra itidem laudatus. Citius in vacuo quam in aere bullire Martis limaturam, spiritui vitrioli aqua temperato immissam, ope antliæ *Guerickianæ* expertus est *Joh. Conr. Brunnerus*, Electoris Palatini Archiater. In utero fœminæ pleuritide extinctæ 32 lapides reperit *Mich. Angelus Morus*, Medicus Senensis, quorum maximi amygdalæ magnitudinem æquabant, minimi fabis similes erant. Febres malignas intermittentes defendit *Christianus de Helvich*, Medicus Vratislaviensis. *Blaw* A. 1707 in proprio horto semina cucumerum melones dulces ac sapidos producere miratus est: quod & aliis eodem anno accidisse notat, qui ipsimet semina studiose collecta asservaverant. Hœdum Islandicum hermaphroditum cultro anatomico subjicit *Wagnerus*. Febrim tertianam periculosam per sympathiam curavit *Hoyerus*. Carnem nempe bubulam urina febricitantis elixavit & cani devorandam dedit: qui febri correptus in eos paroxysmos incidit, quibus antea æger affligebatur. *Godofr. David Mayerus*, Practicus Vratislaviensis, de sono in pariete dubio invisibilis automati mortem præsagiente varia narrat. Enimvero dudum *Benjaminus Allen* in Transact. Anglicanis n. 245 p. 376 & *Wilhelmus Derham* ibidem n. 271 p. 831 & n. 291 p. 1586 istud insectorum genus accuratissime descripserunt, quod sonum illum edit, cumque pediculo fere simile deprehendatur, a *Derhamo* pediculi pulsatorii nomine insignitur. Tale autem per microscopium apparet, quale monstrat Figura 3, nudo oculo videtur, quale exhibet Fig. 4.

TAB. IV. Fig. 3, 4.

Quodsi quis circumspectas virorum doctissimorum observationes cum *Mayeriana* contulerit; is facile deprehendet, superstitionem multas *Mayero* circumstantias suggessisse, quæ cum rei veritate non consistunt & candori supra commendato adversantur. Majorem vero fidem merentur, quæ collega ipsius *Helwichius* de peste Rosenbergensi narrat, a nobis huc transcribenda, nisi prolixitas obstaret. *Joh. Frid. Khern* autor est, in intestinis Turcæ ad christianam religionem conversi 48 numos aureos tartaro fæcali involutos offendisse uxorem, cum a moribundo monita ventrem defuncti aperiret, quos in obsidione Budæ deglutiverat, dolorum colicorum cum vomitu excrementorum non simplici vice

cau-

causam. Idem exemplum appulsus naturaliter intermittentis in homine sano. Virgini religiosæ raucedinem, qua bis terve in anno corripitur, sola venæ sectione extemplo sanari, testatur *Helwichius*. Monstrosam magnitudinem penis militis cujusdam delineat *Joh. Frid. Blaw*, Physicus Friburgensis. Propendebat scilicet ad genua usque, & veretrum equi turgidum superabat: testiculi scroto inclusi duplicis pugni magnitudinem æquabant. Non alium sensit dolorem, nisi gravantem ratione ponderis circa inguina appensi; veneris stimulum nocturnasque pollutiones nullas. Historiam fulminis mirabilem recenset *Scheuchzerus*, cujus non ignotum in his Actis nomen. Patrem monorchin generasse filium anorchin annotat *Mich. Frid. Lochnerus*, Medicus Noribergensis, & *Godofr. Thomasius*, Medicus itidem Noribergensis, aquilæ in medicina usum novis experimentis comprobat. Fel euphrasiæ stagmate dilutum oculis octuagenarii instillavit, qui mox acutius videre cœpit. Pinguedo aquilæ candore insignis, brachio luxato adhibita, dolorem cum tumore sedavit nervisque robur intulit: in alio tali pernionibus illita molestum sustulit ardoris sensum & fissuras conglutinavit.

Appendix dimidiam fere operis partem absolvit. In ea continentur: 1 constitutiones epidemicæ variorum Germaniæ locorum: 2 *Bajeri* dissertatio & *Ramazzini* oratio de frigore hiemali: 3 ejusdem *Ramazzini* epistola de causa ascensus & descensus Mercurii in fistula *Torricelliana* & 4 notata *Schelhammeri* ad eandem: 5 ejusdem *Schelhammeri* anatome xyphiæ piscis, item lumbi & ophidii: 6 J. B. de *Wengh* discursus de tempore, quo anima rationalis humano corpori infundatur: 7 *Pachionii* dissertatio de glandulis duræ meningis: 8 *Vallisnerii* dissertatio de ovario anguillarum & 9 dissertatio alia de arcano lenticulæ palustris semine ac admiranda vegetatione: 10 *Delhardingii* continuatio parallelismi ad Miscellanea curiosorum Germaniæ: 11 *Lentilii* parallelismus ad Annum IIX Dec. I Ephem. Cur. 12 *Petri Pauli a Sangallo* experimenta circa culicum generationem, anno 1679 Italico sermone Florentiæ edita, nunc Latinitate donata: 13 *Kergeri* epistola de surdo - mutorum cura: 14 *Realis de Vienna* seu (quod verum Autori nomen est) *Wagneri* meditatio de

gravitatis & cohæsionis causa: 15 *Loehneri* schediasma de Parreira brava: 16 Memoria *Wurfbeiniana*: 17 Elogium *Georgii Franci de Franckenau*: 18 J. B. de *Wengh* Memoria *Griendeliana*. Dum *Rudolphus Jac. Camerarius* constitutionem epidemicam Tubingensem anni 1701 & 1702 describit; observationes plurium annorum meteorologicas subnectit, quas inter notatur, eclipsi Solis totali anni 1706 mercurium ne pili latitudine vel depressum, vel elevatum fuisse, utut thermometri fide aer bene refrigeraretur. *Bajerus*, ante Mathematum, nunc Theologiæ in Academia Altorfina Professor, causam hiemis extraordinariæ, quæ anno 1709 sæviit, petit a vento orientali, hunc vero ab impedito aeris nostri per priorum dierum turbulentam tempestatem elatere. Ventos enim tepidos tenuiorem fecisse aerem nostrum illo, qui montibus Bohemicis Carpathiisque imminet, atque adeo hunc in istum irruisse spiculasque glaciales secum advexisse. *Ramazzinus* arbitratur, in regione boreali Solis radiis ad plures menses inaccessa ex subito & præcipiti montis alicujus in magnas cavernas lapsu portam ingentem algidissimis ventis & nitrosæ exhalationi apertam fuisse. Diversæ ab his rationes frigoris illius insoliti redduntur in dissertatione, quæ in Academia Halensi A. 1709 sub præsidio Cl. *Wolfii* nostri publice defensa nec indigna visa illustri Societati Regiæ Britannicæ, ut ejus epitome Actis ipsius insereretur. De *Ramazzini* epistola dictum jam est in Actis anni superioris p. 10 & seqq. *Wenghius* de tempore, qua anima corpori infunditur, varias tantum aliorum sententias recenset. Glandulas conglobatas, quas in dura meninge detexit *Pachionius*, in Actis anni 1706 p. 117 & seqq. jam descripsimus. *Vallisnerius*, Medicinæ in Academia Patavina Professor, per plurima lustra anguillam gravidam frustra quæsivit; tandem missu *Sancassani*, Medici Comaclensis, non sine lætitia insigni obtinuit. Bursa seminibus plena instar sacci ex valida, delicata tamen membrana efformata erat, in angulos acutos utrinque desinens, inque lumbis juxta medullam spinalem sita sub intestinis, non procul ab eorum origine per dorsi longitudinem usque ad cloacam fere extendebatur. Ovarium totum insigni vasorum adipsorum multitudine circumdatum erat, quæ in anguillis etiam non gravidis ob-

servantur.

ſervantur. Ovula minimarum & lucidiſſimarum margaritarum inſtar videbantur & minuto pediculo adhærebant, per quem ipſis affluit nutrimentum. Ceterum diſſertatio ex Italico idiomate Latina verſa exhibetur. Lenticulam paluſtrem inter ſponte naſcentia vulgo referunt; ſed docet *Vallisnerius*, latere ſemen ſub folio in folliculo lateralibus quibusdam in areolis genito, donec matureſcat. Obſervari præcipue in ſuis utriculis menſe Julii aut Auguſti, quandoque Septembris, ſi anni tempeſtas non adeo torreſcat, vel lenticula ſub umbraculis deliteat. Qua methodo plane mutos loqui & nulla non vocabula diſtincte proferre docuerint primum in Anglia *Wallisius*, poſtea in Batavia *Ammannus*; ex illius tractatu de ſonorum formatione A. 1653 primum edito, dein Grammaticæ ipſius Anglicanæ præmiſſo, tandem Operum Mathematicorum Volumini tertio inſerto, & hujus diſſertatione de loquela Amſtelodami 1700 in 8 in lucem edita abunde conſtat. Horum exemplo excitatus *Kergerus*, Medicus Ligniceníis, eandem ſurdo-mutorum curam non minus felici ſucceſſu ſuſcepit, quam adeo in epiſtola ad Cl. *Ettmüllerum* noſtrum data exponit. *Wagnerus* hanc gravitatis cauſam aſſignat. Terra, inquit, tanquam ſuffocatus (olim verus) Sol debilitatos adhuc vibrat radios; æther neceſſario cum impetu ſuccedit, protruſæ ſubtilis materiæ locum repleturus. Ætheris hic lapſus ſpecioſa ratione gravitatem: colliſio delabentis ætheris & aſcendentis e terra luminaris materiæ compreſſione cohæſionem & duritiem efficit. *Parreira brava*, quam *Lochnerus* deſcribit, eſt planta, quæ in Braſilia potiſſimum naſcitur & ejus regionis incolis *Caapeba* dicitur. Eam certiſſimum contra calculum remedium expertus eſt *Lochnerus*, ubi radicem foliis Acinellæ maritatam, vel ſpeciebus decocti Nephritici *Foreſti* a *Zwölfero* correctis immixtam exhibuit, in aqua calida, inſtar potus *Thee*. Recenſet quoque varia medicamenta ex hac radice partim ab aliis, partim ab ipſo parata, & eorum effectus propriis obſervationibus confirmat.

CONSIDERATIONI ED ESPERIENCE DI ANTONIO VALLISNIERI &c.

i. e.

i. e.

ANTONII VALLISNERII COGITATA ET Experimenta circa opinatum cerebrum petrefactum, vermiumque ordinariorum in corpore humano generationem.

Patavii, apud Johannem Manfré, 1710, 4.
Alph. 1 pl. 6, Fig. Tab. 14.

NObilissimi Autoris non nisi paulo ante & Supplementorum Tom. III Sect. IV fecimus mentionem, cum Experientissimi *Ludovici Testi* Rationes physicas de aeris Veneti salubritate p. 165 recenseremus: alia namque scripta ab eodem edita & Diario, quod *la Galleria di Minerva* inscriptum Venetiis prodit, inserta (quæ & inde decerpta edi ibidem nuperrime cœpere sub tit. *Prima Raccolta di Osservazioni, Esperienze ec. del Sig. Ant. Vallisnieri*) nondum ad nostras, præter duas epistolas præsentes, pervenerunt manus. In harum priori, ad summe reverendum Abbatem Antonium Conti conscripta, Noster sententiam suam libere de Observatione pronunciat, quam *du Verney* junior de cerebro bovino petrefacto *Commentariis physico mathematicis* cum Historia Academiæ Regiæ scientiarum a *Fontenellio* A. 1703 emissis, atque a nobis A. 1706 mense Augusto excerptis, inseri tribusque Figuris illustrari curavit. Figuras equidem tales, externam faciem opinati cerebri petrefacti repræsentantes, deprædicat elegantissimas, duasque earum, licet sculptoris culpa inversas, in Tab. 8 transscribit, desiderat tamen, alias magis necessarias, quæ ejusdem cerebri, tum perpendiculariter, tum transversim dissecti, structuram pariter internam exhiberent, penitus fuisse neglectas. Idcirco ipse Autor, quo certior fieret, num ejusmodi concretiones vera existerent cerebra petrefacta, an materia potius osseo-lapidea, aliquam ex suis collectionibus, extrinsecus cerebrum exactius referentem, quam memorata du Verney, serra divisit. In segmentis autem, figura adumbratis, nec ullum ventriculum, nec configurationem cerebri ratione anfractuum, fissurarum, foraminum & canalium ad glandulam pituitariam tendentium, nec substantiæ glandulosæ ac fibrosæ diversitatem, nec plexus choroidei

idei vestigium deprehendens, aute omnia de cerebro vere petrefacto tanto rectius dubitat, quanto verius ex cancris marinis, hystricibus, corallio, tubulario purpureo, stella marina & dentibus lamiæ novit, quod corpus vere petrefactum integram veluti omnem retinere soleat figuram. Neque concretiones tales intra boum calvarias aliquando repertas pro cerebro habere potest, quia animalium cerebrum & reliqua viscera cum carne & sanguine nunquam lapidis characterem æque recipere observaverit, ac ossa, dentes, cornua aliave concreta dura. Provocat ad omnis generis testudines, hystrices, ostreas aliasque similes productiones, quæ studio a se disruptæ nullius partis mollis in lapidem mutatæ ostenderint vestigium, sed vel vacuæ fuerint, vel terra, aqua limosa, luto, arena, lapillis &c. repletæ. Provocat ad ossa quæcunque & crania lapidefacta, in quibus haud medullam vel cerebrum induratum, sed aut modo dictas materias, aut tartarum saltem viderit; prout Autores in omnibus corporis nostri partibus calculos annotaverint, nondum vero ullus totam partem in calculum mutatam detexerit. Potiori hinc jure opinatum bovis gallici cerebrum cum similibus ex succo albo, ossa formante & ferruminante, productum, naturæ lusibus accenset, certus a Dn. du Verney præter & subter concretionem cerebriformem ipsum cerebrum fuisse repertum, modo eidem cranium aperire licuisset, nec lanius incautus basin hujus frequentibus mallei ictibus comminuisset. Circumspectior Nostro audit lanio quidam Mutinensis, qui simile productum in cranio bovis inveniens, hoc autem in parte superiori dividere haud potens, illud non modo invertit ac subtus patienter dispescuit, sed & Autorem in tempore invitavit ad spectandum caput, quod cum materia ista indurata cerebrum una recondebat, dimidiam partem ordinario minus. Materiam talem unciarum quatuor, lævem, lucidam, durissimam & ruditer ovalem cum vasorum sanguiferorum sulcis superficiei insculptis, postquam Autor perpendiculariter & horizontaliter secari curavit, interna æqualiter plena sine ventriculis, sine duplicis substantiæ discrepantia, sine plexu choroideo, apparuere, figuris itidem cum illa expressa. Quæ eminentiæ interim sub glandulæ pinealis ac processus vermifor-

mis petrefactorum nomine in figuris *du Verney* repræsentantur, ex Nostro non minus naturæ lusus reputantur, a vera glandula pineali, veroque processu vermiformi, haud in superficie, sed profundius locatis, omnino differentes. Variis vero experimentis, cum ejusmodi materia, ossibus, calculis & lapidibus institutis, evincit, eandem non tam vere tartaream sive lapideam, sed osseam vel osseo-petrosam haberi, dum sub carbonibus vivis aliquantum inflammatur, ac instar ossis calcinati levis, porosa & candida remanet, cumque spiritu nitri more ossis lenius ebullit, quam aliquis calculus. Tum in cranio bovino speciatim fontem harum concretionum eo aptiorem quærit, quo magis illud magnitudine cerebrum parvum excedat, quoque magis etiam cornua in eo radices agant, quemadmodum concretiones tales duriores ab ossibus in genere ideo proficisci asserit, quod minus organicæ sint, quam ossa ipsa, nec medulla, cellulis, vasisque omnis generis indigeant. Lubens adhuc concedit, materias istas colore candido, figura & superficie inæquali cerebrum quodammodo referre, negat nihilominus, easdem pro vero cerebro petrefacto posse venditari, cum talis superficiei inæqualitas sine lege ac ordine videatur inducta, in omnibus variet, ac in nonnullis concretionibus marinis lapidefactis, ex quibus Coralliodem cerebriformem potissimum nominat & in Tab. 10 repræsentat, major adhuc superficiei cum naturalibus cerebri gyris occurrat conformitas. Suspicatur autem fortuitas tales concretiones in boum calvariis paulatim fuisse generatas instar lapidum, in mirabilium speluncarum pavimentis sub extraordinaria & curiosa quandoque figura efformatorum, vel instar excrescentiarum gummosarum circa arbores subinde provenientium, ex suo thesauro utrinque productum indigitans, quod externam pariter cerebri humani faciem æmularetur. Succum nempe osseum successive destillasse, quo natura peregrino hospiti adsuesceret, eundemque primo fluidum sensim in figuras istas irregulares simili ratione fuisse induratum, ac in naturali alias, tum ipsorum ossium, tum ossium fractorum calli, productione fieri soleat. Ipse inter duas concretiones suas, superius memoratas, alteram recentiorem nondumque extreme compactam & majori porosita-

te con-

conjicit, novum argumentum materiæ osseæ in lapidem conversæ ex ipsius *du Verney* descriptione adjiciens, ceu in qua hic a cerebro petrefacto nonnullas partes osseas spectandas sisti expressis fateretur verbis. Nec videt, quomodo succus, sive osseus, sive gypseus, a meninge dura valeat impediri, quo minus ad piam membranam cerebrumque deflueret, quoniam ille, qui cranium durius perrupit, haud difficulter per annexam quoque meningem duram sibi paraturus sit viam, potissimum quando in bobus radices cornuum aliamve partem calvariæ fortassis lædi prius contingeret occasiono vel percussi eorum capitis, vel impetus ipsorum cornibus in aliquod corpus durum facti. De cætero casum non adeo rarum esse, ut, ex *du Verney* sententia in Gallia unice, ac in Suecia, a *Bartholino* descriptus, acciderit, Autor quinque exemplis, partim a se, partim ab aliis in Italia observatis, evidentissime demonstrat: primum siquidem Mutinæ contigisse, in Tab. 1 delineatum; alterum vero Ferraria dono sibi fuisse transmissum, in Tab. 2 exhibitum; tertium Venetiis in musæo nobilissimi *Teta* se vidisse, in Tab. 4 & 5 designatum; quartum Bononiæ in musæo *Aldrovandi* asservatum & in Tab. 6 ac 7 expressum, doctissimum *Donelli* indicasse; quintum denique Patavii in divæ Justinæ cœnobio annotatum atque tum a *Schenckio* & *Sachsio*, nec non a *Pobrzenski* in M. A. N. C. Dec. I A. I Obs. 26 & 130, tum a *Scarubicio*, Prof. Publ. Patavino, in peculiari libello descriptum haberi. Quod boves autem, quorum cerebrum, & in Italica, & in Suecia, in lapidem mutatum crediderunt, stupidiores extiterint ac macilenti, capitibusque semper pendulis ac pronis incesserint, naturæ legibus longe conformius perhibetur, promtiusque exponitur, quam quod bovem gallicum fortissimum, feracem & pinguem *du Verney*, a lanione haud dubie deceptus, retulerit. Tandem ipsa historica descriptio, a laudato *Scarubicio* Patavii A. 1678 Latine edita, una cum nonnullis animadversionibus atque rerum Indice, subjungitur, eo gratior omnino futura, quo rarior adhuc fuit. Epistolam posteriorem, vermium ordinariorum in corpore nostro generationem prolixius excutientem, Mensi proximo cogimur reservare.

VULNERUM ALIARUMQUE LÆSIONUM violentarum & externarum lethalium vel minus talium sciagraphia brevissima; Autore MAXIMILIANO PREUSS, Philos. & Medic. Doctore, & Academico Naturæ Curioso Leopoldino-Imperiali.

Vratislaviæ, impensis Baumannianis, 1712, fol. chart. aug. Plag. 2.

POstquam Autor Clarissimus in Epistola dedicatoria ad Senatum Vratislaviensem necessitatem corpora hominum occisorum Medico-Anatomicæ lustrationi committendi evicerat, in Præfatione docet, qua methodo usus fuerit, quoties occasio casus ratione lethalitatis vulnerum vel soli vel mutua collegarum opera decidendi suppetebat, dum ante hos 30 annos primum Fraustadii in Polonia, tandem & Vratislaviæ Silesiorum Physici officio, ut & ante Medici nosocomii & pestilentiarii functionibus hic admotus erat; læsionemque violentam vel vulnerationem ab externo lædente illatam per se lethalem dicit illam, cujus causa sola sine alius causæ culpæve interventu homo necessario ordinariove moritur, paucis ut plurimum ab inflictione momentis, horis, aut diebus, vel etiam tardius longe, e. g. quadragesimo die, ita ut nullis artis regulis aut instrumentis medicamentisque aut non tam cito, antequam mors obvenerit, curari possit, ob impossibilitatem potissimum deligationis debitæ, & applicationis remediorum, sanguinem imprimis sistentium, &c. propter denegatum ad læsionis profunditatem accessum necessarium; monet insimul, vulnus per se lethale esse iterum tale vel simpliciter seu absolute, i. e. semper ac necessario, vel utplurimum seu frequentius ordinariove. In Sciagraphia ipsa primum in genere sistitur læsio violenta vel vulneratio quorumcunque hominum, quæ per se lethalis est 1) ex partium læsarum gravius & profundius, hincque indeligabilium aut insanabilium, usu ad vitam simpliciter necessario, earumque fluxu sanguineo, sensu, & individuali constitutione, sive a natura, sive ab ætate contracta; 2) ex læsionis gravitate, seu magnitudine aut pluralitate; 3) ex curationis impossibilitate. Dein in specie infantum recens natorum

torum læsiones lethales exhibentur. Denique vulnera per accidens lethalia delineantur, quæ sunt leviora, & partium vasorumque minus principalium intervenientibus causis accidentalibus e. g. morbo præcedente & conjuncto cacochymico, vel errato quodam gravi sive commissionis sive omissionis, tam ex parte ægri, quam medentis, ut & adstantium. Ex quo memoriæ sublevamini & publicæ utilitati hanc sciagraphiam inservire, L. B. haud inique judicabit.

BREVIS IN VIM CENTRIFUGAM MAteriæ ætheree, nullatenus idoneam ad centripetos gravium motus imprimendos, Observatio Physico-Mathematica.

Parisiis transmissa, Aut. F. D. C. Abb. Vall.

QUis sit gravitatis effectus norunt omnes; quænam detur ejus causa, nemo hactenus indubitatis argumentis demonstravit; rem in Physicis adeo abstrusam dilucidare non mihi est animus. Hocce phænomenon ex rapida ætheris Terræ circumvoluti vertigine nequaquam oriri, paucis ac evidenter hic ostendendum suscipio.

Sunto itaque

1) t, datus numerus minutorum secundorum horariorum, ex quibus constat tempus, quo Planetæ circa suum centrum a stella fixa tanquam conspicuo cœli puncto ad eandem revolvitur;

2) $\frac{1}{n}$, pars hujusce horariorum secundorum numeri quantumlibet parva;

3) c, quantitas hexapedarum gallicarum, quæ circumferentiam illius planetæ in æquatore suo dimetiuntur;

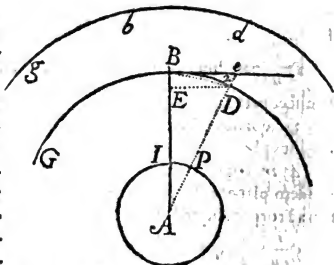
4) $2r$, cognita parium hexapedarum summa, quas diameter ejusdem planetæ vel præcisa vel intra ætheris ambientis sphæram ad corpus aliquod grave sublatum producta continet;

5) $\frac{1}{nn} \times \frac{5}{2}$, quantitas numerica exprimens in particulis hexapedæ spatiolum ad planetæ horizontem verticale; per quod tempore brevissimo sive instanti physico $\frac{1}{n}''$ æther circumfusus com-

 munique

munique vorticis planetarii impetu abreptus non modo urget quoquoverſus, ut a centro motus ſui recedat; ſed etiam ſi quas ſurſum emiſſas ſibiq; obvias corporum terreſtrium moles offendit, his vi centrifuga lentius vibratis antevertere, deturbatasque de loco retundere deorſum, hic concipitur. Cujus ſpatioli expreſſio ſic ad hexapedalem menſuram refertur, ut deſcenſus gravium ſecundum hypotheſin Galileanam accelerari ſupponat; quemadmodum ex ratione ſpatiorum ad quadrata temporum in quantitate $\frac{t}{nn}$, & hexapedarum ad quindecim pedes in numero $\frac{5}{2}$ poſita innoteſcit.

2. Intelligatur nunc figura *GBDA*, cujusdam planetæ centralis in *A* cœlum repræſentari ſectum plano per æquatorem *IP* ducto; ubi deſcripta centro *A* & radio ad libitum ſumpto *AB* peripheria *GBD* deſignat ætheris huic planetæ circumfuſi revolutionem centrali vertigini *PI* concentricam. Actis per punctum *A* altero radio *AD* & per punctum *B* recta contingente *Be*, ſupponatur angulus in centro *BAD* omni dato minor; adeo ut triangulum *DBE*, quod tres lineolæ nempe arculi *B2D* chorda *DB*, particula *BE* radii *BA* & recta tangenti parallela *ED* conſtituunt, ſit indefinite parvum tribus punctis *B*, *E* & *D* inter ſe quam proximis. Liquet, quantumvis parvus detur angulus *BAD*, parvum triangulum *DBE* ſemper eſſe rectangulum in *E*, propter latus *EB* ſuper radio poſitum, quod ſinus verſus dicitur, ac propter latus tangenti parallelum, quod ſinus rectus vocatur.

At ex triangulo rectangulo iſto fit $\overline{ED}^2 = \overline{DB}^2$.

$\overline{DB}^2. - \overline{EB}^2.$, & ex circulo *GBDG* diametrum suam $= 2AB$ habente datur $\overline{ED}^2. = 2ABEB - \overline{EB}^2.$: Ergo substitutis æqualibus reperitur $\overline{DB}^2. - \overline{EB}^2. = 2ABEB - \overline{EB}^2.$ & addito utrinque $\overline{EB}^2.$ resultat $\overline{DB}^2. = 2ABEB$, unde concluditur $\frac{\overline{DB}^2.}{2AB} = EB$, id est, in terminis analyticis $\frac{uu}{2r} = f$, positis videlicet $AB = r$, $DB = u$, $EB = f$.

Jam vero quod ad vim centrifugam attinet; advertendum est, auræ ætheræ, secundum circumferentiam *GBD* globo planetario *IPA* concentricam diffusæ, particulas quasvis *B* concepto rotationis circa centrum *A* impetu statim per circuli tangentem *Be* in fugam niti; quandoquidem motus omnis ex se recta tendit. Verum in vortice undequaque compresso istud necessarie fit diversorum motuum, quo sibi quam minimum obstent, æquipondium, ut nisus mobilium per circulationis tangentem cogatur renixu perpetuo deflectere in motum circularem. Punctis porro *A* in centro circuli & *e* in ejus tangente junctis, liquet brevissimum puncti *e* a circumferentia intervallum esse lineolam normalem *eD*; sicut lineola ipsi diametro *BA* parallela ducta per punctum *D* donec occurrat tangenti *Be*, esset brevissima hujus puncti *D* ab hac tangente distantia, quæ propter duas æquidistantes rectas *eB* & *DE* æqualis fieret particulæ *EB* ejusdem diametri *BA*. Liquet etiam, quo acutior est angulus *eAB*, eo magis ad parallelismum cum lineola *EB* disponi lineolam *eD*; ita ut continuata in infinitum appropinquatione, qua arcus *DzB* indefinite parvus evadit, hæc *eD* illi *EB* parallela & æqualis censenda sit, tuncque præcisum inter particulas circumferentiæ ac tangentis infinitissime exiguas *BzD* & *Be* intervallum dari constet æquale ipsi *EB* seu $f = \frac{uu}{2r}$ sicuti supra ostendimus. Evidenter igitur quo momento $\left(\frac{1''}{n}\right)$ elementum æthereum *B* decurrere circulationis suæ tangentem *Be* conatur, eodem consequenter a peripheria *BzD* recedere intervallo perexiguo *EB* nititur: Quumq; hoc ipso momento conficere arculum *BzD* cogatur, necesse quoque

est, ut ab illius tangentis directione hoc ipso intervallo removeatur. Hinc eidem ætheris circa centrum *A* gyrantis elemento simul inesse concipiuntur actio centrifuga & reactio centripeta instantaneæ, quarum mensura sit pars semidiametri infinite parva *EB*.

Quod si vera descensus corporum gravium in vortice planetario causa non alia esset quam ætheris actio centrifuga, quæ moles illas ad fugiendum centrum inertes deorsum deprimeret eodem motu accelerato, quem circa Terram observamus; certe per quod spatium verticale quantumvis breve *EB* particulæ ætheræ actione centrifuga ascenderent, per hoc corpora gravia reactione centripeta descenderent. Palam fit autem ex superius dictis, parvum intervallum sive spatiolum *EB*, quatenus brevissima quacunque scrupuli secundi horarii parte $\frac{1}{n}$ ad receptam apud Mechanicos de descensu gravium hypothesin refertur, denominari posse $\frac{1}{nn} \times \frac{f}{2}$, at quatenus ad vim centrifugam vel centripetam pertinet, exprimi per $\frac{uu}{2r}$. Ergo tunc foret $\frac{f}{2nn} = \frac{uu}{2r}$, & $\frac{\sqrt{fr}}{n} = u$, qui chordæ *BD* valor ipsi arculo *D2B*, cui illa subtenditur, sine ullo sensibili errore tribui potest; quandoquidem earum linearum differentia omni data minor evadit, quum angulus ad centrum *DAB* pro momento $\frac{1''}{n}$ indefinite acutus est.

His positis si planetæ centralis *PAI* hoc ipso instanti $\frac{n''}{1}$ circa suum centrum *A* motu vertiginis rapi intelligatur; punctum æquatoris sui quodlibet *I* arculum describet toti circumferentiæ *c* ad hexapedas redactæ proportionalem in ratione hujusce instantis ad circumvolutionis integræ tempus *t* per minuta secunda horaria computatum: hoc est algebraice (secundum denominationes superius factas) Qualis in secundis horariis datur *t* ad $\frac{1}{n}$, talis in hexapedis Gallicis sese habet *c* ad arculum æquatoris planetarii quæsitum, scilicet $\frac{c}{nt}$. Atqui manifeste

habetur

habetur $\frac{c}{nt}$ ad $\frac{\sqrt{sr}}{n}$ ut t ad $\frac{t\sqrt{sr}}{c}$; quæ ratio esset isochronarum revolutionum, quas planeta centralis ac æther circumfusus peragere deberent, proindeque velocitatum æquabilium, cum quibus eos in orbem moveri necesse foret, ut auræ ætherea vis centrifuga casum ad planetarum centra perpendicularem gravibus sursum emissis imprimere posset. Hinc propositionis, quam impugnandam hic nobis proposuimus, evidentissima est falsitas. Quicunque animo paululum attento rem perpenderit, facile assentietur, effici non posse, ut fluida materia, qualis est æther, vorticem planetarium implens, multo citius quam ipsum planetæ corpus in centro volubile circumferatur, quin prominentia quæque in ejus superficie, veluti in terra nostra arbores, ædes & turres, subruat secumque abripiat: tantum abest ut, quod experientia quotidiana compertum est, gravia in sublime jacta tam recta tenderent deorsum ac in loco quiescente, idemque soli terreni punctum, unde ad perpendiculum projecta attolluntur, relapsa attingerent. Nec aliquis dicat subtilissimum ætherem, dum ab occasu in ortum gyrat, corporum crassiorum poros rotationi suæ objectos permeare, sicque perpendiculari eorum casui non obsistere. Quonam enim modo centrum versus communis vorticis illa depelleret, quum eorundem gravium poros secundum vis centrifugæ directionem patefactos nihil ipsi intercludat? Nonne, his poris minime obstantibus, massa, ex qua omne grave constat, satis quaquaversus ætheri impervia est, ut ab eo percuti & propelli undequaque possit? Attamen diurna sphæræ ætheree globum terrestrem circumcingentis revolutio nullas ædificiorum moles subvertit: velocitas profecto, quam habet, cum vertigine centrali concordat. Intervallis itaque a centro vorticis *A* ad quodlibet æquatoris planetarii punctum *I* & ad quodcunque respondens sphærae ætheree punctum *B*, velut *AI* & *AB* in schemate, denominatis $\frac{1}{2}d$ & r, ratio velocitatum concentricarum, quam superius demonstravimus pro effectu proposito requiri, t ad $\frac{t\sqrt{sr}}{c}$ eadem necessario esset quæ $\frac{1}{2}d$ ad r; unde $\frac{dt\sqrt{sr}}{2c} = r$, & consequenter $t \times \frac{\sqrt{s}}{2} \times \frac{d}{c} = \sqrt{r}$ manifestissime absur-

Zz

abſurdum; quantitas ſiquidem conſtans ſeu ſemper in ſe determinata t (numerus ſecundorum horariorum, quibus planeta revolutionem integram circa centrum ſuum perficit) ducta in immutabilem diametri d ad peripheriam c rationem ſumptam ſecundum numerum $\frac{1}{2}\sqrt{5}$, nullatenus diſcreparet a quantitate mutabili ſive indeterminata $\sqrt{r}$ (radice quadrata varii numeri r hexapedarum quas ſemidiameter diverſa cujuscunque circulationis æthereæ in eodem vortice continet) quæ abſurda conſequentia propoſitionis, ex qua deducitur, falſitatem evincit.

Porro quid in ſingulis quibusdam præcipuorum planetarum vorticibus ex hac hypotheſi eveniret, paulo magis curioſe exquirere non ab re eſt. Ac primum quidem in Terra domicilio noſtro notandum venit, diurnam ejus revolutionem ſecundorum horariorum *86400* numero (t) abſolvi, circumferentiam æquatoris hexapedarum Pariſinarum *20542320* numerum (c) adæquare, & ſemidiametrum ejusdem æquatoris ſex tantum Gallicis pedibus auctam continere ſimilium hexapedarum *3269298* numerum (r) cujus quintuplus *16346490* radicem quadratam habet majorem quam *4043* ac minorem quam *4044*. Itaque $\frac{86400}{20542320} = \frac{120}{28531} = \frac{t}{c}$ multiplicetur duntaxat per *4043* = prope $\sqrt{5r}$; fiet $\frac{485160}{28531} = 17\frac{133}{28531} = \frac{t\sqrt{5r}}{c}$ quam proxime. Unde apparet, non ab ætheris, nec cui admiſcetur aeris, orbem terrarum perſtringentis, vi centrifuga produci poſſe ſuperficiei terreſtris *gravitationem* ſeu in centrum terræ niſum, quin decies & ſepties velocius quam ipſa terra impetu rotationis moveatur tam æther quam aer. Supponamus jam, corpus aliquod graviſſimum ad ſuperam usque atmoſphæræ ſuperficiem leucis minimis fere ſex a terra diſtantem attolli, ut inde illud vis centrifuga aeris commiſtique ætheris deorſum retundere queat: neceſſariam in hac cœli regione ad talem effectum vertiginis celeritatem ſic eodem calculo expedite reperiemus. Leuca minima æquivalet Gallicis hexapedis *2000*. Addantur ſex ejusmodi leucæ terreſtri ſemidiametro; ſumma erit $3269297 + 12000 = 3281297$ pro r: Unde pro $\sqrt{5r}$ datur $\sqrt{16406485}$ major quam *4050* & minor quam *4051*:

Sufficit

Sufficit ducere 4050 in $\frac{120}{28531} = \frac{t}{c}$, oriturque $\frac{486000}{28531} = 17 \frac{973}{28531} = \frac{t\sqrt{5r}}{c}$ pro velocitatis quæſitæ ad datam terreſtris globi concentricam $= 1$ ratione. At tanta revolutionum circa idem centrum inter ſe proximarum inæqualitate ſuppoſita; quis, quæſo, hominum erectus ſtare ſuper terra vel ad punctum temporis poſſet, capite citius pedibus orientalem verſus plagam translato? Omne ponderoſum corpus, quo altius in atmoſphæra translatum foret, eo remotius in ortum recideret. Nulla tamen vel in ſtatu recto vel in lapſu verticali corporum terreſtrium differentia deprehenditur, ac ſi terra quam inhabitamus plane quieſceret.

Nunc animi cauſa calculum noſtrum ad Planetam Martis transferamus. Hunc ſpatio horarum 24 & minutorum 40 circa ſuum axem revolvi, diametrumque habere terreſtri proportionalem in ratione 3 ad 5, ex obſervationibus aſtronomicis comperimus. Fiunt autem ibi $24^{h}. 40.' =$ ſecund. hor. $88800 = t$; 20542320 hexap. $\frac{3}{5} \times =$ hexap. $12325392 = c$; 3269297 hexap. $\times \frac{3}{5} =$ hexap. 1961578, & hexap. $1961579 = r$ pro diſtantia alicujus gravis a centro planetæ quæ ſemidiametrum ipſius ſex pedibus tantum exſuperet. Hinc ſequuntur $\frac{t}{c} = \frac{88800}{12325392} = \frac{3700}{513558}$ & $\sqrt{5r} = \sqrt{9807895}$ major quam 3131 ac minor quam 3132: quæ præſtant $\frac{t}{c}\sqrt{5r} = \frac{11584700}{513558} = 22 \frac{143212}{256779}$. Vertiginis ergo motus vicies & bis circiter inætherea materia Marti circumfuſa requiritur celerior, quam in ipſo planetæ globo, ut vis centrifuga hujus ætheris cauſa fieret ejusdem, quæ circa terram noſtram deprehenditur, accelerationis gravium ad centrum iſtius planetæ tendentium. Stella enim Martis globus eſt ex craſſa materia conſtans, qui ſuo vortice non caret. Macula una aut altera in ejus diſco per magnum teleſcopium conſpicua, identidem ſeſe occultans rurſusque ſui copiam faciens, non modo molem ſupra ſuum axem circumactam ſed etiam ſuperficiem ſalebroſam & aſperam indicat. An veriſimile eſt, ſi ab origine rerum tam inæqualibus turbineis motibus illa moles & fluidum circumquaq;

diffusum concentrice raperentur, superficiem ipsius collisione vehementi & continua perstrictam non adhuc factam esse ex omni parte æquam & levigatam.

Ultimum esto assertionis nostræ argumentum Lunaris vortex aura sua ætherea centralem globum ambiente, non secus ac ceteri, plenus. Luna unicus in hoc vortice minore planeta & in terrestri majore satelles, revolutionem integram circa centrum suum diebus $27\frac{1}{3}$ perficit. Semidiameter ejus se habet ad semidiametrum telluris & ideo maxima illius pheripheria ad maximam hujus peripheriam sicut $1\frac{1}{15}$ ad 4. Æquivalent autem $27\frac{1}{3}$ dies numero secundorum horariorum $2361600 = t$: Ratio 4 ad $1\frac{1}{15}$ sive 1 ad $\frac{4}{15}$ est eadem quæ numeri hexap. in maximo terræ circulo contentarum 20542320 ad quartum nempe hexap. numorum $5477952 = c$; & eadem quæ numeri hexapedarum in semidiametro terrestri contentarum 3269297 ad alium videlicet $871812\frac{8}{15}$ qui, auctus additamento $1\frac{7}{15}$ evadit $871814 = r$ paulo major semidiametri lunaris mensura, propter suppositam gravis cujusdam altitudinem; unde fit $\sqrt{5r} = \sqrt{4359070}$ major quam 2087 & minor quam 2088. Atqui 2087 ductus in $\frac{2361600}{5477952}$ sive in æqualem fractionem $\frac{12300}{28531}$ producit $\frac{25670100}{28531} = 899\,\frac{20731}{28531}$ pro $\frac{t}{c}\sqrt{5r}$: Liquet igitur, fieri non posse ut in vortice Lunæ proprio vis centrifuga ætheris ipsi proxime circumfusi descensum gravium motu uniformiter accelerato centripetum generet, quin rotatione prope nongenties velociore quam globus Lunæ circumferatur. Num credibile est tot montes præcelsos, quibus superficies hujusce planetæ aspera telescopiorum ope conspicitur, non adhuc potuisse tanto ætheris circumvadentis collisu in planum deduci? Alia penitus via produci a natura in universo mundo planetario lapsus gravium ad vorticum centra cum uniformi acceleratione verticaliter directos concludamus. Veram autem ac genuinam illius phænomeni causam doctis Physices studiosis, ut quisque sagaciori pollebit ingenio, detegendam atque demonstrandam relinquamus.

Mens. Jun.
Anno 1712.

Erste Fortsetzung und Vermehrung des Tractats von der Lufft-Pumpe,

i. e.

ANTLIÆ PNEUMATICÆ ILLUSTRATÆ Continuatio prima; Autore JACOBO LEUPOLDO, Mechanico Lipsiensi.

Lipsiæ, apud C. Zunckelium, 1712, 4.
Constat pl. 5 Tabb. æn. 4.

CUm ingeniosus *Leupoldus* multum studii in machinis ac instrumentis ab aliis inventis corrigendis ac perficiendis atque in novis inveniendis non invita Minerva ponat; mirum non est, quod ab eo tempore, ex quo ejus de Antlia pneumatica tractatus, in Actis Anni 1708 p. 354 non sine laude commemoratus, prodiit, apparatum antliæ pneumaticæ multum immutaverit. Nostrum vero esse censemus, ut mutationes præcipuas ex continuatione (quam vocat) prima antliæ pneumaticæ illustratæ hic loci indicemus, cum eas rerum naturalium curiosis experimentatoribus non ingratas fore certo persuasi simus. Primum itaque industriæ ac ingenio Autoris debetur, quod motus in vacuo facilius, quam ante producere liceat. Virgæ enim orichalceæ *aa*, superiore sui parte cylindricæ, inferiore prismaticæ, ope cochleæ *b* brachia varii generis affigit pro diversitate rerum in vacuo movendarum. Quomodo motus producatur, nudus Figuræ 6 adspectus docet. Invenit instrumenta, quibus liquores in vacuo facillime commiscentur: quod denuo ex nudo Figuræ 7 adspectu manifestum est. Instrumento, quod ad aerem comprimendum ab ipso ex cogitatum in Actis Anni 1708 p. 354 descripsimus, lumen sufficiens deesse expertus est ob vitrorum basibus affixorum molem exiguam. Planis itaque vitris exiguis & nimium crassis substituit majora concavo-convexa, convexitatibus intus sibi mutuo obversis. Hemisphæria evacuata majora ope staterræ *ab* facilius separat, exiguo nempe pondere *b* sufficiente. Instrumenti *ab il k cd*, ad frangendos orbes vitreos pressione aeris commodi & in Actis l. c. p. 355 delineati, structuram accuratius

TAB. IV. Fig. 5.

Fig. 6.

Fig. 7.

Fig. 8.

TAB. IV. quam ibi exhibet orthographia ejus in Figura 9. Brevitatis
Fig. 9. gratia præterimus artificia, quibus pulveres liquoribus in vacuo commiſcet, ſyphones clauſos aperit, campanas agit, embolum antliæ nunc attolit, nunc deprimit, lachrymas vitreas frangit, inflammabilia in vacuo accendit, gradum expanſionis aeris incluſi externo remoto æſtimat & alia hujusmodi efficit. Deſcribit vero etiam alias quasdam machinas ad apparatum antliæ proprie non ſpectantes. Ita commodiorem formam conciliavit machinæ in Actis A. 1709 p. 237 deſcriptæ, qua Mechanicus inſignis Anglus *Hauksbee* lumen in tenebris producit. Simplicem quoq; ſtru-
Fig. 10. cturam exhibet machinæ Papinianæ ad emollienda oſſa. Cylindro ſcil. orichalceo vel, quod melius cenſet, ferreo *ab* duorum minimum, ad ſummum 18 digitorum alto, 6 vero vel 9 lato, afferruminantur duo fundi: quorum ſuperior foramine ovali inſtruitur. Foramen iſtud obturatur operculo *c* paulo latiore & firmatur ope cochleæ & laminæ ferreæ transverſæ *ee*. Quodſi hanc machinam *Leupoldianam* cum *Papiniana*, in Actis Annorum 1682 p. 306 & 1687 p. 276 deſcripta, conferre libuerit; ſimplicitas illius admirationi erit. Excogitavit quoque machinam ad examinandam vim, quam piſa vel fabæ humore imbibito intumeſcentes adver-
Fig. 11. ſus vaſa exercent. Cylindrus *abcd* ex orichalco vel cupro paratur: embolus non nimis arcte internam ejus ſuperficiem contingere debet. Fulcri lignei *im* & aſſeris *nq*, cui embolus affixus, figuram nudus Fig. 11 adſpectus docet. Perfecit quoque machinam, qua ad preſſionem aquæ examinandam uſus eſt *de Volder*, a celeberrimo *Valentino* in Armamentario Naturæ pag. 59 delineatam.

Ceterum docet Autor noſter tum in Præfatione, tum peculiari Scheda edita (quæ apud *Thomam Fritſchium* Bibliopolam noſtratem haberi poteſt) ſe parare editionem *Theatri Machinarum & Inſtrumentorum abſolutiſſimi*, cum ea, quæ nunc proſtant, admodum imperfecta ſint multisque nævis laborent. Deſcribentur in ea præter machinas ſimplices, ex quibus reliquæ componuntur, non modo omnis generis molendina & machinæ hydraulicæ; ſed & inſtrumenta pneumatica, optica, arithmetica, geometrica, aſtronomica, pyrotechnica, architectonica, œconomica,

anato-

anatomica, aliaque artificum. Describentur etiam omnis generis horologia. Rogat vero Autor, ut, siquis ipsum in re tam ardua tamque utili juvare possit, ipsum mature ea de re moneat. Quoniam vero Autor non modo a prima juventute studiis operam dedit, sed & a multis annis instrumentis variis parandis ipsemet manum admovit, atque in his ipsis Actis ingenii ac industriæ ipsius monumenta varia extant; nulli dubitamus fore, ut labore, quem in se suscepit, cum laude defungatur.

MACHINA ANAMORPHOTICA AD DEformandas imagines, a speculo conico reformandas, inventa a JACOBO LEUPOLDO, Mechanico Lipsiensi.

ETsi imagines magis deformentur, quæ a speculo conico, quam quæ a cylindrico reformantur; machina tamen, quæ illorum delineationi inservit, simplicior est altera Mense Junio exhibita, quæ his delineandis destinatur. Structuram satis clare ac distincte schematismi referunt. TAB. IV Nempe Fig. 12 veram machinæ ac Fig. 12, 13, partium altitudinem in orthographia illius exhibet: Fig. 13 inter- 14, 15, 16. nam structuram monstrat: Fig. 14 operculum repræsentat cum lamina elastica ad motum regularum dirigendum necessaria: Fig. 15 & 16 ostendunt, quomodo chordæ circa rotas circumducantur: denique Fig. 17 usum machinæ adumbrat. Proderit tamen, ut de singulis partibus sigillatim pauca dicam. *abcd* est capsula lignea vel orichalcea, cui inclusa rota major *e* cum minore *f* ipsi affixa & alia adhuc minore *g* peculiari axi *h* infixa. *I* & *k* sunt duæ regulæ per capsulam huc illucve trahendæ ac retrudendæ. *pq* est lamina orichalcea cum cuspide chalybea, qua mediante machina in centro prototypi defigitur & circumcirca movetur. Regulæ *i* & *k* instruuntur stylis orichalceis *n* & *o*: lamina vero elastica *pq* mediante cochlea *z* nunc deprimitur, nunc laxatur, prout usus postulat. Denique *rs* sunt chordæ, quarum ope obtinetur, ut, regula una mota, moveatur debite & altera. Diameter rotæ *e* est ad diametrum rotæ *f* ut semidiameter speculi ad latitudinem craticulæ methodo vulgari pro conficiendis anamorphosibus parandæ. Diameter autem speculi, uti notum, æquatur lateri craticulæ

craticulæ, cui prototypon includitur. Regulæ ita ordinandæ, ut ſtyli *n* & *o* concurrentes intervallo ſemidiametri ſpeculi conici *a m* diſtent. Funes & rotarum peripheriæ reſina caliphonia illinuntur pro facilitando motu.

Uſus machinæ talis eſt. Prototypon in tabula plana expanditur & in ejus centro machina defigitur. Manu ſiniſtra movetur machina; dextra vero regula *k* ita attrahitur, vel retruditur, ut ſtylus *n* ſingula prototypi puncta permeet. Ita enim ſtylo *o* puncta ectypo reſpondentia deſignari poſſunt, ceruſſa in lineas connectenda.

ELEMENTA GEOGRAPHIÆ GENERALIS; Autore JO. GEORGIO LIEBKNECHT, in Acad. Ludov. Mathem. Prof. Publ. Ordin.

Francofurti ad Mœnum, apud Dominic. a Sande, 1712, 8. Alph. 1 pl. 10 & fig. æn. pl. $3\frac{1}{8}$.

CUm Cl. Autor in Geographia Mathematica (generalem vulgo vocant) *multa egregia, proficua, amœna, neceſſaria* adhuc deſiderari intelligeret, *operaque divina aliis exponenda & commendanda eſſe* ſecum perpenderet; ad elementa hæc conſcribenda animum appulit, de quibus in Præfatione aſſeverat, *plura iis ineſſe, immo magis commoda uſuique humano convenientia, quam quæ permagna de hiſce rebus conſcripta volumina exhibere deberent, & non exhibent.* Breviter ſe ſcripſiſſe in eadem fatetur, partim ex neceſſitate, quia nundinæ inſtabant, partim ex commoditate, quia juventuti Academicæ nimium diffuſa minus commoda & nimis pretioſa diſplicent. Ipſam tractationem triplici Sectione abſolvit. Primam præliminarem vocat & in hac potiſſimum aliorum Geographorum induſtriam ſe ſuperaſſe confidit. Agit autem de natura & conſtitutione ſtudii Geographici. Tradita Geographiæ definitione de ejus objecto & hujus affectionibus differit. Illud globum terraquaereum conſtituit; has in cœleſtes, terreſtres & humanas diſtinguit. Cœleſtes ipſi ſunt ſtellarum phænomena, quatenus e terra obſervantur. Ad terreſtres refert terræ figuram, magnitudinem, motum, diſtantiam ab aliis corporibus mundanis, limites marium, locorum ſitus &c.

ſitus &c. Pro humanis denique habet incolarum originem, eorum vitæ genera, mores, linguas, religionem, corporum habitus, ingeniorum culturam, rerumpublicarum formas, hominum celebrium memoriam &c. Geographiam dividit in mixtam & puram, quarum hæc ipſi eſt, quæ Mathematica alias dicitur; illa vero, quam Hiſtorico-phyſicam vocant. Principia ejus duo commemorat; Matheſin & experientiam. Poſtquam in originem Geographiæ inquiſivit; multus eſt in recenſendis augmentis ejus, quæ ad Aſtronomiam, artem navalem & bellicam, Aſtronomiæ cum Geographia combinationem, Matheſeos incrementa, Europæorum itinera ac bella, Germanorum ſtudia ac cultum, præclara conamina varia, e. gr. *Chriſtophori Columbi* orbem novum detegentis, Geographorum recentiorum multitudinem, novas regiones detectas, circumnavigationes Orbis terrarum, Aſtronomiæ reſtaurationem, hiſtorico-politicas & phyſicas obſervationes, Societates Scientiarum Regias, integra navigationum collegia, inſtrumenta, mapparum Geographicarum officinas refert. Defectus quoque notat, quos tamen non obſtare arbitratur, quo minus ſcientia dici poſſit: Medicinam enim ſcientiam appellari, etiamſi hodienum ægrotent homines. Defectuum præſentium cauſas commemorat neglectum ſtudii Mathematici, topographiarum raram copiam, quodque ſoli ſculptores mappas delineent & ſumptibus parcatur, quos itineribus, variis hominibus, inſtrumentis, literis hinc inde mittendis impendi oporteat. Ubi & machinæ *Mellianæ* in Actis A. 1709 p. 281 repræſentatæ mentionem injicit & Autorem rogat, ut ob uſus varios in vita communi eosque egregios pleniorem ejus deſcriptionem edat. Colophonem tandem ſectioni primæ imponit tractatio de diverſis menſuris in diverſis Terræ locis. Sectionem alteram doctrinalem appellat, in qua terræ diviſionem Mathematicam per circulos, ejus figuram, magnitudinem & diviſionem per zonas & climata conſiderat quatuor diſtinctis capitibus. Docet nimirum primo præter circulorum definitiones invenire diſtantiam, quam viſus in ſuperficie Telluris attingit, lineam meridianam, ſtellarum tranſitum per meridiem & altitudines, elevationem poli, plagas mundi, acus magneticæ declinationem, tempus ex

observatis altitudinibus siderum (ubi de horologiorum ac penduli structura & usu), longitudinesque locorum (ubi calculum eclipsium satellitis ♃ primi ex Whistoni prælectionibus Astronomicis repetit & de machina *Melliana*, quam supra commendaverat, judicium in Actis A. 1709 p. 284 latum probat). Addit ex *Ricciolo*, *Philippo de La Hire* aliisque tabulas Astronomicas primi præsertim mobilis & ex *Whistono* tabulas motuum Satellitis primi Jovialis. Cap. 2 figuram terræ rotundam consuetis argumentis adstruit. Sub initium cum *Sandvoortio* in paradoxa dissertatione de causa motus (de qua vide Acta A. 1704 p. 509.) transelementationem aquæ in aerem & aeris in aquam, a Philosophis recentioribus desertam, postliminio in Philosophiam revocat. Dum de ortu & occasu Solis in diversis terræ locis agit, ex Cl. *Hambergeri*, Matheseos apud Jenenses Professoris, qui varii argumenti dissertationibus Academicis, in unum fasciculum collectis & in Actis A. 1708 p. 272 commemoratis, non contemnendam industriam probavit, dissertatione de basi computi ecclesiastici multa de tempore celebrandi Paschatis adducit. An terræ figura sit sphæroidica, uti Viri summi *Newtonus* & *Hugenius* ingeniose ostenderunt, in dubio relinquit ob rationes sequentes: *Non immerito*, inquit, *quis cum* Snellio & Ricciolo *dubitabit*, *an veterum æque ac recentiorum observationes æquali instituta sint diligentia*, *quemadmodum etiam non eadem istis adhibita sunt instrumenta.* --- *Certum porro est*, *quod turbare videatur hæc sententia Astronomorum placita*, *nec ȝ videtur corpus istud tam diversimode posita centra ex rationibus Physicis admittere.* Sapientiam Dei elucere arbitratur ex figura Terræ, quod sine fulcro suspensa moveatur, aqua non effluat & in perpetuo suo motu ipsa conservetur. Ob æqualitatem pressionis materiæ terrestris versus centrum fieri non posse ait, ut *Archimedes* moveat Tellurem, etiamsi ipsi extra eam locus detur. Cap. 3 Varias methodos inveniendi semidiametrum Telluris ex *Keplero*, *Ricciolo* & *Varenio* repræsentat & una de arte libellandi prolixe disserit. Ubi in superficiem & soliditatem terræ inquirit; quæstioni una satisfacit, num in extremo judicio terra sufficere possit tot hominibus capiendis, quot unquam vixerunt, cujus affirmativam calculus

Riccioli

Riccioli in Geogr. Reform. lib. 12 p. 681 tuetur. Reperies quoque sub finem ejusdem capitis methodos tam veteres, quam recentiores inveniendi altitudinem aeris crepusculini, Cap. 4 cum doctrina zonarum & climatum alteram de locorum distantiis inveniendis conjungit. Sectionem denique tertiam sive ultimam artificialem appellat, quoniam in ea c. 1 de topographiis per communes processus Geometricos conficiendis, c. 2 de globorum artificialium fabrica & usu, c. 3 de mappis generalibus & c. 4 de mappis particularibus agit.

Anleitung zu der Geographie der mittleren Zeiten:

i. e.

MANUDUCTIO AD GEOGRAPHIAM MEDII ævi, præsertim vero Germaniæ; Autore CHRISTIANO JUNCKERO, Dresdense, Historiographo Ducali Saxonico, Ill. Gymnasii Isenacensis Rectore & Bibliothecario, & Regiæ Borussicæ Societatis Scientiarum Socio.

Jenæ, apud Jo. Felicem Bielkium, 1712, 4.
Alph. 4 pl. 6.

Difficile opus & a nemine omnino tentatum hactenus aggressus est Celeb. Autor, sæpe licet expetitum multorum votis, & plane necessarium ad intelligendos tum medii tum recentioris ætatis scriptores. Ipsi adeo debetur ex merito, quod primus justum ordinem, velut in systemate invenit tractandæ istius partis Geographiæ, satis commode, & ita ut sua sponte fluat, expositum; quæ res, si quid recte iudicamus, a proposito eodem absterrere plerosque visa est, cum non caperent, qua ratione usque adeo extentus rerum fere innumerabilium complexus posset apto modo componi. Etsi vero ipsemet Autor doctissimus pro sua modestia, libens confiteatur, se non nisi rudimenta hujus disciplinæ jam tradere, ac velut materiam ædificii splendidioris, cui, tanquam fundamento, queant in posterum ii superstruere, quibus vel otium majus, vel subsidia meditamentorum adsint;

tantum abest, ut neget, a se in quibusdam potuisse errari: tamen industriam ejus haud infelicem justa gloria non fraudabimus, nunc paucis imaginem totius operis, quemadmodum fieri solet in brevi tabella, delineaturi. Absolvitur autem illud *duabus* omnino *Partibus*, & harum quidem *prior* tribus, *posterior* autem XIX Capitibus. *Illa* complectitur in se *Observationes generales specialesque*, cum regulis quibusdam ad intelligendam medii ævi Geographiam plane necessariis. *Hæc* vero speciatim Geographiam *Germaniæ*, qualis media ætate fuit, considerat.

Igitur primum adserit Cl. Autor, Historiam & Geographiam medii ævi non eo, quo decuit, studio hactenus tractatam fuisse, cujus negligentiæ caussa sit non una, inprimis tamen partim *Præjudicia* aliqua, partim aliqua etiam *Impedimenta.* Præjudicium I est, *quod* Romanæ Leges possint ad controversias illustres Principum Statuumque Imperii Germanici accommodari, ex iisdemque dijudicari satis scite. II *quod* Archiva usque adeo religiose debeant custodiri, ut nihil ex illis fiat commune. III *quod* studium Historiæ & Geographiæ medii ævi, si minus inutile, at saltim sterile admodum sit. IV *quod* in Latina lingua Græcaque, & in explicandis Antiquitatibus majori cum fructu suam eruditi collocare operam queant. V *quod* magis necesse sit, Historiam & Geographiam duorum proxime abhinc elapsorum Seculorum excoli. VI *quod*, cum sanctiones Imperii Germanici pragmaticæ, & quæ sunt leges fundamentales, abunde sufficiant ad dijudicandas illustres controversias, ideoque superfluum sit, regredi velle ad notitiam ævi vetustioris. *Impedimenta* hujus studii sunt: I ejus prolixitas, & ad tractandum illud pro dignitate, necessitas sumtuum magnorum. II defectus compendii commodi, ex quo hauriri possint prima scientiæ hujus initia & fundamenta. III ruditas styli in Scriptoribus ævi medii. IV obscuritas eorundem in verbis pariter ac in rebus. V difficultas obtinendorum istiusmodi Scriptorum ex Archivis & Bibliothecis. VI morositas bibliopolarum in erogandis pro editione impensis.

p. 1-30. Quæ dum recenset Cl. Autor, Cap. I simul etiam statim docet, quam *illa* sint inania, & quam facile *hæc* removeri se patiantur, & quam

quam magni momenti sit, esse instructum Geographiæ & Historiæ medii ævi notitia. Qua occasione mentem suam de vero Archivorum usu aperit Autor, & quatenus in iis vel nimis sollicite claudendis, vel temere publicandis peccetur; nec non de *Glossario* linguæ Germanicæ *diplomatico* & de *Historia Germaniæ pleniori*, quam ipse persuadetur sperandam prius non esse, quam si singularum in ea provinciarum descriptiones, seu Chronica, ex Archivorum documentis potissimum illustrata, in lucem fuerint edita; quale exemplum nuper J. C. *Becmannus*, Vir celeberrimus, dedit in Historia sua Principatus Anhaltini. p. 4-10. 22, 23, 26.

Ne vero quis in posterum conquerendi caussam haberet, quasi manuductio ad studium Geographiæ medii ævi deesset, nunc quidem Autor hoc suo libro mederi quodam modo voluit his desideriis. Quod dum agere incipit, *Cap.* II instruit Lectorem certis *Principiis*, scitu maxime necessariis, sine quibus Geographia medii ævi prorsus non queat intelligi. Hæc vero, quorum sunt omnino XXIII, cum singulis totius terrarum orbis partibus, tum imprimis etiam Germaniæ nostræ conveniunt. Non arbitramur tædio Lectoribus fore, siquidem ista Principia seu Regulas Geographicas ipsis tradamus, ut exteri, talium curiosi, ad quos Acta nostra perveniunt, de sententia Autoris totoque tractationis ordine judicare possint. *Principium* I est, *quod* terminus *a quo* Geographiæ medii ævi statuendus sit in divisionem Imperii Romani factam a Theodosio Magno, exeunte Seculo quarto: terminus autem *ad quem*, ut Philosophorum Scholæ loqui amant, in tempora Maximiliani primi, Imperatoris, quippe qui Imperii Romani ambitum in circulos certos compescuit, ineunte Seculo XVI. II *quod* incursiones gentium barbarorum in provincias Imperii Romani primam dederint occasionem mutandæ Geographiæ. III *quod* fieri non possit, quin variæ exstent *periodi* Geographiæ medii ævi, dum illa conceptum simplicem recusat, ex eo, quia gentes istæ mox victrices mox victæ ab aliis fuerint. VI *quod* eædem periodi in quovis regno & quavis provincia omnium accuratissime notandæ sint, nisi errare etiam in Geographia velimus. V *quod* is, qui tales *migrationes mansionesq;* gentium alienarum vel indigenarum non sollicite distinguat, se

 ipsum

ipsum procul dubio in errorem non unum præcipitet. VI *quod* eædem gentes in occupatis jure belli, aut per colonias suas, provinciis vel mutarint penitus nomina illarum, suæ linguæ introducendo nomina, vel novas urbes villasq; condiderint a se signatas nomine; vel Romanas leges, consuetudinesque & formas judiciorum plane abrogarint; vel suas cum illis miscuerint. VII *quod* in regionibus imperii Romani ad orientem sitis respici debeat potissimum ad migrationes *gentium Thracicarum*, in occidentalibus vero ad *populorum septentrionalium* excursiones. VIII *quod* divisio Imperii Romani, a filiis & nepotibus Caroli M. facta, magnam quoque effecerit Geographiæ mutationem. IX *quod* eadem contigerit ex translatione dignitatis Imperatoriæ a Carolinis ad alios Germaniæ Proceres. X *quod* erectio Ducatuum variorumque Comitatuum in Germania, *tum* & XI Episcopatuum Abbatiarumque, maximum momentum sit in Geographia ævi medii. XII *quod* urbes, villæ, fluvii, montes &c. plerique retineant quidem situm antiquum, non tamen nomen pristinum, cujus mutationis origo ex variis incolarum linguis, harumque dialectis, petenda est. XIII *quod* in antiquo eloquendi ista nomina modo, & scribendi eadem Latine, maxima differentia, & molestissima inde exorta sit difficultas. XIV *quod* paucissimæ gentes, quarum fieri mentio consuevit in Seculo V usque IX, quoad nomen suum amplius supersint. XV *quod* etiam divisio provinciarum in *Pagos* nunc passim desierit. XVI *quod* non pauci Comitatus, olim celeberrimi, recentiori ævo finem acceperint suum, illati Principatibus, nomine illorum abolito. XVII *quod* Comitatus nomen suum sortiti fuerint ab arcibus, in quibus potissimum habitarunt Comites, cum addicerentur ipsis Comitatus jure hæreditario, sublata Pagorum appellatione. XVIII *quod* variæ oblationes Comitatuum & minorum provinciarum ad Ducatus, Principatusque & Ecclesias majores, in feudum, effecerint insignem in Geographia medii ævi mutationem. XIX *quod* Germania, & quæ ad ejus imperium pertinuerunt, olim longe majore ambitu, quam nunc quidem, patuerint. XX *quod* conturbationes noxiæ in Republica Germaniæ permoverint tandem Imperatorem Maximilianum primum, ut totum illud in Circulos certos

certos distingueret; quod institutum salutare *finem* attulit *Geographiæ medii* ævi, & *initium* dedit *recentiori*. XXI *quod* adeo commodissima omnium via sit tractandi hanc Geographiæ universæ partem, *si* addiscantur nomina habitationesque gentium, a Seculo primo post natum Christum ad quintum usque celebriorum; *si* & nomina gentium illarum observentur, quæ provincias Rom. passim fuerunt ingressæ seculo quarto & sequentibus, cum fatis earundem. Quæ observatio genuinam *veteris cum media Geographia & Historia connexionem* ponat ob oculos. *Si* nomina montium, fluviorum, sylvarumque Germaniæ exhibeantur Latino sermone Germanicoque, qualis media & nostra ætate in usu fuit. *Si* index fiat omnium ad Germaniam pertinentium Regnorum, Ducatuum, Comitatuum, Pagorum, &c. &, *si* quæ occurrunt voces obscuriores, perspicue explicentur. Quod dum fiat, simul docet Autor, considerari omnino debere terminos statumque internum Germaniæ ante tempora *Theodosii* Magni Imp. ejusque ætate; tum qualis fuit tempore *Caroli* Magni nepotumque ejus; inde a tempore Carolinorum usque ad *Rudolphum Habsburgicum* Imp. & hinc usque ad ævum *Maximiliani primi* Imp. prætereaque habendam esse rationem accuratam in quovis regno & qualibet provincia, ejus initiorum, incrementorum, decrementorumque. XXII *quod* necesse sit doceri, quinam Ducatus, Comitatus, Pagique ad Electorum, Ducumque, Comitum, & Ecclesiarum possessiones pertineant. Ac denique XXIII *quod* multo judicio discernendi sint ævi medii Scriptores. Hæc omnia Capite III *Partis primæ* prolixius explicantur & erudite, additis ubique Principiorum istorum fundamentis ex Historia & Scriptoribus probis, sic tamen, ut non raro inserat Autor ex se meditamenta singularia lectuque digna. p. 30-73.

Pars altera hujus Operis complectitur manuductionem ad *Geographiam medii ævi*, speciatim *Germaniæ*, Capitibus XIX, quorum cuivis, ut eo rectius faciliusque possent tradita intelligi, præmissa sunt *Principia specialia*. Atque adeo dum Cap. I omnes illæ gentes, quæ Germaniam olim incoluerunt, & ad Geographiam *antiquam* referendæ sunt, percensentur ex ordine alphabetico, simul notatur, quod verba hæc duo: *Germania*, & 74-124.

Imperium

Imperium Germanicum, omnino inter se differant, neque unquam debeant confundi; moneturque porro, quod varie quon-
p.92-97. dam divisa fuerit tota Germania; & quod nomen hoc, *Germani* & *Germania*, nihil aliud indicet, quam viros circa fluvium *Ger*, seu *Gera*, qui Thuringiam fere mediam secat, Erfurtumque, urbem hujus provinciæ primariam, transcurrit, habitantes; quorum hinc regio *Germania* fuerit appellata, quasi diceres *regionem circa fluvium Gera*. Hac ratione putat Autor parum aut nihil superfore difficultatis in loco *Taciti*, qui multos vexavit interpretes, de Moribus German. cap. 2, cum in promtu sit, quod *Tungri* non alii haberi possint, quam qui postea appellati fuerunt
108. *Turingi*. Tum sibi persuadet Autor, urbem *Noribergam* minus recte dici suam a *Noricis* habere originem, cum ea referenda sit
124-153. potius ad *Nariscos*. Cap. II fit recensio *fluviorum, montium sylvarumque* in Garmania celebriorum, quorum nomina stylo Romano Germanicoque medii & nostri ævi ordine alphabeti-
126-128. co signantur: ubi singularis & sat probabilis sententia Autoris prætereunda non est, quod *Alemanni* populi & *Alemannia* regio nomen suum acceperint a fluvio *Almona* nunc *Altmühl* dicto, ad fines Franconiæ Bavariæque & Sueviæ aquas suas in Danubium
137 sq. evolvente. A *Sala* Franconiæ superioris fluvio, & sita ad eam arce regia *Salesburg*, hodie *Salzburg*, prope urbem *Neostadium ad Salam*, quod dictæ fuerint & *leges Salicæ* & Conradus *Salicus* (non *Saliquus*) Rex Germaniæ, docetur perspicue rejectis aliorum opinionibus, qui sibi non satis aptas vocabuli *Salicus* fingunt
144. origines. Tum error refutatur vulgaris, quo ducuntur quidam, quasi Germania olim prope tota *sylvestris* atque inculta adeo fere
153-177. fuerit. Cap III recensentur nomina gentium variarum, quæ Seculo IV & sq. in provincias Romanorum armis ingressæ variis quoque fatis fuerunt obnoxiæ, & a populis Seculorum priorum
177-186. nomine ac re tenus separari merentur. Cap. IV consideratio fit Geographica & curiosa omnium regionum, ab Imp. *Carolo Magno* hæreditate acceptarum, suis armis acquisitarum, & relictarum suis filiis nepotibusque, quæ postea per hos varie fuerunt divisæ.
187-298. Cap. V traditur notitia *Pagorum* Germaniæ plenior, quam ab ullo alio factum est huc usque, ita ut non exponatur solum omnis

Pagorum,

Pagorum, quos Germani vocare consueverunt Gow/ratio, sed
& iidem ordine alphabetico enumerentur prolixe; quoniam non
parum interest, eos sibi habere cognitos. Quo vero modo
optet Autor, notitiam Pagorum a quibusvis Chorographis expli-
cari, id apparet ex specimine Pagi Grabfeld in Franconia su-
periori, qui maximam partem *Principatus Hennebergici* com- p. 224-241.
plectitur, cujus villæ singulari industria ex Diplomatibus collectæ
exhibentur, simul autem *Tabula* Germaniæ *hydrographica*, a Vi- 280.
ro Cl. Philippo Henrico Zollmann inventa, & a Joh. Paptista
Homann/ celebri apud Norimbergenses Geographo, exsculpta,
ex merito laudatur; ejus tamen adhuc melius formandæ datur
consilium. Cap. VI agit in genere de *Regnis Germaniæ* variis, 298-302.
quæ ab Autore dispescuntur in Regna *non proprie*, & *proprie* ita
dicta. *Illa* sunt, quod Caput VII docet, Regnum *Bavaricum*, 302-315.
Bohemicum, *Frisicum*, *Noricum*, *Saxonicum*, & *Thuringicum*, quæ
Regnorum nominibus minus recte venire, multis rationibus sibi
Autor videtur probasse, non omnino spernendis; etsi a commu-
ni opinione hæc doctrina paulo sit alienior. *Hæc* vero sunt, no- 315-341.
tata Capite VIII, Regnum *Francicum*, *Francicum Orientale*, seu
Germanicum, *Longobardicum* seu *Italicum*, *Austrasia*, *Neustria*,
Lotharingicum, *Svevicum*, *Arelatense*, & *Burgundicum*. Quæ
omnia ex documentis historicis, quatenus illa ad Geographiam
spectant, sollicite illustrantur. Cap. IX exponuntur *Ducatus* 341-416.
Principatusque Germaniæ, qui *medio* extiterant *ævo*, ita quidem,
ut historica appellationum harum fundamenta ostendantur pro-
lixe, & deinceps illorum fiat recensio. Ubi notandum arbitra-
mur, quod, uti Autor negaverat, *Witekindum* unquam fuisse *Re-
gem Saxoniæ*, ita etiam neget, *Hermannum Billing* fuisse *Saxoniæ
Ducem*. Cap. X agit de Comitatibus Germaniæ medii ævi in 396.
genere. Enimvero cum dignitas Comitum fuerit olim diversa, 416-418.
hinc diversa etiam eorum nomina sunt exorta, ut alii Comites
Palatini, alii Comites *Provinciales*, seu *Landgravii*, alii Comites
Limitanei seu *Marcgravii*, alii Comites *Burgenses*, *Castrensesve*,
seu *Burggravii*, alii simpliciter *Comites*, appellarentur. Ratio ho-
rum nominum officiorumque non modo, sed & provinciæ, qui-
bus ex iisdem novum obtigit nomen, si non omnes, at pleræque

p.418-436. tamen, multo ſtudio recenſentur: videlicet Capite XI, *Comita-*
437-468. *tus Palatini* Germaniæ, die Pfaltzgraffſchafften/ Cap. XII *Co-*
469-523. *mitatus Provinciales*, die Landgraffſchafften/ Cap. XIII *Comita-*
524-546. *tus Limitanei*, die Marckgraffſchafften/ Cap. XIV *Comitatus*
547-636. *Burgenſes*, die Burggraffſchafften/ Cap. XV *Comitatus ſimpli-*
ces, die Graffſchafften; ubi inter alia notabilis eſt p. 552 ſq. expoſitio vocis *Comecia* vel *Comitia*, longe uberior, quam quæ legitur apud Carolum du Freſne in Gloſſario mediæ & infimæ La-
637-657. tinitatis. Caput XVI & XVII contemplatur Eccleſiarum in Germania majorum Geographicam rationem, ejusque veram originem, per obſervationes circa eam ſingulares; quas inter eſt egregium conſilium, de concinnanda ad idoneum facilemque ordinem *Geographia Germania ſacra*. Caput XVIII paucis conſiderat *liberam Imperii Germanici Nobilitatem*, *liberasque Urbes* ſeu
657-659. Reſpublicas. Capite autem XIX exhibetur ſpecimen ſcriptionis Geographicæ, medio ævo ſolitæ uſurpari, & ad loquendi formulas noſtro ævo receptas accommodatæ.

FRIDERICI ERNESTI KETTNERI, ANTIquitates Quedlinburgenſes, ſive, Diplomata Cæſarum, Bullæ Pontificum, Monumenta Abbatiſſarum, aliorumque de Imperiali Parthenone Quedlinburgenſi.

Lipſiæ, ſumtibus Jo. Chriſt. Kœnigii, Bibliop. Goſlar. 1711, 4.
Alph. 4 pl. 8 tab. æn. 7.

SUmme Rever. & doctiſſimus Autor A. 1710 ſermone vernaculo Hiſtoriam Eccleſiaſticam & Reformationis Eccleſiarum liberæ & Imperialis Diœceſis Quedlinburgenſis in lucem publicam edidit, in qua multarum Abbatiſſarum res geſtæ exponuntur, ſeriesque Præpoſitarum, Decaniſſarum & Canonicarum, Advocatorum, Præfectorum hujus Diœceſeos, Conſiliariorum, Antiſtitum, & Miniſtrorum Eccleſiæ, Conſulum, Rectorum & Collegarum Gymnaſii Catalogus, numi bracteati Agneſæ, numiſmata Mariæ Dorotheæ, Dorotheæ Sophiæ, Annæ Sophiæ, Annæ Dorotheæ, nec non Epitaphia & Sigilla Evangelicarum Abbatiſſarum exhibentur, quam Hiſtoriam proxime in Supplementis exhibebimus.

hibebimus. Novo jam opere pariter vernaculo Diplomata varia e Tabulario Quedlinburgensi depromta prelo subjecit, ut dubia quædam inde illustrentur, & cuilibet constet, quo fundamento nitantur, quæ in opere isto scripserat. Atque hæc paucis perlustrare animus est. In *Prolegomenis* §.2 & 7 ordinem & usum Diplomatum non solum in Historia Cæsarum, Pontificum, Cardinalium, Ducum, Episcoporum, Abbatum, Abbatissarum, Præpositorum indicat, sed & in Historia Familiarum quarundam illustrium commonstrat, quales sunt de Hoym, Falkenstein, Reinstein, Querfurd, Blankenburg, Sman, Gatersleben &c. In §. 11 res gestas, quæ ante & post Henrici mortem contigerunt, a se invicem distinguit. Ante mortem ejus Monasterium Quedlinburgense fundatum, consecratum, Servatio dedicatum, Romano Pontifici immediate subjectum esse evincit, post mortem autem ejusdem e Diplomatibus ostendit, Capitulum a Regina constitutum, multiplicatum, ab Ottone I confirmatum, Advocatos e Familia Ottoniana designatos, & congregationes alias Sanctimonialium in gremium Ecclesiæ Quedlinburgensis receptas esse. Paragrapho 15 & seq. *Series 34 Abbatissarum*, quarum nomina extra dubitationem posita, recensetur. Seculo enim X præfuit Henrici Filia A. 936, cujus vices administravit Mathildis Ottonis I Filia A. 966, Adelheidis I Ottonis II Filia A. 999; Seculo XI Adelheidis prædicta usque ad annum 1038, Beatrix I, Henrici III Filia, A. 1044, Adelheidis II, Henrici III Filia, A. 1063, Agnes I, de qua p. 208; Seculo XII Gerburg A. 1108, Beatrix II A. 1139, Adelheidis III, Filia Friderici Comitis de Sommerseburg, A. 1163, Agnes, Marchionis Conradi Filia, A. 1184; Seculo XIII Sophia, Marchionis Friderici Filia, A. 1206, Bertradis I de Crosek A. 1225, Cunegundis de Cranichfeld A. 12;0, Osterlindis de Valkenstein A. 1231, Gertrudis de Amfurt A. 1233, Bertradis II A. 1270; Seculo XIV Jutta de Kirchberg A. 1313, Luckardis de Stollberg A. 1348, Agnes de Schrapelau A. 1357, Elisabeth de Hakeborn A 1364, Margaretha de Schrapelau A. 1377, Ermgard de Kirchberg A. 1381; Seculo XV Adelheid de Iseburg A. 1407, Anna de Graiz A. 1435, Hedwig, Friderici Placidi Electoris Saxoniæ Filia, A. 1457; Seculo XVI Magdalena Princeps de Anhalt A. 1511, Anna II de Stol-

berg A. 1515, Elisabeth de Reinstein A 1574, Anna II de Stolberg A 1584; Seculo XVII Maria, Dux Saxoniæ, A. 1601, Dorothea, Dux Sax. A. 1610, Dorothea Sophia, Dux Saxoniæ, A. 1618, Anna Sophia Palatina 1645, Anna Sophia, Landgravia Hassiæ, A 1681, Anna Dorothea, Dux Sax. A 1685. Properamus ad ipsum opus, in quo haud pauca Privilegia, Donationes, Diplomata & Protectoria Cæsarum, bullas item Pontificum, Diplomata Abbatissarum, Commissiones Pontificum, Excommunicationes, Transactiones, Appellationes, Confirmationes, resignationes feudorum, Fundationes Altarium &c. aliaque Diplomata miscellanea longe plurima affert. Eminent inter Diplomata Donationes imprimis Henrici & Ottonum, & quidem *Donationes Imperiales Urbium*, ut Quedlinburgi, Gronæ, Nordhusæ p. 2, 141, Duderstadii p. 2, 24, Geræ p. 37, Salze p. 6, Barby p. 38; *Donationes Monasteriorum*, inter quæ Winithusen in Dale p. 6, Pœldig p. 3, Walpek p. 25, 31, Michaelstein p. 16, *Donationes Familiarum Sclavonicarum* in Calbe prope Magdeburgum & Uraso, seu Frosa p. 7, 142, *Donatio Hæreditatis Bardonis* Ducis belli & Adred matris, unde Aderstæd, p. 7, 142, *Donatio Sylvarum* p. 6. *Donatio 11000 Mansorum* in variis Regionibus p. 128; *Donatio Villarum, Prædiorum & Pagorum in tractu Eisfeldensi* & *Moguntino*, ut Gippenfeldi, Silkenfeld, Testingeburgi, p. 18, *in tractu Grubenhagensi* Poeldigii p. 3, *in Blanckeburgico*, Michaelsteinii p. 16, in *Querfurtensi* Schman, & Speilbergi p. 16, *in Reinsteinensi* Westerhusæ Winithusæ p. 6, *in Martisburgensi* Brenæ p. 327, *in plaga Mansfeldensi* Walpeki p. 31, 32, 25, Hekstadi p. 311, Quenstedi p. 268, *in regione Thuringica* donatio prædiorum in Kirchberg, Dornburg p. 12, Libenstædi p. 7, Wallhusen, Bergæ, 25, 27, *in Halberstadensi Circulo* Donatio Prædiorum in Langeln, Otteleben p. 16, 21, 36, Nachterstæd p. 305, Ermsleben p. 165, *in Havelberg. plaga* p. 30, *in Anhaltina Regione* Uraso seu Frosa, Mülingen, Reider p. 6, Lipani p. 151, *in Quedlinburgensi territorio* Marsleben, Orthen, Sulten, p. 18, Gersdorf, Sallersleben, Ballersleben, Biklingen, Orehun, Quernbek, Ditfurt p. 6, Salbek p. 6, 22, Barby p. 22, 29, 38, *in Voigtlandia* Donatio Geræ, *in tractu Rhenano* Curtis Tribuvis p. 26, *in Palatinatu* Donatio vinearum quarundam Ingelheimensium. Nec Donationum tantum Regiarum variis in locis, sed & *Privilegiorum*

giorum Imperialium memoria conservatur, inter quæ Privilegium refertur de Mercatu & jure monetandi p. 34, 164, 174, de immediata protectione Pontificis p. 41, 43, de immediata protectione Cæsaris p. 7, de jure Advocatum eligendi p. 34, de Exemtione Ecclesiæ ab omnibus judiciis secularibus & a jurisdictione Episcopi, p. 41, 43, 496, de eligenda Abbatissa p 41, & primicerio p. 19, de annatis non solvendis p. 217, de ædificiis non erigendis sine voluntate Abbatissæ. p. 220, de quovis Episcopo requirendo p. 226, de pensionibus non solvendis Legato Apostolico p. 235, de eligendo Judice Provinciali p. 490, de civibus non trahendis ad aliud Judicium extra oppidum p 380, 800, de Talliis & Gabellis non imponendis p. 523, de banno seculari exercendo p. 220, deque 4 officiis Ecclesiasticis p. 219. Idem Autor primas moniales *Sec. X* commemorat p. 157, 156, 157, 169, commendat Bullam Johannis XIII regnante Mathilde, qua Quedlinburgum suffragiis 50 Episcoporum in Romani Pontificis tutamen A. 968 est susceptum p. 40, addit præclaram Sylvestri Bullam A. 999 p. 42. Anno 998 Abbatissa Mathildis mira sapientia vices Ottonis III in Comitiis Imperialibus tenuit p. 140, 153, quam Wittekindus in dedicatione Annalium summis elogiis exornat, p. 140. Pagina 153, 154, 155 preces enarrat & libros Ecclesiasticos regnante Adelheide I usurpatos: in templo enim Servatii antiquissimi illi Evangeliorum Libri, auro gemmisque pretiosissimis distincti, hodie asservantur. Adest quoque baculus elegantissimus auro & bracteis fulgens, quem Seculo X Rex Otto III sorori suæ Adelheidi in signum inaugurationis, teste Ditmaro, qui Quedlinburgi educatus est, transmisit. *Seculo XI* inauguratio Templi Cathedralis augustissimi, præsente Imperatore Henrico S. facta, describitur p. 157, 159. Proferuntur p. 161, 165 antiqua Diplomata Regia, e quibus, quæ hactenus dubiæ fuerunt Abbatissæ, Conradi II & Heinrici III Filiæ, illustrari possunt. Diploma de apprehensione ferri igniti p. 169 legi meretur. *Seculo XII* Abbatissæ Quedlinburgenses ad S. Augustini Regulam mores & vitam componebant, quæ in Lucæ Holstenii Codice regularum & in fine T. I Operum Augustini reperitur: Augustinianis enim Monialibus omnia erant communia, nil possidebant proprium, com-

ni utebantur oratione, domicilio & jejunio, veſtes habebant ſub uno cuſtode, ſimul ambulabant, uno paſcebantur cellario, uno induebantur veſtiario. Eodem ſeculo Abbatiſſa Beatrix cœnobium Michaelſteinenſe fundavit p. 178. Agneſas duas Sec. XI & XX extitiſſe, p. 188, 197 Noſter probat, Bertrades duas, p. 216, 250. *Seculo XIII* variæ cernuntur Bullæ Pontificum, in quibus Romani Præſules pronunciant, nullam Epiſcopo Halberſtadenſi in Abbatiſſas Quedlinburgenſes jurisdictionem competere p. 227. Matres Eccleſiæ hujus durante Interregno ſe ſeculares appellant p. 240; Sophia Abbatiſſa removetur & reſtituitur p. 250; Hoyerus de Valkenſtein, cujus juſſu Speculum Saxonicum conſcriptum eſt, Advocati Quedlinburgenſis munus gerit, & cum Sophia A. 1125 concertat, de quo certamine Transactio p. 250 obſervari poteſt; Capitulum reformatur p. 239. *Sec. XIV* Abbatiſſa Jutta Rudolfo Duci Saxoniæ jura Advocatiæ commiſit p. 394, ſed ſenatus Civitatis veteris fœdere Hanſeatico nixus, & Abbatiſſæ reluctans, Alberto Epiſcopo Halberſtadenſi ſe ſubjecit, p. 483; Comites de Reinſtein bellum urbi indicentes in vincula conjiciuntur & cum civibus in gratiam reducuntur p. 461. *Seculo XV* ſeditionem Senatus adverſus Abbatiſſam movet Hedwigen, quam frater Abbatiſſæ Erneſtus, Elector Saxoniæ, ſedavit & expugnata urbe A. 1477 compreſſit, qua de cauſa jus Advocatiæ Albertinæ lineæ Domuique Saxon. tanquam feudum eſt collatum, p. 568. *Sec. XV & XVI* gravi juramento ſe Abbatiſſæ Romano Pontifici obſtrinxerunt, (vid. p. 541, 547, 509, 637,) quod A. 1539 tempore renati Evangelii deſiit, poſtquam Anna Stolbergenſis, Evangelicam religionem amplexa, ſacrum tribunal conſtituit. Reliqua, quæ memoratu digna, prætermittimus, quia brevitati ſtudentes, ſumma tantum rerum veſtigia ſequimur. Saltem de inſertis tabulis æneis pauca addamus. Annectuntur Operi VII *Tabulæ æneæ*, in quarum prima conſpicitur ſigillum Henrici Aucupis, quod in Tabulario Quedlinburgenſi aſſervatur & a Corbejenſi differt; adduntur ſigilla Ottonum, Sylveſtri & Innocentii II, ut & Gerburgæ Abbatiſſæ. *Tab. II* ſigilla Adelheidis, Agneſæ, Oſterlindis, Gertrudis, *Tab. III* Bertradis, Juttæ, Lukardis, Agneſæ II, *Tab. IV* Eliſabethæ, Margarethæ de Schrapelau, Lukardis II, Adelheidis,

Annæ,

Annæ, Hedewigis, *Tab. V* Capituli Seculo XIV, Adelheidis Præpositæ, Comitis Hojeri de Falkenstein, Burgensium, Alberti & Bernardi Comitum de Reinstein, Bartoldi & Sigfridi de Ditfurt, *Tab. VI.* Ottonis de Valkenstein, Capituli S. Wigberti, Abbatis de lapide S. Michaelis, Ecclesiæ in Winithusen, Ecclesiæ S. Mariæ in Sion, S. Andreæ in Walpeck, Canonicorum &c. sigilla exhibet, & *Tab. VII* Epitaphium Hedwigis Ducis Saxoniæ, quæ regnare cœpit A. 1458 & A. 1511 vitam cum morte commutavit, repræsentat.

VELLEJI PATERCULI QUÆ SUPERSUNT; JO. GEORGIUS WALCHIUS recensuit, Commentariis atque Indicibus illustravit.

Lipsiæ, ap. Jo. Lud. Gleditsch & M. G. Weidmann, 1712, 12. Alph. 1 pl. 5.

NOva jam facie Vellejus Paterculus in lucem prodit, de quo & quibus eum explicuit Autor industrius, adnotamentis pauca monere, eorumque quædam adnotare lubet. Præmisit Dodwelli Annales integros & Christoph. Cellarii excerpta ex illis, in eorum forsan commodum, quibus ipsos Annales perlegere nimis molestum videtur. In textu plurima ex parte Nicolaum Heinsium secutus est, quanquam interdum de nova corruptorum locorum emendatione ipse cogitavit & aliorum passim Interpretum sententias discrepantes superaddidit. Ipsum Vellejum hac forma rationeque adornavit, ut nihil obvium tritumque observaret, nec vero quidquam, quod lucem suam ex antiquitatum atque historiarum monumentis petit, inevolutum relinqueret. Sic explicat p. 20.
Palilia ac Parilia Romanorum, eaq; in quantum differant, ostendit: item quot genera fuerint coronarum Romanæ militiæ. Cen- 30. 76.
sum, qui solemnis Romanis fuit, multis explicat, ejusque originem ad annum IV vel XII imperii Servii Tullii Regis commode referendam existimat. De dictatoribus, quorum potestatem verbosius enarrat, inprimis monet, quod proprie non fuerint monarchæ, licet eorum autoritas maxima, eaque major, quam Consulis fuerit. Sacerdotes a Numa Pompilio constitutos fuisse, 185.
variis

variis testimoniis probat, quos magna dignitate conspicuos fuisse asserit, adeo ut antiquitus Reges munera hæc obierint. Illis
p. 187 sq. adjungit Triumviros Epulones, ob ceremonias & sacrificia, qui dicti fuerint ab epulis, quibus ordinandis Jovi aliisque Diis præ-
223. fuerint. Sestertium neutro genere XXXI Imper. & VI grossos valere, ipsa addita computatione, ostendit, ut adeo sestertius fa-
234. ciat $2\frac{1}{2}$ asses, seu sit quarta pars drachmæ. De Tetrarchiis monet, quod illæ non semper quaternorum simul in una eademque provincia vel gente principatum significent, sed regni divisi partes, licet non ad quaternarium numerum redactæ, hoc nomen acceperint. Plura alia ex antiquitatum historiis observat, ut de Prætoribus, Imperatoribus, Tribunis militum, togis, tyrocinio, triumphis, ritu funerum, apotheoseos, ludis gladiatoriis, Apolline, Diana, Jano clauso &c. Nec parce occurrunt, quæ lucem suam afferunt ex historia, quam vocant, litteraria. De Aeschylo, Sophocle, Cratino, Eupolide, Livio, Sallustio, Lucretio, Ovidio, Nasone, Tibullo & aliis data occasione,
151. quæ memoria digna fuerunt, adnotavit. Sallustium a Vellejo ideo æmulum Thucydidis appellari ait, quia Romani adolescentes prius ad Græcæ, quam Latinæ linguæ culturam adducti fuerint, prout id satis ex antiquis Scriptoribus ostendit. Ad hæc ignota quoque, quantum fieri potuit, nomina Geographica illustravit ita, ut vix ullam urbem, fluvium, populum præmiserit quin de iis pluribus disserat.

APPENDIX AD VITAM AC TESTAMENTUM Francisci Petrarchæ, ut prodierunt ex recensione JO. HENRICI ACKERI.

Rudolstadii, litteris Urbanianis, 1712, 8.

Plag. 2.

CUm in Actis A. 1711 p. 91 Petrarchæ vitam ac testamentum a Cl. Ackero denuo editam notisque illustram annuntiaverimus, & ex merito commendaverimus, nunc paucis tantum indicandum duximus, ab eodem doctissimo Editore cogitationes posteriores nuper fuisse editas, quæ Supplementa quædam lectu non minus grata exhibent.

* * *

ACTA ERUDITORUM,

publicata Lipsiæ

Calendis Septembris, Anno M DCC XII.

JO. FRIDERICI HOMBERGK zu Vach, *Juris in Academia Marburg. Professoris, Parerga Sacra, seu Observationes quædam ad Novum Testamentum.*

Trajecti ad Rhenum, ex officina Guilielmi van de Water, 1712, 4. Alph. 2 pl. 2.

NOnnulli divina eloquia eo loco habent, ut illa profanari credant, si quis ad ea explicanda dictis profanorum autorum utatur. Ab hoc hominum genere Celeb. Autor noster, JCtus & Philologus consummatissimus, cujus aliquoties perhonorificam in his Actis fecimus mentionem, ita dissentit, ut existimet, ad intelligendam cujusvis scriptoris mentem primo respiciendum esse ad usum verborum vulgarem: si hic deficiat, vel menti scriptoris non convenire credatur, ad usum & modos loquendi scriptori isti peculiares. Cum vero usus vulgaris dependeat a consuetudine hominum, communiter illa lingua utentium, nemini vitio verti posse, qui ex illa rationem aliquam interpretandi desumat. Deum enim lingua profanorum sua mysteria exposuisse. Neque veri fieri simile, scriptores N. T. peculiaribus & inconsuetis verborum sensibus, novisque loquendi modis, usos esse, ac talibus quidem, quos imperiti non possent intelligere, quibus tamen divina doctrina non minus, quam sapientibus concredita dicatur. Quapropter in sacrorum librorum lectione παρέργως ea præcipue notavit eruditissimus Autor, quæ ex Græcæ linguæ usu, vel ex ipsius contextus serie ad loca aliquot rectius intelligenda aliquid conferre videbantur. Quod si duo hæc interpretandi media dubiis tollendis

non ſufficiant omnino, aut ſit, quod non aliter, quam ex linguæ
Hebrææ ſtylo illuſtrari aut exponi poſſit, non diſſimulat, illam
etiam interpretandi rationem ſeſe tum amplecti velle. Noluit
autem ea; quæ ut exceptiones conſideranda, & modice adhiben-
da putavit, pro regula ponere, ne omnia ad Hebraicum loquen-
di modum exigens, ab illo inciperet, ubi deſinendum erat. Hæc
præfatus, volumina N. T. ſecundum ordinem perluſtrat, pluri-
maque loca eleganter eruditeque explanat, unde nos more no-
ſtro nonnulla ſpecimina daturi ſumus.

Vocem *δίκαιος* de Joſepho uſurpatam Matth. I, 19, quam
p. 3. multi accipiunt pro *miſericorde*, quia LXX vocem חסד reddunt
δικαιοσύνην, de *juſto* mavult interpretari. Duas enim hic virtu-
tes in Joſepho ſimul conſiderandas proponi, *juſtitiam* ſc. & *miſe-
ricordiam*. Primo *juſtitia* requirebat, ne crimen uxoris tegeret,
ſed accuſaret, eandemque legum vindictæ traderet. *Miſericor-
dia* vero atque humanitati ſatisfacturus, noluit eam *παραδειγμα-
τίσαι* ignominiæ & pœnæ exponere. In hoc igitur utriusque of-
ficii bivio conſtitutus, cum putaret, ſe utrique virtuti ſatisfacere
ſimul non poſſe, eam tanquam mediam elegit viam, ut uxorem
4. clam dimitteret, non quia *juſtus* dicitur, ſed quia *miſericors* erat.
Hanc enim virtutem verba ipſa *καὶ μὴ θέλων*, &c. involvunt.
7. Matth. II 18 agnoſcit Hyperbaton, & verba *ὅτι οὐκ εἰσὶ*, non con-
nectit cum proximo *παρακληθῆναι*, ſed cum præcedente *κλαίου-
8. σα*, hoc ſenſu: *Rachel deplorans filios ſuos, quod non ſunt, & no-
luit conſolationem accipere.* Verba Matth. III, 16 *καὶ εἶδε τὸ
πνεῦμα* de Chriſto accipit, quia ipſa conſtructio id neceſſario exi-
11. git. Dicitur enim, *καὶ βαπτισθεὶς ὁ Ἰησοῦς εἶδε* &c. Cui ſimi-
milis eſt apud Marcum cap. I, 10, *καὶ ἀναβαίνων εἶδε*. Eadem er-
go perſona, quæ aſcendit, vidit etiam ſpiritum deſcendentem.
Verba *ἐπ' αὐτὸν*, quæ indicare videntur, hic de Johanne ſermo-
nem eſſe, permutata poſitaque eſſe putat pro *ἐφ' αὐτὸν* vel *ἑαυ-
τόν*, per Enallagen Græco ſermone non inuſitatam. Dubium
12. moveri poterat ex Joh. I, 33. Sed reſpondet Autor, apparitio-
nem Spiritus S. quam ſibi Johannes ibi factam dicit, non eſſe il-
lam ipſam, de qua Matthæus & Marcus. Hanc enim, de qua illi
loquuntur, contigiſſe poſt baptiſmum, &, ut videtur, magis in
gratiam

gratiam populi, quod vox e cœlis audita satis declaret; illam vero, de qua Johannes, multo ante contigisse, & tum, cum Johannes Christum nondum nosset; unde & de Baptismo nulla ibi mentio. Ergo non eandem esse apparitionem, diversas circumstantias indicare. Sub phrasi ἔνοχος ἔσαι εἰς τὴν γέενναν, Matth. V, p. 18.
22, intelligit βληθῆναι, ut infra v. 29, 30. Nam antea dixerat τῇ κρίσει, τῷ συνεδρίῳ. Ex verbis Matth. VI, 8, cum Christus, πολυ- 24.
λογίαν in precatione vetans, ait: *Patrem jam nosse, quibus opus habeamus, etiam antequam petamus*, cognosci posse putat, quid fuerit gentilium πολυλογία, anxia nimirum & solicita oratio, quæ modum & finem quasi præscribit divinæ bonitati, ex impetu immoderatarum cupiditatum profluens, illisque implendis inserviens. Cujus elegans exemplum nobis præbeat *Callimachi Hymnus in Dian.* ubi Poeta verba Dianæ, ad patrem precantis, a versu sexto ad 25 profert. Non abs re tamen esse judicat, quod *Theod. Grævius, Joh. Georgii Fil.* ad verba illius hymni, ubi Diana petit πολυωνυμίαν, notavit, hanc scilicet esse illam πολυλογίαν, quam Christus hic reprehendit. Certum enim & in vulgus notum est, gentiles, & imprimis Græcos, Diis suis innumera nomina, sive religione, sive errore, attribuisse, eaque in hymnis suis ac precibus acervatim, ad gratiam eorum captandam, congessisse. Unde a *Marone* Alecto *mille nomina habere* dicitur, *& mille nocendi artes.* Phœbus quoque atque Bacchus pluribus nominibus passim insigniuntur, uti Poetas vel obiter inspicienti patet.
Cum hac molestissima nominum divinorum repetitione, quæ in 25.
Arabicis etiam hymnis invenitur, convenire opinatur verbum βαττολογεῖν, quo Servator v. 7 utitur. Hoc enim a Batto illo Ovidiano deductum, notat eadem moleste continuo repetere, inculcare, eademque oberrare chorda. Hæc πολυλογία in precando ipsis Ethnicis suspecta, & Deo indigna visa est. Derisit quippe hanc πολυωνυμίαν posteriorem *Lucianus* in Timone, statim ab initio, ubi Jovem exagitat, quod se non digne gerat, tot ad honorem partim, partim & ad terrorem compositis nominibus. *Plato* etiam inconsideratam illam in concipiendis votis temeritatem notavit integro Dialogo, qui *Alcibiades II* inscribitur. Ad 28.
Matth. VI, 16 observat, ἀφανίζειν elegantissime & summa cum

emphasi hic ab Evangelista usurpatum esse,& quasvis hypocrita-
rum illorum larvas, fallacesque hominibus imponendi modos,
comprehendere. In eodem Capite v. 19 σὴς καὶ βρῶσις per fi-
guram, quæ ἓν διὰ δυοῖν vocatur, exponitur σὴς βρώσκων *tinea*
comedens, vel βρῶσις σητὸς, *comestio tineæ*, sicut Luc. XXI, 15,
δώσω ὑμῖν στόμα καὶ σοφίαν id est, στόμα σοφόν, & Actor. XIV, 13
p.29. ταύρους καὶ στέμματα, *boves coronatos*. Idem aliquando *Is. Ca-*
saubono ad h. l. in mentem venit. Nostra tamen opinione plu-
res τοῦ ἀφανισμοῦ species hic indicari videntur. Quemadmo-
dum enim sub voce θησαυροῦ tria divitiarum genera comprehen-
duntur, *vestimenta*, *triticum*, aliique terræ fructus, ac *metalla*
pretiosiora, quæ omnia ab hominibus reponi ac servari solent:
ita singulis aliquid opponitur, unde eorum corruptio metuenda,
vestimentis ὁ σὴς *tinea*, unde Jacobo cap. V, 2 vestimenta dicun-
tur σητόβρωτα, terræ fructibus ἡ βρῶσις *comestio*, sive *corruptio*,
absumptio, ac metallis & supellectili pretiosiori οἱ κλέπται, *fures*.
47. Matth. X, 23 τελεῖν exponit *doctrina perficere*, *imbuere*. *Platoni*
enim ἀμύητος & ἀτέλεστος idem est, qui & κεκαθαρμένους cum
τετελεσμένοις componit, & hos ait esse τοὺς πεφιλοσοφηκότας
ὀρθῶς, *sapientia perfectos*, in Phædone. Solent enim sacri scri-
ptores interdum verba, ab Ethnicis ad superstitionem adhibita,
transferre in sacrum usum. Integrum autem locum ita inter-
pretatur: *Si vel maxime vos ex una urbe in aliam persequantur,*
nolite timere, vos non habituros locum, ubi prædicare possitis Evan-
gelium. Nam οὐ μὴ τελέσητε τὰς πόλεις τοῦ Ἰσραὴλ, *ne pote-*
ritis quidem singulis urbibus prædicare, vel fugiendo ab una in
aliam, dum venerit filius hominis, atque τὸ βδέλυγμα τῆς ἐρημώ-
60. σεως. Per παλιγγενεσίαν Matth. XIX, 28 illud tempus indica-
rit putat, ὅταν καθίσῃ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου &c. Nec dubitat,
quin illa eadem sit, ac ἀποκατάστασις πάντων Actor. III, 21, quod
61. probat ex propria hujus vocabuli significatione. Ἀποκατάστα-
σις enim notat restitutionem rei alicujus in pristinum suum sta-
tum. Unde & JCti Græci hoc verbo utuntur, quando de resti-
tutionibus in integrum loquuntur. Eandem significationem
habet verbum καθίστημι in libris sacris. Matth. XII, 13 dicitur
de eo, cui manus arida sanata fuit a Christo, καὶ ἀποκατεστάθη
ὑγιὴς

ὑγιὴς, ὡς ἡ ἄλλη. Jam vero talis restitutio revera nil aliud est, quam nova & repetita generatio. Ad Matth. XXVII, 5 Autori p. 75.
certum videtur, τὸ ἀπάγχομαι hic significare *strangulo, suffoco*, quod Theocriti, Herodoti, Theophr. & *Hippocratis* imprimis autorite probat, quem τὸ ἀπάγξασθαι in locis allegatis de *suffocatio-*
ne violenta & externa usurpasse observat, reliqua vero suffocatio- 76.
num genera, quæ a morbosa quadam dispositione interna proficiscuntur, *Hippocratem* omnia non per ἀπάγξασθαι, sed πνίγειν,
πνὶξ, πνιγμὸς extulisse. Phrasin Marc. V, 41 καὶ ἐφοβήθησαν 92.
φόβον μέγαν non sapere Hebraismum, sed ex elegantissimis linguæ Græcæ esse observat, ita ut vix frequentior ulla occurrat apud *Platonem*, ut φλυαρεῖν φλυαρίαν, πάσχειν πάθος, ἀγωνίζειν
ἀγῶνα, δικάζειν δίκας, ὁμολογεῖν ὁμολογίαν. Formulam εἴτι 97.
δύνασαι, *si quid potes*, non esse dubitantis, aut incredulitatis argumentum, docet ad Marc. IX, 22. Existimat enim, hæc verba, uti hic jacent, esse integram quandam formulam Græcorum, maxime adhiberi solitam in precibus ad eos directis, quos & poten-
tissimos esse, & sibi quam optime cupere, certo sciebant. Hoc 99.
non solum exemplo ex *Homero* probat, sed scriptoris etiam Christiani *Heliodori* autoritate, qui dixit eadem phrasi ac sensu ἱκετεύον, εἴτι δύναιτο, συμπράττειν, de iis, qui sciebant, illum potentem esse ad auxiliandum. Ipse Servator summa fiducia Patrem orans, Marc. XIV, 35, ut, εἰ δυνατὸν, hora ab ipso abiret, rem confirmat. Valet ergo εἰ δύνασαι idem quod εἰ δυνατόν ἐστι, respectu ejus, qui rogat. Vel erit hic εἴτι δύνασαι idem ac δύνασαι γὰρ, pro po-
tentia & facultate tua, vel qua polles potentia, fer opem. In 123.
verbis Simonis Luc. II, 29, νῦν ἀπολύεις τὸν δοῦλόν σου, explicationis caussa, ex Æliano supplet ἐκ τῶν τοῦ σώματος δεσμῶν. Putabant enim veteres, corpus animi vinculum & carcerem esse. Hinc *mori* ipsis dicebatur ἀνάγεσθαι, ἀπαλλαγεῖν σώματος, ἀποδημεῖν, ἀπιέναι, ἀπελθεῖν τοῦ βίου, ἀφίκεσθαι, ἀφίεσθαι πνεῦμα.
Locum Luc. XII, 15 construendum esse censet hoc ordine: ὅτι οὐκ 138.
τινὶ ἡ ζωὴ αὐτοῦ ἐστιν ἐν τῷ περισσεύειν ἐκ τῶν ὑπαρχόντων αὐτοῦ. Nam alias illud αὐτοῦ non habet, quo referatur. Sic sensus erit: *Nemini vita sua est in abundantia facultatis*, ut rectissime Syrus.
Χάριν ἀντὶ χάριτος, Joh. I, 16, vertit *gratiam gratia majorem*, 159.
id

p. 167. id est, cumulatissimam. Verba πορευθῆναι εἰς τὸν τόπον τὸν ἴδιον, Act. I, 25, non de Juda intelligit, sed successore ejus. Ut nempe ille, qui designandus erat, *succederet in locum ejus*, εἰς τὸν τόπον ἴδιον sc. Ἰούδα.
187. Vocum ἐκ πίστεως εἰς πίστιν, Rom. I, 17, verum & simplicissimum sensum hunc esse, quod in Evangelio
188. reveletur justitia Dei non ex operibus, sed ex fide, & quod illa reveletur ad fidem, id est, ut amplectenda, & quæ credi debeat, tam a Judæis, quam a Græcis, ad salutem obtinendam. Investigans,
203. quæ differentia sit inter δίκαιον & ἀγαθὸν, Rom. V, 7, multis exemplis probat, ἀγαθὸν apud Græcos interdum significare præstantem, divitem, vel potentem, ut hic emergat sensus: *Pro justo vix quisquam morietur, pro potente vero celeriter etiam quis audebit mori.* Non pauca quippe habemus exempla eorum, qui pro Principibus suis & Regibus morti se tradiderunt, vel in extremis periculis corpora ipsorum suo corpore obtexerunt, & ictus ho-
251. stium exceperunt. Τὴν ἐνεστῶσαν ἀνάγκην, 1 Cor. VII, 26, de *in-*
253. *commodis conjugii* exponit, propter v. 28. Phrasin ἐξουσίαν ἐπὶ κε-
256. φαλὴν ἔχειν, 1 Cor. XI, 10, reddit *potestatem in se, vel supra caput suum habere*, ἔχειν, id est, κατέχειν, φυλάττειν, *tenere*, *servare*, διὰ τοὺς ἀγγέλους, id est, ne in idem cum Angelis illis κρίμα incidant, de quibus Judas nos docet v. 6, eos τὴν ἑαυτῶν ἀρχὴν *non servasse*, *suam originem*, vel *imperium*, cui subjecti fuerant. Nam Angeli etiam sua capita & ordines habent. Et in mulierem, quia ἀρχὴν suam a Viro habet, potestatem accepit maritus. Probat præterea Cl. Autor, κεφαλὴν totum hominum significare, totumque locum, qui summos Interpretes torsit, ita explicat, ut nihil amplius jure desiderari posse videatur.

JOACHIMI LANGII S. THEOL. IN REGIA Frider. Prof. Ord. Exegesis Epistolarum Apostoli Petri, qua præter ostensam singulorum membrorum συνάφειαν & ἀνάλυσιν, cujuslibet loci, vocis ac locutionis genuinus sensus, nec non emphasis ac parallelismus, secundum fontem Græcum solide ac perspicue eruuntur ac proponuntur, omniaque ad Christianismi praxin cum uberiori sapientiæ ac prudentiæ studio conjungendam sincere applicantur; cum Indice rerum ac verborum emphasiologico. Halæ

Halæ Sax. literis & impensis Orphanotrophei, 1712, 4.
Alph. 2 pl. 2.

TItulus hujus libri luculentus clare satis Cl. Autoris scopum ac methodum, qua sua in divi Petri Epistolas μελετήματα referre ipsi placuerit, indicat. Cum enim inde a primis studiorum sacrorum initiis Exegesin sacræ Scripturæ amarit & excoluerit, nunc demum maturiori ætate fructus hujus studii cum eruditis communicare voluit. Ceterum ex literarum humaniorum studio, quod antehac, cum scholæ præesset, diligenter coluit, ad sacras id attulisse ornamenti videtur, ut, quæcunque hic dicenda occurrunt, non plano minus & perspicuo quam puro stylo, quantum scilicet sermonis puritas perspicuitati in rebus sacris non obsistebat, afferantur. Ad tractandi methodum quod attinet, cum alii, pro scoporum donorumque varietate, vel circumcisa brevitate vel diducta copia utantur, in medio utriusque constituantur alii, & sua quique dona Ecclesiæ commodis applicent, alii contra de rebus divinis sine Deo, alii necessariis Philologiæ subsidiis destituti scripserint, alii πολυμαθείας laudem affectent, ordinis accurati curam negligant alii, soloque parallelismo quidam dicta declarare soleant, adeoque e pluribus tria potissimum desideranda sint, quod 1) vocum phrasiumque sacrarum emphasis non digne satis subsidiis a gratia subministratis enucleetur, 2) vulgaris commentandi ratio nimis plerumque arida & macilenta nervisque ac toris succiplenis destituta sit, 3) Synonymiæ sacræ tractatio negligatur, ob cujus tamen imperitiam sæpe res eædem pro diversis habeantur, adeoque ipsius etiam phraseologiæ sacræ ἀναλογία, vis ac δείνωσις ignoretur: ob has inquam causas summe Rev. Autor tria in hoc opere sedulo observanda sibi proposuisse videtur. *Primo modum inter amputatam brevitatem nimiamque copiam medium: deinceps ordinem fidum ac felicem omnis disciplinæ & intelligentiæ ministrum: tandem curam in recidendis supervacuis & tradendis necessariis ac utilibus singularem.* Post generalem igitur totius Epistolæ analysin, unde etiam singulorum capitum analysis petenda, & post appositum textum seu certam Græci sermonis particulam *nova versione* redditam, I singulorum membrorum *connexionem* commonstrat, II *analysin*, qua unumquodq;

textus

textus membrum in minora distinctum in brevi plerumq; tabella exhibet: qua re & sensus literalis jam tum in connexione notatus brevissime exprimitur, & judicio simul ac memoriæ servitur, inprimis autem minus exercitatis, quam bene ὀρθοτομία literalis spirituali subserviat, & quomodo de re qualibet perspicue ac ornate cogitandum dicendumque sit, ostenditur. Analysin excipit *Exegesis*, in qua duo traduntur, nimirum *Emphasiologia* & *Parallelismus*: ubi *Emphasiologia* quidem *singularum vocum vim ac δείνωσιν* secundum Græcum fontem eruit, hacque demonstrata res ipsa, de qua sermo est, ita describitur, ut, quod vel experimento ex iis, quæ a p. 34 ad 39 in exegesi salutationis afferuntur, capiendo patebit, Lectores medullæ sacræ avidi a lectione ac meditatione hujus libri non vacui aut hiantes dimittantur: *Parallelismus non tam in verbis quam rebus ipsis quæsitus*, in consideratione potissimum *sacra Synonymia* versatur, luculentamque *explicationem Biblicam*, textus jam ante expositi genuinum sensum denuo confirmantem, ejusdemque δείνωσιν illustrantem, in duobus prioribus Epistolæ prioris capitibus distincte, in reliquis vitandæ prolixitatis gratia junctim sistit. Tandem *Porismata, ad genuini Christianismi Praxin*, seu fidei vitæque informationem & confirmationem, cum uberiori sapientiæ ac prudentiæ studio conjungendam, directa, non parco numero ideo eruuntur, ut eo amplior & incipientibus & proficientibus meditandi occasio suppeditetur, eaque ex ingenio magis & collata gratiæ mensura intra animum Autoris scaturiente proferuntur, quam ex aliorum excerptis atque collectis Commentationibus, quas ut non negligendas Autor tanquam operas subsidiarias putavit, ita, quod servatum hic ordinem sæpius turbaturæ, & cum multi temporis jactura libri molem sine necessitate aucturæ, Lectoribus tædium allaturæ videbantur, suo loco reliquit, & a crebra multorum Autorum citatione, nisi usus forte quibusdam in locis postularet, consulto abstinuit. Non igitur semper in una eaque vulgari sententia Autor subsistit, sed eidem interdum accuratiorem, quam putat, subjicit, Christianoque ac prudenti Lectori eligendæ libertatem sententiæ relinquit, cujus unum exemplum e loco attenta consideratione dignissimo e posteriori Epistola c. I, 20 subjiciamus. Exponendum

dum ibi, quid velint sibi verba *πᾶσα προφητεία γραφῆς ἰδίας ἐπιλύσεως ὀ γίνεται*. Ostendit igitur e recepta sententia quod λύειν ac ἐπιλύειν solvere, & ἐπίλυσις solutionem f. dissolutionem significet, qua quid solvendo vel *aperimus*, enodamus, explicamus h. e. *interpretamur*, quando de Scripturæ sensu sermo est: *vel destruimus*: quo sensu ἐπίλυσις idem sit quod *κατάλυσις*. Pro interpretatione igitur voce ἐπίλυσις accepta, vocem *ἰδίαν vel ad* ipsam *Scripturam, vel ad Prophetas*, qui eam consignarunt, *vel ad Lectores* referendam indicat. Cumque *de ipsa Scriptura ac Prophetis* Θεοπνεύστοις negatio hæc intelligi nequeat, quia Scriptura optime omnino per Scripturam ac Parallelismum geminum ipsa se evolvit, hi vero quod e Spiritu Dei protulerunt, ejusdem etiam auxilio explicare rectissime omnium queunt; tertiam illam sententiam, qua ἰδία ἐπίλυσις *ratione Lectorum* vulgo dicitur, quaque *privata & propria publicæ geminæ ac divinæ* ἐπιλύσει NB. *non subordinata sed opposita, proque humani arbitrii & ingenii more, affectuum impetu aut prave recepta hypothesi torta retortaque* intelligitur, *cum antecedentibus*, (dum adhortationi de attentione Scriptis Propheticis præbenda a Petro cautela hermenevtica nonnullorum ψευδερμηνεία apponatur,) *cum consequentibus* (dum ratio, cur corrupto hominis arbitrio magisterium in explicanda Scriptura non concedendum sit, quia scil. non hominis arbitrio sed divini Spiritus impulsu prolata fuerit, addatur) convenire, adeoque nihil incongrui habere, luculenter satis demonstrat. Ipse tamen aliam sibi magis probatam adjungit. Convenit illa notioni, qua ἐπίλυσις pro *dissolutione* accipitur, ut sensus sit: *Scripturam se ipsam non dissolvere ac destruere, sed, etiamsi diversis temporibus & a viris diversis consignata sit, sibi tamen in omnibus suis partibus firmiter constare.* Probatur hæc sententia 1) *e veritate ejus abstracte seu in se considerata*, cum hoc, quod Scriptura sibi non contradicat sed semper constet, unus e præcipuis divinitatis ejus characteribus, & adversus scepticos pro ejus autoritate ac firmitate inprimis urgendus sit: quod scilicet tam varii ac diversi viri, quorum nullus alium,„ exscripserit, in summa fundamenti harmonia diversa de rebus,„ futuris momenta ipso eventu comprobata protulerint, ut vel,„

„cœcis appareat, omnes eodem Spiritu tanquam auctore primario ductos fuisse. 2) *Ex ipsius textus verbis*, cum negari nequeat, ἐπιλύειν sæpe idem esse quod simplex λύειν, hoc vero „inter alia significet, ita aliquid solvere, ut dissolutum de-„struatur: quo sensu de ipsa sacra Scriptura usurpetur Matth. „V, 19, Joh. VII, 23, Joh. X, 35, & de Christo, ipsum venisse, ἵνα λύσῃ opera diaboli, 1 Joh. III, 8, & μεσότοιχον τῦ „φραγμῦ Eph. II, 14, ejusque corporis templum a Judæis solu-„tum iri & destructum dicatur. Cum igitur in hac propositione, πᾶσα προφητεία γραφῆς ἰδίας ἐπιλύσεως ὑ γίνεται, Scriptura subjectum tale sit, in quod materialis destructio non cadat, eam omnino quæ contradictionibus ante dicta destruentibus fit, voce ἰδία potius ad subjectum in textu expressum (Scripturam) quam ad illud quod in mente concipitur (Lectores) relata, intelligendam. 3) *E contextu:* in *antecedentibus* dixerat Apostolus v. 19 sermonem propheticum esse βεβαιότερον: inde his firmitatis ejus rationem affert quod se non dissolvat ipsam ac destruat; qua locutione negativa contraria affirmativa cum emphasi singulari contineatur: scil. quod se non solum non dissolvat, sed potius se ipsum perpetua partium suarum harmonia egregie confirmet, adeoque dignus sit, cui tanquam firmissimo sermoni lucentique lucernæ diligentissime attendatur. In *consequentibus* commate proximo Apostolus Scripturam se non ipsam dissolvere, *bimembri* probat *argumento*, α) negativo: quia nulla unquam Prophetia ex humana voluntate prolata sit, adeoque errare & fallere pro testimonii humani ratione possit, β) positivo: quia Scripturæ Propheticæ autorem primarium habuerint ipsum Spiritum Sanctum, qui in testibus omnibus sibi semper quam optime conspiret, ut illorum testimonium diversissimis licet temporibus ac testibus prolatum, nequaquam se ipsum contradicendo solvere aut destruere queat. His ita declaratis cum tertiam ἰδίας ἐπιλύσεως interpretationem nonnullis pro„batam, qua phrasi e Luc. XXI, 15, Eph. VI, 19, Ezech. III, 15, 16 „petita *divina* vates *ora* non suo sed Dei instinctu *resolvisse* dicuntur, atque adeo ἰδία ἐπίλυσις de actu prophetiam e Spiritus Sancti inspiratione proferendi interpretatur, proposuisset; integrum

tegrum Lectori relinquit, quam de tribus istis pro convictione sua sententiam eligere velit. Controversias, utpote respectu instituti hujus exegetici inter non necessaria referendas, haut tractavit, rem tamen ipsam, cujus gratia genuina controversiarum suscipienda tractatio est, nimirum Evangelicæ veritatis vindicias & confirmationem, nequaquam neglexit; sed ubi ea falsis aliorum sententiis contaminata esset, solicite repugnavit, eque latebris protractam variis potissimum porismatibus doctrinæ erroribus oppositis passim detexit. Ceterum & suavissimas Johannis Epistolas eadem methodo se editurum pollicetur.

HISTORIÆ SACRÆ LIBRI VII, IN USUM Scholarum & juventutis Christianæ.

Londini, impensis Guil. Taylor, 1711, 12.

Plag. 15.

GUil. Nicholsius, vir ob editam a nobisque recensitam *Collationem cum Theista* jamdudum clarus, historiam sacram in Scholis negligi dolens, cum nullum reperiret scriptorem huic usui idoneum, (Sulpitium enim Severum, etsi nitido sermone profluat, ipsam tamen historiam tam sicco pede percurrere, ut potius argumenta & prologos scripsisse, quam historiam, videatur: recentiores partim librorum magnitudine laborare, partim theologicis perplexos esse subtilitatibus, partim inquinato uti dicendi genere) tandem incidit in M. Antonium Coccium Sabellicum, quem sacram historiam tam pure & eleganter complexum esse judicat, ut in Scholis citra aliquem soloecismorum timorem tuto possit legi. Verum cum & hujus Autoris opus duobus & nonaginta constet libris, Cl. Nicholsius consilium cepit, ea, quæ ad sacram spectant historiam, inde excerpendi, præsentique contracta libello usui juventutis consecrandi. Dispertitus est hoc opusculum septem in libros, quorum primus ab orbe condito progreditur ad Abrahami ex Ægypto reditum: alter ad mortem Mosis: tertius ad initium regni Israelitici: quartus ad Salomonis Regis mortem: quintus ad Judæorum ex captivitate liberationem: sextus ad Christi nativitatem: septimus idemque postremus ad Hierosolymæ excidium. In hac historia Sabellicus non sacris tantum scriptoribus

uſus eſt ducibus, ſed & diſerte profitetur *p. 17, 316* & *343*, ſe in hiſtoriæ Judaicæ relatione Joſephum potiſſimum ſequi. Ex quo factum eſt, ut non paucas interſerat hiſtorias, in S. Scriptura quidem ignotas, ſed a Joſepho commemoratas a doctiſque viris compluribus hodie in fabularum numero poſitas. Qualia ſunt, quæ mirabilia narrat *p. 45* ſqq. de Moſis nativitate, conſervatione & educatione rebusque geſtis in Ægypto: *p. 34* de Potipharis uxore, cum ſolenne forte ſpectaculum in regia ederetur, ſubitam ægritudinem cauſata eo conſilio, ut, marito cum omni familia foris occupato, ipſa Joſephi pudicitiam domi expugnaret: *p. 11* de columnis Sethi: *p. 13* de gigantibus diluvio ſimul exſtinctis: *p. 10* de Abele mero lacte litanti. Eſt tamen, ubi a Joſepho diſſentit. Quippe *p. 62* rejicit Joſephi narrationem, tradentis, Pharaoni Iſraelitas inſequenti adfuiſſe L equitum millia & CC peditum: item *p. 151* ejus relationem de inſigni Goliathi proceritate repudiat. Ceterum Livii Curtiique morem imitatus Sabellicus paſſim intexuit orationes a ſemet ipſo ingenioſe compoſitas: inter quas eximia eſt, qua *p. 43 ſqq.* Judas apud Proregem Ægypti Benjaminis fratris pœnam deprecatur. Lectu quoque digna eſt illa, qua *p. 56 ſqq.* Moſes divino juſſu Pharaonem rogat, ut Iſraeliticum dimittat populum: nec minus illa Jonathanis oratio, apud patrem pro Davide deprecantis *p. 155 ſqq.* Illud quoque Cl. Nicholſio aſſentiamur neceſſe eſt, dicendi genus hic reperiri comtiſſimum ac perpolitum. Quanquam non omnino deſunt, quæ ad veterum conſuetudinem exacta probari minime queant: ut cum dicit p. 156 *deſertum*: pag. eadem & 157 *ingratitudo*: p. 12 *perſtarat* pro *perſtiterat*. Sed hujus generis pauciſſima ſane occurrunt. Nec videtur ad Latinæ linguæ indolem ſcite effictum eſſe, cum *p. 48, 151, 257* & *273* Scripturam S. vocat *libros Bibliacos*. Denique juventuti utilius futurum fuiſſet hocce opuſculum, ſi ſub finem adjectus fuiſſet index mendorum typographicorum, quorum nec pauca nec levia ſubinde irrepſere.

APOLOGIA DEL DIARIO ITALICO &c.

i. e.

APOLOGIA DIARII ITALICI R. P. BERNH. MONT-

MONTFAUCONII, Monachi Bened. Congreg. S. Mauri, contra Observationes FRANCISCI FICORONII, facta a P. ROMUALDO RICCOBALDO, Monacho Bened. Congreg. Casinensis.

Venetiis, apud Antonium Bartoli, 1710, 4 maj.

Plag. 13.

EQuidem a sua, quæ raro exemplo summæ doctrinæ conjuncta est, modestia impetrare non poterat Cl. Montfauconius, ut caussam suam contra Ficoronium, quem Observationes ad Diarium Italicum, à nobis Anno cIↃ IↃccx Mense Martio recensitas, edidisse notum est, acerbius ageret. Responsum enim, quod Diario Gallorum Parisiensi Anno eodem Mense Novembri ingerendum dedit, tantæ plenum est humanitatis, quantam aliunde sperare Ficoronius haud facile potuit. Sed quam ei veniam dedit Montfauconius, non æque, ut daret, induci potuit R. P. Romualdus Riccobaldus, Monach. Bened. Congreg. Casinens. qui, amore erga ordinem suum exstimulatus, in Apologia præsenti injurias, quas Montfauconio factas existimat, tanta propellit vehementia, ut, res ipsius si ageretur, majori non licuerit. Quid Ficoronius contra moliatur vel forte jam ediderit in lucem, equidem adhucdum nescimus, tempori, ut illud nos doceat, relinquentes. Quod potiori a nobis Lectores jure postulabunt, faciemus, ut, quid impugnatis a Ficoronio reponat Riccobaldus, collata ipsius Montfauconii nonnunquam responsione, ostendamus, ea potissimum in exemplorum vicem selecturi, quæ allatis ex scripto Ficoroniano Anno, quo diximus, in Actis nostris p. 114 poterunt satisfacere.

Initio monet, sibi minime animum esse, quicquid errorum Ficoronius admiserit, sigillatim percensendi, ut quod facere non liceat ei, qui Romæ monimenta, de quibus controversia est, oculis usurpare præsens nequeat. Nihilominus ad CXXXV usque ille numerat, quot profecto in libellum perexiguum vix cadere posse jure meritoque Lectori videbuntur. Inter illos refert, quod primis duabus litteris D. D. inscriptionis in Gallia *dedicavit* voluerit Ficoronius notari, si vel maxime postremæ D. S. D.

in D. S. P. mutentur, qua mutatione admissa Montfauconius ipse concedit, litteras D. D. explicationem illam non respuere. Sed Riccobaldus, quemadmodum litteras, ut Montfauconius eas observavit, legendas esse defendit, sic easdem mutatas nihil præsidii afferre existimat Ficoronianæ interpretationi, quod verbum *dedicavit* ab initio in priscis inscriptionibus nunquam occurrat, neque heic locum habere possit, postremis litteris D. S. P. antiqua loquendi ratione verbum *posuit* vel tale quid simile ἐλλειπτικῶς simul significantibus. In eadem inscriptione non arrisit Ficoronio, quam Montfauconius dedit, explanatio vocis *Flaminica*, quam nomen proprium esse conclusit inde, quod nomini officii proprium ubique præmittatur in monimentis veterum. Cui Riccobaldus, nec magnum Scaligerum puduisse istius sententiæ, respondet, observatque similitudinem hujus inscriptionis cum ea, quam immediate præmissam illi in Simeone de Epitaphiis videre est, quæ Marci cujusdam Alfii Aproniani *Flaminis* præfert nomen, nec infeliciter, nisi fallimur, conjectat, litteras nominis proprii vel ablatas vetustate rupturave lapidis, vel duplex illud D. notam esse vocis *Perpetua*, lineolis inferioribus privatam, quæ fuerit P. duplex, ut quemadmodum præcedens apud Simeonem inscriptio *Perpetuus Flamen*, sic sequens *Perpetua Flaminica* habeat. Porro quod templum quoddam Nemausense Pantheon sit, Montfauconius existimavit; id quasi Numinis cujusdam Panthei sedes crederetur, accepit Ficoronius, solliciteque docuit, qua Deus ille alia figura exhibeatur. Sed explodit idolum illud Riccobaldus, quidque imagines Pantheae fuerint, ex antiquitatibus ostendit. Rejicit itidem de æra Christiana ante Seculum sextum usurpata observationem ex MS. Arabico petitam, ut quod Seculo decimo non antiquius in subscriptione, qua maxime nititur Ficoronius, Interpreti forte minus recte intellectum putat, neque insuper veretur manifestæ imposturæ crimen illi impingere. Inscriptionem sepulchralem & insignia Pagani Petræ sanctæ recte in suspicionem a Montfauconio vocari defendit, quamque parum Ficoronius vel Historiæ, quamvis Jo. Villani alleget, vel insignibus cognominique, recentioribus inventis, vel numero forma Ara-

bica

bica scripto attenderit, ostendit. Equidem tacitus heic prætermittit, insignia illa a festinante nonnihil forte Montfauconio paulo aliter esse delineata, quam Ficoronius delineanda curavit; sed facile patet in causa esse, quod operi recentioris ævi temporis tantum tribuere noluit, ut curatius singula lustraret. Displicuit etiam Ficoronio de plumbeo monimento, cui sigilli nota impressa, judicium, quod tanquam rariori ac minus obvia de re tulit Montfauconius. Sed illud indignationi Riccobaldus tribuit, quam conceperit Ficoronius, quod illud minus sibi cognitum ita facile ex manibus dimiserit, quaque ratione a nummis plumbeis differat, quemadmodum caussæ suæ studiosus non animadvertere videtur, Lectores docet. Consimili ratione vindicat pedem succineum, quem ad imposturam Poloni cujusdam peregrini retulit Ficoronius, testimoniis Cardinalis Gualtieri & Blanchini, eumque putat non quidem amuletum, quod Blanchinus voluit, sed *ἀνάθεμα* esse, quod, ut memorem se beneficii accepti comprobaret, obtulerit Veneri quidam C. Cæstinus, Quantum ad inscriptionem: ANIAL INGRATIUS &c. h. e. animal ingratius &c. *παρόραμα* heic ipse Montfauconius in Apologia sua ingenue agnoscit, testatus, illud sibi, simul Diarium exiisset, observatum atque correctum etiam in nonnullis exemplaribus. De urnis cinerariis quæ agit reprehensio, inde orta, quod verba Montfauconii minus cepit Ficoronius, sortita itidem responsionem in Apologia Montfauconii est, Riccobaldo de ea nihil in medium afferente. Tuetur is vero de arcu triumphali, quem a Caracalla ex spoliis aliorum ædificiorum erectum esse credidit Montfauconius, sententiam, quodque Ficoronius litteras S. P. Q. R. obtendit, ad scriptores Historiæ Augustæ provocat, qui declarant, has literas monimentis insculptas nihil impedire, quo minus referri ad Imperatores etiam possint, ac subesse adulationem, cujus haud infrequens usus fuerit. Novis autem lapidibus vel marmoribus exstructum arcum non esse, autoritatem peritorum Architectorum adducit, nihil moratus, quod vestigia ejus rei deprehendere Ficoronius non potuit. Nec esse existimat, cur exprobraverit Montfauconio derivationem vocis *Deana ἀπὸ Δεαίνης*, cum illam sensus inscriptionis postulet

neque

neque repudient alias Viri docti. Sallustiæ vero nomen matronæ esse posse, statuam, in qua invenitur, dedicantis, ipse jam Montfauconius in Præfatione ad Diarium, quam non perlustravit forte Ficoronius, concessit, qui nec in Erroribus post Præf. neglexit, SEMONI pro SIMONI in alia inscriptione legendum, Lectores suos commonefacere. Ad urnam sepulcralem quod attinet, quam Philippus a Turre in Epist. ad Montfauconium descripsit, contendit Riccobaldus contra Ficoronium, non fuisse doctissimis Viris tantam monimenti illius observatam præstantiam, neque in delineatione eam apparere, quam sive Montfauconius sive Ficoronius attulerint, ut illam ad tempora antiquiora referre oporteat. E trabea latum clavum sibi fingentem ad Ferrarium de Re vestiaria ablegat: inscriptionem negat adfuisse, quippe quæ si adfuisset, non magis quam cælatura injuriam sensisset temporum. Ipsas Figuras, quæ in superiori urnæ parte conspiciuntur, Ficoronius existimavit, partim speciem abeuntium præbere sacrificiis funebribus peractis, partim ad illustria defuncti facta celebranda spectare. Sed Riccobaldus omnia ad statum animarum in Elysiis campis refert, quem ita delineare veteres solebant, ut optime ostendit Maffeus de Gemmis antiquis in append. ad Part. IV. Tempus, quo corpora comburi moris fuerit, non tantum ad Alexandri Severi ætatem sed ad ipsorum Christianorum Imperatorum duravisse, ex Macrobio lib. VII c. 7 Saturn. docet.

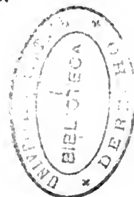
JAC. FRID. REIMMANNI RECENSIO specialis Bibliothecæ Vindobonensis a PETRO LAMBECIO & DAN. NESSELIO congestæ.

Hanoveræ, apud Nicol. Foersterum, 1712, 8.
Alph. 2 plag. 12.

EST & illis Scriptoribus sua commendatio, qui diffusam aliorum diligentiam contrahunt, librosque, quibus antiquitas, exemplorum penuria, aut ipsa moles enorme pretium fecerunt, in novam formam, ut vulgarius habeantur, transfundunt. Tulit hoc nomine laudem edito Commentariorum Lambecianorum

rum Breviario Dan. Nesselius, minuitque multum occupato argumento & gloriam & fructum ejus Compendii, quod hic exhibemus. Cum utrique intentio & tractatio eadem, nec nisi in methodo sit discrepantia: contenti data in Actis nostris A. MDCXCII p. 494 Nesseliani scripti recensione, hoc loco Prolegomena, quæ sola Epitomatoris sunt, excerpemus.

Sub initium statim, ut est in laudandis civibus copiosus, primos Germanos fuisse, qui Indices librorum conscripserint, magnaque hic esse Conr. Gesneri, Georgii Villerii & Christoph. Feri merita prædicat. Lambecii Commentarios ab usu & pretio laudat. Ille §. 1-5. vel errores vulgares detegit, e. g. Johannem Cassianum Romanum, non Scytham, ut vulgo credunt, fuisse; excerpta Historiæ Polybii ad Lib. XIX in Bibl. Vindobonensi superesse; Canones in Concilio Constantinopolitano secundo adversus Origenem & Theodorum Mopsvestanum datos non periisse, sed Vindobonæ itidem servari, &c. vel aliorum notitiam supplet, quem usum §.10-12. exemplo Homonymoscopiæ Jo. Molleri, captata adversarium veterem corrigendi occasione, Reimmannus probat. Pretium ve- §. 14 sq. ro in tantum excrevit, ut 100 thaleris integros emi, sed rarius inveniri constet; unde nec forte, si Nostro credimus, inspexerunt Scriptores, qui judicaturi de iis lapsi sunt, Lipenius, Labbeus, Struvius, quorum hic errata emendantur. Ab his, exposito §. 20. prius ordine, quem his Commentariis Lambecius destinaverat, catalogoq; scriptorum, quæ editurus erat, quid in eo reprehendi, quid laudari debeat, expendit. 1) Desiderat stilum, qui verbis §.21,22. minus Latinis infectus, hiulcus præterea sæpe non cohæret. 2) Methodum; inconstans enim multa alieno loco posuit, non necessaria attulit &c. 3) Partium studium; inde in Naudæi & Baronii errores mitior, iniquior contra in Pantaleonem & Combefisium reperitur. 4) Conjecturas audaces, in quibus eo usque processit, ut non Codices solum, sed diplomata etiam numosque ex ingenio emendaverit. 5) Denique errorem Lambecii corrigit, qui Jansonem Ennichelium Johannem vocat, librumque ejus ineditum servari scribit, quem tamen jam 1618 prodiisse observavit Wagenseilius. Contra laudatur Lambecii 1) candor, mi- §. 25-41.

nus vere enim dicta, rectiora edoctus ingenue emendavit. 2) Circa autores librosque diligentia. 3) Modestia & ignorantiæ in multis simplex confessio. Ast in Nesselio nec titulum libri, nec stilum, nec methodum, nec illam ipsam, qua placere voluit, brevitatem sibi probari scribit Autor: adeo corrupta, mutila, interpolata esse omnia. Quæ an jure reprehensa, an hic emendata, videant alii.

BARTHOLOMÆI CHRISTIANI RICHARDI Historia Bibliothecæ Cæsareæ Vindobonensis ad nostra tempora deducta.

Jenæ, apud Felicem Bielkium, 1712, 8.

Plag. 9.

NEc hujus libelli, qui historiam Bibliothecæ Vindobonensis ex Lambecii Nesseliique Commentariis ad verbum exceptam, nova saltem rerum serie notisque non inelegantibus auctam exhibet, prolixa fiet recensio, potissimis jam in Actis loco proxime citato adnotatis. Hodie Bibliothecæ curam agit Per-Illustris atque Generosissimus Vir, Joannes Benedictus Gentilott ab Engelsbrunn, Eques Tridentinus, A. 1704 huic muneri admotus, cujus merita, honores, illustremque prosapiam fuse sub finem Historiæ nec non in Dedicatione ad eundem leges. Magna de hoc Viro promittunt promta ejus in juvandis aliorum conatibus humanitas, nec minor eruditio, cujus testem Ermoldum Nigellum de rebus gestis Ludovici Pii suis animadversionibus auctum, nec non Catalogum MSptorum Codicum Latinorum & sequioris dialecti propediem evulgabit, ceu ipse horum per litteras spem nobis fecit. Roganda vero sunt fata, ne negatos Antecessoribus labores Viro doctissimo invideant.

HENRICI LEONARDI SCHURZFLEISCHII Notitia Bibliothecæ Principalis Vinariensis, jussu Ducis Serenis. WILHELMI ERNESTI conscripta. Accedunt CLAUDII SALMASII in Chronicon Hieronymi Latinum

varia

variæ lectiones & emendationes, tum & ad Chronicon Eusebii Græcum & alterum Paschale castigationes & animadversiones, passim ex schedis B. Fratris auctæ & locupletatæ.

Vitembergæ, typis Schrœderianis, 1712, 4.
Alph. 1 pl. 15.

SErenissi. Dux Saxo Vinariensis WILHELMUS ERNESTUS, ut nihil, quod ad boni & gloriosi Principis laudem pertinet, in se desiderari pateretur, atque adeo literis non minus, quam Reipubl. consuleret, novam Bibliothecam in aula sua instruxit: cui primo excellentissimum Polyhistorem B. Conr. Sam. Schurzfleischium præfecit, eoque A. 1709 defuncto, fratrem celeberrimum D. Henricum Leonardum substituit. Hic ergo officio suo satisfacturus præsenti scripto notitiam illius bibliothecæ cum Orbe erudito communicare instituit. Antequam ad rem ipsam aggreditur, de ortu, progressu & fatis literarum in Germania erudite præfatur. Et sicut Postelli opinionem non probat, illarum originem a Druidum in Germaniam adventu repetentis, ita illis potius accedit, qui Caroli M. temporibus felicitatem istam vindicant, & de hujus Imperatoris in rem sacram & literariam Germanorum meritis copiose exponit. Cum deinceps Musæ Germanicæ sub Impp. Saxonicis belli potius quam pacis artes colentibus obdormivissent, eas post inventam artem typographicam oculos iterum sustulisse, demonstrat p. 10 seqq. Et ab hoc demum tempore bibliothecæ in Germania comparari cœperunt, inter quas præ ceteris caput extulerunt Palatina, quæ potissimum Ottoni Henrico, Electori Palatino, & Vindobonensis, quæ Friderico III Imp. originem debet. In Saxonia speciatim post Lipsienses & Vitembergensem laudatur Gothana ab Ernesto Pio instituta. Postquam igitur de singulis his nonnulla notatu digna recensuerat Cl. Autor, p. 33 ad ipsius tandem Vinariensis historiam se convertit. Præcipuum illius fundamentum jecit Bibliotheca Logaviensis, maximo Balth. Friderici a Logau L. Baronis Silesii sumptu, & studio indicioque Christiani Gryphii undique collecta, quæ post mortem possessoris emtionis jure ad Serenissi.

Principem Saxo-Vinarienſem pervenit, cum Lilienheimiana & Principali Jenenſi, quæ jam aderant, conjuncta. Poſtea incrementum ac decus haud vulgare ipſi acceſſit per optimos quosque libros, a B. Schurzfleiſchio ex bibliotheca Gudiana ſelectos atque redemptos, eos potiſſimum, qui a Viris eruditis cum Cod. MSS. collati & annotationibus adſcriptis illuſtrati ſunt. Atque ex his quaſi ſpeciminis loco profertur exemplum Chronici Euſebiani ex editione Scaligeriana, quod Claudius Salmaſius olim poſſedit, & notis atque emendationibus in ora chartæ adjectis diſtinxit. Conſtat inter eruditos, Chronicon hoc non ita, ut ab Euſebio ipſo ſcriptum fuit, ad ætatem noſtram perveniſſe, ſed Scaligeri cura, ex Georgio Cedreno, Syncello aliisque quaſi ex naufragio tabulas colligentis, reſtitutum eſſe. Cum vero Hieronymus in vertendo veteri Chronico Euſebiano ſæpe non tam metaphraſten, quam paraphraſten egerit, fieri vix potuit, ut Scaliger ejus ductum ſecutus, omnia ad mentem Euſebii reſtitueret. Unde facultas aliorum induſtriæ relicta eſt, plura partim ex melioris notæ codicibus, partim ex aliis antiquis Chronologis addendi & emendandi. Hoc cum olim Salmaſius, præſtantiſſimis bibliothecæ Palatinæ præſidiis adjutus, fecit, tum uterque Cl. Schurzfleiſchius annotationes ejus, quas integras exhibet, luculentis acceſſionibus, præſertim ex Jo. Malalæ Chronographia, quam neque Salmaſio, nec Scaligero ad manus fuiſſe, inquit, deſumptis auxit; ut doctorum virorum ſtudia excitaret, pariter ac juvaret ad novam & accuratiorem, ſi fieri poſſit, Chronici illius editionem adornandam. Ut pauca exempli cauſa ex his emendationibus repetamus, pag. 11 Chronici Euſeb. inter regiones, quæ Semo & poſteris ejus obvenerunt, refertur Φυσικὴ πεϱσὶς. Ubi Salmaſius addit: *lege Φοινίκη & tolle nomen πεϱσὶς e medio. Φοινίκη enim pro Φοινίκη, & inde Φυσικὴ, ſcriptum eſt. Fœnice in Latino vocatur.* Probat hanc emendationem Schurzfleiſchius & inſuper addit, apud Malalam pag. 15 χϱονογϱ. ac in MSS eclogis a Du Freſnio ad Chron. Paſchale pag. 494 laudatis inter regiones Semi nominari Φοινίκην πᾶσαν. Unde & l. c. pro vocabulo πεϱσὶς, quod nimis violenter Salmaſius e medio tollit, πᾶσα legendum putat. Dubium hoc videri poterat propterea, quod,

non

non Semi, sed Chami, & Chanaanis posteri Phoeniciam possederint. Unde apud Stephanum de Urbibus legitur χνᾶ, τοῦτ' ἐςὶ Φοινίκη. (Ubi perperam, ut hoc obiter moneamus, Salmasius legendum putat Φοινίκης πόλις, quasi scil. χνᾶ, quo nihil aliud, quam Chanaanis regio significatur, urbs Phoenicum fuerit!) Sed opportune monet Scurzfleischius, Chami posteros non sorte aut ex hæreditate conditoris sui hanc regionem obtinuisse, sed bello Semi posteris eripuisse. Pag. 12 inter populos a Chamo ortos semel iteramque nominantur Μάκωνες, pro quo vocabulo Salmasius scribendum censet Μαίωνες, & recte quidem, cum apud Malalam pag. 15 Chronogr. inter Chami terras *Lydia*, quæ eadem est ac Mæonia, ponatur. Inter eosdem populos l. c. nominantur πισσυνοὶ, pro qua voce Salmasius legit πισίδαι, quam lectio nem denuo Schurzfleischius autoritate excerptorum Malalæ præfixorum, tum & Chronici Paschalis testimonio confirmat, ubi inter regiones Chamo subjectas πισιδία καὶ παμφυλία occurrunt. Pag. 44 Salmasius ad Scaligerianam ἱςοριῶν συναγωγὴν notavit, in exhibita ibi Olympionicarum ἀναγραφῆ desiderari Nicostratum, cujus robur celebratur apud Pausaniam Eliac. L. II c. 21 & Quintil. Instit. L. II c. 11. Sed Schurzfleischius Nicostratum hunc sibi invenisse videtur in paginæ hujus versu 5, ubi nescio quis ςράτ☉ memoratur, pro quo corrupto nomine Scaliger ςράτις substituit. Nam haud dubie, inquit, in MSS. Africani schedis scriptum fuit ... ςρατος, pro Νικόςρατ☉, & hujus Nicostrati ætatem etiam cum temporum rationibus ibi designatis optime congruere docet. Plura ut excerpamus, neque instituti ratio permittit, nec opus esse videtur, cum ex his facile de ceteris conjectura fieri possit. Variæ autem lectiones ad Chronicum Eusebii Latinum ex Codicibus MSS. Palatinis a Salmasio collectæ, quæ p. 95 seqq. proferuntur & novis annotationibus illustrantur, iis demum gratæ & utiles fore videntur, qui Chronicon ipsum in manus sumere & cum excerptis illis integris comparare non gravabuntur. Ceterum animadversionibus multa singularia ad vitam & historiam Eusebii spectantia præmittuntur, & p. 42 seqq. inprimis controversia de Arianismo ejus tractatur, ita quidem, ut a suspicione ista, in quam præcipue a

 Baronio

Baronio, Godello, Binio, Petavio, Lambecio, Wastelio, Nat. Alexandro & Jo. Clerico vocatus est, liberetur.

VARIARUM LECTIONUM ET ANIMADversionum in Livium, a JANO GEBHARDO ex tribus Codd. Bibliothecæ Palatinæ erutarum, specimen, ad Librum I Livii, ed. ab H. L. SCHURZFLEISCHIO.

Halæ, apud Jo. Godofr. Rengerum, 1712, 4.
Plag. 5.

JAnus Gebhardus, Ubbonis Emmii Prof. Hist. & Græcarum literarum in Academia Grœningensi successor, cum olim Jani Gruteri, præceptoris sui, concessione, ad Bibliothecæ Palatinæ usum admitteretur, tres antiquos Livii Codices MSS. in ea asservatos inter se atque cum aliis jam impressis comparavit, & ubi discrepantiam aliquam deprehendit, eam magno studio annotavit, suo quoque interdum judicio de vera lectione interposito. Hæ annotationes funesti illius belli tricennalis Germanici calamitate Autori suo ereptæ nescio quo casu in Suffridi Sixtini bibliothecam pervenerunt, inde in Heinsianam, ac Goesianam, tandemque in Schurzfleischianam translatæ. Ne vero diutius in hac delitescerent, ac eruditorum conspectum fugerent, Cl. Schurzfleischius eas in publicam lucem emittendi consilium cepit, quin & B. fratris Conradi Samuelis & Augusti Buchneri notas in Livium hucdum ineditas addere decrevit, si quis bibliopola sumptus in id faciendos suppeditare voluerit. Interea hic speciminis loco exhibet ea, quæ Gebhardus ad Livii Librum I observavit. Atque ex his nos etiam pauca exempli causa excerpemus. Sub finem præfationis pro: *orsis tantum operis*, in omnibus tribus Cod. Palatinis, ut & in edito Campani, legitur: *orsis tanti operis*, atque adeo *orsum* vel *orsa* substantive ponitur. Cap. I pro: *duplex exinde fama est*, in Palat. I legitur: *inde*, in II *deinde*. Cap. III in verbis: *rudimentum primum puerilis regni*, *τὸ primum* abundare, Gebhardus cum rationibus, tum Cod. Palat. autoritate probat. Cap. VII *cum partem abesse numero*

sensisset

senſiſſet, pergit ad proximam ſpeluncam. Horum verborum ordinem & interpunctionem Gebhardus mutat & reſtituit h. m: *cum partem abeſſe ſenſiſſet, numero pergit ad pr. ſp.* idque autoritate Codicum Palat. I & II. *Numero* enim idem eſſe, oſtendit, ac *cito.* Sic Varro: *qui cito facturum ſe quid eſſe, oſtendere volebat, dicebat, numero id fore.* Conſentiunt Nonius & Feſtus. Cap. VIII pro *adjiciendæ multitudinis cauſa*, Palat. I legit: *adliciendæ.* Cap. IX *ecquod fœminis quoque aſylum aperuiſſent?* Palat. II convenientius: *qui non fœminis q. a. a.* Ibidem: *cum ſua vice officio functus ſit*, omnes III Palat. cum Campano elegantius: *ſuam vicem.* Cap. XIV *hærens in terga Romanus.* Palat. II *tergo.* Cap. XXI *& ſoli fidei ſolenne inſtituit.* In Palat. II extat: *ſed ſoli fidei* &c. ex quo colligit Gebhardus, aliud quippiam præceſſiſſe, & locum non eſſe integrum, atque operam Criticorum in eo emendando fruſtra poſitam. Cap. XXIII *in medium duces procedunt.* Palatini omnes: *prodeunt.* Ib. *quo propiores vos, hoc magis ſcis.* Palatini omnes concorditer: *quo propior es Volſcis.* Cap. XXXII *Numæ Pompilii regis nepos filia ortus*, vocem *nepos* omittit Palat. I, utpote ſupervacuam. Cap. XXXV *centum in Patres legit*; in Pal. omnibus *in* abeſt. Cap. XXXVIII *præſidiumque regiæ afflictæ.* Palat. I *rei afflictæ.* Cap. XLVII *muliebri dono regnum occupaſſe.* Sic Palat. II & III, ſed primus ordine & dignitate, *dolo*, multo ſane aptius. Plura non addimus, cum vel ex his perſpicuum eſſe poſſit, occurrere in animadverſionibus illis, quæ cum ſententiam locorum quorundam in omnibus hucdum editis Livii libris corruptorum reſtituant, tum locutiones nonnullas minus Latinas illi affictas emendent. Et hoc tanto libentius monemus, quod Gronovius, etſi lucubrationis iſtius Gebhardianæ ſibi copiam fuiſſe, in Præfat. ad Livium innuat, nihil tamen eorum, quæ hactenus protulimus, attigit, ſi unicum præfationis Livianæ locum excipias, in cujus fine lectionem Codicum Palatinorum *Orſis tanti operis*, dubium, utrum ex his, an aliunde acceptam, retinuit.

DE

DE M. AURELII ANTONINI ELAGABALI *Tribunitia Potestate V Dissertatio; Autore P. D. VIRGINIO VALSECHI, Monacho Benedictino.*

Florentiæ, ap. Jacobum de Giuduccis & Sanctem Franchi, 1711, 4. Plag. 17.

INdignum est ob res gestas hominum memoria impurissimi Imperatoris Elagabali Imperium, sed ob historicas, quibus involvitur, difficultates eruditorum inquisitione dignissimum. In annis scilicet Elagabali definiendis mire discrepant scriptores, nec cum numis atque marmoribus bene conveniunt, quin & hæc antiquitatis monimenta sibi ipsis nonnunquam contradi-
p. 3. cunt. Dio Cassius ipsi *annos tres, menses novem & dies quatuor* Imperii assignat, quas a prælio, quo Macrinum vicerat, se computasse profitetur. Herodianus *septennium* numerat, Eu-
4. sebius, cum quo faciunt Orosius, Cassiodorus, Nicephorus, *quatuor*, Lampridius, Eutropius & ambo Victores non omnino *tres annos*, ut Catalogos Chronologicos a Sylburgio & Dodwello e-
6. ditos taceamus. Canon Paschalis Hippolyti Dioni consentit, dum finem Elagabali ante idus Aprilis A. C. 222. ponit, alius autem lapis ap. Panvinium in Fastis L. II p. 254 eodem die, quo in Canone Paschali Severus Alexander, successor Elagabali, jam regnasse dicitur, vivus adhuc Elagabalus & templum dedicans repræsentatur. Præterea, in quo dubio solvendo cardo rei ma-
7. xime versatur, numi plures *quintam* hujus Imperatoris *Tribunitiam potestatem* exhibent, quam attingere non potuisse videtur, si Dioni credas & Hippolyti laterculo, cum Tribunitiæ potestatis numerus semper cum annis Imperii coincidat. Hinc in partes etiam scissos videas eruditos recentiores, qui Historiam anti-
8, 9. quam illustrarunt. Oiselius, Tristanus, Patinus, Herodiano favent, Occo Dionem tuetur, quod & omnes propemodum Chronologi faciunt: ab utroque recessit Mediobarbus, quatuor annos & menses aliquot regnasse Elagabalum autumans, Imperio Idib. April. 218 accepto, mense Septembri 222 amisso, quod systema secutus est Vaillantius in *Numis Græcis* pag. 289 Edit. Amstelod. Verum

Verum a Dione non recedendum, quin potius ad ejus effatum, quicquid alii varie dicant, exigi debere censet Autor, cujus hic habemus Dissertationem. Etenim vidit is, quæ scripsit, & summa cum diligentia cuncta se consignare testatur ipse, non reticens, si alicubi accuratiori rerum cognitione destituatur, quod in Alexandri Historia factum. Denique sedulus est & exactissimus in annotandis, præter annos, mensibus etiam atque diebus, quam ejus præ Herodiano & ipso alias αυτόπτῃ, nec minoris fidei scriptore, prærogativam mirum non clarius ursisse Valsechium, quippe qui parum de temporum punctis sollicitus & factorum circumstantiis enarrandis potissimum intentus, numeris rotundis omnia designat. Neque contradicunt Dioni vere Lampridius & Eutropius, quos ad tempus, quo Romam venit Elagabalus, satis diu moratus in Asia, respicere, solide demonstrat Autor. Quod Mediobarbus & Vaillantius de Elagabalo mense Septembri occiso excogitaverant, fundamento destitui dicit, & ex Paschali Canone corruere, quem cum Panviniano lapide sic conciliat, ut dicat, omnia Elagabalum dedicationi parasse, ipsam vero, cum cæde præveniretur, non perfecisse. Verum non immerito Nostrum aliquis observavit, vix poni potuisse lapidem ejusmodi post Elagabali mortem, cum Senatus impurissimi hominis nomen ubique sustulerit & eradicare prorsus tentarit, quapropter columna Hippolyti Canonem insculptum habens post ejus Imperatoris necem erecta potius censetur. Fortius igitur contra Mediobarbi systema pugnat Autor doctissimus, monstrando, quod per illud omnis sequentium Imperatorum Chronologia confundatur. Conciliando nunc Dioni cum numis, qui TR. POT. V. Elagabali habent inscriptum, dum accingitur Valsechius, eam prius rationem, quam Pagius iniit, examinat. Scilicet putat is in Crit. Annal. Baron. ad A. C. 218 n. 10, Elagabalum ab A. C. 217 vel saltem a Kalendis Januariis 218 annos suos numerasse, qua ratione Idibus Aprilis jam annum Imperii quintum attigisset. Anticipasse hunc Imperatorem suos honores, ex Dione probat Pagius, qui L. 79 narrat, in literis ad Senatum victo Macrino datis eum sibi nomina Imperatoris, Cæsaris, Augusti & Tribunitiam potestatem statim tribuisse, προλαμβάνοντα αὐτά, quod

p. 13.
14.
15.
29.
31.
53.

προ-

προλαμβάνειν de anticipatione ejusmodi ratione temporis, a
quo numerare inceperit, interpretatus doctissimus ille Chrono-
p. 59. logus. Verum meliorem esse Xylandri versionem, qui reddit,
hæc nomina necdum sibi decreta occupans, & cuivis legenti patet
& ab Autore nostro satis demonstratur. Ut autem Kalendas
Januarias initium omnium harum dignitatum ab Elagabalo con-
stitutum arbitraretur Pagius, per numismata quædam inductus
est signata P. M. TR. P. III. COS. III. & TR. P. V. COS. IIII. cum
quadrigis Imperatore aurigante, quæ manifeste ad processus ejus
55. Consulares pertineant, cum triumphum nunquam egerit. Hoc
vero quemadmodum lubens concedit Valsechius, ita falli plane
ostendit Pagium, dum credit, non nisi Kalendis Januariis, quibus
Consulatus inibatur, ejusmodi processus Consulares fuisse habi-
tos, quippe quos subinde & vel duodecies uno eodemque anno
repeti non fuerit insolens, donec Justinianus Nov. 105 ultra
97 sqq. septem non haberi debere constituerit. Rejectis denique, quas
ad difficultatem hanc solvendam Toinardus & Petavius foverant,
opinionibus, Autor suam ipsius proponit eo redeuntem; ut Ela-
gabalum initium sui Imperii a morte ipsius Caracallæ, cujus fili-
um se jactitabat, deduxisse censeat. Quam in rem observat, ni-
hil non eum egisse, ut Macrini memoriam omnibus invisam red-
deret, eumque tanquam usurpatorem Imperii coargueret, ex quo
verosimile ipsi videtur, eum tempus etiam Imperii Macrini sibi,
tanquam legitimo successori vindicasse, præsertim cum tradat
Dio & aliunde constet, eum ex fastis Consularibus & marmori-
bus Macrini nomen erasisse, suumque substituisse. Ista sane ra-
tione facile patet, &, quomodo Scriptores supra memorati haud
vere inter se discrepent, cum Dio a Macrino victo, Herodianus
retro, uterque non sine causa numerare incipiant, & quomodo
in numis TR. P. V stare possit, salvo Dionis calculo. Non
occurrit haud dubie Autori doctissimo Zosimi locus L. I C. 10,
qui insigniter conjecturam ejus tuetur, manifeste prodens, quod
uno eodemque tempore post Caracallæ necem Romæ Macrinus,
in Oriente Elagabalus, tanquam genere Antoninum contin-
gens, ab exercitibus Imperatores fuerint nominati.

Referta est hæc Dissertatio multis aliis ad numorum &
mar-

marmorum dilucidationem facientibus argumentis, &, quod difficillimum est in materia Chronologicis tenebris involuta, perspicue scripta, quas laudes æqui rerum æstimatores quicunque Valsechio nostro non invidebunt.

DECRETA ROMANA ET ASIATICA PRO Judæis ad cultum divinum per Asiæ minoris urbes secure obeundum, ab Josepho collecta in libro XIV Archæologiæ, sed male interversa & expuncta, in publicam lucem utilitatemque restituta. Accedunt SVIDÆ aliquot loca in literis α, β, γ, δ ab vitiis purgata ex MSS. Codicibus Academiæ Lugduno-Batavæ ab JACOBO GRONOVIO.

Lugduni Bat. ex officina Luchtmanniana, 1712, 8.
Const. pl. 8½.

CUm optime mereantur de bonis litteris, qui ex MSS. melioris notæ codicibus in lucem proferunt, quæ lucem fœnerari possunt autoribus, merita laude defraudandus non est Cl. Gronovius, jam ope duorum MSS. ex If. Vossii bibliotheca in Academicam Lugduno-Batavam translatorum, & Josephum ea parte, qua mutilus adhuc fuit, redintegrans, & Suidam locis non paucis emendans. Nimirum ex Josephi libro XIV Antiq. Jud. cap. 17 p. 488 editionis Genevensis & Lipsiensis, post verba τυγχάνειν ἐβούλοντο exciderant aliquot decreta Romana & Asiatica in Judæorum favorem facta, idque, ut Cl. Gronovius judicat, librariorum tædio tot describendi nomina. Jamdudum pollicitus erat ipse Vossius *de Sibyllinis oraculis* cap. VIII, se hæc decreta ex MS. codice evulgaturum. Neque tamen promisso stetit, nisi quod in suis *ad Catullum observationibus* p. 313 Decretum Halicarnassensium publicavit. Integrum igitur fragmentum nunc demum exhibet Cl. Gronovius, in quo continetur 1) SCtum P. Dolabella & M. Antonio Coss. statim post mortem Julii Cæsaris factum in favorem gentis Judaicæ: 2) Dolabellæ epistola ad Ephesios, primariam Asiæ urbem, in qua Judæis indulget vacationem a militia & liberum religionis exercitium. 3) L. Lentuli Consulis privilegium Judæis datum de vacatione

a militia : (NB. Duo hæc capita, quæ n. 2 & 3 memoravimus, exstant jam in editione Genevensi ac Lipsiensi.) 4) Decretum Deliorum de eadem re : 5) SCta Romana in favorem Judæorum facta : 6) Decretum Pergamenorum, in quo continetur SCtum Romanum : 7) Decretum Halicarnassensium de libero Judæorum exercitio religionis : (Hoc, ut prædiximus, jam editum est ab Is. Vossio.) 8) Decretum Sardianorum, & 9) Ephesiorum
p. 26-46. eadem de re. Hæc subjunctis notis illustrat Cl. Editor, in quibus & docet, hoc ex fragmento dispelli posse magnam illam hæsitationem, quæ adhuc vexavit eruditos de Pauli Apostoli civi-
41 sqq. tate Romana. Nimirum in hoc fragmento sæpius mentio fit *Judæorum civium Romanorum*. Unde is colligit, jus Romanæ civitatis Judæos pretio emere solitos esse a Romanis per provincias magistratibus, adeoque & majores Pauli pecunia data jus civitatis Romanæ adeptos esse. Observamus vero, Lentuli Cos. verba, quibus *Judæorum civium Romanorum* fit mentio, jam exstare in Josepho edito. Sæpius quoque in his decretis com-
33-34. memoratur δεισιδαιμονία Judæorum, quod Cl. Editor docet in bonam partem esse interpretandum, ut significetur *religio*, non contumeliose *superstitio*. Id quod liceat nobis accommodare ad duo N. T. loca, *Actorum XVII, 22* & *XXV, 19*, quæ a multis male redduntur & contumeliose, cum simpliciter *religio* ibi signi-
48 sqq. ficetur. Post notas suas Cl. Gronovius exhibet eorundem Decretorum versionem, quæ exstat in Latina Josephi editione Coloniensi anni 1524, sed de cujus monstrosa fœditate conqueri-
56 sqq. tur. Hinc sequuntur ejusdem Emendationes in Suida, in quibus quod Cl. Kusterum, cujus editionem nos A. 1706 p. 1 recensuimus, justo asperius tractat, more suo facere videtur. Ceterum non licet nobis ex hisce emendationibus, quas optimas sane fatemur esse, multa promere & hic adscribere. Ne tamen prorsus nihil ex illis Lectori ad judicandum offeramus, tria exempla dabimus. Vulgo apud Suidam in voce ἀπηλλάγησαν sic legi-
58. tur: Ἀπηλλάγημεν πολυνόσου νοσήματος. Hic vocem νοσήματος pro explicatione adscriptam invasisse locum vocis a Suida
59. scriptæ, nempe πάθους, ex MS. Codice docet Gronovius. Idem in Editorem Cantabrigiensem invehitur, quod vocem Ἀπήμαρτεν

τεν, eo quod nulla esset addita explicatio, plane omiserit: refertque, in suo Codice egregie legi: Ἀπήμαρτεν, ἀπέτυχεν. Alibi obscuriorem Suidæ locum, & ab editoribus magis depravatum, ope sui Codicis sanat & illustrat, simulque Xenophontis locum, quem Suidas innuit, indicat, eundemque pariter emendat. p. 86, sq.

HISTOIRE DES JUIFS RECLAMEE,

i. e.

JACOBI BASNAGII HISTORIA JUdæorum suo Autori ac pristinæ conditioni restituta.

Roterodami, apud Fritschium & Bœhmium, 1711, 12 maj. Plag. 20.

CL. Basnagius, Autor Historiæ Judaicæ gentis, cujus Tomos I & II A. 1707 p. 448 sq. Tomos vero III, IV & V A. 1708 p. 13 sq. recensuimus, ἄνευ προοιμίου, sed non ἄνευ πάθους, conqueritur de novo plagii genere, quod perpessus est. Curavit Ludovicus Elias Dupin, (quod creditur) Historiam illam Parisiis recudi, sed truncatam alteratamque, suppresso Autoris nomine, prætexens omnino utilitatem publicam, quod sine ista mutatione egregium opus legi in Gallia non potuerit. Basnagius vero summam sibi & rei literariæ factam esse injuriam existimat. Confutatis igitur novi Editoris prætextibus, primum queritur, immutationibus Parisinis signum διακριτικὸν plane nullum fuisse adjectum, quo ab opere ipso discernerentur, cum tamen Calmeti Benedictini inserta Dissertatio de Judæorum Politia, ejus nomen in fronte gerat. Queritur, errores typographicos Roterodamensis editionis, nec non ceteros, quos inadvertentem se commisisse candide profitetur, retentos in Parisina, quorum tamen plurimos in Abaco erratorum prioris editionis ipse jam Basnagius emendaverat. Queritur cumprimis, contradictiones suo operi affingi, mutatis quibusdam locis, ceteris vero, quæ in eandem scripta erant sententiam, incolumibus. Basnagius negarat, Constantinum M. aures Judæis præscindendas curasse; in

nova autem editione illud ipsum affirmatur & Autor se ipsum refutans inducitur. Idem Ambrosii zelum adversus Theodosium Aug. Synagogæ destructæ restaurationem imperantem culpaverat inque illa censura hic perstat; sed & hæc Parisiensis Editor in contrariam mutavit sententiam. Idem contra Basnagii sententiam, adductis rationibus ac testimoniis affirmaverat, Judæos ante Christum natum adorasse Angelos, post Servatoris vero nativitatem cultum tunc excessibus deformatum, isto respectu improbatum fuisse a Paulo ad Colossenses scribente, tandemque a Rabbinis prorsus sublatum. Noster nihil horum admittit, probatque, Judæos nunquam Angelos adorasse, suam etiam de origine τῶν Tephillim ab ipso Mose petenda sententiam contra Pinium vindicat. Operosior est in afferenda opinione ab Editore Parisino sibi erepta, quando schisma decem tribuum Deo non fuisse exosum, neque pios ex illis tribubus confessores ad cultum Hierosolymitanum tanquam centrum unitatis adstrictos fuisse, sensit, quam mentem, Eliæ ac Hoseæ cumprimis historia exaggerata, & hic tuetur. Nec segnius vindicat aliam sibi a Parisino ereptam hypothesin, quod videlicet Scribæ fuerint ordinarii legis interpretes, quorum propago, postquam cum templo ipso interierint, Caraitæ merito habeantur, quodque adversi Pharisæis fuerint, eosdemque pro novatoribus habuerint.

Dehinc luculentis ostendit exemplis, plurima, etiam verissima notissimaque, quæ vel de Sanctorum quorundam defectibus, vel de Regum Gallicorum Hispanorumq; vitiis vel de Judæorum in quibusdam momentis innocentia vel de Protestantium Doctorum gestis recitata in priori editione fuerint, e posteriori multa cum affectatione sublata esse. Hic nævos Pugionis fidei Raimondiani repetit; duos ait extitisse ineunte seculo XVI Judæos, quibus nomen Pepericorniis fuerit, quorum alter qui Halis Saxonum publico affectus fuerit supplicio, cum Reuchlini antagonista confundatur: quinque libros Judaicos titulo Nizzachon insignes, distinguendos esse, quos Bartoloccius aliique confundant, multaque alia lectione digna commemorat, Cæsarii etiam Arelatensis Historia non leviter illustrata. Multus præterea est in statuminanda hypothesi sua, quod priscum Ecclesiæ Christianæ

stianæ regimen, ipsique adeo Episcopi & Presbyteri a gubernatione Synagogæ per Archi-Synagogos & Parnasim originem traxerint, quippe quam Parisiensis Editor una litura deleverat. Tum suam de miraculis, quæ tentata templi Hierosolymitani restauratione evenerint, sententiam fusius exponit, Chronologiam Judæorum illustrat, denique contra interpolatorem suum variis argumentis tuetur, circumcisionem inter Ægyptios viguisse. Insuper Autorem Dissertationis de Judæis in Gallia restabilitis, contra se scriptæ & in Parisinam editionem insertæ, refutat, disquirens cumprimis de Decurionum veteri officio deque inscriptionibus aliquot Oxonianis. Cumprimis autem prolixa Basnagio lis est cum Montfauconio, qui in observationibus ad Philonem sub Therapevtis Christianos occultari depugnaverat: hunc pressim refutavit Noster simulque ostendit, Philonem imperite pro Christiano haberi, Marcum sero Alexandriæ docuisse, Petrum vero non ante Neronis Imperium Romam venisse. Therapevtas ab Essæis non alia ratione distingui vult, quam Essæos contemplativæ vitæ addictiores ab Essæis activæ vitæ studentibus.

Postremo velut per appendicem Cl. Basnagius de numis Ebraicis copiose disputat, ratus, omnes quidem suppositos esse, tum illos qui quadratis sint literis signati (quas habet pro Assyriacis) propter nimiam, quam præ se ferunt, ætatem, tum eos, in quibus Samaritanæ occurrant literæ, (quas pro vetustis Ebræorum characteribus babet) eo quod Judæi illas deseruerint: Qua data occasione de antiquissimis Atyos Lydii & Macedoniorum Regum numis disserit. Neque hoc prætermittendum est, Autorem in Præfatione peculiari ad alia quædam, quæ hinc inde castigata in opere suo Judaicæ Historiæ viderat, respondisse, v. gr. cur Joannem Climacum Joannem de Climace dixerit; neque tamen sphalmata inadvertentiæ tum chirographicæ tum typographicæ diffitetur. Scriptori etiam Gallico Dissertationis de Historia Judæorum, alterique Anglico observationum circa Historiam Jud. respondet, suamque cumprimis in censendis Patrum, sigillatim Augustini, actionibus severitatem contra illos tuetur.

LES

LES OPERATIONS DE LA CHIRURGIE avec une Pathologie par JEAN BAPTISTE VERDUC, Docteur en Medicine.

Johann BAPTISTÆ Verducks, MED. DOCT. und berühmten Practici in Paris, Chirurgische Schrifften.

i. e.

JOHANNIS BAPTISTÆ VERDUC, Med. Doct. & Practici Parisiensis, Opera Chirurgica.

Lipsiæ, apud Joh. Frid. Gleditsch & Fil. 1712, 4.
Const. utraque Ed. Gall. & Germ. Alph. 4.

POstquam Autor Clarissimus variis hactenus tractatibus suam in Anatomia, Physiologia & Chirurgia peritiam abunde ostenderat, hoc in opere, cujus Germanicam imprimis versionem hic exhibemus, Chirurgiam æque ac Pathologiam plenarie docere sustinuit. In duas vero partes hoc dispescuit, in quarum priori operationes Chirurgicas describit, tumores, vulnera, ulcera, fracturas, & luxationes exhibet, & modum deligandi atque machinarum ope extendendi partes sistit. In posteriori ætiologiam morborum externorum in specie explicat, ordinem analyticum ubique secutus, morbum describendo, signa diagnostica & prognostica enarrando, diætam præscribendo, & methodum medendi commendando. Observationes hinc inde leguntur tam in propria praxi factæ, quam ab Autoribus fide dignis recensitæ, medicamenta etiam describuntur, tam ore sumenda, quam extrinsecus applicanda. Nos pauca cum L.B. ex his communicabimus.

P. I p. 28. A lithotomia abstinere jubet Chirurgos, ubi vesicæ calculum nimiam acquisivisse magnitudinem suspicio est, ne mors acceleretur ægri; idque exemplo probat Sacerdotis cujusdam in nosocomio Parisiensi, quod a Charitate nomen habet, huic operationi subjecti, qui, cum calculus præ nimia mole extrahi non potuerit, paucis diebus post fato concesserat. In ejus vesica
29. inventus fuit lapis 3 uncias ultra 3 libras ponderans. Alium que

comme-

commemorat calculum in Equite 82 anno defuncto 25 unciarum cum dimidio, in quo aliquot ductus seu canales urina formaverat, per quos libere effluere poterat; causam morbi in pravam ægri diætam, vino Hispanico & matutinis horis cerevisiæ potu saccharo edulcatæ delectati, rejicit. Tumorem, p. 45.
Lupiam alias dictum, pilei figuram referentem & superiorem femoris partem prope trochanterem occupantem, quam fœmina de collo fascia gerere cogebatur, refert, eumque superveniente febre ardente ad ficus usque magnitudinem decrevisse perhibet.
Modum, quo fonticuli effectum suum edunt, explicaturus Autor, ad Chymicos provocat, qui oleum ab aqua separaturi filtrum chartaceum oleo imbuunt, ut illud solum exclusa aqua transmeet. Idem circa fonticulos contingere putat; dum enim humores in libero suo circulo a fonticulo impediuntur, stagnant, acorem contrahunt, & eodem poros fonticuli imbuunt, per quos dein non nisi acidæ particulæ sanguinis transfluunt, exclusis pinguibus & balsamicis. De Anevrismate dum loquitur, juvenem allegat, qui ab ictu gladii talem tumorem in arteria carotide contraxerat; pro quo curando novam invenit fasciam, illi similem, quæ ad hernias inguinales adhibetur, cujus globus tumorem comprimit, fascia vero elaterem constituens super scapulam & sub axilla ducitur, globoque affigitur. Rachitidis causam in inæqualem succi nutritii & spirituum distributionem rejicit. Cur autem pedes incurventur, explicaturus, supponit, ossibus hoc in morbo de suo nutrimento nihil decedere, musculosas vero nerveas & tendinosas partes propter succi nutritii defectum arefactas esse; hinc concludit, quod, si tibia e. g. elongari incipiat, musculi nulli augmentationi auscultantes os tibiæ ex utroque latere retineant, & in arcum flectant; quod ulterius confirmatur eo, quod ossa tibiæ illo in latere, in quo musculi affixi sint, inflectantur; quod frictiones non in convexa sed concava ossium parte instituantur; quod spina dorsi pro diversa musculorum insertione in formam literæ S. flectatur; quod ossa femoris & humeri raro incurventur, quia a musculis æqualiter ambiuntur & firmantur, sed potius incrassentur; quod in adultis, in quibus ossa legitimam conformationem & debitam longitudinem nacta sunt, hæc non incurventur. In *Parte II* puellæ mentionem P. II p. 3.

Ggg facit

facit 10 annorum hydrocephalo laborantis, cujus caput 27 polli-
ces craſſum erat, facies vero & totum corpus ſceleton infantis
p.12. unius anni cute tectum referebat; nec non pueri, tinea affecti,
& per refrigerantes fomentationes curati, quam vero cephalal-
giæ & convulſiones epilepticæ, eæque lethales exceperunt; poſt
mortem dura mater rubicunda & hinc inde ſubnigra conſpicie-
batur, inter eam & piam matrem, quæ ſublutei coloris erat, li-
quor nigricans & in ventriculis cerebri anterioribus viride-
ſcens lympha inveniebatur; quæ mala procul dubio diuturno uſui
nimis adſtringentium & repellentium medicamentorum adſcri-
19. benda ſunt. Notatu digna eſt obſervatio de prolapſu oculi, in
quo horæ unius ſpatio ſexies ſuper mediam malam deſcenderat
38. ille, & iterum intra orbitam ſe receperat. Fiſtulæ lacrymalis
theoriam talem tradit Autor clariſſimus: Fiſtula hæc eſt a mate-
ria acri facta exulceratio canalis narium, & per conſequens pun-
ctorum lacrymalium, quæ, cum penitus ſint deſtructa, lacryma-
rum ad nares fluxum impediunt. Præcedit ſemper tumor ſacci
lacrymalis, quia ſucci nutritii in exilibus canaliculis, ex quibus
canalis conflatur, ſtagnant. Quodſi igitur hæc obſtructio non
reſolvitur, liquores in fermentativum abeunt motum, ſaccus la-
crymalis intumeſcit, ductus & canaliculi obſtruuntur, atque tu-
mor tandem ad ſuppurationem tendit, cum quo pure lacrymæ
miſtæ denuo fermentant, & acrimoniam augent. Succeſſu tem-
poris pus membranas dilacerat, exulcerat, particulis ſuis ſalſis in-
durat, & calloſas reddit, oſſaque ſubjacentia, cum ſint admodum
73. tenuia, arrodit. Poſt hæc polypi mentionem facit in juvene, cui
in more ſæpe poſitum fuit, digiti extremitate narium interiora
vellicare & purgare; pedunculi hujus non ſolum ex naribus pro-
pendebant, ſed & ad fauces tendebant, reſpirationis uſum tan-
128. dem intercipientes. Raucedinem poſt exulceratam & deperdi-
tam uvulam non hujus defectui adſcribit, cum columellæ textura
ſpongioſa tremorem aeri & claram vocem conciliare haud queat,
accuſat potius muſculos & cartilagines laryngis ab exulceratione
145. ſimul corruptas & arroſas. Miram & extraordinariam bron-
choceles curam recenſet: Helveto cuidam 40 annorum per
multos annos magno ejusmodi tumore laboranti forte fortuna
faber

faber ferrarius bacillo ferreo ex igne pro clavis cudendis extracto per mediam bronchocelen adigebat, ex quo vulnere multa nodosa & lapidosa corpuscula lentium magnitudine procidebant; suppurato dein ulcere liberabatur miser a malo. Rationem p. 164.
redditurus, cur omne pus ex empyicorum thorace evacuare minus deceat, dicit, quod, si omne pus simul & semel evacuetur, aer penetret, vacuum repleturus locum, qui, cum sit frigidior pure, obstructionum, humorum circulationem supprimendo, autor existit; imo particulis suis acidis fibras nerveas vellicando spirituum animalium motum ad affectum locum determinat. Nec minus notatu dignæ sunt observationes, quæ sequuntur: Eques 164.
juvenis tribus globulis ex sclopo jactis petebatur, qui prope papillam dextram ingressi juxta scapulam exitum inveniebant, & dextrum pulmonum lobum tribus foraminibus perforabant. Ex vulneribus & ore multum sanguinis spumosi profluebat, inde tabe pene consumtus & medicamentorum usu pertæsus ter de die lac caprinum hauriebat, quod vulnera consolidavit, & ægro vires sensim restituit. Vir quadratus & lepidi ingenii chalybem, qua 185.
coquus cultros acuere solebat, deglutiverat, quæ sexto mense post facto a natura in dextro hypochondrio abscessu extrahebatur; altera vice pedem ollæ ferreæ deglutiverat, qui itidem post dimidii anni spatium ex abscessu in sinistro hypochondrio prodibat. Inde cultrum vaginæ inclusum deglutiverat, qui paulo post per abscessum super vertebras lumbares exitum inveniebat. Tandem bufonem vivum deglutiverat, quem absque noxa post horæ spatium percusso manibus abdomine vomitu reddebat. Denique de virgine 23 annorum refert, eam prolapsu vaginæ ute- 290.
rinæ laborasse, a quibusdam vero pro hermaphrodito fuisse habitam, hinc a Magistratu Tolosano jussam a muliebribus vestibus abstinuisse; postquam autem a perito Chirurgo Parisiensi, Saviard, prolapsus ille fuerat repositus, viriles iterum cum muliebribus commutasse vestes. De cetero monendus est L. B. Editioni Lipsiensi completissimum rerum notabilium indicem accessisse.

DE VORTICIBUS COELESTIBUS DIAlogus, cui accedit Quadratura Circuli Archimedis, & Hippocratis Chij analytice expressa; Autore JOANNE POLENO, in Gymnasi Patavino Astronomiæ & Meteororum Professore.

Patavii, typis Jo. Bapt. Conzatti, 1712, 4.
Alph. 1 plag. 5 tab. æn. 7.

CUm ii, qui Dialogum de re aliqua referre constituunt ea methodo, quasi eundem a Viris, (quos fingunt) inter se colloquentibus perceperint, soleant, inprimis exponere, quomodo
p. 1. factum fuerit, ut eundem audierint: Autor noster morem hunc non pœnitendum imitatus, sub ipsum libri initium narrationem adornat, in qua refert, quomodo locum, ad quem tres Viri Astronomi jam convenerant, fortuito petierit, & perhumaniter exceptus apud eosdem constiterit, atq; eorumdem de cœlestibus vorti-
3. cibus dialogum audierit. Inde vero ipsa in narratione singulatim eorundem indolem exhibet, ut ea, quæ quilibet diceret, ex ipsius dicentis genio possent prænosci quodammodo, atque distin-
5. ctius haberi. Tandem factam sibi fuisse copiam scribendi ea, quæ exceperat attentis auribus, enarrat: ita hosce Astronomos, habita rerum dicendarum ratione, alternis vicibus colloquentes
8. inducit, quæque sibi animo proposuerat, exponit. Et quidem primo, postquam notavit, antiquos tum Philosophos, tum Astronomos parum de cœlesti Physica solicitos exstitisse, physicum cœleste systema Cl. Kepleri breviter, sed haud obscure, describit. Eademque postea methodo de Physica cœlesti Cl. Newtoni, deque Physica cœlesti Cl. Cartesii verba facit. Quibus in medium allatis, dimissaque (non tamen absque laudatione) Kepleri Physica, alterutram Physicam cœlestem, vel Newtonia-
13. nam, vel Cartesianam, haud dubie esse adhibendam, evincit. Cum vero Newtonus ea, quæ proponit, dilucide etiam ex propriis principiis demonstret, quicunque ejusdem principia semel admittunt, in Systemate ipsius necessario quoque conveniunt. Quod porro in Vorticum systemate haudquaquam posse sperari, sane liquet ex plurimis illis controversiis, quæ vigent inter

ter

ter eos, qui ſunt in ſyſtemate eodem majori cum cura atque ſubtilitate verſati. Autor autem noſter controverſias illas diminui p.15.
ac tolli poſſe hac una ratione arbitratur, ſi phænomena ſingula (ſaltem præcipua) quæ ab Aſtronomis obſervata referuntur, cum vorticum mechanica ſumma fide diligentiaque conferantur. Hanc itaque ſibi a principio Autor propoſuit collationem, ulterius non progreſſurus, cum ea, quæ ex eadem conſequuntur, facile perſpicienda Viris doctis relinquat. Copernicanum ideo 17.
Planetarum Syſtema proponit, & quæ pro eodem Syſtemate ra- 18.
tiones ſunt validiores, in medium affert, addens poſtea quidquid 19.
ſolidioris contra illud dici poteſt; quibus poſitis, rei neceſſitate id poſtulante, Tellurem inter Planetas primarios reponit; ac, moveri primarios omnes circum Solem, conſtituit: quo in motu apparet ætherem illum, in quo innatant primarii, & a quo vortex Solaris componitur, circum Solem cieri oportere. Ætherem vero in partibus a Sole remotioribus tardius circulare 23.
concludit; nam inter primarios ii tempora periodica (quæ ponit) majora habent, qui ſunt etiam conſtituti in majoribus a Sole diſtantiis. Quas diſtantias accurate determinat, atque ex iis- 25.
dem arguit, in quolibet primario duplicem vim eſſe agnoſcendam, quarum altera expellente primarius extrudatur longe a centro, altera gravitativa ad centrum trahatur, unde emanet ex utriusque compoſitione primarii ſuſpenſio in determinata diſtantia. Diſtantias inde varias, maximas nempe, medias, minimasque 27.
primarii cujuscumque exponit, atque conſiderat; rejectisque iis, quæ de inæquali particularum ætheris magnitudine dicuntur, haſce diſtantiarum mutationes a viribus expellente & gravitativa varie temperatis pendere, conſtituit. Poſt quæ in primario- 32.
rum & Solis magnitudinibus adſignandis verſatur; quas dicit, nec a vorticum ſyſtemate pendere, nec ulla inter ſe converti analogia. Cum tamen demonſtraverit, primarios omnes phyſice ab occaſu in ortum Solem circumire, fuſius quærit, an Planetæ a 34.
fluido deferenti velocitatem recipiant æqualem ei, qua fluidum ipſum deferens (ſive æther) movetur, an minorem: tandem fatetur, ſe in illorum ſententiam pertractum, qui Planetas incedere tardius ipſo æthere arbitrantur: tueturque navis ſecundo 36.

 flumi-

flumine descendentis comparationem, ac propositam senten-
p. 39. tiam experimento alio aptiore magis confirmat. Quod etiam
præstare nititur triplici ratione, quarum primam desumit ex
sphærica figura, secundam ex intestina agitatione partium æthe-
ris, tertiam ex eo, quod alio modo planetariæ sphæræ, alio autem
æthereo fluido motus communicetur; quas rationes adhibitis
45. Figuris clarius exponit; addens quædam super hac re caute di-
47. ligenterque animadvertenda. Sequitur autem sermo de Solis
circum axem conversione ab occasu in ortum, cujus tempus
aliud periodicum, aliud synodicum esse definit, & ex qua pro-
49. manare vorticis integri conversionem defendit. Vult enim,
ætherem triplici duntaxat ratione in orbem moveri posse: vel
quia corpus ætherem circumambiens in orbem moveatur, se-
cumq; rapiat inclusum ætherem; at id de Solari vortice dici ne-
quit, nam corpus hoc ætherem circumambiens adsignari non
potest: vel quia æther se per se ipsum torqueat, atque conver-
tat: sed id quoque non constituendum existimat, cum, ob nimis
inæquales Planetarum omnium, & Planetæ cujuslibet motus,
etiam æther ad nimis inæquales motus semet ipsum determina-
re deberet, cum huic sententiæ, re diligenter perpensa, nec fave-
ant ii, qui eam amplecti videntur, Lacterius, Villemotius, aliique,
cum id sit a naturæ simplicitate alienum, cumque demum id
aliis rationibus non verisimile esse probetur; vel quia (ultimo)
æther moveatur in orbem a centrali corpore (ut aqua a baculo
circum axem rotato in verticem abit) & hæc sententia facilior,
naturæ simplicitati magis consona, pluribusque probata videtur,
pro qua maxime faciunt velocitates fluidi elanguescentes magis
magisque crescentibus a Sole distantiis; unde, Solem esse fontem
motus, hoc, gravioribus consimili, argumento concluditur.
55. Fatetur tamen, atque profitetur, hanc quoque sententiam suis
difficultatibus offici, sed minoribus, quam duæ reliquæ: ideo
præferendam. Motum vero Soli a nullo extrinseco corpore impri-
mi affirmat, eundemque non posse mechanica ratione explicari,
proptereaque ceu principium & causam, cujus causam aliam
mechanicam adsignare, neque rigidi Philosophi teneantur, esse
58. ex necessitate assumendam. Quibus positis de Primariis, ad
Secundarios, quorum primæ observationis historiam narrat, mo-
tumque

tumque circa primarios (correctionis, ut apparet, defectu ſemel non primarios, ſed Solem reliquerunt) ab occaſu in ortum conſtituit, gradum facit. Atque in primis aſſerit, non ſolius Lunæ, ſed omnium ſecundariorum rationem habendam eſſe in perquirenda cauſa phyſica ſecundariorum. Explicationem inde impreſſionis motus Lunaris a Carteſianis & a Cl. Villemotio adhibitam profert; quam ut falſam eſſe probet, proponit, quod, ſi Planetæ circum axem a fluido Solaris vorticis converterentur, converterentur ab ortu in occaſum, quam propoſitionem fuſe rationibus probare, & experimento facili atque certo demonſtrare, maxime nititur. Ubi vero motum illum a fluido Solari non prove- p. 63.
nire conſtituit, eundem a Primariis (quos circum proprios axes, æque ac Solem per ſe ipſos converti ponit) deducit, qui primarii hoc converſionis motu vorticem circum ſe ipſos efficiunt; vortices autem iidem moventur in eandem plagam, in quam primarii, & motu ſuo innatantes ſecundarios in orbem deportant.
Hinc de primariorum motu circum axem ab occaſu in ortum 76.
ediſſerit, & præcipue de diurno Telluris motu in contrarias partes diſputat, eundemque per hypotheſin aſſumit: inde horum 79.
motuum periodos exponit, & Planetarios dari poſſe vortices affirmat experimento atque ratione. Poſtea quaſdam animad- 80.
verſiones ad hanc primariorum converſionem ſpectantes in medium affert. Tempora vero periodica ſecundariorum recenſet; 86.
& ea conſiderat, ut periodica primariorum conſideravit. Idem 87.
de ſecundariorum diſtantiis a ſuorum primariorum centris, cum ſecundariorum quoque ſuſpenſionem intra vortices primariorum in viribus expellente atque gravitativa reponat. At diſtantiarum harum occaſione verba facit de conjecturis, quibus Cl. Hugenius ſuſpicatus eſt, ultra quintum Saturni comitem alios fortaſſe circumvagari, interque quartum, & quintum grandi intervallo diſtantes alium conſtitui. Quarum conjecturarum primam admittit non ſecundam; quia reperit, diſtantias quarti ſatellitis Saturni & quinti in eadem eſſe ratione cum diſtantiis Martis (quarti primarii) & Jovis (quinti primarii) unde, ſi in Primariorum ſyſtemate hæ obtinent diſtantiæ, rationi non repugnat, eaſdem quoque in Saturnino ſyſtemate obtinere: hicque quædam alia digna ſcitu refert ad diſtantias numerumque

ſecun-

p. 94. ſecundariorum ſpectantia. Nec prætermittit diſtantias maximas, medias, minimasque, quas dat & ea proſequitur methodo, qua in ſimilibus primariorum diſtantiis uſus fuit; indicans tamen plura diſtantiarum mutationum ſymptomata in ſecundariis fieri, quam in primariis: puta, cauſa Syzygiarum & Quadratorum.
97. Mox agit de conſtanti ejusdem faciei Lunaris ad Tellurem directione, qua etiam ſecundarios ceteros præditos eſſe opinatur,
99. remque diligenter, atque accurate proſequens, primo de libratione Lunæ in latum diligenter pertractat: ſecundo de libratione in longum dicturus, exponit prius, quando Planetam converti circum proprium axem intelligi debeat, & quando non; qua re expoſita, explicandæ librationis Lunaris in longum rationem optimam in Lunæ circum axem proprium converſione reponit; atque oſtendit, tum ceteras hypotheſes veritati haud conſentire, tum hanc Newtonianam hypotheſin poſſe vorticibus cœleſtibus optime accommodari. Quamobrem conſtantem hanc ſecundariorum directionem enaſci ex eo vult, quod eodem prorſus tempore quilibet ſecundarius & integram converſionem perficiat circum proprium axem (per ſe ipſum, ut dictum fuit de Sole & de Primariis; unde, Planetas omnes converti per ſe ipſos circum proprias axes, ceu univerſale principium aſſumitur) & integrum gyrum circum ſuum primarium ab-
107. ſolvat. Quæ omnia adhibitis Figuris reddit faciliora. Poſtquam autem variarum ſecundariorum magnitudinum quædam attulit indicia, ad alia maximi momenti phænomena ſermonem transfert primariis æque ac ſecundariis communia. Et quidem ſtatim Keplerianam legem, Quadrata nempe temporum periodicorum in eadem eſſe ratione cum cubis diſtantiarum in quovis Syſtemate, ſeu Solis, ſeu Primarii alicujus, proponit atque demonſtrat. In hac re, quam perdifficilem appellat, quid propagatio & diffuſio motus a ſtella centrali per totum vorticem valeat, expendit: ac Newtonianam ſuper hac re Propoſitionem, quæ eſt 52 Lib. 2 Princ. Phi. Math. (quod aureum opus appellat)
114. ceu utiliſſimam tranſcribit. Atque ulterius pro ſui inſtituti ratione pergendo, comparationem facit inter motum ætheri communicatum ab ipſa ſideris centralis ſuperficie, & motum diffuſum ad ætherem usque eum, qui defert aliquem vorticis ejus-

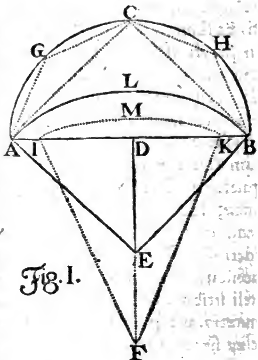
ejusdem Planetam; qua comparatione ostendit, quam motus a centrali sidere propagatus reapse tardior illo sit, qui requiretur pro lege Kepleriana servanda. Duo deinde contraria huic pro-
positioni argumenta refutat, quorum primo Solem nequaquam p. 116.
solidum esse dicit, ac nihilo minus difficultatem celeris motus redire, Autor noster respondet. Secundum a Cl. Saurino, qui non ipsi propositioni directe, sed potius applicationi propositionis adversatur, ex eo desumitur, quod ætherem in propositione sua Newtonus omnino fluentem supponat, Saurinus contra modice tantummodo fluentem, atque præditum non exigua partium cohærentia. Sed aeris tenuitas, quæ crescentibus a Terra distantiis infinite propemodum crescit, experientiæ, quæ intra ætherem (& sane impurum) in recipienti exhausto fiunt, Autori nostro probare videntur aperte, ætherem omnino fluentem & nulla partium cohærentia præditum esse. In quibus ubi fuit Autor noster fuse versatus, concludit, quod ex iisdem appareat, tum Newtonianam, tum Keplerianam legem servari, ideoque (si fieri potest) conjungi necessario oportere. Postea ana- 125.
logiam inter areas radio vectore abscissas, & tempora explicat, nec non Cel. Leibnitii Harmonicam Circulationem, cujus inventionem in Cel. Viri laude ponit. Describit inde Wardi Analogiam inter angulos ad Focum superiorem, & Tempora, sed eidem primam anteponit. Affirmat vero, longe difficillimum 128.
esse, legem Keplerianam ab hac analogia, vel analogiam hanc a lege Kepleriana deducere. Quod ut confirmet, hypothesin Cl. Villemotii considerat, qui analogiam ex Kepleriana lege derivare conatus fuit, eoque rem Autor noster perducit, ejusdem principia & ratiocinia dum prosequitur, ut ipsius hypothesin admitti non posse ostendat, nisi prius, duos numeros 68 & 55 esse 132.
æquales, admittatur. Atque adhuc idem Harmonica Cl. Leibnitii Circulatione corroborat, quem vehementer laudat, quia noluit Keplerianam legem ex analogia proposita absque interruptione derivare. Hinc agit de hac interruptione, deque controversia inter Cl. Viros Leibnitium & Gregory: ac quomodo fluidum Harmonicam Circulationem concipiat, non inutili ra- 140.
tione considerat. Quibus omnibus quid requiratur in ætheris

motu, ut recensita phænomena servari queant, proponit. Præter quæ alia etiam ad secundarios spectantia animadvertit, quos pluribus, quam sint primarii, inæqualitatibus ex necessitate ob-
p. 142. noxios esse, demonstrat. A quibus expeditus ad inclinationes axium vertiginum Planetarum pertransit, atque actionem actioni magnetis persimilem, & mechanicam Villemotii explicationem expendendo, eas minus probabiles invenit; quare opinatur, Planetas a principio eandem positionem jam obtinuisse, neque ab ipsa perturbari, nisi tantum, quantum necesse est, ut axis sibi ipsi quilibet parallelus incedat. Quo de progressu multa edisserit, positisque figuris illustrat. Unum sane prætereundum minime est, in quo non semel versatur; in hac scilicet integra pertractatione Vorticum Planetarum habendam semper esse rationem, atque, non ipsa primariorum corpora, sed primariorum vorti-
150. ces a Solari æthere circumdari, esse notandum. Affinem inde prioribus explicationem adoritur, nempe regressus punctorum æquinoctialium, ubi agit de historia motus stellarum fixarum, & an stellæ fixæ progrediantur, an terrestria puncta regrediantur, accurate perquirit: tandemque, regressu terrestrium puncto-
155. rum supposito, quomodo idem fiat, declarat. His pertractationem adjungit de inclinatione eorum planorum, in quibus Planetarum orbitæ sunt, ad plana æquatoria centralium siderum: unde primo comparat Primariorum plana cum plano Æquatoris solaris; deinde inclinationem plani orbitæ Lunaris ad terrestrem Æquatorem explicat, & quantæ mutabilitati sit obnoxia, & quomodo eandem subeat: quod idem præstat in
162. systemate Joviali atque Saturnino. Quibus expositis, cur ultro, citroque Æquatorem centralis sideris moveantur Planetæ circumpositi, inquirit; expensisque causis adsignatis ab aliis, ipse existimat, conducibilius esse, duas vires oppositas, a quibus alternis vicibus ad Austrum & ad Boream Planetæ pertrahantur, constituere: quod adjunctis etiam aliquibus animadversionibus
166. explicat. Cui explicationi apponit ea, quæ spectant ad lineas, quas Planetæ sua circumitione describunt: missisque Antiquo-
168. rum circulis in ellipsium Apollonianæ, præcipue tamen Cassinianæ natura exponenda incumbit: retenta vero Apolloniana, as-
sumptis-

ſumptisque temporibus in eadem ratione cum areis radio vecto-re abſciſsis, inde proprietates virium expellentis atque gravitativæ a ſummis Viris inventas refert, atque ipſe earundem virium in quovis planetariæ ellipſis puncto determinationem adjungit; neque earundem virium cauſas omittit, ſed de iisdem, præſertim de gravitate, pertractat. p. 174. Ubi, data occaſione, a ſaccharo diſrupto in tenebrico loco lumen emitti, narrat; 177. ipſiusque luminis phyſicam cauſam proſequitur. Ad ſuum inſtitutum reverſus 180. cum Streetio Primariorum aphelia (quorum exhibet loca) quieſcere apud fixas ſtellas ſupponit: non ita vero apogæum Lunæ, de cujus progreſſu, & nodorum Lunarium regreſſu poſtquam egit, peractis quodammodo Planetariis rebus, de Fixis ſideribus tractationem adoritur. Atque primo agit de muta- 185. tionibus, quæ in fixis ſtellis apparent, de quibusdam inſignibus cœli ſitibus, de fixarum ſtellarum motibus. Secundo cauſas mutationum in fixis, differentiæque in cæli ſitibus inveſtigat; & ex fixarum quarundam motibus directis atque retrogradis arguit, Cl. Hugenium conjectura optime fuiſſe aſſecutum, vortices fixarum ſtellarum longe inter ſe diſtare; unde, hiſce poſitis diſtantiis, fictoque circum quamcunque ſtellam Mundo huic noſtro Solari haud abſimile, Univerſi hac in hypotheſi formam brevi deſcriptione molitur. Ultimo demum loco de Cometis, 195. quibus Dialogo finem facit, pertractat. Eorum alios Meteora aerea, alios Meteora cœleſtia, alios Planetas appellat. De aereis non agit, quoniam ad inſtitutum non ſpectant ſuum. In Meteoris cœleſtibus explicandis Hevelianam (quam breviter deſcribit) hypotheſin adhibet. Fuſius dicit de Cometis Planetis, quos in ſpatiis cœleſtibus iis, quæ vorticibus vacua ſunt, reponit.

Ceterum quod ad Circuli Quadraturam ſpectat, ſeriem exhibet irrationalibus numeris compoſitam, qua differentias inter infinitas figuras æqualium laterum, quas Archimedes circulo inſcriptas voluit, exprimit; cujus ſeriei ſummæ convergentiæ fructum indicat; ſeriem tamen rationalium numerorum Cel. Leibnitii maxime laudat. Deinde exhaurit integrum ſemicirculum methodo deducta ab ea, quam Hippocrates Chius invenit. Sic quadratas reddit infinitas portiones circuli, duobus

circulorum arcubus, duabusque rectis lineis comprehensas. Exempli gratia: si in Fig. I omnia assumantur facta ut Hippocrates præcipit, atque insuper intelligatur DE producta in F ita, ut, angulo DFK æquali dimidio angulo DEB, sit quadratum, quod fieret super linea FK duplum illius, quod fieret super EB. Inde centro F, distantia FK, describatur circuli portio KMI: erit spatium ALBKMIA æquale duobus triangulis AGC, CHB, seu dimidiæ differentiæ inter quadratum circulo inscriptum, & figuram octo æqualibus lateribus comprehensam pariter circulo inscriptam. Atque ita, quod series tradita infinitis quoque hisce portionibus exprimendis possit inservire, demonstratur.

REGLES DES CINQ ORDRES D' ARCHITECTURE &c.
h. e.

JACOBI BAROZZII DE VIGNOLA QUINque Ordinum Architecturæ, cum multis accessionibus MICHAELIS ANGELI BUONAROTI. Denuo revidit, correxit & auxit DURY de CHAMPDORE, antea Architectus Regis Galliæ, nunc Ingeniarius ordinarius Potentissimorum Statuum Belgii fœderati.

Lugduni, apud Petrum van der Aa, 1712, 4.

Constat plag. 10 & 61 figuris æri affabre incisis textuique ipsi insertis.

Cum plerique Architecti *Vignolam* sequantur, a longo jam tempore *Muet*, Architectus Gallus, majoris commoditatis gratia ejus de quinque Ordinibus regulas idiomate sibi vernaculo

lo Parisiis minori forma excudi curavit; quod institutum placuit plurimis, ita ut in alias quoque linguas translatum & eadem forma typis mandatum fuerit opusculum Architectonicum. In Gallia novam editionem paravit celebris Architectus *le Pautre*, exemplaribus editionis *Muetianæ* omnibus distractis; sed maxime mendosam. Quare cum multi accuratam desiderarent; *Dury de Champdoré* a Bibliopola rogatus editionem *Muetianam* aliasque plures cum textu originario Italico contulit & versionem ei magis conformem reddidit. Quæ ipse de suo addidit, pauca sunt nec magni momenti. Præmittit nempe explicationem terminorum, quorum in doctrina de ordinibus est usus, atque moduli. Porro p. 16 explicat, quid sint porticus, pilæ, metopæ, triglyphi, incumbæ. Monet p. 27, triglyphos cum metopis esse ornamentum zophori Dorici, quo ab ordinibus reliquis distinguitur, & quod extremitatem trabis repræsentet. Similiter p. 36 annotat, volutas esse ornatum capituli Jonici, quo a reliquis distinguitur. Denique p. 78 & sqq de origine ordinum ex *Vitruvio* breviter quædam repetit.

NOVA LITERARIA.

CRemæ in Italia, ut Tomo VII Diarii Veneti nuntiatur, superiore anno denuo prodiit Alemanni Fini Historia Cremensis Etrusco idiomate descripta, in 8, cujus Libri VII priores Ven. 1566, Libri VIII & IX 1567, & Liber X 1578 cum responsione ad invectivas Francisci Zavæ prodierant: accessere vero novæ huic editioni quædam ejus poemata & de illustribus Cremensibus conlectanea. Eodem anno Fulginii prodiit in 12 Antonii Baldassari liber sub tit. *Compendioso Ristretto delle vite di Personaggi alcuni illustri per la Scienza, & altri celebri per santità e dottrina:* edidit idem A. 1708 *Storia compendiosa dei Concilj generali Ecumenici*, in 12. Neapoli Paulus Matthias Doria, cujus de Vita civili & educatione Principis liber Italicus, de quo suo loco dicemus, tribus Voll. in 12 haud ita pridem editus, denuo in 4 recusus est, nuperrime publicavit *Considerazioni sopra il moto e la meccanica de corpi sensibili, e de corpi insensibili.* Antonius Montfortius, cujus *de distantiis & magnitudinibus syderum* opus notum, jam novum molitur opus Astronomicum, in quo singularia de motu planeta-

rum concentrico &c. proponet. Ibidem Nicolaus Crescentius Tractatum *de motu sanguinis* & *malis* corporis humani, ut febri &c. & Lucas Antonius Portius libri *de motu corporum in plano inclinato* vindicias, contra Doriam supra laudatum, aliosque, qui Galileum, Cartesium & Pardies potius quam Portium sequuntur, nec non Dissertationes Italicas de Terræ motu, Termometris, salsedine maris &c. sub prelo habebant. Parmæ Ferdinandus Gallus Bibiena, Ser. Ducis Architectus, *Architecturam Civilem*, Italice, forma augusta cum figuris elegantissimis vulgavit. Romæ Jacobus Fatinelli in conscribenda Cardinalis Turnonii vita occupatur. Augustæ Taurinorum Antonius Maria de Turre *Annalium Ordinis Minorum* (quos Lucas Waddingus Voll. VIII in fol. edere cœpit) *Supplementa ab A. 1213 ad A. 1500, ab* Antonio Melissano de Macro *collecta*, edidit in fol. quem sperant reliqua ab A. 1500 ad nostra tempora suppleturum.

E Tomo VIII Diarii Veneti discimus, Ferrariæ prodiisse Thaddæi Cortigiani *Dizionario copioso di Vocaboli Toscani, Latini e Greco-Latini*, ibidemque sub prelo esse Francisci Mariæ Nigrisoli *Considerazioni intorno alla generazione de viventi, e particolarmente de' mostri.* Florentiæ Alexander Politus opus multa doctrina elaboratum *de patria in testamentis condendis potestate* prelo subjecit. Mantuæ Joannes Ceva *de Re numaria, quoad fieri potuit, Geometrice tractata*, librum vulgavit A. 1711, in 4. Mediolani Antonii Mariæ Affaitati liber sat magnæ molis in fol. sub tit. *Fiori Historici* prodiit, in quo variæ historiæ ad ductum alphabeti exponuntur. Neapoli Antonius Galeota, seu verius Johannes Baptista Balbi, Lucam Antonium Portium contra Vitalem Jordanum, edita *Dissertatione de momento gravium in planis*, 1711, in 12, tuendum suscepit, ibidemque Nicolaus Amenta, Vir elegantis ingenii, multis imprimis Comœdiis, quas composuit, clarus, primam Partem libri *Rapporti di Parnasso* edidit, in quo jucunda fictione justitiæ & veritatis regulas exponit. Patavii Alphonsus Lasor a Varea opus diffusum prelo tradidit, cujus titulus: *Universus Terrarum Orbis scriptorum calamo delineatus, hoc est, Autorum fere omnium, qui de Regnis, Provinciis, populis, civitatibus &c. scripserunt, uberrimus Elen-*

Elenchus &c. Tomis II; idemque Autor, cujus verum nomen eſt Raphael Savonarola, majus etiam opus ſub tit. *Orbis Literarius univerſus*, prelo paratum habet.

Roma quoque Amicus nobis nuntiavit, mox illic lucem aſpectura Demosthenis Opera, pulcro charactere Græco & Latino expreſſa, curante Jo. Laurentio Lucchesinio, qui & Notas ſubjecit & præmiſit prolixam Præfationem, in qua, Hieronymi Wolfii verſionem Demosthenis admodum mendoſam eſſe, variis exemplis demonſtrat. Ibidem Abbas Adami novam editionem Operum Libanii Sophiſtæ ſex Voluminibus in fol. parat, quorum primum, quod Orationes editas & ineditas complectetur, hoc anno proditurum ſperamus.

Hamburgi Celeb. Fabricius in adornanda Sexti Empirici editione occupatur, in qua nihil deſiderari patietur, cum & optimos Codices, Cizenſem & Vratislavienſem, & varias Lectiones Codicis Bodlejani, cura Viri doctiſſimi Joannis Hudſoni, obtinuerit. Prodiit nuperrime ejusdem Menologium ſive libellus de menſibus, quo centum propemodum gentium menſes recenſuit atque inter ſe contulit, ſubjuncto Mauritii Senonenſis inedito hactenus Poemate Elegiaco, quo ritus miſſæ ante hos quingentos annos non abſurde pro illa ætate enarravit. Cœpit etiam excudi Codex ejus Vet. Teſt. pſeudepigraphus, & Bibliographia antiquaria, ſive notitia de ſcriptoribus Antiquitatum Hebr. Græc. & Romanarum, Chriſtianarumque.

Brunſvigæ Vir juvenis doctiſſimus, Jo. Chriſtianus Biel in eo eſt, ut gloſſas colligat ex Heſychio, quibus ille V. & N. T. loca expoſuit. Has, cum verſione & obſervationibus Philologico-Criticis edet ſub tit. *Heſychius Sacer.* Quo ipſo, cum in ſingulis paginis difficillimas ex toto ſacro Codice voces explicatas dederit doctisſimus Grammaticus, rarus tamen ſit & ab omnibus conſuli nequeat, non ingratam φιλοβίβλοις operam præſtiturum ſperat. Ea enim occaſione multa illius loca priſtinæ integritati reſtituet, & vindicabit. E. g. oſtendet, pro ψωραλέοντα legendum eſſe ψωραγριῶντα ex Lev. XXII, 22, pro Ἥλατο, Ἥλατο Jud. XIV, 6, pro Ἀνταναίρεται, Ἀνταναιρεῖται Pſ. X, 5, pro Ἐχώλαιναν, Ἐχώλαναν Pſ. XVIII, 45, pro Ἐυρί-

ζων

ζων, Ἐυρίζω Pſ. XLVIII, 2, pro Ἐτέκτονον, Ἐτέκταννον Pſalm. CXXIV, 3, pro ἐπὶ τῦ ταύρυ in v. Σαvὶς, ἐπὶ τὴν θόραν Cant. VIII, 9, pro Συμψηθεὶς, Συμψηθεὶς Jer. XXII, 19, XLIX, 20, pro Κατεάθη, Κατεάχθη Jer. XLVIII, 25, pro Καρδίας, θαλάσσης βυθῦ, Καρδίας θαλάσσης, βυθῦ Jon. II, 3, pro Ἱμάσι, Ἱμᾶσι Act. XXII, 25, pro Καταρτύσαι, Καταρτίσαι 1. Theſſ. III, 10, Hebr. XIII, 21, pro Ἤρεμον, ἥσυχον, Ἤρεμον, ἡσύχιον 1 Tim. II, 2 &c. Oſtendet præterea, male nonnullos in emendando Heſychio proceſſiſſe. Sic Palmerius pro Σεβαμὰ ſubſtituit Σέβασμα; cum tamen ſit vox Hebraica, eademque, qua Heſychius producit, forma occurrat Jeſ. XVI, 8. Idem pro Σταθμὸν, ἔχατον Heſychium ſcripſiſſe ſuſpicatur: Σταθμὸς, ἕκατον ςάδιοι; cum potius reſpexerit ad illa Jeremiæ: Τίς δώη μοι ἐν τῇ ἐρήμῳ ςαθμὸν ἔχατον; c. IX v. 2. Quamvis explicatio Grammatici hic deſideretur, Librarii incuria procul dubio omiſſa. Ut & alibi factum. Reſtitui autem poſſe videtur ex v. Σταθμῶν hunc in modum; Σταθμὸν ἔχατον, τόπον ἔνθα ἀναπαύεταί τις. In Κνίζων pro συκάμινα Sopingius legit κύμινα. Sed fallitur. Heſychius enim exponit locum Amoſ. VII, 14, ubi Propheta appellatur κνίζων τὰ συκάμινα. Rurſus falli videtur, quando pro Τριχῶσαι legit Ταριχῶσαι. Reperit enim Noſter, Τρίχωμα Ezech. XXIV, 17 uſurpari de tali capitis operimento, quo in luctu velati proceſſerint. Inde igitur Τριχῶσαι pro ſepultura ipſa metonymice adhiberi putat. Sed vel ex his patet, quantum ex eo libro utilitatis ſit ſperandum.

LECTORI.

PRodit cum hoc Menſe Suppl. Tomi V Sectio VII, in quam rejicere neceſſe fuit Cl. Valliſnerii Epiſtolam poſteriorem ingenioſiſſimam de generatione vermium, quam huic Menſi Sept. nos inſerturos, M. Aug. p. 355 ſpondebamus. Ceterum in eodem M. Aug. p. 354 lin. 21 lege coralloidem, *p. 355 lin. 22 l.* Dobrzenski, *lin. 23 & 31 l.* Scarabicio, *lin. 25 l.* Italia, *p. 357 lin. 10 poſt* ætheræ *adde* circa planetas revolutæ, *& lin. 18 poſt* vertigine *adde* ſimulque vi centrifuga.

• • •

ACTA ERUDITORUM,

publicata Lipsiæ

Calendis Octobris, Anno MDCCXII.

THE LIFE AND ACTS OF MATTHEW PARKER.

h. e.

VITA ET RES GESTÆ MATTHÆI PARKERI, Archiepiscopi Cantuariensis primi sub Regina Elisabetha, Libris IV. Addita est Appendix, Apographa plusquam centum monimentorum, Epistolarum, Relationum, Schedarumque continens, ex quibus Historia hæc partim compilata est, partim asseritur & illustratur; Autore JOHANNE STRYPE, M. A.

Londini, apud Jo. Wyat, 1711, fol. Alph. $8\frac{1}{2}$.

NOn ignobile producimus V. Cl. Johannis Strypii nomen, quem de Ecclesiastica Literariaque Angliæ Historia præclarissime hactenus meritum fuisse, præter Annales Reformationis in Anglia per priores duodecim Regni Elisabethæ annos, nec non Vitam Joh. Aylmeri, Lond. tempore Elisabethæ Episcopi, vel ea, quæ in Actis his recensuimus, opera, Vita quippe Thomæ Cranmeri, de qua diximus A. 1694 p. 315, Vita Thomæ Smithi, A. 1699 p. 462 memorata, denique Vita Johannis Checi, A. 1707 p. 188 producta, affatim testantur. Cui instituto laudatissimo hanc quoque, quam nunc exhibemus, Reverendissimi Celeberrimique Angliæ Primatis, æterna inter eruditos memoria digni, Vitam debemus, summa industria collectam, elegantissimoque authenticorum documentorum apparatu ornatam, ut nihil, quod vel ad certitudinem vel ad jucunditatem, vel ad utilitatem historiæ hujus spectat, desiderari posse

videatur. Complectitur vero Liber primus gesta Matthæi Parkeri a prima ætate usque ad id tempus, quo infula fuit donatus. Natum Norvici A. 1504 Cantabrigia, ac imprimis quidem Corporis Christi, quod ibidem est, Collegium fovit, ac bonis artibus enutrivit, imo purioris quoque fidei, quæ occulto crescebat ævo, primo sensu imbuit. Paulo post frequenti concione aulæ innotescens, A. 1534 Annæ Bolenæ Reginæ, mox A. 1536 ipsi Regi a sacris esse jussus, Regi ita se probavit, ut ejusdem honorificentissima commendatione suffultus, Corporis Christi Collegio Cantabrigiensi daretur Præfectus. Cui muneri cum novem annos cum laude præfuisset, funesta, quæ regnante Maria purioris fidei asseclas opprimebat, persecutionis iniquitas nostrum quoq; qui jamtum uxorem duxerat, hoc pariter, & reliquis muneribus spoliabat. Eam vero sortis suæ iniquitatem ut digna Christiano patientia ac summa animi hilaritate tulerit, imo superaverit, docent, quæ diario suo propria manu isto tempore subinde adscripsit, mentis, nullo privatæ vitæ omnique fructu aut nutriendæ familiæ subsidio destitutæ tædio fractæ, documenta, inserta Append. p. 15. Postquam ita delituisset per quinquennium, subita rerum omnium conversio, quæ a Mariæ morte in Anglia facta est, nostrum quoque mirum quantum repente ac de insperato ad celsissima evexit. Vacuefacta enim per Reginaldi Poli, Purpurati, mortem sede Cantuariensi, Regina Elisabetha neminem sibi visa est posse invenire, provinciæ tanti momenti ornandæ aptiorem, nostro Parkero. Quo consilio cum in aulam esset evocatus, quantopere cunctando, deprecando, denique nihil non agendo id declinaverit, ac ab eo abhorruerit, toto Cap. VIII Lib. I curiose refertur. At quantumcunque invitus ac renitens, cedere denique debuit pertinaci Reginæ voluntati desiderioque, nominatus anno 1558, qui Archi-Episcopalem sedem repleret. Quam quidem sedem quo veluti horrore mentis Vir optimus adierit, testantur, quæ die consecrationis suæ diario modo memorato inseruit: *Heu, heu! Domine Deus, in quæ tempora servasti me! Jam veni in profundum aquarum, & tempestas demersit me. O Domine, vim patior, responde pro me, & spiritu tuo principali confirma me! Homo enim sum, & exigui temporis*

temporis & minor, &c. Sane autem vel ante consecrationem suam spiritus plane imperterriti eum dedisse specimina patet ex libello supplice, quo apud Reginam intercessit, ne reditus Ecclesiastici, ut fieri cœperat, in alios converterentur usus, nec non ex gravi seriaque, qua Reginæ, ut e sacello suo candelarum consecratarum & imaginis Crucifixi usum, qui populo sit scandalo removeret, persuadere conatus est, admonitione. A consecratione nostri primum regiminis Ecclesiastici ab eo gesti quinquennium persequitur Liber II. Illa vero facta est d. 17 Decembris A. 1559 a quatuor Episcopis, Guil. Barlow, olim sub Eduardo VI Episcopo Bathonio-Wellensi, nunc electo Cicestriensi, Joh. Scory, olim Cicestriensi, nunc electo Herefordiensi, Coverdalio, olim Exoniensi, & Joh. Hodgkin, Suffraganeo Bedfordiensi, ad hunc actum a Regina vocatis nominatisque, cujus rei ceremoniæ prolixe describuntur. Statim ipse aliis Episcopis consecrandis vacavit, cumprimis vero diligentissimis cum Diœceseos, tum Provinciæ suæ visitationibus statum Ecclesiarum exploravit, piæque pro Ecclesiæ bono sollicitudinis testimonia dedit Liturgiæ publicæ mutationibus quibusdam, pro replendis sedibus Episcopalibus in regionibus Angliæ aquilonaribus gravi intercessione, de gradibus prohibitis publicata admonitione, denique, ne, ut hactenus per penuriam ministrorum Evangelii factum erat, illiterati, ac illiberalibus artibus imbuti sacris ordinibus admoverentur, gravi interdicto. Ejusdem curæ nescio an maturus satis fructus fuerit epistola a nostro Parkero, Grindalo Londinensi, & Coxio Eliensi Præsule A. 1560 ad Reginam scripta, qua matrimonium ipsi persuadere conabantur. Habes eam in Appendice p. 26, 27, ubi videas eos satis libere Reginam alloqui: *Nostri*, inquiunt, *officii ratione ducti, optamus propediem Te, Regina, videre benedictum conjugii statum ingressam, rem, qua & Tuæ Majestatis securitati & civium spei perfecte atque unice potest consuli. Ii sane civium, qui non satis æquo animo Tuo regimini parent, non habent, in quo spes suas tutius collocent, nisi hanc moram. Nos itaque, Regina, non consiliarios Politicos, sed Christi ministros, debita vigilantia nunc agimus, orantes, habeas istam sinceræ doctrinæ, Christianæ unitatis, populique tui salutis per exoptatam*

Append. p. 16.

L. I c. IX p. 46

L. II c. I

III, IV.

tuæ prolis successionem perpetuandæ curam, redditura rationem justo judici, si ordinaria ac divinitus instituta hujus rei media neglexeris. Adduntque post pauca: *Id liceat profiteri, nos, donec fortunatam istam lucem affulgere nobis viderimus, nunquam quietum habituros animum ad munera nostra perfecto cum gaudio eaq; mentis tranquillitate, quam optamus, obeunda.* Quæ quidem res, tan-

C. IIX p. 107, 108, 109. tum abest, ut Reginæ conjugium persuaserit, ut ipsa paulo post, cum A. 1561 per æstatem Essexiam & Sudofolcam peragrans, ministros rei uxoriæ deditos inveniret, publico mandato Canonicos Ecclesiarum cathedralium uxores alere vetaret, ipsiq; Archi-Episcopo præsenti gravissimam adversus ministrorum Evangelii matrimonia indignationem significaret, *pænitentia se duci* professa, *ipsum cum aliis Episc. ad hoc munus esse delectos, qui uxores haberent, acriterque optare, res aliter fuisse constitutas.* Qua de re tristes Parkeri ad Guil. Cæcilium Secretarium literas habes in Append. p. 29, 30. De Synodo A. 1562 habita ad Annales Reformationis sub Elisabetha nos remittens Autor pauca hic habet, præter Episto-

C. XII p. 125, 126. lam Archi-Episcopi, qua in urgendo jurejurando de suprematu æquanimitatem ac moderationem reliquis Præsulibus suadet, ac judicium ejusdem de nonnullis Episcopis, qui in Synodo ipsi magis innotuerant, quos queritur esse *plenos rimarum, hac atque illac effluere.* Annus 1564 initium constituit funestum fatalium, quæ etiamnum Ecclesiam Anglicanam exercent, controversiarum. Jussus enim semel iterumque Archi-Episcopus a Regina ubique in Ecclesiis conformes habitus ministrorum, ritus, ceremoniasque introducere, dici non potest, quam alienos ab istis, quas vocabant, *Papatus reliquiis* invenerit animos plurimorum. Legi merentur graves & pereruditæ, quas Pilkingtonus, Episc. & Wittinghamus, Decanus Dunelmensis, adversus istum Conformitatis rigorem ad Comitem Leicestriensem exararunt, literæ, quæ in Append. p. 40 & 43 exhibentur. Quibus respondet non minus elegans Thomæ Sampsoni & Laurentii Humfredi, illius Decani Ædis Christi, hujus Præsidis Collegii Magdalenensis apud Oxonienses, ob recusatam conformitatem accusatorum, ad Archi-Episcopum & reliquos Commissarios Epistola. Quo modo & Lib. II Caput XXIII fere totum quæstionibus & responsionibus de

de habituum rituumque olim idololatricorum licito vel illicito in Ecclesia usu ab ipso Archi-Episcopo compilatis, nec non inter ipsum & modo memoratos Duumviros, quin etiam olim inter Bucerum & Joh. a Lasco agitatis, absolvitur. Neque quidquam C. XXV.
de libro II addituri eramus, nisi vel verbo memoranda videretur p. 179, 180.
brevis, sed curiosa, quam Cl. Autor occasione translatæ eo tempore a Fœmina illustrissima Anna Baconia Apologiæ Joh. Juelli, de fœminarum Anglicanarum ejus temporis in literas bonas affectu atque in iis singulari progressu, fecit, digressio. Pergimus vero ad Librum III, quo alterum Archi-Episcopatus a nostro gesti quinquennium edisseritur. Enimvero A. 1565 tam fortiter urgebatur Conformitatis negotium, ut in utraque Academia miræ inde L. III c. III.
orirentur contestationes, &, *quod temporis antehac artibus & scientiis solebat tribui, id tum futilissimis de lana caprina altercationibus Cantabrigiæ falli & consumi*, quereretur nonnemo in literis ad Guil. Cæcilium, quas exhibet Autor in Append. p. 74.
Ac, quanquam Præsul noster cum aliis hoc & sequentibus annis VI.
nova Bibliorum Versione occuparetur, præcipuas tamen ipsi ac perpetuas de Conformitate rituum & vestimentorum incubuisse, curas dicam, an tædia, satis patet. Imprimis e Clero Londinensi VIII, IX, X.
non pauci neque de vulgo ministri cum renuerent obsequi mandatis, munere movebantur, ac Liber Admonitionum (*Advertisements*) ab ipso Archi-Episcopo jam ante annum compositus, regulas rituum vestiumque sacrarum complexus, publica autoritate emittebatur, cujus libri exemplum habes in Appendice p. 47 sqq. Interea ab utraque parte prelum fervebat libellis pro Conformitate & contra illam procudendis, inter quas lectu inprimis digna est *Brevis & lamentabilis habitus a Clero nunc usurpati consideratio*, quam Coxio Eliensi aut Juello Sarisberiensi Præsuli deberi, ratus Autor, Append. inseruit p. 80 sqq. quam excipit celeberrimi tum temporis Viri Joh. Foxii ad Commissarios rei Ecclesiasticæ eadem de re scripta insignis Epistola. Tum vero Ecclesia quoque Scotica visa est turbis Anglicanis commoveri, quanquam magis inclinans in partes Puritanorum, eosque, quos reliqui conservari quam maxime cupiebant, ritus tantum non penitus rejiciens & damnans. Testes habemus ejus rei literas

die 27 Decembris A. 1566 nomine *Ministrorum & Presbyterorum Ecclesiarum intra Regnum Scotiæ, Edinburgi congregatorum, ad Fratres suos, Episcopos & Pastores Angliæ, qui Romano Antichristo renunciantes, cum ipsis Jesum Christum sincere profitentur*, datas,
c. XIV. in Appendice comparentes p. 83. Eodem A. 1566 memorabile est, in Anglia Turcarum invasionis in Hungariam eam rationem fuisse habitam, ut Archi-Episcopus peculiares ea de causa precum formulas in Ecclesiis ter hebdomadatim usurpandas componeret. Ac quandoquidem ad bellica hoc modo devenimus, non supervacaneum erit monere, Reginam A. 1569, cum externus ab Hispania, internus a gliscente in Septentrione civili bello immineret
XXI. metus, universo Clero, velut sub Mariæ Regno factum erat, injunxisse, ut ab equis armisque, habita ditionum, quas possideret unusquisque, ratione, instructos paratosque se tenerent, cujus rei in Diœcesi Cantuariensi distributio hic additur. Ut alia nunc taceamus, quæ, si, prolixius edisserenda sint, limites instituti nostri egrederemur. Superest Liber IV, quem in duas veluti partes
L. IV. dispescuit Cl. Autor. Priori ultimum quinquennium Præsulis nostri enarratur, & quidem A. 1571 Synodus habita, in qua Articuli XXXIX, jam A. 1562 publicati, denuo approbati & ut ab omnibus
c. V. subscriberentur, autoritate publica muniti fuere. Quos motus animorum apud Præsulem nostrum aliosque in Anglia feralis nuptiarum Parisiensium nuntius dederit, sequentis anni historia apud Autorem nostrum docet, additis in Appendice p. 108 seqq.
X. Bulla Gregorii XIII P. P. Jubilæum ea de causa indicentis, nec non Pontificii cujusdam Germani de absorbendis nunc uno haustu hæreticis consilio, qui quidem motus tanti fuere, ut eodem an-
XI. no solennes ac publicæ preces pro securitate Reginæ, nec non pro iis, qui persecutiones tum patiebantur, Protestantibus Gal-
XV, XVI, lis, Liturgiæ consuetæ adderentur. Eodem plane anno fervere
XVII. cœperant cum Pontificiis controversiæ, quorum quidem inter Anglos antesignanus, Nicolaus Sanderus, S. I. profugus ex Anglia, & plerumque in aula Hispaniarum Regis Philippi II degens, edito libro *de Visibili Monarchia*, res cum politicas tum Ecclesiasticas Angliæ aterrimis calumniis prosciderat, refutatus cura Archi-Episcopi nostri a Bartholomæo Clerk & Georgio Ack-

worth.

worth. Qua occasione non indignum erit memoratu, tanti nominis inter profugos ex Anglia Pontificios hunc Sanderum fuisse, ut datis ad Philippum Regem Hispaniarum ex urbe Bruxellensi literis ab eo contenderent, ut literis commendatitiis apud Pontificem id ageret, quo Sanderus purpura Cardinalitia ornaretur, tantum vero apud Sanderum fuisse promovendæ rei Catholicæ studium atque perditam contumaciam, ut A. 1580 virulentis literis, quas hic legere est, Hybernorum proceres non obscure, sed palam ad feralem rebellionem excitare non vereretur. Imprimis vero isto anno absoluta nova S. Scripturæ in linguam Anglicanam translatio, cujus curam in se susceperat Parkerus noster, quamque suis Præfationibus instructam ediderat, hic notari meretur, in qua quæ partes fuerint Episcoporum aliorumq; Theologorum ejus temporis, inter eos a Præsule nostro distributæ, persequitur Autor satis accurate. *Quo quidem opere perfecto*, (verba sunt ipsius Parkeri in vita ab ipso composita,) *cum satis diu sibi vel natura vel laboribus suis vixisse visus esset, alterius vitæ desiderio, secum repetiit illud Simeonis: Nunc dimittis servum tuum, Domine, quia viderunt oculi mei Salutare tuum.* Sequente anno in flammas iterum erumpentibus Non-Conformistarum turbis, videas nostrum perpetuo cum illis conflictari. Ad quas conflictationes haud dubie referenda etiam est, quam noster sequente anno gessisse narratur, cura, ut in Diœcesi Norvicensi invalescens *prophetandi*, quod vocabant, exercitium, non obstante quorundam ex intimis Reginæ amicis studio contrario, supprimeret. Optandum vero erat, plus addidisse Cl. Autorem circumstantiarum, ubi narrat eodem anno a Præsule nostro fraudem puellarum duarum, quæ possessionem Spiritus præ se ferebant, pluribusque e vulgo nec non e Ministris fucum fecerant, late ubique dispersum, publice detectam fuisse, ipsasque puellas solemni deprecatione in publico Ecclesiæ conventu dolum confessas esse, quæ res digna erat, cujus magis exacte nosceretur historia. Non minus memorabile est χαλιπῶν ejus ætatis καιρῶν monimentum, quod Cap. XL refertur, in oppidis Comitatus Cantabrigiensis duobus *Strethal* & *Balsham*, nonnullos post cultum publicum privato quoque conventu festis ac Dominicis diebus in S.

Append. p. 118.

119.

c. XX.

Append. p. 165.

c. XXIV sqq. & XXIIX, XXXIII, XXXIV, XXXVII. XXXIIX.

p. 467.

Scripturæ

Scripturæ cognitione se invicem exercere solitos, adhibito etiam Ministro verbi Strethaliensi, gravissimis accusationibus eo ipso factos fuisse obnoxios. Nimirum exempli loco esse potest hominum istorum modestia, qui ea de re interrogati, publice authenticam fidei suæ adversus imputatos ipsis gravissimos errores Anabaptisticos Fanaticosque professionem edidisse non contenti,
P. 473. solemniter testati fuerunt: *Se quidem privata Conventicula nulla habere, neque congregationes illegitimas unquam probasse, neque aliter congregatos fuisse, nisi sacris diebus ad legendam Scripturam & se ipsos instruendos, repetendaque ea, quæ publice a Ministro fuissent proposita: at, quandoquidem intelligant, eas quoque congregationes offendiculo fuisse, calumniisque ansam præbuisse, se quidem, ut scandalum omne evitetur, communes hujusmodi collationes deinceps prorsus omissuros esse, contentos privata intra uniuscujusque familiam Scripturæ lectio-*
c. XLIV. *ne, & dubiorum ad Parochum suum relatione.* Annus sequens
P. 493. 1575 Archi-Episcopo nostro fuit fatalis, quo d. 17 Maji diem suam obiit, quieti suæ traditus in Sacello Lambethano, quam turbavit postea feralis illa, quam totum Sacellum A. 1648 a Regicidis sustinuit, profanatio, quæ nec cineribus nec monimento nostri pepercit. Enimvero aliquot post Regiæ Familiæ restaurationem annis per Guil. Sancroft, Archi-Episcopum Cantuariensem, ea de re a Guil. Dugdalio admonitum, cineres antiquo loco restituebantur,
499. addito ab ipso Sancrofto hoc monimento: *Corpus Matthæi Archi-Episcopi hic tandem quiescit. Corpus enim, (ne nescias, Lector,) in adyto hujus Sacelli olim rite conditum, a sectariis perduellibus A. MDCXLIIX effracto sacrilege hoc ipso tumulo, elogio sepulcrali impie refixo, direptis nefarie exuviis plumbeis, spoliatum, violatum, eliminatum, etiam sub sterquilinio, (proh! scelus) abstrusum, Rege demum, plaudente cœlo & terra, redeunte, ex decreto Baronum Angliæ sedulo requisitum, & Sacello postliminio redditum, in ejus quasi medio tandem quiescit. Et quiescat utinam, non nisi tuba ultima sollicitandum! Qui denuo desecraverit, sacer esto!* Parte altera Libri IV per Observationes nonnullas character nostri illustratur ac declaratur. Hic Viri Reverendi in multitudine inimicorum, cum quibus in aula confligendum ipsi perpetuo erat,

quorum

quorum facile præcipuus erat Comes Leicestriensis, clandestinus Puritanorum patronus, imperterrita libertas cum summa modestia & reverentia Reginæ conjuncta observatur. At memorabile est, quod ibidem docetur, naturali quodam ac fere nimio pudore non semper expeditum fuisse nostro sermonem, imprimis ubi inter peregrinos forte versaretur. Certe id eum ipsum p. 526.
agnovisse, testantur literæ ejus ad Cæcilium, quibus commercium cum peregrinis, quam potest maxime, declinat. Ac fuisse quidem in nostro mentem erga Germanos paulo iniquiorem ex eo patet, quod Sandio, Episcopo tum Wigorniensi, postea Londinensi, oborta inter eos aliqua simultate, exprobraret *Germanicam indolem.* Cui quidem ille in Literis in Append. p.25 servatis, *Non credam*, respondet, *te prorsus Germanicam indolem damnare. Germania æque præclaras mentes genuit, ac Anglia nostra. Ac siquidem per has voces nos indigites, qui per aliquod tempus in Germania exulavimus, certe sunt inter nos, qui non sint superbo neque rigido animo, quique tibi adeo nullam offensæ dederint ansam, ut potius alios tui defensione inimicos sibi reddiderint. - - - Si suspiciones sequi statuisti, facile decipi poteris*, addit, *& si liceat pace & bona cum venia tua dicere, soles aliquando nimium in eam declinare partem.* Quem tamen, si quis est, defectum abunde christiana liberalitate, qua profugis ob puriora Sacra Belgis, Germanis, Gallis, Italis, Hispanis identidem eum succurrisse in hac Historia memoratur, pensavit. Atque ut nunc merita in Ecclesiam summo studio gubernatam & perpetuis fere visitationibus exploratam, in sedem urbemq; Cantuariensem ornatam auctamque, atque alia ejusmodi taceamus, non possunt tamen a nobis præclarissima ejus in rem literariam merita sileri. Auxit illam & ornavit noster scriptis suis L.IV c.XLV.
defensione Conjugii Clericorum adversus Thomam Martinum, p. 504 seqq.
lingua vernacula sub Regno Mariæ elaborata & A. 1562 ἀνωνύμως publicata, cujus egregia specimina Cl. Strype nobis dedit, Psalmis Davidis versu Anglico redditis, ac cumprimis libro eximio: *De Antiquitate Britannicæ Ecclesiæ, & Privilegiis Ecclesiæ Cantuariensis, cum vitis Archi-Episcoporum LXX ejusdem Ecclesiæ.* Hunc c. XXIII.
enim librum, quanquam eum nonnulli Joh. Josselyno ejus Amanuensi adscribere maluerint, producta tamen ipsius Archi-Epi- 415 sqq.

ſcopi Epiſtola ad Guil. Cæcilium, docet Strypius, Præſulem pro ſuo fœtu agnoviſſe. Etſi vero titulus hujus libri, A. 1572 editi, LXX Archi-Epiſcoporum vitas ſpondebat, omiſit tamen tum quidem Parkerus noſter, qui erat LXX, propriam vitam, quæ cum poſtea paucis tantum exemplis ſub titulo *Matthæi* impreſſa, nunc fere diſparuerit, laudabili conſilio tota Append. a p. 147 ſqq. ad 166 eſt inſerta. Tacemus præfationes aliis aliorum libris a noſtro præfixas, tacemus quoque curæ ipſius & induſtriæ deberi editos Matthæi Weſtmonaſterienſis Flores Hiſtoriarum, Matthæi Paris Hiſtoriam majorem, Alfredi Regis res geſtas ab Aſſerio Schirburnenſi Epiſcopo conſcriptas, & Thomæ Walſinghami Hi-
L.III c.V. ſtoriam cum Hypodigmate Neuſtriæ. Cumprimis enim memorandum eſt linguæ antiquæ Saxonicæ ſtudium Præſulem noſtrum unicum fere agnoſcere reſtauratorem, quod publicata A.
p. 535. 1566 Saxonica Homilia antiqua adverſus transſubſtantiationem, procurataque Evangeliorum in eandem linguam translatorum editione, ac ſtudioſe collectis, quotquot inveniri poterant, ultimæ iſtius antiquitatis monimentis, ita promovit, ut quicquid ejus ſtudii nunc inter Anglos ſupereſt, id noſtri curæ induſtriæque unice deberi, fidenter pronuntiaverit celeberrimus inter Anglos Antiquarius Humfredus Wanlejus. Quantoque in has antiquitates amore ſtudioque fervuerit Parkerus, docent identi-
Append. p. 31. dem in hoc opere memorata cum Guil. Cæcilio, plurimisque Epiſcopis commercia ipſius literaria, MSCtorum collectionem fere ſemper urgentia, docet Matthæus Flacius Illyricus, qui eum Epiſtola eleganti hic aſſervata rogat, ut ad Catalogum teſtium veritatis perficiendum ſubſidia ſibi communicet, docent de-
L.III c.XIX. p. 263. nique ipſius intimi Reginæ Conſilii Literæ patentes, quibus ipſi volenti cura demandatur omnium in Anglia & Hybernia MSCptorum, quæ ut illi non cunctanter concedantur, omnibus
L.IV c.XLII. p. 485. imperatur. Denique non ſibi, ſed publico & ſeræ poſteritati ſe iſtos theſauros coacervaſſe, ipſe Præſul demonſtravit, donato Bibliothecæ publicæ Cantabrigienſi inſigni impreſſorum ac MStorum Græcorum, Latinorum, Saxonicorum voluminum numero,
L. IV c.XLVII. p. 518. præcipue vero legatis per teſtamenti tabulas Collegio Corporis Chriſti ibidem præter impreſſos MSCptis longe plurimis, omnis

omnis Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ ejus temporis, qua Angliam ſpectat, theſauro cum nulla alia Bibliotheca facile comparando, cujus aliquem conſpectum dedit Autor loco allegato. Ea enim Bibliotheca, nec non publicis Academiarum, Eccleſiarum Cathedralium & aliarum, urbium item, aliisque Archivis, deniq; privatis Bibliothecis Henrici Epiſcopi Londinenſis, Rob. Harlœi, Thomæ Bakeri, Georgii Holmes, &c. ac ante omnes nominandi ſummi literarum promotoris, Johannis Mori, Epiſcopi Elienſis, ſe adjutum in hoc opere componendo gratus profitetur Autor, nihil non ſibi in his omnibus patuiſſe agnoſcens. Quod exemplum quam optandum erat Germanos quoque imitari, ut malint Virorum ſummorum vitas, ac Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ capita ex latentibus Archivis aliisque monimentis depromi, quam ut ignava invidia vel intempeſtivo metu adducti eorum poſſeſſores porro ea patiantur, ut nimium fere fieri ſolet, cum tineis & blattis aut tenebris certe colluctari, brevi forte prorſus peritura.

THE CASE IN VIEW, NOW IN FACT, &c.

i. e.

CASUS OLIM EMINUS CONSIDERATI, nunc reipſa exiſtentis Deciſio, probans, continuationem ſeparatæ Communionis absque ſubſtitutis in ulla Sedium Epiſcopalium, invalide depoſitis nuper Epiſcopis ſurrogatis, poſt mortem Guilielmi Epiſcopi Norvicenſis, eſſe Schismaticam; cum Appendice, qua probatur, Epiſcopos iſtos invalide depoſitos non habuiſſe jus ſubſtituendi ſucceſſores, qui poſſent legitimam reddere ſeparationem, poſtquam Schisma fuiſſet abolitum morte ejus, qui ultimus ex illis deceſſit.

Londini, impenſis Sam. Keble, 1711, 8.

Plag. 12.

NOn una nobis obtigit occaſio in his Actis Schisma in Eccleſia Anglicana ſub Guilielmo III commemorandi, quo tempore ſex Epiſcopi cum Archi-Epiſcopo Cantuarienſi ex Parliamenti decreto jurejurandum cum abjuratione Jacobi conjunctum

præſtare veriti, Epiſcopatibus exuerentur, inque locum eorum alii ſurrogarentur. Quo evenit, ut multi Eccleſiæ Anglicanæ ceteroquin addicti ad horum pariter novorum Epiſcoporum, & reliquorum, qui cum iis communicabant, Communione abhorrentes, ſeparatos cœtus, autoritati illegitime, ut cauſabantur, depoſitorum Epiſcoporum ſubjectos & eorum communioni unice addictos, conſtituerent. Vide imprimis Acta noſtra A. MDCXCIII p. 236 & A. MDCCV p. 132 ſqq. ubi Celeb. Viri Henrici Dodwelli de hoc Schismate ad exteros Parænesin exhibuimus. Duravit vero hæc ſeparata Communio ad hæc usque tempora, quibus ante biennium & quod excurrit, Guilielmus, exautoratus Epiſcopus Norvicenſis, ante annum vero cum dimidio, ultimus eorum Thomas Ken, Epiſcopus olim Bathonienſis & Wellenſis, (quanquam hic, quod ex hoc ipſo libello p. 6 diſcimus, jam ante aliquot annos a jure ſuo ad Sedem ſuam ejusq; functiones ſe abdicaverit, lubensque id in Succeſſorem politica autoritate ſibi datum devolverit,) ex hac vita exceſſere. Quem eventum proſpiciens modo nominatus Vir Cl. Henricus Dodwellus, communioni abdicatorum Epiſcoporum ipſe quoque addictus, jam antea ediderat libellum ſub titulo: *The Caſe in View*, quo jam tum demonſtrare conatus erat, poſt mortem iſtorum Præſulum omnem deinceps ſeparationem fore illegitimam, nulloque modo excuſandam. At ut fere fieri ſolet, ut non ſubſiſtant ibi, ubi cœperunt ſimultates, ita hoc quoque conſilium Dodwelli paucis ex iſta communione, ſive quod diuturna ſeparatio animos magis magisque a reliquis Eccleſiæ Anglicanæ membris alienos reddiderit, ſive quod ſupereſſent ipſis reapſe ſcrupuli conſcientiæ circa reditum ad illam Eccleſiam, ſe potuit probare. Quamobrem cum iſte eventus jam re ipſa exiſteret, non potuit a ſe impetrare Vir Cl. Henricus Dodwellus, quem hujus quoque libelli Autorem eſſe compertum habemus, quin iterata admonitione fratres ſuos a ſeparatione ulteriori graviter dehortaretur, ſcrupulosque, ſi qui eſſent, ipſis eximeret. Fecit hoc ſcripto, cujus prolixum titulum exhibuimus, paulo ante mortem publicato, ſiquidem eodem anno menſe Junio diem ſuum Vir doctiſſimus in Eccleſiæ Anglicanæ communione, cui, dum hæc ſcriberet, ut ex ipſo libello apparet, jamdum

jamdum erat reconciliatus, obiit. Nititur hic libellus iis, quæ jam antea ſuppoſuerat Autor in Paræneſi ad exteros, de Juribus Epiſcoporum divinis, quorum ſynopſin in Actis loco ſupra allegato ſuppeditavimus. Nempe eo nunc rem ſpectare ait, ut, quod antea laica autoritate factum erat, nunc per fratrum horum pertinaciam admittatur, ut in eadem jurisdictione Epiſc. plura uno altari erigantur, rem ut mali exempli, ita periculi vel adoptandæ communionis Pontificiæ, vel tolerandi regiminis Presbyteriani, pleniſſimam. Neque enim eſſe jam Epiſcopum ullum in Anglia a parte ipſorum, vel quenquam alium in ulla alia parte Eccleſiæ Proteſtantium, qui meliore titulo poſſit vindicare ſedes ſine ſchismate, nunc ab Epiſcopis præſentibus in Anglia poſſeſſas. Quo titulo deſtitutus nemo poteſt ex ipſius ſententia in jurisdictione quacunque canonice poſſeſſa ſibi quicquam juris arrogare, niſi ex diſciplinæ, quæ in veteri Eccleſia obtinuit, ratione ipſe velit fieri ſchismatis reus, & ab omnium Eccleſiarum communione excludi. Neque vero, inquit, quisquam cum tali Epiſcopo communicans ratihabitionem cœleſtem transactionum, nomine divino in terris ab Epiſcopo hujusmodi factarum, ſibi poteſt promittere, neque ullam ſpem beneficiorum myſticorum communionis cum Chriſto obtinendorum cum ratione favere, ſiquidem non ex mandato divino & autoritate cœleſti, ſed, quod gravius eſt, in oppoſitione adverſus eum, qui iſto mandato ſit pollens, a tali Epiſcopo transigatur, quicquid ab illo tentetur. Et hæc quidem ab Autore diſputata ſunt contra eam ſententiam, qua non nemo ex iſtis fratribus crediderat Epiſcopi cujuscunque communionem ipſis ſufficere ad communionem cum corpore Chriſti myſtico, ſive Eccleſia Catholica, ſervandam. Tum vero, ait, ſi Presbyterii tantum miniſterio forte velint eſſe contenti, res adhuc longe erit deterior, neque enim in ſegregatione a communione Epiſcopali ſub Presbyteris conſtabit illis ex principiis veteris Eccleſiæ titulus Eccleſiæ, multo minus privilegia Eccleſiæ concredita, ſpectabit ea res tandem eo, ut in Presbyterio plane acquieſcatur, quod tanto perículoſius illis futurum, quanto acrius hactenus neceſſitatem Epiſcopatus in Eccleſia defenderint. Neque vero rem melius ſibi conſtituram eſſe docet, ſi vel

maxime Episcopis valide ordinatis ac non modo a civili magistratu non prohibitis, sed etiam approbatis utantur, siquidem civilis approbatio non possit legitimam facere in plenas sedes Episcopales invasionem, lege divina illegitimam. Itaque nihil sufficere posse nunc ad excusandam separationem, nisi hoc unicum, ut monstretur vel in una sede ex septem, quibus exuti erant Episcopi, alius, cui depositi isti suum jus, suamque omnem autoritatem expressa consecratione canonica detulerint, qualem, inquit, nullum ostendere queunt fratres isti. At, ait, contendunt illi *satisfactionem* deberi a præsentibus, Episcopis memoriæ depositorum præstandam, qua non præstita religioni sibi ducant cum illis communicare, adduciturque exemplum *Johannitarum*, omnem cum Episcopis, qui in Johannis Chrysostomi depositionem consenserant, communionem detrectantium penitus, antequam memoriæ Præsulis istius ab illis justa essent persoluta. Enimvero magnam hic esse disparitatem docet V. Cl. Chrysostomum ab Ecclesiastica Synodo, septemviros istos Episcopos non nisi a suprema potestate civili fuisse depositos, recte itaque in illo casu ab Episcopis, in hoc nonnisi a Laicis posse peti satisfactionem; Johannitas Episcoporum numerum insignem a suis partibus habuisse, hos nullum nunc habere consentientem ex eo ordine; porro non publica censura, non pœnitentia publica, imo ne quidem confessione injuriæ satisfactum esse memoriæ Chrysostomi, quod pateat ex MSto Barocciano, sed unice restituto in Diptycha nomine ejus, ea vero in Ecclesia Anglicana prorsus desiderari, neque nomine Ecclesiæ Anglicanæ vel censura vel excommunicatione quicquam admissum esse contra famam Septemvirorum istorum, quod revocatione egeat. Sed pergunt Separatistæ, *crimen Hæreseos* causantes in plerisque modernis Ecclesiæ Anglicanæ Episcopis, quo quidem satis excusetur ab ipsorum communione separatio. Non negat crimen Dodwellus, imo queritur, nimis notoriam esse assertionem doctrinarum, ipsa fundamenta Ecclesiasticæ & Politicæ constitutionis subruentium, a nonnullis Episcopis factam. At negat, vel hæresin Episcopi excusare subditos ei, si ab ejus se communione separent, antequam ille sententia judiciali collegii Episcopalis fuerit depositus, ac si quis illud tentet,

tentet, cum Usæ exemplo absterrere conatur, vererique jubet, ne Episcopi contra illum jure suo utentis anathema plenam vim in cœlis habeat. Nempe ne Apostolorum quidem temporibus cuiquam existimat licuisse quendam excommunicare, nisi superioribus in Ecclesia, si vel maxime hæreticus excommunicationem meruerit: segregationem vero ab Episcopo nihil esse aliud nisi excommunicationis tentamen. Prius illud ex Epistolis ad Titum & Timotheum probare conatur, quibus unice ea commendentur, quæ ad excommunicationem spectent, ut 1 Tim. VI, 20, 2 Timoth. I, 14, Tit. I, 13, II, 15, III, 10, ubi τὸ παραιτεῖσθαι vult notare *ejectionem a corpore Ecclesiæ*, quemadmodum 1 Tim. V, 11 παραιτεῖσθαι χήρας νεωτέρας est excludere eas a corpore Ecclesiastico viduarum publicis sumptibus ali solitarum. Et Apoc. II, 15 diserte *solum Angelum* taxari, quod permiserit falsam doctrinam Jesabelis in Ecclesia sua dispergi, reliquis vero membris Ecclesiæ neutiquam id imputari, imo diserte addi v. 24, 25: ὑμῖν δὲ λέγω λοιποῖς (καὶ enim cum MSto Alexandrino omittendum esse putat) τοῖς ἐν Θυατείροις, οὐ βαλῶ ἐφ᾽ ὑμᾶς ἄλλο βάρος, πλὴν ὃ ἔχετε, κρατήσατε ἄχρις οὗ ἂν ἥξω. Sane tempore isto in consensu Apostolorum, ætate vero sequente in consensu & traditione omnium Episcoporum id creditum fuisse criterion constare veritatis fidei, ut facile inde concludi possit, neminem subditorum in Ecclesia ante Episcoporum latam sententiam de hæresi judicasse. Ubi ipsi Episcopi inter se dissenserint, tum quidem integrum fuisse unicuique Christiano saltim pro se, non pro tota Ecclesia judicare, a quibus partibus standum ipsi esset. At de cetero neque in Conciliis sententiæ dicendæ cuiquam præter Episcopos fuisse facultatem, & donec ab his esset Episcopus hæreticus dejectus, non magis imo minus licere laicis eum excommunicare vel ab Ecclesia arcere, quam liceat subditis civibus Regi sive supremæ potestati resistere, contendit. Quare cum non aliud laicis incumbat, si quidem hæreticis Episcopis Ecclesia opprimatur, nisi ut sibi ipsis ab erroribus istis caveant, eorumque progressum docendo, admonendo, orando, apud alios impediant, hortatur hos fratres, ut quam coercitionem nullo mandato divino sibi traditam esse sciant, eam lubenter omittant,

ex-

exſpectentque a collegio Epiſcopali, tantoque æquiori animo ad communionem Eccleſiæ redeant, quod hæreſes iſtæ, etſi vel maxime ab Epiſcopis plurimis publice aſſertæ, certe a nemine eorum *conditionum mutuæ communionis* inſtar fuerint impoſitæ. Imo longius progreſſus, ipſam veram fidem maximo ſtudio zeloque ſervatam nihil prodeſſe, niſi in vera & quidem externa communione cum corpore Chriſti myſtico exiſtas, & hanc multo illa præſtare non cunctanter affirmat. Denique ſub prætextu defendendæ in uno forte capite de civium erga Principes obedientia fidei, multo graviores magisque fundamentales fidei articulos hoc ſchismate ab ipſis violari exiſtimat, quales ſunt: ſalutem non poſſe obtineri, niſi per novum fœdus Evangelii: nemini ad hoc fœdus eſſe jus, niſi qui habeat ejus σφραγῖδας: eas eſſe duo Sacramenta: neminem has σφραγῖδας dare poſſe niſi qui autoritatem a Deo acceperint eas adminiſtrandi & nobiscum ipſius nomine transigendi, ut obligarent ipſum in cœlis ad ratihabenda, quæ ipſi tranſigerent in terris: hanc autoritatem, datam primo Apoſtolis, non potuiſſe ad noſtra usque tempora deſcendere, niſi per ſucceſſionem perſonarum, quæ omnibus ætatibus intermediis eam acceperint, donec perveniatur ad eos, quibus Apoſtoli ipſi eam tradiderint: talem ſucceſſionem quod oſtendere poſſit hominum genus præter Epiſcopos eſſe nullum: beneficia ergo communionis myſticæ non poſſe exſpectari in ſtatu voluntariæ ab Epiſcopis ſegregationis. Hæ, inquit, omnes doctrinæ *maxime fundamentales* violantur, ad defendendam aliam ſecundariam, cujus neque abnegatio inter terminos communionis eſt relata, neque ab Epiſcopis unquam *autoritate Synodali* decreta. Quod enim urgetur, Epiſcopos conſenſiſſe in ſententiam a ſuprema Curia Parliamenti latam A. MDCCX die 23 Martii, ut Decretum Academiæ Oxonienſis, quo ſana circa Non-Reſiſtentiam doctrina continetur, A. MDCLXXXIII die 26 Julii publicatum, manu carnificis publice combureretur, id quidem ad *Synodalem autoritatem* vel *canonicam condemnationem* veræ doctrinæ referri poſſe negat & pernegat. Non in id votis ſuis conſenſiſſe Epiſcopos, niſi quatenus eſſent *Pares Regni*, incluſis votis eorum in numero majori Parium reliquorum, nec id decreviſſe

Epiſcopos

Episcopos in *Synodo* seorsim congregatos docet, quo modo unico rationem Ecclesiastici Decreti aliquid potest habere, cum ipsis legibus & statutis Angliæ ne *toti* quidem *Parliamento*, nedum *uni* tantum illius *Curia* novum fabricari fidei articulum ullo modo sit concessum. Denique ad præcipuum devolvitur scrupulum, qui nascitur Separatistis ex *formulis precum Liturgia Anglicana* undique *insertis*, quæ contra jurejurandi præstitam olim fidem orare conscientia refragante,& tacite hæresin de licito Principibus resistendi attentato profiteri ipsos adigant. At non posse has quidem formulas communioni mutuæ obesse magis,existimat Dodwellus, quam obsint similes formulæ precum peregrino in ditionibus hosti Principis sui subditis versanti, quo minus cum ea Ecclesia ibi communicet, imo neminem cogi, ut ad has formulas addat Amen, & nemini probationem dogmatum incumbere, quibus nitantur, illosque ipsos, qui bona fide eis utantur, peccare quidem, sed non hæreseos crimen committere, ut hanc quidem ob rem communionem cum ipsis detrectare nullo modo liceat. Postremo, num separationi huic faveat *Concilium Constantinopolitanum* A. C. 861 sub Photio celebratum, cujus Canone XV illi, qui Patriarcham publice hæresin docentem, etiam πρὸ συνοδικῆς διαγνώσεως deserant, non modo non deponendi, sed potius laudandi dicuntur, disquiritur. Enimvero hunc Canonem ab Alexio Aristeno in illum commentante ita acceptum fuisse, quasi sermo sit de hæresi *jam condemnata* ὑπὸ συνόδȣ ἢ ἁγίων πατέρων, idque convenire cum Canone XIII ejusdem Concilii, cum Photio in Nomocanone Tit. XII, eundemque esse haud dubie sensum Canonis Apostol. XXXI, quo subjectis separatio ab Episcopo permittitur δι' ἀδικίας καὶ ἀσεβείας, docetur. Denique quod non receptus in Ecclesia Occidentali canon fuerit, equidem non aliter nisi paritate rationis rem posse excusare monet; quæ vero hic sit maxime dispar. Appendice subjuncta id ipsum quoque, quod antea concesserat Vir eruditus, tollitur, nempe ne ipsos quidem depositos Episcopos potuisse legitime Schismatis continuationem, surrogatis, qui ipsis post mortem succederent, aliis, promovere. Quippe hoc ipso momento quo vel voluntaria abdicatione vel morte sedes ipsorum

vacua facta fuerit, confestim schismaticum hactenus Episcopum priorem titulum, potius jus, præ omnibus aliis habuisse ad istam sedem, omnibus vero istis mortuis, omnes jam legitimos possessores esse sedium suarum, neminem eorum *Schismaticum Principalem*, neque adeo omnes amplius ex contagio posse haberi pro *Schismaticis*. Cui juri non potuisse depositos quicquam opponere, imo ne debuisse quidem, docetur, cum Schisma niteretur *personali injuria* ipsis unice illata, cujus memoriam, morte personæ, cui injuria facta est, exspiraturam, data opera continuare & exasperare, iniquissimum penitus fuisset.

A. C. ZALUSKI EPISTOLARUM Historico - Familiarium Tomus II.

Brunsbergæ, 1711,
Alph. 10 ½.

UT promisso satisfaciamus, quo nos, dum Mense Jul. p. 296
seqq. primum hujus Operis Tomum excerpebamus, obstrinximus,
alterum nunc sistimus, cujus initium fit ab A. 1696, in
quem morbus & mors Johannis III incidit, ubi quæ singularia
p. 1. narrentur, breviter explicabimus. In Senatus-Consilio quidem
omnes decreverant, Regi non posse licentiam denegari, valetudinis
curandæ causa, extra Regnum ad Thermas proficiscendi, sed
eum vires ad tantum iter defecerint, medicamentis domi, a variis,
5. & forsan nimis frequenter oblatis, usus est, & sumto Mercurio,
inter dolores animi & corporis ingemuit: *& nullus erit, qui*
7. *mortem meam vindicare volet?* Autor quidem, volente ita Regina,
consilium suggessit de testamento, litium, quæ in domo Regia
futuræ prævidebantur, averruncandarum causa conficiendo,
sed nullum facere voluit, præ indignatione in hæc erumpens verba:
Conflagret igne terra, me mortuo, omnia ista nihil curo; quoniam
scilicet executores Testamentorum ultimas dispositiones,
etiam ad pias causas, & quovis meliori modo factas, eludere solebant.
Ingravescente denique morbo ad spiritualia media deventum
13. est. Sed quoniam Aulici omnes, qui ad servitia agonizantis
14. heri advocabantur, ebrii accedebant, & Ecclesia Parochialis
Villænovæ

Villænovæ clausa erat, nec Parochus inventus, nec clavis, viatico, quod vocant, S. Cœnæ instrui non potuit. Orbiculæ vero cereæ ab Innocentio XI consecratæ (*Agnus-Dei* vocant) particulam noster Autor propinari jussit, contra apoplexiam, qua Rex sæpissime tangebatur. Sic brevi post confessionem & extremam unctionem, præsentibus Posnaniæ, Livoniæ, & Varmiæ Episcopis, diem obiit supremum, eadem ipsa Sanctissimæ Trinitati sacra die, p. 15.
qua A. 1674 in Regem fuerat electus. Corpus exenteratum manifesta signa nimii Mercurii, perperam a Judæo Medico parati propinatique, præ se tulit, ut ita videatur Rex Judæorum manibus occisus, in quos singulari gratia non sine admiratione aliorum ferebatur. Jacobus Princeps natu major thesauros statim obsignat, & arcem Varsaviensem occupat, corpus Regis, matrem Reginam, fratres & Senatores intrare initio prohibuit, tandem persuasionibus Senatorum victus valvas portarum aperiri jussit, cum Matre tamen acerbas rixas habuit, ex quibus magnæ simultates ortæ, & altercationes de juribus Reginæ & Principum filiorum quoad bona derelicta, de quibus v. p. 102. Autor intempestivam Reginæ severitatem erga filium dolori ex morte Regis concepto adscribit, & amice excusat, imprimis quando in hæc Regina prorupit verba, præsentibus pluribus ex Senatorio & Equestri ordine, quæ postea mutato consilio & animo non dicta fuisse voluit: *Domini Poloni, scitote, quod ego, quanquam non sim natione, sum tamen ex toto corde Polona, & magis hoc Regnum amo, quam propriam meam domum, ideoque effundo cor meum coram audientibus me. Considerate, perpendite amorem Patriæ, quem eligere in locum mariti mei desideratissimi debeatis: inclytum hoc Regnum brevi immaturi juvenis temeritate cadet.* Ad hanc animi acerbitatem etiam spectat, quod Autor p. 181 recenset, neque adeo probat: Reginam iconem suam manu pictoris periti egregie depictam, quam quondam dono dederat Abbati de Polignac, Legato Galliæ, ab eo repetiisse. Cum vero ille se honeste excusaret, quod hæc suæ Regiæ Majestatis effigies magno honori & ornamento suæ Residentiæ, ut vocant, esset, neque restituere vellet: Reginam, cum comperisset, Legatum domo sua abesse, ipsam illuc se contulisse, & ex pariete imaginem abstrahi, auferri & a tergo repertas

 scriptu-

ſcripturas revideri juſſiſſe. Quam inſolentes ſint tempore interregni Polonorum voces & quam libere etiam ipſe Autor aliquoties locutus ſit & ſcripſerit, Lectores ſtatim deprehendent, & ex hiſce, quæ ſubjungemus, apparebit; imprimis plura paſſim ſcommata in Reginam, Cardinalem Primatem, Staniſlaum Jablonovium, Exercituum ſupremum Ducem, & Caſtellanum Cracovienſem, Horodinium aliosque, a variis dicta ſcriptaque reperies. Sic Duninus aliquis mero fervens, lectum Reginæ lectum totius Reipublicæ nominare auſus fuit. Cum ad monitum Autoris in confœderatione urgeretur, ut tam Rex quam Regina Catholici eſſent vel profeſſione vel vocatione, Joannes Potockius, Kaliſienſis Capitaneus, contra pactum illud proteſtatus fuit, & Palatinus Trocenſis, Unichovius, dicere auſus, quod conveniens eſſet Reipublicæ, ut aliquis ex diſſidentibus (ſic vocant Acatholicos in Conſtitutionibus Regni) in Regem eligeretur, qui Clerum coerceat: quo audito Autor, Eccleſiaſtico fervore actus exacerbatusque, virum honeſtum talia proferre non ſolere, dixit. Quando Epiſcopi, Cujavienſis, & Uladiſlavienſis, qui pro tentanda reconciliatione Principis Jacobi Reginam in via convenerant, ſe offenſos eſſe querebantur, quod larvam, quam ad Solis ardorem arcendum portabat, non detraxerit, ipſosque & Principem F. Jacobum in aperto campo valde indigne exceperit, hæc pauca tantum dicens: *Abeo* & *facio*, *quæ Filius jubet*, multa injurioſa coram Regina dixerunt, de quibus vide Epiſtolas has pag. 34. & ſeqq. Inter alia Cujavienſis indignitate rei permotus, hæc dixiſſe narratur: *Sereniſſima Majeſtas Veſtra ſatis habet hoſtium in Polonia, ſatis invidiæ, ejusmodi tamen modo agendi nobiscum plures habebit male affectos, cum neque Principem filium, neque nos, ea qua par eſt tractet ratione. Impendimus Majeſtati Veſtri omnem venerationem & obſequium, quousque Regni ſociam habuimus, verum nunc, poſtquam non amplius regnat, ſed in tutela Reipubl. eſt, aliter venerabimur.* Hos ſalſe aliquis literis perquam acerbis perſtringit, inter alia monens, quod non deberent Epiſcopi vultus fœminarum apertos appetere, & quod Regina Vidua velo quaſi uſa fuerit, ne emacerata luctu faciem revelaret &c. Quanta autem fuerit invidia in Reginam

Margin notes: p. 79. (beside "peries. Sic Duninus…"); 121. (beside "ctum totius Reipublicæ…"); 72. (beside "ta luctu faciem…")

Reginam, imprimis etiam patet ex his, quæ inter *metuenda*, *ca-* p. 72.
venda & *optanda Reipubl.* statim in initio Comitiorum, quæ vo-
cant, *convocationis* allegantur: sc. *I Ne proprietatem ad Thro-*
num prætendat domus Regia neque Regina vidua: II Ne eadem
Throni & Thori socia velit imperare, neque Elector Bavariæ pro-
moveatur, qui filiam ejus habet in matrimonio: *III Ne Regina*
Varsaviæ manens, consiliis se immisceat, eumque in finem C ab Ur-
be lapide abeat. Qua de re plura pag. 96, 122, 125, 313. At in Ep.
XXXIII Autor non minus Regem quam Reginam adversus va- 188.
rias accusationes defendit, dumque de pactis conventis loquitur,
a Rege Johanne III non servatis, nullum ait exitisse Regem, qui
id servaverit ad amussim, quod Reipubl. promiserat, pactaque
illa conventa servari & adimpleri, quantum fieri potest, atque eo
jure esse censenda, ac illa, quæ Rex Mexicanus, dum consecratur,
promittit, quando in hæc verba jurat: *constanter & perpetuo se ju-*
stitiam administraturum, fortem & felicem bello futurum, effectu-
rumque, ut Sol cursum splendoremq; suum teneat, nubes pluant, rivi
currant, & terra omne genus frugum producat, ac similia quæ non
sunt in ejus potestate sita. Quod fortalitia, ut promiserat, non ere-
xerit, ita excusat, antiqua potius in Polonia diruenda, quam eri-
genda nova, quod propter disjunctionem & egestatem Pol. nulla
prorsus munitio in ordine conservetur, eæque ab hostibus nullo
negotio occupentur, unde non nisi magnis sumtibus, quos copiæ
auxiliares absumunt, deturbari ac ejici possent. Addit etiam, quod 189.
proles Regia, quæ semper hactenus Reipublicæ proventibus ale-
batur, nunquam oneri fuerit Reipublicæ, privatis Regiæ domus
impensis educata. Ob velum Regium, *Baldachinum* barbare vo-
cant, quo in Senatorio conclavi utebatur Cardinalis Regni Pri-
mas, ingens fuit contradictio, omnibus *ad æqualitatem* (quæ so- 75.
lennis in similibus occasionibus vociferandi formula est) & plura
contra fastum tumentem Cardinalis & Tobianskiæ artes cla-
mantibus. Unde disruptum illud denique & sublatum est.
Ipse vero Cardinalis, errorem agnoscens, ita se excusare annisus
fuit, 1 præter ejus jussum velum hoc fuisse extensum: 2 dignitati
Reipubl. quæ tempore interregni *serenissima* vocari gestit, illum
apparatum bene convenire; ut per eum exteris præcipue insignia

 Majesta-

Majestatis demonstrentur: 3 voluisse Cardinalem altare sub Baldachino exstruere ad implorandum Numinis Divini adjutorium pro felici comitiorum successu. Ceterum in Ecclesia hoc ornamenti genus quiete retinuit, quo Episcopos omnes in cathedrali sua, nedum Primatem aut Cardinalem, secundum Ceremoniale Romanum uti licet. Passim & literæ exstant, ab Autore
p. 107. ad Cardinalem Barberini Protectorem Poloniæ Romam scriptæ, in quibus ei Orationem, quam pro maturanda electione habuit, aliaque transmittit, & quæ post mortem Regis acta, perscribit. Queritur hic, quod, quæ una die exstructa, secunda soleat everterein comitiis. Appellat ea *lerneam confusionis paludem, non*
109. *publicæ securitatis theatrum: si videres* (ad eundem Purpuratum scribit) *essent in quibus rideres, essent in quibus indignareris, imprimis, quod nonnulli, qui nuncios ad audacius loquendum incitare cupiunt, in ipso conclavi per fæcundos calices & lagenas vini Hungarici clam suppositas, & semotis arbitris propinatas, eos faciunt non tam esse disertos, quam clamosos, & loquaces.* Dum Cardinali
241. Barberino sensum suum & aliorum de candidatis explicat, e re publica esse ait, si eligatur 1) qui longius abest, nec ullam habet cum Regno Polonico communicationem, nec cum vicinioribus familiaritatem, ne ad interitum libertatis, quod Hungaris acciderit, adducat, cum possit exercitus in viscera Reipubl. facile induci. 2) Ut bellicos habeat spiritus, & sufficientes opes avulsa recuperandi, & beneficiis sibi Senatores devinciendi. Ceterum pecunias Polonos accipere fatetur, raro facere, quod promittant. Ut ad electionem novi Regis redeamus, Princeps Badensis, quem pecuniis Anglorum & Batavorum fultum (falso quidem) dicit, nimis superbus Polonis videbatur. Præterea Comitiola Varsaviensia exclusionem Principis Contii, & ut Legatus Galliæ per publica Lauda Varsavia expellatur, sed irrito conatu urgebat, ubi nonnulli inter pocula clamabant: Gallus amat Polonos, non amat Polonia Gallos. Ubi de mediis inveniendis ad dissolvendam
170. Confœderationem militum, ob mercedem non solutam tumultuantium, ut scilicet tributa & vectigalia cerevisiæ, sali, molendinis imponantur, & commissarii ad cogendas pecunias nominentur, consulit, repertum ait Autor, calculo inito, 33 milliones

&

& 446 fl. deberi militibus a Republica. Verum in eo a Senatu peccatum esse ait, quod constitutione facta permiserint rationes hasce per juramenta deputatorum ex singulis cohortibus corroborari, cum magnum militum numerum in charta designatum nunquam in campo sistere potuerint, eoq; tot perjuriis ansa data fuerit. Dum porro de iisdem militibus confœderatis in suæ diœceseos prædia grassantibus agit, inter omnes omnino gentes, etiam barbaras, nullam esse queritur, quæ durius agere soleat cum ecclesiasticis quam Polonos, sub prætextu, quod Ecclesiastici non habeant uxores, liberos, adeoque non indigeant tot reditibus. *Hoc qui faciunt*, ait, *quid aliud agunt sacrilegi, quam si immergant manus sanguini Christi? caveant proinde, ne post bucellam panis Ecclesiæ intret in eos satanas, & maledictio, & rei gehennæ fiant.* Minatur postremo: *Episcopi interdictis sacris eos excommunicabunt, vel potius jam innodatos anathemate, Bulla in Cœna Domini per omnes Ecclesias declarabunt, Missas coram eis celebrari, Sacramenta eis administrari, mortuos sepeliri, imo omnem conversationem cum illis inhibebunt. Denique etiam omnes Ecclesias claudent, & divinis interdicent.* Psal. 78 & 108, *contra eos quotidie decantari mandabunt, ut olim Episcopi Galliæ. Quodsi aliqua inest fidei scintilla, evigilabunt ad hæc fulmina. Imo si Deum non timerent, homines reverebuntur. Omnis enim populus consurget contra eos*, &c. Tacemus alia, quæ Autor de pertinacia militum confœderatorum p. 247, 286, 316 seq. memorat. Tandem succedit historia electionis, quæ 15 Maji die initium sumpsit, qua post missam de S. Sancto a Nuncio Davia cantatam, Autor noster sermonem habuit in Collegiata Varsaviensi lingua Polonica ad verba Josuæ XXIV: *Optio datur vobis, eligite*, quem Latinitati donatum exhibet p. 368. Describitur campus Electoralis, qui est prope Varsaviam in Villa *Vola*, ubi *Szopa* pro Senatoribus est, ædificium tectum: Equestris ordo sive Nobiles sub dio in campo satis arenoso conveniunt, sellis campestribus, si quas equites apportarunt, vel apportari curarunt, insidentes; Mareschallus convocationis ibi his fere verbis sermonem exortus: *Sicut Deus & natura avibus aquilam, brutis leonem, piscibus cete*, (vel Delphinum:) *præposuit, ita Regno Poloniæ Regem esse eligendum, fieri*

fieri autem hoc rite non posse, nisi comitiis hisce Electionis alius Mareschallus sine omni naevo praeficiatur. Quando ad electionem illius Mareschalli procedi debuit, intra vallum deputati Palatinatus Siradiensis equites ingredi voluerunt, sed clamore totius consessus repulsi, pedites postea magno cum tumultu & furore intrarunt. Eodem die accurrunt alii ex Palatinatu Sendomiriensi evaginatis gladiis, qui plura scommata non tantum contra milites qui, custodiam loci (*Kollo*) habebant, sed & contra Senatores praesentes effutierunt, additis minis diruendae *Scopae* & evertendi valli, vino quippe magis quam recto consilio ad haec excitati. Die 16 Maji Mareschallus Reg. supremus Lubomirius hac de re graviter expostulavit, quod milites illi sua & Reipubl. autoritate pro securitate publica illic positi fuerint. Illi respondere, se cum Cracoviensibus ad suffragia pro electione Directoris & Mareschalli viritim danda accessisse, seque petere, ut Senatores tot asseclas (quos *assistentias* Poloni vocant) relegent & dimittant, quod in oppressionem libertatis eos conductos credebant. Palatinus enim Vilnensis, 1550 militum ductor, decem millibus stipatus accesserat. Die 17 pauci Senatores in campo comparuerunt, quia male sibi conscii impetum Sendomiriensium timebant, ad quos viginti millia propemodum ex aliis Palatinatibus propius ad *Szopam* convenerant, quorum injurias dissimulare & Senatorius & Equester ordo debebat. Lithuani, jugum superbae dominationis domus Sapihae excutere volentes, coaequationem petebant, ut omnes Lithuani Polonis per omnia essent aequales, & inquisitio in Autorem confoederationis militum urgebatur, cujus rei ab aliis Regina & Princeps Jacobus, ab aliis Horodinius insimulabatur. Hancque suspicionem ut Regina, jam tandem abire volens, a se amoveret, pecunias Castellano Cracoviensi mittit inter confoedaratos distribuendas, cadavere Regis prius transportato ad Ecclesiam Patrum Capuccinorum suae fundationis, ubi ad hunc usque diem insepultum jacere fama est. Eligitur tandem Mareschallus Electionis Bielinsky Gallicae factioni adhaerens, & judicia *capturalia*, quae vocant, instituta in omnibus Palatinatibus ad notionem & decisionem causarum, quae tempore interregni nasci poterant. Disputatum inde adhuc fuit

p. 340 seqq.

fuit acriter de confœderationis autore, ut ad arma etiam veniretur & aliqui læderentur. Neque prius agitatio ista subsidebat, p. 347.
quam Legatus Imp. a Senatoribus audiendus procederet. Ei, cum credentiales literas traderet, lis a nuntiis mota, quod *inclyta Reipublicæ* fuerant inscriptæ, quam illi volebant *Serenissimam* vocari. Equidem Legatus antiquæ domus Austriacæ consuetudinem urgebat, qua *inclytæ* solum titulus *Reipubl.* datus fuerit. Ast respondebant Poloni, Rempublicam suam hucusque tituli diminutionem esse passam, cum obligata fuerit per certum scriptum sub tempus Suecici belli, ob subsidium ab Austriacis latum, ad aliquem ex ista domo in regali solio collocandum, quod promissum cum nondum impleverint, noluisse controversiam movere: verum post Viennensem expeditionem redditum Reipublicæ scriptum hoc esse, quare nunc de tituli dignitate nihil sit concessura. Quibus adductis consensit Legatus, & in oratione statim habita *Serenissimæ* appellationem valde cumulavit. Sed vix sermone, ut a longo tempore Legati Imperatoris consuevere, prælecto, maxima sanguinis quantitas ei ex naso cœpit profluere, quapropter brevi & generali tantum expectato responso abire fuit coactus. Ejus 351.
orationem, qua Jacobum Principem commendabat, sequuntur 353.
propositiones a Jacobo Reipubl. factæ, ut & Gallorum pro Con- 354, 356.
tio, Electoris Palatini pro Neoburgico, Reginæ Eleonoræ pro 358.
Duce Lotharingico pollicitationes, & quæ deniq; Rex Augustus Reipubl. præstare promisit. Deinde, quæ ipso electionis die acta 364.
sunt, referuntur, scilicet, primo Palatinum Cracoviensem contra 365.
Contium fuisse protestatum, Calisiensem Castellanum, per crucis signum, quod in pectore palam gestabat, ad unionem exhortatum suos, Contium nominasse, Palatinum Augusto Regi suffragium dedisse, quæsitumque a Posnaniensibus & Calisiensibus, utrum vere Catholicus sit Elector Saxoniæ, respondisse, quod Nuntius Papæ & Cardinalis Saxo-Cizensis id testimoniis suis confirmaverint, Plocenses præeunte Autore Contium proclamasse, 366.
adstipulantibus Ravensibus universis & magna parte reliquorum Palatinatuum, in quibus omnibus tamen, præterquam in Plocensibus & Ravensibus, scissiones fuerint observatæ. Confici eo die negotium pro Contio potuisse, memorat Noster, si Primas natu-

ralis tarditatis oblitus fortiter institisset, cum contra per procrastinationem, Galliæ Legato nihil quod daret habente, multum
p. 367. ejus factiori roboris decesserit, sic ut sequenti die, auctis Electoris partibus, hic ab Episcopo Uladislaviensi, Contius a Primate nominaretur, cum nequicquam suasum fuerit utrique,
435. ut a Candidato suo recederet. In censura Candidatorum adducitur imprimis, eandem rationem, qua olim Poloni Principem Condæum excluserint, ne Regnum externis factionibus & bellis involveretur, contra Principem Contium hodie quoque militare; quippe qui Polonia usurus sit tanquam instrumento
439. nocendi hostibus Patriæ suæ, &c. Cum de pactis conventis edendis & confirmandis sermo esset, Prebendovius jurato asseruit, se originale exemplar reperire non posse, qua occasione
442. multa contra eum opprobria jacta, postulatumque, ut quia in plura, quam expediebat, se ingesserit negotia, formato processu
449. ab aula & ministerio removeretur. Incipiunt hinc Acta prope Gedanum cum Principe de Conti, ubi referuntur primo loco p. 451 Literæ ad ordines Regni ex oneraria sub Oliva die 15 Octobris datæ, quarum initium: *Franciscus Ludovicus de Bourbon, Princeps de Conti, Dei Gratia, & affectu Inclytæ Nationis Poloniæ & M. D. L. in Regem electus, &c.* Quibus mascule & acute a parte Saxonum responsum est, ut patet p. 453. Allato nuntio adventus Principis, Autor cum literis, a Cardinale Primate thesaurariis & Senatoribus nonnullis ad Contium Principem scriptis, Gedanum non tam ivit, quam volavit, persuasionibus & promissis Abbatis de Polignac calcar addentibus, habere scilicet Principem & copias, & nervum rerum gerendarum; ob lucrum itaque, quod sperabant, primus quisque obsequia novo Domino probare gestiit; uti enim libra in eam vergit partem, ubi plus apponitur, sic nonnullos Polonos nunc huic nunc illi favere, qui
470. plus offerat, Autor ipse testatur. Sermones, quos Autor, Castellani item Siradiensis & Calissiensis, plenos adulationis & jactantiæ de gloria originis & gestorum gentis Polonæ ad Contium habuerunt, legi possunt p. 456 sqq. Consilia vero, quæ Autor suggessit, eo redeunt: ad Moscum imprimis, Suecum, Brandeburgensem, aliosq; Principes, partim legatos mittendos, partim

literas

teras scribendas, quin & ad Capitula & ad Superiores monaste-
riorum utriusq; sexus, quia hoc genus devotum ad bonum æque
ac malum in Polonia multum cooperari possit. Ipse Princeps *dul-
ciores Schedas* (sic vocari *billets-doux* a nostro Episcopo primum
didicimus p. 470) propria manu ad aliquas *Senatrices* exarare
debuit, ut quædam maritos, nonnullæ amicos in ejus partes per-
traherent. Verum nec 4 millia thalerorum obtineri poterant
ad iter Varsaviense, & pro Thesaurario Lithuaniæ, aliisque
emissariis, qui in provincias ire debebant, ut populares donis,
bonis verbis, & promissis devincirent, nullæque assignatio-
nes, Autori a Legato Gallico factæ, solvebantur, etsi tot ipse p. 471.
sumptus fecisset. Autor enim omnia toto cœlo diversa re-
perit ab iis, quæ Legatus *pro redemptione Israelis* promiserat,
qua de re Epistolam ad Regem Christianissimum scriptam vide p.
464. Princeps enim parum instructus accesserat, quoniam Primas
& Legatus ei fidem dederant, quod ad litus tot milites exercitus
Polonici & Lithuanici sit reperturus, quot tuendæ ejus Majestati
sufficerent. Quare Princeps non semel dixisse fertur: *Exerci-
tu Polonico promisso tantum opus esse, se solum sine consultoribus co-
gitaturum, quid postea facto opus, & quibus pecuniæ erogandæ
essent.* Nec currus, nec equi, nec argentea supellex, nec alia deniq;
ad aulam Regiam necessaria emebantur, (in stanno enim come-
debatur) nec ulla res ordine, quo decebat, suscepta. Accedebant
his & aliis defectibus & vanis promissis sermones insolentiores
Gallorum, quos stultitiæ lacte nutritos dicit Noster: *Poloniam
non esse dignam tanto Principe*, qui nihil sibi sumere, sed a servi-
tute Poloniam vindicare gestiat, quæ animos Polonorum tantum
abest ut conciliarent, ut alienarent potius penitus. Tandem
cum & Polonicus & Saxonicus exercitus appropinquaret, Au-
tor postquam per quatuor septimanas, frustra consumto peculio
suo, se sudasse & alsisse, pag. 489 literis ad Cardinalem scriptis
queritur, non sine lacrymis, uti ipse refert, his verbis Contio vale-
dixit: *illum quidem Regno esse dignum, Polonos vero ex permissione
Divina tanto Principe indignos esse*; nec multo post Contius
conscensa post inanes consultationes nave ad suos rediit. Hinc 467.
Gedanenses, quod adversas partes tueri crederentur, indignatio-
nem Gallorum incurrebant & naves eorum detentæ sunt a Gallis,

cumque illi vicissim Gallorum in civitate bona obsignassent, Abbas de Polignac literis ad urbem datis, quæ exstant p. 468, fulmi-
p. 552. nare & extrema omnia urbi minari visus est. Nec forte de Gedanensibus prætermittendum, quod, cum orator urbis in oratione, qua Augustum Regem ante portas excipiebat, Senatus Gedanensis fecisset mentionem, Magnus Regni Cancellarius statim illum interpellaverit his verbis: *Non dicite Senatus, sed Magistratus:* Senatus enim nomen sibi solis competere, Regni Senatores existimant. Dum deinde ad res Anni 1698 pergit Noster p. 481, 493, in Regem Augustum multo pronior videtur, quod imprimis certis indiciis accepisset, Regem Galliæ ne quidem audire amplius
501. velle de rebus Polonicis. Hinc primus Regis Augusti in Varsaviam ingressus describitur, notaturque, eodem die, quo Rex urbem ingressus, eundem viduam Regiam in Mariævilla visitasse, ac
512. 3 horis, semotis omnibus, cum illa fuisse collocutum. Admissus inde ad alloquium Regis ipse Autor, virtutes ejus heroicas ac sapienter dicta summis laudibus evehit. Plura imprimis dixisse Regem ait de distributione dignitatum, qua cum omnibus satisfieri non possit, sæpius animos subditorum a Regibus averti. Suasit itaque Noster, eas dignissimo & sine mora conferendas esse: quo magis enim differatur collatio, hoc plures competitores
513. adfuturos. Quod ad negotiorum molem, quibus se obrui Rex querebatur, cum aliud ex alio nascatur, id consilii Autor suggessit, ut aliquot Senatores eligat, qui mutatis vicibus penes Regem resideant, quibusque tam externa quam domestica negotia committi possint examinanda, referenda, & decidenda; sic Regem tædio laborum levatum coram Republica, utcunque res ceciderit, facile se excusaturum. Ad quæstionem Regis: *Utrum Se-*
514. *niores an Juniores ex Polonis aptiores essent ad consilia?* respondit Noster, a senio quidem *Senatum* nomen habere, non tamen alba canitie mentum, sed mentem consiliis beatam, prout in A-
519. polline imberbi, respiciendam esse. Quantopere vero Regis animum sibi devinciverit Autor, mox patuit, cum Episcopatus Warmiensis, quem & Cardinalis d'Arquien & Episcopus Jaurinensis ambiebant, ipsi fuerit collatus, qui nihilominus alienioris a Rege animi signa paulo post plura dedit, ut apparet e pag. 632 & 732.

Postulata

Postulata Reginæ & Principum, qui sub velo, quod *baldachinum* vocant, sedere ad latus Regis in templo, ut tempore Regis defuncti consueverant, ac post Mareschallum immediate Regi præcedere, sive curru sive pedibus, optabant, ipso silentio fuerunt soluta, censitumque, posse Regem privatim Principibus affectum demonstrare, verum quartum Principum ordinem in Republica admitti haud posse. Quare Regina tandem abiit Romam, ubi adhuc commoratur, Princeps Alexander vero officio satis honorifico, a Rege collato, quasi id sibi indecens foret, sponte cessit. Quantum ad negotium conciliandi cum Rege Cardinalis, refert, Episcopum Jaurinensem cum Thesaurario Lithuaniæ, Lovicium ad Cardinalem de *ceremonialibus* & *crumenalibus* tractandi causa missos, retulisse, si pecunia a Gallis credita 150000 fl. pro sumtibus in scissionem, Rokosz vocant, expensis a Rege refunderentur, se omnia in ejus rem facturum, sin minus, se ordinem Equestrem Lovicii ad continuationem scissionis convocaturum. Tandem vero cum pecunias, quas pro se & domestica sua (sic Castellanam Lenciciensem Tobianskiam vocavit) petebat, obtinuisset, concordia deniq; stabilita est certis conditionibus, per commissarios Regios promissis, & Cardinalis ad alloquium Regis in cubiculo marmoreo cum exiguo comitatu admissus obedientiam juravit, tradito etiam solenni electionis Diplomate. Id vero Autorem valde ussit, quod tanta pecuniæ vis ex Regis ærario in domum Purpurati manaret, eumque proinde enormis avaritiæ accusat, vanumque ejus & elatum nimis animum arguit, qui nonnisi interventu summi Pontificis, novique Nuntii, ideo in Poloniam missi, Regi reconciliari voluerit. *Vidi*, inquit, *Cardinalis propositiones, quæ omnia in rem ejus, nihil in rem nostram continebant; non quærit, quod multis utile, sed quod sibi. Semper pro domo sua calidissime, nunquam pro Ecclesia loquitur.* Subdolam vero & pessimam illam foeminam, satyra quam panegyri & præmiis digniorem vocat, cui displicere sibi gloriæ ducit, quamque, quod pretiosam supellectilem, gemmis & unionibus constantem, quæ, donec pecuniæ promissæ exsolverentur, ap. ipsam deposita fuerat, curiosius perquisivisset, acriter perstringit. Sequuntur inde Literæ ipsius summi Pontificis, Regis, & Episcopi Uladislaviensis & responsoriæ

p. 499. 603. 506. 514. 566. 774. 497. 492. 741. 482. 542. 515. 520 sq.

Cardinalis, pro conciliandis animis ultro citroque scriptæ, tum
p. 564. & oratio admodum παθητικὴ Mareschalci Bielinsky, qua in-
tercedente Fabricio Paulucio, Pontificis Nuntio, scissio,
557] quam *Rokosz* vocant, tandem finiebatur. Anno 1699 d. 16 April.
prima Comitia a Rege celebrata, moxque iterum rupta sunt. Po-
559. tissimum vero Literæ Regis pro reconciliandis Lithuanis scriptæ
561. lectu dignæ, in quibus declarat, quod, qui Electioni suæ faverant,
tanquam primogeniti singularem affectum & gratæ mentis do-
cumentum jure meritoque exigant, ceterum malle se apertam
hostilitatem experiri quam multas audire affectus significationes,
quibus ipsa res plerumque repugnet. Interim a refractariis ut
amplius sibi illudatur, se minime passurum, cum non desint me-
dia illos in officio continendi, & qui Regem in thronum evexit,
in eodem eum sit conservaturus. Fere in eandem sententiam iis-
dem rationibus allegatis usus est Stephanus Bathori, in oratione,
cujus A. 1703 p. 182 in his Actis mentionem injecimus, quando Li-
604, 605, teras Sigismundi Augusti recensuimus. Sequuntur variæ Epi-
607, 507. stolæ & responsa Cæsaris, Regis Angliæ, Reipublicæ Polonicæ,
627, sqq. de pace præsertim cum Turcis concludenda: ipsumque man-
datum Malachovio, Palatino Posnaniensi, Legato Polonico ad
tractatus Pacis, concreditum, quo ei injungitur, ut ante omnia
restitutionem Camenecii & Moldaviæ urgeret, ut pelles sive
Coszuchæ, quod tributum Poloni Tartaris olim quotannis pen-
dere consueverant, abolirentur; Leopold. vero Imp. permoven-
dum, ut damna hoc bello Polonis illata resarciri curet, quo pense-
tur jactura, quam Poloni fecerunt, dum Rex Johannes III A. 1686,
in gratiam sancto fœdere junctorum Principum, ad Russorum
Imperatorem in societatem pertrahendum, Kiovia, Smolenskio,
Czernikovia, omnique Zaparoviorum & Cosacorum terra trans
Boristhenem ipsi cessit; tum ob utiles & Reipublicæ onerosas
expeditiones a Polonis in gratiam sancti fœderis factas; denique
ex capite retentarum vel alio distractarum decimarum, quæ
ex Regno Neapolitano & Siciliæ Regi Poloniæ ex fœderis le-
677 sqq. ge debebantur. Aliqua fuerat controversia in tractatibus
pacis Carolovicienfibus de præcedentia inter Moscoviticum
& Polonicum Legatum. Verum tandem is ordo serva-
tus, ut prout quisque ad sacrum fœdus accessit, eo etiam
ordine

ordine ingredi deberet; hinc figura quadrata Castrorum per Comitem Marsilium proposita placuit, nulla præcedentiæ lite relicta, qua de re declaratio Legatorum Cæsareorum exstat p. 690.
Describitur porro colloquium & disputatio Legati Poloni cum p. 678.
Reiseffendio & Mauro Cordato de reddendo Camenecio, qui tandem declararunt, quod Turcarum Imperator pro generositate sua & memoria antiquioris futuræq; amicitiæ in id condescendat, modo Moldaviam Poloni relinquere, &, ut ex Camnecio propter sancitum Mahumetanæ Religionis tormenta bellica Turcarum educerentur, concedere vellent, & fortalitium S. S. Trinitatis destruere; pelles Tartaris olim concessas pro præterito dimiserunt, non pro futuro. Inter proponenda in favorem Religionis Romanæ ab Oratoribus hoc imprimis Portæ Ottomannicæ fuit, ne Catholici & uniti Græci ritus homines, non tam missionarii sed omnes in terris Turcicis degentes Christiani, jurisdictioni Patriarcharum vel Episc. Græci ritus submitterentur, utque restitueretur Patriarcha Sorianorum ob calumnias Schismaticorum ejectus, loca terræ S. a Romanis non Græcis custodiantur & captivi Christiani liberentur. Ut deinde de pace tracta- 691.
tum fuerit, tum ex propositionibus a Cæsareis exhibitis tum ex
ipso Instrumento pacis cum Polonis facto, quin & literis Pageti, 764.
Anglici, & Mauri Cordati, Turcici ministri, de Tartarorum incur- 768.
sione in Poloniam, durante tractatu pacis facta, patet. Quæ deinde multa Autor de exercitus Saxonici nimia licentia, vera an falsa, deq; Polonorum indignatione narrat, ea vix relatu digna existimamus. Post Elbingam invito Rege ab Electore Brandenbur- 642.
gico captam, cujus jura examinantur, ac beneficia in Electorem a Republ. Polona collata, imprimis supremum in Prussia dominium pro hac prætensione concessum, exprobrantur, Cæsaris, Re- 884, 889.
gum Galliæ, Daniæ, Sueciæ, tanquam evictorum Pacis Olivensis,
mediatio per literas imploratur, & Gallecius, Senator Polonus, 706, 707.
ad aulas horum Principum ablegatur, quorum responsa varia v. p. 704, 734. Tandem tamen Elbinga ab Electore Brandenburgico Reipublicæ redditur, suppeditatis pignoris loco variis
clenodiis ex Reipubl. thesauro, & territorio Elbingensi per Tra- 895.
ctatum concesso. Edicta quoque & statuta de non tolerandis in 741.
Polonia

Polonia hæreticis Autor exhibet varia,& p. 525 conqueritur,hæreticos Varsaviæ in foro templum habere, & puritatem aeris Po-
p. 780-883. lonici inficere. Succedit ampla disputatio, in qua Jus patronatus in Abbatias contra Aulam Romanam & Monachos in Po-
931. lonia Regi asseritur. Occasione electionis Clementis XI, præter omnium opinionem factæ, refert Noster, quod, cum post fata Innocentii XII schedulis omnium Cardinalium nomina inscribi, & per Nepotem puerum quinquennem illas ex urna extrahi jusserit, trinis vicibus *Francisci Albani*, moderni summi Pontificis, nomen a puero arreptum fuerit. Quo referri potest, quod & Autor libri: *Conjectures du Conclave apres la mort d' Innocent XII* Albano, etsi non cano, ob summam rerum gerendarum peritiam, hanc dignitatem quodammodo prædixit. Ceterum variorum hic passim Principum & illustrium Virorum elogia leguntur, ut Regis Joh. III p. 12, 34, ejusque filiorum Jacobi, Alexandri & Constantini p. 18, Regis Augusti p. 591, Primatis p. 504, Card. Denhoff p. 404, Jablonovii p. 10, 247. 263, Palatini Belsensis p. 506, Schukæ Referendarii Regni p. 439 & 518. Quod vero Stanislaum Lesczynski, Pocillatorem Regni, ubivis ultra modum laudat, uti p. 82, 438, facile quis credere posset, illum, postquam Stanislaus a Suecis Rex Pol. declaratus, hæc elogia pro captando favore ejus superaddidisse.
491. Quin & passim occurrunt, quæ ad ipsius Autoris laudem spectant, & ipse aliquo in loco jactantius scribit: *Loquentur me mortuo acta mea, & obscurum posteris non sinent nomen meum.* Superest, ut Lectori significemus, ea quæ perperam Autor in hoc Tomo II p. 525 de eo, an Consules & Præsides Civitatis Gedanensis Senatus vel Magistratus nomine appellandi? tum & quæ p. 749 de juribus dissidentium, quo nomine in Polonia Græcæ, Lutheranæ, & Reformatæ Ecclesiæ addicti veniunt, tradidisse fertur, a Gratiano Severino Lipinsky (i. e. Adriano von der Linda, Consule nunc Gedanensi) in *Sicilimentis, quæ in loca nonnulla harum Epistolarum Familiarium, terras Prussiæ, speciatim Civitatem Gedanensem, afficientia*, 1712, in 4 publici juris fecit, p. 68 & 79 fusius refutari. De Tomo II, harum Epistolarum, ne nunc prolixiores simus, alibi dicemus.

D. MA-

D. MAXIMILIANI PREUSSII PROTO-Physici Vratislaviensis & Academici Naturæ Curiosi Leopoldino-Imperialis, Agendorum apud ægros Ilias in Nuce, seu, Artis medendi amplissimæ compendiosa ad Praxin Applicatio, uno quasi conspectu in Tabula Synoptica dilucide exhibita.

Vratislaviæ, ære & sumtibus Baumannianis, 1712, f. chart.aug. Plag. 4.

Quemadmodum Experientissimus *Autor* plura, quæ in dijudicatione conscientiosa læsionum violentarum & externarum veniunt consideranda, in Sciagraphiam brevissimam, a nobis *Mense Augusto* p. 356 commemoratam, accuratissime redegit, ita & numerosa satis, quæ apud ægros haud ita paucos, unius sæpe Medici curæ simul commissos, agenda sint & cavenda, omni itidem ope annisus fuit in præsenti Tabula Synoptica, ceu Iliada in nuce, exhibere. In Præfatione namque, qua Tabulam hanc Illustri Academiæ Naturæ Curiosorum Leopoldino-Imperiali nuncupat, videtur eandem loco Directionis aut Methodi medendi generalis quodammodo habere, dum talem æque ac specialem, statam & uniformem amplius nullam superesse, cum Celeberr. *Baglivo* admodum conqueritur, hincque communi ac universali Academiarum Practicorumque celebriorum & doctiorum forte etiam consensu & approbatione (modo ob innumeras nunc contrariasque sæpe invicem hypotheses, utplurimum præconceptas, hoc possibile adhuc) aliquam iterum formandam & introducendam quam maxime optat, posteaquam Galenica universali fere omnium Dogmaticorum harmonia olim recepta, secundum quam, ceu regulam saltem ordinariam, omnes ægri dijudicabantur, tantum non ubique damnata hactenus deletaque prorsus exulavit. Hujus insuper Tabulæ adminiculo morbos ægrosque simul plures uno eodemque tempore vel die, remotis etiam omnibus fere libris, alias minus negligendis, si necessitas quandoque ita tulerit, exacte indagari, imo haud difficulter curari sive tractari posse a Medico, cuicunque fere hypothesi etiam addicto, propria eaque longa & multiplici experientia edoctus, affirmare

haud dubitat. Facillimum quippe modum tradit per quæstiones aliquot indagandi naturam affectus, ejusq; sedis propriæ ac fontis, cum caussis ipsaque cura, in quantum cuncta fere auxiliorum genera suggerit, e quibus magis huc quadrantia mox reperiri & eligi possint, tam in diffuso juxta secundum Tabulæ latus, quam in contracto, juxta tertiam ejus paginam, sive sub ordine concinno & distincto maxime indicationum & distinctionum respectuumque brevissimorum individualium, nec non remediorum pauciorum selectiorumque mox illi applicandorum, etiam contra symptomata urgentia & soporosa potissimum. Quæ omnia planiora & clariora fient, si summa nunc capita, cum agendorum ex Tabula ipsa, tum obscuriorum declaratorum ex Notis sub calcem annexis, strictim attingamus. Inter quinque videlicet apud ægros *agendorum* genera I *sciscitandum* quærendumque ratione affectus morbosi, (ubi simul pulsuum doctrina brevissime proponitur) partium affectarum & caussarum morbificarum, inprimis temperamentorum succincte hic traditorum. Responsa vero ad hæc promtioris faciliorisque mox applicationis gratia, ex opposito statim ad marginem, ab aliis prorsus vacuum, literis typi rubris, pro meliori a reliquis distinctione, expressa habentur. II *Succurrendum* secundum Indicationes 1) caussæ proximæ affectus, vel occasionali tollendæ & evitandæ posthac præservative, vel antecedenti curandæ quantocyus, 2) symptomati partive principaliori &c. ac 3) viribus debilissimis. III *Conferend.* caussæ moventes sive occasionales & antecedentes, cumprimis: α) temperamentum, idiosyncrasia, ætas, sexus &c. β) naturæ vires ac sufficiens subinde actio & potentia sola medendi quibusdam morbis, γ) cautelæ dubiorum & generosiorum sive periculosiorum præsertim mediorum; ibique suadetur in scientia & conscientia dubia aut probabili saltem, eligendas opiniones & auxilia non probabiliora solum, sed & tutiora simul multoque usu probata, præcipue a nobismet ipsis, malisque majoribus & urgentioribus subito, sive enecantibus citius, evitandis aut removendis opposita & adæquata magis, vel a pluribus indicantibus & permittentibus indigitata, respectu pauciorum & magis secundariorum contraindicantium, ac minorum inde sive leviorum & bre-

breviorum facileque iterum resarciendarum noxarum; δ) suavitas & celeritas auxilii magis-adæquati morbo ejusque causæ. IV *Intimand.* potissimum cum modo adhibendi ordinata α) remedia ex pharmac. chirurg. & diæta conveniente, vel tenui, mediocri aut plena, brevissimis hic designata, una cum reliquarum sex rerum non naturalium usu; β) prognosis eventus, ejusq; modi facile prævidendi prædicendique; γ) symptomata facile secutura, inprimis criticæ mutationes propediem futuræ, præsentibus sc. signis coctionis materiæ morbificæ, e.g. crassitie & turbatione urinæ, vel sputo albo, levi facilique ejectu per tussim & exscreationem &c. V. *Repetenda* priora, paulo aliter mutata, visitationibus sive accessibus & discessibus reliquis &c. In Notis autem demum obscura & brevius in Tabula tradita pluribus declarantur & singularia quædam intermiscentur, v.g. 1) *de morbo seu affectu morboso*, per quem symptoma causæ communiter ita dictum, sive functio & qualitas læsa intelligitur, cum morbus (sive differentiæ morborum essentiales, Intemperiei videlicet, Magnitudinis, Numeri, Figuræ, Situs & Continuitatis læsæ) Veteribus potissimum ita dictus, ad causam potius formalem & proximam cum nonnullis rectius & distinctius referatur; 2) *de parte solida interne affecta*, cujus indagatio tam anxia & scrupulosa (si obscura, latens aut dubia subinde nimis sit ob plures in una eademque regione corporis sitas ac latentes hincque non adeo facile dignoscendas aut distinguendas semper) non adeo usque necessaria esse innuitur, cum medicamentum solubile quodcunque vi circulationis sanguinis & humorum ad quascunque corporis partes etiam latentissimas deferatur, causamque morbi, humorosam utplurimum, modo contra hanc probe directum, ubicunque illa hæreat, corrigere vel tollere valeat, prout *Noster* pluribus jam olim §. 71 in propria *Dissertatione* sua *de parvis magnorum morborum initiis* A. 1676 sub umbone solum D. Michaelis Ettmülleri, Patris, habita, postmodumque aucta docuerit; 3) *de usu cauto & legitimo* quorundam adstringentium, tonicorum solum, totaque substantia potius specifice agentium, e.g. chinchinatorum febrifugorum, calculum pellentium, item opiatorum & qualitatibus quatuor primis ita dictis oppositorum, propter abusum

quorundam non prorsus rejiciendo & e foro medico-practico cum rigorosioribus nonnullis exturbando, monita quædam proponuntur.

JO. MARIÆ LANCISII DISSERTATIO DE Romani cæli Qualitatibus, cum Historia Epidemiæ Rheumaticæ &c.

Romæ, apud Fr. Gonzagam, 1711, 4.

DE priori Operis Parte diximus *Mense Julio* p. 326. In Parte secunda ad adventitias cœli Romani qualitates explicandas dum pergit Autor Clar. duas earum constituit classes, alias scilicet, quæ a noxiorum effluviorum ex inductis prope vel intra urbem stagnis, paludibus, cœnosisque locis, obstetricante præsertim per æstatem Austro, egredientibus oriuntur; alias, quæ Aquilonari, nimiumq; rigidæ intemperiei, repente invadenti ac præter morem, hyeme potissimum aut vere pertinaciter duranti, cui postmodum Australes venti e vestigio succedant, in acceptum sunt
p. 1. referendæ. Ostendit igitur adventitiam labem ex aquis stagnantibus Romano cœlo in infantia æque ac maturitate Imperii fuisse familiarem, summumque propterea studium purgandis cloa-
2. cis priscos adhibuisse; artemque docet, qua olim, deductis in
3. libertatem aquis, Romana salubritas servabatur, atque seculum Romanorum Pontificum commemorat, quo ex palustribus aquis
4. huic cœlo adventitia labes accesserit; tempora insimul recenset, quibus Roma Pontificum cura exsiccato solo ad pristinam salu-
5. britatem revocata fuit. Et quanquam sint, qui in solam incolarum infrequentiam adventitiam Romani aeris insalubritatem rejiciant, eosdem tamen refutat Autor, dicendo, populi multitudinem salubritatem non inducere, sed partam jam antea conservare, quatenus incolæ accensis perpetuo ignibus, consitis adversus pravos ventos arboribus, excitatis ædificiis, constratis viis, vociferatione atque halitibus partim custodiunt aerem, ne aliunde inquinetur, partim motu solvunt, ac purgant, partim denique benigno sale volatili implent ac vivificant. Nec fre-
p. 6. quentes thermas & Naumachias Romano aeri obfuisse unquam putat, quia non influentium aquarum copia, sed hærentium & stagnan-

ſtagnantium pernitioſa eſt. Multo minus venas vitrioli, ſul- p. 7.
phuris, aliorumque Mineralium, quæ in agro Romano patent, ejusdem aeri labem aliquam affricare docet, niſi ſtagnantibus aquis corrumpantur; adeoque timorem pernoctandi in ſubur- 8.
biis anilem eſſe. Siquidem vitæ periculum, quod quandoque civibus imminet, non ab aeris labe, ſed ab erroribus in ſex rebus nonnaturalibus, qui occaſione ruſticandi committuntur, depen-
deat. Venti equidem Auſtrales, quos Romanus ager facile ex- 9.
cipit, ac ſiſtit, aeri labem aliquam affricant, ſed ex nulla alia cauſa, quam quod paludes cœnoſamque terram inveniant; caligines vero & frequentiores nebulas partim a Tiberi, partim a caminis, qui plurimi in urbe ſunt, elevatæ ſalubritati nihil derogant, niſi aliud vitium ex mortuis præſertim aquis, atmoſphæram inquinantibus, acceſſerit. Quoniam Tiberis inundatio una ex cauſis adventitiæ inſalubritatis Romani aeris exiſtit, multus Autor noſter eſt in ea deſcribenda. Fluvius enim hic cre- 10.
bris ac ſubitis incrementis nusquam ſuis aquis magis quam in ipſa urbe exundat atque reſtagnat; cujus cauſæ ſunt vel aucta moles aquarum influentium, vel earundem motus retardatus atque exoneratio. Aquæ influentes & Tiberim augentes ſunt vel peregrinæ, a pluviis pertinaciter cadentibus altis potisſimum ac remotis de montibus, aut repente ſolutis nivibus, quin imo a fortuito erumpentibus ſereno etiam cœlo ex terræ ſinubus aquarum voraginibus collectæ; vel urbanæ, non modo ex pluvia ſeptem e collibus & ex tam lata planitie affatim in fluvium præcipitante, ſed potisſimum ex jugibus aquis trium magnorum fontium, Trivii ſcilicet, Thermarum & Janiculi, nec non torrentis Mariani influentes. Quæ minuunt & impediunt velocitatem atque exonerationem aquarum in mare bifariam ſunt conſideranda; vel enim de novo adveniunt, vel firma & perpetua ſunt in Tiberis alveo. In ter priora accuſantur impetus maris, quo flumini renititur, Auſter vehementior, Tiberinæ aquæ tenacitas, fermentatio ab Auſtro in Tiberi ſæpe excitata, & ſemiobſtructa Tiberis oſtia. Inter poſteriora vero recenſentur anguſtia alvei ex pontibus, fundi inæqualitas ob moles pontesque dejectos, moletrinæ flumini innatantes, pilæ ſtaffilariæ dictæ. Quanquam igitur Tibe-

ris exundatio inter futurarum calamitatum portenta non sit reponenda, officit tamen illa, non tantum quatenus moræ & corruptioni aquarum ansam præbet, verum etiam quia cum Tiberis ad suum alveum recurrit, tunc lateritios ac tophaceos domorum parietes ipsaque pavimenta madefacta relinquit, ac proinde si incolæ udas adhuc repetant ædes, propter præpeditam transpirationem juxta varios, quibus iidem donantur, corporum habitus, pravasque plus minus, quibus inquinantur, fluidorum dispositiones, varia itidem, currente eademmet hyeme, malorum genera contrahunt, quæ inter frequentissimæ sunt febres acutæ, vel chronicæ, viscerum obstructiones, rheumata tum simplicia, ut dolores articulares & pectoris, catarrhi & tusses; tum composita, ut spuriæ pleuritides, peripnevmoniæ, sopores, apoplexiæ, paralyses & similia; quæ eo felicius solent accidere, quo magis post has inundationes vel Boreas flaverit, vel ninxerit. Post

p. 12. palustres aquas repentinum, pertinax, intensumque frigus inter adventitias Romani cœli qualitates recensendum venit. Cum enim situs urbis ad meridiem plurimum obversus sit, ventoque Australi, nullis montibus aut sylvis in agro interjectis, maxime pateat, eo fit, ut Romanorum corpora aliquanto laxiora sint, porisque hiantibus tum ad interna extrudenda, tum ad extranea effluvia excipienda; ac proinde repente vel furentibus ex Borea ventis, vel nivosis urgentibus constitutionibus promtius faciliusque offendantur, quam illorum, qui adversa ad septentrionalem plagam fronte positas inhabitant urbes. Quamobrem lympha apud illas præsertim partes, quæ immediato atmosphæræ contactu pulsantur, subsistit & cogitur; unde epidemici nascuntur morbi, quorum prodromi plerumque sunt coryzæ, eæque admodum fraudulentæ, cum minimo negotio in anginas ac peripneumonias soleant degenerare. Non uno vero eodemque modo semper, sed duplici potissimum ratione populum Romanum algidæ hæ constitutiones divexare sunt solitæ; altera, cum media hyeme, sicco solo, purgatis cloacis, viarumque immunditiis, tandem nulla urgente annonæ caritate, cives bonis succis abundant; & tum confluentes rheumaticæ passiones, acutæ quidem, sed non malignæ sunt, ac proinde sanguinis missione

non

non infeliciter curantur; altera vero, cum vere exeunte aut quod gravius est, per æstatis initia, postquam diu Austri flaverint, pluviæque deciderint, neglecta viarum cloacarumque cura, & præsertim invalescente fructuum copia simulque utilium ciborum penuria, plebejorum præcipue corpora cacochyma fiunt, seu pravis humoribus una cum lumbricis scatent; in qua constitutione ut plerumque malignæ vagantur pleuritides; ita discriminis plurimum habet venam incidere. Usus potius erit experimentis probatus potionum diaphoreticarum, & alexipharmacarum, oleorum recentium amygdalarum dulcium, & lini cum antipleuriticis & anthelminticis. Juvabunt quoque vesicatoria, ac si dolor lateris anodynis, imo nec alexiteriis topicis ex oleo præsertim Matthioli paratis cesserit, admotæ parti laboranti cum scarificatione cucurbitulæ. Quanquam igitur Autor ejusmodi a summo frigore ortas constitutiones pluries decursu annorum 35 Romæ viderit, nihilominus tamen cum nulla gravior obtigerit ea, quæ universæ pene Europæ communis sub A. 1709 crudeliter afflixit; idcirco hujus historiam, tanquam omnium ideam, Lectorum oculis subjicere operæ pretium duxit. Addidit enim huic tractatui Epidemiæ rheumaticæ istius historiam, quam inter ipsos morborum impetus Italico sermone, re tunc exigente, conscripserat, nunc Latinam redditam, ut communi cum reliquo opere lingua cohæreat, non sine spe publicæ utilitatis.

Beschreibung des Schlesischen Massel.

i. e.

LEONHARDI DAVIDIS HERMANNI,
Pastoris Maslensis, Maslographia.

Vratislaviæ, apud Christianum Brachvogeln, 1711, 4.
Alph. 1 pl. 20 cum multis fig. æn.

MAslographiam hanc Cl. Autor in tres Partes divisit, quarum prima explicat antiquorum ritus, qui in funeribus obtinuerunt, & varias reliquias montis, quem vocant Töppelberg. Secunda fusius de operibus naturæ agit, inprimis terræ inferioris, quæ admiranda atque insolita ratione efformata atque elaborata ad Maslum

Maslum (Massel) reperiuntur. Tertia illius monimenta recenset, quæ in memoriam summorum Virorum, & aliorum qui meritis clari fuerunt, condita sunt. Præmissa igitur verbosiore dissertatione de veterum funeribus, monet P. I Lib. II cap. I de monte Töppelberg / quod iste non sit pagus, ut plurimis visum, sed hoc nomen acceperit ab urnis, quæ olim ibi fuerunt repertæ, atque adeo idem sit, ac Töpfferberg. Quod lucus ibi a paganis constitutus fuerit, qui cultui religionis eorum inserviret, vero proximum esse putat, de quo ideo capitibus, quæ sequuntur, disserit. Libro III de aliis paganorum sepulcrorum reliquiis agit, quorum adhuc vestigia in monte Töppelberg supersunt, easque ex historiis antiquitatum multum illustrat. Sic cap. I de variis sepulcrorum generibus loquitur, quorum alia tota, alia vero quoad partes tantum ex lapidibus fuerint condita. Cap. II sepulcrorum altaria tractat, quæ olim in lucis ad Maslum fuerunt, quæque ex multum cumulatis lapidibus condiderunt, in eum quippe finem, ut ibi sacrificia Diis Manibus offerrent. Cap. III de vasis disserit, in quibus ossa defunctorum recondita sunt, eorumq; varia genera memorat, quæ & magnitudine & forma multum inter se differunt, licet vetustate corrupta aspectui quidem minus se ipsa commendent. His addiderunt antiqui alias minores urnas, figura inter se discrepantes, quæ partim arenam continent, partim vero vacuæ sunt. Num vero ista tam majora quam minora vasa, quodsi uno loco conjuncta reperiantur, testimonio esse possint, quod hic monimentum totius cujusdam familiæ erectum fuerit, cap. V Autor explicat. In ea versatur opinione, quod Germanis sepulcra totius familiæ condere haud solemne fuerit, quippe qui, teste Tacito, sæpius sedibus suis habitandi dejecti fuissent. C. VI contra eos disputat, qui opinantur, quod urnæ, quæ adhuc inveniuntur, ope naturæ non autem artificis cujusdam formatæ & compositæ sint. Nam ipsa earum natura tam ratione materiæ, quam formæ sententiæ illorum refragatur, quod inprimis de illis, quæ ad Maslum sunt, affirmari potest. Nec illa vasa usui suppellectilis destinata fuisse apparet, multo magis eorum conditioni repugnare, Autor existimat, si ista vasa lacrymarum appellare vellemus. Germani quippe defunctos lacrymis, dolore aut tristitia prosequi

Rheinl Zoll
1 2 3 4 5

6 1 3 1 1
2
4 2 2
1
5

prosequi, mollitiei fœmineæ esse credebant, adeoq; inhonestum, funerum nimium cultum atque ambitionem observare. Qua de re videntur esse vasa, quorum ope Diis Manibus sacrificia veteres obtulerunt, quæque deinceps apud ipsum altare relicta sunt, locum veluti sanctum. Secundam partem operis hujus quod attinet, argumentum ejus sunt varia corpora, quæ ad regnum, ut vocant, animale, minerale & vegetabile pertinent, quæque ad Maslum reperiuntur. Inprimis lectu digna sunt, quæ cap. II Autor de fossili arborescente stilo consignare voluit, cujus mirifica & singularis vis multo usu satis jam confirmata fuit. Vires quippe sanitatis rectores exsiccandi, adstringendi, acrimoniam absorbendi, sudorem commovendi in eo observarunt. Quoad colorem ejus cretæ perquam similis est, ac semen ejus, e quo generatur, arenam esse sibi persuadent. De terra sigillata, quam Autor ad Maslum deprehendit, cap. III agitur, quæ species est terræ gravioris, unctuosæ & pinguis, omni quanquam arena separata. Cap. V mentio fit fontium, quorum aquam tempore hiemis satis calidam, æstatis vero frigidam cognoverunt, cujus aquæ ratio bonæ notæ, sapor autem acidus est. Pars ultima de ipso pago Massel agit, qui nominis sui originem a Polonorum lingua ducit, qua Maslo, id est butyrum, ob fœcunditatem olim appellatus fuit. Sedes est nobilium antiqua, ditionis autem Principis Caroli Bernstadii, prout cap. I & II monet. Ceterum ab amœnitate, terræ feracitate, aeris optima & salubri natura maxime commendatur. De templo ejus, & qui cultum sacrum administrarunt, item monimentis sepulcrorum reliquis capitibus disserit, quæ ipse Lector introspicere poterit.

Adhæc Cl. Autor multas tabulas æneas subjecit, quæ figuras variorum monimentorum exprimunt easque repræsentant. Sufficiat unius, quintæ sc. numero, illustriora & quæ scitu digna sunt perlustrare. Ibi occurrunt varia genera vasorum, quæ *crepitacula*, item *crepundia* vocare solent, quo figuræ superiores n. 1, 2, 3, 4 spectant; illas autem n. 5, 6 Autor thuribula exprimere opinatur. Num ista, quæ numero 7 subnotatur, effingat figuram lampadis ejusque receptaculi, adhuc subdubitat. Porro deprehendimus numos, quorum alii ex auro, ut lit. a, alii ex TAB. V.

argento, ut lit. b, d, e, f, g, h, i, k, alii vero ære, ut lit. c, compositi, ad Maslum ipsi Autori studiose omnia inquirenti sese obtulerunt. Numi, qui litera b subnotatus est, altera pars *Curtii* Dictatoris imaginem; altera currum triumphalem addita voce ROMÆ præ se fert. Reliqui sunt bracteati, ut vocant, quanquam earum figurarum sensus implicatus est, idque ob vetustatem, quæ multa in illis corrupit, ut dignosci nequeant. Numum autem æneum quod attinet sub lit. c, ille historias illustrat, quæ de *M. Valerio* commemorant, quod ope corvi cujusdam hostes suos devicerit, ut exinde ei nomen CORVINI inditum fuerit, de cujus cognominis origine Livius quoque suo loco disserit. Tandem ultimo loco tabulæ nostræ æneæ varias species expressas esse cognoscimus lapidum, quos dicunt fulminares, de quibus Autor refert, quod ad Maslum in monte Töppelberg superfuerint.

MEDIOLANUM SECUNDA ROMA Dissertatio Apologetica JUSTI VICE-COMITIS.

Bergomi, apud Rubeum, 1711, 8.
Plag. 7.

QUi nonnullis urbibus, *Constantinopoli* in Oriente, in Gallia *Arelato*, in Germania *Augustæ Trevirorum* & *Aquisgrano*, in Italia *Mediolano* honor obtigit, ut ob amplitudinem suam vel quod sedes Imperatorum essent, *Roma nova*, *Roma secunda*, *Roma altera* sint appellatæ, eundem Papiensibus suis ante annos aliquot vendicare voluit Vir Clariss. *Antonius Gattus* in Gymnasii Ticinensis, in quo Antecessorem agit, Historia, quam in his Actis A. MDCCV mense Septembri pag. 594 seq. recensitam dedimus. Quæ res adeo male habuit Virum doctissimum *Justum Vice-Comitem*, quo nomine latere voluit *Joannes Paulus Mazzuchellius*, e Congreg. Somaschor. Cler. Reg. Vir in poesi & antiquitate non mediocriter versatus, ut diem dicendum *Gatto* ejusdemque ausus in herba, quod ajunt, suffocandos sibi statuerit, veritus, ne si in tam venerandi nominis societatem Ticinenses admitterentur, hoc ipso avitæ Mediolanensium gloriæ famæque immane quantum

tum detrahatur. Labor fere bipartitus est. Postquam argumentis Gatti, quæ ille pro causa Papiensium adduxit, satisfecisset, prærogativam *secundæ Romæ* Mediolano suo adstruit. Gatti sententia, quæ Ticino Regio *secundæ Romæ* appellationem tribuit, (vid. Hist. Gymn. Ticin. cap. I p. 6 seq.) tribus auctoritatibus innititur. Prima petitur ex carmine *Alcuini* ad Carolum M. quod ex Canisio refert Duchesnius T. II p. 190:

Rex Carolus caput Orbis, Amor populique Decusque,
Europæ venerandus apex, Pater optimus, Heros
Augustus, sed & urbe potens, ubi ROMA SECUNDA.

Secunda ex Epigrammate Leonino, quod marmore incisum in ingressu Pontis ad dextram apud Ticinenses visitur.

Quisquis in hanc intrat deflexo poplite, dicat
Dic prope, qui transis, qui Portæ limina tangis
ROMA SECUNDA *vale, Mundi caput Imperiale &c.*

& ne forte quis *Bernardi Corii*, rerum Mediolanensium Scriptoris præcipui, auctoritatem secutus, hoc elogium ad laudes Mediolani transferret, lapidemque illum a *Johanne Galeatio* Vice-Comite Papiam translatum temere autumet, epitaphium, quæ tertia ratio est, *Manfredi de Beccaria & Fratrum*, Principum & Dominorum Papiensis Urbis & Provinciæ A. 1322, quod fuit in æde Cathedrali ibidem & a *Schradero* in Monumentis Italiæ pag. 335 refertur, adducit:

Tres successive Cives genuisse refertur
ROMA SECUNDA *sibi claros, quos protulit Urbi*
Ordine quemque suo MURRUM, CARUM*que secundo,*
Terno Manfredum, quos omnes de Becaria
Protulit unica stirps &c.

Ostendit autem Antagonista, verba Alcuini (si modo illius sunt) non ad Papiam sed Aquisgranum pertinere, quem locum ob thermarum salubritatem sedem Imperii elegerat ultimis annis Carolus, ut in vita ipsius notat Eginhardus. Et fatemur, huic sententiæ tum alia, cum hæc ejusdem Poetæ verba optime convenire: p. 6.

Hic alii thermas calidas reperire laborant,
Balnea sponte sua ferventia mole recludunt.

Porro quam parum ejusmodi Epitaphiis, aut rerum ignorantia
aut adulandi ſtudio & libertate quadam poetica confectis, inter-
que illa huic Beccariorum Principum, inficeta præterea Latinita-
te donato, tribuendum ſit, edocet. Plane ſi talia autoritatem fa-
ciant, Avenionem etiam *alteram Romam* nominandam eſſe, cum
in eam luſerit Scaliger:

p. 16. *Vivendi ratio cum libertate recepta*
Efficiunt, ut ſis ALTERA ROMA *tibi.*

Ut dicamus quod res poſtulat, probe a ſe invicem ſeparandi ſunt
tituli arbitrarii, qui ab Encomiaſtes ingenio dependent, ab illis,
qui publica autoritate determinati reperiuntur, neq; illi his illico
accenſendi veniunt. Ad Marmor denique Papienſe ſe convertit
Vir Clariſſimus, & poſtquam Mediolanum ſuum *Romam ſecun-*
23. *dam* ſalutatam in Monumento ſub marmorea ſtatua *Martini V*
Pontificis Max. in Metropolitana civitatis Baſilica, ab optimis iti-
dem Scriptoribus, *Corio, Boſſio, Isolano, Litta, Bugato, Caſtelliona,*
Morigia, Beſutio, Caſtillioneo, Borrono, Villa, Cavatio, commemo-
raſſet, illud quoque ad Mediolanum referendum oſtendit. Ne-
que falſum eſſe *Corium*, qui illos verſiculos deinde a Galeatio II
callidiſſimo Principe, ut recens ſubjugatorum Papienſium ani-
28. mos hoc magis ſibi conciliaret, neve illi arcem ſupprimendæ li-
bertatis cauſa extructam ægrius ferrent, in marmorea tabula ibi-
dem poni juſſerit. Non paſſuros fuiſſe hoc figmentum Corii
Scriptores ſynchronos Papienſes & ſuorum jurium acerrimos
31. vindices *Jacobum Guallam* & *Bernardum Saccum*; non diſſimu-
laturum hoc fuiſſe, qui ſub idem tempus ſcripſerit, *Stephanum Be-*
neventanum & *Antonium Mariam Speltam*, quorum uterque con-
gerendis ex antiquitate memoriis operam dederit, uterque Tici-
nenſis, & uterque Ticinenſium geſtorum non tam hiſtoricus,
quam præco. Deinde Papienſium Scriptores, qui Seculo XVII
vixerint, factum hoc a Galeatio Principe libenter derivaſſe; nec
35. antiquiorem Galeatii ætate epigraphen reputandam eſſe, ductus
literarum oſtendere. Provocaturos ſine dubio ad lapidem hunc
fuiſſe Papienſes, ſi quidem ad eos pertinuiſſet, cum acerrima in-
ter illos ante hos centum ſeptuaginta annos & Cremonenſes de
primo poſt Inſubrum Metropolim loco lis exarſiſſet: ſed illos
acerbis

acerbis vociferationibus ob eandem inscriptionem lacessitos ab *Hieronymo Vida*, Pericle Cremonensium, satis duxisse rem invidiosam silentio occultare, quam incertæ aleæ committere. Est is locus *Vidæ* dignus, qui legatur. Ita vero ille in actione tertia adversus Papienses: *Quasi vero in hac re mihi non sit penitus exploratus vester sensus? quasi vestra arrogantia non sit omnibus notissima? ac si non plane constet, vos cunctas civitates præ vestra animis premere atque despicere & pro nihilo habere, dignitate que nulli urbium cedere, una vix, ægreque excepta Roma, quod etiam vosmet ipsi omnibus, quibus contingit ad vos diverti, testatum esse voluistis literis in saxo insculptis, quod in Porta Ticinensis poste positum visitur. Quid enim aliud sibi vult ROMA SECUNDA VALE CAPUT MUNDI?* Quibus verbis disertissimi oratoris in eam sententiam perducimur, in Epigraphe ista nec de Mediolano nec de Papia sermonem esse, sed de ipsa Roma; hoc sensu: ROMA SECUNDA, (i.e. felix) VALE; CAPUT MUNDI IMPERIALE: adeo ut Papia saltem ipsi Romæ felicitatem suam anteferre voluisse, videri possit. Quo enim alias trahas illud MUNDI CAPUT IMPERIALE? etsi videamus apud nonnullos legi: *Regni decus Imperiale.* Reliqua in Inscriptione: *Urbs veneranda nimis*, ad aliam urbem Mediolanensem Papiensem spectare possunt; quamvis constanter ad priorem illam relata doceat consensus scriptorum, quorum verba ex MSS. Ambrosianæ Bibliothecæ Codicibus recenset Autor. Tandem ad prærogativas eximias Capitis Ligurum divertit, quibus ostendat, eam *secunda Romæ* encomio minime indignam fuisse. Eminent inter illas, quod antiqua sedes Gallorum fuerit, donec Marcelli Consulis virtute interfecto Rege Virdumaro in Romanæ Reipubl. potestatem se dedisset; quod sub libera Republ. Prætor Jalliæ forum ibidem egerit, & re ad Imp. translata, Liguriæ consularis in ea consederit. Quod ex S. Julii Frontini testimonio Senatum habuerit, cum in reliquis Civitatibus & municipiis, quamvis jure Romano donatis, fuerit Collegium decurionum pro senatu, pro Consulibus Duumviri, ut alia jam omittamus. Unum monemus, Historiarum Conditores Mediolano ROMÆ SECUNDÆ titulum adjudicantes, Seculum post C. N. duodecimum haud superare.

p. 44. 50, 51, 52, 53. 58. 59. 60.

Ceterum non tacendum hac occasione de Mazzuchellio nostro putamus, quod in ejus manibus sint Francisci Mediobarbi Biragi Numismata Imperatorum Græcorum, in quibus augendis edendisque nunc imprimis occupatur.

JUSTO VICE-COMITI SECUNDÆ Romæ Defensori, Profligatori, STEPHANUS ABDUA Admonitionem & S.

Plag. 1.

QUi mos invaluit apud homines nonnullos etiam doctos, ut doctrinas suas absque stomacho & insectatione aliorum defendi posse non credant, eum præsenti Epistola sine die & Consule scripta *Justo Vice-Comiti* Mediolanensi exprobrat *Stephanus Abdua*, personatus autor, ipse quoque Mediolanensis, &, ut
p. 4. simulat, *Gatti* familiaris, quem ipsum *Gattum* esse credunt. Monet igitur, non eam esse Viri Clarissimi *Antonii Gatti* sententiam, Mediolanum *Secundæ Romæ* nomen non indeptum, sed saltem id nominis simul *Papiæ* adstructum ivisse; deinde, eum *Corium* non falsitatis, sed erroris saltem insimulasse, quod lapidem istum ad laudes Mediolani transferre voluerit: etsi bonus iste
6. seq. *Corius* in ipsa Italia a doctissimo Episcopo *Hieronymo Vida* coram ipso Senatu Mediolanensi mendacii fuerit insimulatus. Verba Vidæ ex actione prima adversus Papienses præterquam quod bonam fidem, prudentiam, sermonis cultum in eo desiderent, hæc
8. quoque objiciunt: *Ponere eum sæpe Poetæ alicujus figmenta pro historia rerum gestarum, ut Veneris adventum in Italiam cum toto Amorum comitatu, & ostendere, se plane ignorare alias in Poemate, alias in historia observandas esse leges*. Neque tamen scimus, quid moverit Epistolographum, quod, cum initio scriptionis ea, quæ a *Vice-Comite* pro elogio *Secundæ Romæ* Mediolano vindicando adducta fuerant, sufficctura ad convincenda ingenia Eruditorum in re tam antiqua, atque adeo in arenam istam descensurum se negasset, mordicus tamen adhuc defendat, *Alcuini* locum, in proxime antecedenti Recensione allatum, de *Papia*, non de

Aquis-

Aquisgrano esse capiendum. Admittit, etsi invitus, quodammodo carmen illud in laudem *Aquisgrani* compositum, & tamen negat, *Roma Secunda* appellatione *Aquisgranum* denotari. At, inquit, non bene convenire allas tertio cum septimo versu. Recitemus versiculos integros: p. 13

Rex Carolus, Caput orbis, Amor Populique Decusque,
Europæ venerandus apex, Pater optimus, Heros
Augustus, sed & urbe potens, ubi ROMA SECUNDA.
Flore novo ingenti magna consurgit ad alta,
Mole tholis muro præcelsis sydera tangens.
Stat pius arce procul Carolus loca singula signans
Altaque disponens ventura mœnia Romæ.

Quæ vero in his contrarietas? *Aquisgranum* quæ tertio versu ob sedem ab Imperatore ibidem fixam ROMA SECUNDA cognominatur, ob magnificentiam ædificiorum, quæ jussu Caroli M. tum temporis eo spectante & moderante excitabantur, VENTURA ROMA dicitur. Esto tamen, ROMAM SECUNDAM eo in loco *Aquisgranum* non esse, an ideo erit *Papia*, cujus toto illo carmine nulla mentio? cur non eodem jure *Augusta Trevirorum*, *Arelatum*, *Mediolanum*, quas omnes Principis istius Imperio paruisse scimus. Etsi non inficias eamus, elogium ROMÆ SECUNDÆ ibi quoque *Aquisgrano* ex ingenio saltem Poetæ tribui.

ROMANUM IMPERIUM DOCTUM PER Imperium Charitatis; Autore P. PONTIANO SCHYZ, Ord. S. Benedicti Celeb. & antiquis. lib. & Imp. Monast. Ottoburani Professo SS. Theolog. Doct. ac Prof. emerito, in Celeb. & Archiepiscop. Universit. Salisb. Philos. Decano, Protonotario Apostolico prope Salisburgum in Plain Pœnitentiario.

Impensis Autoris; prostat ap. Wolfg. Mauritium Endter, 1712, 8. Alph. 1 pl. 20.

SCriptum hoc in duo distincta opuscula divisit Autor, in quorum primo cum causas quasdam vel occasiones, cur intellectus

prior

prior voluntate esse judicetur, in medium adduxisset, ipsam voluntatem priorem, potiorem ac meliorem intellectu variis argumenti ex Theologia, Grammatica, Oratoria & Philosophia petitis statuminare conatur. In opusculo altero immortalitatem animæ humanæ primum ex definitione probat: definit autem animam, quod sit unitas secunda a prima derivata, in quam omnes proprietates succedunt, sicut & ex eadem emanant; deinde eam ex independentia animæ a corpore, maxime intellectuali, ut ipse loquitur, confirmat; porro ex independentia animæ ab omni operatione corroborat; denique ex independentia ejusdem a loco (physico & Aristotelico & intentionali theologico non amoroso, juxta stylum ipsius;) & omni tempore, evincere studet. Optandum foret, ut Autor in utroque opusculo mentis suæ sensa clarius proposuisset, nec pleraque tenebris plusquam Ægyptiacis aut Cimmeriis involvisset.

NOVA LITERARIA.

PRæter ea, quæ M. Sept. A. 1712 p. 430 e Diarii Veneti T. IIX enotavimus, hæc etiam hoc loco memoranda ducimus. Venetiis *Opera Francisci Redi* III Voll. in 8 recusa sunt, quæ editio multo auctior est Florentina; nec minus Dominici Bernini Historia omnium hæresium, a C.N. usque ad nostra tempora, quam Romæ sparsim IV Voluminibus edidit lingua vernacula in fol. prelo denuo subjecta est, totidem Voll. in 4. Collecta quoque ibidem & quinque Voll. in 4 edita sunt Lucæ Tozzi *Opera Medica*. Romæ Johannes Vignoli adversus Virginium Valsechi, cujus Differt. hoc A. 1712 Mense cit. p. 408 retulimus, Dissertationem de Chronologia Elagabali edidit, in qua systema illius evertere conatur. Paulus Alexander Maffei Pii V Pontificis, quem nuper inter Sanctos relatum accepimus, Vitam, ipso canonizationis die vulgatam, conscripsit. Jo. Laurentius Lucchesini, præter tragœdias quasdam Latinas & vernaculas, *Polemicam hist. Jansenismi contextam ex bullis & brevibus Pontificiis, Literis Cleri Gallicani &c.* nuper vulgavit.

In Anglia Vir eruditissimus, Jo. Ulricus Meurerus, Stutgardiensis, Thesaurum Antiquitatum Hebraicarum aliquot Voluminibus edere parat, cujus specimen præmisit. Oxonii Clemens Alexandr. cujus curam Jo. Potterus suscepit, prope prelo absolutus est. Prodiere præterea in Anglia *Isaaci Newtoni Opera Philosophica* cum augmentis, in 4, *Theophrasti Characteres* Gr. & Lat. in 8 & *Horatius cum Notis Richardi Bentleji*, in 4, quem cum indicibus novis Amstelod. R. & G. Wetsteinii prelo iterum subjecere. Iidem & in Ezechielis Spanhemii *de Præstantia & usu Numismatum* Tomo II, quem manu scriptum nuper ex Anglia accepere, edendo occupantur.

ACTA ERUDITORUM,

publicata Lipsiæ

Calendis Novembris, Anno M DCC XII.

Q. HORATIUS FLACCUS EX RECENSIONE & cum notis atque emendationibus RICHARDI BENTLEJI.

Cantabrigiæ, 1711, 4.
Alphab. 5 plag. 3.

QUam in ornandis Græcis literis hucusque potissimum publice demonstraverat facultatem, Brittanniæ suæ decus, Rich. Bentlejus, eam Latinis quoque perpoliendis atque illustrandis sufficere, horis quas gravioribus negotiis subsecuisset, in Horatio ostendit, quem novo cultu multo quam antea ornatiorem nunc producit. Formam vero & institutum operis sic sibi definivit, terminisque his circumscripsit, ut ea sola attingeret, quæ ad sanitatem sinceritatemque lectionis pertinerent, cetera illa pluraque quæ ad historiam & mores antiquos spectarent, prorsus præteriret, opera nempe illa jam olim a Viris eruditis occupata, sine qua aditum ad Bentlejana illa sibi patere frustra quisquam speraverit. Cumque porro illa, quæ ex scriptorum Codicum collatione clare & ultro se ingerebant, prærepta jampridem sint & anticipata, neque quidquam fere residuum sit, nisi quod ex intima sententiæ vi & orationis indole solius ingenii ope sit eruendum, hinc plura in Horatianis his curis ex conjectura exhibentur, quam ex codicum subsidio, quod factum non inanibus rationibus a Viro eruditissimo defenditur. Opes vero quod attinet, quibus instructus ad aleæ plenam operam accessit, præter vetustos illos Codices, Lambino, Pulmanno, Cruquio, Torrentio, Bersmanno, Statio aliisque excussos, & ipse membranis veteribus usus fuit minime pœnitendis, quarum

prolixam satis & accuratam recensionem instituit, neque editiones vetustas omniumque principes, Venetas anni 1478 & 1490, nec non Argentinensem Jacobi Locher anni 1498, inconsultas prætermisit. Ceterum ubicunque vel ex Codicibus vetustis, vel ex ingenio sic clare verba fuerunt restituta, ut omnino in ipsum, quem vocant, contextum ea recipi oporteret, ita caute & prudenter res gesta est, ut ne minimum quidem a probatissimis editionibus deflexum sit, quin recepta simul lectio in una pagina poneretur. Evenit tamen, ut, cum diu ante notas textus Horatii seorsim typis exscriptus fuerit, quædam in textu relicta sint, quæ postea obelo configenda esse deprehenderentur, alia in textum sint admissa, quæ postea restitutis illis, quæ in primum folium relegata fuerant, ejicienda esse censerentur. Orthographiæ rationem sequi eam placuit, quam antiqua monimenta & codices suaderent, & quam in sua Virgilii editione Nic. Heinsius est secutus, unde *Volgus*, *divom*, *inpius*, *conpesco*, & Accusativos *urbis*, *auris*, *omnis* heic ubique invenias. Inscriptiones datæ sunt, *Carminum*, non *odarum* libri, *sermonum* item, non *Satyrarum*, atque in his singuli *sermones eclogarum* nomine veniunt, ex membranarum & Grammaticorum veterum autoritate. De ordine horum poematum ita sentit Cl. Editor, ut hac ex parte præstitam post Tanaquillum Fabrum a Dacerio Massonoque operam in partibus laudet, in operis vero summa, totoque constituendo, rem eos infeliciter gessisse censeat. Horum enim rationibus, & carminibus, & epodis, & sermonibus, & epistolis scribendis, uno ac eodem tempore vacasse Horatium necesse esset, & singula quæque poematia separatim in vulgus edidisse, quorum utrumque a vero Vir Cl. censet alienum. Nempe omnibus, qui ejusmodi poematia scripserunt, id in more fuisse, ut non sparsas eclogas, sed integros libellos simul in lucem ederent, quod Catulli, Tibulli, Propertii, Virgilii, Ovidii, Statii, Martialis, Persii, Phædri, Avieni, Ausonii, Prudentii, Sidonii, Venantii constet exemplis. Prætereaque ipsum Horatium libros suos junctim editos indicare, primum quidem Carminum librum in prologo, secundum tertiumque libros in epilogis eorundem. Quartum vero Carminum librum, & Epistolarum secundum,

longo

longo post cetera intervallo emissos esse, plenissimum suadere Suetonii testimonium. His positis primum Horatii opus statuitur Sermonum liber primus, quem triennio perfecerit intra annos ætatis 26, 27, 28, postea *secundus* triennio itidem, annis 31, 32, 33, deinde *Epodos* biennio, 34 & 35, tum *Carminum* liber *primus* triennio, 36, 37, 38, *secundus* biennio 40, 41, *tertiusque* pariter biennio, 42, 43. Inde *Epistolarum primus* biennio 46, 47, tum *Carminum* liber *quartus* & *sæculare* triennio, 49, 50, 51: postremo Ars Poetica & Epistolarum liber alter, annis incertis: qui calculi pluribus argumentis ex illis libris firmantur, Virique docti, extra limites illos evagantes, toties in errores prolabi demonstrantur.

De œconomia præstantissimi operis satis: observationum uno vel altero specimine ut Lectoribus salivam moveamus, restat. Nec longe talia quærere est opus cum ubique se offerant. In Carminum I Ode XII & receptam lectionem tuetur atq; explicat ingeniose, & novam inducit. Nempe ad v. 19, 20 ejus Odes

Proximos illi (Jovi nempe) *tamen occupavit Pallas honores*,

argutantur Interpretes, cur Pallas Jovi *proxima* dicatur ante Neptunum, ipsamque Junonem. Qua difficultate ut se expediant Puteani, Heinsii, Rutgersii, Dacerii, contra omnium librorum fidem legendum esse contendunt *occupabit*. Sed recte mentem Poetæ eos non observasse censet κριτικώτατος Autor. Ipse vero ante omnia ad præcedentem v. 17 attendi jubet. *Unde nil majus generatur ipso:* ubi *unde*, non ut plerumque valet, *qua ratione* interpretatur, sed præeunte vetere Scholiasta *a quo*, Jove scilicet parente, nil generatur majus, quem usum vocis *unde* pluribus adstructum ivit autoritatibus. Hinc autem eo judice incipit elucescere Poetæ sententia ista: A quo Jove nil ipso majus, imo ne simile quidem vel secundum generatur; tamen inter omnes ejus LIBEROS maximos honores consecuta est Minerva. Ut non cum Iunone, vel patruo suo Neptuno, sed cum sobole Iovis, fratribusque & sororibus suis Pallas hic comparetur: unde & in sequentibus ejus Odes nemo præter Iove genitos commemoratur. Inter Jovis vero laudes, quod neminem se majorem genuerit, eo consilio poni: quod ipse Saturno ortus, cum ma-

jor parente evasisset, regno quem depulisset, neminem tamen ex se genitum viderit, qui parem ei vicem referret: unde *Maximi, invicti*, similiumque nominum titulis cumulatus est: quodque, in fatis cum esset, ut ex ejus cum Thetide concubitu nasceretur tandem ipso Jove major, qui de cœlo eum mundique imperio, ut ipse Saturnum olim, dejiceret, ejus, utut perdite adamatæ, amoribus abstinere eamque Peleo permittere maluerit, ut ex Æschyli Promotheo & Ovidii Metam. V pluribus docetur. Ut vero in istis lectionem receptam erudite defendit, ita *Catonem* in istis v. 35 *an Catonis nobile letum* ferre nequit. Quomodo enim, inquit, Poeta post Romulum, Numam, & Tarquinium Priscum, statim ingerat Catonem tot seculis illis posteriorem, rursumque ad veteres illos revertatur, Regulum, Paulum, Scauros, ceterosque? Præterea apud Augustum & ejus domum hoc carmine gratiam initurus, quo judicio atrocissimum Cæsarianorum hostem, Catonem, tanto hic elogio ornatum voluisset? Hunc igitur in modum totum eum locum jubet constitui:

Romulum post hos prius, an quietum
Pompilî regnum memorem, an superbos
Tarquini fasces, dubito, *anne Curti*
Nobile letum?

Ejusdem libri Odes XXXV elegantissimam sententiam, de fortuna,

Te Spes & albo rara Fides colit
Velata panno: nec comitem abnegat,
Utcunque mutata potentes
Veste domos inimica *linquis*.
At vulgus *infidum*, & *meretrix*, *retro*
Perjura cedit.

Sed fere exspirantem sensumque amittentem, mutata voce *linquis* in *vertis*, h. e. concutis, affligis, ita exponit expeditissime, ut sensus sit, fortunam habitum mutantem, & ex secunda in adversam degenerantem, sicque potentum domos affligentem, spem, fidem & amicos certos adhuc comitari, meretrices autem & parasitos retro cedere atque diffugere. In carmine seculari quod v. 16 occurrit Dianæ cognomen, quo *genitalis* salutatur, a nemine

nemine recte explicatum, Interpretum, in *Genetyllis* mutat, quæ usitatissima apud Græcos ejus Deæ est appellatio. Neque minus acute in fine ejus carminis v. 68, 72, 73 conjunctivos *proroget*, *curet*, *applicet*, in indicativos vertit fide MSS. *prorogat*, *curat*, *applicat*, qua ratione vana repetitio dictorum inde a v. 33 devitatur, summaque elegantia carmini illi conciliatur; in quo chorus postquam pro imperio & re Romana, pro Principe & civibus vota Apollini & Dianæ nuncupasset, tandem quasi præsenti numine afflatus, toti cœtui & coronæ circumstanti fidenter narrat, vota sua a Diis exaudiri precesq; ratas haberi. Vexatissimum Interpretibus versum, qui 123 est Sermon. L. II, 2, *Post hoc ludus erat culpa potare magistra*, ita exponit, ut substituta *cupa* pro *culpa*, *cupam* eandem, quam *copam*, *cauponam* interpretetur: sic enim Virgilianum Poemation quod *Copa* hodie inscribitur, *cupa* olim titulum prætulisse, observat ex Sosipatro Charisio p. 47: *Communia*, Cupo cuponis, *fullo fullonis*, *quamvis Virgilius librum suum Cupam inscripserit*. Denique, ut finem faciamus, elegantissimæ Horatii sententiæ de Arte Poetica v. 68 ita stribliginem abstergit, vt cum *facta* eo loco ne Latinæ quidem ferant aures, cum *opera* potius requirat sensus, quem ibi sequuntur Interpretes, *cuncta* substituendo expeditissimum verbis Horatii sensum conciliet:

Mortalia CUNCTA peribunt,
Nedum Sermonum stet honos & gratia vivax.

Sic ubique ingenium & doctrinam prodit Cl. Bentlejus, nec aculeis eum carere, sub finem Emendationum, ubi contra Gronovium acerrime disputat, apparet.

IMPERIUM ORIENTALE, SIVE ANTIQUITATES Constantinopolitanæ, in IV Partes distributæ: quæ ex variis Scriptorum Græcorum operibus & præsertim ineditis adornatæ Commentariis, & Geographicis, Topographicis, aliisque quamplurimis Monumentorum ac Nomismatum tabellis illustrantur. Opera & studio Dn. ANSELMI BANDURI Ragusini, Presb. ac Monachi Bened. Congr. Melitensis.

Tomus I.

 Parisiis,

Parisiis, sumtibus Johannis Baptistæ Coignard, 1711, fol. ch. aug. Alph. 8 pl. 4 & Tabb. æn. pl. 40.

INter eos qui Constantinopolitanæ urbis antiquitates tradere aggressi sunt, primus fuit *Petrus Gyllius*, ex agro Albiensi apud Gallos natus, qui a Francisco I Francorum Rege Codicum Græcorum comparandorum causa illuc missus, pleraque ab Historicis recensita loca coram inspexit, & cum iisdem contulit, deinde ex peregrinatione diutina redux, Libros tres de *Bosporo Thracio* & Libros quatuor de *Topographia Constantinopoleos & de illius antiquitatibus* accurato studio scriptos reliquit posteritati, quæ eosdem omni tempore magni fecit & in deliciis habuit. Post hunc *Johannes Meursius* Notis brevioribus *Codinum de Ædificiis* illustravit, quem deinde secutus *Petrus Lambecius* ejusdem Codini opus de Græco Latinum fecit, & uberioribus nec spernendis animadversionibus edidit. Superasse tamen horum in eo genere doctrinam & industriam creditur *Carolus Ducangius*, aliis quoque monimentis clarus, in *Constantinopoli Christiana*, quæ ipsa ex Scriptoribus editis pariter & ineditis incredibili labore adornata, a Nostro Byzantinæ historiæ parens dici meruit. Neque tamen omnem materiam ita præripuisse visus est Autori nostro, ut ab eo dictis non demi aliquid debeat, vel posset addi. Inciderat nimirum BANDURUS, cum Regiæ Parisiensis Bibliothecæ Codices manu exaratos evolveret, in Codicem Græcum n. 3058, 4 inscriptum *Patria seu Origines Urbis Constantinopolitanæ*, cumque animadverteret Scriptorem operis Codinum annis circiter trecentis & quinquaginta, quod ex jambis præmissis apparet, præcedere, diversa etiam methodo rem totam tractare, eundem per otium Latinum facere, ac ubi opus esset, commentariis illustrare incœpit, quod institutum adeo arrisit Viris nonnullis doctis, quorum sententiam expiscabatur, ut sponte currenti ad absolvendum opus omnibus modis calcar adderent. Atque quidem hunc solum scriptorem edere initio animo volvebat Cl. Bandurus, quem tamen laborem cum quotidie succrescere videret silva rerum notabilium Coignardus, cujus typis & sumtibus edi debebat, hic Autor eidem extitit, ut adjunctis aliis nonnullis duos in Tomos opus divideret; unde demum enata est hæc Veterum

terum rerum Byzantinarum Scriptorum collectio. Absolvitur autem *prior Tomus* Partibus III, in quibus Græcorum quorundam sequioris ævi scripta partim jam vulgata, partim inedita adhuc comparent. *Posterior*, cujus recensionem seorsim dabimus, Commentarios in Libros ante memoratos Antiquitatum Constantinopolitanarum & scriptores nonnullos alios complectitur. Nos quæ in qualibet Tomi prioris parte scripta reperire liceat, paucis subjiciemus.

In Prima igitur, in qua de Divisione Imperii Romani in *Themata* sive *Provincias*, nec non de Provinciis ac urbibus Imperatori Constantinopolitano olim subjectis, continetur *Constantini Porphyrogeniti* liber unus *de Thematibus Orientis*, quem jam ante Latina versione & notis adornatum emiserat *Bonaventura Vulcanius* Lugduni Batavorum apud Franciscum Raphelengium 1588 in 8, & post eum cum variis lectionibus, emendationibus ac supplementis *Federicus Morellus* in operibus Constantini ibidem ex officina Elzeviriana 1617, 8. Cui subjungitur alter ejusdem *Constantini* de *Thematibus Occidentis* liber ab eodem Morello editus. Utrumque Noster librum cum MS. Codice Regio bombycino n. 2431, ante quingentos annos circiter scripto, collatum, emendatiorem hic protulit. Constantinum excipit *Hieroclis* Grammatici *Synecdemus* sive *Comes Peregrinationis*, opus de Provinciis ac urbibus, quæ Imperatori Constantinopolitano parebant, Provinciæ quidem 64, urbes 935, quem librum *Lucas Holstenius* ex MS. codice Bibliothecæ Vaticanæ descriptum & ad alium Altempsianum Codicem correctum, nec non ex duobus aliis Farnesianis expletum Latinaque interpretatione donatum, una cum *Constantino de Thematibus* & *de administrando Imperio* in corpore Historiæ Byzantinæ edere pollicitus erat; morte tamen prævento Holstenio, cum aliis schedis Holstenianis delitescentem in Bibliotheca Barberina, Tomo II *Antiquitatis Ecclesiasticæ illustratæ in appendice ad opus Geographicum* publici juris fecit *Emmanuel a Schelstrate*. Noster hunc partum ut genuinum autori suo Hierocli vindicat contra Schelstratenium, deceptum, ut ostendit, loco quodam Constantini ex secundo de Thematibus sumto, quem ille Hieroclis putabat, cum ipsius Constantini esset. Præf. f. III.

Adden-

Addendum eſt, idem Hieroclis opuſculum editum a *Carolo a S. Paulo*, ſed mutilum, ad calcem *Geographiæ Sacræ*.

In ſecunda Parte exhibentur Tractatus nonnulli politici, in quibus forma adminiſtrandi Imperii præſcribitur. Primas hic obtinet *Conſtantini Porphyrogeniti de adminiſtrando Imperio*, ubi plurimarum Gentium, Patzinacitarum, Ruſſorum, Bulgarorum, Turcarum, Saracenorum, Dalmatarum, Chrobatorum, Slavorum, Francorum, Italorum aliorumque origines, ingenia, vires, expendit, quidve ab iis vel timendum ſit, vel ſperandum Imperatori Conſtantinopolitano. Prodiit & hoc Opus Græce & Latine Autore *Johanne Meurſio*, & cum ejusdem notis apud *Ludovicum Elzevierium Lugduni Batav. 1617, 8.* Noſter ex Codice Regio membranaceo optimæ notæ n. 2661 innumerabiles mendas, quibus Meurſiana editio ſcatebat, in textu pariter & verſione ſuſtuliſſe, ſuppleviſſe multa, præterea c. XXIII *de Iberia* & XXIV *de Hiſpania*, quæ Meurſius, utpote nimis corrupta, ſine interpretatione Latina dereliquerat, Latina ſe feciſſe, indicat. Sequuntur *Agapeti, ſanctiſſimæ Dei*, ut ipſe profitetur, *magnæ Eccleſiæ*, hoc eſt, ut Noſter explicat, *Sanctæ Sophiæ* Diaconi, dubium cujus, (fuerunt enim plures eodem nomine eodemque tempore) *Capita admonitoria* LXXII *ad Imperatorem Juſtinianum*, jam ante aliquoties *a Joachimo Camerario*, deinde cum notis, ſed imperfectis, *Draudii*, aliis *Stephani Schoningi*, poſtremo *Bernardi Damke* Hamburgenſis Baſileæ 1633 edita, quæ Noſter cum duobus MSS. Regiæ Bibliothecæ Codicibus contulit, & pluribus in locis emendavit. Quod idem præſtitit in illis quæ Agapeti σχεδὴν βασιλικὴν excipiunt, *Baſilii Macedonis Capitibus Exhortationum LXVI ad Leonem filium*, a *Federico Morello* primum Græce, poſt cum verſione & notis ejusdem *Damkii* Baſileæ 1633 vulgatis. Agmen demum horum Paræneticorum claudit *Theophylacti* Acridæ in Bulgaria Archiepiſcopi, *inſtitutio Regia* ad *Porphyrogenitum Conſtantinum*, Michaelis Ducæ Parapinacis & Mariæ Auguſtæ Filium, quam, cum eſſet extra corpus Hiſtoriæ Byzantinæ, in hunc locum cum interpretatione aut potius paraphraſi *Petri Poſſini*, qui eandem ex Codice ſingulari Bibliothecæ Regiæ Medicæ Pariſiis 1651, 4 vulgaverat, reponendam duxit doctiſ-

ſimus

ſimus *Bandurus*. Notat autem hic obiter errorem nonnullorum, qui *Theophylactum* ſub finem ſeculi noni floruiſſe ſcribunt, Præf. p. 5. cum ſub finem undecimi vixerit, quorum error cum ex hoc ſcripto, tum ex ipſius Epiſtolis a Meurſio editis facile refellitur.

Pars tertia ex Libris VIII Antiquitatum Conſtantinopolitanarum conficitur, ad quos totidem Tomo II Commentariorum libri extant. Quatuor libri priores ſunt illi, qui ſub titulo PATRIA ex Codice Regio chartaceo ſuperius commemorato, circa Michaelis Palæologi tempora conſcripto & Conſtantinopoli advecto paucisq; poſt Ducangii obitum annis in Bibliothecam Regiam illato, nunc primum in lucem prodeunt. Autorem illorum ſub Alexio Comneno vixiſſe, ex Jambis in fronte poſitis eidemq; Imperatori nuncupatis arguitur, Monachum vero fuiſſe, ex præfatione, in qua Alexium a munificentia & liberalitate in Monachos laudat, conficitur. Ceterum in eo Codino præferendus, quod ſecus ac ab hoc factum deprehenditur, urbem in tres partes diſtributam deſcribat atque adeo ſingulis ædificiis ſitum ſuum, quem tenuere, adſignet. Liber V *Breves Enarrationes Chronographicas* incerti Autoris, quas *Lambecius* ad calcem Codini ſub titulo: *Anonymi collectanea de Antiquitatibus Conſtantinopolitanis*, & *Franciſcus Combefiſius* in *Manipulo originum rerumque Conſtantinopolitanarum* ſub inſcriptione: *Breves Demonſtrationes Chronographica*, Pariſ. 1664, 4 cum interpretatione Latina ac notis promulgaverant, quæque hactenus extra corpus Hiſtoriæ Byzantinæ exulaverant, exhibet. Libro VI ſiſtitur Narratio *Nicetæ Choniatæ* de *Statuis Conſtantinopolitanis*, *quas Latini capta urbe confractas in monetam conflaverant*, qui liber hactenus lucem non viderat, ſed in Codice quodam MS. Bibliothecæ Bodlejanæ inventus a Viro Cl. *Joanne Erneſto Grabio*, nuper magno litterariæ rei diſpendio morte extincto, deſcriptus, & ad doctiſſimum Virum *Joannem Boivinium*, Chriſtianiſſimo Regi a Bibliotheca, quique eundem Tom. IV *Gregoræ* operum inſerere promiſerat, miſſus, huic Noſtro ab eodem liberaliter communicatus fuit. Subjiciuntur deinde huic opuſculo *Georgii Pachymeris Deſcriptio Auguſteonis*, ſive Auguſtæi atrii pulcherrimi atque ampliſſimi Ædis Sophianæ, in quo erat ſtatua equeſtris Juſtiniani, ab

eodem *Boivinio* in Notis ad Gregoram, ſed Græce tantum, edita. Porro *Photii* Patriarchæ *deſcriptio Eccleſiæ novæ* in Palatio a Baſilio Macedone extructæ, quam Lambecius primum Græce, deinceps etiam *Combefiſius* in *Manipulo originum*, addita verſione Latina, produxit, quæque & ipſa in Corpore Byzantino non reperitur; deinde *Anonymi Catalogus & deſcriptio Sepulchrorum Imperialium, quæ apud SS. Apoſtolos & alibi erant*, diverſus ab eo, quem edidit *Ducangius* Græce tantum *L. IV CP. Chriſtianæ p. 109*, & denique *Excerpta de Antiquitatibus Conſtantinopolitanis* ex Codice Regio & Codino Lambeciano decerpta. Libro VII continentur varia Epigrammata ac Poemata veterum æque ac recentiorum Poetarum, nec non variæ Inſcriptiones. Primum locum tenent, quæ ex Anthologiæ L. III, IV & V deſcripſit, cumque interpretationibus metricis Latinis *Alciati, Velii, Morelli, Franchini, Grotii, Cornarii, Sleidani, Pauli Stephani* aliorumque edidit. Liber denique IIX Catalogos varios, editos ac ineditos, antiquos & recentiores, Patriarcharum Conſtantinopolitanorum nec non ſedes Epiſcoporum iisdem ſubjectorum, Catalogos item duos inter ſe diverſos Imperatorum Conſtantinopolitanorum recenſet. Inter illos cumprimis memoratione dignus, quem obtulit noſtro Autori Abbas *Euſebius Renaudotius*, non multo ante Conſtantinopoli ad ſe miſſum, qui quidem deſcriptus ex Codice Eccleſiæ CP. Patriarchalis, ſeriem illius Eccleſiæ Patriarcharum exhibet ab A. C. 1594 ad Annum 1702, ex quo ſane plures errores recentiorum Scriptorum, dum ſæpe plures Patriarchas ejusdem nominis pro uno accipiunt, vel ex uno plures confingunt, detegi poſſunt. De reliquis Catalogis adeunda eſt pererudita Autoris huic priori Tomo præfixa Præfatio. Adduntur his omnibus velut appendicis loco, quos initio tetigimus, *Petri Gyllii de Boſporo Thracio* & *de Topographia Conſtantinopoleos* Libri, ſed ab erroribus emendati, locis Scriptorum, ne cum Gyllii dictis confundantur, charactere Italico diſtinctis: nec non *Anonymi urbis Conſtantinopoleos*, qualis tempore Arcadii & Honorii fuit, *deſcriptio*, cum annotationibus *Guidonis Pancirolli.* Obſervandum præterea nobili huic acceſſioni Corporis Byzantini inſertas eſſe duas Mappas Geographicas, quarum una Orbis Romani delinea-

tionem

tionem, per Themata ſub Imperatoribus Conſtantinopolitanis poſt Heraclii tempora factam, Autore *Gulielmo Inſulano* (de l'Isle) e Regia Scientiarum Academia, juxta mentem *Conſtantini Porphyrogeniti*, altera Imperii Orientalis & circumjacentium Regionum ſub Conſtantino Porphyrogenito & ejus prædeceſſoribus deſcriptionem, eodem Inſulano Autore, ob oculos ponit. Optandum interim, ut doctiſſimus Vir, quam pollicetur Operum *Nicephori Conſtantinopolitani* editionem, cujusque conſpectum ante aliquot annos edidit, & *Patriarcharum Conſtantinopolitanorum Hiſtoriam*, diffuſam & multis difficultatibus circumſeptam tractationem, favente Minerva ad finem perducat. Neque enim mediocre aliquid ſperare nos ſinunt indefatigabilis illius diligentia & rerum reconditarum cognitio.

MEMOIRES POUR SERVIR A L'HISTOIRE de Dauphiné.

i. e.

COMMENTARII AD INSTRUENDAM HIſtoriam Delphinatus, quibus inſeruntur Acta Translationis factæ Provinciæ illius ad Regnum Franciæ, cum pluribus obſervationibus, conſuetudines veteres Regionis, & ſtatum Familiarum concernentibus. Collecta ſunt omnia ex Tabulariis Cameræ Rationum & Chartophylaciis nonnullarum Eccleſiarum.

Pariſiis, apud Imbertum de Bats, 1711, fol.
Alph. 7 plag. 10.

QUi hactenus ſcribendæ Delphinatus Hiſtoriæ manum admoverunt, aut ſeriem rerum minus accurate obſervantes, aut fidem inanibus figmentis & conjecturationibus fallentes ancipitem diffidentemque Lectorem invenerunt. Occurrendum huic malo ratus illuſtris *Valbonnaſius*, ſupremus Cameræ Rationum per Delphinatum Antiſtes, quem Autorem eſſe hujus operis accepimus, res potiſſimum quæ ſub Humberto II acciderunt, ex avthenticis illorum temporum ſcripturis eruere & ipſas antiquas chartas, ut eo ſecuriores redderet legentes, adjicere integras, conſilium cepit, quo in inſtituto ita feliciter ver-

ſatus eſt, ut univerſæ illius ætatis hiſtoriæ magnam lucem attulerit, & laudandum, quod ſequerentur, aliis exemplum reliquerit. Totum opus ſi recte conſideres, in duas partes diſpeſcitur, quarum prior faciem veteris Delphinatus ſtatus, quam ſub trina Delphinorum ſtirpe usque ad Humberti, de quo diximus, ſecundi ætatem repræſentavit, adumbrat; poſterior res Humberti inde ab initio imperii, quod cœpit A. 1333 usque ad ſolennem iſtam abdicationem Lugduni A. 1349 factam, qua ille imperium ditionemque ſuam in Carolum, Ducis Normanniæ filium natu majorem, Philippi Valeſii, qui tum Galliam moderabatur, nepotem tranſtulit, per ſingulos annos diesque perſequitur, cui demum ſtatum domeſticum Principis illius ſubjicit, & tredecim diſtinctis capitibus ſumma diligentia explicat. Prior tractatio quinque rurſus Diſſertationes exhibet, quarum prima de origine Delphinorum, ſecunda de ratione tractandi cauſas civiles & criminales, tertia ſtatum bellicum, quarta fiſci ærariique publici ordinationem, & quinta denique de Officiis Palatinis tractat. Adjectæ ſunt denique ad calcem poſterioris Tractationis, quibus ante dictorum fidem adſtruit, chartæ ducentæ octuaginta quatuor ex Archivis decerptæ, quibus ſubinde notas ſuas, voces barbaro-latinas obſcuriores & Genealogias Familiarum eximie illuſtrantes, addidit. Opus, ut vel ſolus conſpectus docet, ingentis doctrinæ, & ad memorabilia non ſolum Delphinatus, ſed & totius Galliæ, vicinarumque Regionum, expeditionum item cruciatarum, & Pontificum Avenionenſium, penitius dignoſcenda magno uſui profuturum. Nos ex utraque tractatione, quantum inſtituti ratio permittet, nonnulla delibabimus.

p. 1. ſeq. Delphinatus antiquiſſimis temporibus portio ditionis Allobrogum, poſtea acceſſio Regni Burgundici, tandem Francici Juris ſub Merovingis & Carolingis Regibus provincia, in diviſione a *Ludovico Pio* inter filios facta *Lothario* filio natu majori obtigit. Ab hoc cum tres illius filii poſt exceſſum Patris denuo Regnum dividerent, ad *Carolum* cum aliis nonnullis terris cis Rhodanum ſitis A. 855 pervenit, quo A. 863 mortuo ad *Lotharium* fratrem devoluta, hoc etiam fatis A. 869 concedente, a *Carolo Calvo* occupata, ab eodem *Boſoni* Comiti regenda tradita eſt, qui

qui turbatis Galliæ rebus occaſionem nactus, Regium annuentibus Proceribus nomen A. 879 invaſit, & ad Filium *Ludovicum* propagavit. Hic quod infelici contra *Berengarium* bello oculis orbatus eſſet, regni curas in *Hugonem* Comitem rejecit, qui & ipſe imperio potitus, *Rudolphi* potentiam metuens, ut tutam Italiæ poſſeſſionem ſibi compararet, Delphinatu eidem ceſſit; a quo deinde ad filium *Conradum*, & poſt hunc ad *Rudolphum III ignavum* (*le Faineant*) dictum translatus, ab hoc, quod maſculos heredes nullos relinqueret, ad *Conradum Salicum* Imperatorem ſucceſſione ex teſtamento tranſiit. Sub eo *Guigo Vetus*, ut vocant, Comes Albonis, quod Conradus Provincialium motus ex longinquo nec obſervare nec impedire poſſet, circa A. 1040 ſummam poteſtatem in *Graiſivaldenſe* territorium Gratianopoli vicinum ſibi vindicans, primæ Delphinorum ſtirpis autor merito cenſendus eſt. Exceperunt eum A. 1080 Filius *Guigo II* cognomento *Craſſus*, & poſt hunc Nepos *Guiges III*, in antiquis tabulis *Guigo Comes filius Guigonis Craſſi* vulgo dictus, eoq; mortuo *Guigo IV Comes, qui vocatur Delphinus*, ut loquuntur de eo vetera monumenta, mortuus A. 1142. Atq; ab hoc Delphinorum nomen ad poſteros continuatum fuiſſe, exiſtimat illuſtris Autor. Familiare ſiquidem illi ſæculo fuit, nomina Propria in nomina Familiarum integrarum & dignitatum convertere, quod exemplis nonnullis comprobat. Repudiat autem ſimul inveteratam apud quosdam opinionem, qua Delphinorum nomen inde ortum fabulantur, quod Comites Graiſivaldenſes in ſcutis ſuis Delphini formam expreſſam geſtarint, cum conſtet primæ & ſecundæ ſtirpis Principes usq; ad *Humbertum I* ab hujusmodi inſignibus plane abſtinuiſſe. Secutus Patrem *Guigo V*, in aula Friderici I educatus, & ab eodem jure monetandi in oppido Seſenna donatus, extinctus A. 1162, unicam Filiam reliquit *Beatricem*, quæ priori Marito *Gulielmo*, aut ſecundum alios, *Alberico Raymundi V* Comitis Toloſani nato ad plures abeunte, ſecundis nuptiis *Hugoni* Burgundo A. 1183 juncta eundem dominum ſuarum ditionum effecit. Ex hoc conjugio ortus *Guigo VI Andreas* appellatus terris hereditariis Vapincenſem & Ebrodunenſem provinciam adjecit, cujus filius *Guigo VII* contracto cum *Beatrice* Petri Co-

p. 3.

 mitis

mitis Sabaudiæ filia matrimonio, *Fauciniacum* territorium dotis titulo adquisivit, duosque liberos suscepit, *Johannem* & *Annam*, ex quibus hæc Fratri suo A. 1282 sine prole decedenti heres ex asse existens, *Humbertum* Dominum *de la Tour & Coligny*, quocum nuptias celebravit A. 1273, inque quo adeo tertia stirps orditur, pinguissima dote locupletavit. E vivis erepto Humberto A. 1307, successerunt eidem justo ordine filius Johannes, & ex eo nepotes *Guigo VIII* & *Humbertus*; de quibus paulo post quædam commemorabimus.

p. 5. Ad rem justiciariam, quæ secundæ Dissertationis argumentum est, quod spectat, id ferme ante *Humberti II* tempora obtinuit, ut minores Feudatarii, *de Fiefs simples* possidentes, sine mero & mixto imperio agerent, majores (*les Haut-Justiciers*) in quibus & Episcopi numerabantur, omnimoda jurisdictione & absoluta gauderent, ut nec ab ipsorum sententiis appellationes reciperentur. Dicebant autem jus vel ipsi vel per alios, qui ab Episcopis constituti in rebus spiritualibus sententiam ferentes *Correarii*, in secularibus, *Vicarii* appellabantur. Si inter Dominum & subditos controversiæ nascerentur, illi judices dare ad dirimendum potestas competebat, quod *dare Judices pro Curia* erat. Porro illis majoribus Dominis leges, *Libertates* (*Franchises*) dictas, pro lubitu statuendi jus erat, bonam partem ex veteribus
8. Burgundionum institutis, sub quibus olim vixerant, petitas. Nullum crimen tam horrendum & ingens, cujus pœna pretio redimi non posset, quod illi pro modulo avaritiæ suæ definiebant. Adulteria centum solidis in Statutis Gratianopolitanis, in aliis locis sexaginta aut etiam minoris æstimari solita. In egenos crudelissimis suppliciis sæviebatur. Supplicia volentibus Judicibus ipsi Burgenses sive civitatum incolæ sumere tenebantur, nisi ex privilegio immunitatem impetrassent, quam indultam fuisse observat habitatoribus oppidi S. Georgii: *aliquis Burgensis non tenetur facere aliquam mutilationem, vel ultimum supplicium latronum vel malefactorum præcepto Castellani nostri vel alterius, nisi de sua processerit voluntate.* Præter istas æstimationes pœnarum aliam insuper Domini a reis delictorum exigebant, cui no-
11. men *Banni consueti* erat. Delphini quemadmodum suas terras

in

in Bailliviatus, & has iterum in Castellanias distribuerant, ita illis jurisdictionis exercendæ causa singulis præsidebat Judex Major (*Juge Maje*) qui singulis annis subjectos sibi Castellanos visitabat, illorum sententias corrigebat, & causas dubias determinabat. Formula illorum Judicum, qua utebantur in pronunciando, meretur observari: *Nos sedentes pro tribunali more Majorum nostrorum in præsentia præsentium & absentia absentium, quorum Dei præsentia repleatur, non declinantes plus ad dextram quam ad sinistram, sed eo libramine sacrosanctis Dei Evangeliis coram nostro conspectu oppositis, ut de vultu Dei nostrum rectum procedat judicium, & oculi nostri in iis & omnibus videant æquitatem, signo venerabilis sanctæ Crucis nos munientes, dicentes in nomine Patris & Filii & Spiritus Sancti, Amen; habitaque matura deliberatione coram peritis & liberis absolutos absolvendo & condemnatos condemnando.* Quæ omnia tamen instituto A. 1337 ab *Humberto II Consilio Delphinali*, postea Gratianopolin translato, & imminuta sensim Majorum Dominorum potentia atque sub leges Delphinorum vocata, magnam mutationem passa sunt, quod fusius ab Ill. Scriptore declaratur.

Ex Dissertatione tertia & quarta non est, quod multa huc transscribamus, id solum notandum venit, Delphinos jura pleraque vectigalium & similium exactionum ex concessione Imperatorum, inde a temporibus Conradi Salici speciem quandam Dominii directi in istas Provincias sibi reservantium, quique eosdem *fideles suos* in Diplomatibus suis vocare solebant, exercuisse.

Dissertatio quinta munia *Senechallorum* sive Dapiferorum, *Bajulorum* sive *Baillivorum*, *Castellanorum*, *Correariorum*, *Cellariorum*, qui cellæ vinariæ & escariæ præerant, *Mistralium*, qui species Judicum erant, *Veheriorum* seu *Vicariorum* (Vehiers) *Præpositorum* (Prevots) *Clavariorum*, *Mandariorum* seu *Mandatariorum* & *Banneriorum* indagantur, quæ locuples accessio ad ea, quæ a *Cangio* aliisque hanc in rem congesta sunt. p. 104. sq.

Pars altera unice Humberto II Principi sub quo multa evenerunt commemoratu digna, consecrata est. Natus is A. 1312 Patre, ut ante diximus, *Johanne*, Filio *Humberti I*, post ejus excessum aliquamdiu Dominus *Fauciniaci* audiit, donec Fratre 151.

Del-

Delphino *Guigone VIII* in bello adversus Sabaudum A. 1333 globo ferreo percusso, quo tempore Neapoli in aula *Roberti* Regis, cujus consanguineam *Mariam de Baux* A. 1332 ibidem in matrimonium duxerat, commorabatur, ad possessionem ditionum amplissimarum vocaretur. Prima ipsius cura fuit in abolendis super delictis reorum nefandis Dominorum pactionibus, secunda in erigendo Consilio Delphinali, ad quod sensim omnes pertractæ causæ etiam majorum Vasallorum. Novas inde quam plures dignitates & munia invexit, quæ ante id tempus in aula Delphinorum ignorabantur, solertissimus officiorum dispensator & omnino laudandis virtutibus Princeps, si modum expensarum tenuisset, neque nimia superstitione correptus effusa prodigalitate erga Ecclesiasticos homines usus fuisset. Cum filio *Andrea* præmatura morte erepto, nullam spem sobolis superesse videret, de futuro successore mature consilium iniens A. 1343 *Philippum* Au-
p. 175. relianensem Ducem, *Philippi Valesii* filium natu secundum heredem nominat, conditione adjecta, ut ille, & qui eum sequerentur, Delphini imposterum nomen adsciscerent; deinde tamen artibus *Joannis* Normanniæ Ducis circumventus animum mutat, ejusdemque Filium natu majorem *Carolum* d. 16 Jul. A. 1349 Lugduni in locum prioris substituit, eumque, Sceptro, Annulo,
196. Vexillo & Gladio, antiquo Delphinatus insigni, traditis, Vasallis undique ad homagium præstandum confluentibus, publice Delphinum proclamat. Ipse altero die cucullo sumto sancti Do-
199. minici Regulæ subscribit, anno post a Clemente VI Patriarchæ Alexandrini infula donatus, eodemque anno ad administrationem Archi-Episcopatus Rhemensis, quod eidem Patriarcham & Episcopum esse per Canones non liceret, & simul præpinguium redituum perceptionem admissus, in ea functione animam d. 22 Maj. 1355 reddidit. Cadaver in Monasterium Jacobinorum Parisios delatum, inque choro Templi prope exuvias Reginæ *Clementiæ* materteræ conditum fuit, Epitaphium etiam ad alterum magni altaris latus erectum, quod hanc epigraphen sistit: *Hic jacet Princeps & Dominus amplissimus D. Humbertus primo Viennæ Delphinus: deinde relicto Principatu Frater Ordinis Prædicatorum in hoc conventu Parisiensi ac demum Patriar-*

cha

cha Alexandrinus & perpetuus Administrator Remensis & praecipuus benefactor hujus conventus. Obiit autem A. D. MCCCLV, die 22 Maji. Orate pro eo Pater noster. Ave. Ceterum id silentio involvendum non est, eum A. 1345 Imperatorem expeditionis cruciatæ, reluctantibus licet Cardinalibus, qui eum tanto oneri subeundo minime parem causabantur, a Pontifice Clemente VI electum fuisse, præstitoque ob id solenni jurejurando, sancta cruce ornatum & Ecclesiæ vexillo investitum magno subditorum & propria rei familiaris incommodo eandem suscepisse. Massilia solvens Venetiis, qua in urbe delectus Christiani exercitus agebatur, a Duce *Andrea Dandalo* honorifice exceptus, ab eo in numerum Nobilium Venetorum adscriptus, eorundem prærogativas indeptus est. Tantopere autem hac ipsa expeditione sibi placuit, ut nonnulli Historicorum eum Humberti nomen cum Imberto commutasse, memoriæ prodiderint. Sed re infecta, induciis cum infidelibus ob pecuniæ inopiam, & quod Clerus Gallicanus eo tempore infelicibus Anglorum invasionibus debilitatus, decimas a Pontifice indictas non solveret, factis, A. 1347 ad suos rediit.

p. 181.

187.

Ex chartis subnexis multa docemur, quæ statum illius ævi declarant. Primo equidem illæ ubique clamant Jus Justinianeum & cautiones ex illo depromtas sollicite admodum adhibitas fuisse. Negotia ferme omnia, contractus, transactiones, cessiones, donationes, ultimæ voluntates coram Notariis conficiebantur, vel ab Imperatore vel a Pontifice creatis. Hi etiamsi ab Imperatore ordinati, nunquam in instrumentis suis annos illius præmittunt, semper Pontificis; cujus rei duæ videntur causæ, autoritas Pontificum in vicina Provincia Avenione tum sedentium, & quod Notariorum plerique ex Clericis essent, deinde quod Ludovici Bavari fulmine Papali tacti autoritas, ut Imperatoris, in terris illis non agnosceretur. Sed & id observamus, in instrumentis illis INDICTIONIS annos diligenter annotari, non Romanæ quidem, quæ a Calendis Januarii incipit, quaque in Aula Avenionensi utebantur, sed Constantinopolitanæ, cujus initium retro a prima die Septembris mensis petebatur. Promovit autem usum Juris Justinianei, quod Juris Civilis Doctores ad

maximas dignitates aulæ admitterentur & Nobilitatis quandoque jura indipiſcerentur, quorſum ſpectat formula in charta
p. 245. Humberti A. 1530: *Illuſtris Vir Dom. Humbertus Dalphinus Dom. Fucigniaci* attendens grata ſervitia per *nobilem Virum Dom. Nicolaum Conſtancii Militem Legum Doctorem* &c. iidemque Aſſeſſores eſſent ſummi Tribunalis Dalphinalis, quod ex Tabulis
348. Creationis ejusdem apud S. Marcellinum A. 1337 factæ apparet. Quin & id multum effecit, quod ſumma Proto-Notariatus dignitas in *Amblardum do Bellomonte Juris Civilis Profeſſorem* collata ibidem inveniatur, & in ordinatione ejusdem Principis A.
414. 1338 de officio Cancellarii inter alia conſtituatur: *item prædictus Cancellarius eſſe debeat Doctor utriusque Juris vel Civilis.* Erant enim aliquando Doctores legum ſive Juris Civilis & Doctores Canonum a ſe invicem diverſi. Circa annum quoque quadra-
429. geſimum ſeculi memorati quarti decimi, *ſtudium generale* Gra-
434. tianopoli excitatum & in eo Jura Civilia & Canonica explicari
536. juſſa.

Secundo minime negligendum eſt, Delphinos ſummum in ſe Imperatorum imperium agnoviſſe, & provincias clientelari quodam jure ab iisdem ſe poſſidere libenter profeſſos eſſe, etſi negari non poſſit, res turbulentas Germaniæ in cauſa fuiſſe, quo minus illi juribus ſuis perfecte uterentur. Evolvi hanc in rem
279. meretur Diploma Ludovici Bavari, in quo Humbertum Regem Viennæ conſtituit, quam prærogativam tamen hic, ne Pontificem offenderet, modeſte deprecatus eſt: ut & alterum illud laudati Imperatoris A. 1337, quo eum ad arma adverſus hoſtem ſu-
361. um *Philippum Valeſium*, Franciæ Regem, ſumenda, *ſub fidei debito, quo nobis*, inquit, *& Imperio ligaris & adſtringeris tuorumque Feudorum ab Imperio dependentium obtentu*, hortatur. Quæ ſpeciminis loco adduxiſſe ſufficiat.

MEMORIE ISTORICHE DELL' ANTICO TUSCOLO oggi Fraſcati.

h. e.

COMMENTARII HISTORICI DE ANTIqua urbe TUSCULO, hodie FRACATO dicta, collecti

per

per DOMINICUM BARNABAM MATTHÆUM, ab eodemque dicati illustrissimis illius Civitatis Conservatoribus & Consiliariis.

Romæ, ex Typographia Joh. Francisci Buagni, 4. Alph. 1 plag. 5.

Tusculum inter principes quondam Latii civitates & aliquamdiu caput illius, a Telegono Ulyssis ex Circe filio annis post excidium Trojanum viginti, ante Romam conditam quadringentis & decem excitatum fuit; unde factum ut & in numis Gentis Mamiliæ, quæ inde originem ducit, Ulysses tanquam caput illius conspiciatur. Nomen a voce *Tus* nonnulli derivant, Noster a *tusis glebis*: cumque situm illius Philippus Cluverius aliique magni nominis Viri in monte, cui hodienum Tusculano nomen est, invenisse sibi videantur, Noster tamen cum Holstenio, Fabretto, Gronovio (quem Autor Grunnovium, a Fabretto haud dubie deceptus, constanter vocat) in eo loco ponere mavult, cui Frascatum oppidum superstructum est, quam sententiam pluribus argumentis confirmat. Recenset deinde Hippodromum, Circum, Theatra, Villas deliciosissimas, in quibus Luculli & Ciceronis eminebant, Templa item, in quibus illud, quod Jovi Majori dedicatum, re Christiana in solido constituta Salvatori sacrum esse jussum fuit. Colebatur in eo quondam effigies Christi a S. Luca, ut ferebat fama, picta, deinde in Cathedrale Templum Tibur translata, sub qua hæc Inscriptio legitur:

p. 1, 2. 8. 9. 12 sq. 103.

CHRISTO SERVATORI
MEMORIÆQVE PERENNI

HOC IN SACELLO SALVATORIS NOSTRI EFFIGIES A B. LUCA DEPICTA, VENERATIONE TAM DEBITA QUAM DEVOTA CUSTODITUR, IN EODEMQUE CORPUS B. QUIRINI SERVATUR, CUJUS PRÆTER CÆTERA, MEMORIA CERNITUR IN LAPIDE IN INGRESSU A DEXTRIS. HUC TAMEN MULIERIBUS INGREDI NEFAS EST, NISI UNICO DIE DEDICATIONIS DUMTAXAT EJUSDEM, QUOD A GREGORIO NONO CONSECRATUM EXTITIT ANNO A S. DEI-

PARÆ VIRGINIS PARTU M CC XXXIV. XIII. KAL. JULI.

Porro Familiæ illustres, quæ e Tusculo prodierunt, enarrantur,
p. 117--130. in quibus sunt Mamiliorum, Cincinnatorum, quas prolixius persequitur, Valeriorum, Catonum aliæque, insertis ubique inscriptionibus veteribusque monimentis bonam partem primum vulgatis. Progreditur ultimo ad formam Reipublicæ & fata civitatis. Liberam fuisse, antequam Romanis subjiceretur, facile quidem admittitur, neque tamen probatur, ut contendit Autor ex Inscriptione, quam produxit Aldus Manutius, & in qua mentio fit cujusdam Lucii Cesonii, qui R. P. TUSCULANORUM CURATOR (*Reipublicæ Tusculanorum Curator*) fuit, cum initium illius

L. CESONIUS C. F. QUIRINA LUCILLUS

satis innuat, Tusculum eo tempore jam fuisse Municipium Ro-
141. manum Tribui *Quirinæ* adscriptum. Seculo post C.N. sexto Tertullus Patricius Romanus illud Abbatiæ Sublacensi una cum aliis terris dono dedit, in qua filius Placidus, postea Martyr & in numerum Sanctorum receptus, regulam S. Benedicti sequebatur, quæ donatio a Justiniano Imperatore, ejusdemque uxore Theodora, ut & Gregorio M. Pontifice confirmata est. Sequenti seculo ad Octavios beneficiario jure pervenit, familiam Romæ potentem,
148. & quæ plures sedi Romanæ ex suis Præsules dedit. Non opus est, ut nomina Comitum Tusculanorum hic recenseamus, cum Autorem ipsum parce admodum versatum hic deprehenda-
156. mus. Id notari meretur, *Oddonem de Columna* A. 1151 die 17 Decembr. transtulisse *medietatem*, ut sonant verba instrumenti, *Tusculanæ civitatis cum omnibus pertinentiis & finibus*, ex causa permutationis, in Eugenium III eo tempore Romæ sedentem, qui anno subsequenti quinquagesimo secundo eam a pignoris nexu, quo obstringebatur Oddoni Frangipanio, liberavit. In eodem instrumento permutationis clausula, qua se ad pactorum fidem servandam devincit *Oddo de Columna*, intacta omitti non debet: *quæ omnia*, inquit, *si, ut prædictum est, non fecerimus & non observaverimus, obligo me, meosque successores, & per* STIPULATIONEM SPONDEO NOMINE POENÆ DUPLUM *supradictæ*

rei,

rei, quam trado, præstare tibi &c. quæ satis ostendit, quam solli-
cite jam ea ætate cautiones Romani Juris in Italia sint observatæ.
A. 1155 Jonathas, Ptolemæi Principis Tusculani filius & successor,
alteram partem urbis adhuc tenens, Adriano IV Pontifici vasal- p. 162.
lagium præstitit his verbis: *Ego quidem Jonathas filius quondam
Ptolomæi de Tusculano hac præsenti die mea bona & spontanea vo-
luntate juro fidelitatem vobis supradicto D. N. PP. Adriano, ve-
strisque successoribus, dum vixero, & promitto adjuvare vos & ve-
stros successores per me, & per totam meam terram contra omnes
homines, excepto contra Imperatorem*, addita quoque securitate:
*& insuper ad majorem fidem vobis faciendam do, & in tenimentum
mutuo, atque delibero Roccam meam Montis Fortini, & aliam Roc-
cam, quæ appellatur Fajola, Raynerio de Vezzo & Berardo de Ana-
gni, conditione & pacto adhibito, ut isti teneant supradictas Roccas
a modo, & usque in terminum duorum annorum intrandorum,
priusquam vera pax fuerit facta inter vos & Romanos. Quod si
(quod absit) quæ vobis promitto, non observavero, tunc non solum
perjurii reatum incurram, verum etiam partem meam Civitatis
Tusculanæ amittam, & vestra sit ad proprietatem* &c. & paulo
post: *& hanc fidelitatem & promissionem ideo vobis facio, quia
vos concessistis & dedistis mihi in FEUDUM totam partem vestram
supradictæ Civitatis Tusculanensis cunctis diebus vitæ meæ, me
vero mortuo ipsa vestra pars vobis sine molestia revertatur.* Postea
Tusculani, pulso Comite suo Rainone, Jonathanis Fratre, cui, 180.
quod urbem Anti-Papæ Calisto obtulisset, indignabantur, se in
fidem dederunt Alexandro Pontifici, qui, quod aliter a Romanis
pacem impetrare se posse diffideret, in hanc conditionem, ut 182.
muri Tusculani dejicerentur, A. 1172 transegit. Accessit trans- 188.
actio inter Clementem III & Romanos A. 1188 inita, in qua
Pontifex daturum se ad diruendum *Muros & Carbonaria Civita-
tis, & Roccas Tusculani & suburbiorum*, salva tamen Romanæ Ec-
clesiæ proprietate, promiserat: quod factum indigne ferentes
Tusculani, cum initio Friderici I Imperatoris, deinde eo mortuo
Henrici Filii in Italiam ad capessendam Imperii coronam ad-
ventantis auxilia implorarent, & præsidia reciperent, ab eodem
in manibus positi Pontificis Cœlestini, ex Ursinorum familia Ro-

mana Tusculanensibus infensissima orti, a Romanis acceptæ sub
Friderico I cladis memoribus ex insidiis occupati, membrisque
p. 195. misere mutilati aut obtruncati, funditus, lapidibus adeo Romam
delatis, die 12 April. 1191 eversi sunt. Atque in hoc misero urbis
interitu finem quoque operis collocat Autor. Dicit autem, præter hoc duo alia se meditari *Il Tusculo ristorato nel nuovo Frascati* & *il Tusculo Ecclesiastico*, quæ avide expectamus.

PRO BERNARDINO CORIO, MEDIOLAnensi Historico, Dissertatio JUSTI VICE-COMITIS.

Bergomi, apud Rubeum, 1712, 8.
Pl. 4 & dimid.

QUæ controversia de secundæ Romæ elogio, quod Mediolano vindicare Cl. Gaddus voluit, coorta sit, nupero Mense Octobri diximus. Cum vero *Bernardini Corii*, principis Mediolanensium Annalium conditoris, sublestam fidem tetigisset, atque eum in finem partem acerbissimæ in eundem invectivæ *Hieronymi Vidæ* in medium attulisset personatus *Admonitionis Autor*, famam civis a criminationibus defendere hac ipsa dissertatione, aut si mavis, declamatione instituit Clarissimus *Vice-Comes*. Operæ pretium est causas tantarum irarum Albensis Præsulis adversus Mediolanensem Historicum non intactas, cum vulgo ignorentur, hic dimittere. Fervente ante hos centum & septuaginta annos gravissima inter *Ticinenses* & *Cremonenses* de *προεδρίᾳ* post Mediolanensem urbem contentione, cum *Ticinenses* auctoritatem *Corii*, qui L. IV Historiarum *Papiæ* in augusto funere *Johannis Galeatii* primi Mediolanensium Ducis A. 1402 celebrato secundum a *Mediolano* locum obtigisse dixerat, urgentes, non procul a victoriæ spe abesse viderentur; *Cremonenses*, quæ ab utraque parte in scriptis hactenus prolata erant, ad popularem suum, *Hieronymum Vidam*, Albæ Episcopum, senem octogena-
40. rium d. 30 Maj. A. 1549 transmittebant, ejus auxilium implorantes, ut, qua polleret ingenii dicendique vi, ea quæ Patriæ suæ causæ favere animadverteret, in orationem elegantem compingeret, quæ typis impressa Senatui Mediolanensi, coram quo lis agebа-

agebatur, oblata ejusdem favorem aucuparetur. Prodierunt
hinc tres actionum adverſus Papienſes libelli, ſtomachi & con-
vitiorum pleni, *Cremonæ* 1550, & iterata editione *Pariſiis* 1562, *Ja-* p. 38.
cobi Antonii Bevilaquæ opera, quibus duas orationes oppoſuit *Ju-*
lius Salernus, Ticinenſis, homo diſertus, quæ ſcriptæ hodienum
ſuperant in Bibliotheca Ambroſiana. Non ferendas injurias
rati *Papienſes* pars ſyngrapha ad duellum provocatoria *Cremo-*
nenſibus mittere, pars ad arma utcunque in ipſos concurrere,
donec *Ferdinandus Gonzaga*, Mediolanenſis provinciæ ea ætate
Gubernator, vices ſuas interponeret, & *Cremonenſibus* facti indi-
gnitatem vitio Declamatoris & ſua negligentia, quod libellos,
antequam typis vulgarentur, non legiſſent, excuſantibus, libelli
iſti ex Decreto ampliſſimi Ordinis in loco infami, *la Vedra* dicto,
quo extremum a reis ſupplicium laqueo ſumi ſolet, ac ſub pati-
bulo ipſo, quod ea die ex Principis & Senatus imperio erectum 60.
fuerat, manu carnificis concremarentur. Lis ex *Corii* auctori-
tate ſecundum *Papienſes* data; neque tamen ea res efficere po-
tuit, quo minus *Bernardus Saccus*, Ticinenſis hiſtoriæ Scriptor,
in editione A. 1565 decrepitum ſenem & jam nonageſimum 12.
quintum ætatis annum ingreſſum, tanquam rerum hiſtoricarum
imperitiſſimum, mendacem, calumniatorem, profugum ab Ec-
cleſia, Juris humani expertem, atque hæreticorum occidentali-
um Imperatorum fautorem objurgare dubitaverit. Plura dein-
de in laudem quoque *Vidæ*, cumprimis quod facultatem ipſius 65.
in re Poetica attinet, inſperguntur, quæ hic referre nimis foret
prolixum; ſed & iſta omnia ſtudioſe collegit *Franciſcus Ariſius*, 13 & 40.
Literatorum Cremonenſium acerrimus vindex, *Tom. II Crem.*
Lit. Ipſam Apologiam *Corii* paululum perluſtremus. Atque cum
eum, licet in aula *Sfortiadum* ſplendide verſaretur, & Ludovico
Sfortiæ a ſecretis eſſet, maculas tamen & ſcelera eorum in aſpe-
ctum omnium produxiſſe monuiſſet, ad diluenda ea, quæ ab *Hie-*
ronymo Vida ei objecta fuerant, pergit. Dicit igitur, ſtilum ru- 26.
dem & illimatum veritati hiſtoriarum minime officere, ob hanc
religioſe obſervatam, non ob illum *Corium* in magna ſemper di-
gnatione fuiſſe. Fabulas ſi quas in antiquiſſimis rebus admiſce-
at, eas *Sicardo*, Cremonenſi, debere, in iis, quæ ex Tabulariis & 17.
Archi-

Archivis petere potuerit, fidum eum esse & accuratum Scriptorem. Deinde falli & fallere *Vidam*, qui cum Annales suos in villa parum ab agro Papiensi dissita scriptos asserat, cum eos in
p. 29. *Niguarda* oppido, quod Novocomum versus secundo circiter a Mediolano lapide distat, exaraverit. Porro ad Historiam nihil referre, quod vernacula scripserit; cum non, qua lingua quis-
30. que usus, sed an historiæ leges præ oculis habuerit, videndum sit.
42 sq. Subjicit deinceps testimonia Virorum doctorum, *Cusani*, *Jovii* aliorumque, quibus *Corii* fidem & industriam commendarunt:
45 sq. commemorat etiam, qua auctoritate Historiæ illius in Foro Mediolanensi in causis Feudorum, Juris Patronatus, Clericalium Beneficiorum, Successionum aliisque valeant, & longa illustrium exemplorum serie firmat.

COLONIÆ TICINIÆ ROMANÆ COMMENTUM exsufflatum. Dissertatio Justi Vice-Comitis pro regia Ticinensi urbe adversus Cl. V. ANTONIUM GATTUM.

Bergomi, apud Rubeum, 1711, 8.

Pl. 3 & dimid.

EXciderant Viro Cl. *Antonio Gatto*, de veteri statu Papiæ in Historia Ticinensis Gymnasii c. 2 p. 15 disserenti, hæc verba: *Omittendum mihi non est, urbem hanc fuisse vetus* MUNICIPIUM ROMANORUM, *quod se vidisse in antiqua inscriptione testatur Philippus Cluverius Italia Antiqua L. 1 c. 27,* & COLONIAM, *ut apparet ex Inscriptione, qua legitur apud Gruterum pag. DLII num. 5:*

Lapis in Carinthia repertus.
MARIUS RUFUS. C.
TICINIÆ. MILES. CO
HORTIS. MONTANOR
M. PRIMÆ STIPEN
DIORUM. XV.
H. S. EST.

Quasi legendum esset: *Marius Rufus Colonia Ticinia Miles* &c. quod nomen in Latio hactenus non auditum hac dissertatione profligare intendit doctissimus *Vice-Comes*. Monet autem, inde

ab

ab initio male post MUNICIPIUM *Coloniæ* mentionem fieri, cum si qua fuerint Colonia Papienses, ex Municipio talem factos esse verisimile non sit, quod longe melior fuerit conditio Municipiorum, quam Coloniarum: siquidem illis suis legibus Magistratibusque, his non nisi alienis vivere permitteretur, quam in rem locus insignis extat apud *Gellium* Noct. Att. L. 6 c. 3. Pergit deinde, si vel maxime genuina sit Inscriptio *Gruteriana*, male tamen ex ea inferri, Coloniam Ticinensem fuisse Romanam, cum & alterius generis potuerit esse, Militaris, quæ & Augustalis, cujusmodi *Fesula, Bovilla, Suessula* aliæque civitates, vel Latina, ut *Pisa, Brixia, Verona, Vicentia, Novaria*, vel Italici Juris, etsi hæc proprie fuerit, quæ extra Italiæ limites deducebatur. p. 13.
Deinde male & contra Latii usum Ticiniam dici, quæ Ticinensis potius appellari debuisset. Sed & *Gruterianam* Inscriptionem, ut multas alias, ex *Lazii Commentariis de Republica Romana L. 12 Sect. 6 c. 5 p. 1042 editionis Francofurtanæ An. 1598* mendose descriptam, plane Ticiniæ cujusdam Coloniæ non meminisse, cum apud hunc legatur: p. 19.

MARIUS RUFFUS. C. TICIN. ET MILES COHORTIS. MONTANOR. &c. p. 21.

nimirum: *Marius Ruffus, Civis Ticinensis*, cum & in aliis Inscriptionibus litera C. Civem denotet, quod exemplis nonnullis adstruit. Porro si Colonia Romana fuerit, necesse esse, ut uni ex triginta quinque Tribubus Romanis accensita fuerit, solere id autem observare inscriptiones ejusmodi, ut post nomen Gentilitium, designatio Tribus, cui Colonia adscripta olim fuerit, ante cognomen ponatur, ut in illa apud *Andr. Alciatum Monum. 124.* p. 22. 23. p. 30.

MERCURIO
C. ALBINUS C. F. OUF.
MASCELLIO &c.

h. e. *Mercurio Cajus Albinus Caji filius Oufentina* (i. e. Oufentina Tribu, seu ex Oufentina Tribu) *Mascellio* &c. quod indicium cum in Gruteriana non compareat, liquido patere, *Ticinum* Coloniam Romanorum non fuisse. Concludit tandem in ea controversia, quæ *Papiensibus* cum *Cremonensibus* de principatu fuit, p. 31. p. 37.

id maxime sibi gloriæ duxisse *Ticinenses*, quod nunquam Colonia fuerint Romanorum, sed inde ab initiis suis Municipii honoribus gavisi sint. Quæ omnia satis ostendunt, doctissimum Virum in eruendis examinandisque Antiquitatibus nec ingenio nec judicio destitui, ut adeo Dissertationi, quam meditari se dicit de
p.18. *nomine urbis Papiæ*, faventem Lucinam apprecemur.

BRUMMERIANA, SIVE OPUSCULA JURIDICO-Historico-Philologica, Polyhistoris celeberrimi FRIDERICI BRUMMERI, Lipsiensis, partim olim typis mandata, partim ex Manuscriptis nunc primum edita. Recensuit, indice locuplete instruxit, deque Jurisprudentia formulari, rituali & symbolica quædam præfatus est GEORGIUS BEYER, JC.

Lipsiæ, sumptu Joh. Frid. Braunii, 1712, 8.
Alph. 1 plag. 21.

FRidericus Brummerus anno superioris seculi quadragesimo secundo honesto apud Lipsienses loco natus, maximorum Literatorum sine dubio famam eruditionemque exæquaturus fuisset, nisi juveni fata ad summa tendenti miserabiliter fila abrupissent. Imbutus a prima infantia utriusque linguæ studiis, decimo septimo ætatis anno nondum impleto A.1658 in matriculam Academiæ patriæ relatus, eodem adhuc anno Carmen in Salvatoris nativitatem compositum publice recitavit; inde institutione & supellectile libraria Viri summi *Thomæ Reinesii* adjutus, tantum in Antiquitatum & Jurium cognitione profecit, ut A.1662 elegantem de *Scabinis antiquis, ævi medii & recentioribus* exercitationem Præside Jacobo Thomasio V.Cl. & biennio post de *Locatione Conductione* dissertationem auspiciis Patrui sui Andreæ Brummeri publicaret, & utramque summa cum omnium admiratione in cathedra publica defenderet. Dehinc stadio legitimæ scientiæ emenso in Belgium, Angliam, Galliamq; profectus, doctissimos quosq; invisit, eorundemque amorem sibi conciliavit, Bibliothecas & MSS. Codices ubique excussit, & inter se contulit, ut jam spem magnam ubivis de se excitaret, quæ multum aucta fuit, postquam A. 1668 Parisiis agens eruditum ad Legem Cinciam Com-

Commentarium, laborem, in quo ordo, puritas sermonis, peritia veterum rerum haud perfunctoria & judicium limatissimum fere pariter regnant, ibidem elegantibus typis forma quarta majori describendum curaret, eundemque *Joanni Baptistæ Colberto*, Ministro Regio, nuncupatum eidem d. 29 April. prædicti anni, ut ipse in suo exemplo notavit, offerret. Sed eodem anno in Italiam movens, cum non procul a Lugduno ab incauto cursore publico, neglecto, ut compendium viæ faceret, ponte vicino, per fluvium Arberinum, tum pluviis frequentibus tumentem, duceretur, inopinato casu illius undis submersus fuit, heredibus ejus Bibliothecam magno studio collectam, & in quam plures optimæ notæ Codices ex Reinesiana transmigraverant, distrahentibus. Facturus operæ pretium non absque re putavit Consultissimus Beierus, si, quæ commemoravimus scripta, e manibus hominum ferme elapsa, una cum declamatione contra otium & Panegyricis nonnullis Thomæ Reinesio olim scriptis dictisve compilaret, & uno volumine comprehensa erudito orbi postliminio velut restitueret; quo ipso non exiguam apud talium rerum æstimatores gratiam iniit. Nos ea, quæ Cinciam Legem & Scabinos veteres attingunt, breviter narrabimus.

Lex Cincia, a M. Cincio M. F. N. Alimento Tribuno Plebis (unde Plebiscitum proprie fuit) A.U.C. 549 rogata, tribus, quantum quidem ad notitiam nostram pervenit, capitibus constitit, quorum prius contra Φιλαργυρίαν Patronorum illius temporis directum, ab eo his verbis, etsi solemnia ipsa pridem jam perierint, effertur: NE. QUIS. OB. CAUSAM. ORANDAM. DONUM. MUNUSVE. CAPIAT: quæ tamen lex, quod *Sanctionem* non haberet, (quam ob rem imperfecta dicta ab Ulpiano in Regul. tit. 1) temporibus belli Mariani & Cæsareani ita conculcata fuit, ut eam Augustus, pœna etiam quadrupli in transgressores statuta, reducere ad pristinam observantiam necesse habuerit Claudii ævo A. 798 ex æquitate temperatus rigor eum in modum fuit, ut Patronis pro singulis causis liceret capere dena Sestertia, quod amplissimum honorarium nostræ monetæ ducentos quinquaginta Rhenanos efficeret. Etsi vero temperamentum hoc a Claudio additum initio principatus Ne-

C. I. II. III. IV. V.

C. VI. tonis iterum fuerit sublatum, mox tamen revocatum sub Trajano insequentibus temporibus duravit, licitam quantitatem *usque ad centum* aureos interpretante Ulpiano, qui cum denis Sestertiis coincidunt, licet modernus fori usus totidem aureos Hun-
X. garicos substituerit. Sub Constantino M. & qui eum exceperunt, Principibus eadem observata sunt, quanquam aurei æstimatio nonnihil fuerit imminuta: imo illi, qui Statuti appellati, Advocatis Supernumerariis contradistincti, cumprimis autem Fisci causas tractantes, ingentibus insuper salariis donati inveni-
XI. untur. Imperium tamen moderante Carolo M. arbitraria illorum Honorariorum æstimatio fuisse, & a Missis Regiis dependisse videtur, quemadmodum hodienum juxta Provinciarum causarumque diversitatem solet institui; nisi quod Friderici II constitutio, quæ inter Siculas L. 1 t. 83 apud Lindenbrogium occurrit, Advocatis in causis certam æstimationem recipientibus *sexagesimam partem litis* stipulari indulgeat, in reliquis vero, quæ incertæ quantitatis sunt, determinationem salario-
XII. rum Bajulis & Judicibus committat. Secundum Caput L. Cinciæ donationibus in genere modum ponit, cujus verba ita constituit Brummerus: UT NE PLUS - - - - HS. DONARE LICERET, EXTRA QVAM SI CONJUNCTIS PERSONIS DONARETUR, QVOD EO AMPLIUS DONATUM ESSET, RATUM NE ESSET: quam summam, in veteribus monimentis non ita clare expressam, cum *Cujacius* & *Ranchinus* ducentorum aureorum, Hotomannus autem dodrantem omnium bonorum esse arbitrati sint, ipse quidem excessum illius quantitatis, quam *modum donationis* in l. 9 §. 1, *modum legis* in l. 21 § 1, l. 23, l. 24 D. de donation. *legitimum modum* in l. 5 §. 2 & 5 de doli mali exception. appellarunt veteres, hoc est, quin-
XIII. gentorum solidorum fuisse autumat. Caput tertium Legis Cinciæ circa modum donationis occupatum est: UT IN DONATIONE QUIBUSCUNQUE PERSONIS FACTA MANCIPATIO TRADITIOVE INTERVENIRET. Ubi quidem de mancipatione & traditione earundemque differentiis ita distincte & perspicue agit, ut ante eum nemo. Mancipatio erat modus transferendi *rerum mancipi* dominium verum & omnibus

bus numeris perfectum, quod *Quiritarium* vocabant. Porro res mancipi erant, Ulpiano docente, *prædia in Italico solo tam rustica quam urbana. Item jura prædiorum rusticorum, item servi & quadrupedes, quæ dorso collove domantur.* Fiebat mancipatio inter mancipantem & eum, cui res mancipabatur, præsentibus quinque testibus cum *Libripende* & *Antestato.* Hunc ultimum multi figmentum Aniani crediderunt, solennibus antiquis Romanis penitus ignotum, quos tamen ex veteri donationis rerum mancipi instrumento apud Gruterum Ed. vet. p. MLXXXI erroris convincit. Cum vero obscurum sit, quis fuerit ille *Antestatus*, dum eum Gutherius eundem cum Libripende facit, Ant. Augustinus vero pro teste habet, cujus auris vellicabatur, *Cujacius* denique & *Oiselius* in emancipationibus liberorum pro Patre fiduciario accipiunt, ipse, horum sententiis modeste repudiatis, *Antestatum* cum *Aleandro* conjicit fuisse, qui quinque testes convocabat, cum Libripende mancipationi intererat, & quinque testium aures ad exemplum in jus vocantis, antequam mancipatio perageretur, semel atque iterum, ut rei gestæ memores essent, vellebat, atque sic antestabatur. Diversa ab hoc mancipationis actu traditio erat, quæ in rebus nec mancipi, *prædiis* nimirum, ut verbis illius utamur, *stipendiariis & tributariis, quæ in Provinciis a populo Romano & Principe postea debellatis usus & possessionis gratia Provincialibus relinquebantur, cum onere stipendiorum & tributorum, quæ in directi Dominii, quod Populus & Princeps sibi reservaverat, testificationem & confirmationem quotannis pendebantur, tributa quidem a Provincialibus Populi, stipendia a Provincialibus Cæsaris*, adhibebatur. Per hanc translatæ res mancipi *in bonis esse* dicebantur, & ex *Dominio Bonitario*, ut Theophilus vocat, possideri. Sed & alias multas scitu utiles & jucundas observationes inspergit, quales sunt de *Lege Titia* contra Charondam *c. 1*, de Muneris & Doni differentia *c. 2*, de Orationibus Principum, Prætoribus, Quæsitoribus eorumque diversimodis Edictis c. VI, de mercenario Patrocinio Ciceronis contra Corradum, de Xeniis item c. VII, de Palmariis Advocatorum c. IX, de diversis ordinibus Advocatorum c. X, quas omnes sigillatim referre velle limites instituti nostri excederet.

De *Scabinis* tractatio tripartita est: quod alia illorum conditio fuerit antiquissimis Germanicæ Reipublicæ temporibus, alia sub Merovingis & Carolingis Regibus, alia denique eorum hodie animadvertatur. Scabini, Schöppen/ *Eschevins*, quorum etymon cum Frehero ex Francica veteri lingua, in qua *Scepeno* idem est ac judex, derivat, illi ipsi ab initio fuerunt, quos *Comites* vocat *Tacitus de moribus German. c. 6*, quique olim Principibus per Pagos jura reddentibus consiliis & auctoritate sua aderant. Verba Taciti sunt: *Eliguntur in iisdem conciliis & Principes, qui jura per Pagos vicosque reddunt:* CENTENI *singulis ex Plebe* COMITES, *consilium simul & auctoritas, adsunt*: in quem locum τὸ CENTENI vitio librariorum vel sciolorum intemperantia irrepsisse credit; ut adeo sensus sit: Principibus in Concilio Germanorum electis ad hoc, ut jura per Pagos, in quos tunc universa Germania dividebatur, redderent, adesse ex plebe Comites (more loquendi a Romanis petito) sectatorum & clientum quandam manum, CERTOS singulis, a quibus & consilium & auctoritas ipsis accedat, quos sua lingua Skeppen/ Sköffen/ Scheppen/ Barbaro-Latini Scabinos dixerint. Hac occasione quædam de Principibus istis & Gravionibus, qui ea ætate ex Nobilibus per suffragia in Conciliis electi in Pagis sive territoriis jus dicebant, interserit. Illos, quod præcipuum in jure dicundo locum haberent, dictos Germanis *thi Færsten*, Furistas Otfrido in Paraphrasi Evangeliorum Teutonica, a præsidendo Fürstehen; hos vero a canitie nomen accepisse exemplo aliarum Gentium, apud Anglo-Saxones *Aldermannos* dictos. Id meretur observari, Principes & Graviones illis temporibus quandoque synonyma fuisse, & nonnullos Pagos sub uno Principe sive Gravione, nonnullos sub pluribus fuisse. Sub Merovingis & potissimum Carolingis statu Democratico in Monarchicum verso Germania quidem in Pagos sive Provincias, quibus Principes præficiebantur, porro distributa mansit, sic tamen ut Pagi iterum sub se plures complecterentur Comitatus, etiam Govias appellatos, quibus Graviones, Gow-Grafen/ cum vicario, dem Schultheissen/ & Assessoribus Scabinis juris dicundi causa præerant, & illi iterum in villas sive Marchas subdividerentur. Gravio-

C. I. II. III. IV.

viones in villa plerumque nobiliori suæ provinciæ *Mallum* sive prætorium statuentes nomine Regio sententias ferebant, postea extructis Burgis seu urbibus, in easdem se recipientes, Burggrafiorum nomen acceperunt. Gov-Grafio s. Pagarcho reipublicæ negotiis aliis vel adversa valetudine præpedito, succenturiatus erat Sculdasius, quem, ab Otfrido Monacho *Schuldheizen* nominatum, a Teutonico heisen/ heiten/ jubere, imperare, cum *Antonio Matthæo* deducit, qui vicariam potestatem in causis cognoscendis judicandisque exercebat, idcirco Tungii a voce Dingen/ unde & alia, Ding-Graven / Dingstuhl/ Anglo-Saxonibus Husting quasi Ding-Hauß/ Dinges-tag/ dies Martis, Saxonum præsertim veterum juridicus, dingpflichtig/ Frey-Geding Judicium VVestphalicum, formula item in gehegten Dingen binnen vier Bäncken descendunt, appellatione mactatus. Species horum Scultetorum quædam fuerunt *Centenarii*, minores Comitis Vicarii, centenis sive minoribus portionibus, in quas Pagus vel Comitatus dissectus, sub ejus dispositione præsidentes, unde die Cent-Graven: etsi hodie in Franconia & Palatinatu potissimum per Centenam, die Cent-Gerichte/ longe alia res videlicet merum imperium sive jurisdictio criminalis indigitetur. Illi ipsi vero comites certo in loco, *Mallum* a Mahl signo dicto, C. V.
quod ibi signa jurisdictionis erigerentur, cum vicariis & Scabinis *Racimburgiis*, *Rachimburgiis*, *Rathinburgiis* (quasi dicas: Consiliariis Burgensibus) qui deinde & *Heimburgii* videntur audivisse, justitiæ administrandæ causa statis temporibus conveniebant, numero plerumque septem, qui tamen mos variavit, a Missis Regiis electis constitutisve, de quibus hac occasione multa scitu utilia afferuntur. Porro illi Scabini debebant esse liberi & VI. VII.
ingenui, qui hodie nobiles, die ihre vier Ahnen beweisen konten/ sive Schöppenbarfrey; Cives & domestici, scientia rerum patriarum, prudentia & morum sanctitate commendabiles. Adstringebantur jurisjurandi religione; habentesque singuli sua subsellia, die Schöppen sollen haben sunder Benck / oder Stuhl/ da sie uf sitzend/ sine pileis, peplis & chirothecis, chlamydibus saltem super humeros induti, inermes judicabant. Pertinebant ad eos causæ criminales & civiles omnes, hac forma, ut VIII.

causæ:

causæ cognitione a Comite facta ipsi interrogati dictis sententiis responderent. Erat dignitas ipsorum hereditaria & deficiente prole mascula ad proximum Agnatum deferebatur. Pœnæ illorum, si officii sui immemores egissent, pro delicti gravitate remotio, mulcta, aliquando suspendii pœna, sic ut Scabini reliqui condemnato Collegæ carnifices manus inferre ipsi juberentur, & reus septem pedes altior ceteris furibus suspenderetur.

C.IX. Dehinc ad nostri ævi Scabinos pergit, hoc ipso a mediorum seculorum Scabinis multum diversos, quod hi fuerint Judices, *una cum Comite merum & mixtum imperium habentes, eidemque ad judicandum assidentes*, illi saltem sint *Assessores de jure respondentes, a Principe aliove potestatem habente constituti*: deinde quod nostrorum dignitas mere personalis ad heredes non transeat. Adjungit ultimo loco quædam de Amplissimo Scabinatu Lipsiensi, qui inde ab A. 1420, quo primum de jure respondere cœpit, cum Senatu conjunctus, & ab ejusdem potestate dependens, demum ab Augusto Electore A. 1574 ab illo fuit discretus reformatusque. Utebatur olim sigillo quinque turrium flavæ ceræ impresso, alio postea, effigie nimirum Justitiæ, velatis oculis, dextra gladium, sinistra libram gerentis, miniatæ ceræ, ab eodem Augusto donatus. At alia jam omittamus. Tractatio tota idoneis probationibus suffulta non exiguam nobili argumento lucem affert, sic tamen, ut gloriam uberioris disquisitionis Viris in hoc genere studiorum exercitatis non præripuisse videri possit.

EX CHRISTFRIDI WÆCHTLERI JC. Literis ad J.B.M.

VEriſſime dictum est de Observationibus ad N. T. consummatissimi JC. & Philologi Marburgensis, Jo. Friderici Hombergii, Mense Sept. p. 385, plurima ibi loca eleganter eruditeque explanari, adducunturque hanc in rem eorum non pauca. Sed incrementum capiet præclara laus ista, ubi tetigerimus etiam ex aliis locis nonnulla, quæ ulteriorem illustrationem quodammodo conciliabunt iisdem. Nam nec Cunrado Rittershusio, JC. nostrati, opprobrio fuit, in Lectionibus sacris distinxisse scientiam Juris pulchritudine rerum divinarum, & Chrysostomo, Isidoro

doro Pelusiotæ, eorumque interpretibus, deinde Hieronymo, Lactantio aliisque, medicam subinde manum etiam attulisse, tum vero profanorum libris ceu pabulo usum. Similiter enim doctissimus,Hombergius suspicatur,Hesychium v. διετής, δι' ὅλου τοῦ ἔτους, p. 6.
respicere ad Matth. II,16, cujus rei vestigium, etsi ibi non occurrit, pertinebit tamen ad curam Io. Christiani Biel in *Hesychio Sacro*, cujus mentio facta nuperrime p. 431. Phavorinus, δι' ὅλου τοῦ ἔτους, iterum, ἀντὶ τοῦ, δι' ὅλου τοῦ χρόνου. Ita forte uterque respexit eodem, si recte auguramur. Sermo autem est de tractu anni secundi, nec ultra, & de anno illo secundo vel cœpto vel adulto. Sicut igitur excluduntur infantes completi biennii, ex mente Knachtbuhlii, ita non intelliguntur tantum a primo anno completo, & infra illum. Neque Hesychius loquitur de isto termino anni primi: dicendum enim fuisset alias, ἀπ' ἐνιαυσίων, καὶ κατωτέρω. Sed apud Callimachum & Sophoclem plane non exprimitur vel initium, vel alius terminus temporis. Apud Theocritum autem in Idyll. 10 bene adjicitur, σχεδόν. Porro
οἱ πτωχοὶ τῷ πνεύματι sunt Nostro tales ἐν ἑαυτοῖς. Diceres 13.
tamen mansuetos, humiles & simplices corde τῇ καρδίᾳ, collocari in commate 5 & 8. Deinde sublimiore sensu occurrere τῷ πνεύματι Joh. XI, 33 & XIII,21. Sicut & ἠγαλλιάσατο ἐν πνεύματι, Luc. X,12. Sed analogia quædam sensus latere videtur in eodem præmio bis promisso, comm. 3 & 10, regno scilicet coelorum. Verba Pauli, Act. XX,22, δεδεμένος τῷ πνεύματι, vix poterunt divelli a commate 23. Futura enim ignorabat ἐν ἑαυτῷ,
quæque ipsi adeo revelabantur. Duplex sensus affertur verbo- 14.
rum Matth. V, 13 ἐν τίνι, quorum alteri favet omnino Marcus, IX, 50. Sed Matthæus & Lucas utrumque admittunt. De Augustino observat Jo. Fellus ad Cyprianum, f. 232, eum hic omittere interrogationem, & satis tamen commode procedere eam lectionem, nec abhorrere a textu Græco. Certe varios Codices, etiam Græcos V. T. & N. contulit passim Augustinus cum Latinis, neque aliam Latinam, N. T. inprimis, versionem prætulit Italæ, quam primus ipse titulo isto ornavit, & diserte laudat *de doctrin. Christ. l. 2 c. 14.* Apud Hesiodum Theog. v. 613 παρελ-
θεῖν, quod occurrit Matth. V, 18, non putem significationem ha- 15.

bere decipiendi. Dicit, neminem posse effugere vel vitare de-
creta Dei. Idem ait Homerus, Iliad. α v. 134. Affine id autem
est præteritioni, de qua & Theocritum Idyll. 16 accipio; ne dis-
cedamus nimium ab etymo. Λύειν & καταλύειν distinguit No-
p. 16. ster ad Matth. V, 19. Ubi conferri par erit Joh. II, 19, V, 13, VII, 23,
X, 35. Vicissim in Glossis, διαλύειν est etiam *enodare*, & διαλύ-
ετο *resolvit*, διάλυσις *definitio*, *distinctio*, *decisio*. Sensu autem
negante locum aliquem tribui violantibus præcepta minima, vi-
derunt Spanhemius, Hammondus, Augustinus etiam & Theo-
phylactus, quorum ibi loca adducuntur. Redundat ἀπὸ σοῦ
Matth. V, 42, ex mente Hombergii, quia Scriptores profani ita
19. loquantur. Adde tamen etiam Luc. VI, 34, 35. Et ad Matth. VI,
20. 2 nominabimus Lightfootum f. 297, 298. Jam & Phavorinus
διασαλπίζω τὰ πεπραγμένα, ἀντὶ τοῦ διαφημίζω. Locus Plu-
tarchi de Solone utique exponitur recte de μισθῷ τῆς ἡδονῆς, non
21. autem τῆς τροφῆς. Et mercedem hanc alimentorum prohibet
lex ipsa Solonis, non demum pater. Idem Plutarchus *de de-
fect. orac.* f. 433 loquitur impersonaliter, οὐδὲν ἀπέχει, τὴν μαν-
τικὴν ἀναθυμίασιν ἀναπληροῦν τὰ μανά, *non repugnat*, (*non est
dissentaneum*) *facultatem divinandi implere laxiora & apte con-
cinnare*, quasi scriptum esset οὐδὲν ἀπηχές. Polybius, τοσοῦτον
ἀπεῖχον, τοῦ ῥέπειν ταῖς γνώμαις ἐπὶ τὸ ποιεῖν τι τῶν λεγομένων,
tam procul aberant, ut inclinarent ad parendum mandatis &c.
Isocrates *Archid.* τοσοῦτον δ᾽ ἀπέχω, τοῦ ποιεῖν τι τῶν προσταττο-
μένων, *tantum absum, ut faciam quicquam imperatorum.* Et
hæc est una ex significationibus receptis, quæ a prohibitione acti-
va multum distat. Sed neque Suidas eam insinuat. Phavori-
nus equidem dixit, ἄπεσχεν, ἐκώλυεν, sed citra fidem autorum.
Apud Pindarum malim, *a tenebricoso abstinens*, ἀπέχων, *vitupe-
rio*, pro *summovens*. Id enim paulo minus congruit cum iis,
quæ sequuntur, κλέος ἐτήτυμον αἰνέσω, οὐχ ὑπερβάλλων, *lauda-
bo verum decus, modum non excedens.* Locus Herodiani L. 6,
c. 13 frustra quæritur. Eodem vero sensu Dionysius Halicarn.
οὐδεὶς με ἀφέξει φόβος, *nullo abstinebor terrore.* LXX Interpretes
suppeditant nobis hic loca plura Gen. XLIII, 23, καὶ τὸ ἀργύριον
ὑμῶν εὐδοκιμοῦν ἀπέχω, *habeo.* Num. XXXII, 19, ἀπέχομεν τοὺς
κλη-

κλήρȣς ἡμῶν. Et testimonio Lucæ VI, 24 in eadem causa substituam Philipp. IV, 18, *ἀπέχω δὲ πάντα*. Callimachi Epigramma 58 jam est apud Suidam. Duo vero loca Synesii præterea attulit Gatakerus ad Antoninum f. 135. Et Stephanus adhuc plura ex Plutarcho ipso, *τὸν καρπὸν ἀπέχειν*, & *τὰ διδασκαλεῖα*, & *τὸν μισθόν*, digna omnia ut evolvantur. Laudat Hombergius suo p. 26.
jure Dialogum Socratis & Alcibiadis apud Platonem. Epigramma Græcum, cujus ibi mentio, exhibet Anthologia Lib. 1 f. 41, *Ζεῦ βασιλεῦ, τὰ μὲν ἐσθλὰ - - - ἄμμι δίδȣ*. Vidi etiam ac legi Dialogum integrum; quumque Socrates bis dixerit, virum illum, de quo loquitur, mirifico erga Alcibiadem affectu esse & cura, facile heriolabatur hic, ipsum illum esse fortassis Socratem: ideoque coronam imposuit capiti ejus. Et statim respondet Socrates, veluti lætabundus, *ἀλλὰ δέχομαι καὶ τȣ̃το, accipio & hoc, & quicquid a te præterea datum mihi fuit alias, atque in illorum contemplatione mihi complaceo.* Propius accedit, quod percupit etiam victor fieri & triumphator reliquorum Alcibiadis amatorum. In alia ergo omnia ivit Io. Serranus, fateri putans Socratem, ipsum se etiam ignorare doctorem illum divinum, & eadem, qua Alcibiades, ceterique, dubitatione & defectu scientiæ percelli, ac sibimet discendum antea, ut alios doceret. Nam quod ait Socrates, *ȣ̓κ ἐνέλαττον κλύδωνι τȣ̃ Κρέοντος εἶναι δοκῶ*, ad dubiam inter amatores Alcibiadis referendum palmam dixerim; atque adeo scopus iste Platonis a textu nostro non parum recedit. Multa tamen ibi egregie dicuntur de eo casu, si Deus precantem percontaretur, *an ei civitatis Atheniensis imperium satis futurum esset?* deinde, *an imperium omnium Græcorum?* denique, *vel universæ etiam Europæ? & num ille permutare velit animam suam istis omnibus?* Tom. 2 Opp. f. 141. Interpres Plutarchi *de audiendis poetis*, *Xylander*, incidit in censuram Nostri, quod *ἡμερίδα* verterit *partem*, non *vitem*. Sed docent 27.
nos variæ, quæ ad calcem adjiciuntur Tomi II, Lectiones, scriptum alibi fuisse, *μερίδα. partem*, fol. 14. Johannes Pricæus communicare poterat cum Hombergio, Matth. VI, 19, etiam ad oram Glossarii sui annotatum fuisse a Claudio Sarravio, *ἐν διὰ δυοῖν* latere in textu. Neque fugiebat, opinor, Nostrum, quid 29.

hic attulerit Hammondus, non refragante Cl. Clerico. De ve-
ſtitu Judæorum, quando cum cura is ageret Matth. IX, 16, mirer,
p. 38. non ſuccurriſſe, quæ tradit doctiſſimus Braunius ex Chryſoſto-
mo, Theophylacto, aliis, L. 1 c. 16 n. 17 & c. 17 n. 2 *de Veſtit. Sa-
cerd. Hebr.* Inde enim conſtat quodammodo, quid fuerit in
Palæſtina, δύο ῥάκη συμβάλλειν, *duas telas vel plagulas commit-
tere, aut jungere, & ex iis veſtimenta texere*, quidque ἱμάτια,
tunica, pallium, toga Judæorum, L. 2 c. 5 n. 10 ſeqq; Sed &
Druſius animadvertit, πλήρωμα hac in re eſſe vocabulum pro-
prium, atque adeo ulterius excutiendum. Jam lectionem ab
42. Hammondo allatam Matth. IX, 36 ἐσκυλμένοι, pro ἐκλελυμένοι
tacens repudiavit Hombergius, ni fallor. Poſtquam autem huic
loco major adhuc lux acceſſit per induſtriam diligentiſſimi Millii
ibidem & in proleg. §. 1178, ſententiam Noſtri præſtolabamur non
immerito. Ibidem liberaliter adduxit loca Profanorum de ver-
bo ἐῤῥιμμένοι, quibus præmittenda tamen videntur, Matth. XV,
30, & XXVII, 5, Luc. IV, 35, Act. XXII, 23 & XXVII, 43; ſed & LXX
Eſ. XXXIII, 12. Jer. XIV, 16. Emphaſin ullam idem non quærendam
43. cenſuit in verbo ἐκβάλῃ ἐργάτας Matt. IX, 38. Varias autem illas,
quas iterum ex profanis depromit, ſignificationes reducas non
male ad primam & propriam, neq; ab illa facile abeundum. Nam
& Matth. XXV, 27 βαλεῖν τὸ ἀργύριον τοῖς τραπεζίταις, & Luc. X,
35 ἐκβαλὼν δύο δηνάρια, congrue dicitur ad ſubſtantivum βα-
λάντιον, Lucæ ſuetum. Ex illo ejicitur argentum, dum ſolvi-
tur. Similiter Libanius βάλλειν ὀβολὸν, *ſolvere.* Sed & ἐκ-
βολὴ τοῦ ὀνόματος, quæ fiebat in excommunicatione, ſpectat
huc Luc. VI, 22 & Joh. IX, 34, 35. ibiq; videndus Dodwel. Diſſert.
Cypr. V, 18. Sicut igitur non repugnat, paſtorem ἐκβάλλειν
τὰ ἴδια πρόβατα, i. e. *totum gregem* v. g. *mille ovium*, Joh. X, 4,
ita conſentaneum etiam eſt, rogari Dominum meſſis, ὅπως ἐκ-
βάλῃ ἐργάτας multos in meſſem ſuam, tam amplam utpote &
copioſam, ut a paucis operariis non poſſit adminiſtrari, ſed exer-
citum quaſi aliquem requirat, emphaſi ex Pſ. LXIIX, 12 repetenda.
Quicquid ſit horum, ſentio faciliores longe nobis progreſſus hic
fore, ſi Verſione Itala genuina frueremur ubique. Fuitque do-
ctiſſimo Millio perſuaſum, revocari etiamnum poſſe eam maxi-

ma

ma ex parte, *Prolegom. n. 379*, eam, inquam, quæ jam ab ipsis propemodum Apostolorum temporibus adornata fuerit ad optimos Codices Græcos, solisque forte Apostolorum ipsorum authenticis dignitate inferiores, *n. 816, 1325 & 1472*. Hæc autem Versio tam religiose fere Græca sequitur, ut raro ab ea recte, & cum judicio recessum arbitretur Millius, ac ne quidem minus Latina, quæ in ea occurrunt, lubens ipse mutarit, multo minus barbara & obsoleta. Hæc enim non ex interpretis oscitantia provenisse, sed consulto, & de industria ab eo fuisse Interprete ita collocata, ut se textus Græci sedulo ac morose tenacem ostenderet, *n. 544, 1128, 1130*. Et hinc *referrem illam Italicam, ceu ad exemplaria primæva compositam, summa*, inquit *n. 1334, veneratione prosequimur, ejusque vel semesa MSS. fragmenta qualibet auro contra non cara ducimus*. Quumque in Matthæo illa versio fidi inprimis interpretis partes caste & fideliter adeo expresserit, ut ex ipsa puritas fontium Græcorum notabiliter corroboretur, *n. 513*, desinam conari quicquam ulterius, donec illam viderimus aliquando. Æque enim necessaria est in hoc genere studiorum, uti Codex Florentinus in disciplina Juris utramque facit paginam.

JO. ALBERTI FABRICII, SS. THEOL. D. & Prof. Publ. Menologium sive libellus de Mensibus, centum circiter populorum menses recensens atque inter se conferens.

Hamburgi, sumtu Christiani Liebezeit, 1712, 8.
Plag. 13.

CUm magna sit annorum adeoque & mensium inter diversas gentes varietas, sive ea ex interiore constitutione, sive ex appellatione eorum æstimetur, atque hæc res non possit non offendere illos, qui in legendis antiquis vel recentioribus diversarum Gentium monimentis versantur, Cl. Autor de his etiam literis, ut de plurimis aliis, bene mereri voluit, missis in compendium iis, quæ de argumento non minus nobili quam jucundo dici poterant. Præmissis itaque illis, quæ de ipsa Mensium ratione generatim teneri debebant, v. c. de distinctione mensium in Natu-

rales & Civiles, de Mensium Solarium Mensis Lunaris Periodici & Synodici, phaseosque ejus ratione, de anno item menstruo, quem alii tribus, quatuor alii, imo sex & decem mensibus constare voluerunt, de Mensibus Civilibus, & intercalaribus, ut & Mense Natali Mundi, de quo variæ afferuntur eruditorum sententiæ; variorum populorum menses, suis singulos nominibus recenset, & cum nostris comparat. Accedunt subinde observationes variæ, ac præterea laudantur magna copia Scriptores, qui data opera de illis gentium Mensibus exposuerunt. Initium faciunt Menses Hebræorum, quales partim ante exitum ex Ægypto, partim post illum, partim post Captivitatem Babylonicam, partim nostra ætate numerari & appellari consueverunt. Mireris hic inprimis, fieri potuisse, ut ejusdem mensis nomen diversa pronunciandi scribendique ratione tam varias formas induere potuerit, ut interdum pristinum habitum vix per umbram referat. In calce exstant Indices Gentium, Mensium & Scriptorum, quorum beneficio usus eximiæ collectionis magis expeditus redditur.

CASUS MEDICO-CHIRURGICUS DE EFfractura Cranii & subsecutis gravissimis symptomatibus ex voto curatis, Autore D. JOH. MATTHIA MULLERO, M Francof. Physico Cünzelsavii ad Cocheram ordinario, Academiæ Leopoldinæ Imperialis Naturæ Curiosorum Collega, Gorgias dicto.

Suevo-Hallæ, impensis Autoris, 1712, 8.

Constat 18 plag.

MUlta equidem variaque hactenus meditabatur Vir Clarissimus, quibus industriam suam dexteritatem atque in Arte Medica peritiam in orbis literati notitiam perferre, Academiæq; Naturæ Curiosorum, quam Imperator Augustissimus protegere annuit, suoque nunc de nomine Carolinam nuncupari vult clementissime, probare se posse confidebat, nisi obstacula quædam fuissent opposita, ob quæ consilium mutare, laborumque suorum specimen tantum impræsentiarum divulgare fuerit coactus.

Hi-

Historia igitur morbi, quam jam communicat, breviter ita se habet. Rustico in terra Suevo-Hallensi 20 annorum, mense Octobri anni 1706 equus ungulam solea ferrea munitam tam atrociter fronti impegit, ut non tantum os frontale cum superiori nasi & ossis ethmoidei parte confringeretur, sed etiam huic subterjacens cerebrum ejusque processus pupillares, nec non oculus dexter, insigniter concuterentur & contunderentur. Quo facto ingens subsequebatur vulneris hæmorrhagia, subitaneus in terram prolapsus, omnis sensus atque motus (excepta respiratione, eaque tamen difficili) suspensio, membrorum laxorum concidentia, aphania, stertor &c. Et licet apoplexia aliquantum solveretur, capitis tamen gravitas, somnolentia, rerum oblivio, vertigo, torpor, &c. illius metum de novo incutiebant. Interea aliquot per Chirurgum eximebantur ossicula: quarto die phrenitis accedebat, seu febris cum deliriis, vigiliis, &c. sexto floccos carpebat æger, dentibus stridebat, & tendinum subsultus in carpis observabantur; epilepticæ itaque convulsiones vix præcaveri poterant. Nono deliria, inducias hactenus concedentia, revertebantur, cum animi deliquiis, reliquis symptomatibus perennibus fere comitibus. Aderat insimul cephalalgia, ophthalmia, oculi dextri procidentia, & amavrosis, ut & carunculæ majoris per effracta ossicula dilaceratio, una cum olfactus diminutione. Ad gravissima hæc symptomata eradicanda omnem navaverat operam Autor Clarissimus, licet initio fere nulla, postea anceps, decimo demum tertio die aliqualis valetudinis recuperandæ affulserit spes; ubi scilicet interni affectus sensim atque sensim imminuti & postea plane sublati, ut & vires restauratæ sunt. Visionis equidem in oculo dextro restitutio admodum difficulter contigit, in tertia enim demum hebdomade visum, initio plane ablatum, protracto ophthalmicorum usu tandem aliqualem recepit æger. Postquam etiam ossis spongiosi processus, cristam galli referens, separatus atque temporis progressu cum aliis viginti aliquot osiculis diversæ magnitudinis exemtus esset, cranii foramen carne obductum cute tegebatur. Et sic pristinam, quantum ratione faciei, formæ, visus, olfactus &c. fieri potuit, recuperavit sanitatem rusti-

cus

cus. In hoc casu enodando ea usus est Autor methodo, ut membro I partes affectas exhibuerit, II symptomata explicaverit, & III mediorum mentionem fecerit, quæ fuerunt adhibita. Additæ sunt singulis membris notæ, de capite ejusque affectibus, plurimorum Autorum locos Anatomicos & Practicos sistentes; imo in calce libri casuum Medico-Chirurgicorum de capitis præcipue passionibus rariorum, Deo benedicente feliciter curatorum, Decas, una cum Autorum horumque allegatorum librorum & rerum indicibus conspicitur. Illorum I varias sedis seu sessionis in cranio species, II Contrafissuram, III Phrenitidem, post capitis percussionem, IV Delirium Melancholicum, V Febrem acutam cum vehementissimis convulsionibus, VI Epilepsiam post passionem hystericam, VII Epilepsiam secundi gradus cantatoriam, IIX Epilepsiam secundi gradus aliam rariorem, IX Convulsionem spasmodicam, & X Ozœnam sistit. Quorum argumenta nominasse sufficiat.

EROTEMA POLITICO-PHILOLOGICUM An studium Geometriæ Rempublicam administranti obstaculo sit, an adminiculo? Decisum a FERDINANDO ERNESTO Comite ab HERBERSTEIN.

Vetero-Pragæ, apud Wolffgangum Wickhart, 1712, 8.
Constat plag. 4.

Cum Acta hæc abunde loquantur, quantum Illustrissimus Autor Mathemata, Geometriam præsertim, in delitiis habeat; haud mirum videri poterit, quod in illorum dementiam calamum strinxerit, qui studium Mathematicum ad negotia civilia tractanda ineptos reddere homines delirant. Utitur autem stylo satyrico & sententioso, vastamque in antiquitatibus & historia eruditionem prodit. Primum objectiones proponit: deinde ad eas respondet. Objicitur itaque, quod nulla omnino scientia conducat iis, quibus Reip. administratio curæ cordique esse debet, si Jurisprudentiam usualem excipias. Minime omnium Politico prodesse Geometriam, cujus potius studium humile ac inane persona ejus indignum censeri debeat. Immo Geometriæ studium perniciosum esse, cum tempus

pus eodem prodigatur & ingenium corrumpatur, ut societatis humanæ curis vacare non possit. Exemplo esse *Alphonsum* X Castellæ Regem, qui magnus Astronomus, Rex idem non magnus fuerit. Responsurus testimoniis Scripturæ Sap. VI & Platonis atque Plutarchi probat, omnes in universum scientias Remp. administrandi utiles esse, atque adeo etiam Geometriam, sororio quippe vinculo cum reliquis connexam, ipsisque insueta adminicula subinde suppeditantem. A Theologis enim sacras litteras felicius tractari *Euclide* gustato, *Basilii, Hieronymi, Augustini, Scoti* atque *Tostati* exemplis potissimum probat. Quantum Jurisprudentia Geometriæ debeat, docuisse *Dicæarchum*; quantum Philosophia, *Pythagoram* & post plerosque alios veterum nuper *Cartesium* atque *Moretum*, heri *Leibnitium* atque *Wolfium* nostrum; quantum Medicina, *Hippocratem*. Ad civilem doctrinam perdiscendam eandem prodesse, exemplo Græciæ veteris confirmat. Geometriæ studium cultore quocunque dignissimum esse, evincere conatur argumentis petitis ab ejus 1 origine, quippe ad Nili ripas Deum sangvinis nacta autorem, *Mercurium Trismegistum*, avos deinceps per Reges numeret; 2 a materia, numero nempe, pondere atque mensura, quibus commercia nitantur; 3 ab effectu, quod scilicet regna metiatur, castra metetur, arenas supputet, montes trutinet &c. Idem ad clavum Reip. sedenti esse utilissimum contendit, quia mentes ad humanitatem fingit efficitque subtiles, tum & cautas, attentas, sedulas. Illo tempus minime prodigi existimat a Geometra gubernatore, cum hæc tantum otia sint, non negotia. Insanum Geometram neminem se nosse profitetur; ageometras vero plurimos. Geometras non esse tam bliteos, ut ludi & fori discrimina ignorent; ut obvium quodlibet domus negotium *Euclidis* lingua tractent cum vulgo, seu contemplationum suarum margaritas ante porcos projiciant. Ad *Alphonsi* exemplum respondet, unam hirundinem non facere ver, nec omnino concedit, *Alphonsum* adeo male imperasse. Affert exempla alia in contrarium, *Hermetem* puta *Trismegistum*, *Cyrum*, *Alcibiadem*, *Hieronem*, *Julium*, *Augustum*, *Adrianum*, *Carolum M. Carolum*

lum V, *Rudolphum II*, *Leopoldum I.* Tandem ad testimonia *Socratis*, *Platonis*, *Xenocratis*, *Aristippi Junioris*, *Philonis*, *Plutarchi*, *Quintiliani* provocat & coronidem impositurus fabellam *Æsopica* parallelam carmine Heroico canit, quæ ad explicandum dissertationis epilogum potissimum facit, quo ignorantia adversariorum contemtu potius, quam refutatione digna judicatur.

DAMIANI SCOGNAMIGLIO, MEDICI Neapolitani, de planarum æquationum resolutione Epistola ad Illustrissimum & Excellentissimum D. Paulum Francone, Saliceti Marchionem.

Neapoli, apud Joannem Rosellium, 1712, 4.
Constat plag. $2\frac{1}{2}$.

CUm Illustris Marchio *Paulus Francone* in colloquio de rebus Geometricis asseruisset, Elementum decimum *Euclidis*, præsertim propositiones XVIII & XIX, simpliciori ratione tradi posse; *Damianus Scognamiglio* ea de re meditatus deprehendit, duas illas propositiones esse theorematis Pythagorici seu penultimæ Elementi primi corollaria. Quoniam vero hæc materia scripto non sufficiebat; tractatulum de æquationum planarum seu quadraticarum resolutione addidit. Hinc enatum est breve opusculum, quod Illustris *Magliabecchi* munere ad nos pervenit. Propositiones illas aliter enunciat quam *Euclides*, ad hypothenusam trianguli rectanguli applicans parallelogrammum, deficiens figura quadrata, æquale quadrato dimidii unius cathetorum, hypothenusa in propositione XVIII in partes commensurabiles, in XIX in incommensurabiles divisa. Unde in casu primo concludit, latus reliquum esse hypothenusæ commensurabile, in altero incommensurabile. Utramque propositionem etiam invertit. Has propositiones inventas arbitratur, resoluto problemate numerico: propositum numerum in duas partes dividere, ut rectangulum sub ipsis contentum sit æquale numero dato. Ubi simul ostendit, quomodo resolutio instituenda, ut habeatur triangulum rectangulum numeris explicabile. Quoniam vero illius problematis resolutio quadratica est,

eſt, formulas æquationum quadraticarum generaliter ſolvit. Sed cum hæc dudum notiſſima ſint; ea de re plura dicere prohibemur.

THE YOUNG GENTLEMAN'S ASTRONOMY, Chronology and Dialing,

h. e.

TYROCINIUM ASTRONOMICUM, CHRONOLOGICUM & Gnomonicum; Autore EDUARDO WELLS, D. & Rectore Scholæ Cotesbaci in Leiceſtria.

Londini, apud Jacobum Knapton, 1712, 8.

Conſtat plag. 20½.

CUm Autor in tyronum gratiam libellos iſtos conſcripſerit; in Aſtronomia nonniſi ſtellarum phænomena recenſet ac uſum globi cœleſtis declarat, in Chronologia partes temporis cum cyclis & computo paſchali cyclico exponit, in Gnomonica horologia primaria & ex declinantibus facillima delineare docet, demonſtrationibus ubique omiſſis.

INCERTI MONACHI WEISSENBURGENſis Catecheſis Theotiſca ſeculo IX conſcripta, nunc vero in lucem edita, ut & Monumenta catechetica varia Theotiſca. Omnia in unum collegit, ac præfatione, interpretatione & commentatione critica illuſtravit, catecheſes item ejusdem generis, cum Marquardi Freheri notis olim evulgatas, addidit JO. GEORGIUS ECCARDUS, Hiſtor. in Acad. Jul. Prof. & Academiæ ſcientiarum Regiæ Berolinenſis Socius.

Lipſiæ, impenſis Nic. Fœrſteri, Bibliop. Aul. Hanov. 1712, 8.

Plag. 14.

VAria venerandæ antiquitatis monimenta in hoc volumine collegit Celeb. *Eccardus*, inter quæ primum obtinet locum *Catecheſis Theotiſca* ex antiquo Codice ſeculi IX, qui in Guelferbytana bibliotheca reperitur, deſcripta. Continet illa orationem Dominicam cum explicatione, recenſionem peccato-

rum criminalium, Symbolum Apostolicum & Athanasianum & Gloria in excelsis, quare Noster Catecheseos nomen huic opusculo dedit, quia scil. ea continet, quæ præcipue ab homine christiano sunt tenenda. Omnium istorum rationem in erudita
p. 10. Præfatione suppeditat. Situm est autem Weissenburgense monasterium, a Dagoberto Franciæ Rege a C. 624 fundatum, juxta Weissenburgum urbem imperialem, non procul a Rheno ad
11. Lauteram fluvium, quare & Cl. *Eccardus* conjici posse putat, autorem operis esse Rabanum Maurum Archi-Ep. Moguntinum, quia sub ejus diœcesi situm erat illud monasterium: Vero tamen
12. similius esse ait, autorem esse Otfridum Weissenburgensem, qui Evangelia nobis dedit, & Grammaticam, de quo contra Tri-
13,14. themium quædam observantur. Oratio ista Dominica, quam diximus, adjunctam habet expositionem, qua usus esse videtur Lutherus noster, quia exacte cum illa convenit, cujus rei uni-
61. cum specimen addimus: *Giuuibit si namo thin. Gotes namo ist simbles giuuibit, aub thanne uuir thiz quedhem, thanne bittem uuir, thaz sin namo in uns mannom uuerdhe giuuibit, thurub goudiu uuerc*, h. e. *Dei nomen est semper sanctificatum, & cum nos hoc dicimus, tum precamur, ut ejus nomen in nobis hominibus fiat sanctificatum per bona opera.* De quarta quoque petitione ejusque antiquis expositionibus prolixus est No-
15 f. ster. Ut paucis nos expediamus, quidam cum B. Luthero quotidianum, alii spiritualem panem intelligunt. Catechumeni
19,20. porro docebantur, quænam sint peccata criminalia, ut ex eorum inspectione probare suam vitam possent, quare brevis eo-
64,65. rum abacus sequitur, cujus en hoc specimen: Vitia carnis, *acusti thcrlichamen.* Immunditia, *unbreinitha.* Fornicatio, *huar.* Iræ, *nidha.* Homicidia, *manslagon.* Adulteria, *merhuara* &c. De ultimo verbo præterea hoc notamus, non habuisse antiquos Germanos vocem, qua adulterium denotarent, quare illud expresserunt *merhuara*, quod plus esset quam forni-
23. catio seu scortatio. De Symbolis porro agit Præfatio, & de Atha-
27. nasiano præcipue, cujus causa Noster contra Vossium pugnat, qui dixerat illud saltem seculo XII in notitiam hominum venisse. Noster multis testimoniis ex seculi VIII & seqq. Autoribus

bus probat, illud jam tum in usu fuisse. Monimento huic Catechetico adjecit Cl. Editor alia similis argumenti, quorum hi sunt tituli: *Exhortatio ad plebem Christianam* lingua Latina & Francica conscripta, quam e MS. Cassellano, quod olim Fuldensis monasterii fuerat, edidit Hottingerus in Historia Eccles. N. T. & Diet. von Stade in Specimine lectionum Francicarum. Apparet ex ea, quam Celeb. Eccardus Caroli M. aut Ludovici Pii temporibus adscribit, jam tunc susceptorum fuisse, ut filios suos spirituales Symbolum & Orationem Dominicam docerent. *Abrenunciatio diaboli & fidei professio*, quam Lucas Holstenius & plures alii prodiderant. *Oratio Dominica & Confessio fidei Theotisca*, quam Noster Notkero monacho S. Galli adscribit, quia stylus a Psalterio ab ipso converso non multum abludit. *Expositio in Orationem Dominicam & confessio fidei*, a Lambecio in Bibliotheca Vindobonensi edita, quam Noster Keroni vindicat, statuitque, nomen ejus ex Notkero esse abbreviatum. *Paraphrasis vetusta symboli* a Boxhornio in Historia universali edita. *Symbolum veteris Alamannorum Ecclesiæ*, quod a Stumpfio & Goldasto jam luci publicæ erat expositum. *Duæ formulæ confessionis* coram Sacerdote pro simplicioribus. Appendicis loco adjectæ sunt *Versio vetusta Orationis Dominicæ & Symboli Apostolici* cum notis Freheri, quam ex Codice S. Galli 1609 ediderat: item *Versio Anglo-Saxonica Decalogi, Orationis Dominicæ & Symboli* ab eodem Frehero A. 1610 cum notis publicata. Jam quoque pergendum est ad notas Cl. Editoris, in quibus ille sedulo in vocabulorum occurrentium origines inquirit, variasque ex iisdem antiquitates dilucidat. Sic agit de verbo *faren*, quod notat *pergere, ire*, unde est *ferren, fern, procul*, & *farend*, proficiscens: inde *die farenden Schüler*, scholastici vagantes, quondam nomen sortiti sunt, qui pallio scholastico confisi, nec alio itineris subsidio instructi dicebant, daß sie auf den Mantel fuhren / h. e. quod iter faciant, spes suas in pallium sive habitum Scholasticum collocantes, ob cujus reverentiam & tuti ab insultibus essent, & victum a vulgo reciperent. Vox *bure* deducitur ab *horo, sordes, cœnum*, quod ejusmodi personæ quæstum exerceant sordidissimum. Vox *eiter* olim notavit *venenum*, unde

p. 74. 77. 79. 81. 86. 90. 93, 96. 187. 199. 104. 121. 123.

Anglo-Saxonibus *atter*, *serpens*, quod nos dicimus *otter*, & per prosthesin τȣ̃ *n Natter*. *Eiter* vero, quod hodie *tabum* notat, derivatur ab *eiden*, *urere*, unde *etterneßel* genus urticæ, quod maxime urit. Occasione vocis *an*, qua olim hodieque dicitur
114. Soli exponere *an die Sonne hangen*, aperitur quoque fons, ex quo emanavit fabula de variis rebus a sanctis hominibus miraculose aeri aut radio Solari appensis, quale quid fabulose de Ildefonso Episc. Meldensi, Lucano Episc. Sabionensi, Florentino Episc. Argentinensi & aliis narratur. Hoc denique Lectores nostros ce-
59. 110. lare non possumus, promisisse Editorem Celeb. *Opus magnum Originum & Antiquitatum Germanicarum*, quod ut felicibus auspiciis ad finem quamprimum perducat, est quod publico nomine vovemus.

THEATRUM FATI, SIVE NOTITIA scriptorum de providentia, fortuna & fato; Autore PETRO FRID. ARPE.

Roterodami, typis Fritschii & Bœhmii, 1712, 8.
Plag. 7.

VExatissimum in Philosophorum scholis de providentia, fortuna & fato argumentum tractaturus Cl. Autor, ut facilior ad ipsum opus aditus pandatur, notitiam Scriptorum hujus materiæ præmittit. Theologicas disceptationes studio negligit, imo & ex Philosophis præcipuos potius quam omnes affert. Initio ab Hermete facto Græcos, inque his Democritum, Pythagoræos, Stoicos, Epicuræos, Cyrenaicos, Platonicos & Peripateticos recenset; hinc ad Romanos, ab his ad Christianos veteres pariter & recentiores pergit, ultimo incertæ ætatis Scriptores Dissertationesque Academicas adjiciens. De illis præterea, qui aliquod inter eruditos nomen consecuti sunt, varia subjicit, quæ ad vitam & merita in rem literariam pertinent. Inprimis accuratus est in notandis iis, quæ occasione Quæstionis epistolicæ de vitæ termino fatali, Dordraci 1634, 8 a Jo. Beverovicio, Med. D. Senatore & Patricio Dordraceno, vulgatæ, disputata sunt. Ceterum satis plena & distincta est hæc collectio, ac de industria Cl. Autoris testatur, quam tamen, quod in his rebus usu venit, fefellit

fellit Christiani Dippelii Fatum Fatuum vernacula lingua Amstelodami ante tres circiter annos in 8 editum, nisi forte hujus mentio destinato consilio prætermissa videatur. Nec omitti forte debebat B. Jac. Thomasius, qui in diss. XIII de Stoica Mundi exustione *de Fato Stoico*, & in sequentibus de alio Fatorum genere erudite commentatur. Id quoque observare fas esto, quod, quæ pag. 99 *Joh. Schmidio*, Dicographo Norimberg. tribuitur diss. de Fatalitate Temporum, illa sit Professoris apud nos Eloquentiæ ordinarii & Theologiæ extraordinarii meritissimi.

PHÆDRI FABULARUM ÆSOPIARUM Libri V, quibus accesserunt Symposius, Gabriæ & Antonini Liberalis fabulæ, & Publii Syri sententiæ, cum commentariis IO. GEORGII WALCHII.

Lipsiæ, apud Io. Ludovicum Gleditschium & M. G. Weidmannum, 1713, 12.

1 Alph.

Præter Dedicationem ad Viros Cl. Olearium, Schurzfleischium, Struvium, Præfationem præmisit Cl. Editor, qua de officio interpretis differit. Qui veteris Latii autores interpretatur, ei duo observanda esse existimat, partim officium emendationis, partim explicationis, ut ipsos scriptores probe emendatos genuinis commentariis illustret. Quod præfamen Dissertatio de stylo Phædri excipit, quæ cum naturam styli Romani ex veterum solidis principiis illustratam exponit; tum ipsam Phædri scribendi indolem ejusque Latinitatem verbosius tractat. Ipsum Phædrum emendationibus, notis Philologicis & Criticis, quæ interdum uberiores sunt, dilucidavit, & varia loca, quæ integritate sua carere videbantur, restituere annisus est. Antonini Liberalis fabulis, quas præter Berkelium Munckerus quoque edidit, emendationes tantum Berkelii subjecit; notas autem dimisit, ne earum accessione justa forma libri corrumperetur. Ceterum in Præfatione librum *de falso & merito suspectis præjudiciis Latinæ linguæ* promisit, quem adhuc exspectamus.

NO-

NOVA LITERARIA EX ANGLIA.

Londini Actorum Publicorum, quæ cura Thomæ Rymer prodeunt, Tomus XIII, ad annum usque 1523 pertingens, nuperrime prodiit & singulari munificentia Illustrissimi Domini CAROLI HALLIFAXII ad nos pervenit. Prodiit ibidem titulus operis eximii, duobus in fol. tomis proxime prodituri, scil. *Processus judiciarius in foro Ecclesiastico-Civili-Anglicano, ceteris hucusque uberior: una cum instrumentorum formulis accuratissimis, diligenter collectis, fideliter expressis & apte dispositis; per* Thomam Ougthon, *almæ Curiæ Cantuariensis de Arcubus London Procuratorum Generalium unum, nec non a multis retro annis in suprema Curia Delegatorum officium Registrarii Regii peragentem.* In eo Autor non tantum modum procedendi in negotiis & litibus, quæ in variis Angliæ curiis agitantur, commonstrabit, verum & decreta & sententias judicum, instrumenta, acta, formulas, in archivis inde a temporibus Henrici VIII in hunc usque diem exstantes, cum observationibus suis & Indice copioso exhibebit. Quod opus uti Archi-Episcopi & Episcopi Angliæ plerique omnes, ut & Viri spectatæ autoritatis alii, præmissis in Specimine nominibus suis, commendarunt, ita exteris quoque pergratum futurum, nulli dubitamus. Vidimus & Specimen aliud Gallico idiomate in Anglia vulgatum, in quo promittitur Collectio Gallica variorum Scriptorum fide dignissimorum ac rariorum, qui Ecclesiæ Romanæ tyrannidem, quam hactenus persecutione, cædibus, inquisitionibus exercuit, describunt; sed de eo opere, quod quendam D. Bray moliri ferunt, uberius dictum est in Actis Erud. Germanicis Sect. VII. Prostat præterea Dionis Cassii Græce & Latine in Anglia recudendi Specimen, e quo patet, Virum doctissimum *Oddy* notulas passim additurum. Clementem Alexandrinum Oxonii sub finem hujus anni prodíturum spes est, ibidemque Cl. Hudsonus, jam tandem Josephum prelo subjecit, nova versione donatum, & cum MS. Vaticano aliisque diligenter collatum.

Prostat Suppl. Tom. V Sectio VIII.

* * *

ACTA ERUDITORUM,

publicata Lipsiæ

Calendis Decembris, Anno MDCC XII.

HISTOIRE GENEALOGIQUE ET CHRONOLOGIQUE &c.

h. e.

HISTORIA GENEALOGICA ET CHRONOLOGICA Familiæ Regiæ Gallicæ, & magnorum officialium Coronæ, Domusque Regiæ; Autore ANSHELMO, Patre Augustino Discalceato.

Tomi II.

Parisiis, apud Hilarium Foucault, 1712, fol. ch. aug. Alph. 20 plag. 13.

OPus hoc præstantissimum primum prodiit A. 1674, magno tum applausu exceptum. Quod Autor, qui, antequam seculo se abdicaret, vocatus est Petrus Guibours, postea multo studio revidit, correxit atq; auxit, morte vero A. 1694 die 17 Jan. præventus ipse denuo edere non potuit, sed Amico cuipiam suo, qui Auditor est in Camera Regia Rationum nomenque suum latere voluit, schedas suas curamque librum hunc corrigendi, supplendi & ad novissima tempora continuandi reliquit. Hujus studio & industriæ novam hanc atque elegantissimam editionem debemus, qui se omnia ex monimentis fide dignis Archivorum, Ecclesiarum, Bibliothecarum, aliisque deprompsisse testatur. Quamvis vero non omnes omnino, maxime inter exteros, Genealogiarum Nobilitatis Gallicæ, inprimis inferioris, multum curiosi sint, reperient tamen hi etiam permulta, quæ scire juvabit, in historia, genealogia & chronologia Regum Galliæ & ex eorum stirpe descendentium Impe-

ratorum Occidentis, Regum Auſtraſiæ, Neapoleos & Siciliæ, Aquitaniæ, Navarræ, Hungariæ, Portugalliæ, itemque Ducum Burgundiæ, Britanniæ minoris aliorumque: in quibus Autorem non raro a communibus Genealogorum & Chronologorum ſententiis diſcedere, ſubinde obſervavimus. Ubi de ſupremis officialibus Coronæ agitur, Autor rationem muneris ipſorum & antiquam & hodiernam exponit, additis ſubinde diplomatibus ex antiquitate erutis, e quibus aliqua, quæ ad illuſtrandam originem & rationem officiorum, quibus Principes Imperii Romano-Germanici hereditario jure funguntur, pertinent, deſumi poſſunt, cum hæc officia maximam partem e temporibus Imperatorum Carolingorum ortum ceperint. In fine operis reperiuntur ſtatuta & Catalogus Equitum, Commendatorum & Officialium Ordinis S. Spiritus; in quo pariter genealogiæ ipſorum accurate illuſtrantur. Ceterum illud in univerſum fatendum eſt, nullam facile in Gallia nobiliorem familiam vel olim floruiſſe vel hodieque florere, cujus vel genealogias vel rerum ab illuſtrioribus Viris geſtarum compendium hic deſideres. Quin potius librum utiliſſimum, e quo ſpecimina depromere vix licet, harum delitiarum cupidis apprime commendamus.

PAPAL USURPATION AND PERSECUTION.

h. e.

PAPALE DOMINIUM ET PERSECUTIO, antiquis & recentioribus temporibus tam in Principes quam plebem exercita, Tomis II.

Tomus I.

Londini, apud Joſ. Downing, 1712, fol.

Alph. 4. plag. 5.

TOtum hoc opus, quod Gallice proditurum exiſtimavimus Menſe ſuperiore p. 528, ex variis tractatibus, olim ſeorſim editis, conſtat, qui cum raro hodie obvii eſſent, conſultum putavit quidam D. Bray Anglice uno illos volumine junctos in publicum proferre, atque ſic, ut inſcriptio præ ſe fert, *Martyrologium* quoddam *continuatum* exhibere. Tomus I, qui hucdum lucem vidit

vidit, conſtat duabus partibus, quarum prior oſtendit, quæ bella & vexationes, annitentibus Pontificibus & Clero Romano adverſus Principes & Regna excitatæ ſint. Pars hæc ſequentes ſiſtit tractatus: 1) *Franc. Guicciardini* ſuccinctam hiſtoriam originis & progreſſus poteſtatis Papalis, quæ per fraudem ex lib. IV Hiſtoriæ ab eodem ſcriptæ ſublata, deinde vero a Nobili Florentino reſtituta, & ex Latino contextu, qui in calce Hiſtoriæ Papatus Heideggeri legitur, Anglice hic converſa eſt. 2) *Thomæ Barlovii*, Epiſcopi quondam Lincoln. *Papatum*, ſive Principia Eccleſiæ Romanæ pernicioſa omnibus, ac ſpeciatim Regibus Proteſtantium & Magiſtratibus. 3) *Petri Molinæi* Senioris, hiſtoricam diſſertationem dominii ſive tyrannidis Papalis in Principes, juſſu Jacobi I contra Card. Perronium ſcriptam, & ex ejusdem tract. de Novitate Papatus excerptam. 4) Supplementum illius libri a filio Molinæi adjectum. 5) Anonymi ſcriptum tempore Conjurationis Pulverariæ editum, quo variæ doctrinæ Eccleſiæ Romanæ, in Principes injuriæ, factaque his principiis reſpondentia enarrantur. 6) Miſerrimum Proteſtantium in Anglia ſtatum, ſub Principe Pontificiis ſacris addicto, ſi quis ad Regiam dignitatem evehatur. 7) *Bullas varias*, quibus Principes, nunc Pontificiis, nunc Proteſtantibus addicti, a Papa dejecti ſunt, ſi hæreticis, quos vocant, ullo modo faverint: ex Bullario Magno Romano. 8) *Pet. Molinæi*, Canonici *Eccleſiæ Chriſti*, Vindicias religionis Proteſtantium reſpectu obedientiæ Magiſtratibus & Principibus præſtandæ, contra libellum Jeſuitæ, qui dictus eſt *Philanax Anglicus*. Pars II repræſentat *Joh. Pauli Perrini* Lugdunenſis Hiſtoriam veterum & recentiorum Waldenſium in Partes V diſtinctam. Tomus II, qui ex parte jam prelum reliquit, primo loco exhibet ſuccinctam hiſtoriam X vexationum, quas Waldenſes recentiores pertulerunt, ex Legero & Morlando potiſſimum excerptam, ac continuatam ex hiſtoria perſecutionis vallium Pedemontii, quæ prodiit. Oxon. 1688. Reliquæ hujus Tomi partes ſimiliter ceteras calamitates, quæ Proteſtantibus in Italia & Alpibus, in Gallia & tractu Aurelianenſi, in Magna Britannia & Hibernia, in Palatinatu & Circulis Imperii, Bohemia & Sileſia, Hungaria, Transſylvania & Polonia oblatæ

 ſunt

ſunt, quibus ſubjicietur tandem hiſtoria Inquiſitionis in Hiſpania & Portugallia receptæ.

GEOGRAPHIÆ VETERIS SCRIPTORES Græci Minores.

Vol. III & IV.

Oxoniæ, e theatro Sheldoniano, 1712, 8.

Alph. 2 pl. 14.

CL. Editor, Johannes Hudſon, Bibliothecæ Bodlejanæ, quæ Oxonii eſt, Bibliothecarius, optimo conſilio ſuperioribus duobus Geographorum Tomis ſubjunxit binos hos poſtremos, iisq; comprehendit nonnulla, quæ lucem hucdum non viderant. Volumine itaq; III exhibentur Excerpta e Dionyſii Byzantii Anaplo Boſpori Thracii, ex lat. verſione Pet. Gyllii, quæ in hujus commentatione de Boſporo Thracio legitur. Græca enim prorſus periiſſe videntur Cl. Editori, cum ne ipſi quidem Holſtenio illorum uſus in promtu fuiſſe videatur, quod ex Annotationibus ejus in Gyllii Topographiam CPoleos, quas a Cl. Chriſtiano Godofredo Gœtzio noſtro accepit, apparet. Excerpta autem tantum eſſe Dionyſii, non opus integrum, colligitur ex fragmento quodam Dionyſii hujus, quod Car. du Freſne in limine CPoleos Chriſtianæ exhibuit. Poſt hæc conſpicitur Ariani ſeu potius Anonymi Deſcriptio Ponti Euxini ex Scymno, Arriano, Marciano & aliis collecta, quam Holſtenius olim ad editionem paraverat, autore Lambecio in Comm. in Bibl. Vindob. T. I p. 109, nunc autem in manus Cl. Editoris, beneficio Cl. Fabricii, incidit. Sequuntur Excerpta ex Georgii Medici Chryſococcæ Syntaxi Perſarum, quæ ab Iſmaele Bullialdo primum edita, nunc ope 2 MSS. Bodlejanorum emendatius prodeunt. Hinc videbis Claudii Ptolemæi Tabulam Urbium inſignium ex Cod. Barocciano nunc primum editam, & varietatibus lectionum, ex aliis Codd. erutarum, munitam. Latus illi claudit Anonymi *Expoſitio totius mundi & Gentium*, cujus Latina verſio in lucem olim prolata eſt a Jac. Gothofredo, additis ex ingenio Græcis & nova eaque elegantiori & magis Latina verſione, quæ tamen, relicta tantum

verſione

verſione antiqua, hic omiſit Cl. Editor. Poſtea conſpiciuntur Variæ Lectiones in Geographum Ravennatem, ex Codice Bibl. Vatic. collectæ. Illis adjungitur *Ptolemai Arabia* ex Cod. MS. optimo emendata & olim prelo parata a Joh. Gravio, cui etiam debetur proxime ſequens *Abulfeda Iſmaelis* deſcriptio Chorasmiæ & Mawaralnahræ h. e. regionum extra fluvium Oxum, ex variis Codd. inter ſe collatis emendata, & Latina verſione inſtructa. In præfatione de Abulfeda & hoc ejus ſcripto nonnulla commentatur Gravius. Excipit hæc ejusdem *Abulfeda* Deſcriptio Arabiæ ab eodem Gravio una cum binis Tabulis Geographicis una Naſſir Eddini, altera Olug Beigi Tartari edita, quibus nunc primum accedit Tabula Longitudinis & Latitudinis quarundam urbium ex MS. Cod. Biblioth. Joannenſium Oxon. Calcem occupat Claudii Ptolemæi Ἔκθεσις Κανονικὴ τῶν Ἀστερισμῶν ſive *Catalogus ſtellarum fixarum*, a V. C. *Edmundo Hallejo* integritati & nitori ſuo reſtitutus.

Volumen IV unum exhibet *Dionyſium Periegetem*, cum iis, quæ huc pertinent, inter quæ primo loco collocata eſt *Henrici Dodvvelli*, Viri de his literis optime promeriti, diſſertatio de hoc Dionyſio, ejusque ætate & patria. In hac obſerves, Dionyſium noſtrum a *Characeno* illo, cujus meminit Plinius H. N. VI, 27 eſſe diverſum, cum noſter patriæ hujus ſuæ, ſi talis eſſet, mentionem fuiſſet facturus, quam non fecit, alia etiam evincant, eum Imperii Romani civem fuiſſe, quod & Romam urbium omnium matrem agnoſcit, & Romanis victoriam a Parthis relatam gratulatur: vide §. 1. Noſtrum poſt Domitianum ſcripſiſſe, apparet ex v. 209, ubi mentio fit Naſamonum deletorum, quod non a *Scipione* vel *Caſare*, ſed a *Domitiano* factum eſſe evincit Autor usque ad p. 8, ubi multa ad hiſtoriam hujus gentis pertinentia leguntur. Eundem ſcripſiſſe ante, quam Parthi a Perſis debellati eſſent, Autori noſtro ex iis, quæ de utraque gente retulit, manifeſtum eſſe videtur. Cumque idem Parthos ab aliquo Romanorum Imperatore victos ſcribat v. 1052, hic vero rectiſſime omnium Trajanus putetur, poſt hunc etiam vixiſſe dicendus eſt; vide §. 6. Ex illa quoque phraſi, qua Roma ab eo *Mater urbium* & metropolis civitatum dicitur, conficit, ante Caracallam

carmen non esse scriptum; neque ante *Septimium Severum*, quia ab eodem urbs Byzantina mœnibus mulctata refertur, idemque confirmatur ex eo, quod sub *Alexandro Severo*, ne nomen quidem *Byzantii* tulerit, sed *Antoninæ*, & sub *Gallieno* demum Byzantii nomen receperit una cum muro: ex quo id tandem conficitur, sub Gallieno Dionysium scripsisse: vide §. 7-11. His confectis, Cl. Autor disquirere aggreditur, quis Dionysius hujus carminis sit conditor, cum hujus nominis plures a veteribus commemorentur. Removet igitur *Dionysium Byzantium*, qui non Περιήγησιν, sed Ανάπλουν tantum Bospori Thracii, & quidem oratione soluta descripsit. §. 13. Removet etiam §. 14 *Dionysium Mitylenæum*, qui alias *Scytobrachion* dictus est, nostro omnino antiquior, cujus scilicet meminit Suetonius. Neque huc pertinent *Dionysius Milesius* Historicus, & *Dionysius* Musonii filius, qui uterque περιήγησιν Ὀικȣμένης scripserunt, v. §. 15 & 16. Cumque unus tantum commemoretur a Suida Dionysius, qui carmine Epico περιήγησιν orbis delineaverit, nempe *Dionysius Corinthius*, non dubitandum videtur, hunc esse nostri Carminis conditorem. Id quod confirmant recentiorum ex medio ævo scripta, quæ unius tantum, & quidem nostri Periegetæ, meminerunt: quod ut evincat accuratissimus Scriptor dissertationis, plures, qui eum laudarunt, ad partes vocat §. 18, & §. 19 ostendit, quod, quamvis nonnulli loci, ex Periegeta nostro allegati, a nostrorum Codd. lectione abeant, ne suspicionem quidem illi moveant Periegetæ, a nostro diversi. Quod dicendum etiam est de loco *Stephani* voce Ἰόπη, qui Dionysium advocat, fortasse Periegeten, sed non carmine Epico usum, adeoque nec nostrum. Aliud vero statuendum est de Jo. Tzetza, qui ubi de Amazonibus disserit, Periegeseos meminit, & quidem nostræ, non alius, quod Vossio fuit persuasum, v. §. 21. Quæ enim varietas inter verba Dionysii & Tzetzæ observatur, illa memoriæ Tzetzæ labanti tribuenda est, præcipue cum solemne isti sit, veterum loca ex memoria recitare, quod exemplis variis Dodvvellus ostendit §. 22. Idem Stephanus alibi, ubi de urbe Emisena tradit, *Dionysii Poetæ* testimonium advocat, qui a nostro poterat videri distinguendus, quoniam nulla hujus urbis mentio in carmine

mine ejus ſuperſtite exſtat. At enimvero non præter rationem vox ποιητὴς in Stephano ſuſpecta eſt, qua nunquam alibi utitur, ne quidem cum de Baſſaricorum autore, vere Poeta, qui hic ceteroquin omnium optime intelligi poterat, ſermo eſt. Proinde ex ſcriptionis compendio nata merito putatur, quod per ποιητὴς interpretatus eſt quidam, cum περιηγητὴς legi deberet. Quod ad locum ipſum attinet, excidit ille non ſolum ex noſtris, verum etiam ex antiquiſſimis nonnullis Codd. quibus v. c. *Euſtathius* & *Priſcianus* uſi ſunt; neq; tamen prorſus periit. Namque Feſti Avieni Paraphraſis Latina conſervavit integrum, ex qua etiam ad v. 919 Dionyſii revocandum eſſe ſapienter monuit Salmaſius ad Vopiſc. Aurelianum c. XXV, vid. §. 23. Hæc obſervatio Noſtrum eo deducit, ut novo argumento ſuam de ſcriptoris ætate ſententiam confirmet, atque adeo eum ſub Imp. *Elagabalo* ſcripſiſſe ſtatuat. In illo enim loco, a Feſto conſervato, mentio fit Templi Emiſenorum tanquam præſtantiſſimi, atque hoc ipſum Elagabalo dicatum fuiſſe, ex loco Vopiſci laudato apparet, vide §. 24. Negari quidem non poteſt, Paraphraſtas Dionyſii in reddendis ejus verbis & ſententiis magna licentia uſos eſſe, hoc tamen in loco Avienus ea repetiiſſe fide optima videtur, quæ Codex obtulerat, v. §. 25, præcipue cum Codd. quidam MSS. manifeſta quædam textus Dionyſii eo in loco, ad quem Avienus lacunam ſupplet, & mutilati & mutati argumenta ſecum ferant, ut eruditiſſimus diſſertationis Autor non dubitet, manu medica hic opus eſſe, quam idem huic loco adhibet §. 26. Poſtquam igitur Noſter ætatem Dionyſii ad liquidum deduxit, ad patriam ejus progreditur, & deſerit Euſtathium, ad v. 1 exiſtimantem, Dionyſium Alexandrinum fuiſſe, quod a Libya periegeſeos exordium duxerit. Sic enim evincere poteras Strabonem Amaſenum non ex Aſia ſed Europa ortum fuiſſe, cum is ab Europa faciat initium, vide §. 27. Illi vero inprimis hic hallucinantur, qui, cum Dionyſium Plinianum a noſtro non diverſum falſo putarent, quem Plinius Charace Spaſinis ortum retulit, perſuadere ſibi potuerunt, Dionyſium noſtrum facile ab hac urbe Alexandrinum dici potuiſſe, quia illa *Charace* nomen Alexandriæ olim tulerit. Ex hiſtoria enim apparet, Alexandriæ nomen diu ante, quam Dionyſius Plinianus

nianus nasceretur, urbi *Charace* ademtum fuisse, v. §. 28. Non firmius est argumentum, quo adductus Suidas nostrum facit *Bithynum*, quia scilicet *Rhebam* fluvium aliquoties laudat. Hoc enim minus est probabile, propterea quod nullius urbis juxta Rhebam sitæ, quæ natalis illi esse potuerit, meminerit. Fluvii itaque hujus non tanquam loci sui natalis mentionem fecit, sed potius quod regioni cuidam nempe *Rhebantiæ* & genti *Rhebæorum* nomen dederat, v. §. 29. Alia ratione Cl. *Hillus* patriam Dionysii, quam putat Byzantium, conjectura assequi conatus est, provocans ad particulam ὑπὲρ, quam apud Geographos ad patriam cujusq; respectum habere putat, idque pro quatuor Cœli cardinibus, ut scilicet Septentrionem versus ea ὑπὲρ censuerint Geographi, quæ sua patria propius ad Septentrionem accesserunt, ea ad Meridiem ὑπὲρ, quæ patriæ suæ respectu magis ad Meridiem declinarunt. Eandem porro putat rationem obtinere in Orientali & Occidentali plaga, cujus tamen assertionis nullum affert nec afferre potest exemplum. Et sane veteres illi particulam ὑπὲρ de Septentrionali & Australi plaga usurpant propter *Hyperboreos* a Poetis commemoratos, per quos gentes *Scythiæ Borealiores* intelligi Noster probat §. 30 & 31. Proinde Dionysius in particula ὑπὲρ non patriæ suæ sed lineæ περιηγήσεως rationem habuit, quod ostenditur §. 32 & 33. Suam denique sententiam, qua *Dionysium Corinthium* fuisse putat, confirmat §. 34. *Unicus*, inquit, *memoratur a veteribus Dionysius Corinthius, qui Orbis περιήγησιν ἐπικῶς descripserit. Nec plures apud veteres uno Poeta περιηγητῶν nomine advocantur. Nec aliunde quam ex uno hujus Periegeseos Autore celeberrimo Carmina Periegetica in testimonium adducuntur. Nec suam ipse patriam neglexit, sed sub* Ἐφύρης *nomine celebravit v. 421, & quidem eo bimaris portus elogio v. 420, quo etiam apud alios celebratur. Patriam tamen agnoscit Romam, cui patria alia conferri non potuit; cum communis illa esset orbis Romani universi patria.* Hæc de prævia Celeberrimi Dodvvelli dissertatione sufficiant. Quod ad ipsam hanc Dionysii editionem, jam anno CIↃIↃCCX e Theatro Sheldoniano vulgatam, attinet, Dionysii carmen ipsum cum addita Latina versione & subjectis con-

contextui Eustathii commentariis exhibetur. Hinc sequitur *Prisciani Periegesis* & *Rufi Festi Avieni* Ora Maritima; porro Anonymi Paraphrasis Græca in Dionysii Periegesin, præterea παρεκβολὴ ex Scholiis quibusdam ἀνεκδότοις in eandem, & ἀποσπασμάτια quædam γεωγραφικὰ itidem ἀνέκδοτα, hinc ἀποσπασμάτιον ex Constantino Porphyrogeneta. Scholia illa ἀνέκδοτα Illustris Bignonii beneficio nactus est ex Cod. Regio Cl. Editor, quæ non integre, sed ex parte edenda censuit, quod in plerisque ab Eustathio parum discrepent. Succedunt p. 46 sq. Variæ Lectiones & Annotationes in Dionysii Periegesin, quibus interspersæ sunt Lucæ Holstenii in Dionysium notæ antehac ἀνέκδοτοι. Sequuntur Variæ Lectiones, Emendationes & Notæ ad Eustathium, ac denique conjecturæ quædam & Emendationes ad Avienum. Novæ etiam Tabulæ Geographicæ quatuor prioribus accuratiores a Cl. Edmundo Hallejo elaboratæ, exhibentur, quibus egregie illustratur Dionysius. Ceterum Cl. Editor in Præfatione testatur, consilium olim fuisse, Nicephori Gregoræ in Dionysium commentationem edendi, sed mutasse se sententiam, quod Nicephorus hoc solum præstiterat, ut Periegeta carmine liberaretur, ejusque ex oratione bona ligata fieret soluta non bona.

JACOBI PERIZONII ÆGYPTIACARUM Originum & Temporum antiquissimorum Investigatio.

Lugduni Batavorum, ap. Jo. van der Linden, Jun. 1711, 8. Alph. 1 pl. 11.

POstquam eruditissimi *Perizonii* Origines Babylonicas Suppl. T. V Sect. VIII recensuimus, addimus nunc hanc Ægyptiacarum rerum investigationem, in qua *Marshami* Chronologiam funditus evertit, & *Usserii*, *Cappelli*, *Pezronii*, aliorumque rationes examinavit & confutavit. Cap. I commemorata Æ- P. 3.
gyptiæ gentis & regni antiquitate sacris & profanis Scriptoribus testata, Ægypti nomen ortum esse putat a nigredine terræ, fluvii, & hominum, adeoque ex nomine Græco γύψ, Αἴγυψ, & 13.
Αἰγυπιὸς, quod Græcis *vulturem* significat, fusci coloris avem. Inde ergo interposita litera τ, ut solet post π, factum esse Αἰ-

p. 14. γυπτος, & Αἰγύπτιος, de Rege, & de fluvio, & de populo
istius terræ, quia fusci & subnigri erant coloris, æque ac vultu-
res. Ne vero de hac vocis significatione dubitemus, notat,
Græcos in Glossis Αἰγύπτιον exposuisse Μέλαν *Nigrum*, & Eu-
stathium Αἰγυπτιάσαι interpretatum esse ἐπικαῦσαι *adurere.*
Latinis etiam *subvulturium corpus* & *subaquilinum* adhuc minus
16. esse, quam subnigrum apud Plautum. Cap. II differit de im-
mensa & absona antiquitate, ab Ægyptiis jactata, & a rerum
Ægyptiacarum scriptoribus immensum in modum aucta, obser-
vatque, ex Ægyptiorum Chronologia nihil certi posse constitui,
& miratur, Viros doctos non modo continuam Regum seriem
26. ex illis Ægyptiorum Dynastiis & Chronicis confecisse, sed & ad
certa tempora singulos retulisse, quasi in media rerum clarissi-
marum ac notissimi temporis luce versarentur. Cap. III do-
cet, Chronologiam ex solis Regum nominibus, & annorum nu-
27, 28. meris confectam esse incertissimam, quia numeri, unica olim li-
tera notati, facile potuerint excidere aut turbari: at longe cer-
tiorem esse illam, quæ ex Synchronismo rerum historicarum
constituatur. Hoc ipsum Cap. IV ostendit sigillatim de Ægy-
ptiorum Chronologia, in qua maxima varietas, discrepantia &
confusio reperitur. Quod ut manifestum fiat, confert ipsas
33, 34. Dynastias veteris Chronici, quod memorat Syncellus p. 51, &
35. Manethonis, unde sua habent Africanus, & Eusebius, sicuti ex
61. his porro Syncellus. Cap. V Manethonis Dynastias, quas Sca-
liger tantopere extollit, longe supra initium mundi, imo plus
seculis XIII, adscendere docet, rejicitque Eratosthenis Catalo-
63. gum Regum Thebanorum, quem Marshamus laudat, & con-
stanter sequitur, quia nihil ille juvet in Chronologia & Historia
Ægyptiorum ordinanda. Illum enim Indicem, ex sacris literis
Urbis Diospolitanæ sumtum, & jussu Regis Ptolemæi Evergetæ
ex Ægyptia in Græcam linguam translatum, nihil continere ait,
64. nisi mera Regum nomina, & singulorum regni annos, probat-
que contra Marshamum, Menem non fuisse Chamum, sed
longe recentiorem, & primum Ægyptiorum post Mestræos vel
69. Heroas Regem ab Historicis traditum, qui universam forte te-
nuerit Ægyptum, quæ antea diversos, sed complures simul ha-
buerit

buerit Regulos. Cap. VI pergit Cl. Autor in refellendo Marshamo, qui perperam nectat quasi proximos successores Regibus p. 81.
Thebanis Eratosthenis Reges Diospolitanos Dynastiæ duodevigesimæ Manethonis, ut hypothesin suam tueatur, qua ex Mene 82.
fecit Chamum, & ex Sesostri Sesacum. Probat vero Autor, Diospolitanos Reges Manethonis tempore, & ipso regno diversos 83, 88.
fuisse ab urbis Thebanæ Regibus. Cap. VII contra eundem Marshamum evincit, complures Manethonis Dynastias in unum tempus simul conferri non posse. 94.
Cap. VIII agit de celeberrimo illo Herodoti Sesostri, contenditque contra Marshamum & Jo. Clericum, 115.
eum non fuisse Sisacum Ægypti Regem, qui tempore Rehabeami Hierosolyma oppugnavit 1 Reg. XIV, 25, & ostendit, 106.
ipsum Josephum satis habuisse exploratum, celebrem illum Ægypti Regem, qui Asiam suis victoriis peragraverit, fuisse antiquiorem Sisaco. 112.
Ubi Cl. Perizonius ad adversariorum argumentum a silentio S. Scripturæ sumtum, quæ nullius Ægypti Regis, qui in Palæstinam moverit, mentionem fecit præter Sisaci, & dein Nechonis, respondet, Sesostridis res forte accidisse tempore Judicum, 114.
vel potius servitutis, qua Israelitæ Palæstinis reliquis, vel aliis fuerint subjecti. Quo pacto una cum suis Dominis transiissent in potestatem Sesostridis. 116.
Hancque causam esse satis idoneam, quare in Annalibus Israelitarum nihil de victoria Sesostridis legatur, cum præsertim Syria Palæstina dicatur a Sesostride ἀμαχητὶ subacta. 120, 121.
Cap. IX provocat ad suffragia Græcorum, ac ipsius Manethonis Ægyptii, qui Sesostrim uno 122, 127.
consensu antiquiorem faciunt bello Trojano, quorum sententiam Autor inde confirmat, quod Sisaci historia in S. Scriptura 129.
neutiquam congruat cum Sesostride, nec Assyriaci Imperii successio patiatur ad tam sera tempora demitti expeditionem & imperium Sesostridis. 133.
Colligit ergo, falsam esse Marshami Chronologiam, hac Sesostridis æque ac Menis ætate, tanquam præcipuo aut unico fundamento subnixam. 134.
Cumque Cl. Abbas Pezronius jactaverit, se Dynastias Manethonis ita ordinasse, ut nihil opponi possit, Noster ejus rationes toto Cap. X examinat 136.
& refellit. Tandem cum Conringius, Stillingfleetus, aliique rejiciant Manethonis Dynastias, tanquam incertas & fabulosas, & 161, 162.

Herodoti Chronologiam præferant, Cap. XI ostendit, neque ex
p.180,204. hac Herodoti, neque ex Diodori Sic. narratione certi quidquam
hauriri posse, ad Chronologiam Ægyptiorum, ante Psammetichum, Pharaonis Nechonis Patrem, per suos annos recte ordinandam. Miratur igitur Cap. XII, Viros doctissimos Jaco-
181. bum Cappellum & Usserium, atque, qui his præivit, Eusebium, certos annos singulis antiquissimorum Regum adscripsisse, & de paucorum annorum discrepantia alios aliquando refutasse, vel
182. correxisse, quum pariter nullis idoneis aut probabilibus principiis niterentur. Refutatis ita aliorum sententiis, Cap. XIII
204. qualemcunque rerum Ægyptiacarum seriem, ex synchronismis historicis tantum conficiendam, & facta factis potius conferenda esse censet, quam annos annis, quod inter τὰ ἀδύνατα refert.
206. Existimat quippe, Ægyptios sacerdotes, ac Manethonem imprimis, immane quantum auxisse sua tempora, ut tanto antiquiores aliis haberentur gentibus, & forsan Hebræa potissimum, cujus antiquitas ab ipsa mundi origine in S. Literis legitur repetita. Ceterum in constituendis rebus & synchronismis Ægyptiorum initium ducit, non a primis Regibus, in quibus nullum omnino habet idoneum probandi quidquam documentum, sed ab ultimis, qui jam liquida & certa ratione ex Sacra, imo & Græca hi-
207. storia probari possunt. Arripit ergo Pharaonem Nechonem, qui ultimis annis Josiæ vixit, eumque vicit, sed dein tempore Joachimi, filii Josiæ, a Nebucadnezare vicissim fuit victus, 2 Reg. XXIII & Jerem. XLVI, 2. Ab hoc Nechone, Psammetichi filio & successore, ad superiora progressus, invenit *Soum* Regem Ægypti, quem Hoseas, ultimus Israelitarum Rex, ad auxilium sibi ferendum contra Salmanassarem invitavit, 2 Reg XVII, 4. Idem ille *Sous* in Hiskiæ historia, 2 Reg. XVIII, 21, intelligi videtur, quia inter utrumque bellum Salmanassaris cum Hosea, &
208. Sennacheribi cum Hiskia vix *decem*, immo secundum Autorem nostrum, vix *octo* anni, fuerint interjecti. Hunc autem *Soum*, cum Dynastiis Manethonis, & cum Herodoto comparatum, plerisque videri *Seuechum* fuisse, Regem secundum Dynastiæ XXV, certe *Sethonem* Herodoti. Noster vero suspicatur, *Soum*
212. S. Scripturæ, & *Sethonem* Herodoti, fuisse *Zetum*, ultimum Dy-
nastiæ

nastiæ XXIII Regem, & ita *Seuechum* relinquit Æthiopum Dy-
nastiæ. Per *Sargonem*, Esaiæ XX, 1, non Senacheribum, sed p. 216, 217.
Esarhaddonem intelligendum esse putat, qui, capta jam Baby-
lone, progressus in Judæam, aditum sibi voluerit capta Asdo-
do patefacere, etiam in Ægyptum & Æthiopiam, sicuti mox
Manassen Regem Judææ cepit & Babylonem abduxit. Cap.
XIV a *Soo* ad superiora ascendenti primus Autori in S. Scri-
ptura occurrit *Sisacus*, Rex Ægypti, tempore Salomonis & Re- 222.
habeami, primusque, ut videtur, XXI Dynastiæ Rex, Smedes, ac 225.
decessoris sui inimicus, 1 Reg. XI, 40, certe non ejusdem fami- 226.
liæ, cujus ille homo. *Venephes*, proximus ante *Smedem*, sive *Si-
sacum*, ei videtur fuisse *Vaphres*, socer Salomonis, & ultimus
Dynastiæ XX Rex. Inde Cap. XV ad tempus Belli Trojani pro- 238.
greditur, quod incidisse existimat in Dynastiam XIX, cujus pri-
mus Rex fuerit *Sethos*, Græcis *Proteus* dictus, cujus filius *Rames-* 249.
sis, vel *Ramsis*, sub quo Plinius captum dicit Ilium. Cap. XVI de
Sesostride ex professo agit, multisq; probat argumentis, ejus æta-
tem nec ad tempora Rehabeami dejiciendam, nec ad tempora su- 263.
pra Mosen, sed ad tempora Judicum Hebræorum, vel ad illud
intervallum, quod inter exitum Israelitarum ex Ægypto & Bel-
lum Trojanum intercessit, referendam esse. Videri enim Se- 275.
sostrim occupasse Palæstinam, quando Israelitæ a Cananæis, &
eorum Rege Jabino in servitutem erant redacti. Numeros 1 Reg.
VI, 1 manifeste corruptos, & pro summa annorum 480 restitu-
endos censet 580 annos. Cap. XVII Sesostridis filium incer- 277, 278.
tum esse ait, suspicaturque, imperium ejus neutiquam fuisse 298.
diuturnum, sed cum eo desiisse, plane uti Attilæ & Timurlani
accidit. Sacram enim Hebrææ gentis historiam non admittere 305.
durantem diu Ægyptiorum potentiam, quippe cujus nullum ve-
stigium ante Salomonis tempora occurrat. Nec credibile esse, 298.
gentes adeo recens domitas, cum audirent mortuum Sesostrin,
& filium ejus ac successorem hominem esse ignavum & imbel-
lem, jugum novum non excussisse. Nec dubitat Autor, quin
Ninus aliquandiu post Sesostridis demum mortem Assyriæ suæ
nomen extulerit in celebritatem, & magnam partem Asiæ sibi
subjecerit. Hinc progreditur Cap. XVIII ad exitum Mosis &

p.312. Iſraelitarum ex Ægypto, oſtenditque, veteres fere omnes ad
313. tempora Inachi Argivi, & Amoſios Ægyptii, primi Dynaſtiæ
XVIII Regis, eum retuliſſe. Ipſe vero infra p. 378 vix audet
definire, ſub quo proprie Ægyptiorum Rege Iſraelitæ ſeu Paſtores exierint ex Ægypto. Crediderit tamen Amoſin, ſeu Tethmoſin, primum Manethoni Dynaſtiæ XVIII Regem, primum etiam fuiſſe Regem poſt Israelitarum ex Ægypto exitum. Cum-
315. 317. que Paſtores illos, quorum Dynaſtias Manetho refert, ab Israe-
329. litis diverſos fuiſſe, plerique cenſeant eruditi, Noſter cum Joſepho plane eosdem putat, eamque ſententiam multis argumentis Cap. XIX confirmat, exiſtimans, Manethonem Ægyptium, a quo ſolo nobis hæc Paſtorum hiſtoria relicta, odio ductum adverſus Judæos, quorum hiſtoriam & origines deſiderabat Rex ſui temporis Ptolemeus Philadelphus, eam conſulto corrupiſſe, ne
354. 355. Iſraelitæ in iis agnoſcerentur. Cap. XX diſcrepantiam quarundam circumſtantiarum, a Marshamo oppoſitam, removet, dubiumq; a miſera Iſraelitarum ſervitute, & Paſtorum imperio in Ægyptios exercito ſumtum, ita diluit, ut nullum fuiſſe Paſtorum
378, 379. regnum credat, & illud æque, ac eorum nomina & ſucceſſionem, a Manethone videri confictum. Cui fictioni forte occaſionem
372. dederint Joſephi potentia & plagæ per Moſen Ægyptiis inflictæ. Poſſe etiam per primos illos Reges Paſtores intelligi illos
379. Reges Ægyptios, qui Joſepho & Iſraelitis Paſtoribus faverint, ſicuti Chriſtiani dicebantur per ignominiam ab Ethnicis Impe-
382. ratores, Alexander Severus & Philippi, quia Chriſtianis favebant, licet ipſi minime Chriſtiani eſſent. Pyramidum originem Cap. XXI refert ad Iſraelitas cum Joſepho, qui tradit, Ægyptios
387. coegiſſe Judæorum progenitores etiam Πυραμίδας ἀνοικοδομεῖν. Ipſum Pyramidum nomen ex lingua Ægyptia deducit, in qua
393. Viri illuſtres dicebantur Πιρώμεις. Πίρωμιν autem Herodotum Græce interpretatum eſſe καλὸν κἀγαθόν. Fuiſſe igitur Pyramides Regum, hoc eſt, illuſtriſſimorum iſtic hominum, & qui
394. vel maxime Πιρώμεις ſeu καλοὶ κἀγαθοὶ haberi volebant, quaſi arces, certe theſauros, & ſepulcra. Quin ipſam vocem *Pharao* ſeu *Pharo* ejusdem forſan originis & ſignificationis eſſe pu-
395. tat. Cap. XXII docet, e primis XIV vel XV Manethonis Dynaſtiis,

stiis, ante adventum Pastorum, nihil certi erui posse ad Historiam aut Chronologiam cum aliarum gentium historiis comparandam, immo confictas eas videri, ad antiquitatem gentis 396.
Ægyptiæ extollendam. Supra enim Cap. XIV & XVII clarissime 228, 229.
ostendit, multos Reges primarum Dynastiarum ex sequentibus 309, 310.
sumtos, iisdem nominibus, ordine, factis, quod sane non exiguum est malæ fidei argumentum. Tandem cum post Pharaonem Nechonem, unde Cl. Autor initium cepit, & ad superiora Ægyptiacæ historiæ tempora recte ordinanda progressus est, exigua tantum supersit veteris Ægyptiorum Regni lacinia, multis difficultatibus implicita, illam etiam Cap. XXIII & XXIV diligenter excutit, de eaque scriptores sacros atque profanos in qualemcunque concordiam redigere studet.

J. LE MORT, CHYMIÆ ET MEDICINÆ Professoris Ordinarii, Facies ac Pulchritudo Chymiæ ab affictis maculis purificata, ad veras naturæ & suæ artis leges exornata.

Lugduni Batavorum, ex officina Luchtmanniana, 1712, 8.
Alphab. 1 plag. $5\frac{1}{2}$.

CUm Cl. *Freindii* Prælectiones Chymicas in Actis An. 1710 recenseremus, merito nobis improbandum videbatur, quod cum Cl. *Keilio* vim quandam attractricem postliminio in Philosophiam introduceret, & monuimus in Actis Anni superioris p. 221, novis qualitatum occultarum patronis in autoritate Viri summi, *Isaaci Nevvtoni*, qui nunquam sine laude nominandus, nihil præsidii superesse. Neque nobis unquam probatum est illorum studium, qui vel non satis evoluta pro demonstrationibus Mathematicis venditarunt, vel principia Mathematica ex præcipitantia ad alias disciplinas applicarunt, tam perfectam theoriam nondum admittentes. Prius haud obscure indicavimus in Actis A. 1711 p. 391 & 489, itemque in Actis hujus ipsius anni p. 28; posterius vero in Actis A. 1711 p. 222. Utrumque argumentum ex instituto tractandum sibi proposuit Cl. *Le Mort*, quamvis non ea moderatione, qua nos usi sumus. Invehitur enim capite primo & secuudo in Mathematicos principia sua ad alias scientias

& artes

& artes applicantes, ac in toto opere *Freindii* vim attractricem impugnat, omnemque ejus de chymia doctrinam examini severiori subjicit. In priori præsertim argumento affectui nimium
Cap. I. indulget, ejusque candorem merito desideramus. Non digna judicamus scommata, quæ sui minime compos in Mathematicos evomit, ut hic recenseantur: satis enim norunt intelligentes, quantum illorum labores ad philosophiam naturalem & artes perficiendas contulerint. Sufficit vel solas evolvere disciplinas, quæ sub Matheseos impuræ seu applicatæ nomine celebrantur, quales sunt Optica cum Dioptrica & Catoptrica, Astronomia, Mechanica, Statica, Hydrostatica, Hydraulica, Aerometria. Sed hæc facile condonabit Lector æquus Autori, de re prorsus igno-
2. rata judicanti. Patet enim, ipsum ignorare terminos, quos primos discunt tyrones Mathematicorum sacris initiandi. Cum enim *Freindius* ex elementis *Euclidis* citasset theorema; corpora similia esse in ratione triplicata homologorum laterum: nescit Noster, quidnam Geometris dicatur corpus & quænam corpora Geometrica ipsis vocentur similia. Desiderat enim signa evidenter clara & distincta, quibus similitudines corporum rite dignoscere possimus. Quasi vero ea non jam dudum tradiderit *Euclides!* Corpus Geometricum cum Physico pessime confundens porro desiderat, ut demonstretur, quot puncta & lineæ requirantur in materia metallica, minerali, lapidea, animali, vegetabili, ut inde fiant corpora similia cum suis attributis & accidentibus necessariis, ex sensu aut opere fluentibus, ut sciatur, illud esse sulphureæ, salinæ, aqueæ & terreæ substantiæ. Similiter cum *Freindius* ex Mechanica adduxisset theorema; quantitates motuum oriri ex ratione quantitatis materiæ & celeritatis composita: nescit Noster, quid hic dicatur materia, quid celeritas. Per quantitatem enim materiæ eam intelligi suspicatur, quæ sub terræ, salis, aquæ titulo obvenit, præcipue autem caput mortuum seu terram damnatam Chymicorum: per celeritatem vero, quod non solummodo ad independentiam magnam raritatemque suæ materiæ, levioris inde factæ, cogitur ad viciniæ suarum superficierum & massularum distinctarum mutationem indefessam variam fertur; sed quod veluti animatum ad vitalem quendam volatum con-

continuum ac fluiditatem rapitur, torrentis instar volubilis, sese sensibus nostris offerens, cum alteratione quadam levi aut gravi succedente in ipsius materiæ partibus, superficiebus, attributis &c. Quæ quam absona sint, nobis non monentibus, norunt Matheseos tyrones. Similiter ipse profitetur, se ignorare, quidnam per specifice gravius velit *Freindius*, quasi vero adeo obscurus esset terminus, qui etiam extra Mathesin in omnium fere ore est. Nos quidem optassemus, ut Cl. Autor agnovisset, se reliquorum terminorum significatum totamque Mathesin æque ignorare, nec ea, quæ ignorat, refutare decrevisset, tanta inprimis animi acerbitate, ut a convitiis sibi temperare non potuerit. Candori adversum esse judicamus, quod paucas illas propositiones, quas *Freindius* ad solvenda phænomena quædam chymica adhibet, pro præcipuis Mathematicorum regulis venditet, præsertim cum nonnisi tertia earum pars, tres nempe priores, Mathematicis probentur; reliquæ vero de vi attractrice in Mathesin non sint admissæ. Adsunt indicia alia, quæ nunc præterimus. Quod alterum argumentum attinet, totus in eo est, ut ostendat, *Freindium* nullius operationis chymicæ genuinam notionem habere, & exempla adduxisse, vel falsa, vel ad rem præsentem non facientia, vel ex trivio sumta. Nos ea potissimum delibabimus, quæ thesibus *Freindianis* a nobis in Actis A. 1710 p. 424 & seqq. propositis contradicunt. Ægre igitur fert, quod *Freindius* dixerit, principia Chymica hactenus fuisse nulla, ipsumque sibi contradicere arbitratur, dum hoc non obstante concedit, artem chymicam amplam satis & laboratam haberi. Qua occasione de principiis chymicorum, sale, aqua, oleo, terra & spiritu disserit. Negat calcinationem fieri per liquationem: solum enim aeris & aquæ accessum in plerisque metallis sufficere calcinationi legitimæ absolvendæ. Calcinari etiam metalla in Sole in limaturam redacta, in aere detenta & sponte humectata. Fusionem igitur fieri non ob necessitatem assequendæ calcinationis, sed ut in majori quantitate calx obtineatur. Hydrargyri calcinationem non ita facilem esse monet, ac *Freindio* videatur. Hunc vero meliora de calcinatione edocturus eam definit per operationem, quæ fit in solidissimis corporibus, ope

Cap. 3.

4.

 ignis

ignis cœlestis & terrestris, salino-sulphuream materiam secum apportantibus, eam latentem in materia ipsa suscitantibus, ad fluorem majorem auxilio illo deducendis.

Cap. 5. In destillatione negat aquam posse adeo rarefieri, ut aerem levitate vincat. Hoc enim admisso, impossibile ipsi videtur, ut vapores in guttas roridas iterum colligantur. Et absurditatem inductione probaturus quærit, an vesica inflata specificam amittat gravitatem? an pluma levissima aquæ gravissimæ acidæ innatans in destillatione sit præcessura? Non dubitamus, quin *Freindius* prius affirmaturus sit, si vesica fortiter infletur, ut indurescat, & aer intus contentus sit ambiente densior: ad posterius vero responsurus sit, id expansioni aquæ a se demonstratæ propter non intellecta principia hydrostatica objici. Ipse credit destillationem omnem fieri per aquam & oleum, ope ignis & aeris rarefactum, avulsum,

6. propulsum, elevatum. Negat sublimationem a destillatione in eo solum differre, quod hæc liquida, illa solida tantum pro subjecto suo agnoscat: hæc enim, si vera essent, ex miscela spiritus vini cum spiritu urinæ nunquam, ait, fieret corpus solidum sublimationem permittens siccam, nec ex oleo vitrioli cum oleo therebinthinæ, aut cum antimonio crudo prodiret sulphurea solida materia sublimanda. Impulsum solum impotentem nimis pronunciat, quam ut sublimanda gravissima eo eleventur. Ipse igitur alia addit impulsum illum juvantia, ignis nempe ac aeris accessum majorem & liberiorem, atque folles impulsu flatuum vapores illos gravissimos de loco in locum propellentium. Exagitat computos Geometricos a *Freindio* in ea materia adductos.

7. Negat, fermentationem esse colliquescentiam solidi in liquido per motum intestinum. Liquores enim limpidos turbari instante & existente fermentatione. Vina defæcata, ex sua diaphaneitate rutilantia, ubi motum admittunt intestinum, immediate turbari ac materiæ crassæ & obscuræ secessus in iis fieri. Quærit ergo, an hoc sit colliquescere, ubi plane soluta, antea visum subterfugientia corpora dejiciuntur. Motum non esse adeo paucum, ut sensus nostros non afficiat, probat non modo ex obscuratione liquorum, sed potissimum ex odore, sopore, vasorum clausorum disruptione. Nec fermentationem dissolutionem

nem meram dici posse, sacharum enim, mel & farina in aqua soluta si filtrentur, solutionem absolutam esse: sed postea demum subsequi fermentationem, ubi propter motum intestinum flocculi, moleculæ, massulæ visibiles fiunt, cum concussione & collisione mutua & reciprocante fluctuatione indefessim agentes. Cumque *Freindius* hic quoque qualitatem suam occultam seu vim attractricem primitivam in auxilium vocet; in ea refutanda prolixam operam collocat. Ipsi fermentatio est motus intestinus partium solidarum leviorum, solutarum in aqua, speciali ei motui suscipiendo aptarum, cum rarescentia utriusque, tam liquidi quam solidi, per stimulantis aut prementis copiosi aeris accessum, elasticitatem validam exercentis, suo ingressu fluctuatione partium utrarumque promoventis. Impugnat digestionem esse solutionem & in digestione ignem culinarem adesse debere. Cap. 8.
Prius probat per digestionem solidorum, nullo liquido cinctorum, qualia recenset calces & sulphura metallorum & mineralium. Addit exempla alia contrarium suadentia. Posterius inde confirmat, quia ad digestionem absolvendam Chymici sæpius utuntur fimo, corticibus quercus, fœno madido, immo ipso Sole. Ipse igitur digestionem definit, quod sit ea operatio, qua, mediante calore vix æquante aut superante irradiationem Solis æstivi, corporum solidorum texturæ sensim disponuntur ad majorem rarefactionem, solutionem, secessum, adunationem. De præcipitatione *Freindium* nihil aliud afferre ait, 9.
nisi quod dudum statuerint Chymici etiam ignobiles. Instillationem liquoris ad præcipitationem non esse necessariam statuit, quia lamina cuprea sicca & solida præcipitat solutionem argenti; lamina ferrea cuprum solutum, argentum vivum pleraque metalla. Definit ipse præcipitationem, quod sit secessus coactus partium solidarum, liquido antehac innatantium. Con- 10.
tra definitionem crystallisationis *Freindianam*, quod fiat ex sale in aqua soluto, dein filtrato, postea evaporato, hanc instantiam affert, quod oleum vitrioli, spiritus cornu cervi aliaque per se in crystallos abeant. Omni experientiæ contraria pronunciat, quod salia volatilia figi debeant, antequam in crystallos mutari possint, & quæ sunt hujus furfuris alia. Ipse crystallisationem oriri

ſtatuit ex copulatione vel congelatione plurium ſuperficieculārum ſalino-terreſtrium in liquido quocunque non in ſolutione
Cap. II, 12. mera aquea. Abſolutis controverſiis *Freindianis*, coronidis loco oſtendit acidum, alcali & muriaticum eſſe ſalia mere naturalia, & Medicinam non eſſe commendandam, niſi quæ ſit tota empirica, longa experientia acquiſita. Ceterum in hoc libro multa reperiuntur experimenta chymica Autori ipſi explorata.

OBSERVATIONS OF VARIOUS EMINENT CURES of ſcrophulous Diſtempers &c.

h. e.

OBSERVATIONES DE VARIIS SINGULARIBUS curationibus ſcrofularum aliorumque agnatorum morborum, qui vulgo Mali Regii nomine veniunt, tumorum puta, ulcerum, cariei oſſium, cæcitatis & tabis &c. Autore D. GIBBS.

Londini, apud W. Innys & Philippum Yeo, 1712, 8.
Plag. 6½.

CUm nonnemo Autoris famam, quam in curandis ſtrumis aliisque morbis agnatis conſecutus fuerat, ideo laceſſeret, ne pretium promiſſum pro curatione filiæ feliciter facta ſolvere teneretur; ipſe tandem id conſilii cepit, ut in brevi aliquo Tractatu peritiam ſuam publice comprobaret. Melius autem ſcopum ſuum aſſecutus fuiſſet, ſi non tantum theoriam expoſuiſſet, ſed inſuper methodum curandi, qua cum ſucceſſu utitur, cum cautelis practicis addidiſſet. Cauſam ſcrofularum, tumorum, ulcerum, cariei oſſium aliorumque iſtiusmodi morborum ſtatuit acidum, quo lympha in glandulis lymphaticis coagulatur. Unde multos morbos eosdem cum ſcrofulis eſſe agnoſcit, omnesque propemodum corporis partes malo iſto corripi poſſe ſtatuit, quia glandulæ lymphaticæ ubique occurrunt. Varia ſymptomata recenſet ab iſto malo procedentia, quæ inter cæcitatem refert, & propriis obſervationibus dicta confirmat. Rejicit celeberrimi *Etmülleri* methodum curandi ſtrumas, remediis diſcutientibus utentis: quia multa damna inde oriri expertus,

ſi materia

si materia peccans ad alias corporis partes abigitur. Quoniam vero acidum lympham in glandulis lymphaticis coagulat; de his & secretione animali disserit & quædam affert aliis nondum observata. Monstrat nempe novum glandularum usum, in earum constrictione consistentem, qua liquorum secretorum particulæ ad firmiorem cohæsionem adducuntur, ut fluidum resultet, quod sanguini nondum inerat. Provocat ad experimentum. Gutta bilis sanguini permixta eum amarum reddit. Si igitur bilis secerneretur a sanguine, qualis post secretionem apparet, amarus esse deberet. Hanc glandularum constrictionem spiritibus animalibus adscribit, quos cum vaporibus liquorum fermentescentium comparat. Ab iis igitur fibræ intumescunt & ideo secundum longitudinem contrahuntur. Unde consequitur, ob spirituum defectum glandulas relaxari. Quare cum spirituum operationes maximam partem cessent in somno; cibo nondum concocto si quis cubitum eat, chylum nondum elaboratum ad sanguinem transire colligit. Eandem rationem reddit, cur lympha nondum elaborata secernatur, strumis materiam præbitura. Lympham compositam arbitratur ex sale volatili & aliquo sulphure, fluido aqueo innatantibus. Sale volatili exhalante; lympham fieri spissiorem & ab acido coagulari, quemadmodum lac ab aceto coagulatur. Acidum illud constare ex particulis admodum exiguis, acutis & rigidis, quoniam ossa ipsa arrodunt. Effectus malos coagulationis memoratæ fusius describit. In omnibus vero istiusmodi casibus, ubi lympha coagulatur, Mercurialia rejicit, quæ nihil profuisse observatione singulari docet. Suam medendi methodum (quod nos dolere supra jam confessi sumus) celat, more plurimis Medicis communi, qui profectum Artis salutaris suo lucro postponunt. Lunæ influxum in corpora infirma exemplis & rationibus parum firmis corroborare nititur. Subjungitur tentamen de spiritibus animalibus & curatione convulsionum, una cum altero de forma & qualitatibus particularum essentialium in salibus & sulphuribus. Observat, opium plurimum conferre ad robur & agilitatem spirituum; interdum tamen in iis excitare fermentationem irregularem, immo sulphur opii interdum enecat spiritus,

ritus, ut expansionem naturalem nunquam recuperare valeant. Salia volatilia alcalina raro excitare fermentum expansivum spirituum. Deliria furiosa corrigi acidis volatilibus & spirituosis. Unde infert, spiritus animales esse fluidum, quod talium fermentationum & alterationum capax sit, qualis in sanguine deprehenditur, & componi ex salibus volatilibus partim alcalinis, partim nitrosis, sulphuribusque rarefactis, paucis quibusdam particulis aqueis admixtis. Essentiales salis particulæ Autori nostro sunt corpuscula minuta, aliquantum rigida & acuminata. A diversitate acuminum, pororum, superficierum, rigiditatis & molis salium diversitatem derivat. Quamlibet vero olei vel sulphuris particulam pro fibra flexili & ductili habet. Hinc lignum ipsi flexile videtur, quia sulphureæ particulæ insunt: carbones vero flexiles non sunt, sulphure amisso. Diversitatem sulphurum a diversa mole, robore, tenuitate, densitate fibrarum deducit.

BERNHARDI VARENII GEOGRAPHIA Generalis, in qua affectiones generales Telluris explicantur. Adjecta est Appendix, præcipua recentiorum inventa ad Geographiam spectantia continens, a JACOBO JURIN, A. M. Collegii S. Trinitatis Socio & Scholæ publicæ Novocastrensis Archididascalo.

Cantabrigiæ, apud Cornelium Crownfield, 1712, 8 maj.
Alph. 1 plag. 15 Tabb. æn. 9.

NOvam hanc Geographiæ *Varenii* editionem ideo commemoramus, quod *Jacobus Jurin* non modo operam dedit, ut nitide imprimeretur, sed & ex recentiorum inventis ea addidit, quæ nostro ævo in ipsa desiderari poterant. De his igitur Supplementis pauca nobis dicenda sunt. Ad Cap. 2, quod de variis mensuris agit, notat, talium partium, qualium pes Anglicus est 1000, Gallicum esse 1066, Rhenanum 1030, Romanum 970. Ad Cap. 3 ex *Joh. Baptista du Hamel* Historia Academiæ Regiæ Scientiarum & Commentariis ejusdem Academiæ Scientiarum A. 1700 & 1701 repetit observationes de vibrationibus penduli prope æquatorem tardioribus, monens, quod *Newtonus* atque *Hugeni-*

us

us ovalem Telluris figuram inde eruerint. Eſt nempe per eorum calculum diameter æquatoris ad diametrum per polos ductam ut 692 ad 689, ita ut illa hanc ſuperet pedibus fere 85, 200 Pariſinis. Ad Cap. 4 exponit methodum, qua *Snellium* ſecuti Mathematici Pariſienſes ſemidiametrum Telluris inveſtigarunt. Cumque quantitatem unius tantum gradus exploraverint, in qua error facile admittitur; *Caſſini* quoque induſtriam commendat in exquirendis $6\frac{1}{2}$ gradibus poſitam & a nobis in Actis A. 1708 p. 232 jam laudatam. Ad Cap. 9 ex Commentariis ſupra laudatis methodum metiendi montium altitudines per barometrum repræſentat. Ad Cap. 18 experimenta *Hallejana* de evaporatione aquarum recenſet, in Actis A 1705 p. 539 indicata. Ad C. 14 *Keplerianam* de fluxu & refluxu maris hypotheſin a *Newtono* magis excultam explicat; ſed in eo peccat, quod cum quibusdam conterraneis ſuis gravitatem vim vocet, quoad operandi modum nobis ignotam, ab Autore Naturæ corporibus univerſis inditam, qua ad ſe mutuo accedere conantur, hoc eſt, qualitatem occultam: id quod paulo ante & ſæpius improbavimus in his Actis & denuo improbamus, ne ad vetera ignorantiæ aſyla iterum redeatur. Ad Cap. 16 *Hallejo* applaudit de fontium origine detecta, quam in Actis A. 1684 p. 387 exhibuimus. Sed hic objectionibus *Philippi de la Hire* in Actis A 1706 p. 364 propoſitis reſpondere debebat. Ad Cap. 19 pondus aeris per experimenta tubo *Torricelliano* & antlia pneumatica, ab *Ottone de Guericke*, Conſule Magdeburgenſi inventa, poſtea a *Boylio* quoad ſtructuram externam parumper immutata, ſumta probat. Per *Hauksbeji* experimenta rationem gravitatis ſpecificæ inter aerem & aquam definit ut 1 ad 885. Agit & de vi elaſtica aeris, & quomodo inde altitudo atmoſphæræ determinetur, oſtendit. Diſputat contra *Philippum de la Hire* aſſerentem, quemadmodum annotatum eſt in Actis A. 1710 p. 205, aerem humidum eſſe magis elaſticum ſicco: ſed quæ ex attractionis nova hypotheſi, ſeu potius commento, objicit, non admittet *de la Hire*. Diſputat etiam contra *Parentium*, impugnans ea, quæ in Actis A. 1710 p. 206 rejiciuntur. Tabellam *Caſſini* junioris adjungit, in qua altitudines aeris diverſis barometri depreſſionibus per obſervationes reſpon-

respondentes exhibentur. Aeris per calorem expansionem experimento *Hauksbeji* definit: ubi addi potent ex Diario Trevoltiensi A. 1705 art. 157 p. 1790 *Nugueti* experimentum, quo aerem ab aqua ebulliente calefactum ad condensatum esse deprehendit ut 47 ad 3, hoc est, fere ut 16 ad 1. Phiolam scilicet, cui tubus recurvus ex ferro stanno obducto affixus erat, aquæ ebullienti immisit, &, aere sufficienter expanso, orificium tubi frigidæ immersit. Notavit autem in phiala refrigerata aquæ uncias duas, grana sex, cum integra uncias duas, grana $7\frac{1}{2}$ caperet. Agit quoque de constructione thermometri Florentini, sed ita ut appareat, non expertum scribere. Laudat *Hauksbeji* experimentum, quo *Lowthorpium* secutus rationem sinus anguli incidentis ad sinum refracti in refractione lucis in aere definit ut 1000000 ad 999736. Ad Cap. 21 ventorum constantium historiam *Halleji* (quam vide in Actis Suppl. Tom. II p. 328) recenset: ubi & de causa ventorum in genere disquirit. Ad Cap. 26 demonstrationem paradoxi propositionis tertiæ faciliorem a *Dittono* inventam affert. Ad C. 31 *Hugenianum* modum inveniendi locorum longitudines declarat, sed non omnino approbat, quia motus pendulorum versus æquatorem retardantur. Tabulam addit longitudinis & latitudinis locorum ex novissimis observationibus confectam. Ad Cap. 32 varia de projectione globi terrestris & ad Cap. 38 *Halleji* de acus magneticæ declinatione theoriam, in Actis A. 1687 p. 509 expositam, addit.

CONRADI SAM. SCHURZFLEISCHII EPIstolarum arcanarum varii, politici inprimis, historici, antiquarii & literarii argumenti Tomus II & ultimus, cura H. L. SCHURZFLEISCHII editus.

Halæ, apud Jo. Godofr. Rengerum, 1712, 8.

Alph. 2.

Est hoc tertium & ultimum volumen Epistolarum Schurzfleischianarum, quæ ut supremis B. Autoris annis scriptæ sunt, ita judicium senile & emendatæ Latinitatis florem ad justam quasi maturitatem perductum ubique ostendunt, ac Mureti, Manutii, Sadoleti & aliorum, qui in hoc genere elaborarunt, elegan-

elegantiam referunt ac repræsentant. Etsi vero hoc nomine potissimum se commendant, tamen nec rerum cognitione dignarum argumentis destituuntur. Multa inprimis ad rationem & statum Imperii, qualis fuit ab anno 1690 usque ad A. 1708, quo Autor mortem obiit, spectantia comprehendunt, quæ animum patriæ amantem & de salute publica sollicitum produnt. Cap. IX sodalitatis ad excolendum historiam Germanicam instituendæ meminit, eique operam suam a Christiano Francisco Paullini requisitam non denegat, sed pacis tempora, quibus Principes ad præsidia instituto huic necessaria suppeditanda provisuri sint, expectanda censet. Ep. XVI de Jacobo VI Scotiæ & I Magno Britanniæ Rege memorat, eum a stricti gladii conspectu propterea abhorruisse, quod Maria mater ejus paulo ante partum, percussoribus Dav. Rizii amasii sui, ab Henrico conjuge immissis, exterrita fuerit, idque ab omnibus historiæ ejus scriptoribus prætermissum, sed a Digbæo in libro de Sympathia annotatum esse, affirmat. Ep. XLII *Amstelodamum* in antiquis Batavorum annalibus & diplomatibus veterum Hollandiæ Comitum *Amstelredamme* legi, atque adeo, si ratio veteris Scripturæ habenda sit, *Amstelredamum* exarari oportere existimat, unde miratur, Jo. Is. Pontanum, qui urbis historiam descripsit, vulgarem scribendi rationem retinuisse. Epp. LX & seqq. ex Italia scriptis bibliothecas ibi perlustratas, inprimis Mediceam, Laurentianam, Marcianam, laudat, ac potissimum de inspectis Pandectis Florentinis sibi gratulatur. Ill. Magliabechii humanitatem & benevolentiam magnis laudibus extollit, qui Florentiæ commoranti inter alia dixit: *ego, si eo essem loco, ut Magni Ducis potestate fungerer, omnes urbis portas clauderem, ne exiret Schurzfleischius, cum quo vivere & mori optarem.* Ep. LXII Romæ Ciampinum, Bellorium & Fabrettum, quos passim triumviros literatorum Romanorum vocat, se convenisse gaudet, & ex hujus præcipue sermonibus multa observatu digna refert, quorum nonnulla ipsis Autoris verbis repetimus: *tria millia inscriptionum inedita nobis ostendit, Reinesium magnopere laudavit, sed a P. Servio, qui Roma ei veteres inscriptiones misit, non semel deceptum affirmavit, eo quod mendose interdum descripsisset. Pyrrhum*

rhum Ligorium appellavit impostorem, Capaccium quoque errores admisisse crebros, testatus. *Lucam Langermannum eodem loco, quo Ligorium, habuit, eumque jam a Reinesio notatum, impostoremque nominatum, confirmavit. Suaresium insuper in Præneste, neque veterem urbis situm calluisse, neque idoneas inscriptiones evolvisse, professus est. Angelonium in numis, non in antiquis inscriptionibus operam posuisse, quamvis nec in numis per omnia eruditis fecerit satis. Gronovium jun. non vidisse Romam, & tamen de Roma urbis, & vicini agri, situ judicare voluisse: ob amicitiam inter se Vossiumque contractam, iratum sibi & infensum esse.* Paulo post ex sermone Rasari Abbatis Rom. refert, Tschirnhausium multos codices MSS. in Italia & Sicilia collegisse, perplures etiam Spinozæ libros manu exaratos sibi comparasse, sed hos amico cuidam commodo datos, ab eoque, deprehensa impietate, combustos esse. Ep. LXIII & LXVI Norisium Schelstrateno in munere curandæ bibliothecæ Vaticanæ Pontificis R. beneficio & voluntate successisse scribit, invitis licet & repugnantibus Patribus Ignatianis, qui propter historiam Pelagianam invidioso Jansenistæ nomine eum criminati fuerint. Ep. LXIV ex lapidibus villæ Borghesianæ nonnullas Gruteri inscriptiones supplet & emendat. Ep. CXII Scaligeri notas MSS. in Hipparchum J.G. Grævio petenti mittere recusat, eas Autoris sui fama & existimatione non satis dignas esse, causatus. Ep. CXXXV Petavii invidiæ adscribit, quod Scaligerum inventæ Periodi Julianæ gloria privare studeat, cum Periodus CPtana, quæ ante Scaligerum extiterit, ab illa multum differat. Ep. CLV Samuelis Bocharti, Viri præstantissimi & in conjecturis sagacissimi, librum de Paradiso intercidisse dolet; quod vero Huetius in eodem argumento versatus eum non nactus fuerit, non temere credendum putat. Ep. CLXXII, a Tenzelio de actis in causa Kaufungiana consultus, ea sibi in arce Vitembergensi visa esse profitetur, & Kaufungum a JCtis Lipsiensibus, Fridbergensibus & Halensibus una voce & sententia capitis damnatum esse confirmat, adeoque historiæ illius veritatem extra controversiam ponit.

Sub finem annectuntur *Supplementa Orthographiæ Romanæ* in proxime præcedenti volumine Epistolarum promissa, in quibus

juxta

juxta ordinem Alphabeticum proferuntur ea, quæ in Orthographia Schurzfleischiana a M. Jo. Dav. Cœlero edita, præterita & postea demum observata sunt. Ita e. g. *Absinthium* perperam scribi absynthium, ostenditur ex origine Græca, quæ ἀψίνθιον tuetur. Mos vero ille, quo I & Y liberius commutantur, ut in vocibus: *Tyberis* pro *Tiberis*, *sydus* pro *sidus*, *consydero* pro *considero*, *ancyle* pro *ancile*, *pyrum* pro *pirum*, vitio sequiorum temporum tribuitur, cum in Italia renascentibus literis plerique adhuc minus instructi confirmatique essent. P. 3 *Ædilicius* rectius scribi, quam Ædilitius, cum Aldo Noster pronunciat, & idem de similibus vocibus accipiendum esse, monet, ut: *advecticius*, *tribunicius*, *adventicius*, quæ perperam scribuntur: *advectitius*, *tribunitius*, *adventitius*. P. 6, 7 *Ara* antique scriptum fuit *asa*: litera N deinde interposita, fieri cœpit *ansa*, & rursus N melioris soni causa extruso formata est *ara*, illam altaris partem significans, quam supplices tangebant ac prehendebant. Vetustæ legis verba sunt: PELLEX. ASAM. IVNONIS. NE. TAGITO. Ceterum ut βωμὸς & ἐπιβωμὶς apud Græcos, sic apud Latinos *ara* & *altare* differunt. Illa diis inferis & superis, hoc tantum superis, veterum superstitione, consecratum erat. P. 14 *Caussam* semper a Cicerone pro *causa* scriptum fuisse, testatur Fabius, idem de Virgilio confirmat Sabinus ad Æn. I v. 8, addita ratione, quod S geminari debeat, quoties vocales longas sequatur. Hinc & *caussum*, *divissiones*, pro *casu* & *divisione* ab eodem exaratum esse. P. 15 *Et cetera* recte scribi & adhiberi, secus ac Cellarius, putat. P. 20 *Divom*, *servom*, *ævom* &c. veteres scripsisse, ostenditur, pro *divum*, *servum* &c. quia literam V geminare noluerint. Consentit Pierius in Virg. Æn. VII, 139. P. 34 *Noxa* & *noxia* ita differunt, ut illa pœnam, hæc culpam significet. P. 39 *postumus*, non *posthumus*. Non enim, ut vulgo putant, ex *post* & *humus*, sed ex antiquo *posterrumus* nomen hoc contractum est. Sed hæc exempli causa attulisse sufficiat: plura enim ipsa elegantis libelli lectio suppeditabit.

ERRATA.

Pag. 203 lin. 9 pro *Suppl. T. V Sect. V* lege *paulo ante p. 197.*
428 lin. 24 post *VIGNOLA* adde *REGULÆ.*
464 lin. pen. lege *Tomo III.*

INDEX

INDEX AUTORUM,

quorum Libri aut Inventa hoc volumine recensentur.

I. *Libri Theologici & ad Historiam Ecclesiasticam spectantes.*

Della

II. Libri Juridici.

III. *Libri Medici & Physici.*

Verduc

IV. Libri Mathematici.

Poleni

V. Libri Historici, Geographici &c.

D. Bray

VI. Li-

VI. Libri Miscellanei.

INDEX RERUM NOTABILIORUM
in hoc Volumine obviarum.

Acidum

Astro-

Bilis

Christus

Demon-

Frigus

Josephi

Norri-

Ratio-

Sensio

ERRATA.

Menſe Novembri pag. 515 lin. 22 pro ἐλάττον lege ἐλάττους & pag. 517 lin. 11 pro *referrem* lege *veterem.*

